ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 1 Janvier 1948 Հինգշաբթի 1 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5229 - Նոր շրջան թիւ 838 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Ընկալեալ սովորութիւնը կը պահանջէ որ մարդիկ բարեմաղթութիւններով եւ օրհնութիւններով մտնեն Նոր Տարիին սեմէն ներս եւ նոր օրակարգ ու ծրագիր պատրաստեն յառաջիկայ ամիսներուն համար։

Յարգուած է այդ պատշաճութիւնը անցեալին մէջ։ Յարգուեցաւ անցեալ տարի։

Բայց միամտութիւն պիտի ըլլար եթէ չտեսնէինք այն վրդովիչ — թերեւս մռայլ — հեռանկարը որ կը պարզուի այսօր՝ բովանդակ մարդկութեան առջեւ։

Քրիստոնեայ եկեղեցիներուն իշխանաւորները — պապ, արքեպիսկոպոս, կաթողիկոս — ջերմեռանդ աղօթքներով ու մաղթանքներով կը խրախուսեն իրենց հօտերը, ամէն տեղ ու ամէն առթիւ։

Բայց մանաւանդ այս օրերուն երբ մարդիկ կը տօնեն Աստուածորդիին ծնունդը եւ ցնծագին կանչերով կը դիմաւորեն Կաղանդը։

Կը թուի, սակայն, որ այդ հոգեշահ քարոզները աղօթատուներու կամարներէն դուրս արձագանգ չեն գտներ։

Բան չի փոխուիր մարդոց մտայնութենէն ու «աշխարհի բան»երը կ՚ընթանան այն ճամբէն զոր գծած է ազգերու նիւթական շահը։

Առաւել քան երբեք հեռու ենք իրական խաղաղութենէն եւ արդարութենէն, կը յայտարարէր Վատիկանի գահակալը, անցեալ շաբթու։

Տարբեր չէ անշուշտ, փողոցէն անցնող, սովորական մահկանացուին կարծիքն ալ։

Աշխարհատարած պատերազմին աւերէն ու արիւնէն յոգնած, պարտուած, քայքայուած ու սովահար մարդկութիւնը տակաւին չէ հայթած հոգեկան ու նիւթական վերածնունդի ճամբան ու արդէն կը պատրաստուի նոր արկածախնդրութեան մը որուն հետեւանքները, անտարակոյս, պիտի ըլլան տասնապատիկ աւելի զարհուրելի ու անդարմանելի։

Խորհրդաժողովները իրարու կը յաջորդեն ձանձրացուցիչ միօրինակութեամբ։

Ակադեմական բանավէճերն ու վարդապետական պայքարները դրացի կամ դաշնակից ժողովուրդներու միջեւ, կը շարունակուին սպառնալից համեմատութիւններով։

Տնտեսական, ելմտական ու քաղաքական ծրագիրներու համրանքը չկայ։

Ճառեր կ՚արտասանուին, անուշ-լեզու բառեր կը փոխանակուին, խոստումներ կը շռայլուին եւ ըորձաշուրթն կը փառաբանուին խաղաղութիւնն ու ազգերու սրտագին բարեկամութիւնը։

Յետոյ, դարձեալ վէճ, կռիւ, փոթորիկ ու խլրդային աշխատանքներ բոլոր ճակատներէն, յանուն ինքնապաշտպանութեան, յանուն քաղաքակիրթ ժողովուրդներու բարիքին։

1947ի անցուդարձերը կուտան պատկերազարդ պատմութիւնը այս անփառունակ կացութեան։

Երկու միջազգային խորհրդաժողովներ ձախողեցան որովհետեւ երկու հակամարտ ուժերը, իրենց սեփական շահերէն թելադրուած, չեն ուզեր սրտով մը վիճում կատարել։

Խորհրդային կառավարութիւնը յառաջ կը մղէ կազմակերպել աշխատանքը իր լուծին կապերու համար դրացի «պզտիկները», իսկ արեւմտեան խմբակցութիւնը, համայնավարութեան տարերքէն սարսափահար, կ՚ուզէ պահպանել իր ըմբռնած ժողովրդավարութիւնը Եւրոպայի գոնէ կէսին վրայ։ Մնացեալ երեւոյթները մանրամասնութիւններ են։

Մինչեւ ե՞րբ, սակայն, այս անստոյգ ու մռայլ կացութիւնը։ Օրուան Մեծերը պիտի յաջողի՞ն փարատել զանգուածներուն մտահոգութիւնները։ Գիտե՞ն կրնան հաշտարար եղանակով լուծել օրակարգի խնդիրները։

Այո՛, եթէ անոնք ըլլան քիչ մը աւելի անկեղծ, աւելի պարկեշտ ու աւելի այլասէր։

Մաղթենք որ ապացոյցը տան այդ երբեմն առաքինութեանց՝ 1948ի ընթացքին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի աշխարհագրութեան դաս, տարրական դասարանի մը մէջ։

Վարժուհին տեղեկութիւններ կուտայ գետերու, լեռներու մասին։

Իր յիշած լեռներուն առաջինը կ՚ըլլայ Արարատը։

Վարժուհին կը բացատրէ թէ լեռը հայկական է, բայց, դժբախտաբար մաս չի կազմեր ներկայ Հայաստանին։

Անշուշտ այս բացատրութիւնը կուտայ կարելի եղածին չափ մանրելով, որպէսզի մանուկները հասկնան։

Տասը տարեկան տղեկ մը, խորապէս յուզուած, բաներ մը կը փսփսայ քովի ընկերոջ — Ինչո՞ւ այսպէս եղեր է...

Վարժուհին տեսնելով որ տղուն սիրտը կոտրած է, կը խրախուսէ։

— Այսօր մեր ձեռքը չէ, բայց օր մը պիտի ըլլայ։

Տղան — Ե՞րբ, օրիորդ, ե՞րբ...

— Չեմ գիտեր, բայց պիտի ըլլայ։ Օրը ուրիշի մը հարցուր։

— Կը վախնամ, օրիորդ, դուք ըսէք։

... Ինչո՞ւ չըսիր, շար աղջիկ։

— Տղաս, երբ տասը տարեկանին այս հարցումը կ՚ուղղես, քանի տարեկան չեղած, դուն ես որ պիտի գաս մեզի աւետես բարձրաձայն։

— Արարատը մերն է։

Դարերն են որ կը խօսին մանուկին մէջ տասնամեայ։

ՎԱՐԱԶ

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ

Հելլէն ապստամբները կը շարունակեն իրենց կատաղի յարձակումները ալպանիական ճակատին վրայ։ Համաձայն զօրավար Մարկոսի զեկոյցին, իր զինուորները գրաւած են Քոնիցայի պաշտպանողական գիծը։ Կառավարական ուժերու հրամանատարութիւնը կը տեղեկացնէ, սակայն, որ քաղաքին պահակախումբը անձնատուր չէ եղած եւ կատաղի դիմադրութիւն ցոյց կուտայ։ Ապստամբները մեծ կորուստներու ենթարկուած են Գուրոզանի կամուրջին մօտերը եւ սկսած են նահանջել։

«Մաքրուած» է Եանինա — Քոնիցա գիծը որուն վրայ ապստամբները երկու օր առաջ կարեւոր գիրք մը գրաւած էին։ Կառավարութիւնը նոր ռազմամթերք կը հասցնէ Քոնիցայի զօրախումբին։

Աթէնքի մէջ զրոյց կը շրջի թէ Ալպանիոյ մէջ կը կազմակերպուի միջազգային բանակ մը որ ի մօտոյ ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Յունաստան, Պաշտօնական շրջանակները չեն հաստատեր այս լուրը։

Պատերազմական նախարարը, Գ. Սթրաթոս տակաւին ռազմաճակատն է։ Վարչապետ, Սոֆուլիս շատ լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ չորեքշաբթի օր եւ ապահովցուց թէ կացութիւնը վտանգաւոր չէ։ Իշխանութիւնները գրաւեցին համայնավար կուսակցութեան Պիրէոսի կեդրոնատեղին։

Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ 5000 բրիտանացի զինուորներ կան Յունաստանի մէջ։ Հաւանական չէ որ անոնք Անգլիա վերադարձուին առայժմ։

ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹԻ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՇԱԲԱԹ ՕՐ։

ԳԻՐՄԱՆԻՈՅ նախորդ վարչապետ Եու Սօ, չորեքշաբթի օր մահուան դատապարտուեցաւ՝ անցեալ Յուլիսին դահլիճին յայտնի անդամներուն սպանութեան մեղսակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ԳԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաներու թոշակը յունուար 1էն սկսեալ հարիւրին 20 յաւելում մը պիտի կրէ եթէ կառավարութիւնը վճռական որոշում մը տայ այդ մասին՝ յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին։

Ռումանիա հանրապետական

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ռումանիոյ Միքայէլ Ա. թագաւորը երեքշաբթի օր գահէն հրաժարեցաւ «իր ազատ կամքով» եւ յանուն իր հայրենիքին շահերուն։

Հրաժարականէն ժամ մը վերջ, խորհրդարանը, ձայներու բացարձակ միաձայնութեամբ, հանրապետութիւն հռչակեց եւ նշանակեց նախագահական առժամեայ մարմին մը որուն կ՚անդամակցին կարգ մը ականաւոր «դեմոկրատներ»։

Խորհրդարանը չեղեալ հռչակեց նաեւ սահմանադրութիւնը, բայց որոշուեցաւ որ ներկայ երեսփոխանական ժողովը շարունակէ իր աշխատանքները մինչեւ որ սահմանադիր ժողով մը ընտրուի եւ խմբագրէ նոր օրէնքը։ Հետեւաբար Դեկտեմբեր 30էն ասդին Ռումանիա կը վերածուի «ժողովրդական դեմոկրատ հանրապետութեան» մը։

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաստատեն թէ գահընկէց արքան կրնայ Ռումանիայէն մեկնիլ փափաքի եւ կրնայ, միեւնոյն ատեն, ամուսնանալ իշխանուհի Ան-Պուրպոնին հետ։ Թագաւորը պիտի ճամբորդէ իր սեփական անունով — Իշխան Միքայէլ – Հոհենցոլլէրն։

Բանակը եւ պետական պաշտօնէութիւնը իրենց հաւատարմութեան ուխտը պիտի ներկայացնեն նորընտիր նախագահական մարմնին, մինչեւ շաբաթ օր։

Միքայէլ թագաւորի հրաժարականը անակնկալ մը չէր քաղաքական աշխարհին համար։ Խորհրդարանը բացառիկ նիստ գումարած էր երեքշաբթի օր։ Կինաբանութիւնները հազիւ կէս ժամ տեւած էին երբ Պուքրէշի ձայնասփիւռը կը հաղորդէր հրաժարականին լուրը եւ հրամանագրին պատճէնը։

Թագաւորը իր յայտարարութեան մէջ կ՚ըսէ — «Քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային մեծ փոփոխութիւններ յառաջ եկած են Ռումանիոյ քաղաքական կեանքին մէջ եւ ստեղծած են նոր յարաբերութիւններ՝ պետութեան եւ ժողովուրդին միջեւ։ Այդ յարաբերութիւնները դադրած են այլեւս սահմանադրական օրէնքին համապատասխան ըլլալէ և անհրաժեշտութիւնը կը ստեղծեն աւելի արմատական եւ հիմնական փոփոխութիւններ կատարելու։ Հետեւաբար, նկատի առնելով երկրին ծանր վիճակը եւ լաւ գիտակից իմ պատասխանատուութիւններուս, համոզուած եմ որ Միապետութիւնը այլեւս չի համապատասխաներ մեր հանրային կեանքին եւ արգելք մըն է Ռումանիոյ բարգաւաճման դէմ։ Ուստի լաւ գիտակից այն քայլին զոր կ՚առնեմ Ռումանացի ժողովուրդին բարիքին համար, կը հրաժարիմ, իմ եւ իմ յաջորդներուս անունով եւ չեղեալ կը նկատեմ, ինծի եւ իմ յաջորդներուս համար, արքայական իրաւունքները եւ Ռումանացի ժողովուրդին կը վերադարձնեմ պետական նոր կարգուսարքը որոշելու ազատութիւնը»։

Լոնտոնի մէջ, պաշտօնական անձնաւորութիւն մը դիտել տուաւ որ թագաւորին հրաժարականը եւ Ռումանիոյ հանրապետական վարչաձեւը, այլեւս պիտի իրականացնէ ամբողջ Պալքաններուն մէջ միատիպութիւն հաստատելու ծրագիրները։

Ուաշինկթընի մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ թագաւորին հրաժարականէն ետք Ռումանիա ամբողջութեամբ պիտի մտնէ խորհրդային հունին մէջ եւ պիտի ենթարկուի մեծազօր դրացիին տիրապետութեան։

Ծակուին ծանօթ չէ թէ ինչ դէպքեր տեղի ունեցած են Ռումանիոյ մէջ՝ թագաւորին վերադարձէն ի վեր։ Միքայէլ Լոնտոն գացած էր Նոյեմբերին, իշխանուհի Էլիզապէթի ամուսնութեան առթիւ եւ Պուքրէշ վերադարձաւ տասը օր առաջ։

Վիէննայէն կը հաղորդեն որ արտաքին նախարարուհին, Աննա Փաուքէր, կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունեցած էր իրեն հետ եւ բացատրած էր թէ միապետական կարգուսարքը համապատասխան չէր երկրին համայնավար օրէնքներուն։ Կ՚ըսուի նաեւ որ Եուկոսլաւիոյ վարչապետը, մարաջախտ Թիթօ, կարեւոր դեր մը կատարած է թագաւորին հրաժարումը փութացնելու համար։

Միքայէլի հրաժարականը զարմանք չէ պատճառած Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ քանի որ արդէն շատ խախուտ կը նկատուէր անոր դիրքը՝ մանաւանդ իր վերջին ճամբորդութենէն ետք։ Դիտել կը տրուի թէ անուանական էր իր պաշտօնը, մանաւանդ այն օրէն ի վեր երբ Վիշինսքի իրեն պարտադրած էր Կրոզայի կառավարութիւնը։

★ Ռումանիոյ հանրապետութեան հռչակումով, Եւրոպայի մէջ կը մնան միայն վեց միապետական երկիրներ — Անգլիա, Նորվեկիա, Շուէտ, Տանիմարքա, Հոլանտա, Պելճիքա եւ Յունաստան։

★ Միքայէլ թագաւորը միակն է իր տեսակին մէջ այն իմաստով որ իրեն յաջորդ ունեցած է իր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՛ տայր ինձ զձիւն հայրենի

Կաղանդ ու Ծնունդ, այս մեծ քաղաքին մէջ, կը զրկուին իրենց խորհուրդէն նաեւ երբ կը պակսի ձիւնը։ Ցամաք, անշուշտ, պիտի մնան ծեծ՝ անուշներն ու թրջող ոտքերուն։ Բայց ասոնք, ինչպէս եւ անոնք որ պատուհաններու մէջ կ՚անցընեն այս տօները, հեռու են իրապէս ըմբռնելէ զանոնք։ Ճիշդ է, յոյսի եւ ուրախութեան օրեր են պէտ։ Հոգիները կը նետեն իրենց վրայէն անցած տարին եւ նոր խանդով մը կը մտնեն գալիքին մէջ։ Բայց անոնք լոկ սովորութիւն մըն է զոր կ՚օգտագործեն։ Ծոյլութիւն, շամբայն, խենչութիւն եւ տոփանք կը մեռցնեն խորհուրդն ու բանաստեղծութիւնը որոնցմով կը չքեղան տօնակալին Կաղանդն ու Ծնունդը։ Ասոնք բացակայ են նոյնպէս տղոց շատ հարուստ խաղալիքներուն մէջ ու ելեկտրական զուարթ ճրագներով զարդարուած ծառերուն վրայ։ Այսպէս է որ անոնք շատ աւելի գեղեցիկ են գիւղերուն մէջ ու համեստ յարկերուն տակ՝ ուր յոյսն ու ուրախութիւնը իրապէս կը ապրուին, երկնառաք մանուկին պէս, երկիւղածութեամբ եւ մանկական երեւակայութեամբ։ Փոխուած են անշուշտ ժամանակները։ Ու աշխարհին խաղաղութիւն խոստացող մանուկը չի համոզեր մեզ այլեւս իր խոստումներով։ Բայց Կաղանդն ու Ծնունդը կերուխումի ծառայողները չեն միայն։ Ու, թէեւ պարտուած իրենց իմաստէն՝ անոնք կ՚առնեն նորէն նշանակութիւն մը՝ ինքզինք յօշոտող այս աշխարհին առջեւ։ Ու այսպէս, անոնք կը դառնան աւելի կարօտալի երբ կը կորսնցնեն իրենց խորհուրդն ալ՝ ձիւնին պակասէն։

Կաղանդ ու Ծնունդ իրական էին երբ կը նայիմ ետիս։ Մարդիկ կը դառնային բարի։ Կը վերնային նախանձներն ու քէները։ Մարդիկ կը մտնէին նաեւ անտառներուն, որոնք կը հակնային մեր լեզուն տօնական այդ օրերուն։ Դէպի քաղաք ու գիւղ կը դիմէին ձիւնածածկ անտառներուն մէջ թափառող թշուառ արջերն ու գայլերը, աղուէսներն ու վարազները։ Եղնիկները կու գային ողբալ իրենց տառապանքը։ Հէքեաթ էր։ Պզտիկ էի անշուշտ ու կեանքը երազ մըն էր շուրջըս։ Բայց յետոյ կը թուի թէ մեծերը նաեւ կ՚ապրէին տարբեր մանկութիւն մը։ Եթէ երեխաները կ՚ըլլային Կաղանդին մօրութեան տակ, տարիքոտները կ՚ենթարկուէին Ծնունդին ու աղօթքներուն մօրութեան։ Անոնք, իրենց հողերուն ու ցաւերուն ետեւէն մտնելու համար քիչ մը փրկանց անցեալ, կորսուած երանութեան, տարբեր մանկութեամբ, տարբեր երեւակայութեամբ մը, Ծնունդին խորհուրդին մէջէն, անկեղծութեամբ կը հանէին ուրիշ երազի մը։ Բաներ՝ որ հազուադէպ են այլեւս։ Փոխուած են հաւատալիքներն ու քօթէմները։ Մօրութիւնը կու գայ հիմա տակ եր ճամբայով։ Ու մեծ քաղաքներուն մէջ, մեր ընդմէն Կաղանդն ու Ծնունդը կը դառնան աւելի անբնական երբ կը պակսի ձիւնը։

Ձիւն, ճերմակ ու ազնուական, կուսական, վերացական ու հայրենական։ Անոր տարածած խաղաղութեան մէջն է որ տարիներէն յոգնած ու ծանրացած հոգին կը գտնէ իր անդորրութիւնն ու վերացումը։ Ձմեռը մաքուր ու պայծառ արուեստին նման է, ըսած է բանաստեղծ մը։ Ուրիշ մը կը յայտնէ թէ բոլոր մեծութիւնները, բոլոր սրբութիւնները կը պատրաստուին լռութեան մը ետին որ կը նմանի ձիւնին լռութեան։ Կ՚ուռճանայ հողը այդ ձիւնին տակ։ Ձիւնին մէջէն քալելով է որ երեք թագաւորները, իրենց մոգութենէն ու ճոխութիւններէն յուսախաբ երեք մոգերը գացին փառաբանել Նորածինը։ Կաղանդն ու Ծնունդը այդ ձիւնով է որ կ՚առնեն իրենց վեհութիւնն ու գեղեցկութիւնը։ Ծառերը կը դառնան հրեշտակային։ Կ՚ըլլան առագաստներ։ Քարերը կը վերածուին կոթողներու։ Արեւին ծիրանին, հասնելով ձիւնապատ տանիքներէն ու պատերէն, կը տաքցնէ պաղ ու խաղաղ ճերմակութիւնը։ Կը փայլին ոսկեզօծ՝ կը շողան մառերին յարդերը՝ լոյսի ու լուսեղէն տարածութեան վրայ։ Կը վառին, կը կայծկլտան ջահերու պէս քիւերէն կախուած սառոյցները։ Ու հեռուն, առասպելական կերպարանքներէն ամպին, մարմարէ լեռը կը դպի երկինքին վեհափառ բարձրացումով։ Կ՚ապրիս գերբնականին մէջ։

Կարելի չէ երեւակայել մեր Կաղանդն ու Ծնունդը առանց այդ ձիւնին, որ կը տեղար առատօրէն մեր դաշտերուն ու լեռներուն վրայ։ Ու անհրաժեշտ է որ տեղայ ան, իր յիշատակութիւններէն թեթեւցած հոգիի մը պէս, «ամայութիւն ամայութեանց» փոփոխող մը նման, որպէսզի ճանչնանք մենք մեզ այս օտար ու մեծ քաղաքին մէջ։ Այն ատեն կը բացատրուին դարերու խորերէն եկող մեր հակառակութիւնները, մեր սէրը վերացման եւ բարութեան։ Ձիւն եւ լեռ։ Բուք եւ խաղաղութիւն։ Սրտաբաց ազնուութիւն եւ արեւի արշալոյսնք։ Վհատութիւն եւ անսպառ յոյս վարնաւ եւ վերանորոգման։ Այդ ձիւնը կը նստէր ամիսներով մեր երկրին վրայ՝ կը կտրէր ճամբաները։ Կ՚առանձնանային գիւղերը՝ լեռներուն վրայ։

Դաշտերուն բակերուն նոյնպէս կ՚ապրէին ինքնամփոփ, փակելով դուռ ու պատուհան։ Ձիւնը խաղաղութիւն մըն էր։ Կ՚առ հետամային նոյնիսկ աւազակները։ Ու առասպելները կու գային այդ ձիւնին վրայէն։ Ս. Նշան կ՚անցնէր իր ձիով։ Ու խորհրդաւոր Նշան եկ էին ձիուն պայտին հետքերը։ Մեռելները պատանքներով, կ՚ելլէին իրենց գերեզմաններէն ու կը քալէին այդ ձիւնին վրայէն դարձեալ։

Այդ ձիւնն է որ կը յիշեմ խաղալիքներէս աւելի։ Կէս գիշերէն վերջ, աստղերուն ու լուսինին տակ, ան կու տար երազային գեղեցկութիւն մը եկեղեցի տանող ճամբուն։ Ճերմակ ծովու մը մէջէն անցնելով էր որ մարդիկ՝ ստուերային՝ կ՚երթային, լեռներէն իջնող հովիւներուն պէս, խոնարհիլ լուսեղէն խորհուրդին առջեւ։ Ձիւնը եւ ժամերուն լոյսը։ Պէտք էր կտրել նեղքին ու ցրտին լռութեան մը դաշտը հասնելու համար յոյսին եւ ուրախութեան։ Ծանր ու տրտում էին քայլերը՝ գիշերային այդ լռութեան մէջ։ Ուրախութիւնը կու գար աղբադին ու աղերսական աղօթքներէն վերջ, որոնք կը յիշեցնէին մեր դարաւոր տառապանքն ու սուգը եւ սպասումը փրկութեան։ Յոյսը կու գար խոնարհելէ ու թողութիւն խնդրելէ վերջ։ Յետոյ։ Նուէր, պտուղ, կերուխում կը սրբանային նման վերացումով։ Մօրութիւն եւ գուշակութիւն նոյնպէս։

Ո տայր ինձ զձիւն հայրենի ...

Ձիւն մը միայն՝ որպէսզի, քանի մը օր, վերզգայի գեղեցկութիւնը անցեալ այդ պատրանքներուն։ Մինակ ու տխուր ենք երբ կ՚անցնինք կախարդանքներէն ու թօթէմներէն անդին, մեր ժխտումներուն վիհին առջեւ, ուր մեր գոյութիւնն ու ըրածը կը կորսնցնեն իրենց իմաստը։ Ձիւն մը միայն վանքի, տարբեր ճամբով մը, հասած ենք կեանքին առասպելական բնոյթին ու պարապին։ Ճշմարտութիւնը անկարելի է։ Ճակատագրուած ենք երազին ու մօրութեան։ Բայց բարութիւնը կը մնայ մեր ճերմակ ու անսահման կարօտը։ Վերանորոգման յոյսը ...

Եւ քանի որ այդ է կեանքը, առասպել մը, կրնանք գուշակութեան, վերանորոգման եւ յոյսի այս տօներուն առթիւ, մաղթել գեղեցկութիւն մը անցեալին գեղեցկութեան նման՝ գալիք կախարդանքներէն՝ որոնք կը ներկայանան մեզի գիտական ու ճարտարարուեստական անուններով։ Խոնարհին ու դառնան մարդկային զօրաւոր քաղաքակրթութիւնները ու գալիք իմաստութիւնները, անցեալի երեք մոգերուն պէս, արհամարհելով թագն ու ճոխութիւնը, հետեւին իմացականութեան առաջնորդող աստղին։ Մաղթենք որ՝ քաղաքին ու աղետը այս օրերէն անդին, մարդիկ ըլլան կրկին բարի, կարեկից ու գթառատ։ Ու մեր յոյսերն ու ուրախութիւնները լուսաւորուին նոր հաւատքով մը, քանի որ կարեւորը այս է եւ ոչ թէ ճշմարտութիւնը։ Ու մեր խանդավառութիւնները չըլլան փլած հոգիի մ յուսահատութեան փտած պտուղը։ Ժողովուրդները բանաստեղծ չեն ոչ ալ փիլիսոփայ։ Անոնք կը ճանչնան իրականութիւն մը՝ գերբնականին եւ ժխտումներուն վիհին միջեւ։ Պէտք է որ տրուի առիթ իրենց։ Հող է անոնց երջանկութիւնը։ Այդ է նաեւ դարաւոր կարօտը մեր ժողովուրդին, արիւնով ու տառապանքով հետապնդուած։ Պէտք է որ տրուի առիթ իրեն։ Մաղթենք զայն յաւիտենական այդ մանուկին, որուն ուզածը հաց է եւ ազատութիւն, սէր ու կեանքի ապահովութիւն՝ հայրենական հողերուն վրայ, հպարտութիւն արեւ։ Մաղթենք այդ ծնունդը մեր ազգին եւ, եթէ կարելի է, սեւեռենք հեռուները մեր գուշակող աչքերը, դիտնալու համար թէ ինչ պէտք է ընենք, որպէսզի ապահովուի անոր այդ երջանկութիւնը ... քանի որ կարեւորը այս է եւ ոչ թէ վարդապետութիւնը ..

Եւ այս մաղթանքն ու գուշակութիւնը կ՚ըլլան արտանց՝ երբ իրապէս կ՚ապրինք Կաղանդն ու Ծնունդը մեր պապերուն, ձիւնին առջեւ։ Անոնց յոյսերն ու երազները, ցաւերն ու տխրութիւնները կու գան այդ ճերմակ ճամբով միայն՝ մինչեւ մեր սիրտը։

Օ, տեղար այդ ձիւնը այնպէս ինչպէս հոգիները կը թօթափեն իրենց մեղքերն ու սխալները։ Տեղար այդ ձիւնը այս մեծ ու օտար ու յոգնած քաղաքին վրայ, թաղէր զայն, որպէսզի տեսնէի հայրենիքը, մերը, ծնողքը, եւ այն միւսը զոր բանաստեղծը կ՚երեւակայէ մանուկ ու վերացական, լուռ ու անսահման ու ճերմակ...

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Լխաղ գոյն...

(Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ոչ թէ Կարսը վրացական հռչակելով՝ անկէ մեծահոգօրէն կը հրաժարին, այլ զայն ի սպառ, երբեք եւ բնաւ վրացական չեն նկատեր։

Հողային իրենց օրինական պահանջները հիմնաւորելով Թուրքիայէն — Պատմական, ազգագրական, քաղաքական եւ բոլոր այլ տուեալներով — Վրացի գիտունները կ՚եզրափակեն.

« Վրացի ժողովուրդը եա պէտք է ստանայ իր հողերը, որմէ ան երբեք հրաժարած չէ եւ չի ալ կրնար հրաժարիլ։ Մենք նկատի ունինք Արտահանի, Արտուինի, Օլթիի, Թորթումի, Սպերի, Բաբերդի, Կիւմիւշխանէի եւ Արեւելեան Լազիստանի շրջանները, ներառնելով նաեւ Տրապիզոնի եւ Կիրասոնի շրջանները, այսինքն միայն մէկ մասը Վրաստանէն խլուած հողերու »։

Ինչպէս կը տեսնէք, Վրացի գիտունները մէկիկ մէկիկ, անուն առ անուն, իրենց հողային բոլոր պահանջները յիշատակելով Թուրքիայէն՝ Կարսի անունը երբեք չեն տար։

Բաւական է հարեւանցի ակնարկ մը նետել քարտէսի վրայ՝ համոզուելու համար, որ այն վայրերը, զորս Թուրքիայէն կը պահանջեն Վրացի գիտունները — Արտահան, Արտուին, Օլթի, Թորթում, Սպեր, Բաբերդ, Կիւմիւշխանէ, Արեւելեան Լազիստան (Տրապիզոնով եւ Կիրասոնով միասին) — կը կազմեն հողաշրջան մը, որ կ՚երկարի Կարսէն դէպի հիւսիս արեւմուտք եւ արեւմուտք եւ կը հակի դէպի Սեւ Ծով։

Արդ, ինչպէս բացատրել այս վրդովիչ մեղանչումը փաստաթուղթի մը դէմ — Վրացի գիտուններուն նամակը — մասնաւորաբար Ա. Վիշինսկիի կողմէ։

Մենք տեսանք, որ Վրացի գիտունները Կարսը չեն պահանջեր. ինչպէս կ՚ըլլայ ուրեմն, որ Վրացի գիտուններու անունէն զայն Վիշինսկիները կը պահանջեն Վրաստանի համար։

Ո՞ւր տեսնուած է այսքան ընդվզեցուցիչ, զռեհիկ ըլլալու աստիճան աններելի խեղաթիւրում պատմական փաստաթուղթի մը, բարձրօրէն պատասխանատու անձի մը կողմէ, միջազգային ամէնէն հեղինակաւոր մէկ ատեանի առջեւ։

Մի՞թէ, խօսք առնելէ առաջ, Ա. Վիշինսկիի կը պակսէին մարդիկն ու միջոցները ստուգելու, թէ ինչ ըսած են Վրացի գիտունները եւ ինչ պահանջած են անոնք։

Ի հարկէ, ոչ։

Ա. Վիշինսկի թէ այդ մարդիկն ունէր եւ թէ այդ միջոցները՝ իր երկրի քաղաքացիին վերագրուած որեւէ խօսքի ճշդութիւնը վայրկեանի մը մէջ ստուգելու համար։

Ա. Վիշինսկի այդ ստուգումը կատարած չէ լոկ այն պատճառով, որ որեւէ արժէք տուած չէ Վրացիին վերագրուած խօսքին։

Ա. Վիշինսկի, խօսելով Վրացիի հողային պահանջներու մասին Թուրքիայէն, իր հոգիին խորը Ռուսիան նկատի ունի, բայց երբեք Վրաստանը, երբեք Հայաստանը։

Եւ որովհետեւ Ռուսիա փրատմբ պիտի ուզէր Կարսը կցուած տեսնել իր հողերուն, ուստի Ա. Վիշինսկի անփութօրէն Վրաստանի անունը կուտայ (Հայաստանի փոխարէն)՝ Վրաստանի տակ Ռուսիան հասկնալով եւ ռուսական հողային պահանջները հետապնդելով։

Սակայն կայ ուրիշ, ոչ նուազ վրդովիչ պարագայ մը եւս։

Ինչո՞ւ Ա. Վիշինսկի Հայաստանի անունը բնաւ չի տար։

Ինչո՞ւ Կարս բառը լսելով, ան անմիջօրէն, վայրկեան մը մէջ, չի վերյիշեր մեր անունը եւ բարձրաղաղակ չի յայտարարեր ի լուր ամենայնի Սաղպերներու, թէ Կարսի միակցումը իր հողերուն կը պահանջէ ոչ թէ Վրաստանը, այլ կը պահանջէ ՀԱՅԱՍՏԱՆը։

Եւ չի յայտարարեր այն ժամանակ, երբ տակաւին երէկ նոյն Վիշինսկիի փոքրաւորները նոյն «Պրավտա»ներու մէջ Սեւրի դաշնագրի անունէն կը խօսէին եւ Սեւրի դաշնագրի իրագործումը կը պահանջէին Հայաստանի համար։

Այն Սեւրի, որու անբաժան մասը կը կազմէր նաեւ Կարսը։

Ուրեմն անկեղծ չէր այս պահանջը, ուրեմն Սեւր (ու Կարս) պահանջելով ու հայ ժողովուրդը ամէն տեղ ոտքի հանելով՝ «Պրավտա»ներու ու քողածածուկ Վիշինսկիները զայն կը պահանջէին ոչ թէ Հայաստանի, այլ միայն եւ բացառաբար Ռուսաստանի համար։

Այլապէս ինչպէս բացատրել այսքան վրդովիչ ... ուրացումը Հայաստանի ամէնէն նուիրական իրաւունքներու, երբ Վրացի գիտուններն իսկ երբեք բերան բացած չեն Կարսի մասին եւ զայն երբեք պահանջած չեն Վրաստանի համար։

Ինչո՞ւ չի տրուիր Հայաստանի անունը։

Ինչո՞ւ կը քաշքշուի ու կը հոլովուի անուն մը — Վրաստան — որ զինք Կարսի նկատմամբ

պահանջատէր երբեք նկատած չէ, բացի այն, զէթ անգամ չի տրուիր այլ անուն մը — Հայաստան — որ բազմաթիւ միջազգային դաշինքներով՝ իբրեւ ճշմարիտ փրատատէր՝ կտրատուած ու մասնատուած կը մնայ հարբի։

Աւելին. երբ Թուրք պատուիրակը Վրաստանի հողային պահանջներու մասին կը խօսի եւ Ա. Վիշինսկի այդ պահանջները պատմականօրէն, ազգագրօրէն եւ քաղաքականօրէն արդար եւ փրաւացի կը հռչակէ, ինչո՞ւ նոյն Վիշինսկի միաժամանակ չի յայտարարեր, որ Թուրքիայէն հողային պահանջներ ունի ոչ միայն Վրաստանը, այլ անկէ հողային պահանջներ ունի նաեւ Հայաստանը, աւելի արդար եւ աւելի անժխտելի — թէ պատմականօրէն, թէ ազգագրօրէն, թէ քաղաքականօրէն եւ թէ բոլոր այլ հիմերով — քան Վրաստանի պահանջները։

Ինչո՞ւ ։

Եւ ինչո՞ւ լուռ է մասնաւորաբար Հայաստանը ։

Ինչո՞ւ միաձայն եւ միահոգի Խ. Հայաստանի համայն հայութիւնը, գլխաւորութեամբ իր վարիչներու, չի բողոքեր Ա. Վիշինսկիի մըրդովիչ արարքին դէմ, երբ երէկ նոյն հայութիւնը, դրդումովը քողածածուկ Վիշինսկիներու, թէ Կարսը կը պահանջէր Հայաստանի համար եւ թէ Թրքաստանը Հայաստանի մնացեալ հողերը։

Ինչո՞ւ ։

Ինչո՞ւ երէկ, երբ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործոց նախարարը՝ Էրնըսթ Պէվին՝ Համայնքներու Պալատի 1946 Փետրուար 21ի նիստին մէջ արտասանած իր պատմական ճառին մէջ մեր իրաւունքները կ'ուրանար Կարսի վրայ՝ մենք անվերապահ բառերով կը բողոքէինք իր յայտարարութեանց դէմ, մինչ այսօր, երբ նոյն ուրացումը տեղի կ'ունենայ մեր «պաշտպանող»՝ Ա. Վիշինսկիի կողմէ՝ մենք ոչ միայն չենք բողոքեր, այլ սարկաբար կը համակերպինք իր վառ, դաժ հիկ եւ ընդվզեցուցիչ խեղաթիւրումներուն եւ ուրացումներուն ։

Մենք այս հարցումի պատասխանին կը սպասենք՝ յստակ, մեկին ու որոշակի բառերով։

Կը սպասենք գիտնալու համար, թէ Հայաստանը նաեւ ո՞ր անգամ լքեալ գոյք դարձաւ ոչ միայն Թուրքին, այլ եւ ռուս բոլշեւիկին համար։

Ինչպէս առեւանգեցին Կիւլիզարը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անոր ձայնը առնելով Քիւրտերն ելան փնտռտուքի, գտան զայն երկու քայլ հեռու թոնրատան դրան ետեւ, քաշքշելով ու ծեծելով առին բերին ու քովս կեցուցին. բառ մը արտասանելու առիթ չունեցայ, անմիջապէս բերանս քուրջերով լեցուցին, զարմացայ որ գիս չէին ծեծեր այլ հարուածներն անխնայ կ'իջեցնէին Խուտոյի գլխուն ու հազարումէկ լկտի հայհոյութիւններով։ Խեղճ Տատոն կիսամեռ վիճակի մէջ հազիւ կը կենար ոտքերուն վրայ, արիւնը կը հոսէր քթէն ու բերնէն։ Շունչս բռնուած, անկարող որեւէ օգնութիւն հասցնելու, կը գոցէի աչքերս չտեսնելու համար խեղճ հօրեղբօրս կնոջ արիւնլուայ դէմքը։ Այդ միջոցին լսուեցաւ դուրսը պահակ կեցած Քիւրտերու կանչեր ։

« Լօ, լօ, աճապարեցէք զինուոր եկաւ»։ Այս որ լսեցին, իրարանցումը փրթաւ ներսի Քրտերու մէջ, հաւաքեցին ու ծրարեցին ինչ որ ինկաւ ձեռքերնին, մէկ քանին կապած գազաններու նըման ինկան աջ ու ձախ, կոտրեցին ու թափեցին ինչ որ գտան հնամեայ ու չէն տան անկիւնները, կուժ, կարաս, ձգում, պտուկ, սնտուկ եւայլն ։ Վերջին անգամ աչք մը նետելով աւերակ դարձած տան վրայ, քաշկռտելով զիս ու կիսամեռ Տատոն, հարայ հուրայներով դուրս հանեցին տնէն։

Դրան առջեւ հաւաքուած էին ճերմակ երկայն քօղուսաւոր բազմաթիւ Քիւրտեր, մէկը պոռաց «լօ լօ աճապարեցէք Վարդենիս գեղէն Թրքական զինուոր ճամբայ ելած է արդէն օգնութեան հասնելու համար Հայերուն ։

Այս որ լսեցի յոյսի նշոյլ մը պատեց հոգիս ։ «Եա՛ մեռնիմ քեզի գործել յաղթող Սուրբ Խաչ, դու ազատես զմեզի անօրինի ձեռքէն » ։

Մեզ բռնողները կը ծեծէին խեղճ Տատոն որ ուշակորոյս եւ արիւնլուայ ինկաւ գետին։ Կարծելով որ մեռած է կոխեցին վրան ու անցան գիս տանելով հետերնին։ Միամտօրէն կը կարծէի որ զիս ալ ծեծելով կը ձգեն կէս ճամբան ու կը փախչին. բայց ոչ, անոնք աճապարանքով կ'ուղղուէին գեղին ծայրը գտնուող Ս. Սարգսի եկեղեցիին աւերակները։ Միայն այդ վայրկեանին հասկցայ որ իրապէս զիս կը տանին։ Հաւաքեցի բոլոր ուժերս, թօթուեցի ինքզինքս զիս բռնող դաժան ձեռքերէն, քաշեցի հանեցի բերնիս քուրջերն ու վազելով դէպի ետ սկսայ պոռալ ողբագին ։

— « Հասէք, հասար, ազբրտիք զիս տարան»։

Գետինը թաց էր մաղմաղ անձրեւէն. բոպիկ ոտքերս սահեցան ու քթիս բերնիս վրայ ինկայ գետին։ Երկու Քիւրտ մերկ թուրերը քաշած վազեցին վրաս սպառնագին պոռալով քրտերէն։

«Քաֆըր օղլի քաֆըր, չուտ ոտքի ելիր, եթէ Մուսա Պէկի հրամանը չըլլար քեզ կտոր կտոր կ'նէինք, նայէ որ անգամ մըն ալ չփախչիս մեր ձեռքէն »։

Սարսափած ոտքի ելայ ու խենթի նման սկըսայ վազել հետերնին։ Հեռուէն լսուեցաւ Թուրք զօրքերու հրացանի որոտումները որոնք իյնալով կը մօտիկնային, դարձեալ յոյսի նշոյլ մը պատեց հոգիս որ աւաղ շուտով մարեցաւ։ Քրտերը կատաղօրէն կռուեցան համազարկ բանալով զօրքին դէմ որոնք, քանակով քիչ, կէս ժամ տեւող անօգուտ կռուէ մը վերջ սախլուեցան ետ դառնալ ։ Մենք սկսանք կամաց կամաց յառաջանալ դէպի Մեղրագետ որ գիշերուան մթութեան մէջ երեւցաւ օձագալար ու սպիտակ։ Լսուեցաւ մեր գեղին զանգակներուն երկար, տխուր ղօղանջը, որ աքիսոտ գիշերուան լռութեան մէջ օգնութիւն կը խնդրէր մօտակայ հայ գեղերէն ։ Ափսոս շատ ուշ էր։ Քրտերն հասած էին իրենց նպատակին, իսկ իմ լոյսի եւ յոյսի ճրագը ընդ միշտ խաւարած ։

Լսելով ահաղանգը գեղին ժամուն, դառնօրէն լացի յիշելով անոնց վերադարձը. միացած դհոլզուռնի դմբ դըմբոցը, երբ պսակէն յետոյ կանանչ կարմիր կապած տամէն դուրս կը հանէին մեր գեղին խորոտիկ հարսները։ Իմ ալ հարսնիքըն էր այդ գիշեր։ Քիւրտեր հրացանի որոտումներով զիս կը տանէին իմ անյայտ ճակատագիրը։

Քիչ վերջ հասանք Մեղրագետի ափին, կամուրջ չկար մօտակայերը, գետը բարձրացած ու յորդած։ Քիւրտերը կ'աճապարէին անցնիլ միւս ափը ուր իրենց կը սպասէր Մուսա Բէկ իր զօլամներով։ Նախ ջուրի մէջ մտաւ ձիաւոր խումբը որուն հետեւեցան 100ի չափ հետիոտն Քիւրտեր որոնք զիս կը տանէին իրենց ուսերուն վրայ բարձրացուցած ։

Մեր ետեւէն կուգային մնացեալ ձիաւորները բեռնաւորուած թալանի ծրարներով ։

Մարտի խոնաւ ու ցուրտ գիշերներէն մէկն էր. թրջուած մինչեւ ոսկորներս. բարակ գիշեր-փանոցիս տակէն մերկ մարմինս տերեւի պէս կը դողար, ոտքերս մինչեւ ծունկերս կախուած ջուրի մէջ գրեթէ սառած էին։ Ջերմեռանդ ու միամիտ կ'երեւակէի որ արդարադատ ու վրէժխնդիր Մեղրագետը պիտի բարձրանար ու բարձրանար եւ կուլ պիտի տար արիւնարբու խուժանը Քիւրտերու ազատելով անմեղ հոգիս։ Սակայն ափսոս հայրենի գետն ալ կը դաւաճանէր, երբ վերջին անգամ աչքերս բացի արդէն անվտանգ հասեր էինք միւս ափը։ Աղօթարանը սկսաւ բացուիլ ։ Գլուխս վեր վերցնելով զարմանքով ճանչցայ մեր տան մշակներէն մէկ քանին։ Իրենք ալ զիս ճանչնալով կ'ըսէին «լաօ, աղէկ չըրի՞ք այս մասը մը երախան փախցնելով։ Նորէն լացի, մշակին ոտքերն ինկայ «Մրատօ, մեր տան կերած հացին խաթեր համար, զիս քու տունդ տար, կ'ոչէ քով պահէ, մի տար զիս Մուսա Բէկին »։

— « Աղջիկս, չեմ կրնար քեզ պահել. Մուսա Բէկ զիս կը սպաննէ, մինակ մէկ ճար ունիս, քիչ վերջ երբ երեւնայ Մուսա Բէկ ձիու վրայ նստած, գնա՝ նետուէ առջեւը, իր ոտքերը համբուրէ եւ շնորհ խնդրէ։ Կարելի է մատղաշ տարիքդ ու խղճալի վիճակդ տեսնելով մեղքնայ քեզի եւ վերադարձնէ հօրդ տուն »։

Լսուեցաւ Մուսա Բէկի դոռ ձայնը «լօ, լօ, կ'նի՞կ բերի՞ք, մալ բերի՞ք» ։

Լսելով Մուսա Բէկի ձայնը սոսկումէս քարացած չէի համարձակեր վեր նայիլ, ետեւէն ինծ ծանօթ Քիւրտեր սկսան զիս հրմշտկել ու ցած ձայնով թելադրել որ շնորհ խնդրեմ։ Ճարահատ վեր վերցուցի գլուխս։ Սարսափահար պահ մը դիտեցի անոր դաժան կերպարանքը, աչքերը կանաչ էին, իսկ չէկ ալեխներուն ոլորը կը հասնէր մինչեւ ականջները ։

Գլուխս կախ մօտեցայ Մուսա Բէկին, ամուր բռնած երեսին փուշին, խնարհութիւն մը ըրի, սիրտս պայթելու աստիճան կը զարնէր վախէս ։ Մուսա Բէկ պոռաց.

— Տեսէք ինչ խոլամանկ է Հայու աղջիկը, երեսը դացեր է որ չտեսնեմ զինքը, եւ ինծ դառնալով աւելցուց, «վեր առ գլուխդ, բաց երեսդ ։» Քիւրտ մը երեսս դարձուց դէպի Մուսա Բէկ ։

« Հօ՜յ, հօ՜յ, պոռաց շունը, ապրիք տղաք, իմ ուզածս ալ այս աղջիկն էր։ Մէկ անգամ միայն տեսած եմ Խարբի հարսնիքներուն մէկուն մէջ ու մտքէս չէ ելած դեռ անոր ջէյրանի աչքերն ու ծով մազերը. ճրագով երկինք կը փնտռէի, անճրադ գետին գտայ, Երկաթէ սօլ հագնիմ նմանը չեմ գտներ. վերցուցէք, դրէք ձիուս վրայ»։

Այս որ իմացայ ուշաթափ ինկայ։ Երբ աչքերս բացի, ինքզինքս գտայ Մուսա Բէկի ձիուն վրայ որ կը սուրար ընդարձակ դաշտին մէջ ...

Երբ աշիրէթը նստաւ Մուսա Բէկ հրամայեց մէջտեղ բերել թալանուած ապրանքները։ Հօրեղբօրս աղջկան Անդինի հագուստները խուրճինի կարմիր անթարի մը կիսաղի վարտիք մը հագցուցին եւ Մուսա Բէկին մօտ նստեցուցին։ Ան սկըսաւ զիս համբուրել որմէ զզուանքով կը դիմադրէի։ Աւդուտ գիւղէն Հայեր ուտելիք բերին. վախէն ոչ ոք կը համարձակէր չուրջը նայիլ։ Մուսա հրամայեց վար դնել իրենց ծրարները եւ հեռանալ։ Երբ տեսայ որ Հայերը առանց զիս նըշմարելու պատրաստուեցան մեկնիլ, պոռացի.

— « Աղբրտիք ես Հայ եմ ...» ։

Քիւրտերը վրաս թափեցան ու գոցեցին բերանս։ Մրատօն ականջիս փսփսաց. «եթէ ձայն հանես, պատճառ կը դառնաս այդ Հայերու մահուան ։ »

Մուսա Բէկ ճիչս լսելով եկաւ քովս, քաշեց թեւէս, ոտքի հանեց եւ ապտակ մը իջեցուց երեսիս։ Ցաւէն հեծկլտալով ինկայ գետին։ Քովս նստաւ.

«Գիտե՞ս, այդ Հայերը հօրդ տան բարեկամներն են։ Երբ վաղը կրկին գան քեզ անոնց հետ կը ղրկեմ, կ'երթաս հօրդ տունդ», յետոյ աւելցուց սպառնագին «եթէ պէտք չունենայի անոնց, բոլորն ալ կը սպաննէի աչքիդ առջեւ ։ »

Մրատօն ինծ բերաւ խորոված միս ։ « Մեծ պահք է ըսի, անօթի չեմ»։ Երբ մերժեցի ուտել, Մուսան երկրորդ ապտակ մը իջեցուց, բռնեց կզակէս միսի կտորը խոթեց բերանս ։

«Այս տարի կեր, եկող տարի պահք կը յոռնես, ես քեզի Զատկին կարմիր հաւկիթ ալ կ'առնեմ ...

Շարունակեցինք մեր ճամբան եւ հասանք Հըվեռիկ։ Զիս վար առին ձիէն ու տարին սանդ ետին անկրակ սենեակի մը մէջ փակեցին։ Լսեցի հետեւեալ խօսքերը .

— « Քանդուի իր տունը, գնաց չէն տունը քանդեց։ Խարբայ Միրոյի տունը, Աստծու տունէր։ Հայ ու Քիւրտ մէջ հաց կ'ուտէր ...»։

Ծերունի Քիւրտ մը զարմացած հարցուց.

— Դուն ո՞վ ես .

Բացատրեցի։ Ըսաւ թէ քեզ չեմ կրնար ազատել բայց վաղը առաւօտ կ'երթամ լուր տալու ձեր տուն։ Ամիսներ վերջ իմացայ որ 4 օր վերջ գացեր էր մեր տուն եւ տեղեկացուցեր սատանալով իրր նուէր դմէշ մը։ Տնեցիներ իմանալով ուր եւ որու ձեռք գտնուիլս, բոլորը մէկ բերան ըսեր էին. «լաւ է աղջիկ մեռնի ազատի քան թէ մնայ Մուսա Բէկի ձեռք »։

Ցաղթանակի այդ գիշերը Մուսա Բէկ տօնեց աննախընթաց ոգեւորութեամբ։ Մինչ ես կկզած չոր գետնի վրայ կ'անցընէի կեանքիս երկրորդ տառապանքի գիշերը ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծերակուտական Րապըրթ Թէֆթ, յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը տարեկան ութը միլիառ տոլար պիտի արժէ ամերիկեան գանձին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ անցեալ շաբթու ազգայնացուց բոլոր դրամատուններն ու դրամատիրական հաստատութիւնները։ Անգլիական եւ ամերիկեան շահերը պիտի ապահովուին հաշտութեան դաշնագիրներով ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ վարչապետը, Պ. Րոպէռ Շուման հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ կիրակի օր.— Պէտք է նկատի առնել որ մեր ժողովուրդին բարոյական եւ քաղաքացիական քաջութեան շնորհիւ էր որ կառավարութիւնը կրցաւ յաղթահարել վերջին քանի մը շաբաթներու վտանգաւոր կացութիւնը։ Ֆրանսան եւ իր կառավարութիւնը անգնահատելի ծառայութիւն մը մատուցին ամբողջ աշխարհին՝ պարտութեան մատնելով խառնակութիւն մը որ ապստամբական բնոյթ կը կըրէր։ Որովհետեւ այս վտանգաւոր խաղը կրնար ըլլալ սկզբնաւորութիւնը միջազգային գործողութեան մը որ կրնար վտանգել ժողովրդավարութեանց ապահովութիւնն ու խաղաղութիւնը ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ 1948ի պիւտճէին մէջ, Ելմտ. Գործավարութիւնը ի մէջ այլոց հետեւեալ յատկացումները կ'ընէ — Վագըֆի սորբազան պաշտօնեաներուն 2 միլիոն 555 հազար ոսկի, Պալաթի հրէական հիւանդանոցին՝ 15 հազար, Պալըքլըի Ցունաց հիւանդանոցին՝ 25 հազար, Հայոց հիւանդանոցին՝ 15 հազար։

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը ։

A L'OCCASION DU NOUVEL AN, je prie tous mes camarades socialistes Arméniens (Tachnaktzakan), ainsi que ceux du Nor Serount, de trouver ici l'expression de mes meilleurs souhaits pour l'année 1948:

ODETTE MIKAELIAN

հայրը։ Արդարեւ այս վերջինը գահէն կը հրաժարէր 1925ին որովհետեւ իր կինը լքելով, կը կենակցէր իր հոմանուհիին հետ։ Գահ կը բարձրանար իր որդին։ Քարոլ 1930ին նորէն Պուքրէշ վերադառնալով թագաւոր կը հռչակուէր՝ փոխարինելով իր անչափահաս զաւակը։ 1940ին Քարոլ երկրորդ անգամ հրաժարելով, իրեն կը յաջորդէր Միխայլ Ա.։

Ֆրանսայի ողողումները

ԱՆՀԱՇՈՒԵԼԻ ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐ

Արեւելեան Ֆրանսայի ողողումները որոնք սկսան երեք օր առաջ, նիւթական ահաւոր վնասներ պատճառած են։ Դժբախտաբար մարդկային կորուստներ ալ կան։

Շատ մը վայրերու մէջ ջուրը բարձրացած է աւելի քան երեք մեթր ու ծածկած է մշակելի ընդարձակ տարածութիւններ մանաւանդ Ալզաս Լորէնի մէջ։ Տասնեակ հազարաւոր մարդիկ հեռացած են իրենց տուներէն որոնց մեծ մասը քանդուած են։ Մօզէլի ջուրերը արմատախիլ ըրած են ծառերը եւ քարուքանդ ըրած են կամուրջները։ Մէցի քաղաքապետարանն ալ մասամբ ծածկուած է ջուրերով։ Մէց – Փարիզ եւ Մէց – Նանսի երկաթուղիի սպասարկութիւնը դադրած է։

Ողողումները մեծագոյն վնասը պատճառած են այն արտերուն ուր ցորենը նոր ցանուած էր։ Բազմաթիւ հանքեր ողողուած են։

Մասնագէտները կը հաւատան թէ Փարիզի շրջակաները անմիջական վտանգի տակ չեն, թէեւ տեղատարափ անձրեւներուն պատճառաւ աւելցած են Մառնի եւ Սէնի ջուրերը։

Աղէտահար նահանգներու նիւթական վնասներուն գումարը կը հասնի միլիառներու։

Պաղեստինի խառնակութիւնները

51 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր 42 Հրեաներ, 6 Արաբներ եւ 3 Անգլիացիներ սպաննուեցան Պաղեստինի մէջ։ Մէկ ամսուան մէջ մեռած են ընդամէնը 480 հոգի։

Ամէնէն ծանր դէպքերը պատահեցան Հայֆայի մէջ ուր Հրեաները ռումբ մը նետեցին փողոցը հաւաքուած Արաբներուն վրայ։ Այս վերջինները, վրէժ լուծելու համար, յարձակեցան քարիւղի զտարանին վրայ եւ ծեծելով սպաննեցին 41 Հրեաներ։ Անգլիացի զինուորները օգնութեան հասան։ Կռիւներու ընթացքին վիրաւորուեցան 450 հոգի։

Զրոյց կը շրջի թէ ռումբը նետուած էր Իրկուն Զվայ Լէումի, հրէական ահաբեկչական կազմակերպութեան դրդումով։ Նոյն օրը ընդհարումներ տեղի ունեցան նաեւ Թէլ Ավիվի եւ Երուսաղէմի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դահլիճը չորեքշաբթի օր արտօնութիւն տուաւ արտաքին նախարարին որ ամերիկեան կառավարութեան հետ ստորագրէ այն համաձայնութիւնը որուն հիման վրայ Ֆրանսա պիտի ստանայ 328 միլիոն տոլարի առժամեայ օժանդակութիւն մը Միացեալ Նահանգներէն։

ԻՆՉՊԷՍ արդէն հաղորդած էինք, Ամերիկայի Նախորդ փոխ Նախագահը, Հէնրի Ուոլըս, թեկնածու պիտի ներկայանայ 1948ի Նախագահական ընտրութեան։ Այս մասին իր ըրած յայտարարութիւնները մեծ իրարանցում պատճառած են քաղաքական շրջանակներուն մէջ որովհետեւ Ուոլըս կը ծրագրէ կազմել երրորդ կուսակցութիւն մը որ կրնայ վնասակար ըլլալ մանաւանդ դեմոկրատ կուսակցութեան համար։ Նախկին նախագահը կոչ կ'ընէ իր համախոհներուն, երիտասարդներուն, Հրեաներուն եւ Սեւամորթներուն որ իրեն վերապահեն իրենց քուէները եւ կը խոստանայ շատ մը բարիքներ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակը մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերաւ չորեքշաբթի օր գրաւելով կարգ մը ռազմագիտական կարեւոր կէտեր Շանսի նահանգին մէջ, կեդրոնական Չինաստան։ Մանչուրիոյ մէջ համայնավարները մօտեցած են Մուքտէնի արուարձաններուն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց Նորտհաուզէնի արգելարանին նախկին հրամանատարը որ ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էր պատերազմի ընթացքին։

Չորեքշաբթի օր Մատրիտի մէջ գնդակահար-

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**

Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի)։ Սէնֆոնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի)։ Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն։ Սարգօնճեանէ 39 rue Trévise, Գ. Գարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Գ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébeval, Գարամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ։

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին։

ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ա. Շահխաթունի կը հրաւիրէ բոլոր հայ դերասանները եւ բեմի աշխատաւորները թատերական նիւթի վերաբերեալ կարեւոր խորհրդակցական հանդիպումի մը, այս շաբաթ գիշեր, 3 յունուար, ժամը 8.30ին, Միւթիւալիթէի «Իկրէք» սրահին մէջ։ (Մէթրօ Մուպէռ Միւթիւալիթէ)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պարտք կը զգամ հրապարակաւ խորին շնորհակալութիւններ յայտնել Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեանի, որ իր անխոնջ ճանաչուածութեան եւ տարած անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ յետ վիրաբուժական գործողութեան յաջողեցաւ կինս իրական վտանգէ ազատել, հակառակ երկու տարիէ ի վեր մասնագէտներու կողմէ տրուած խնամքին։ Թ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գին է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ։

ԼԷԶ ՕԼԻՎ – ՄԱՐԹԻԿՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սերունդի Համօ Օհանջանեան խումբերը պիտի կատարեն իրենց բացումը շքեղ ծառահանդէսով մը 3 Յունուար 1948, շաբաթ երեկոյ Լէզ Օլիվի Bar Tabacի երգ. սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. Հ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Ռ. ՄԻՆՏՈՆԵԱՆԻ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պար Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբի ղեկավարութեամբ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար պիտի գանձուի 50 Ֆրանք։

ուեցան երկու անծանօթ համայնավարներ՝ Ակուսթին Զորոա Սանխէզ եւ Լուքաս Նունէս Պոաս։ Առաջինը ընդհանուր քարտուղարն էր համայնավար կուսակցութեան որ կը գտնուի Ֆրանսայի մէջ։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ խորհրդարանին քննութեան պիտի յանձնէ նոր օրինագիծ մը որ կ'առաջարկէ տարեկան 50.000 ֆրանք տուրքի ենթարկել այն բոլոր այրերը — մինչեւ 60 տարեկան — որոնք շահաբեր աշխատանք չեն կատարեր։ Այս տուրքէն զերծ կը մնան անոնք որ ֆիզիքական պատճառներով չեն կրնար աշխատիլ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոմանի, Փ. Օպենայի եւ Վալանսի բոլոր ընկերները այս կիրակի, 4 յունուար, առաւօտեան ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը, 11 Ave. Gambetta, Valence: Անդամատետրերը միասին բերել։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն «Հրայր» ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, 3 Յունուար, 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Անհրաժեշտ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 9 rue Victor Massé (ընկերվարականներու սրահը)։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի խորհրդակցական ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 7.30ին ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ուրբաթ 2 յունուարին ժամը 8ին։

Հայաստան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 5ին։

Վռամեան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 7ին։

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին։

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին։

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին։

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին։

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին։

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին «Առժ. Կեդրոնական վարչութեան կողմէ»։ Կարեւոր օրակարգ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30ին հայրենակից Գրիգոր Մկրտիչեանի սրճարանին մէջ, 59 բիւ Ռապըլէ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի անդամատետրները միասին բերել։

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆ. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները, Յունուար 4ին կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական ժողովատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Լեւոն եւ Տիկ. Գեւորգեաններուն, իրենց զոքանչի եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՎԻԼԷՐ ՍԷՆ ԹՐԻԷՆ Գ. Օհան Կիւլպէնկեանի փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յառաջիկայ կիրակի, Յունուար 4ին, յետ պատարագի, ողբացեալ ՉԱՒԷՆ ԱՐՔ.Ի ԵՐՇԱՏԱԿԻՆ, ի երախտագիտութիւն անոր ազգօգուտ գործունէութեան եւ իր հօր ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ, մահացած Պոլիս 1919ին։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 3 Janvier 1948 Շաբաթ 3 Յունուար
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5230 — Նոր շրջան թիւ 839
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒԻՆ

Կառավարական ուժերը չորեքշաբթի օր ուշ ատեն Քոնիցա մտան եւ ազատեցին քաղաքին պահակախումբը որ քանի մը օրէ ի վեր դժուարին կացութեան մատնուած էր։ Այս լուրը հաղորդեց զօրավար Անտոնոփուլոս, մասնաւոր զեկոյցով մը։ Փաւլոս Թագաւորը Փրկիչի Պատուանշանը տուաւ Քոնիցայի պաշտպաններուն — մօտաւորապէս 1000 հոգի — որոնք ութը օրէ ի վեր կատաղի կռիւ կը մղէին «Թշնամիին» դէմ։ Պատերազմական նախարարը շնորհաւորական հեռագիրով մը հելլէն ժողովուրդին երախտագիտութիւնը կը յայտնէ քաջարի զինուորներուն։

Ապստամբներու ընդհանուր հրամանատարութիւնը, իր կողմէ, հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց հինգշաբթի օր — «Հակառակ իրենց ճիգերուն, միապետական — ֆաշական ուժերը չկրցան կոտրել Քոնիցան պաշարող շղթան։ Մեր, ժողովրդավար բանակը ետ մղեց ֆաշական բանակը»։

Զօրավար Մարկոս «Յունաստանի Ազատ Ձայնասփիւռին վրայ խօսելով, ըսաւ — «Ժողովրդավար բանակը աւելի մեծ թափով պիտի կռուի 1948ին՝ ֆաշական բանակին եւ ամերիկեան աշխարհակալներուն դէմ։ 1948ը պիտի ըլլայ մեր փառքի եւ յաղթութեան տարին։ Զինուորներ, դուք ձեր պարտականութիւնը պիտի կատարէք. ցոյց տուէք ձեր մարտական ոգին, կրկնապատկեցէք ձեր հարուածները եւ մէկ վայրկեան իսկ հանգիստ մի ձգէք թշնամին, դէպի՛ յաղթանակ։

Այս կոչը հրատարակուած է կոմինֆորմի պաշտօնական օրկանին մէջ որ միաժամանակ տեղեկութիւններ կուտայ «Ազատ կառավարութեան կազմին եւ նպատակներուն մասին։

Կ'ըսուի թէ Մարկոս իր տրամադրութեան տակ ունի 10.000 զինուորներ։

Յունաստանի Թագաւորը նոր տարուան առթիւ իր հրատարակած կոչին մէջ դիտել կուտայ իր զինուորներուն որ «իրենց ուսերուն վրայ է դըրուած ոչ միայն Յունաստանի այլեւ բովանդակ մարդկութեան ապագան»։

Վարչապետ Սոֆուլիս ինչպէս նաեւ պատերազմական նախարարը՝ Սթրաթոս բացարձակօրէն վստահ են որ կացութիւնը շատ նպաստաւոր է եւ «յառաջիկայ քանի մը օրուան մէջ աւելի պիտի բարելաւի»։

Ուաշինկթընի կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր ազդարարեց Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց որ «եթէ ճանչնան ապստամբ կառավարութիւնը, բռնաբարած պիտի ըլլան Միացեալ Ազգերու Ուխտը»։ Արտաքին փոխ նախարարը ըսաւ որ եթէ Յունաստանի դրացիները նման քայլ մը առնեն, Ամերիկա պիտի դիմէ Ապահովութեան Խորհուրդին։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Ֆրանսայի ողողումները զգալի չափով նուազած են, թէեւ կացութիւնը շատ ծանր է կարգ մը նահանգներու մէջ։ Նիւթական վնասներուն ընդհանուր հաշիւը կարելի պիտի ըլլայ ճշդել առ այժմ։ Տեղատարափ անձրեւները վերսկսան հինգշաբթի օր։ Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է աղէտեալները պատսպարելու համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ հանգուցեալ Թագաւոր Վիքթոր Էմանուէլի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր Աղեքսանդրիոյ մէջ ուր մեռած էր։ Հակառակ իր բաղձանքին, եգիպտական կառավարութիւնը զինուորական պատիւներով կատարել տուաւ արարողութիւնը։

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն մամուլի ներկայացուցիչներուն ունկնդրութիւն մը տալով, յայտարարեց թէ «ինք վստահ է որ խաղաղութիւնը պիտի իրականանայ եւ ազգերը իրարու հետ պիտի համաձայնին»։ Նախագահը ըսաւ որ մեծ ակնկալութիւններ ունի Միացեալ Ազգերէն։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպան նշանակուած է Աղեքսանդր Փանիւշկին որ իր յանձնարարականը նախագահ Թրումընի ներկայացուց չորեքշաբթի օր։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ճարտարապետները կը ծրագրեն երկնասլաց շէնքեր կառուցանել Մոսկուայի մէջ, պայմանաւ որ փողոցներուն լոյսը չխափանուի։ Առաջին նմոյշները պիտի աւարտին 1952ին եւ պիտի ունենան 16, 26 եւ 32 յարկ։

Մոլոթով կ'ամբաստանէ Ամերիկան

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, չորեքշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովին ձախողման պատասխանատուն Ամերիկան է։ Ահաւասիկ իր յայտարարութեան հիմնական կէտերը —

«Լուրեր կան թէ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին շուրջ Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները ապարդիւն եղած են։ Ասիկա իրականութեան չի համապատասխաներ։ Շնորհիւ խորհրդային պատուիրակութեան ջանքերուն, կարգ մը խնդիրներու մէջ չորս դաշնակիցներու տեսակէտներուն միջեւ ներդաշնակութիւն ստեղծուեցաւ։ Անծանօթ պատճառներով, այս պարագան մոռացութեան կը տրուի։ Ամերիկեան պատուիրակութիւնը անհասկնալի անճապարանքով մը տակնուվրայ ըրաւ կատարուած աշխատանքը։ Ոչ ոք կը բացատրէ թէ Ամերիկան, որ տակաւին անցեալ տարի կ'առաջարկէր փութացնել դաշնագրին պատրաստութիւնը, ինչու կենսական չի նկատեր այսօր այդ խնդիրը։ Բացայայտ է որ Եւրոպայի մէջ խաղաղութիւնը չի կրնար վերահաստատուիլ առանց Գերմանիոյ հարցին կարգադրութեան։ Այլեւս գիտենք որ Ամերիկա իր յետին նպատակներուն համար կ'ուզէ օգտագործել արեւմտեան Գերմանիան։ Ամերիկա բնաւ նկատի չառներ շահերը այն ազգերուն որոնք, Հիթլէրի դէմ կռուեցան եւ կ'ուզէ չեղեալ նկատել Փոցտամի համաձայնութիւնը։ Լոնտոնի խորհրդաժողովը ձախողեցաւ։ Փորձեցին մեզի վերագրել պատասխանատուութիւնը, չյաջողեցան։ Իրական պատասխանատուն Ամերիկան է։ Պէվին եւ Պիտօ Մարշըլի քայլերուն հետեւեցան»։

Պաղեստինի խառնակութիւնները

ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ՅԵՏԱՁԳԷ ՊԱՐՊՈՒՄԸ

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ եթէ Պաղեստինի խառնակութիւնները շարունակուին ներկայ թափով, Անգլիա կրնայ յետաձգել իր մեկնումի պատրաստութիւնները։ Կրնայ նոյնիսկ պատահիլ որ հոգատարութեան փոխանցումը Միացեալ Ազգերուն կատարուի Մայիս 15էն առաջ։

Այս նոր կարգադրութիւնները անհրաժեշտ նկատուած են որովհետեւ Արաբներու եւ Հրեաներու անընդհատ կռիւները, մեծապէս կը դժուարացնեն բրիտանական ուժերուն փոխադրութեան աշխատանքները։ Անգլիա 70.000 զինուոր ունի Պաղեստինի մէջ։

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունէն կը հաղորդեն որ խորհրդակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Իրաքի վարչապետ Սալիհ Սէլմ Ճապուրի հետ որ Լոնտոն կը սպասուի յառաջիկայ շաբթու երկու երկիրներուն միջեւ 1931ին կնքուած 25 տարուան դաշնագրին վերաքննութեան մասին բանակցելու համար։ Այդ առթիւ օրակարգի նիւթ կրնայ ըլլալ նաեւ Պաղեստինի խնդիրը։

★ Ֆուրկազէն, անցեալ շաբթու 15000 հրեայ ներգաղթողներով մեկնող երկու փանամական շոգենաւերը Պաղեստինի ջուրերը հասան, բայց բրիտանական նաւատորմին մը կտրեց անոնց ճամբան եւ հրամայեց որ Կիպրոս երթան։ Նաւերը հինգշաբթի օր հասան Ֆամակուսթայի նաւահանգիստը։ Ներգաղթողները դուրս հանուելով առաջնորդուեցան — Անգլիացի զինուորներու հըսկողութեան տակ — իրենց համար նախապէս պատրաստուած կայան մը։

★ Հինգշաբթի օր դարձեալ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան Պաղեստինի մէջ։ Երուսաղէմի մէջ սպաննուեցան 7 Արաբներ եւ 3 Հըրեաներ։ Մէկուկէս ամսուան մէջ սպաննուած են 501 հոգի։ Հրէական Գործակալութեան քարտուղարը, Պէն Կուրիըն յայտարարեց թէ «Ֆաշական տարրերը կը փորձեն Արաբները մեզի դէմ հանել։ Այս խառնակիչները կ'ըսեն թէ պիտի կռուին Հրեայ ժողովուրդին դէմ։ Մեզի ուրիշ բան չի մնար այլ կռուիլ՝ մեր գոյութիւնը պաշտպանելու համար։ Եթէ նոյնիսկ հոգատար պետութիւնը իր պարտքը չկատարէ, յոյս ունինք որ աշխարհի Միացեալ ժողովուրդները մեզ յուսախաբ պիտի չընեն»։

Կառավարութիւնը նոր տուրքեր կը հաստատէ

ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Խորհրդարանը 198ի դէմ 393 ձայնով չորեքշաբթի օր որոշեց նոր տուրքեր հաստատել եւ աւելցնել կենսական ուտեստեղէններու ինչպէս նաեւ կարգ մը ապրանքներու գիները։

Ահաւասիկ ցանկը —

ԿԱԹ՝ լիթրը 25 ֆրանք փոխանակ 23ի։

ԿԱՐԱԳ՝ քիլօն 400 ֆրանք փոխանակ 370ի։

ՇԱՔԱՐ՝ քիլօն 63 ֆր. փոխանակ 58ի։

Մնացեալ ուտեստեղէններուն գիները պիտի բարձրանան հարիւրին 25էն մինչեւ 50 համեմատութեամբ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ — 17 ֆրանք փոխանակ 7.80։

ԿԱԶ — 9.65 փոխանակ 7.09ի։

ՀՐԱՆԻՒԹ — 27.50 փոխանակ 21.25ի։

ՀԱՆՔԱԾՈՒԽ — Յաւելում հարիւրին 33.3։

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — յաւելում հարիւրին յիսուն։

ՕՃԱՌ — 150 կրամնոց կտորը 15.10 (տնական) եւ 80 կրամնոց կտորը 14.70 (ձեռքի)։

ՇՈՔՈԼԱ — 125 կրամը 160.40 եւ 250 կրամը 144.60 (եփելու), լաւ տեսակը՝ 167.30 եւ 272.70։

Այր մարդու հագուստ՝ 827 ֆրանք, լաւ տեսակը 5760։

Ուրիշ ապրանքներու գիները կը բարձրանան հետեւեալ համեմատութեամբ. — ինքնաշարժ՝ հարիւրին 55, կաշեղէն՝ հարիւրին 38, բամպակեղէն՝ հարիւրին 18։

Կառավարութիւնը պիտի գանձէ հետեւեալ տուրքերը —

Մէկ սպասուհի ունեցողէն 100.000 ֆր. տարեկան, իւրաքանչիւր յաւելուածական սպասուհիի համար 120.000։

Մէկ այր ծառայ ունեցողէն 150.000 ֆրանք, իւրաքանչիւր յաւելուածական ծառայի համար 200.000 ֆրանք։

Ամէն կալուածատէր պիտի վճարէ տարեկան տուրք մը որ հաւասար պիտի ըլլայ իր սեփականութենէն ստացած վարձքին վեց ամսուան։

Ինքնաշարժերու տուրքը պիտի գանձուի իւրաքանչիւր «ձիու ուժի» համար 8000 ֆրանքի հաշուով։

Կառավարութիւնը այս տուրքերն ու յաւելումները աստիճան մը թեթեւցնելու մտահոգութեամբ, 80.000 ֆրանքէն 96.000 ֆրանքի պիտի բարձրացնէ եկամուտի տուրքի ենթակայ նուազագոյն գումարը։

Խորհրդարանը 183ի դէմ 415 ձայնով քուէարկեց նաեւ զինուորական պէտքերու ի հաշիւ 1948ի առաջին եռամսեայի համար յատկացուելիք գումարը՝ 65 միլիառ ֆրանք։

Եկամտային տուրքը պիտի գանձուի հետեւեալ ձեւով.

Հարիւրին 15.— սկսեալ՝ տարեկան 96.000էն աւելի շահուած գումարէն։ Տուրքէ զերծ կը մնայ յաւելուածական ժամերու աշխատանքը 45րդ ժամէն ետք։

Եկամուտի ընդհանուր գումարէն կը զեղչուի հարիւրին 15, առաջին երկու երախաներուն համար։ Իսկ հարիւրին 45՝ երրորդ զաւակէն սկսեալ։

Վարչապետ Շուման չորեքշաբթի օր ձայնասփիւռին վրայ ճառ մը խօսելով ընդհանուր գիծերով ներկայացուց երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը եւ յոյս յայտնեց որ ներկայ տարւոյն ընթացքին կատարուելիք աշխատանքներն ու խնայողութիւնները անպայման պիտի փութացնեն Ֆրանսայի վերականգնումը ինչպէս նաեւ ֆրանքին կայունութիւնը որ այնքան անհրաժեշտ է։

★ Կառավարութիւնը սկզբունքով հաւանած է տոլարին եւ սթերլինին ներկայ պաշտօնական գիները բարեփոխել որպէսզի օտար շուկաները աւելի մեծ քանակութեամբ ֆրանսական արտադրութիւններ գնեն։ Տոլարը ներկայիս կ'արժէ 119 ֆրանք իսկ անգլիական սթերլինը 480։ Շատ հաւանական է որ անոնց նոր սակերը ըլլան 240էն 280 ֆրանք տոլարին իսկ 800 ֆր. սթերլինին համար։ Եթէ այս նոր սակերը ընդունուին Ֆրանսայի արտածումները ինքնաբերաբար պիտի աւելնան։ Դիտել կը տրուի, սակայն որ կառավարութիւնը երբեք նպատակ չունի ֆրանքը արժեզըրկելու երկրին մէջ։ Արտաքին շուկաներն են որ պիտի օգտուին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԹԷՆՔԻ մէջ անգլիական մետաղ ոսկիին գինը բարձրացաւ 208.000 տրախմիի։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար ղեկավարներէն Լուիճի Լոնկօ, յանձնարարեց իր ընկերներուն որ ամէն բան ընեն Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը ձախողեցնելու համար։ Ամերիկեան աշխարհակալութիւնը կը պարտուի այն ատեն երբ աշխատաւորները Միացեալ ճակատ յարդարեն ըսաւ ան։ «Գայլերու այս աշխարհին մէջ, միայն ուժն է որ արժէք կը ներկայացնէ։ Պէտք է դիմադրութիւն ցոյց տանք այդ գայլերուն»։

ՑՈՒՄԱԴԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ս. Վրացեանի խօսքը

Ա.

Ես կ'ուզեմ խօսիլ իբրեւ հասարակ գրասէր եւ պարզ ընթերցող մը, իբրեւ մէկը, որ կը սիրէ հայ գրականութիւնը եւ իր սիրտին մօտ կը զգայ հայ մշակոյթը՝ լինի Հայաստանի մէջ, թէ դուրսը։

Այստեղ կը խօսուի արտասահմանի հայ գրականութեան մասին, իբրեւ առանձին երեւոյթ, որ յաճախ կը հակադրուի Հայաստանի գրականութեան։ Իմ կարծիքով սխալ է այս բաժանումն ու հակադրութիւնը, ինչպէս սխալ էր անցեալին արեւմտահայ ու արեւելահայ գրականութիւններու բաժանումը կամ հակադրութիւնը։ Հայ գրականութիւնը, ինչպէս բովանդակ հայ մշակոյթը, մէկ է ու միասնական։ Աշխարհագրական եւ քաղաքական պատճառներ անոր մէջ առաջ բերած են հատուածներ, բայց ասոնք ժամանակաւոր երեւոյթներ են եւ միասնականութեան սկզբունքը չեն խախտեր։ Ժամանակի ընթացքին այդ պատճառները կը վերնան. այդ պատճառներէն բխող առանձնայատկութիւններն ալ կը վերնան եւ կը մնայ այն՝ ինչ որ ընդհանրական է եւ մնայուն։ Այդպէս եղած է անցեալին — Պոլիս, Իզմիր, Թիֆլիս, Մոսկուա, Մխիթարեաններ։ Այդպէս է եւ այսօր — Հայաստան, արտասահման, արտասահմանի տարբեր միջավայրներ։ Երեւութապէս, ամէն տեղ կը մշակուի ինքնուրոյն, իրարմէ անջատ գրականութիւն, իրապէս միասնական, մէկ եւ ընդհանուր հայ գրականութիւն է, որ կը զարգանայ։ Եթէ ներկայ Հայաստանի գրականութեան երեսէն մէկդի նետենք արտաքին շպարը, խորքին մէջ հիմնական տարբերութիւն չի մնար երկրի եւ արտասահմանի գրականութեան միջեւ, իբրեւ միեւնոյն ամբողջութեան տարբեր մասերը։ Այն, ինչ որ բոլշեւիկեան վարչաձեւը կը պարտադրէ բռնի միջոցներով, անցողական է. վարչաձեւի հետ այդ արհեստական տարրն ալ կ'անհետանայ. կը մնայ հիմնականը, այն՝ ինչ որ հարազատ է ազգային տարրերին։

Սխալ է, ըստ իս, եւ այն միտքը, թէ Հայաստանի մէջ գրականութիւնը պակաս կը զարգանայ քան արտասահմանի մէջ եւ որ Հայաստանի գրականութիւնը աւելի քիչ արժէքներ տուած է, քան արտասահմանինը։ Իրօք որ ողբերգական կը լինէր մեր ազգի վիճակը, եթէ մայր հողի վրայ ապրող ժողովուրդը պակաս ստեղծագործող լինէր, քան օտար հողի վրայ ապրողները։ Այդ կարծիքը հետեւանք է անծանօթութեան։ Հայաստանի դուռները գոց են, եւ քիչեր գիտեն, թէ իսկապէս ինչ կը կատարուի հոն։ Մօտէն եւ հարցասիրութեամբ հետեւողը, սակայն, կրնայ տեսնել, թէ Մայր Հայրենիքի ժողովուրդը կը շարունակէ ստեղծագործել եռանդով։ Ճիշդ է, վարչաձեւը ծանր օրէն կը ճնշէ հոն, միտքի եւ արտայայտութեան ազատութիւն չկայ. տաղանդները, յաճախ կը «մաքրագործուին»։ Հակառակ ատոր, մեր ժողովուրդի հոգեկան թափը այնքան զօրաւոր է, որ անտանելի պայմաններու մէջ իսկ ան կու տայ հոյակապ բարձր արժէքներ։

Գրականութեան զարգացման համար անհրաժեշտ են երկու հիմնական պայմաններ — ազգային միջավայր եւ ստեղծագործութեան ազատութիւն։ Հայաստանը ունի առաջին պայմանը, բայց զուրկ է երկրորդէն։ Արտասահմանի մէջ ազատութիւն անսահման է, բայց ազգային միջավայրը՝ տկար։ Արեւելեան երկիրներու մէջ, Իրանէն մինչեւ Եգիպտոս, հայութիւնը աւելի կամ պակաս չափով կ'ապրի ազգային համայնքական կեանքով, ունի առանձին կենցաղ եւ, հետեւաբար, նաեւ հնարաւորութիւններ ազգային մշակոյթի զարգացման։ Եւրոպա, բայց մանաւանդ Ամերիկա, դժբախտաբար դատապարտուած են ուծացման եւ, վերջին հաշուով, ոչնչացման։ Հակառակ ատոր այս երկու միջավայրերու մէջ ալ կան որոշ հնարաւորութիւններ գրականութեան զարգացման։ Կարեւոր է միայն, որ հայ գրողները աւելի մօտ մնան հայ կեանքին, ուսումնասիրեն ու պատկերացնեն հայ իրականութիւնը իր այլազան կողմերով։ Միայն Ամերիկան, օրինակ, կենցաղային ու բարքային ինչ հարուստ նիւթ կ'ընծայէ հայ գրագէտին։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մասին խօսիլն իսկ աւելորդ է. գրական հնարաւորութիւններու տեսակէտով այնտեղ գրեթէ երկրի պայմանները կը տիրեն։

Ստեղծագործութեան ազատութիւնը էական է գրականութեան զարգացման համար։ Խնդիրը միայն վարչաձեւի մասին չէ, այլ ինքն՝ բռնապետութեան եւ ժողովրդավարութեան մասին։ Պուշկին, Կոկոլ, Տոլստոյ, Տոստոյեւսկի տուած են իրենց գլուխ գործոցները ցարական բռնակալութեան ամենադաժան օրերուն։ Նոյնը եւ եւրոպական հանճարեղ գրողներէն շատերը։ Խնդիրը անհատի ազատ ստեղծագործութեան մասին է, որ գրողը ազատ լինի գրելու ինչի մասին որ կ'ուզէ եւ ինչպէս որ կ'ուզէ։ Ցարիզմը չէր ստիպեր Պուշկինին կամ Տոլստոյին գրել իրենց ուզած նիւթի մասին եւ իրենց ուզած ձեւով։ Ցարիզմը գրաքննութեան կ'ենթարկէր անոնց գրածները, կ'արգիլէր հրատարակել, կամ կը կրճատէր, բայց չէր ստիպեր գրել ու հրատարակել իր ուզածը։ Բոլշեւիկեան վարչաձեւի անազատութիւնը բոլորովին տարբեր է. ան ոչ միայն կ'արգիլէ ազատ ստեղծագործութիւնը, այլեւ կը պարտադրէ գրել իր ուզած ձեւով։ Բոլշեւիկեան կարգերու տակ գրողը իրաւունք չունի ազատ մտածելու եւ ազատօրէն ստեղծագործութեան նիւթ ընտրելու. ան գործիք մըն է, որ պէտք է կատարէ տիրոջ հրամանը։ Հայաստանի գրականութեան ամենադժբախտ կողմը այս է, եւ զարմանալի է որ այդ պայմաններու մէջ իսկ հայ միտքը իրական արժէքներ կ'արտադրէ։

Ապրում

Երկու մոմ։

Բայց պէտք կա՞յ Երուսաղէմէն գալու տեսնելու համար հրաշալի մեկուսացումը անոնց, լքուած, մոռցուած պատարագի սեղանին վրայ, զգալու ինչպէս անոնց շուրջ կ'արտասանի սրբազան կախարդանքին վերջին ուժը ...։

Նայեցէք՝

Սառն, ատելագին արհամարհանքին որ էլեկտրական մոմերը իրենց անզգայ ստարութենէն կը թափին վարը խորանին վրայ հեւացող մոմերու տաքուկ, մարդկային աղբիւրին վրայ։ Էլեկտրական թշուառ մոմեր, պարապահին կիրքին, մեթոդի միօրինակութեան, բողոքական-ժողովարանի յուխանական տափակութեան կարօտէն դեղնած հիւանդացած, անհոգի ու կեղծ, ճակատագրուած անհաղորդ մնալու այն աղօթքին սարսուռին որ համեստ, անքաղաքակիրթ մոմը կը տարածէ իր շուրջ։

Յետոյ՝

Կը թափի — ահ այդ բանաստեղծական լռութիւնը ու կեղծ յուզականութիւնը երգեհոնին, որ այնքան հարազատ է մեր եկեղեցիին հոգիին որքան պիտի ըլլար ամերիկեան ճազ-օրքէստր մը, եթէ դժբախտ օր մը այդ ալ փորձուէր...։ Ի՞նչ պատրանք ստեղծելու միտում կայ այդ մռայլ, անհրապոյր գործիքի ներկայութեամբ։ Ինչ կլափ է այդ որ կը կլլէ դողը, ջինջ քաղցրութիւնը մեր սրբազան երաժշտութեան, եւ որ կը թուայ, կը գլորի գինով գիրուկ կաթոլիկ վարդապետին նման, տաղով ցուրտ թելադրանքը լատին եկեղեցիին եւ կամ մակոտ, ծաղրանկարային պահերը չինուի բողոքական ժողովարանին մէջ երբ հատակած պատուելիին ձայնը գլուխը անցնի բարեպաշտներու խաժամուժային աղմուկին, արշաւին ու կռիւ, իշխայ տիրոջ օրհնութիւնը...։

Մուրճ մը, մուրճ մը կոտրտելու այդ հեթանոսը, այդ աղմուկի աստուածը, այդ նուիրական ներկայացուցիչը եւրոպական ճաշակին։ Ու նորէն թափով փշրելու այդ բանակները կոկիկ, յիմար, օտարոտի, այլամերժ մոմերու։

Ու փշրանքներէն չինելու քանի մը կանթեղ, Աստուած իմ, քանի մը կանթեղ...։ Ոսկ պաշտելոյէն ոգիները մեր սուրբերուն, որոնց շուքերը ցատկոտէին մեր հոգիներու պատերուն վրայ։

Որպէսզի ապրէինք հոտը մոմին ու փեղին, ու բան մը թողնար կակուղնար մեր ներսէն ի տես պահակէժ սեւութեանը մեր քահանաներու շուրջառներուն...։ Թող մնայ մոմը, թող մրուրին պատերը ու թող հոտը տարածուի, տարածուի ու խեղդէ իր քաղցրութեամբ սա պանդուխտ մը հոգին չափ օտար հողին, վրան զարկած մեր եկեղեցիին մէջ։ Տեսէք — աթոռներու գուրգուրալից շարուածքը, ծերունի՛ զոյգ, զոդահար փափկութիւնը յիշեցնող, տեսէք սպասնալից նստուածքները՝ réservé տոմսերու, առաջին շարքը գրաւած (ողբերգական տափակութիւնը մարդոց որոնք եկեղեցիին մէջն իսկ կը քաշկռտեն փառքը իրենց սնապարծ ոչնչութեան)։ Եկեղեցի մը ուր չկայ բերան մը որ ծամէր շարականը, ուր չկայ զոյգ մը թեւ որ գրկէր մարմինը իր յոյսերուն ու հոսէր աղօթքը-դղրդացող, համաթրծած ափերուն մէջէն դէպի Աստուածը Հայուն, եկեղեցի մը ուր չկայ ոչ մէկ մթին անկիւն սիւներու տակին կորած, կամարի մը ներքեւօք, ուր կծկուէր, պահուըտէր ինքզինքէն վախցող, ինքզինքէն փախչող մարդու մը կերպարանքը...։

Որպէսզի

Գար գտնէ քիչ մը այն առանձին, առոյգ պարզութենէն, այն ժուժկալ, աղօտ քաղցրութենէն որ հրաշքի մը չափ գեղեցիկ ու առեղծուածային կը դարձնէ կամարակապ հոգին մեր եկեղեցիին։ Ու մանաւանդ՝ որպէսզի հայ ականջները միայն հայ երգով լեցուին հայ եկեղեցիին մէջ ու տառապին իրենց ազգային գիտակցութեան մէջ երբ երգեհոնի Ave Mariaն ճամբայ ելլէ, գոհացնելու համար պատահական քմայքը ու ճղճիմ մտասիրութիւնը պատահական մարդուկի մը որ [illegible] (Թող վկայեն հոգիները Երուսաղէմի Սուրբ Յակոբայ վանքի պատրիարքներուն ու ամենահամեստ միաբաններուն)։

Մինչեւ ե՞րբ պիտի հանդուրժենք այս բոլորին։ Տակաւին ոչինչ՝ տիրացուներու եւ դպիրներու վնասակար եռանդի մասին որ կ'այլանդակէ, կը ճմռթկէ շարականներու ու երգերու հարազատութիւնը, յանուն ինքնատպութեան, յանուն սրբազան ներշնչումին։

Պէտք կա՞յ Երուսաղէմէն գալու այս բոլորը տեսնելու, զգալու եւ ըմպելու համար ...

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Կաղանդի պատմութիւն

Դեկտեմբեր 31ի իրիկուն է։ Նոր Տարիին համար պատրաստուած պահքի զանազան կերակուրներու շարքին աւանդական ցամք-ափոցը (*) դասաւորելու պահն։

Օճախով սենեակին մէջ հաւաքուած են տան տիկիններն ու պապուհիները։ Օճախին առջեւ շարուած են լայնանիստ կաթսաները։ Սենեակին յատակին վրայ փռուած է տան հարսներուն կողմէ գործուած, գունաւոր գիծերով, կապուէ ընդարձակ խոնչապէզին։ Տան բոլոր աղաքս քան հոգի, բոլորուած ենք անոնց շուրջը ու անհամբեր կը սպասենք որ տան աւագէն սենեակ փոխադրուին դդումները։ Այս տարի անպատճառ պիտի տեսնենք դդումէն ելլող աղջիկը որուն մասին յաճախ լսած ենք զարմանազան պատմութիւններ մեր մամիկներէն։

Կը բացուի սենեակին դուռը կ'երեւայ Կայափայը Յակոբը՝ «տան մշակներուն էն կայտառն ու երիտասարդը», հսկայ դդումի մը ետեւը կոկող ըլլած, կուրծքովն ու թեւերովը կը գրկէ անոր զանգուածը դէպի ներս, ու պատին առջեւ կը շարէ դորշ ու ոսկեգոյն դդումները։

Մեր խանդավառութիւնը չափ չունի ու վիճարանութիւնը ծայր տուած է։

— Հա՛, ատոր մէջն է աղջիկը...

— Չէ, ատոր մէջն է ...

Իրար կը հրմշտկենք լարուած ուշադրութիւնով կը սպասենք անոնց կոտրուելուն ու շրջանակը հետզհետէ աւելի կը սեղմենք։

Շունչ մը կ'առնէ Կայափայը։ Յետոյ դդումները մէկիկ մէկիկ խոնչապէզին վրայ բերելով սուր կացին մը ձեռքին՝ ուժով մը օդին մէջ բարձրացուցած, կ'իջեցնէ անոնց գլխուն, կատարինատին առջեւ տոկացող դահիճին մռայլ արտայայտութիւնը դէմքին։ Հարուածներու տակ կը փշրուին դդումները ու մենք կը փնտռենք դդումէն ելլող աղջիկը։ Մեր նայուածքը կացինին շեղբին հետ կը բարձրանայ դէպի առաստաղ ու կ'իջնէ մինչեւ դդումին կարմիր միջուկին վրայ։ Բայց, ի զուր, չերեւար մերկ աղջիկը։ Յուսախաբութիւնը մեզ մղած է ջղայնութեան։ Դժգոհ ենք բոլորս ալ։ Մամիկները մեզի կը յուսադրեն թէ «վերջին, էն մեծ դդումին մէջէն պիտի ելլէ ան եթէ հանդարտ ու բարի կենանք»։

Վերջին հսկան է որ կը բերուի կառափնատ։ Մենք անշարժ ենք, նոյնիսկ շունչերնիս բռնած, գլուխնիս ծռած անոր հրաշալիքը զանգուածին վրայ Կայափայը կը վերցնէ կացինը ու կ'իջեցնէ. կացինին շեղբը կը խրի դդումին մսոտ մարմնին մէջ ու կը գամուի հոն։ Ճիգ մը կ'ընէ ազատելու համար զայն, կը շարժէ կոթը։

Ձեռքէն թանձր հեղուկ մը պուտ-պուտ մարգրիտի պէս կը շարուի դդումին կեղեւին վրայ ու կը քրտնին անոր եզերքները, կը ճռանք բոլորս մէկէն — «Հա՛ Յակոբ աղբար ուժով մի զարներ, ցուցուցիր, չե՞ս տեսներ աղջկան արցունքները ա՛յ ա՛յ կամաց ըրէ»...

Կացինը գամուած տեղէն կը փլի դդումը «միջուկէն», դուրս կը թափին կուտերը։ Մեր անթարթ աչքերը յառած ենք անոր կարմիր փորոտիքին։ Յակոբ աղբարը ընդոստ շարժում մը կ'ընէ, ձեռքերն ու աչքերը դէպի ձեղուն բարձրացուցած ու սենեակին մէջ փնտռտուքներ ընելու ձեւով։ Ու կը պոռայ հա, հոս է, հոս։ Կը վազէ սենեակին չորս կողմը, շուտիկ քայլերով ու օճախին ծխնելոյզին առջեւ կանգնած կը նայի վեր ու կ'ըսէ — «Թռա՛ւ, թռա՛ւ»...

Ձեզի չըսի՞ որ բարի եղէք, հանդարտ կեցէք, չէնէ կը փախի... տեսէ՞ք փախաւ թռաւ»։

Պզտիկները զղջումով կը նայէին եղած դժբախտութեան, իսկ աւելի տարէցները «սուտ է, սուտ, մենք չտեսանք», կը բողոքէին։

Կը միջամտէր մամիկը ու կը համոզէր մեզ որ եթէ Նոր տարիէն վերջ բարի ըլլայինք, մինչեւ յաջորդ Կաղանդը, պիտի տեսնէինք զայն ու ան մեզի հետ պիտի մնայ մինչեւ վերջը։

Ու այսպէս տարիներ շարունակ սպասեցինք աղջկան երեւումին ու միշտ մեր անտարակուսութեան

(*) Ցամքափոց համեղ կերակուր մը՝ պատրաստուած դդումով, ընկոյզով, ռուբով եւ բրինձով։

Դաշնակցութեան Օրը Մարսէյլի մէջ

Գործադուլներու հետեւանքով մէկէ աւելի տօնակատարութիւններ եւ հանդէսներ տեղի չունեցան եւ կամ յետաձգուեցան :

Դաշնակցութեան Օրը եւս որ պիտի տօնուէր Նոյեմբեր 22ի շաբաթ օրը տեղի ունեցաւ ամսոյս 27ի, շաբաթ երեկոյեան, ժամը ինընէն մինչեւ լոյս :

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Պրէպյան Մարսէյլի զոյգ սրահները կը յորդէին երկսեռ բազմութեամբ, որոնց բոլորն ալ կուրծքերը զարդարուած էին Դաշնակցութեան հիմնադիր «Սուրբ Երրորդութեան» զարդանիշերով : Ժամը ճիշդ 9ին ընկեր Սերժ, յանուն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանային կոմիտէի բացուած յայտարարեց տօնակատարութիւնը :

Ներկաներու մէջ առաջին շարքի վրայ աչքի կը զարնէին խումբ մը Ֆրանսացի ընկերվարականներ, գլխաւորութեամբ քաղաքապետարանի խորհրդական Mme «Irma Kappuzi» եւ նոյնպէս ընկերվարական ու հայ ժողովուրդի անկեղծ բարեկամ «Sauge»ի :

Բացումը կատարեց Սէնթ Անի նոր սերունդի երկսեռ երգչախումբը, նախ Ֆրանսական քայլերգով ու յետոյ «Մշակ բանուոր»ով : Առաջին խօսողն եղաւ օրուան նախագահը ընկեր Գ. Բալայեան : Ընկերը ի տես խուռներամ բազմութեան, ոգեւորութեամբ եւ յուզումով շնորհաւորեց Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէն նոյնպէս նաեւ բոլոր ներկաները որոնք, հակառակ քսանեւհինգ օր տեւող գործադուլին պատճառած [illegible], յանձն առնելով, որոշ զոհողութիւններ եկեր էին լսելու Դաշնակցութեան խօսքը : Ընկեր Բալայեան նախ պատկերացուց հայ կեանքը ինքնավարական թուականէն առաջ, եւ ապա մշակոյթի վերազարթումով յեղափոխութեան գաղափարի ծնունդը, եւ այդ գաղափարականութեան գործնականացումը երեք առաջնորդներու նախաձեռնութեամբ : Կ'արժէ առ կարեւոր մասերը ընկեր Գերասիմի ճառին :

«Այս եւրոպական երկիրներուն մէջ, հրապարակներու եւ պողոտաներու վրայ, դուք կը տեսնէք, արձաններ իրենց նահատակ հերոսներուն որոնց յիշատակին յարգանքի արարողութիւններ տեղի կ'ունենան ամէն տարի, իսկ այսօր մեր հայրենիքի հրապարակները զարդարուած են օտարներու արձաններով եւ մենք այսօր ձեզի հետ միասին հարց տանք Հայաստանի վարիչներուն՝ Ո՞ւր են արձանները մեր հերոսներուն, Հնչակեաններ՝ Մուրատին, Ժիրայրին, Փարամազին : Ո՞ւր են արձանները մեր մտքի ու զէնքի հերոսներուն, Անդրանիկին, Քեռիին, Սերոբ փաշային, Գէորգ Չաւուշին, ո՞ւր են յիշատակարանները Սիամանթոյի, Զարդարեանի, Զօհրապի, Վարուժանի ու վերջապէս հազարաւոր անանուն նահատակներու :

Թալէաթը ըսած է՝ «Հայ ժողովուրդը ամբողջովին բնաջնջելու համար, պէտք է նախ մեռցնել Դաշնակցութիւնը : Թալէաթ չհասաւ իր նպատակին : Այսօրուան բռնակալներն ալ պիտի չհասնին իրենց փափաքին, քանի որ 57 տարուան մէջ Դաշնակցութիւնը խորունկ արմատ ձգած է հայ ժողովուրդին մէջ : Դաշնակցութեան գաղափարականութիւնը պիտի ապրի յաւիտեան : Կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ Դաշնակցութիւնը» :

Ահա կրկին Սէնթ Անի Նոր Սերունդը բեմի վրայ, իրենց երգի ուսուցիչ Գ. Համբարձում Համբարձումեանի ղեկավարութեամբ կ'երգեն երկու խմբերգներ աւելի խանդավառ ու ներդաշնակ «Աղջի նազով», «Սարը սարի նման չէ» :

Ահաւասիկ Ֆրանսա ծնած պարմանուհի մը Շուշիկ Շաքարեան Լէ զ'Օլիվ-Մարթէկոյի Հ. Օհանջեան խումբէն որ կ'արտասանէ «Անուշ հայրենիք»ը զգացումով եւ ապրելով մէն մի նախադասութեան հետ :

Սէն Լուի Նոր Սերունդէն Օր. Մատլէն Բիլոյեանի «Հայրենի քնար» արտասանութենէն վերջ բեմ եկաւ Mme Irma Kappuzi Conseillère municipale որ խօսեցաւ մօտ կէս ժամ : Բացատրեց ընկերվարութեան տեսակէտները եւ եզրակացուց ըսելով՝ «Յաղթանակը անպայմանօրէն պիտի ժպտի ընկերվարութեան, որովհետեւ ան կը ցանկայ բոլոր ազգերու, բոլոր մարդկութեան ազատութիւնը, եւ անոր համար իր անկարելին կը փորձէ ու պիտի փորձէ շարունակ : Կեցցէ ընկերվարութիւնը եւ կեցցէ Ֆրանսան» :

Լիոնի ընկերներէն Միսաք Ներգէն որ պատահաբար Մարսէյլ կը գտնուէր կարճ բայց ազդու ճառ մը խօսեցաւ, օրինակ բերելով «Ա. Բակունց»ի «Միրանի փող»էն եւ թելադրելով ծնողներուն որ փոխանցեն նոր սերունդին այն բոլոր բարեմասնութիւնները որոնք կու գան մեր նախնիքներէն : Իսկական անակնկալ մը եղան Օր. Քնարիկ Զորպաճեանի Փանթէզիները «Մօտս է» եւ «Հայկական տաղ»եր Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Այվազովսկիէն :

Օր. Ժանէթ Դաւիթեան այս անգամ եւս արժեցուց ծափեր խլեց, երգելով ոչ միայն «Հայրենի տուն»ն ու «Հայրենիք»ը այլ նաեւ նոր երգ մը «Հայաստանի լեռներուն»ը, դաշնաւորուած Տիկին Տ. Միլտոնեանի կողմէ :

Պօմոնի Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան իր հայերէն ու ֆրանսերէն զոյգ արտասանութիւններով ծափեր խլեց ներկաներէն :

Շրջանային կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ասատուր Քէօսէեան որուն խօսքերը շինիչ էին ու կարելի է ըսել աւելի դասախօսութիւն մը քան ճառ : Ան ներկայացուց հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ վերջ, ու վերջացուց ըսելով : «Հայ ժողովուրդին ճակատին Բ. Լօթիններու եւ Գուշկիններու կողմէ քսուած սեւ մուրը սրբողը, եղած է Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը» :

Ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան Դաշնակցութիւնը նմանցուց Քրիստոսի մը, որ քարկոծուեցաւ, չարչարուեցաւ, մարդկութեան փրկութեան համար, եւ ցոյց տուաւ ազատութեան ճամբան : Իսկ դուք եկած էք տօնելու ձեր ազատութիւնը կերտող, ձեր մշակոյթը ճոխացնող, ձեզ համար ազատ ու անկախ հայրենիքի ճամբան լուսաւորող Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծննդեան տարեդարձը :

Վերջին խօսողը եղաւ քաղաքապետարանի նախկին խորհրդական «Sauge» որ թուելէ հայ ժողովուրդի առաքելութիւնները, շեշտեց անոր աշխատասիրութիւնը մանաւանդ ապաստանին տեղին ու մաղթանքներ ըրաւ որ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած հայութիւնը համախմբուի իր ազատ ու անկախ հայրենիքին մէջ :

Յետոյ սկսան պարերը որոնք տեւեցին մինչեւ առտու :

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

վերագրուեցաւ անոր բացակայութիւնը : Այդ պատրանքովը մեծցանք, հասակ նետեցինք :

Հիմա օտար երկինքի տակ երբ դադրեր է եռալը մեր ցամք-եփոցի կաթսային, ու ալ չենք առներ անոր ռուբով օծուած ու ընկոյզի փոշիներով ու բրինձի հատիկներով ծածկուած անուշ հոտն ու համը, ես կ'ուզեմ պատմել «զգուշէն ելլող աղջկան հէքեաթը որ մեր մամիկներէն աւանդաբար հասած էր մեր օրերուն : Թող ալեւոր Հայու մը կաղանդչէքը ըլլայ այս հէքեաթը մեր նոր սերունդին եւ օրհնութիւն մը՝ մեր հարուստ երեւակայութիւնով օժտուած նախնիքներուն յիշատակը փառաւորող :

Դարեր դարեր առաջ ձինիվլիզներու օրերուն Բիւթանիոյ, Նիկիոյ քաղաքին մօտերը երիտասարդ ձկնորս մը կ'ապրէր : Ան համբաւ ունէր իբրեւ կտրիճ կայտառ ու մանաւանդ իբր խման ու կռուազան երիտասարդ մը : Նիկիոյ լիճին հարաւային մասը գաւաթ մը ջուր կը դառնար անոր ոտին տակ երբ ուռկանները նաւակին մէջ կոտցած առագաստ կը բանար կապոյտ ջուրերուն վըրայ, կը կոնծէր միւշֆիւլէի թանձր գինին ու իր մէկ անգամուան ձկնորսութեան հասոյթովը՝ շաբաթ մը կը խմէր գինիի կարասներուն տակը պառկած : Այդ օրերուն մարդոց քաջութեան ու հերոսութեան չափանիշն էր իրենց պարպած գինիի կարասներուն համրանքը : Մէկը գովաբանելու համար սովորութիւն էր ըսել — «տիկ մը գինին կը կոնծէ առանց աչքերը թարթելու» :

Ան կ'ապրէր լճին եզերքը իր ձեռքով շինած եղէգնեայ խրճիթին մէջ, նետն ու աղեղը կռնակին ու լայն շեղբով սուրը կուշտին կապած, որով կ'ելլէր արշալոյսէն առաջ ու առաւօտուն կանուխ իր բերքը շալկած կ'իջնէր քաղաք : Հոն կը փոխանակէր գինիով ու ալիւրով ու քանի մը օրէն կը վերադառնար : Երբ միսի կարիք ունենար՝ ձմեռները նախազ, իսկ ամառները այծեամ, նապաստակ ու կաքաւ կ'որսար : Իր նետէն վիրաւոր, դարմանած ու ընտելացուցած էր այծեամ մը որուն կաթին առատութիւնը կը յորդէր սափորներէն :

Ձկնորսը, 28 տարեկանին, խենթի պէս սիրեց գինեպանին աղջիկը, ու զայն հօրը տունէն փախցուց : Այդ օրէն աչքէ հեռու ըլլալու ու իր հետքը ծածկելու համար, հիւղակը փոխադրեց լճէն աւելի հեռու խութերուն մէջ : Ան լճին այդ ափերը կը ճանչնար իր հինգ մատներուն պէս : Կնոջ հըրապոյրն ու գուրգուրանքը՝ զայն կապեցին հողին, մշակեց հողը, ցորեն ցանեց, որթի տունկեր տնկեց, իսկ շրջանի պտղատու վայրի ծառերը դարձան իրեն սեփականութիւնը :

Տարին չլրացած հայր եղաւ աղջնակի մը : Որուն աշխարհ գալէն ետք կինը մեռաւ : Աւազներով բարձր թումբ մը կանգնեց անոր գերեզմանին վրայ ու երախան կապեց այծեամին ստինքներուն : Վիշտ ու սուգ ըրաւ, հրաժարեցաւ գեղ ու քաղաք ոտք դնելէ, եւ հեռացաւ մարդերէն :

Աղջնակը տարօրինակ արագութեամբ կը մեծնար : Երեք տարեկանին ծով կը մտնէր ու կը լողար ձուկի մը պէս : Լիճին բոլոր թռչունները իր ընկերներն էին, ջուրէ ներս ու դուրս կը խառնուէր անոնց երամակին, խաղեր կ'ընէր անոնց հետ : Երբ անօթենար կը վազէր այծեամին մօտիկը ու կը ծծէր անոր ստինքներէն՝ կուշտ ու կուռ :

(Շարունակելի)

Գ. ԶԱՓՐԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ ՄԷԿ ԷՋԻՆ վրայ գրել յօդուած ու թղթակցութիւն : Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար :

Գուրգէն Ալեմշահի մահն ու յուղարկաւորութիւնը

Նոյնչափ անսպասելի ու անակնկալ էր այս մահը, որչափ ձիւնը՝ ամրան ամիսներուն : Իր հասակի եւ ընդունակութեան զեռուն եւ բեղուն ժամանակ, Թիթրոյիտի մէջ կը պատրաստուէր նոր տարուայ Յունվ.-ի 18ին իր համերգը տալ ու երբ Դեկտեմբեր 14ին առաւօտեան բարեկամներու հեռախօսին պատասխանում է, որ «անհանգիստ կը զգայ, ու կը խնդրէ աճապարել իր մօտ» : Ու մինչեւ անոնք կը հասնին պանդոկը՝ կը տեսնեն, որ ոստիկաններ կան սենեակին մէջ, ու Ալեմշահը անշնչացած է արդէն...

Համակ եռանդ, աւիւն եւ կեանքը մարմնացնող Գուրգէն Ալեմշահին համար անագորոյն մահը որպիսի հեգնանք ու ծաղր բաղդի... Անոր շնորհներուն եւ տաղանդի ծաղկման վերելքին, երբ Հայ ժողովուրդը եւ հայութիւնը դեռ շատ սպասելիքներ ունէր Գ. Ալեմշահէն, ու նա՝ իր մուրազն ու իղձերն իր սրտին մէջ ընկաւ անժամանակ, կէս ճամբուն վրայ ...

Նիւ Եորքի մէջ տրուած նրա համերգը մի մեծ յաղթանակ էր ողբացեալ Ալեմշահին համար : Նա իր տաղանդի արդիւնքները ցուցադրեց Նիւ Եորքի ամենայայտնի սրահներից մէկում մէջ, որը կը պարփակէր աւելի քան չորս հազար մարդ, եւ դահլիճը ոչ միայն օտար եւ հայ ընտիր հասարակութեամբ լի էր այդ օրն, այլ շատ շատերը տոմսակ չգտնելով յետ էին դարձած : Թէ հայ եւ թէ օտար ունկնդիրները հիացած էին շատ գոհ եւ գեղարուեստական մեծ հաճոյք առած : Հայ հասարակութիւնը իրեն հպարտ էր զգացած այդպիսի բարձր երաժշտական ոգով, ոճով եւ լրջօրէն պատրաստած համերգին ներկայ գտնուելով : Ամերիկեան ամենայայտնի թերթերը բոլորն ալ լաւագոյն տողեր նուիրեցին ողբացեալին եւ հիացման անոր շնորհներուն վրայ, միակ նկատողութիւնը որ արած էին նոքա այն էր, թէ եղանակները բազմազանութենէ մի փոքրգոյկ էին եւ միապաղաղ բնոյթ ունէին : Ընդհանուր հիացմունք էր պատճառած «Աւարայրի ճակատամարտը» որը նրա ստեղծագործութեան գլուխ գործոցը պիտի համարել :

Դժբախտաբար Նիւ Եորքի այդ նշանաւոր նուագահանդէսը եղաւ Գ. Ալեմշահի կարապի երգը... Վերջին անգամն էր, որ անոր տաղանդը ցուցադրեց ստեղծագործութիւնները հայութեան եւ օտարներուն առջեւ, ու յաւիտեան լռեց...

Մեր երիտասարդ ուժերն ինչքան քիչ հոգ կը տանին իրենց առողջութեան վրայ : Ողբացեալն առանց ափսոսանքի կը վատնէր իր եռանդն ու աւիւնը, ու նամանաւանդ կը ծխէր անդադար. ատոնք ալ թերեւս պատճառ եղան անոր վաղահաս ու անժամանակ մահուան :

Պարզ էր, անսեթեւեթ ու հեզահամբոյր : Համակրելի էր, սիրալիր, ժպտադէմ ու քաշող դէպի զինքը : Մանաւանդ ժպիտը միշտ դէմքին, իսկ ժպիտը մարդուն դէմքին վրայ՝ նոյն է թէ արեգակը երկնքին վրայ : Ահա թէ ինչու անոր դէմքը միշտ լուսաւոր էր :

Վերջին անգամ, անցած ձմեռ, Փարիզի մէջ հարսանիքի մը հանդիպեցանք : Պսակադրութիւնէն յետոյ իր երգիչներէն ոմանց եւ Օր. Աստղիկ Առաքելեանի մասնակցութեամբ հայկական երգերու եւ պարերու ուրախութիւն տեղի ունեցաւ Ալեմշահի ղեկավարութեամբ, ինչ որ համակեց ամէնուն հայ երգերու շունչով եւ հոգեկան մեծ բաւականութիւն պատճառեց բոլոր հանդիսականներուն :

Ողբացեալը կը նուագէր առանց դադարի ու հանգստի, միանգամայն քրտինքի մէջ կորած : Հարսանիքէն յետոյ, երբ կը բաժնուէինք՝ աջս առաւ, ու ես իր ճակատը համբուրեցի : Իմ հին ու ազնիւ բարեկամներէն մէկը կատակով դարձաւ դէպ ինձ ու ըսաւ.— «Տէր հայր, ի՞նչ ես անում, սա կաթոլիկ է» : Ես ալ աւելցուցի. «Գիտեմ, լաւ գիտեմ : Տար Աստուած, որ այսպիսի կաթոլիկներ Հայերու մէջ շատ ու շատ լինէին», ու կրկին համբուրեցի :

Դժբախտաբար այդ մեր վերջին հանդիպումն եղաւ : Ես անկարող եղայ ներկայ գտնուիլ անոր Նիւ Եորքի նուագահանդէսին : Ինքն ալ եկած է եղել գիս տեսնելու Նիւ Եորքի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, սակայն անյաջող, բացակայ էի այդ օրը :

Դեկտեմբեր 20ին հոծ ընտիր բազմութեան ներկայութեամբ տեղի է ունենում Գ. Ալեմշահի Նիւ Եորքում երեք հայ կաթոլիկ հայրերու մասնակցութեամբ : Դագաղը եկեղեցւոյ դուրս տանելու պահուն Ս. Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցւոյ երգեցիկ խումբը Արմէն Գալամեանի ղեկավարութեամբ լալով ու արտասուաթոր աչքերով հագիւ զսպելով ինքը զինքը երգում է ողբացեալ երաժշտապետի «Աւարայր»ի երգը, ինչ որ երգած էին համերգին օրը հանգուցեալի ղեկավարութեամբ :

Անժամանակ հողաթումբ մըն ալ բարձրացաւ

այս օտար երկրին մէջ, օտար երկինքին տակ...

Գ. Ալէմշահն ալ կնքեց իր մահկանացուն այս հեռաւոր աշխարհին մէջ հեռու իր Փարիզի երգչախումբի անդամներէն, որոնք պաշտելու չափ կը սիրէին ու կը յարգէին զինքը... Հեռու նաեւ իր տաղանդն ու շնորհները յարգողներէն, որոնց թիւը բազում էր, շատ բազում ...

Թող հողը թեթեւ ըլլայ մեր ամէնուն սիրելի Գուրգէնին վրայ...

ԱՐՍԷՆ ԱՒ. ՔԱՀ. ՍԻՄԷՈՆԵԱՆՑ

Ռումանիոյ դէպքերը

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ռումանիոյ գահընկեց թագաւորը Զուիցե-րիա պիտի հասնի այսօր համաձայն Պուքրէշէն հաղորդուած տեղեկութեանց : Պաշտօնական շրջանակները չեն հաստատեր այս լուրը, բայց իր հօրեղբայրը, Նիքոլա իշխանը որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի, յայտարարեց թէ Միխայլ մասնաւոր շոգեկառքով մեկնած պիտի ըլլար երէկ:

Համաձայն դիւանագիտական շրջանակներու գաղտնի տեղեկութիւններուն, հանրապետութեան հռչակումէն քանի մը օր առաջ շատ կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցած են համայնավար կուսակցութեան եւ օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն միջեւ: Որոշուած է թագաւորը գահընկէց ընել, բայց իրեն յաջորդ մը գտնուած չըլլալով, յարմար նկատուած է հանրապետութիւն հռչակել: Համայնավարները առաջարկած են Հապսպուրկի Անտոն դուքսը որուն կինը, իշխանուհի Իլիանա, Միխայլի հօրաքոյրն է: Ռուսերը առելի հետաքրքրուած են նախկին թագաւոր, Քարոլով, մտադրելով համարելով Հապսպուրկեան իշխանի մը գահակալութիւնը: Ռումէն համայնավարները հակառակած են Քարոլի վերադարձին որ կրնար սասանեցնել գիւղացիութեան ընդդիմութիւնը :

Միխայլը գահընկէց ընելու անհրաժեշտութիւն ծագած է այն օրը երբ անհակառակած էՄանիուայի մահապատիժին հրապարակային դործադրութեան եւ սպառնացած է որ լուրը կը հաղորդէ արտաքին աշխարհին: Բացի այդ, Միխայլ 1946էն ի վեր չէր կրցած հանդուրժել համայնավար կուսակցութեան գերակշռութեան: Ռուսերը բանակցութիւններ վարած են Քարոլի հետ, Լիզպոնի մէջ, առաջարկելով որ հաշտուի իր կնոջ հետ եւ լքէ իր երկրորդ կինը:

Քարոլ կը համաձայնի, բայց վերջին պահուն, համայնավարները կը փոխեն իրենց ծրագիրը, միշտ վախնալով գիւղացիներու ընդդիմութենէն:

Կառավարութիւնը չուզեր արտօնել Միխայլի ամուսնութիւնը օտար իշխանուհիի մը հետ եւ պայման կը դնէ որ թագաւորը հպատակի նոր վարչաձեւի: Միխայլ կը մերժէ:Համայնավարները Լուկուսյի դրդումով, կը հռչակեն հանրապետութիւնը :

ՔԱՌԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆԴՈՉԻՆԻ համայնավարներուն բանակը մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ Մանչուրիոյ մէջ հինգշաբթի օր: Զօրավար Ճէ-Թունկ յայտարարեց որ Ձանկ Քայ Շէկ պիտի պարտուի հակառակ Ամերիկայի օժանդակութեան: Ձան Քայ Շէկ իր կարգին ձայնասփիւռին վրայ խօսելով, ըսաւ թէ օտար կառավարութիւն մը օգնութիւն կը հասցնէ համայնավարներուն: Եթէ չկասեցնենք Կարմիրներու յառաջխաղացումը, պիտի քայքայուի մեր երկիրը, ըսաւ զօրավարը:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ հանրապետութիւնը իրաւապէս հռչակուեցաւ յունուար 1ին: Պաշտօնական հանդէսներ տեղի ունեցան երկրին չորս կողմը: Նախագահ Նիքոլա վերահաստատուեցաւ իր պաշտօնին մէջ: Կառավարութիւնը որոշեց հանգանակութիւն մը կազմակերպել՝ ի նպաստ Իտալիոյ երկու միլիոն անգործներուն :

ՏԵՂԱԿԱՆ թերթի մը մէջ կը կարդանք որ Եուկոսլաւիոյ վարչապետ մարաջախտ Թիթօ, նոյեմբեր 18ին Զագրէպի մէջ «գաղտնի» ճառ մը խօսելով, արտասանած է հետեւեալ բառերը.— «Ունինք շատ զօրաւոր բանակ մը որ ի վիճակի է Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ համախմբուած աւազակներուն բանակները ջախջախելու եւ անոնց նաւաբաժինները Ադրիականի մէջ ընկղմելու: Եթէ անոնք հիւլէական ռումբ ունին, մենք ալ ունինք: Մեր զինուորները ունին արդիական զէնքեր: Մեր ռազմիկ օդանաւերն ու հրետանին թող պիտի չտան որ թշնամին երկիրը մտնէ: Մենք մեր ռազմամթերքը կը ստանանք այն աղբիւրներէն որոնք բնաւ պիտի չսպառին: Ռուսիոյ զինարաններ ամսական 30000 հրասայլ կ'արտադրեն: Ռուսական սպայակոյտը ունի 150 զօրաբաժիններ որոնք 48 ժամէն կրնան ջարդուփշուր ընել բոլոր արգելքները եւ Փարիզ հասնիլ... Պատերազմը Ամերիկայի հետ անխուսափելի է, նոյնիսկ քանի մը շաբթուան խնդիր ...

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**

Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆի (Անոյշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆի (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի (Մօսի): Սէնֆոնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹեՒԵԱՆի (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսի եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել հրաւէր Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Գ. Գարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Գ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ:

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալըեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԳԻՆԵՍԵՂԱՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի կողմէ: Վաղը կիրակի 4 Յունուար 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ 11, Bar Pelisierի ներքնասրահին մէջ (La Plaine):

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները, ծախսերու մասնակցութիւն՝ 50 Ֆրանք:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի Շրջ.ի սկաուտական պատգ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր եւ վաղը 3—4 Յունուար 1948, Mutualitéի մէջ:

Պատգամաւորները եւ հրաւիրեալները պիտի ունենան ինքնութեան քարթեր :

ՖՐ. ՇՐՋ.Ի Գ. ԳՈՐԾ. ՄԱՐՄԻՆ

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը

Չափի վրայ, երկու փորձով

Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն

կ'ունենաք զայն

ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել **D O R M E S**, 5 Rue St. Apolline

Paris—Métro Strasbourg–St. Denis Հեռ. Tur. 83-63

ՇԱՎԻԼԻ եկեղեցական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկուշաբթի յունուար 5, Ճթման իրիկուն եւ երեքշաբթի 6 յունուար Տօն Ծննդեան Շավիլի մատուռին մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի եւ յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն տեղի պիտի ունենայ: Ժամերգութիւնը կը սկսի երկուշաբթի խթման իրիկուն ժամը 4ին, երեքշաբթի առաւօտուն ժամը 8.30ին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայանի դիւցազներգութիւնը, չորահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 Ֆրանք : Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պապը հինգշաբթի օր, նոր տարւոյ առթիւ շնորհաւորական այցելութեան գացող օտար դեսպաններուն օրուան կացութեան մասին խօսելով, ըսաւ թէ 1948ը պիտի ըլլայ ծանրակշիռ, թերեւս անդառնալի որոշումներու տարի մը: «Մութը է հեռանկարը, բայց պէտք չէ յուսալքուինք, պէտք է աշխատինք եւ աղօթենք »:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Հայաստան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 5ին:

Վռամեան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 7ին:

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին:

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայութեամբ դրասեր զեկոյցով :

ԿԱՐՏԱՆԻ «ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը կիրակի 4 Յունուար, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Գիվէռի տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի անդամը :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը յայտնէ Հայ հասարակութեան որ Ս. Ծննդեան եկեղեցական արարողութիւնները կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով :

Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երկուշաբթի 5 Յունուար, արարողութեան սկիզբը ժամը 4, Ս. պատարագ, ժամը 5ին:

Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան երեքշաբթի 6 Յունուար, արարողութեան սկիզբը ժամը 8, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան կը պատարագէ : Մեռելոց Ս. Ծննդեան, Չորեքշաբթի 7 Յունուար, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԻԷԹ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ եւ զաւակը Հայկ Էսապալեան ինչպէս եւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ բարենպատակ Միութեանց նուիրատուութեամբ, իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ողբացեալ ՓԻԷԹ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆի մահուան առթիւ : Կ

Գործ կը փնտռէ

Երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ իբրեւ ճաշարանի պնակ լուացող (plongeur): Դիմել «Յառաջ»ի :

Իսիի Հայերու ժամադրավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37–03

Հայրենակի՛ց, կեանքդ թարմացնելու համար կ'ուզե՞ս լաւ օղի խմել, դիմէ վերի հասցէին, ուր ընտիր աղանդերներով համեմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի:

Մ Ի Ա Յ Ն Ա Ս Ջ Է

Որեւէ դատական խորհուրդի եւ թարգմանի մը պէտք ունեցողը կրնայ մեզ դիմել:

Իսկ դիշեր ըլլայ թէ ցերեկ բժիշկը անմիջապէս պատրաստ է ձեզ համար. եթէ միայն դիմէք մեզի:

Տէր եւ Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՄՈՎ ԵՒ ԸՆՏԻՐ

Ե Ր Շ Ի Կ Ե Ւ Ա Պ Ո Ւ Խ Տ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ ձեր Կաղանդի եւ Ծնունդի սեղանին վրայ

Դիմեցէք վստահութեամբ՝

ԽԱՉԻԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Նախապատերազմեան լաւագոյն տուներէն մէկը,

24, Rue Jules Verne, Sevran:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 4 Janvier 1948 Կիրակի 4 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N°. 5231-Նոր շրջան թիւ 840 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Բարեմիտ մարդիկ հարց կուտան.— Որեւէ օգուտ կը սպասէ՞ք, դուրսէն քննադատելով խորհրդային փչխանութիւնը Երեւանը եւ Մոսկուան։

Եթէ ակադեմական վիճաբանութիւն մը սարքել ուզէինք, դիւրին էր հարցնել այս մարդոց.

— Կը հաւատա՞ք թէ կարելի է բարիք ապահովել, անդադար չոյելով շողոքորթելով, փառաբանելով օրուան փչխանաւորները։ Կը յուսա՞ք թիզ մը հող շահիլ, սուր ճերմակ ցնցկելով եւ պարտկելով դառն իրողութիւններ։

Մեզի համար քննադատութիւնը ոչ սալոնական մարզանք է, ոչ-ալ «պարապ վախտի խաղալիկ»։

Երբ քննական աչքով կը նայինք որեւէ հարցի վրայ, ներկայացնելով սեւն ու ճերմակը, ծուռն ու շիտակը, վերլուծելով փաստերը, մենք տարրական պարտականութիւն մըն է որ կը կատարենք։

Այլապէս, ինչո՞ւ «գէշ մարդ ըլլալ», երբ այնքան դիւրին է բարեւի կենալ եւ բարեւի, առանալ ...

Մեզի համար գաղտնիք չէ որ, բազմաթիւ հարցերու մէջ, անկուսակցականներ եւ այլադաւաններ ալ մեզի պէս կը մտածեն։ Բայց, կարծելով թէ լռելը միշտ ոսկի է, ձայն չեն հաներ։ Կամ պարզապէս թիթեղի ձայն կը հանեն։

Մենք չատ ալ չենք հետաքրքրուիր իրենց լռութեամբ կամ չատախօսութեամբ։ Եւ լաւ կ'ըլլար որ իրենք ալ ամուլ ճիգեր չփորձէին, իրենց իմաստութիւնը պարտադրելու համար մեզի։

Տարրական գիտելիքներ կան որոնց մասին բաւական բան սորված ըլլալու էինք, աչօք բացօք տեսնելով Եւրոպան ու Ամերիկան։

Այդ գիտելիքներէն առաջինը կ'ըսէ —

Այսօրուան իշխանութիւնները մեծ մասով յեղափոխական են։ Առ նուազն սկեպտիկ, եթէ ոչ անհաւատ։

Անոնք եթէ չարհամարհեն քեզ, ամէն պարագայի մէջ կ'արդահատին վրադ, երբ օրն ի բուն կը քծնիս, կամ կը կեղծես։ Մանաւանդ քաղաքական գետնի վրայ։

— Ի՞նչ. ուրեմն ճակա՞տ յարդարենք։ Առպարէ՞զ կարդանք, անմիտ յոխորտանքներով եւ գրգռիչ կանչերով ...

Ոչ եւ ոչ։ Պարզապէս վարուինք այնպէս ինչպէս վայել է հոգին վառած ժողովուրդի մը որ, հալածական եւ բիւրիցս յուսախաբ, գլուխը քարերին կը զարնէ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ։

Օրինակ, դուք իրաւունք չունիք չէզոքանալու կամ Դաշնակցութեան դէմ փչելու, երբ Մոսկուան հանդիսաւորապէս Վրաստանի կը պարգեւէ Կարսն ու Արտահանը, յիսունըհինգ ագգերու առջեւ, Պ. Վիշինսկիի բերնով. (տես կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», 28 Հոկտեմբեր 1947)։

Եւ այս՝ աւելի քան երեք տարի քնարկը օ-րօրներ հիւսելէ վերջ Հայաստանի եւ Արտաահմանի դիւրահաւատ բազմութեանց գլխուն։

Նոյնպէս, դուք չարաչար կը սխալիք թուղթ սլաքներ արձակելով Դաշնակցութեան դէմ եւ պաշտպանելով անպաշտպանելին, երբ մենք դիտել կուտանք թէ կարելի չէ զանգուածային ներգաղթ կատարել առանց Հայաստանի սահմանները ամբողջացնելու եւ իսկապէս ազատ կարգեր հաստատելու։

Միջազգային կացութիւնը թոյլ չի՞ տար արեւմտեան Հայաստանի խնդիր յարուցանել,— ահա ներքին սահմաններու խնդիրը։

Ո՞վ պիտի բռնէր Խ. Միութեան ձեռքէն, եթէ մէկ հրամանագրով Հայաստանի վերադարձնէր պատմական Սիւնիքը, Ախալքալաքը, եւ մանաւանդ Նախիջեւանը որ Երեւանի կողին մըխուած դաշոյն մըն է։

Պատերազմէն վերջ սահմանային «բարեփո-խումներ» չկատարուեցա՞ն ի նպաստ Վրաստանի եւ ուրիշ խորհրդային հանրապետութեանց։

Այս հարցին մէջ ալ մէկ ձայն պիտի լսուէր Արտասահմանի հայկական ճակատէն, եւ ոչ թէ երկուքի պիտի բաժնուէր ճակատը։

Այսպէս եւ լեզուական հարցին, ներգաղթի առթիւ կատարուած յարաշահութեանց եւ ապիկարութեանց, կաթողիկոսական «ընտրողներու» կամայականութեանց եւ ուրիշ վրդովիչ վրիպումներու մէջ։

Երբ, տարբեր ճամբաներ ունենալով հանդերձ, միաժամանակ եւ ճակատաբաց կրկնենք ո-

«Ձեռքի Մեր» եւ ճարգառքը

ԽՄԲ.— Լոնտոնի պաշտպանողական օրաթերթը իր երէկուան թիւին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ յօդուածը երկրորդ կարաւանին մասին։ Կը հրատարակենք, առանց սրբագրելու կարգ մը անճիշդ տեղեկութիւններ —

Երեք հազար հինգ հարիւր Հայեր այսօր Մարսէյլ կը սպասեն, անստոյգ վիճակի մէջ, Ռուսիա մեկնելու համար։ Անոնցմէ շատերը Ֆրանսա կ'ապրին 1915էն ի վեր այսինքն այն օրէն երբ Թուրքերը բուռն թափով ձեռնարկեցին անոնց բնաջնջումին։ Հազարաւոր Հայեր առին — տեղ եղան հարաւային Ֆրանսայի մէջ, մասնաւորաբար Մարսէյլի մէջ ու շրջակաները, եւ շատերը յաջողութիւններ ունեցան։

Շատ մը Հայեր, վերջին պատերազմին մէջ, կռուեցան Ֆրանսական բանակին մէջ եւ մասնակցեցան Դիմադրական ճակատին։ Սակայն, երեւի, իրենցմէ շատերը միշտ ալ սիրած են Հայաստանը սիրով մը որ բոլորովին պղատոնական էր մինչեւ տարի մը առաջ։

Յետոյ, Թուրքիան դարձաւ ռազմագիտական կեդրոնական շրջան մը երբ Միացեալ Նահանգները՝ Խորհրդային Միութեան յառաջխաղացումը կասեցնելու համար ճիգեր ըրին եւ, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան, Թուրքիոյ կառավարութեան յատկացուցին հարիւր միլիոնտոլարի վարկ մը որպէսզի այս վերջինը զինուորական պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնէ՝ Ռուսիոյ դէմ։

Ռուսերու ռազմավարութիւնը որ սկսած է այդ թուականէն առաջ, հրաւիրեց Հայերը որ վերադառնան Խորհրդային Հայաստան որուն հիմը դրուած էր 1920ի Նոյեմբերին։

1946ին Ռուսերը յաջողեցան Հայաստան վերադարձնել 60էն 70.000 Հայեր, գլխաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքէն եւ Պալքաններէն։ 1947ի գումարը պիտի ըլլար 70.000։

Անոնք որ կը հետեւին այսօրուան պատմութեան, կը տեսնեն թէ ինչ նպատակներ կը հետապնդէ ռուսական ռազմավարութիւնը — զգալի կերպով աւելցնել բնակչութիւնը Խորհրդային Հայաստանին որ, 1939ին, ունէր 1281.599 հոգի, 11640 քառ. մղոն տարածութեան մը վրայ, եւ յետոյ պահանջել պատմական Հայաստանի այն հողերը որոնք տակաւին կը գտնուին Անգարայի ձեռքը։

Ներգաղթի խորհրդային ծրագիրը մեծ համակրութիւն գտաւ Ֆրանսայի մէջ, մանաւանդ

փոշ ճշմարտութիւններ, թերեւս այն ատեն, — եւ միայն այն ատեն — կրնանք բան մը շահիլ։

Ո՞վ է կրցեր ափ մը հող շահիլ, կռնակ չոյելով եւ իր ժողովուրդը երկուքի բաժնելով,— մէկը հլու հնազանդ, միւսը ըմբոստ։

Ինչո՞ւ Երեւանը եւ Մոսկուան այն տպաւորութիւնը կրեն թէ հլու հնազանդը կը գոհանայ զանազան փշրանքներով, ուրեմն ճզմենք ըմբոստը, որ պարզապէս արդարութիւն կը պահանջէ։

Նոյն այդ Երեւանն ու Մոսկուան օրն ի բուն անողոք մերկացումներ կը կատարեն ներքին թերութեանց, զեղծումներու եւ անհողութեանց մասին։

Ուրեմն երբեք պատճառ չունին սրտմտելու, երբ ուրիշներ ալ իրենց ուշադրութեան կը յանձնեն այլապէս ծանրակշիռ հարցեր, անոնց լուծումը պահանջելով, յանուն այս ժողովուրդին փրկութեան։

Որեւէ անվերապահ քննադատութիւն — անշուշտ փաստացի եւ արդար — շատ աւելի կ'օգնէ Երեւանի վարիչներուն, քան «լոքձնաշուքին փառաբանութեան» ամենօրեայ բարեկենդանը։

Որքան ուժգին հնչէ Արտասահմանի հայրենասէր ձայնը — ցիրուցան բազմութեանց հաւաքական պահանջը — այնքան կը դիւրանայ Երեւանի գործը։

Ոչ Երեւան, ոչ ալ Մոսկուան պէտք ունին ինքնակոչ փաստաբաններու չտայլաբանութեանց, գոհացում տալու համար այս դժբախտ ժողովուրդին հիմնական պահանջներուն։

Ոչինչ այնքան կը վնասէ այդ արդար պահանջներուն իրականացման, որքան գետնաքարշ կեղծիքը, որ չափազանց երկար տեւեց, հակառակ այնքան դառն փորձառութեանց։

Շ.

Կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ վաղը

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետ Շուման Ուրբաթ օր սպառնաց հրաժարիլ եթէ խորհրդարանը մերժէ ընդունիլ բարձրագոյն եկամուտներէն գանձուելիք տուրքի առաջարկը իր բարեփոխեալ վիճակին մէջ։

Խորհրդարանը չորեքշաբթի օր որոշած էր կարգ մը բարեփոխումներ մտցնել օրինագծին մէջ եւ 155 միլիառէն 80 միլիառի իջեցնել գանձուելիք բացառիկ տուրքերուն հասոյթը։ Կառավարութիւնը հաւանեցաւ չարք մը զիջումներ կատարել եւ առաջարկը խորհրդարանին ներկայացնել անմիջապէս։ Բայց, վարչապետը վճռած է վստահութեան քուէի խնդիր յարուցանել այն պարագային երբ օրինագիծը չընդունուի։

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւատացուի որ կառավարութեան դիրքը բաւական զօրաւոր է եւ կրնայ վստահութեան քուէ ստանալ։

Ներկայ տագնապը առեղծուեցաւ այն ատեն երբ Շումանի ելմտական նախարարը առաջարկեց բացառիկ տուրքի ենթարկել տարեկան 450.000էն աւելի եկամուտ ունեցողները, եւ այս տուրքէն գոյացած հասոյթը յատկացնել երկրին վերաշինութեան աշխատանքներուն։ Կառավարութիւնը կ'ակնկալէր տարեկան նուազագոյն 150 միլիառ, բայց խորհրդարանը այդ գումարը զեղչեց 80 միլիառի։ Ելմտական նախարարը ներկայացուց երկրորդ առաջարկ մը, աւելի հաշտարար, եւ սկզբնական գումարը զեղչեց 125 միլիառի — տարեկան 450.000էն մինչեւ 1 միլիոն ֆրանք եկամուտ ունեցողներէն պիտի գանձուի հարիւրին քան իսկ մինչեւ 3 միլիոն եկամուտ ունեցողներէն, հարիւրին մինչեւ քառասուն։

Կը նախատեսուի որ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունենան վաղը մանաւանդ որ զօր. Տը Կոլի բարեկամներն ու համայնավարները հաւասարապէս դէմ են ելմտական նախարարին առաջարկներուն։

Յունաստանի դէպքերը

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ

Ինչպէս արդէն գրած էինք մեր նախորդ թիւով, Յունաստանի կառավարական ուժերը յաջողած են կասեցնելու ապստամբներու յարձակողականը Գոնիցայի վրայ։ Համաձայն վերջին լուրերուն, Մարկոսի զինուորները ընդհանուր կը փախչին դէպի ալպանիական սահմանագլուխը։

Մեծ լաւատեսութիւն կը տիրէ Աթէնքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ, մասնաւորաբար այն լուրէն ետք որ կը հաղորդէր թէ ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է աւելի մեծագումար օժանդակութիւն մը ընել Յունաստանի։

Աթէնքի մէջ դիտել կ'տրուի որ Մարկոսի գլխաւոր նպատակն էր Գոնիցան գրաւել եւ այնտեղ հաստատել այսպէս «կառավարութեան» մայրաքաղաքը։ Եթէ յաջողէր, Պուլկարիա եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

մինչեւ տարիքի տէր Հայերուն մօտ, եւ անցեալ Օգոստոսին 3000 հոգի Մարսէյլէն Ռուսիա մեկնեցաւ։ 3500 հոգիէ բաղկացած երկրորդ կարաւան մը պիտի մեկնէր Նոյեմբեր 16ին, Փոպետա նաւով, բայց ան տակաւին Մարսէյլի մէջ կը սպասէ, վերջերս պատահած գործադուլներուն ինչպէս նաեւ Ֆրանսական եւ ռուսական կառավարութեանց միջեւ ծագած վէճերին պատճառաւ։

Հիմա, այնպէս կ'երեւայ որ անոնց մեծամասնութիւնը երբեք Հայաստան պիտի չկրնայ երթալ։

Երբ առաջին կարաւանը կը մեկնէր, Ֆրանսական իշխանութիւնները աչք գոցած էին կարգ մը անկանոնութեանց վրայ։ Յոյս կար որ կարգ մը սեղմումներու վերացումը պիտի փութացնէր Ռուսիա դառնալու Ֆրանսացիներու վերադարձը։ Ներկայիս, Փարիզ եւ Մոսկուա կը վիճին իրենց քաղաքացիներուն ներգաղթին հարցին շուրջ։

Այդ վէճին հետեւանքը եղաւ այն որ Ֆրանսական իշխանութիւնները, այս անգամ, որոշեցին աւելի լայն բանալ իրենց աչքերը, մասնաւորաբար այն 3500 Հայերու վրայ որոնք Մարսէյլի մէջ կը սպասեն։ Այդ Հայերէն շատերը Ֆրանսական քաղաքացի եղած են երեսուն տարուան իրենց բնակութեան ընթացքին, իսկ ուրիշ մաս մը, ծնած է Ֆրանսայի մէջ։ Համաձայն Ֆրանսական օրէնքին, Ֆրանսա ծնած մէկը ինքնաբերաբար Ֆրանսացի կը համարուի։ Վերջերս Մարսէյլի 3500 Հայերուն վրայ աւելի խիստ հսկողութիւն կատարուեցաւ, եւ միայն 1200 հոգի կրցան մեկնիլ։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ վիճակը մնացեալ 2300ին։ Անոնցմէ շատերը ծախած են իրենց տուներն ու խանութները, եւ այսօր, շատ դժուար գործ է կեանքը վերսկսիլ Ֆրանսայի մէջ։

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ս. Վռացեանի խօսքը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արտասահմանի հայ գրողը ազատ է այս պարտադրանքէն, բայց ան ալ ենթակայ է օտար ազդեցութիւններու եւ ոտքի տակը ամուր հող չի զգար։ Առէք, օրինակ, արտասահմանի հայ բանաստեղծութիւնը — 20 տոկոսը կորսուած է հայ միջավայրէն, ոչ միայն նիւթով, այլեւ ոգիով։ Մեր բանաստեղծներու մեծ մասին երկերը ժամանակէն եւ տարածութենէն դուրս են։ Կրնային գրուիլ հազար տարի առաջ կամ հազար տարի յետոյ, Քամչաթքայի մէջ, կամ Գուշմէններու երկիրը։ Մինչդեռ գրականութիւնը կեանքի հայելին է. ան պէտք է ցոլացնէ իր ժամանակը, ժամանակի ոգին, բարքերը, կենցաղը, ժողովուրդի մը հոգեկան ապրումները։

Եթէ արտասահմանի հայ գրականութիւնը պիտի յարատեւէ, ան պէտք է մօտենայ կեանքին։ Էական է, անշուշտ, որ հայ գրականութեան նիւթը առնուի հայկական միջավայրէն — անցեալէն թէ ներկայէն՝ միեւնոյն է —, բայց աւելի էական է, որ հայ գրողներու արտադրութեանց մէջ արտայայտուի հայկական անհատականութիւն, այն, որ յատուկ է հայ ոգիին ու միտքին, որովհետեւ, վերջին հաշուով, գրականութիւնը թէ ձեւով, թէ բովանդակութեամբ ազգային է. ազգային գրականութիւններու համադրութիւն է, որ կը կազմէ համամարդկային գրականութիւնը։ Տանդէ մը համամարդկային է, բայց ամէնէն առաջ՝ իտալական հանճարի արգասիք է։

Իբրեւ ընդհանուր օրէնք, Սփիւռքը (ես չեմ սիրեր այս բառը) չէ կարող երկար ապրել առանց կենդանի կապի Մայր Հայրենիքի հետ։ Ըր ըսել է, թէ՝ արտասահմանի գրականութիւնն ալ չի կրնար յարատեւ գոյութիւն ունենալ ու զարգանալ, առանց մայր երկրի։ Վերջ ի վերջոյ, պատնէշը Հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ պիտի խորտակուի եւ հայութեան ամբողջականութիւնը պիտի վերականգնի։ Մինչեւ այդ եւ անկէ ետք ալ տեւէն մը, արտասահմանի հայութիւնը պիտի ապրի ուրոյն կեանքով եւ գրականութիւն ալ պիտի մնայ ու զարգանայ։ Անհրաժեշտ է սակայն կրկնել, որ ան մօտենայ կեանքին, դառնայ կեանքի հայելին։ Անհրաժեշտ է, որ արտասահմանի հայ գրողը զգայ, թէ ինք մասնիկն է հայ կեանքի եւ իր տաղանդը նուիրէ անոր։ Հայ հասարակութիւն ալ գիտակից լինի, որ ինք պարտականութիւն ունի ազգային մշակոյթի հանդէպ։ Արդար են եղած գանգատները, թէ հայ գիրքը լայն սպառում չունի, եւ հայ հեղինակները ի վիճակի չեն գրականութեամբ ապրելու։ Պէտք է, որ հայերէն գիրքը աւելի մեծ քաջալերանքի առարկայ դառնայ մեծերցողներու կողմէ, բայց կարելի չէ չնկատել, որ հայ մտաւորականութիւնն ալ գովելի դիրքի մէջ չէ հայ գրականութեան հանդէպ. քանի՜ հայ մտաւորական կարող էք ցոյց տալ, որ հայերէն գիրք գնէ։ Հայ մտաւորականը չի սիրեր հայերէն գիրքի դրամ տալ. կը սիրէ ձրի կարդալ, կամ «նուէր» ստանալ։ Մտաւորականութիւնը պէտք է օրինակ լինի ժողովուրդի աչքին։

Գրականութեան զարգացման համար կարեւոր գործօն է նաեւ քննադատութիւնը։ Դժբախտաբար, մենք քննադատութիւն չունինք։ Մեր քննադատները կամ Օշականի պէս մարդիկ են, որ հաճոյք կը զգան «հարթելէ», կամ համակրանքներով ու հակակրանքներով կ'առաջնորդուին։ Եթէ գրողը իմ բարեկամն է կամ իմ կուսակցութեան մարդը, տաղանդաւոր է, եթէ ոչ՝ անտաղանդ է։ Անկողմնակալ, շինարար, միայն գրականութեան մտահոգութիւններով տոգորուած քննադատութիւն չունինք, ոչ ալ հեղինակաւոր քննադատներ, ինչ որ մեծ ցաւ է մեր գրականութեան համար։

Գրականութեան զարգացման տեսակէտով, անշուշտ, կենսական անհրաժեշտութիւն է եւ գրողներու փոխադարձ շփումը, ընդհանուր կեանքի եւ ընդհանուր հետաքրքրութեան ստեղծումը։ Մեր գրողները ցրուած են զանազան երկիրներու մէջ, իրարմէ հեռու եւ իրարմէ կտրուած։ Հաստատել կապ անոնց միջեւ, առաջ բերել գրական համագործակցութիւն եւ ընդհանուր շահագրգռութիւն, ինչ որ գոյութիւն ունի ամէն ժողովուրդի մէջ, աւելի քան այժմէական պահանջ է։ Եւ, անշուշտ, գրողներու համագումարի հարցը, որ հրապարակ է դրուած, պէտք է որ ողջունուէր ամէնքի կողմէ։ Դժբախտաբար, սակայն, նման համագումարի մը իրականացումը կապուած է մեծ դժուարութիւններու հետ եւ ժամանակի ու նիւթական միջոցներու կը կարօտի։ Թերեւս աւելի գործնական լինէր եթէ, առայժմ, շրջանային համագումարներ կազմակերպուէին. օրինակ՝ Միջինարեւելքի գրողները՝ առանձին, Եւրոպայինը՝ առանձին եւայլն։ Եւ այդ ժողովներու մէջ ծեծուած հարցերը արծարծուէին նաեւ մամուլի մէջ։ Մեր գրական կեանքի համար անիկա կը լինի անպայման օգտակար։

Երկու խօսք եւս եւ վերջացնեմ։ Խօսք կ'ըլլայ գրականութեան ղեկավարութեան մասին։ Հայաստանի մէջ գրականութիւնը կը ղեկավարուի, եւ արդիւնքը ծանօթ է — բացասական։ Ոեւէ տեղ ալ նման ղեկավարութիւն մը միեւնոյն արդիւնքը պիտի տայ։ Գրականութիւնը պէտք է լինի բացարձակապէս ազատ, առանց ոեւէ կաշկանդումի։ Գրականութեան միակ ղեկավարը գրողը ինքն է, գրական քննադատութիւնը եւ ընթերցող հասարակութիւնը։ Ասկէ դուրս, ոեւէ միջամտութիւն գրական ստեղծագործութեան մէջ, բառ իս, ի չարէ է։ Գրականութիւնը այն ծաղիկն բոյսն է, որ կարող է բովանդակ ուժով աճիլ ու զարգանալ միայն ազատութեան արեւին տակ, անհատական ազատութեան պայմաններու մէջ։

ՈՐՑԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

Ծո՛վ՝ ուր գերկղզիսման կոչուեր ուկեվարս,
Ալեծուփ կ'երթան հեռուներն անձկաւ ... ։

Այսպէս նաւանքով նաւերը արիւն,
Բերկրանքովը խօլ հասուն հարսերուն,
Կ'օրօրեն իրենց արդանդը բեղուն ...
Ժամն է երա՞զ իմ՝ որ լուռ ունճմնամ ...։

Բայց ճիչ մը կուրծքէս կը յաղթնայ կերկեր,
Ափերուն մէջ սեղմ մանդաղներով կեռ,
Հրնձուորներն ահա՝ քաղցէն բորբնկեր ...
Կ'արիւնի արդէն, արտը մաս առ մաս ...։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱՋԵԱՆ

Կաղանդի գիր

Ահաւոր մենամարտէ մը վերջ, յաղթութեան դափնին ճակատին՝ այս գիշեր Նոր Տարին իր վեհութեամբը պիտի գայ ու բազմի հինին տեղը։ Ատոր համար ամէն մարդ ուրախ է։ Ժպիտ մը կայ մանուկներու դէմքին վրայ։ Ու աչեր, ու կեանք, ու խնդութիւն ամէն յարկի տակ։

Իբրեւ հաւատացող մը օրուան այս մեծութեան, կը փաթթուիմ վերարկուիս մէջ ու կ'երթամ ողջունելու Կաղանդի յաղթական մուտքը։

Դուրսը մրս մինակ, կը կենամ սիրուն հրապարակի մը վրան ու կը դիտեմ շուրջս։ Ինչ գեղեցիկ է բնութեան համայնապատկերը։ Ամէն կողմ հրաշալիօրէն կը տեսնուին Աստուծոյ վրձինին գոյները։

Առաջ առաջ, աչքիս կը զարնէ զոյշ երկինք մը։ Եթերին մէջ ձիւնածաղիկներու պարերը խոլական։ Ծառերը մերկ ու երազուն։ Եւ հով մը որ կարծես կ'արշաւէ սանձարձակ ։

Այս հրապարակին վրայ ուր ձիւնը ճերմակ սաւանի մը պէս փռուեր է, խումբ մը լաճեր «պատերազմ» կը խաղան ։

Ի՞նչ քաջութիւն։ Հակառակ կծու հովին, անոնց՝ պզտիկ ձեռքերուն մէջ ձիւնը պլորուելով կ'երթայ ու կը փշրուի մէկին կամ միւսին կանակին վրայ ։

Ո՞վ կրնար մարել կրակը այդ պզտիկներուն, որոնք ազատ համարձակ դէպի կեանք կ'ընթանան։

⁂

Հետզհետէ մութը իջաւ ու ծածկեց ամէն բան։

Տեղ տեղ սակայն, խանութներու լուսազարդուած ապակիներու առջեւ, մարդիկ դեռ կը յամենան պատցնել իրենց սառած ոտքերը։ Քովս աղուորիկ աղջնակ մը, կառչած մօրը քղանցքէն, աղաչողի աչքերով կը խօսի ։

— Մայրիկ նայէ, այդ պուպրիկներուն նայէ, ինչ գեղեցիկ են։ Կ'ուզեմ որ հատ մը գնես ինծի համար ։

— Այո, աղջիկս, բայց ես չեմ որ պիտի գնեմ այդ։ Կաղանդ Հայրիկն է որ պիտի բերէ այս գիշեր, եթէ ...

— Կաղանդ Հայրի՞կը։ Այս գիշե՞ր։

— Այո, զաւակս, այս գիշեր ։

Աղջնակը լռեց։ Մայրը զգածուեցաւ։ Կարծես զղջաց երախային սիրտը կոտրելուն համար։ Եւ որպէսզի զարմանուի ցաւը, շաքարի կտոր մը սահեցուց անոր բերանը ։

— Դէհ, հիմա երթանք, ըսաւ մայրիկը, զանգուր մազերը շոյելով, երթանք նամակ մը գրենք Կաղանդ Հայրիկին, որ այս գիշեր երբ գայ, պուպրիկդ բերէ։

Ու մեկնեցան։

Լուռ, կսկիծ մը սրտիս վերադարձայ սենեակս, գոցեցի պատուհանիս փեղկերը, տաքցուցի վառարանս ու սկսայ գիրք մը թերթատել ։ Ցանկարծ հին, հին օրերու անոյշ յիշատակ մը արթնցաւ կուրծքիս տակ։ Սիրտս կորսուած նաւի մը պէս սկսաւ արփենել ։ Ինչեր չմտաբերեցի ։ Հայրենի Կաղանդը իր աւանդական սովորութիւններովն ու բարքերովը, աչերքն ու խնդութիւններովը աչքիս առջեւն է։ Հակառակ իրենց յառաջացած տարիքին, մեր մամիկներն ու պապիկները հեզանոյշ երեւոյթ մը ունէին ։ Գինիի բաժակները լեփ-լեցուն։ Սեղանները կ'ըսես կը հեւային անսպառ քաղցրեղէններու ծանրութեան տակ։ Ու երգեր, ու մաղթանքներ ։

— Շնորհաւոր Նոր տարի..

— Գինի լից հօրաք ...

— Խմողաց անուշ...

Մինչ ուրախութիւնները կը շարունակուէին, տանը պապիկը կոնակը բարձին, հէքեաթ մը կը սկսէր.

— Կար ու չկար ...

Ցանկարծ խաժամուժ աղմուկ մը։ Սթափեցայ։ Երգեր, ինչպէս կ'երգեն գինովները։ Դուրս կը նայիմ։ Խումբ մը մանչ եւ աղջիկներու յոգնած ստուերներն էին որ դեռ կը քաշքշուէին ձիւնածածուկ մայթերուն վրայ։ Պատուհանս կը գոցեմ։ Ահա դարձեալ ես ու սենեակս։ Վառարանս կը ճարճատի։ Սեղանս կը բողոքէ ու աթոռներս, կ'ըսես վէճ մը ունին իրենց մէջ ։ .

Գիշերը կը յառաջանայ։ Ի զուր կը փորձեմ քնանալ։ Հայրենի յիշատակներս թունդ հաներ են սիրտս։ Եւ ահա յուզուած՝ Ամանորի սեմին վրայ լուռ, կը սկսիմ գրել Կաղանդի նամակս ։

×

«Ով Կաղանդ Հայրիկ, գիտեմ, ինչպէս երկար տարիներ եկեր ու գացեր ես, այս տարի ալ պիտի գաս։ Պիտի այցելես քաղաքներ, պիտի մտնես տունէ տուն եւ, պէս պէս նուէրներ պիտի բաժնես բոլոր խեղճերուն։

«Ահա, այն հազար հազար խեղճերուն շարքին խեղճ մըն ալ ես, որ հիմա, այս անհաճոյ խուցիս մէջ տխուր, աչքերս քեզի կը յառեմ։ Լոէ, ուրիշներուն պէս շաքար չէ որ պիտի ուզեմ քեզմէ։ Ոչ ալ խաղալիք կամ ուրիշ ընծաներ։ Այլ միայն համեստ խնդրանք մը, եթէ կը հաճիս։

«Այն տարին, կը յիշե՞ս չէ, երբ փոքրիկ եղաւ, տարերքը խառնուեցան իրարու, հոսեցաւ ցեղիս արիւնն ու արցունքը, փշրուեցան զանկերը եւ մարեցան ճրագներ, ես, միակ յոյսը գերդաստանիս, որբուկ, եկայ ու ինկայ այս օտար ափերը։ Անկէ ի վեր չեմ գիտեր թէ ինչ եղաւ հայրենի գիւղս ։

«Այս գիշեր երբ անցնիս ծովերէն, գետերէն եւ քաղաքներէն ու գաս հասնիս մինչեւ մեր Մաստարը ափերը, կանգ առ պահ մը։ Ընդարձակ դաշտ մը որ ոսկի ծովի մը պէս պիտի պարզուի աչքիդ՝ հայրենիքս է։ Հոդ պիտի տեսնես բազմաթիւ ազատ հայ գիւղեր։ Հօր մը պէս անառաչառ, բայց թեւերդ անոնց վրան։ Ու թող քու օրհնութիւնդ խունկի մը անուշ բոյրին պէս թեւ առ թեւ իջնէ ու ծածկէ ամէնքն ալ։ Այն ամէն, ո՞վ Ամանոր, դնա որոնելու իմ հայրենի գիւղս՝ Գոմքը ։

«Սեւ փոքրիկէն առաջ, մեր գիւղը կը նմանէր սիրուն սվասիոի մը։ Ունէր հարիւր տուն, հազար դգալ։ Իր չորս կողմերէն կը հոսէին յորդառատ աղբիւրներ։ Մարդիկ չէին եւ ուրախ էին։ Երբ հանդիպիս այսպիսի գիւղի մը, մտիր, այդ իմ ծննդավայրս է։

«Երբ հասնիս Տէր Գ. քահանայենց թաղը, պիտի խնդրէի որ անգամ մը մէջքդ շտկելով դիտէիր հօրենական տունս։ Նայէիր իմ կարօտի աչքերովս ։ Ցետոյ խոնարհելով մինչեւ գետինը, դարձեալ համբուրէիր իմ ծարաւ շրթներովս ։

«Այդ հողը, որուն վրայ պիտի կենաս հիմա, ոտոգուած է նահատակ հայրիկիս ու մայրիկիս քրտինքովը ։ Իմ մանկական արցունքս է շաղուեր իր քարին ու աղիւսին։ Ես հոն խաղացեր ու երգեր ու երգեր իր դրան մօտիկ ես, ով արդարութիւն։ Ըսէ իրեն թէ երբեք, երբեք պիտի չմոռնամ իր սիրելի, պաշտելի մոխրակոյտը։ —

«Այս ամէնէն վերջ՝ անցիր Ոէս Մուրատենց դրան առջեւէն Այրենց, Թութիկենց թաղերէն, Իսէփենց, Վարդապետենց փողոցներէն ու գնա շիտակ դպրոցը։ Կանգ առ պահ մը այդ տեղ ու դիտէ։ Այդ սուրբ յարկին տակ էր, որ անցած օր մը, բացուեցան լեզուիս կապանքները։ Հոդ էր որ ճանչցայ չարն ու բարին։ Հոդ էր վերջապէս, որ մեր իմաստուն հայրերուն աչքին տակ սորվեցայ ապրիլ եւ սիրել, սիրել եւ ապրիլ կեանքը։

Ու վերադարձիր։ Բայց մի մոռնար մեր լեռները, մեր դաշտերն ու ձորերը, որոնց մէջ կը հանգչին այսօր ցեղիս բազմահազար նահատակները։

Կարօտի համբոյրներս ամէնուն ։

Ահա սիրելի Կաղանդ Հայրիկ, այս է որ կը խնդրեմ քեզմէ։ Ու այս թող ըլլայ միայն Նոր տարուան ինծի բերելիք ընծադ ։

ԾԱՏՈՒՐ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ

Երաժշտական նկատողութիւններ

Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ինչպէս հայ կեանքի միւս մարզերուն՝ ճակատագրական տագնապ մը կայ նաեւ մեր երաժշտութեան քաշքշման մէջ: Այն պահուն երբ Տըպիւսի կ'ընդլայնէր իր արուեստին սահմանները, ինքնորոշման, ինքնատպութեան կարելիութիւն — ները պարզեւելով արդէն պատրաստուած ազգերուն, հանճարեղ Կոմիտասը դեռ նոր կը բիւրե — ղացնէր հայ երգին վաւերական արտայայտութիւնները:

Այս յապաղած վերածնունդին է վեր կայ ուրեմն ժամանակի հեռաւորութիւն մը, որուն ստորճանական վերադրաւումը այնքան դժուար է որքան արագ՝ յառաջացած ազգերու երաժշտութեան գնացքը:

Ահա թէ ինչու հանդրուանները անդրանցնող տատում մը կայ Օ. Պէրպէրեանի «Հայկական Համանուագ»էն դէպի «Դաշնակի Գոնչէրթօն», որուն անմիջական ըմբռնումին այսպէսով ստեղ — ծուած դժուարութեան վրայ կը բարդուի նոր եւ անսպասելի մէկ տարրը երաժշտական այս ծանօթ ձեւին:

Արդարեւ, գոնչէրթօն, առաջին ակնարկով, գործիքի մը անհատականութեան զանազան երեսներուն, անոր հարստութեան եւ արտայայտիչ յատկութիւններուն — հետեւաբար նուագումի դժուարութիւններուն — ճոխ եւ համադրական ցուցադրութիւնն է: Զարմանալի չէ սակայն որ ամենամեծ հեղինակներն իսկ կիրարկած են այս փայլուն բայց քիչ մը երկրորդական ձեւը, որ յաճախ մենանուագողին է որ կը փառաւորուի: Անոնք ջանացած են նուագարանի մը դժուարութիւններն ու կարելիութիւնները պատշաճեցնել իրենց թէքնիքին եւ ոճի, ուզած են գործիական ճարտարութիւնը ենթարկել յուզական լինելութեան մը կամ բանաւոր կարգի մը անհրաժեշտութեան մը: Կան գոնչէրթօներ որոնք այսպէս կրցած են հասնիլ զուտ համանուագային գործերու բարձրութեան:

Այս տեսակէտով, Օ. Պէրպէրեանի նոր գործը, առաջին ունկնդրութեան մը միջոցին, արուեստագիտական հաճոյքին համընթաց, չյագեցող ակնկալութեան մը տպաւորութիւնը կը ձգէ: Երբ կը սպասէք, օրինակ, որ երկրորդ մասը դաշնակի լայն եւ առաջին բլանի վրայ տարած — ուող խորհրդածութիւնով մը սկսի, յանկարծ սրինգն է որ կ'երգէ — թէեւ շատ գեղեցիկ, թափանցող մեղեդի մը — դաշնակահարը լքելով լուռ ունկնդիրի մը դերին մէջ: Հանդրուանը ուր հասած են հեղինակին ոճն ու թեքնիկականը, հայկական նկարագիրը զոր ան ուզած է տալ իր դաշնակայինին, ինչպէս նաեւ նիւթը, պատկերացուած իր մանաւորութեան եւ լինելութեան մէջ, յարմար չէին թերեւս գոնչէրթոյի մը ծանօթ ձեւին պատշաճելու:

Բայց գործին ներքին յատկութիւնները չու — տով մոռցնել կու տան մակերեսի այս անպատեհութիւնը: Հոն կը գտնուի մտածման միութեան ու — ղեկանութիւնը, մինչ որ մասերու այլազանութեան կուտայ ներդաշնակ կառուցուածքի մը ամբողջականութիւնը: Մէկ գլխաւոր մոթիֆ կը տարածուի սկիզբէն մինչեւ վերջը, իր այլափոխումներուն, զարգացումներուն, իր արձակած ճառագայթներուն ընդմէջէն՝ աւելի եւս հաստատելով կեդրոնական լոյսի մը հարազատութիւնը:

Տեսողութիւնն իսկ հոգեկան լինելութեան անդուշակելի հոսումէն անդին կ'անցնի, դառնալու համար ստեղծագործ կամքի մը ապրուած ակտին պատկերը:

Արդիական հեղինակներուն մէջ քանիներ կան, որոնք բուն իրականութիւն կը նկատեն ինչ որ առանց հակակշիռի կը գծագրուի իրենց երեւակայութեան պաստառին վրայ, նոյնիսկ կը վանեն ինչ որ պատահաբար բանաւոր է, արձանագրելու համար միայն տարօրինակութիւնները, tonalitéները կը խառնեն իրարու, ահաւոր dissonanceներ կը շարեն քովէ քով:

Անոնց դէմ կը կանգնին ուրիշներ որոնք թէեւ կ'ուզեն, միւսներուն պէս, կոխտուած զետիններէն, սովորական հոգեբանութիւններէն անդին անցնիլ, բայց կ'ուղղուին հակառակ ճամբով՝ դէպի տեսական. ոգեկան մը՝ որուն բանաւորութեանը մէջ կը հնչէ դարձեալ ինչ որ արդէն կը բխի, սակայն կը հնչէ զտուած, բիւրեղացած, կարծես իր harmoniqueներովը միայն:

Strawinskyներ, Schönbergներ կը վերադառնան այս վերջիններուն քովարհամարհելով ամէն գնով նորը պահանջողներուն ծաղրանքը: Հոն է նաեւ Օ. Պէրպէրեանը իր տեսական, դժուարահաճ պրպըտումներով, իր թէքնիքը հետզհետէ աւելի որոշ եւ լայն սկզբունքներու վրայ հաստատելու կամքով:

Այդ թէքնիքը, իր վերջին ձեւին մէջ, կը կռթնի echelle chromatiqueին վրայ, ուր ամէն աստիճան նոյն կարեւորութիւնը ունի, բայց մէկէն որ կը ստանայ կեդրոնական դիրք մը, հաշտեցնելով այսպէս tonalitéի եւ atonalitéի հակամարտութիւնը: Դաշնակները (accord) ունին իրենց կազմութեան եւ յաջորդականութեան օրէնքները, բայց կը դուրսփոխուին «աւելցուած» նօթերով, նոյնիսկ աւելցուած ուրիշ դաշնակներով: Ոչինչ ձգուած է պատահականին կամ սովորականին:

Այսպէս հիմնուած՝ իր ոճը կը հասնի յստակ ինքնատպութեան մը: Միեւնոյն ատեն ազնուական եւ հաղորդելի, խիտ եւ թափանցիկ, սեղմ եւ արտայայտիչ, այդ ոճը հեղինակին ոգեկան կորովութիւնն իսկ է որ կը կարգաւորէ յետին մանրամասնութիւնները, կը ջնջուի ոեւէ անցքի մէջէն, ինչպէս différentielle մը ձեւ ունեցող courbeի մը ամենափոքր մէկ հատուածին մէջ իսկ կըխտացնէ այդ ձեւին կազմութեան օրէնքը եւ շարունակականութիւնը (continuité):

Հայկական Համանուագը կը գործածէր բազմաթիւ ծանօթ մեղեդիներ: Գոնչէրթօն իր խոյանքը կ'առնէ միակ մոթիֆէ մը: Իր ապագայ հայկական գործերը կրնան չպարունակել ոեւէ ծանօթ թէմա, չունենալ տարազելի նիւթ մը: Անոնք պիտի ըլլան սակայն վստահաբար մերը այն ինքնայատուկ թոյլով որ կը ծնի իսկապէս հայ արուեստէն, ուր Օ. Պէրպէրեան կը մտածէ ինքնատիպ ձուլումը երկու աղբիւրներու՝ միսթիք խորքի մը, տեսակ մը անդրհայեցողութեան բնազդի, եւ ներդաշնակութեան, գեղեցկութեան զգացումի մը: Դարերու խորէն հնչող «պատուէր» մը չէ՞ անաղարտ պահել այդ աղբիւրներուն զուգորդութիւնը, իբրեւ անփոփոխակը (invariant) հայ Տիեզերքին:

Ա. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ՄԻՆԱՂ

«Տիրացուակա՛ն...»

Անդարմանելի անիրաւութիւն ըրած կ'ըլլան, երբ հայուն «տիրացու ազգ» պիտակը կը փակցնեն:

— Աղբեր ջան, ինչ մխիթարական բան է տեսնել մեր նոր տղոցը մէջ ազգային ոգիին օրէ օր զօրեղանալը: Գիշերը ցերեկին խառնած՝ Հայոց Պատմութիւն կը սերտեն: Անոնք գիտեն որ ունեցած ենք Մեծն Տիգրան, Արտաշէս Աշխարհակալ, Անդրանիկ եւ Հրաբուխ հերոսներ: Հայաստան որ ըսես, անոնց սիրտը կուրծքէն դուրս կը ժայթքէ: Ալ ինչո՞ւ յուսահատիլ:

— Հօ ջան հօ: Մեր պատմական անունները ի բերան սորվիլը եթէ հայ ըլլալ կը նշանակէ, շունչ առնելու պէս դիւրին բան է հայութիւնը միլիոններով բազմացնելը: Կրնանք օտար տղոց տասնական ֆրանք տալով, դոց ընել տալ այդ անունները: Հոգ չէ թէ անոնք ալ մերիններուն պէս Այաստան, Դիկրան, Անդրանիկ, Աղաղատ աղճատահնչեն զանոնք:

— Ոչինչ: Բայց մեր տղաքը, յաճախ դասախօսութիւններ կը սարքեն հայ մշակոյթի մասին բան սորվելու համար: Մեր գրողներուն եւ բանաստեղծներուն կը ծանօթանանք հոն:

— Այո, գիտեմ, ունկնդիրէ աւելի դասախօս ունին: Խեղճ մարդիկը, պատերուն է որ կը խօսին կամ բախտաւոր պարագային հինգ տասը ականջներկայ կ'ըլլայ այդ դասախօսութիւններուն:

— Կը զրպարտէք: Էհ, տղաքը զբաղած կրնան ըլլալ: Հապա մեր հայ հանդէսներո՞ւն: Լեփ լեցուն երիտասարդութիւն ներկայ կ'ըլլայ:

— Անշուշտ կէս գիշերէն ետքը, երբ ճաշն ու պարը հրաւէր կը կարդան:

— Ինչ ընեն տղաքը: Կ'ուզես որ ճառ, ատանատո՞ր մտիկ ընեն: Աղուոր երգեր ալ չունինք որ..

— Հա լաւ ըսիր: Ծնունդի գիշեր ձայնասփիւռ մտիկ ըրի՞ր: Ինչ հիանալի ծնունդի երգեր ու պատարագներ երգեցին աշխարհի բոլոր երկիրներէն: Հապա գիւղական ու մանկական երգե՞րը: Հաւատա որ տխրեցայ: Մերինները ո՞ւր են...

— Մենք ունի՞նք որ: Հա՛ հա՛ հա: Մեր տէրտէրներն ու վարդապետները չեն գրած այդ տեսակ աղուոր բաներ..

— Իրա՞ւ կ'ըսես... Ա՞ս է ձեր հայութիւնը: Տղէ, կը քնանաս դուն: Մենք ալ նոյնպէս հիանալի շարականներ ու տաղեր ունինք, մանաւանդ այս Ծնունդի համար, որ օտարներն իսկ հիացած են անոնց վրայ:

— Ինչ կ'ըսես ընկեր, շիտա՞կ է: Հապա ես չեմ լսած ?? Մեր դասախօսներն ալ բան ըսած չեն այդ մասին:

— Փորձի համար եկեղեցի գնա այս տարի Հայոց Ծնունդին եւ մտիկ ըրէ «Խորհուրդ մեծ», «Այսօր ձայն հայրական», «Ո՛վ զարմանալի», «դետ մի զարհուրեր» երգերը, որոնք լուսահոգի Կոմիտաս վարդապետի դաշնաւորածներն են: Զանոնք լսելով՝ Տաճիկն իսկ կը հայանայ:

— Տարի մը, Զատկին եկեղեցի գացի եւ պատարագին ներկայ եղայ: Ան չէ՞ ըսածդ:

— Պատարագը ամէն կիրակի կայ: Կարեւորը պատարագէն առաջուաններն են: Հետաքրքրուէ օր մը:

— Զարայ բան է: Կանուխէն ժա՞մ երթալ: Ես կրօնքի չեմ հաւատար:

— Հաւատքի խնդիր չկայ հոս: Հայ բանահիւսութիւնն ու երաժշտութիւնն է որ պիտի լըսես: Մինչեւ որ դուք նորեկող կը խմէք այդ հոգեմաշ տաղերէն, այդ Հայաստանի հոտ բուրող երգերէն, միայն չոր դասախօսութիւններով չէք հայանար: Դուք թուղթէ ծաղիկներու պէս տոհմային հոտէ զուրկ կը մնաք ...

— Ախ ներողութիւն, ուշացայ, սիրուհիիս ժամադրուած էի..

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը.— շըփում, չեղբ, կնդրուկ, բոնագբօսիկ, ծծումբ, կնձնի, ցոփակեաց, ջղջիկ:

2.— Ո՞ր գետերուն վրայ շինուած են հետեւեալ քաղաքները — Երեւան Սթալինկրատ, Ուաշինկթըն, Հռոմ, Վարշաւիա:

3.— Ո՞վ էր Անգլիոյ ներկայ վեհապետին մեծ հայրը:

4.— Թուրքիա Ապահովութեան Խորհուրդին անդա՞մ է:

5.— Ի՞նչ տարածութիւն ունին աշխարհի հինգ ցամաքամասերը:

6.— Որո՞նք են աշխարհի եօթը հրաշալիքները:

7.— Թուրքիա ո՞ր թուականին բարեկամական դաշնագիր ստորագրեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ:

8.— Ո՞րն է աշխարհի ամէնէն փոքր պետութիւնը:

9.— Զատիկը ամէնէն կանուխը եւ ամէնէն ուշը ե՞րբ կրնայ գալ:

10.—Եւրոպացիները մինչեւ ե՞րբ Ծնունդը մեզի հետ կը տօնէին:

11.— Ո՞վ գրած է — Ինկած Բերդի Իշխանուհին, Վանքը, Հոգեվարքի եւ Յոյսի ջահերը, Միամիտի մը արկածները:

12.— Ի՞նչ կը նշանակեն — ժիժի, կրմուզ, յեւուղակ, քաստել, լուրթ:

13.— «Ձայն բարբառոյ յանապատի — ո՞վ ըսած է այս խօսքը:

14.— Ի՞նչ դէպք պատահեցաւ Ֆրանսայի պատմութեան մէջ 1848ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Փան Փեթեր Փավել Պապնիչի օրինաւոր ամուսնութիւնը

Օրինաւո՞ր: Անշուշտ: Որովհետեւ ապօրինի ամուսնութիւններ ալ ունեցած է: Այնտեղ, Սլովաքիոյ փոշոտ խճուղիներուն վրայ, ուր գնչուներու կառքերը կը թաւալին, աղմուկի եւ ցեխի մէջ կորած: Այն ատեն տեւաչուի եւ հրապուրիչ գնչուհիներ անցորդին դիմաց կը տնկուին ողորմութիւն խնդրելու: Ցալ կը նային: Իրեն քալ կ'ողորմին ճամբէն ելլելով, հետը մինչեւ անտառ իսկ կ'երթան: Եւ Սլովաք փայտահատները որոնք կացիններով, օրն ի բուն, անտառը կը դղրդացնեն, փրիկուները, երբ եղջերուները բառաչեն եւ ձորերը անոնց սիրոյ աղաղակին դէմ առնեն, ու երբ զով ջրիկներն ալ ծափ ու ծնծղայ զարնելով ժայռերէն վար թաւալին, անոնք, անտառի խարոյկին շուրջը կ'երգեն ու կը զուարճանան, գնչուհիները՝ իրենց տեւմազերու բոլորէն բռնելով, կուրծքերնուն սեղմած: Այսպէս է այդ երկիրը, այդ լեռներու երկիրը, ապիւ եւ հիւրասէր գեղջուկներու աշխարհը:

Այն գեղին մէջ, ղեռներու գիրկը, չորս ձորերու բերանը, ուր հեղեղատներ իրար խուժելով կը թաւալին, անտառներն են տնկուեր: Անտառները, իրենց մազերը քամակէն կախ հուրիներու պէս: Անտառները, որոնք մայիսին ծաղկած, խունկ ու կնդրուկ կը բուրվառեն: Որոնց զով թաւիշին վրայ երէներ ու խոճկորներ կ'արածեն: Ուր կը հասուննան արքայամորը, մասուրն ու սեւ պտուղը: Ու կը բուսնին թուխ ու կարմիր սունկեր որ մեր երկիրը չունի: Եւ ուր առտուն, երբ արեւը խոշոր հովանոցը բացած, սարերէն վար բարակ աղամանդ ու ոսկեփոշի ծարմաղէ, կովերը, անուշ բառաչելէն, կը մէկտեղին ու կը մեկնին արօտ: Եւ անոնց բոժոժները կ'արձագանգեն սարերըն ի վեր, կը հեռանան, կը խեղդուին:

Փեթերի տունը գեղին գլուխն է, լերան հեղեղատին վրայ, փայտէ ցած հիւղակ մը: Քովը բանջարանոցը: Ու չնիկին տնակը: Ու հաւնոցը, խոզնոցը, ախոռը: Եւ անոր բնակիչներն են Փեթերն ու մայրը՝ Եոհաննա: Անոր մեծ հայրը մընաց Ովկէանին միւս կողմը, բզքտուելով մեքենաներէն: Ու մամը, անկէ վերջ, սեւ հագաւ ու այլեւս չկրցաւ խնդալ, մինչեւ որ մահը, թեւէն բռնելով, տարաւ: Շատ հեռու զգացին միասին, հոնա, քանի մը քայլ անդին, գեղին մօտիկ, անտառներու եւ մարգերու դոգը: Հիմակ խեղօք ու հանգիստ պառկած է ան եւ ոչ սեւ կը կրէ, ոչ ալ կը դողդղայ: Եւ իրենց հողվրտիքը հովուերգութիւն է ջուրերու ափին:

Անոր հայրը ինկաւ Աւստրիոյ փառքին համար, երբ Փեթեր երկու տարեկան էր: Անկէ կը մնայ պատկեր մը, գունաւոր, շքեղ, «յիշատակ զինուորութենէ» մակագրուած: Հոն հայրը կանգնած է կայսրոյ համազգեստով, Քայզր Ֆրանց Եօզէֆի գլուխին տակ, շուրջին ու ոտքերուն ներ-

Եուկոսլաւիա պիտի ճանչնայ այդ «կառավարութիւնը»:

Աթէնքի կառավարութիւնը՝ շահած է առնուազն քաղաքական յաղթանակ մը որովհետեւ Մարկոս իր առաջին կարեւոր յարձակողականն էր որ կը կատարէր կառավարական ուժերուն դէմ:

★ Պելկրատի կոմինֆորմի պաշտօնական օրկանը, Յունաստանի դէպքերուն մասին խօսելով, գրել կուտայ որ Անգլիա եւ Ամերիկա «չեն կրնար զսպել Մարկոսի շարժումը կամ ջախջախել Հելլէն ժողովուրդին ազատութեան եւ անկախութեան կամքը»: Կատաղի պայքար տեղի պիտի ունենայ աշխարհակալութեան եւ ժողովրդավարութեան միջեւ, կը գրէ թերթը. աշխարհակալները լրբօրէն կը միջամտեն օտար երկիրներու ներքին գործերուն եւ կը տարածեն անգլեւսաքսոններու ցեղային գերակշռութեան գաղափարը»:

20.000 ԱՐԱԲՆԵՐ ԿԸ ՊԱՇԱՐԵՆ 1500 ՀՐԵԱՆԵՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն թէ քսան հազար Արաբներ պաշարած են քաղաքին հրէական թաղը — հայկական թաղին արեւելեան կողմը — եւ կտրած են բոլոր ճամբաները: Հազար հինգ հարիւր Հրեաներ չափազանց վտանգաւոր կացութեան մը մատնուած են որովհետեւ, չորս օրէ ի վեր, անկարելի եղած է սննդեղէններ առաքել: Հացի պակասը զգալի է: Արաբները «գրաւած» են Ձիթենեաց լեռը տանող ճամբան:

Անգլիացի զինուորները տակաւին չեն կրցած կոտրել պաշարման շղթան:

Ուրբաթ օր Հրեայ հիւանդապահուհի մը եւ Բրիտանացի զինուոր մը սպաննուեցան Թէլ Ավիվի մէջ: Լիտայի մէջ Արաբ ոստիկան մը սպաննուեցաւ իր կրօնակիցներէն որովհետեւ մերժած էր իր հրացանը յանձնել:

Մինչեւ հիմա, վեց շաբթուան մէջ, մեռած են 511 հոգի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծերակուտական մը, Պարքլի, յայտարարեց, ուրբաթ օր թէ շատ աւելի «աժան է» Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը քան նոր պատերազմ մը որ կրնայ յառաջ բերել քաղաքակրթութեան խորտակումը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԿԱՅ, մի վախնաք, կը յայտարարէ Միացեալ Ազգերու բրիտանական պատուիրակը Սըր Հարթլի Շոքրոս: «Դժուար է նոր աշխարհ մը կերտել, բայց պէտք է ամէն բան ընենք յաջողելու համար»:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարական ուժերը ուրբաթ օր յաջողեցան ետ մղել համայնավարները՝ Մուքտէնի արուարձաններէն: Զօրավար Չէն Չէնկ յայտարարեց Նանքինի մէջ, որ քաղաքը անմիջական վտանգի մէջ չէ այլեւս եւ բանակը ի մօտոյ պիտի սկսի յարձակումի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ այս տարուան համագումարը տեղի պիտի ունենայ հաւանաբար Պրիւքսէլի մէջ որ միակ մայրաքաղաքն է Եւրոպայի մէջ ուր բնակարանային տագնապ չկայ:

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅ գահընկէց թագաւորը Պուտափէշտ կը սպասուի այսօր: Հունգարական կառավարութիւնը արտօնած է իր մուտքը: Կ՚ըսուի թէ նախկին թագաւորը Զուիցերիա պիտի հաստատուի գոնէ առժամաբար:

քեւ նշաններ, նշաններ, փայլուն, գրաւիչ: Փեթերը հօրը մասին այնքան միայն գիտէ որ ինք անկէ քիչ մը երկար է, ինչպէս դրացիները կը վկայեն:

Ան՝ կեանքին միակ աշխատանքը ճանչցաւ: Նախ սորվելով օրն ի բուն գերանդի շարժել, բազմաթիւ մարգերը քաղելով: Յետոյ գնաց անտառ փայտ «ընելու», ուրկէ ալ կարենան ալիւր գնել: Որովհետեւ իրենց լեռներուն վրայ արմտիք չի հասուննար եւ միակ եկամուտը կովերն են: Յետոյ մօրեղբայրը զինքը միասին տարաւ հեռաւոր լեռներու գիրկը, ուր մարդ կ՚երթայ, կ՚իջնէ գետնին տակ, աշխատելու ցեխին, ջուրին եւ անշնչելի օդին մէջ: Թէեւ հոն մութ էր ցերեկը ու գործը դժուար, բայց ամէն ամիս, երբ կիրակի մը տուն երթար, կրնար մօրը ափը քանի մը «կուտ» սեղմել:

Չդիմացաւ սակայն. կը նիհարնար, քանի որ դեռ մանուկ էր: Ու նորէն անտառ գնաց: Անտառ: Ուրիշ է անոր վիպականութիւնը: Հոն, անձրեւներուն տակ ու ձիւն ու բուքի մէջ, թախ, թախ, թախ, զարնել ծառերուն ու տապալել զանոնք: Յետոյ ճիւղերը հարթել: Յետոյ կեղուել: Ու սղոցել, չափել ու համաչափ դիզել, մէկ մէկ խորանարդ մեթր:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՍԷՆԻ ջուրերը կը բարձրանան երկու օրէ ի վեր, բայց ողողումի անմիջական վտանգ չկայ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը նաւատորմներու նոր պահակախումբ մը պիտի ղրկէ Յունաստան, Փիրէոսի նաւահանգիստը ուր հսկայ օդանաւակիր մը եւ երեք մարտանաւեր կը յածին ներկայիս:

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ.— ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Բոլորն ալ ճիշդ են: 2.— Հրազդան, Վոլգա, Փոթոմաք, Թիպէր, Վիսթուլա: 3.— Եղուարդ է. 4.— Ոչ: 5.— Եւրոպա՝ 3.750.000 մղոն, Ասիա՝ 17 միլիոն, Ափրիկէ 11.500.000, Հիւս. Ամերիկա՝ 8 միլիոն, Հարաւ. Ամերիկա 6.800.000, Ովկիանիա՝ 3.450.000, Բեւեռային շրջաններ 5 միլիոն: 6.— Բուրգերը, Բաբելոնի առկախ պարտէզները, Արտեմիսի դամբանը, Եփեսոսի Տաճարը, Հռոդոսի Հսկան, Արամազդի Արձանը, Աղեքսանդրիոյ Փարոսը: 7.— 19 Հոկ. 1939: 8.— Վատիկանը: 9.— Մարտ 22ին եւ Ապրիլ 25ին: 10.— Մինչեւ չորրորդ դար: 11.— Լ. Շանթ, Տ. Չէօկիւրեան, Սիամանթօ, Յովհաննէս Ասպետ: 12.— Ծպուռ, բեռ կրող անասուն, աւազակ, յօնքերը վեր քաշել, բաց կապոյտ: 13.— Յովհաննէս Մկրտիչ: 14.— Փետրուար 26ին Բ. հանրապետութիւնը հռչակուեցաւ:

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Պալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԳԻՆԵՍԵՂԱՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի կողմէ: Այսօր կիրակի 4 Յունվ. 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2էն մինչեւ 11, Bar Pelisierի ներքնասրահին մէջ (La Plaine):

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները, ծախսերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աղքատախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

Ծառակոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ՚Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէտ Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը 75 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները —

Հայաստան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 5ին:

Վռամեան ենթակոմիտէն կիրակի 4 Յունուար ժամը 7ին:

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին:

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 Յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին:

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ՚ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այսօր կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 7bis, Rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը: 78bis Rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ: Միասին բերել անդամատետրերը:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գեւոնեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Վարդապետեանի (Տէսին), ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Գործ կը փնտռէ

Երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ իբրեւ ճաշարանի պնակ լուացող (plongeur): Դիմել «Յառաջ»ի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 6 Janvier 1948 Երեքշաբթի 6 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5232-Նոր շրջան թիւ 841 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՆՈՒՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին փոխ-նախարարը կ'ազդարարէր անցեալ շաբթու որ եթէ Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա պաշտօնապէս ճանչնան Հելլէն ապստամբ զինուորականներու «կառավարութիւնը», բռնաբարած պիտի ըլլան Միացեալ Ազգերու Ուխտը :

Ուրիշ խօսքով, այդ պետութիւնները առած պիտի ըլլան քայլ մը որուն հետեւանքները պիտի ըլլան անբաղձալի, եթէ ոչ վտանգաւոր :

Հակառակ այս յայտարարութեան, Յունաստանի երկու գլխաւոր դրացիները զանազան ձեւերով կ'ողջունեն Մարկոսի «ազատ ու ժողովրդավար կառավարութիւնը», աւելի եւս սաստկացնելու համար ջլամարտ մը որ ահուդողի մէջ կը պահէ ամբողջ Եւրոպան՝ աւելի քան երկու տարիէ ի վեր :

Ինչ խօսք որ Ռումանիոյ եւ Յունաստանի վերջին դէպքերը խաղաղութիւնը ամրապնդելու թոյլ չունին :

Տարին չլրացած Յունաստանի ալպանիական սահմաններուն վրայ — կամ սահմանէն դուրս — կը հաստատուէր «ազատ կառավարութիւն» մը, ապստամբ զինուորականի մը ճիգերով, ամերիկեան եւ բրիտանական աշխարհակալութեանց ենթարկուած հայրենիքը ազատագրելու առաջադրութեամբ :

Ամէնէն տհաս ու հասարակ մահկանացուն ալ գիտէ որ բուռ մը ահաբեկիչներ չէին կրնար այս վտանգաւոր քայլը առնել առանց Պելկրատի կոմինֆորմին եւ խորհրդային կառավարութեան օրհնութեան :

Քանի մը օր վերջ ճամբու կը դրուէր Ռումանիոյ երիտասարդ թագաւորը որ համայնավար կուսակցութեան եւ գաղտնի ոստիկանութեան պայմանալիքներուն տեղի տալով՝ վերջին պահուն կը ստորագրէր իր հրաժարականը :

Ռումանիոյ ընդդիմադիր խմբակցութեանց «մաքրագործումը» կը կատարուէր երկու տարիէ ի վեր եւ համայնավարները աստիճանաբար իրենց ափին մէջ կ'առնէին երկրին իշխանութիւնը : Նոյեմբեր 6ին արտաքին նախարարուհի կը նշանակուէր վեթերան համայնավարուհի մը :

Այս ձեւոյթն ալ, բնականաբար, չէր կրնար պատահիլ, եթէ Մոսկուայի իշխանաւորները հաւանութիւն յայտնած չըլլային :

Լոնտոնի թերթերը կը բացատրեն թէ Սթալինի քաղաքականութիւնը կարեւոր յաջողութիւն մը ձեռք բերած է մասնաւորաբար Ռումանիոյ մէջ որովհետեւ այս վերջինը հիմա արդէն վերածուած է «կաս - կարմիր» հանրապետութեան մը :

Մոսկուա, միայն ինք ծանօթ է իր հետապնդած քաղաքականութեան բուն նպատակներուն :

Բայց, արեւմտեան պետութիւնները տարակոյս չունին այլեւս որ ան ծրագիրներ կը մշակէ ամբողջ Պալքանները համադաշնակցային կապերով միացնելու՝ միշտ, յանուն ինքնապաշտպանութեան :

Եուկոսլաւիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կնքուած բարեկամութեան դաշնագիրները ուրիշ նպատակ չունէին :

Այս անփառունակ կացութեան մէջ մեզի համար ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը այն է որ խորհրդային Միութիւնը մէկ կողմէն աշխարհակալական ձգտումներով կ'ամբաստանէ արեւմտեան ազատ եւ ժողովրդավար պետութիւնները, միւս կողմէ կը փորձէ իր թեւը երկարել մինչեւ Միջերկրական :

Ուշագրաւ է մանաւանդ այն երեւոյթը որ յանուն ինքնապաշտպանութեան մղուած այս ահեղ պայքարին մէջ երբեք նկատի չեն առնուիր հայ ժողովուրդին իրական պահանջները եւ ահաւասիկ, երեք տարիէ ի վեր, ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ կատարուած է սրբագրել տալու համար մեզի դէմ գործուած անիրաւութիւն մը :

Իրաւունք ունէի՞նք հարցնելու Մոսկուայի մեծամեծներուն թէ ինչու համար իրենց նախկին Դաշնակիցներուն ձեռքը կը մնան տակաւին մեր հողերը :

Վերջին պահուն մոռացութեան դատապարտուելու համա՞ր էր որ երեք հարիւր հազար քաջարի հայորդիներ արիւն թափեցին վերջին պատերազմին :

Կամ Կարսն ու Արտահանը Վրացինե՞րուն պարգեւելու համար :

Նորէ՞ն չարաչուք խաղեր մեր գլխուն : Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՒ ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒ

Կը յիշէք անշուշտ որ Օրմանեան պատրիարքի օրով ու հրամանով երգեհոնով բազմաձայն արարողութիւն կատարելու իր առաջարկը ինչ աղմուկ բարձրացուց Պոլսոյ մէջ : Սրբազանը եկած էր Կաթոլիկ եկեղեցիէն, ուրեմն, ահա «միտք բանին», «հայ լուսաւորչական եկեղեցին պիտի գլտորէր քաւարանէն ներս...»

Անշուշտ յաղթեց մեր հմուտ եկեղեցականին տեսակէտը եւ բազմաձայնը ընդհանրացաւ, տալով մեր այնքան գմայլելի պատարագին նոր վեհութիւն մը եւ անդրաշնակ ամբողջականութիւն մը :

Երգեհոնն ալ իր տեղը գրաւեց, մասնաւորաբար հոս Ֆրանսայի մէջ, անոր ալ վարժուեցանք, ու, եթէ երբեմն ան խորթ կը հնչէ մեր ականջին, յանցաւորը այդ անմեղ նուագարանը չէ անշուշտ, այլ զայն տեղի - անտեղի գործածողը :

Գայթակղութիւնք պակաս չեն սակայն, երբ հարսնիքի թէ հոգեհանգիստի ատեն օտար աղօթքներ կը բարձրանան վերնատունէն, եւ աչքերը կ'ուղղուին դէպի դասը, տեսնելու համար թէ հո՞ն է կաթ. պատուիրակը որ անաթեմա կը կարդայ յաճախ գրուելը բաց կիներուն, կամ պատիժ կը սպառնայ Մեծ Պահքին պսակ կատարող քահանաներուն :

Ես ալ անցեալ շաբթու ակամայ շուրջս նայեցայ յուսահատ, հարսնիքի մը ընթացքին, երբ մեր քահանաներէն մէկը Ֆրանսերէն խրատական մը խօսեցաւ, «հարսը հայերէն չի հասկնար» պատրուակով :

Ինքնիրենս մրթմրթացի — բայց Հայ են երկուքն ալ եւ հարսը մասնաւորաբար կը կրէ հին ամիրայական տոհմի մը անունը, ի՞նչպէս չորս բառ հայերէն չի հասկնար » :

Չի կրնա՞ր ըլլալ որ վաղն ալ պսակի ներկայանայ մէկը որ Ֆրանսերէն ալ չհասկնայ ըլլալով օտար նորեկ մը, այն ատե՞ն ... :

Առանց մոլեռանդ ըլլալու քիչ մը չա՛փ կը գտնեմ այս «Ցառաջդիմութիւնը»: Երբ քաղաքապետը Ֆրանսերէն կը խօսի իր«խրատականը),երբեք չի հարցներ թէ իր առջեւ կեցողները կը հասկնա՞ն թէ ոչ:

Ո՞ւր կը մնայ այլեւս այն վեհութիւնը որ յատուկ է մեր եկեղեցիին: Պսակուելու համար եկեղեցի դիմող զոյգը չի կրնա՞ր, քանի մը ամսուան ընթացքին, փորձել որ հասկնայ ըլլալիք հարցումը, երբ տարիներով բաքեշիմ կը սորվի՝ արժանի ըլլալու համար առաջին հաղորդութեան:

ՍՕՍԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ արտաքին նախարար Անթընի Իտընի տեսակցութիւնը Իրանի Շահին եւ վարչապետին հետ, զանազան մեկնութեանց տեղի տուած է: Ինչպէս յայտնի է, Պ. Իտն անցեալ շաբթու Իրան գնաց այցելելու համար անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան շրջանները : Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի որ նախկին նախարարին ճամբորդութիւնը քաղաքական բնոյթ չի կրեր:

ՀԱԿԱՌԱԿ բոլոր տարաձայնութեանց, Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ, քաջառողջ է եւ կը գտնուի Մարոք: Անցեալ շաբթու թեթեւ հարբուխ մը ունեցած էր, բայց բոլորովին ապաքինած է:

ԱՆԳԱՄԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն հրաժարած է Հալք կուսակցութենէն: Իզմիրի դեմոկրատ կուսակցութեան համաժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են եւ պահանջուած է որ նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ եւս հրաժարի կուսակցութենէն:

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ զրկուած են 99 հոգի որոնք առանց արտօնութեան արտասահման մեկնած են եւ 25 տարուան մէջ Թրքական հիւպատոսարաններուն դիմած չեն եւ օտար հպատակութիւն ստացած են: Այս թիւէն 11 հոգի Թուրքեր են, մնացեալները Հայ, Հրեայ եւ Յոյն:

«Համայնավարութիւնը գերութիւն է» կ'ըսէ Վարչապետ Էթլի

Անգլիոյ վարչապետը, Քլէմընթ Էթլի, շաբաթ իրիկուն Չէքըրզի վարչապետական ապարանքէն ձայնասփիւռին վրայ խօսելով բուռն կերպով դատապարտեց համայնավարութիւնը : Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

«Չմոռնանք ու երախտապարտ ըլլանք որ վիճելու ազատութիւն կը վայելենք մեր երկրին մէջ: Բազմաթիւ միջոցներու կարգին, ունինք ձայնասփիւռը որ ոչ պետական է, ո՛չ ալ անհատական ու պատեհութիւն կ'ընծայէ մեզի բանավիճելու առանց կաշկանդումի: Ռուսիոյ, ինչպէս նաեւ արբանեակ երկիրներու մէջ ընդդիմութեան ձայնը լռութեան դատապարտուած է: Միայն մէկ տեսակէտ կայ այդ երկիրներուն մէջ : Ասկէ հարիւր տարի առաջ, 1840ին, Ազատականներն ու ընկերվարականները ընդվզեցան, ամբողջ Եւրոպայի մէջ, բռնակալ կառավարութեանց դէմ որոնք կ'արգիլէին ընդդիմութիւնը:

Ծիծաղելի է որ, այսօր, մեծատէրները որոնք հին օրերու արքաներէն ու կայսրերէն աւելի խստօրէն կ'արգիլեն ընդդիմութիւնը, խեղկատակութեամբ կը պաշտպանեն ժողովրդավարութիւնը:

Ողբերգական է որ այդ շարժումին մէկ հատուածը որ ստեղծուեցաւ մարդոց հոգին ու մարմինը փրկելու առաջադրութեամբ, այլափոխուելով՝ եղած է միջոց մը ժողովուրդները գերիներու վերածելու համար :

Ազատութեան գաղափարականը որ յաղթանակեց արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, երբեք չընդունուեցաւ եւ չգործադրուեցաւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Այսօր, արեւելեան Եւրոպայի մէջ, համայնավար կուսակցութիւնը, մէկ կողմէն կը տապալէ կալուածատիրութեան եւ դրամատիրութեան տնտեսական բռնակալութիւնը,միւս կողմէն կը ժխտէ անհատական ազատութեան եւ քաղաքական ժողովրդավարութեան վարդապետութիւնը եւ կը մերժէ արեւմտեան Եւրոպայի հոգեկան ժառանգը : Խորհրդային Ռուսիոյ պատմութիւնը ազդարարութիւն մըն է մեզի համար — ազդարարութիւն մը թէ առանց քաղաքական ազատութեան, համայնատիրութիւնը կրնայ շատ շուտով շեղիլ իր ճամբէն եւ առաջնորդել մարդկութիւնը հալածանքի եւ անարդարութեան նորագոյն ձեւերուն: Քաղաքական ազատութիւնը ոչ միայն ազնիւ գաղափար մըն է իր խորքին մէջ ու կենսական անհատին յառաջդիմութեան համար, այլ նաեւ միջոց մը որ կ'իրականացնէ տնտեսական իրաւունքներն ու ընկերային արդարութիւնը, պաշտպան կանգնելով անոնց երբ ձեռք բերուած են: Հոն ուր քաղաքական ազատութիւն չկայ, առանձնաշնորհներն ու անարդարութիւնը կը վերահաստատուին: Համայնավար Ռուսիոյ մէջ «քանի մը հոգիներու առանձնաշնորհը» յարաճուն երեւոյթ մըն է, եւ բարձրագոյն ու ստորագոյն եկամուտներու խրամատը հետզհետէ կ'ընդլայնի: Խորհրդային համայնավարութիւնը կը հետապնդէ քաղաքականութիւն մը որ իր գաղափարական, տնտեսական եւ ռազմագիտական նոր աշխարհակալութեամբ սպառնալիք մըն է ուրիշ ազգերու բարօրութեան եւ կենցաղի ընկալեալ պայմաններուն դէմ: Նժարին մէկ կողմը կան համայնավար երկիրները, միւս կողմը Միացեալ Նահանգները որոնք կը պաշտպանեն անհատական ազատութիւնը, քաղաքական մարզին մէջ :

Վարչապետը բացատրելէ ետք ամերիկեան դրամատիրութեան բոյթը, յայտարարեց թէ Անգլիա իր աշխարհագրական դիրքով ինչպէս նաեւ իր տնտեսական ու քաղաքական գաղափարաբանութեամբ, կանգնած է այս երկու պետութեանց միջեւ :

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՆ ՔՈՆԻՑԱՆ

Հակառակ կառավարական ուժերու յառաջխաղացումին, Մարկոսի հրոսակներ կը շարունակեն ռմբակոծել Քոնիցա քաղաքին արուարձանները: Ապստամբները դիրք բռնած են շրջակայ բարձունքներուն վրայ: Հելլենական վաշտ մը ղրկուած է Քոնիցա մտնել հարաւ-արեւմուտքէն : Համաձայն Պելկրատէն հասնող լուրերու, ապստամբները յաջողած են Քոնիցա մտնել հարաւէն: Կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան Քալփաքիի բլուրներուն վրայ :

Կառավարական ուժերը մէկ շաբթուան կռիւներուն մէջ կորսնցուցած են ութը սպայ եւ 51 զինուոր: Վիրաւորուած են 173 հոգի, կորսուած են 70 զինուորներ: Մարկոսի բանակը ունեցած է 500 մեռեալ եւ 1500 վիրաւորեալ :

Յունաստանի թագուհին Եպիրոս գացած է կառավարական ուժերուն այցելութիւն մը տալու համար :

Վարչապետ Սոֆուլիս յայտարարեց շաբաթ օր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

թէ բանակը ծանր հրետանի չունենալով տակաւին ի վիճակի չէ ընդհանուր յարձակողական սկսելու: Մինչեւ թնդանօթ եւ ռմբակոծիչ չստանանք, չենք կրնար խոշոր ձեռնարկներ ընել, ըսաւ վարչապետը :

Ժոֆուլիսի կառավարութիւնը ամէն նախազգուշական միջոց ձեռք առած է խափանելու համար համայնավարներու գործունէութիւնը: Վարչապետը հակառակ է զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարելու առաջարկին :

ՓԱՍԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագիրով մը արտօնած է որ բրիտանական հնագիտական կաճառ մը հաստատուի Անգարայի մէջ: Կաճառին նպատակը պիտի ըլլայ ուսումնասիրութիւններ կատարել Թուրքիոյ մէջ մարդաբանական եւ ցեղաբանական նիւթերու մասին: Մատենադարան մըն ալ պիտի կազմուի :

ՍԹՈՔՀՈԼՄԷՆ կը հաղորդեն որ խլիրդի հիւանդութեան մասնագէտ Տոքթ. Էլիս Պէրվէն, Մոսկուա կանչուած է «բարձրաստիճան անձնաւորութիւն» մը քննելու համար: Բժիշկը յայտարարած է որ ինքն ալ չի գիտեր հիւանդին ինքնութիւնը :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկէց Թագաւորը շաբաթ օր Զուիցերիա մեկնեցաւ: Պուքրէշէն կը տեղեկացնեն թէ ռումանական բանակէն 43 զօրավարներ, 25 գնդապետներ եւ 27 ստորադաս սպաներ հանգստեան կոչուած են: Քաղաքական շրջանակներուն մէջ անգամ մը եւս կը հաստատուի որ Սթալին եւ Մոլոթով մեծ յաղթանակ մը տարած են Պալքաններու մէջ, խորհրդային ծիրին մէջ առնելով Ռումանիան: Յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ, կ'ըսուի, Պալքանեան համադաշնակցութիւն եւ այդ հարցին մէջ մարաջախտ Թիթոյի վիճակուած է ճիշդ այն դերը զոր Մուսոլինի կը կատարէր Հիթլէրի նկատմամբ :

ԻՐԱՔԻ քաղաքական երեք գլխաւոր կուսակցութիւնները հակառակ են անգլեւիրաքեան դաշնագրին վերաքննութեան եւ կը պահանջեն ներկայ խորհրդարանին լուծումը որ «ազգին կամքը չի ներկայացներ»: Կառավարութիւնը անցեալ շաբթու Լոնտոն ղրկեց վարչապետն ու արտաքին նախարարը դաշնագրին վերաքննութեան մասին բրիտանական կառավարութեան հետ բանակցելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԱ կրնայ վերահաստատել միայն բաժնեչափի դրութիւնը յառաջիկայ գարնան: Այս մասին օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին հանրապետական երեսփոխանի մը կողմէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը յուշագիրով մը կը յայտնէ Հունգարիոյ կառավարութեան թէ Հունգարիոյ մէջ մնացած խորհրդային բանակները որոնց դերը պիտի ըլլայ ապահովել Աւստրիոյ ճամբան: Ռուսերը Հունգարիոյ մէջ ունին ներկայիս 25.000 զինուոր, 400 ռազմիկ օդանաւ եւ 50 հրասայլ :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Ամերիկայի ծովային նախարարութեան տեղեկութեանց 14 ամերիկեան մարտանաւեր կան ներկայիս արեւելեան Միջերկրականի ջուրերուն մէջ:

ՋՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ կիրակի օր քաղաքական կարեւոր ճառ մը արտասանելով Սէնթ Էթիէնի մէջ, դարձեալ պահանջեց խորհրդարանին լուծումը եւ սահմանադրական օրէնքին վերաքննութիւնը: Խօսելով ամերիկեան օժանդակութեան մասին, զօրավարը դիտել տուաւ որ Ֆրանսա պէտք է ոտքի ելլէ իր սեփական միջոցներով :

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 4էն սկսեալ Բիրմանիան անկախ հանրապետութեան վերածուած է: Մայրաքաղաքը՝ Ռանկուն: Մեծ հանդէսներ տեղի ունեցան գլխաւոր կեդրոններուն մէջ տօնելու համար անկախութեան հռչակումը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Շուման շաբաթ օր վստահութեան քուէ պահանջեց երբ համայնավարները ու զօր. Տը Կոլի կուսակիցները առաջարկեցին բարեփոխել բարձրագոյն եկամուտներէ գանձուելիք տուրքին սակը: Նկատելով որ համաձայն սահմանադրութեան մէկ օր պէտք է անցնի քուէարկութիւնը կատարելու համար, վարչապետը վստահութեան քուէի առաջարկը խորհրդարանին ներկայացուց երէկ: Ելմտական շրջանակներուն մէջ վախ կը յայտնուի որ Ֆրանքը փրկելու նպատակով մշակուած ծրագիրը յաջողութիւն չգտնէ: Կառավարութիւնը ջնջեց 13621 պետական պաշտօնեաներ՝ յանուն խնայողութեան :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուա'ի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին առաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Փան Փեթեր Փաւել Պալինիքի օրինաւոր ամուսնութիւնը

Բ.

Ուրեմն ի՞նչպէս պիտի կրնային ապրիլ, եթէ չունենային խոր ու մթին անտառները: Ու անտառներուն ծոցը, ինչպէս կորիւնը, աճեցաւ ան ու կարծրացան ոսկորները: Ու եղաւ տոկուն ու անփոխարինելի փայտահատ որ յոգնիլ չէ գիտեր: Ու սկսաւ, գեղին աղջիկները իրեն, աւելի ուշադրութեամբ նայիլ: Ինքն ալ նայեցաւ անոնց: — Ալ Փեթերը կարգենք, ըսին գիւղացիները, երբ ան առաջին անգամ ըլլալով ածելի մը գնեց: Փեթեր ամչնալէն երեսը դարձուց, ու մայրը «տղաս դեռ պզտիկ է» յարեց, մինչեւ այն ձմեռը:

Այն ձմեռ, երբ հիւանդանոց երթալով գործողութիւն եղաւ քաղաքի մը մէջ: Ու թէեւ անխիղճ բժիշկները շատ խեղճ մարդիկ կը սպաննեն, բայց Եոհաննա բախտ ունեցաւ: Կովերը քերել, կթել, խնոցի հարել, խոզերը բտել ու հաւերուն կուտ տալ, այս բոլորը Փեթեր ըրաւ մէկ մինակը: Երբ մայրը տուն դարձաւ, տկար էր մնացեր: Բժիշկն ըսեր էր որ ալ խոտ չի կրէ: Հայրը խոտերը ո՞վ պիտի շալակով տուն բերէ սայլերէն: — «Տղաս, կը տեսնես որ ալ չեմ կրնար: Քեզ մինչեւ այս հասակը բերի առանց հօր, ու հիմա, դուցէ երկար չապրիմ: Այն ատեն դուն մինակ կը մնաս: Պէտք է աղոր ճարը նայինք:» Փեթեր ըմբռնեց թէ ի՞նչ կը կատարուի, եւ այդ օրէն սկսաւ գիւղացիին աղջկան, Իւէնիքէին աւելի հետաքրքրութեամբ նայիլ: Անոր ածուն իր տունէն կը զատուէր փոքրիկ ցանկապատով մը, եւ Փեթերի աչքերը տղայութենէն այն կողմն էին արդէն :

Գեղին մէջ, գեղին մէջ: Օրերը ուրիշ համ ունին: Կեանքը տարբեր իմաստ: Կիրակին բան մըն է: Այն ատեն գերանդին պատը կը հանգչի կացինին ու սղոցին քով: Մարդիկ պահենի զգեստ կը հագնին: Կօշիկը մայկ: Ու բոլորը աղօթագիրք առած ժամ կ'երթան: Հոն անոնք կը նստին իրենց պապերուն ու հայրերուն տեղերը: Ու գրատախտակին վրայ սաղմոսին թիւը նայելով կը բանան գիրքը: Ու բոլորը միասին կը կարդան ու կ'երգեն: Քահանան բարձր խորանին վրայ եւ ոսկետառ սաղմոսին բնաբանը ընտրած կը խօսի իր քարոզը: Ան շատ աւելի կապ կ'ունի քարոզի ընթացքին, ըսելու դողդողացող ձայնով — «Ո՛վ եղբայրներ եւ քոյրեր»: Ետքը նորէն կ'երգեն պարզ ու միապաղաղ: Ու մատեանները փակելով ձեռքը, դուրս կ'ելլեն հանդարտ քայլերով: Ժամուն դուռը, կանանչին վրայ, կը շաղակրատեն: Իրար կը գտնեն տղայ ու աղջիկ: Ու քիչ մը կը կատակեն ու կը խնդան: Եւ իրարու կը պատմեն թէ ո՞վ ինչքան քաղած է եւ ո՞րքան կը մնայ դեռ: Եթէ չամչնաք, որպէսզի խօսք չըլլայ, բոլորին մտահոգութիւնը :

Ու կէսօրէն, համով խահեր սեղան կը վազեն, պարզ եւ հիւթեղ: Ետքը իրարու կ'այցելեն: Եւ կամ խումբերու բաժնուած կը պտտին փողոցները, տղայ ու աղջիկ: Երբեմն ալ իրարու կը միանան ու փողոցները կը չափեն վեր վար: Ու այդ օրերուն մարդ կը տեսնէ թէ ո՞վ որու «տաքցած» է, կամ ո՞վ որուն աչք ունի: Ու արդէն կ'ուրուագծուին պատկերները ապագայ ամուսնութիւններուն: Որովհետեւ հոն ամէն ոք մարդ է իր երկրին ու գեղին մէջ ու գիտէ կրնայ ամուսնանալ: Կը ժառանգէ տուն մը, ու մարդ ու անտառ: Ու հողը իրն է, ու քարն ալ, ջուրն ալ: Եւ ան տէրը այդ բոլորին: Կրնայ այս քարքվելցնել ու հոն դնել: Եւ ոչ ոք կրնայ իրեն ըսել — «Հէյ, դուն իրաւունք չունիս մէկ քարը դպչելու»: Ազատ է նորոգելու տանիքը, կամ թողելու որ մամուռ պատէն վրան: Երբ պէտք ունենայ քանի մը ծառ կը մորթէ: Կրնայ ծախել հորթը ու երինջը կամ նորը գնել: Կը նայի լեռներուն ու կը խորհի որ իրն են անոնք եւ ինք անոնցը: Ու կը մտածէ որ իր հայրերն ալ, ու հայրերուն հայրերը նոյն բանը ըրած են: Փարած հողին ու քարին, ու մեռած անոնց հաւատարիմ: Որովհետեւ անոնք գիտեն թէ կարելի չէ հայրենիքին անհաւատարիմ ըլլալ, առանց խստօրէն պատժուելու :

Գեղին մէջ, գեղին մէջ: Ախ, դուք գեղացի եղա՞ծ էք, գեղ տեսա՞ծ էք բնաւ: Գեղը, պարզ մարդերու պզտիկ ու սուրբ աշխարհը :

Գեղին մէջ այսօր հարսնիք է: Այդ կը զգան եղեւինները ու գլխիկնին կը ճօճեն: Այդ կ'ըմբռնեն լեռներու ջրիկները ու կարկաչելով կ'ոստոստեն: Եւ այդ կ'ապրին քոյր հովիկներն ալ ու ցածէն կը շշնջեն. «Շնորհաւոր ըլլայ, շնորհաւոր ըլլայ»:

ԵՐ. ՔՈՋԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն կ'ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Համազասպ խումբը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը 7.30ին:

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին:

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը: 78bis Rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ: Միասին բերել անդամատետրերը :

Հ. Յ. Դ. «Ռաֆֆի» խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը չորեքշաբթի 7 Յունուար ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՅԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétia-ի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իվրիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry: Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի «ՀԱՐՍԸ» եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Գ. Օնոսեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ եւ զաւակունք իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Լիոնի շրջանային կոմիտէին եւ ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, եւ կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 7 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 7 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5233-Նոր շրջան թիւ 842 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացաւ

Ֆրանսական խորհրդարանը երկուշաբթի օր վստահութեան քուէ տալով վարչապետ Ռոպէր Շումանի կառավարութեան, ընդունեցաւ բարձրագոյն եկամուտներէ բացառիկ տուրք մը գանձելու եւ սոյն գումարը երկրին վերաշինութեան յատկացնելու օրինագիծը։

Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ հինգ անգամ, եւ Ազգային ժողովի նախագահին ներկայացուած ծրագրին վեց տարբեր յօդուածներուն համար առանձին առանձին, եւ տուաւ հետեւեալ արդիւնքը.—

1.— Մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու տարեկան եկամուտին տուրքի ենթակայ մասը բարձրացնելու բանաձեւին դէմ կառավարութիւնը շահեցաւ 308 քուէ (հակառակ 212)։

2.— Սոսկ գիւղացիութիւնը տուրքէ զերծ կացուցանելու առաջարկը պարտուեցաւ ու կառավարութիւնը ստացաւ 213ի դէմ 306 քուէ։

3.— Գիւղային նոր եկամուտին տուրքի ենթակայ գումարը առեւտրականներու համար սահմանուած սակով հաւասարեցնելու բանաձեւը պարտուեցաւ 217ի դէմ 309 ձայնով։

4.— Երկրագործներու մէկ մասը տուրքէ բոլորովին զերծ կացուցանելու բանաձեւը պարտուեցաւ 209ի դէմ 306 քուէով։

5.— Պատերազմի աղէտեալներուն հատուցման գումարը բարձրացնելու առաջարկը պարտուեցաւ 214ի դէմ 301 ձայնով։

Այս բոլոր վիճելի առաջարկներուն մէջ համայնավարներն ու զօրավար տը Կոլի կուսակիցները միասին քուէարկեցին։ Կարգ մը երեսփոխաններ որոնք Կոլական են, բայց «անկախ», քուէարկեցին ի նպաստ կառավարութեան։ Հինգ յաջորդական քուէարկութեանց մէջ ձեռնպահ մնացին 20-25 երեսփոխաններ։

Մայիսի օրինագիծը իր ամբողջութեան մէջ քուէարկուեցաւ 206ի դէմ 315 ձայնով։

Քուէարկութեան արդիւնքէն ետք վարչապետը յայտարարեց.— «Բոլոր անոնք որ անոնք որ կառավարութեան դէմ քուէ տուին, գոհունակութիւնը պիտի ունենան — կամ թերեւս հակառակը — տեսնելով որ կառավարութեան ջանքերը յաջողութեամբ պիտի պսակուին»։

Ձեռնամբարձ քուէով ընդունուեցաւ բարձրագոյն եկամուտներէ գանձուելիք տուրքերու վճարումը, ենթակայի կողմէ, մօտ օրէն հրապարակ հանուելիք փոխառութեան արժեթուղթերով գնումով կատարելու իրաւունքը։

Ելմտական եւ առեւտրական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ տագնապը առայժմ դարմանուած է, բայց կառավարութեան դիրքը այնքան ալ ուժեղ չէ գիներու եւ օրավարձերու կայունութիւնը վերահաստատելու համար։ Ընդդիմադիր քուէներու «առատութիւնը» աստիճան մը պիտի վտանգէ կառավարութեան դիրքը։

Նոր օրինագիծը պիտի քուէարկուի նաեւ Հանրապետութեան խորհուրդին կողմէ։ Համայնավար շրջանակներու մէջ գիտել կը տրուի որ յաջորդ տագնապը պիտի գայ Փետրուարի վերջերը երբ օրական գիները այնքան բարձրացած պիտի ըլլան որ աշխատաւորները անոնցմէ գործադուլի պիտի դիմեն՝ իբրեւ ճարահատ միջոց։

Համայնավարներու եւ Կոլականներու միացեալութիւնը յառաջ պիտի մղուի մեծ թափով։ Զօրավար տը Կոլի ներկայացուցիչներէն մէկը երկուշաբթի օր յայտարարեց թէ «զօրավարը վստահ է որ յառաջիկայ գարնան, երբ ընտրութեանց ձեռնարկելու կարելիութիւն կայ, իրենց շուրջը հաւաքած պիտի ըլլայ բաւական մեծ թիւով աշխատաւորներ»։

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները այլեւս վերջ տուած են Նացիները մաքրագործելու աշխատանքին եւ տեղական գործերու վարչութիւնը պիտի յանձնուի Գերմանացիներուն։ Գիտել կը տրուի որ բոլոր յայտնի Նացիները պաշտօնէ հեռացուած են արդէն։

ԺԻԼ ՍԻՓԻ գործարանատէրերուն դատավարութեան երկուշաբթի օրուան հարցաքննութեանց ընթացքին երեւան եկաւ որ ամբաստանեալները ռազմամթերք կը հասցնէին զօրավար Ֆրանքոյին՝ 1936ի քաղաքացիական կռիւներու օրերուն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարիներ շարունակ այս պահանջը միտքեր մաշեցուց Պոլսոյ մէջ, երբ Էսայեանը նախակրթարան էր, իսկ Դպրոցասէրը վարժուհեաց։

Քիչ մը ամէն տեղ միշտ ալ ունեցած ենք մանչերու համար երկրորդական կրթարաններ — Կեդրոնական, Պէրպէրեան, Սանասարեան եւ բազմաթիւ ամերիկեան քոլէժներ — Թարսուս, Խարբերդ, Մարզուան, Այնթապ, Պոլիս եւն.։

Իսկ աղջկանց բարձրագոյն դպրոցը անտեսուած է, քիչ մը առժամապատասխան գտնուելով «Կինը տունէն ներս»ի սկզբունքին։

Հոս ալ ժամանակը իր գործը կատարեց։ Փոխուեցան միտքերը։ Նախապաշարումները տեղի տուին եւ մեր աղջիկներու, կրթուած եւ պատրաստուած մայրերու պէտքը դարձաւ հրամայական։

Դժբախտաբար եղանք աստանդական։ Եթէ տեսանք Եւրոպան իր յառաջդիմութիւններով, տեսանք՝ կինը հաւասար այրերուն, տեսանք համալսարաններու նստարանները զարդարուած պարմանուհիներով, չունեցանք սակայն միջոցներ տոհմիկ դաստիարակութեան մը համար ունենալու — Աղջկանց երկրորդական վարժարանը։

Գիտենք թէ ինչ դժուարութիւններով հիմը դրուեցաւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանին, երբ Մխիթարեան Միաբանութիւնը կռնակ էր տուած անոր եւ «հայրերը» իրենց դրպանը ունէին կայսերական հրովարտակը։

Իսկ «Աղջկանց»ը երազ էր։

Հայուն տոկուն կամքը եւ յամառութիւնը կը յաղթէ շատ մը դժուարութիւններու։

Այդպէսով է որ կը լսենք թէ շուտով պիտի պսակուին մեր յոյսերը եւ մեր երիտասարդուհիները միջոց պիտի ունենան հիմնովին սորվելու մեր մեծասքանչը, ճանչնալու հայ գրականութիւնը եւ մշակոյթի արժէքները եւ դառնալու իսկական հայ մայրեր, հայ տունէն ներս։

Դպրոցասէրն է որ պետական արտօնութիւնը ապահոված, պիտի ջանայ իրականացնել այս մեծ գործը, կռթնած, ինչպէս միշտ, «հայ ժողովուրդին տառացներուն» վրայ որ հրաշքներ գործած է ամէն տեղ։

ՍՕՍԻ

ՆԵՐՔԻՆ նախարարութիւնը նոր հրամանագիրով մը կ'արգիլէ բոլոր Ֆրանսաբնակ օտարականներուն որ հեռու մնան գրգռութիւն առեղծող ցոյցերէ եւ շարժումներէ, այլապէս պիտի արտաքսուին։

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին արտաքին փոխ-նախարարը լորտ Վէնսիթարթ, յօդուած մը հրատարակելով «Տէյլի Մէյլ»ի մէջ հասարակութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Ռուսաստանի դէպքերուն վրայ եւ կը յանձնարարէ աւելի վճռական ուղեգիծ մը Խորհրդային Միութեան հանդէպ «յաւուր խաղաղութեան ամրապնդումին»։ Ռուսաստանի գլխուն ծառայող սպառնալիքը 1938ին Գերմանիայի ներկայացուցած սպառնալիքին չափ պայծառ է քանի որ խորհրդային կառավարութեան քաղաքական թէքնիքը յար եւ նման է Հիթլէրի թէքնիքին, կ'ըսէ լորտ Վէնսիթարթ։

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10ին Լոնտոնի մէջ պիտի գումարուի Միջազգային ընկերվարական խորհրդաժողովի կոմիտէին առաջին ժողովը։ Տասնըհինգ ընկերվարական կուսակցութիւններ պիտի մասնակցին։ Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է Մարշըլի ծրագրին կիրարկումը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկէց թագաւորը երկուշաբթի օր Լոզան հասաւ իր մօրը, թագուհի Էլէնայի եւ իր աւագանիին հետ։ Ժողովրդական ցոյցեր տեղի ունեցան կայարանին մէջ եւ շատեր «կեցցէ թագաւորը, կեցցէ ազատութիւնը» կանչելով ողջունեցին տարագիր արքան որ շատ ընկճուած երեւոյթ մը ունէր։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ այս իրիկուն Ծերակոյտի եւ խորհրդարանի խառն նիստին մէջ քաղաքական շատ կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ օժանդակ համաժողովը որ մնայուն մարմին մըն է, երկուշաբթի օր գումարեց իր առաջին նիստը։ Բացակայ էին Խորհրդային Միութեան ինչպէս նաեւ արբանեակ հինգ պետութեանց պատուիրակները։

Թանձրակշիռ դէպքեր Պաղեստինի մէջ

38 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Հրէական «Հականա» գաղտնի ընկերակցութեան անդամները երկուշաբթի օր ռումբով օդը հանեցին Երուսաղէմի Սեմիրամիս պանդոկը, որուն փլատակներուն տակ սպաննուեցան 20 հոգի։ Բազմաթիւ վիրաւորեալներ կան։

Եաֆայի մէջ, հրէական Սթըրն կազմակերպութեան անդամները քաղաքին գլխաւոր հրապարակին վրայ ռումբ մը պայթեցնելով, քարուքանդ ըրին երկու արաբական շէնքեր։ Սպաննուած են 18 հոգի, իսկ վիրաւորուած են 78 անցորդներ։

Հականայի վարիչները չուրացան իրենց կազմակերպութեան պատասխանատուութիւնը Երուսաղէմի դէպքին մէջ եւ բացատրեցին որ Սեմիրամիս պանդոկը Արաբներուն զինուորական «բանակատեղին» էր եւ այնտեղէն կը հայթայթուէր մերձակայ արաբական գիւղերուն ռազմամթերքը։

Կ'ըսուի թէ ռումբը զետեղուած էր պանդոկին խոհանոցին մէջ։

Հրեաները սկսած են պաշտպանողական դիրք գրաւել Թէլ-Ավիվի արուարձանները վախնալով որ Արաբները կրնան յարձակիլ քաղաքին վրայ։

Մինչեւ հիմա 581 հոգի սպաննուած են Պաղեստինի մէջ՝ երկիրը երկու մասի բաժնելու համար Միացեալ Ազգերու կողմէ տրուած որոշումէն ի վեր։

★ Ամերիկեան ոստիկանութիւնը Նիւ Ճըրզիի նաւահանգիստին քարափին վրայ գտաւ քանի մը տուփեր որոնք Պաղեստին պիտի ղրկուէին եւ կը պարունակէին 65.000 լիպրա TNT պայթուցիկներ։ Գաղտնիքը երեւան ելած է այն պահուն երբ տուփերէն մէկը բացուած է արկածով։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ով էր այդ առաքումը կատարողը։ Գիտել կը տրուի թէ վերոյիշեալ քանակութիւնը բաւական էր քարուքանդ ընելու հարիւր քառակուսի մղոն տարածութեան մը բոլոր շէնքերը։

★ Գահիրէէն կը տեղեկացնեն թէ Արաբական Գերագոյն Գործադիր Մարմինը որոշած է «Ազգային վարչութիւն մը» առեղծել Պաղեստինի մէջ, յառաջիկայ ամիս։

Յունաստանի դէպքերը

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ երկուշաբթի օր հելլենական ուժերը, շարունակելով Քոնիցայի ճակատամարտը, յաջողած են ապստամբներէն ետ առնել երկու կարեւոր բարձունքներ։ 48 ապստամբներ սպաննուած են։ Կառավարական բանակը կը յարձակի Էքսոհիի եւ Քալամպաքայի ուղղութեամբ։ Մաս մը զինուորներ անցած են Սարանտափորոս գետը եւ կը յարձակին Քալովրիսիի վրայ որ կը գտնուի Քոնիցայի հիւսիս-արեւմուտքը, գրեթէ Ալպանիոյ սահմանէն ներս։

Կը հաստատուի որ Ծնունդէն ի վեր ապստամբները աւելի քան 3000 թնդանօթ պարպած են Քոնիցայի վրայ։

★ Ամերիկայի Արտաքին Նախարարութիւնը երկուշաբթի օր հրատարակեց տեղեկագիր մը որուն մէջ Միացեալ Ազգերու պալքանեան յանձնաժողովը կը հաստատէ թէ Յունաստանի ապստամբները օժանդակութիւն կը ստանան հիւսիսի դրացիներէն։

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը ընդառաջ երթալով վարչապետ Սոֆուլիսի խնդրանքին, հաւանութիւն յայտնած է որ հելլէնազգային պահակախումբին թիւը 50.000ով բարձրանայ, իսկ 12.000ի մասին յաւելում մը կատարուի բանակին վրայ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը նկատի առած է նաեւ հելլէնական բանակին նոր թնդանօթներ ուղարկելու առաջարկը, յանձնարարելով միաժամանակ որ Աթէնքի կառավարութիւնը կարգ մը խնայողութիւններ ըսա ընէ։

Հաւանական է որ 300 միլիոն տոլարի վարկէն հինգ միլիոն յատկացուի զինուորական բացառիկ պէտքերու։

Վարչապետ Սոֆուլիս Աթէնքի ամերիկեան առաքելութեան պետ Կրիզուըլտին յայտնած է որ իր 130.000ի հասնող բանակով եւ յաւելուածական 50.000նոց պահակախումբով Յունաստան ի վիճակի պիտի ըլլայ ջախջախելու ապստամբները առանց օտար զինուորներու պէտք ունենալու։

Միւս կողմէ, սակայն, հելլէն զօրավար մը, Քացոթաս որ ճակատէն նոր վերադարձած է, յայտարարեց որ ապստամբները մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ կը ստանան Ալպանիայէն եւ «Ամերիկայի զինուորներու օգնութիւնը անհրաժեշտ է հիւսիսային սահմաններուն ապահովութեան համար։ «Երկու ամերիկեան զօրաբաժիններ բաւական պիտի ըլլան այդ ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար, ըսաւ զօրավարը. ամերիկեան զինուորներուն ներկայութիւնն իսկ բաւական է. այն ատեն մեր դրացիները պիտի դադրին ապստամբներուն օգնելէ, այլապէս պատերազմ պիտի ծագի»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Կարդացա՞ծ էք Սոխակին հէքեաթը, զոր կը պատմէ Գոլէթ (Les vrilles de la vigne):

Առաջ, սոխակները չէին երգեր գիշերուան մէջ: Ու, գիշեր մը, սոխակ մը թառեցաւ, կոուցը փակեց, քնացաւ որթատունկի մը բարունակին վրայ: Ծիլերը աճեցան, ոլորուեցան ու պլլուեցան իր ոտքերուն: Սարսափով արթնցաւ սոխակը, թափահարեց, ճանկերը պրկեց, ինքն իր վրայ գալարուեցաւ եւ ի վերջոյ յաջողեցաւ ոտքերը խլել մահուան մագիլներուն մէջէն: Եւ երդում ըրաւ.— Այնքան ատեն որ կ'աճին որթատունկին խիղբերը, պիտի չքնանայ երբեք ու պիտի երգէ գիշերուան մէջ:

Եւ սակայն, երբեմն, մահուան մագիլները դաւադրաբար կը փաթթուին սոխակի մը ոտքերուն:

Սոխակ մըն ալ, երգի եւ երաժշտութեան վարպետ՝ Գուրգէն Ալէմշահ, որ բռնուեցաւ մահուան մագիլներուն մէջ, այնքան անսպասելի, այնքան անհաւատալի ճակատագիրով մը:

★

Մեկնումէն օր մը առաջ՝ միասին էինք:

Ես կը պատրաստուէի մեկնիլ Վենետիկ, ինք՝ Ամերիկա: Ուրախ էինք երկուքս ալ: Իրմէ խնդրած էի, որ դիւրացնէ մեր վիզան՝ շնորհիւ իտալական հիւպատոսարանին մէջ ստեղծած իր բարեկամութիւններուն:

Շաբաթ օր մըն էր, ճառագայթարձակ առաւօտ մը: Արեւը ոսկեջուրի պէս կը թափէր տանիքներէն ի վար, փողոցներէն ի վար, կ'օծէր ու կը փայլեցնէր պատուհան ու սալայատակ:

Ալէմշահ կ'աշխատէր իր սթուտիոյին մէջ.— Հաւատա՛, երկուշաբթի կը մեկնիմ եւ բան մը պատրաստ չէ տակաւին: Եւ ինծի կը ներկայացնէ իր աշխատանքները, ցոյց կուտայ ձայնագրական գործիք երը: Հիացումով կը հետեւիմ իրեն:

Յետոյ վերի յարկը բարձրացանք: Զիս կը ներկայացնէ իր մօրը:

— Թէեւ Արմաշցի եմ, բայց մօրս կողմէ՝ Պարտիզակցի: Շատրենցմէ եմ, կ'ըսեմ:

— Մեզմէ է, մեզմէ՜, կ'ըսէ Ալէմշահ:

Կը կրկնեմ Հ. Արսէն Ղազիկեանի խօսքը.

— Նոյն պայիրին մալը: (Ակնարկս՝ Ալէմշահի):

Կը պատմեմ թէ ի՛նչպէս կը պարծենար Հ. Արսէն Ղազիկեան, մէկիկ մէկիկ հաշուելով Բիւթանիոյ բերքը, ու կը վերջացնէր.— Կը տեսնե՞ս:

Թէյ կ'առնենք: Յետոյ կ'իջնենք վարի յարկը, սթուտիօն: Աճապարելու համար՝ կը յիշեցնեմ թէ Զօպանեան եւ Տէր-Յակոբեան պէտք է արդէն հասած ըլլան հիւպատոսարան, ուր պիտի սպասէին մեզի: Կը պատասխանէ թէ ժամադրութիւն մը ունի երաժիշտ Նշան Սերգոյեանի հետ, թէ շուտով կ'աւարտէ ամէն ինչ ու կը մեկնինք: Արդարեւ կը հասնի Սերգոյեան: Ալէմշահ կը բանայ ձայնագրական մեքենան: Փարիզի Հայոց եկեղեցիին երաժշտապետը կ'երգէ «Ծանապարհ»ը: Հոդ..ս կր թուչի Արմաշ — կ'ապրիմ պատանեկութիւնս: Երգել «Ալի», «Լոյս զուարթ», «Ծանապարհ», կը նշանակէր հերոսանալ գիւղին մէջ: Հօրեղբայրս երաժշտապետն էր դպրեվանքին,— Բազմաթիւ նուագարաններ մեր տանը մէջ, ամէն օր երգի դասաւորոցին մէջ ու շարականներեցին մէջ, բայց ես՝ թէեւ բաղաձայն չէի՝ կը նախընտրէի ճարտարապետ ըլլալ, «օդին մէջ քալող» մարդը տանիքներու վրայէն:

Սերգոյեան աւարտած է իր երգը:

Ալէմշահ ստուգում կը կատարէ եւ ահա... նոյ «Ծանապարհ»ը: Սերգոյեան մտիկ կ'ընէ ինքզինք: Ի՛նչքան հաւատարմութիւն ձայներանգի, հիանալի է: Կը խորհիմ ճարտարարուեստին նուաճումներուն մասին,— փարատած է Աղամեանի ցաւը, այժմ ձայնն ալ անմահ է, ինչպէս քերթողին ու նկարիչին ստեղծագործութիւնը:

Երբ կը մեկնի Սերգոյեան, Ալէմշահ ինծի կը թելադրէ ճառ մը խօսիլ, մինչ ես կը խօսիմ ծրագրի մը մասին,— զայ ամառ Սուրիա եւ Լիբանան երթալ միասին: Եւ ահա Ալէմշահ երգապնակ մը կը դնէ ձայնագրական մեքենային, ու կը լսեմ ... խօսիլս, դէպի Սուրիա եւ Լիբանան ճամբորդութեան ծրագրին մասին:

Առաջին անգամ է որ կը լսեմ ձայնս օդին մէջ, մէջոցին մէջ: Տարօրինակ տպաւորութիւն մը կ'ընէ վրաս, հրաշքի մը տպաւորութիւնը: Նախ կը քննեմ ձայնս,— աւելի հաւատարիմ չէ որքան Սերգոյեանի ձայնը, բայց եւ այնպէս կը ճանչցուի: Ամէնէն աւելի տպաւորութիւն գործեց վրաս ձայնիս երիտասարդութիւնը, իմ տարիքէս աւելի երիտասարդ է ձայնս՝ երգապնակին վրայ: Միշտ ուզած եմ մտիկ ընել ձայնս հեռախօսին մէջ բայց չեմ կրցած, ահա կը լսեմ երգապնակով: Այնքան կ'ուրախանամ այս անակնկալէն, որ Ալէմշահ կը թելադրէ երկար ճառ մը խօսիլ:

— Ո՛չ, կ'ըսեմ, վարպետ սուլող մըն եմ, ոչ հովուական ձեւով, այլ ակռաներուս մէջէն, շրթներս կիսախուփ: Երբ սուլեմ, ոչ ոք կրնայ հասկնալ թէ ո՛վ է սուլողը:

Ալէմշահ կը լարէ մեքենան, ու կը սուլեմ «Հայրիկ, հայրիկ»ը:

Քիչ ետքը կը դարձնէ երգապնակը ու մտիկ կ'ընեմ սուլելս: Մանուկի պէս ուրախ, կը խնդամ:

Օրիորդ մը, որ քիչ առաջ թէյի սպասարկութիւն էր ըրած մեզի, վար կ'իջնէ ու կը հարցնէ.

— Ո՞վ էր երգողը: Ի՞նչով, սրինգո՞վ:

Ալէմշահին հետ մանուկ դարձած ենք այդ պահուն: Կ'ըսէ.— Եկուր, երգապնակը դնենք հեռախօսին մօտ եւ բանանք «Յառաջ»ին հեռախօսը:

Անհագին աշխատանք: Ի վերջոյ կը յաջողինք: Տիկին Տիրուհի մտիկ կ'ընէ, ինք ալ կը ձայնակցի երգին, յետոյ կը հարցնէ.— Երգապնակ է, բայց ի՞նչ երգապնակ է այս:

Երգապնակը կ'աւարտի «Կարդացէք եւ տարածեցէք Յառաջը» յայտարարութեամբ:

Կը խնդանք, կը խնդանք մանուկի պէս:

Երբ քիչ ետքը, ինքնաշարժ կը նստինք ու հիւպատոսարան կը սուրանք, ես ծրագիրներ կ'որոճամ,— ձայնապնակեան այս մեքենան օգտագործել՝ դասախօսութիւններ կազմակերպելու համար Սփիւռքի մէջ, մեր մտաւորականներուն ներկայութիւնը բազմապատկելու համար ամենուրեք,— գաղթային դպրոց մը ահաւասիկ, համատարած ինչպէս ձայնասփիւռը:

— Ամերիկայէն վերադարձիս՝ միասին աշխատելու համար ծրագիր մը պատրաստէ՛...:

※

Ուշ ծանօթացայ Ալէմշահի հետ: Սկիզբները նուազ հաղորդական էր: Բայց մեր բարեկամութիւնը հաստատելէ ետքը, այնքան մտերիմ դարձած էինք այլեւս, որ դիրար բարեւելու ձեւ մըն ալ գտած էինք: Իր տօմնութիւնն էր ականջէս քաշել՝ բարեւ ըսելու տեղ,— զիս Կրակ կը կոչէր: Իսկ ես բռունցք մը կ'իջեցնէի կռնակին՝ իմ բարեւս ալ այս՝էր:

Մեր բարեւները մասնաւոր նշանակութիւն մ'ունէին անշուշտ: Ականջէս կը քաշէր,— «քիչ մը խելօք կեցիր» ըսելու ձեւով: Բռունցքս կ'իջեցնէի կռնակին,— «Ի՞նչ յաղթանդամ ես» ըսելու մտքով: Արդարեւ մարմնեղ, ծանրօրէն լեցուն, քաջալանջ կազմ մը ունէր Ալէմշահ, թէեւ գունատ: Միայն թութքի մասին խօսած է ինծի: Ու կը զարմանամ, հաւատա՛լս չի գար, որ մահը մէկ հարուածով կը տանի զինք: Իր ներկայութիւնը լաւատեսութիւն կը պատճառէր, ինչպէս ուրիշներ՝ յոռետեսութիւն ի՛ծի:

Մեր սերունդին հարստութեան ամէնէն բեղուն ժառանգաւորներէն մին՝ Ալէմշահ, որոնումներու մէջ, նոյնիսկ արդէն իր շաւիղը գտած եւ ընտրած, կրնար մեզ անկանկալներու առջեւ դնել եթէ մահը չդաւաճանէր: Ականջը մեր ժողովրդական երգին տուած, կ'աշխատէր անոր մէջ գտնել Կոմիտասեան զարկերակը: Երբեմն քիչ մը աւելի մօտեցած Կովկասեան երանգին, որուն բաղադրութիւնը թէ շատ քիչ տարրեր կը պարունակէ հայկական՝ դժուար չէ հաստատել հակառակ Սայաթ Նովայի երգերուն ոչ-վաւերական եղանակաւորումին ստեղծած nostalgique ճաշակին, երբեմն քիչ մը աւելի մօտեցած Միջերկրականեան երանգին, (փոքր-ասիական ալ կոչուած՝ ըստ ոմանց), որուն բաղադրութիւնը եթէ ոչ իր colorisով, բայց անպայման իր verbeով՝ կը մատնէ ծագմանական (originel) տարրեր եւ ցեղային ինքնատպութեան հէնքին գաղտնիքը:

Ալէմշահ, այս երկու երանգներուն՝ առջեւ, ուղենշութեան տագնապ մը լուծելու հոգե-բնախօսական շրջան մը կ'ապրէր, եւ ինծի կը թուի թէ, կենսա-հոգեբանական (bio — psychologique) ու պատմա-աշխարհագրական միջավայրին մղումով, կը հակէր արդէն դէպի Միջերկրականեան երանգը,— ապացոյց իր երգերուն ժամանակագրական կարգը: Խաչակեանի քերթուածներուն հագցուցած իր երաժշտական շապիկէն մինչեւ Նազերը, տոնաթափութիւնը շատ է ի վնաս կովկասեան երանգին: (Յիշեցի Նազերը, ու կ'ուզեմ արձանագրել փորձութիւն մը,— դերասան մը չի կրնար խաղալ ամէն դեր, ինչպէս երգիչ մը չի կրնար երգել ամէն երգ, ամէն երգ կամ դեր ունի իր արուեստագէտը, հարցուցէք արդի metteur en scèneներուն: Նազերը կ ըսիրեմ լսել Աստղիկ Առաքելեանի հագագէն):

Ալէմշահ հասկնալի բծախնդրութիւն մը ցոյց կուտար նաեւ տաղաչափական ներդաշնակութեան: Վերջերս, ինձմէ կը խնդրէր գրել տառնուոր մը, որուն եղանակը պիտի յօրինէր ինքը: Տուի ուզածը, որ կը սկսէր սա տողով.

Ծաղկավաճառ ծաղիկ մը տուր...

Դժգոհութեան աղաղակ մը արձակեց,— երկու ղատ եւ երկու ծա մէկ տողի մէջ, երկու տառերն ալ արտասանութեան անյարմար:

Տառերու alchimieն շատ կը հետաքրքրէ զիս: Ոչ միայն չափածոյ բանաստեղծութեան, այլեւ նոյնիսկ արձակին մէջ երկար կ'աշխատիմ, կը բանիմ, կը յոգնիմ, կը գտնիմ, մինչեւ որ գտնեմ տառերու affinitéն: Յաճախ ջնջելու համար մեր այբենի տիրակալութեան միօրինակութիւնը (հայերէն լեզուի մէջ՝ ամէնէն շատ գործածուած տառն է այբը, որ կը բռնաբարէ մեր բառերուն գրեթէ մեծագոյն մթերքը) փորձեր եմ ձայնա-

Թան Փերեր Փավլը Պապկիսի օրհնաւոր ամուսնութիւնը

Փեթեր ամէնէն նոր լաթերը հագեր է, մետաքս շալ վիզին, ալիտակ ձեռնոցներով: Աչքերը տեսակ մը զաղտ գինովութեան մէջ կը տածեն: Աչքերը, այսօր ասողեր, հեռաւոր երկինքներու մէջ մոլորուն: Իսկ Իռենէն ծաղկած նշենի է իր քօղին մէջ, ընկերուհիներու բաղձանքին ու հիացումին ենթակայ: Եւ իրենց տան գաւիթին պմռսուած ցախաքլորն ալ, հագուագիտ թռչուն, որուն երգը միայն վարժ որսորդներ լսելու կ'արժանանան, կ'ուզէ այսօր կտուցը բանալ եւ հարսանեկան մեղեդի մը կրկռալ:

Օրեր շարունակ դրացուհի եւ ազգականուհի կը շաղուեն ալիւրը եւ կ'եփեն: Անուշեղէններ եւ համով հացիկներ: Ու թարմ խողեխէն նոր դաշունահարուած, կը վերածուի հունգարական կըծու պղպեղներով համեմուած զանազան խահերու: Որովհետեւ Պապկիսենց տունը, հնաւանդ տունը, հարսնիք կ'ընէ: Այդ պէտք է լսուի մինչեւ հեռաւոր գեղերը ու հիւրեր տեղան: Եւ սա հայ կուսական ջրվէժներ ստեղծել: Վէզլէնէն մինչեւ Տէրեան եւ Ազատ Վշտունի, (այս երկուքն ալ Ֆրանսացիին նմանոդ), ձայնակրկնութեան ռռն — ռռնի պարզունակ օրէնքէն աւելի բան չեն գիտեր իբրեւ երաժշտական խաղ կամ ներդաշնակութեան փորձ,— մեր օրերու քերթողները աւելի հարուստ են տառանկ շնորհքներու մէջ: Մասնաւորաբար բաղաձայն տառերու մասին խօսելու համար, շատ յատկանշական է ղատ տառին պատմութիւնը: Լիյունը (= լի — յուն = յունական լի) փչիկով մը ի վերջոյ ղատ է դարձեր մեր լեզուին մէջ, ապահովաբար ներկայացնելու համար այն ձայնը որ տիրապետեր է մեր քրիստոնէական գրականութեան եւ եկեղեցական երաժշտութեան մէջ,— համբեցէք մեղայները, ողորմեաները՝ երբ եկեղեցի երթաք: Ինչո՞ւ Ե տառին սկզբնական հնչումը փոխեր ենք, բայց պահեր՝ Ղ տառին հին հնչումը: Ձեմ հարցներ թէ ինչո՞ւ, Ֆրանսերէնի մէջ, R տառը հայերէն Ղ տառին նման հնչելու սովորութիւն ընհաղհետէ կը տարածուի հիւսիսէն հարաւ: Առանց պատասխանելու այս հարցումներուն,— որովհետեւ շատ պիտի երկարէր այս յօդուածը,—կ'ուզեմ ըսել թէ ղատ տառին հնչումը էական է մեր լեզուին մէջ:

Այժմ դանք ծանօթ տողին.

Ծաղկավաճառ, ծաղիկ մը տուր...

Եթէ ուզէի խուսափիլ ղատ տառին հնչումէն, կրնայի ըսել.

Ա՛յ պարտիզպան, վարդ մը տուր ինծ...

Նիւթը աւելի լաւ կը բացատրէ միտքս:

Մարդու խլեակ մը, դուրս նետուած՝ իր հայրենիքէն, զրկուած՝ բնակարանէ, հրաժարած՝ բոլոր նիւթական զգայութիւններէն (անօթութիւն, ծարաւ, եւայլն), պարտիկ քննադատները պիտի ըսէին՝ գինովնալու համար իր անցեալով զոր միայն դուրգուրանքը կրնար յիշեցնել իրեն, փիլիսոփաները պիտի ըսէին՝ ապրելու համար ժամանակէն դուրս զոր արհամարհել սորվեցուցած է իրեն ստոյիկեան իմաստութիւնը, ծաղիկ մը կը խնդրէ հոտոտելու համար, իբրեւ սպեղանի իր ցաւերուն,— ամէն տունի սկիզբը կը կրկնուի այդ խնդրանքը, իւրաքանչիւր տուն վերածելով հին յուշերու պրիսմակի մը, վերջին տունին մէջ ծաղիկը փոխելով համբոյրի՝ պայթեցնելու համար յուզումը:

Մարդու խլեակը, զգայարանքները սառած գիշերուան ցուրտէն, խուպոտ եւ ամէնէն թաւ ձայնով (հոս ղատ տառին դերը), իր անկարելի խնդրանքը եւս արտասանելու ժամանակ ձայնը բարձրացնելէ վախնալով, ուրեմն առանց դոյզն ձայնախաղի (հոս այբ տառին շատութիւնը), կ'ըսէ.

Ծաղկավաճառ, ծաղիկ մը տուր...

Ալէմշահ խնդրեց աւելի ռոտոստուն եւ դաշնաձայն (euphonique) տառնաւոր մը: Իր այս հետաքրքրութիւնը, քերթուածին մէջ եւս ներդաշնակութիւն որոնելու այս զիտութիւնը աւելի եւս մեծցուց հաւատքս զոր ունէի երաժիշտի իր տաղանդին մասին: Տեղն է ըսել թէ մեր ամէնէն մեծ կարծուած բանաստեղծներն անգամ կը մեղանչեն տաղաչափութեան մէջ euphonie կոչուած գիտութեան կանոններուն դէմ: Ամէնէն շատ կը տառապի Թէքէեան, բայց Վարուժանն ալ ազատ չէ այդ մեղքէն:

Երաժշտութեան եւ երաժիշտներուն հետ ծանօթութիւն մը կրնայ դարմանել մեր գրականութեան այդ թերութիւնը:

Ալէմշահ մեծ դեր կրնար խաղալ նաեւ այդ ուղղութեամբ (Կոմիտասին ազդեցութիւնը 1910 — 1914 շրջանի մեր բանաստեղծներուն վրայ, նիւթ մըն է հետաքրքրական եւ շատ կարեւոր):

Երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երաժիշտը, Գուրգէն Ալէմշահ, ուրեմն ծաղիկը չէր միայն Պարտիզակի, այլեւ ծաղկատատ անծուն հայ երաժշտութեան,— իր վաղաժամ կորուստը ընդվզեցուցիչ կսկիծ մը պիտի մնայ մեր հոգիներուն մէջ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը՛ն ալ այնտեղ հրաւիրեալ հիւր է, այն հեռաւոր երկրին մէջ, այն բարձր լեռներուն գիրկը, այն փոքրիկ տնակին մէջ։

Տզ տզ, տզ տզ՛ տզ տզ, գնչուներու երաժշտութիւնը կը ծնի։ Գնչուները, որոնք գուսանը եկեր են աշխարհ որ ուրիշները ուրախացնեն։ Որ գիշերները, բացօթեայ, աստղերուն տակ, խարոյկներու շուրջ, կը նուագեն ու կը քաղցրանան։ Որոնց երգը Պուստիէշտի անեղերութ հողին է, առանց որուն սրահմ քաղաքը կը մեռնի ։

Տանկ տանկ, տանկ տանկ, տանկ տանկ։ Կոշնակը, կուշտ այծ, կը մայէ աշտարակէն։ Ցանկարծ տնակներուն դուռը կը բացուին ու հասնողը ժամ կը վազէ։ Հեղեղատին դիմացէն Իռենէն կուգայ, հօրն ու մօրը եւ ազգականներուն հետ, քօղերուն մէջ թագուհի եղած։ Անդրէն Փեթեր, իբրեւ թագաւոր։ Ու ժամուն մէջ, խորանին առջեւ, քահանան կը պսակէ զանոնք։ Ան կը կարդայ, կ'օրհնէ ու կը հարցնէ․ «Կամքո՞վդ կ'առնես, Փեթեր, կ'երդնո՞ւս մինչեւ մահ հաւատարմութիւն։ Կամքո՞վս կ'առնես, Իռենէ, կը խոստանա՞ս հնազանդութիւն» ։ Այո, այո, այո, այո։ Ու մատանիներ կ'անցնէ մատերնին։ Կը խօսի սպառնալից ճառ մըն ալ ամուսնական պարտականութիւններու մասին, վասն սիրոյ եւ սիրուելու, ամէն։ Ու թեւ թեւի, այր եւ կին տուն կը մեկնին՝ այս անգամ Պալինչենց չեմէն ներս։ Ու հարսնեւոր ու հետաքրքիրներ կը թափին իրենց ետեւէն։ Ու բոլորը աստիճանի կարգով տեղան կր նստին։ Ամէնէն վերը Սամուէլ Խուլաթ, որ բազմաթիւ մարդեր ունի եւ շորս կով կը կթէ։ Անտոնէ Քոռալինի, խոշոր մեղուանոցի տէր, որ չարունակ անատամներն է, իր ոսկի հաճոյքին համար։ Լայօշ Զախարսկի, որուն դնդերները պողպատ են, ու հանքերու փորն ըլլայ թէ անտառները, ամէնէն շատ կ'աշխատի եւ մեծ օրական կ'առնէ։ Եւ ուրիշներ, եւ ուրիշներ, ազգական ու բարեկամ։ Սեղանները կը յորդին։ Գինին կը ծիծաղի։ Հաց, մեղր, կարագ ու խահեր կը տեղան։ Անուշեղէնները բլուր են, որ պէտք է նուէր ղրկուին գեղէ գեղ։ Կ'ըմպեն։ Կը մաղթեն։ Կը կարթեն։ Ու գնչուները հոգի կուտան հարսնիքին ու կը սանծացնեն զայն։

— Մուզիքա, կ'ոռնայ կաղ Հէրինկ, մուզիքա, եղածէն դժգոհ, ու գնչուներու երեսին դրամ կը նետէ, ինչպէս ոսկորը շուներին, որոնք խոնարհութիւն ընելով ու ժպտելով զայն կը ժողուեն գետնէն։ Մուզիքա, կը հրամայէ, ու սուղ գլանիկ մը վառելով ծափ կը զարնէ ու կը դառնայ։ Ու միասին կը գոռան բոլորը իրենց լեռնեղը ․

Քրիվանի (*) տակ,
Քրիվանի տակ,
Քրիվանի տակ,
Հրաշալի է աշխարհք ։
Հոն կ'աճին աղջիկերք
Ծաղիկի պէս շիտակ,
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։
Քրիվանի տակ
Կը փայլի արեգակ,
Հոն պէտք է ամէն մարդ
Ըլլայ ուրախ զուարթ,
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։

Քրիվանի տակ, մէջտեղն այն ձորին,
Սեւ ագռաւներ ջուր կը խմեն ,
Կը խմեն, կը խմեն, բայց տխուր են,
Որովհետեւ իրենց սէրէն հեռու են։
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։
Ու ոտքերը կը դոփեն։ Ձեռքերը կը շաչեն ու կը մռնչեն.
Հէ՜յ Քրիվանի տակ։

— Աչքդ լոյս այս գիշեր, տանտիրուհի, մայր Փեթերի։ Աչքերնիդ լոյս, խնամի։ Տարօսր ձեզի, աղջիկներ ու տղաք։ Ու նաեւ քեզի,— թէեւ ըլլալիք չունի —, տարաշխարհիկ հիւր, հեռաւոր ու անծանօթ երկրէ ։

... Երբ կը մեկնիմ անկէ, թողլով բարեկամըս, Թաթրայի հովիտին Վիշնա Գոցա գեղին բնակիչ, պարկեշտ շինական ու քաջ փայտահատ, Պալինչենց անուանի տան ճեռը, Փան Փեթեր Փավել, թուխս նստած իր հօրենական անունին վրայ, գիս կը ծեծեն կարգ մը միտքեր, որ կը տփեն զանազան զգայութիւններ։ Ու մինչ լեռներու սպաղ հովը կռնակիս, ու ճակտիս ու այտերուս զարնելով մազերս կը քաշկռտէ, աչքերուս մէջ տարօրինակ լոյս մը կը նուաղի։ Կը մտածեմ՝ ի՞նչ մնաց ազգէս, գեղէս ու գերդաստանէս։ Ո՞վ պիտի վառէ մեր ալ տան մեռած ակութը։ Արդեօ՞ք եւ ե՞րբ։ Կը խորհիմ, լպրծուն ուղիներէ նորէն քաղաքներու փողոցները թաւալելով։ Ետ կը նայիմ անգամ մըն ալ, գագաթներուն, այնքան հպարտ կանգուն, ինչպէս պեղջկական ճեռերը իրենց սաւորսը։ Ու դէմքիս վրայ ու այտերուս ակօսներէն, կը զգամ հոգիիս աւիշին հոսիլը ։

Երնէկ քեզի, Փեթեր, որ նախնիներուդ հողին վրայ ու հայրերուդ տան մէջ ես։ Երնէկ քեզի, բարեկամ։ Աշխարհի վրայ ու կեանքի մէջ ատկէ բարձր ու ատկէ դուրս ոչ մէկ երջանկութիւն եւ իրականութիւն գոյութիւն ունի։

(Վերջ) ԵՐ. ՔՈՋԵԱՆ

(*) Թաթրայի շորս մեծ լեռներէն մէկը։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՖԻԼՈԶՈՖ ՐԸԶԱ ԹԷՎՖԻՔ ՄԻՔԱՅԷԼ ԲՈՐԹՈՒԳԱԼ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

« Եէնի Սապահ »ի մէջ Ֆիլոզոֆ Րըզա Թէվֆիք յօղուած մը գրի առած է «Ուսմնողական Ցիշատակներ» վերտառութեամբ, ուր մանրամասնօրէն արձագանգ եղած է այն դասախօսութեան զոր 60 տարի առաջ Միքայէլ Փորթուգալ փաշա, Միւլքիյէ վարժարանին մէջ կատարած էր։ Ցօղուածագիրը կ'ըսէ թէ Միքայէլ Փորթուգալ փաշա հմուտ, ազատամիտ եւ յանդուգն դասախօս մըն էր որովհետեւ Սուլթան Համիտի բռնապետութեան շրջանին իսկ չէր վարաներ իր անկեղծ մտածումները ազատօրէն յայտնելու ուսանողութեան ։

Րըզա Թէվֆիք կը յայտնէ թէ՝ Բորթուգալ փաշա հաշուակալութեան ուսուցիչ ըլլալով օր մը իրենց պարզեց Պետականացումի եւ անհատական ձեռնարկի տարբերութիւնները եւ եզրակացնելով կ'ըսէ ․

Բառ առ բառ կը յիշեմ Բորթուգալ փաշայի տեսակէտը, որուն համաձայն անհատական ձեռնարկները աւելի անհրաժեշտ են երկրի մը համար։ Պետութիւնը պէտք չէ որ կաշկանդէ ձեռնարկեց անհատները, որովհետեւ այսպէսով միայն կարելի կ'ըլլայ ազգային հարստութիւնները ճոխացնել եւ հասոյթներու նոր աղբիւրներ երեւան հանելով զանոնք անհատներու կողմէ օգտագործուելու պարագային տուրքերու առաւելութիւն ձեռք բերել։ Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն ներելի է պետութեան միջամտութիւնը անհատական ձեռնարկներու եւ այս առժամապէս։

Ցօղուածագիրը երկու օրինակով կը մանրամասնէ Բորթուգալ փաշայի այս մասին յայտնած գաղափարները եւ կ'եզրակացնէ ըսելով․—

Պետական ձեռնարկներու զարկ տուող երկիրներու կառավարութիւնները ստիպուած կ'ըլլան ճնշում բանեցնել անհատներուն վրայ եւ կասկածիլ անոնց գործունէութենէն, այս իսկ պատճառով քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ անհատներու անձնական նամակները պետական պաշտօնեաներու կողմէ բացուելով կը քննուին, ոչ միայն լրտեսներու այլ երբեմն պատուաւոր անհատներու ետեւէն իսկ կասկածի վրայ խաֆիյէներ կը դրուին, այնպէս որ մարդիկ կը շուարին թէ ի՞նչ պէտք է ընել ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 29 Դեկտեմբեր․— Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եղանակի առաջին ձեռնարկը շատ յաջող անցաւ անցեալ շաբաթ իրիկուն 20 Դեկտեմբերին ։

Համօ Օհանջանեան Ակումբը հաւաքավայրը դարձած էր հաւատաւոր բազմութեան մը։ Եւ Նոր Սերունդը արդարացուց իր վրայ դրուած յոյսերը ։

Իբրեւ նախերգանք, ցուցադրուեցաւ մեր շրջաններու Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի — 1947ի— դաշտահանդէսներու, ժապաւէնը որուն վրայ ներկաները տեսան դրուագներ մեր երիտասարդներու գործունէութիւնէն։ Ժապաւէնի ցուցադրութենէն ետք, տեղի ունեցաւ երեկոյթի հանդիսաւոր բացումը , «Մշակ բանուոր»ով, եւ որուն յաջորդեցին ընկեր Ս․ Գալուստեանի քաջալերական խօսքերը ուղղուած Նոր Սերունդին եւ ամէն անոնց որոնք անցեալին թէ ներկային, աշխատանք թափած են եւ տակաւին կ'աշխատին ունենալու մեր արժանաւոր յաջորդները։

Ցաջող արտասանութիւն մը ըրաւ Աս․ Գալյճեան եւ Փանթէզի մը՝ Կ․ Զարդարեան ։

Երեկոյթին տանցքը կը կազմէր Թատերական ներկայացումը՝ «5 թիւ Խելագարը», 3 արար եւ մէկ պատկեր։ Դեկավատարները շատ յաջող կերպով կատարեցին իրենց դերերը — եւ ներկաներ հասարակութիւնը կուշտ ու կուռ խնդաց։ Անշուշտ պակասներ կային, բայց վստահ ենք որ ժամանակի ընթացքին կը սրբագրուին անոնք։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ․— Ամէն տարի, մեծ խանդավառութեամբ կը տօնուի Վիէնի Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրը»։ Եւ այս առթիւ, մեր եռանդուն Խաչուհիները եւ սանուհիները իրենց գործունէութիւնը ․ կրկնապատկած կ'ուրախացնեն 200է աւելի փոքրիկներ Կաղանդ Պապային բերած նուէրներով ․․․։

Կիրակի 28 Դեկտեմբեր, հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն — , քաղաքիս Սէրքըլ Կաթոլիք սրահը կը թնդար երկսեռ հայկականներու աղմուկէն, կանչ ու կոչէն ․․

Հանդէսին կը նախագահէր Տիկին Բ․ Վարդանեան (Ամերիկայէն)։ Ցաջորդաբար եղան արտասանութիւններ, պարեր եւ մեներգներ, ինչպէս նաեւ ներկայացուեցան երեք պատկերներ, «Այրի կինը», «Ղարիպ եղբայրներ» եւ «Նոր Տարին» Կապոյտ Խաչի երեկոյեան երեք դպրոցներու երկսեռ աշակերտութեան կողմէ։ Փոքրիկ դերասաններ, ամէնքն ալ, լաւ իւրացուցած էին իրենց դերերը։ Իսկ ծնողքները կը ծափահարէին մեծ գոհունակութեամբ ։ Ըստ յայտագրին , բանախօսեց ընկեր Ս․ Գալուստեան, ներկաներուն բացատրելով Կապոյտ Խաչի կատարած դերը Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին մէջ ։

Աւանդական տօնածառին կնքահայրութիւնը ստանձնեց Պ․ Սարգիս Թէրզիեադուլեան 2000 ֆրանք նուիրելով։ Ցետոյ ձեռնարկուեցաւ նուիրատուութեան մը որուն արդիւնքը — շատ կարճ ժամանակի մէջ — եղաւ 26.450 ֆրանք ։

Այս արդիւնքէն գոհ մնաց Կաղանդ Պապան որ ներս մտաւ հանդիսաւոր կերպով, խրատական մը ըրաւ ամէնուն, ի մասնաւորի իր շուրջը հաւաքուած մանուկներուն եւ ապա սկսաւ նուիրաբաշխութիւնը՝ անսահման ուրախութեան աղաղակներու մէջ։

Հանդէսի յաջողութեան մէջ գովելի եւան — դով մրցումի եկած կին Ս։ Սահակ Մեսրոպեան քաղաքամէջի, եւ Փօնթ Էվէքի դպրոցներուն աշակերտները, որով Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրուան» տօնակատարութիւնը հրապուրիչ եւ սրտի մօտիկ դարձաւ ։— Թղթակից 1947

ՁԵԿՈՅՑ Հ․ Բ․ Ը․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ․— Բարեգործականի թիւ 17 (ա թուակիր) զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները ․—

Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան Լիբանանի Շրջանակային Ցանձնաժողովէն ստացանք կարգ մը ցուցակներ, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն մեկնած եւ զանազան Հայրենակցական Միութեանց պատկանող ներգաղթողներու մասին, զորս հրատարակութեան կուտանք, մասնաւորաբար Հայրենակցականներու համար անոնց ներկայացուցած շահեկանութիւնը նկատի ունենալով ։

1.— Լիբանանի մեր Ցանձնաժողովը այս առթիւ կը յայտարարէ թէ․ ներգաղթի կարաւաններու կազմութեան ընթացքին, միշտ նկատի ունեցած է մեր կատարած յանձնարարականները եւ մեր միջոցաւ փոխանցուած Հայրենակցական Միութեանց անուանացանկերը, բայց որոշ թիւով ընտանիքներ չեն պատասխանած մեկնումի հրաւէրին, յայտնելով թէ պատրաստ չեն ներկայ տարեշրջանին ներգաղթելու ։

2.— Ըստ Լիբանանի յանձնաժողովին տեղեկագրին, թէ 1946ին եւ թէ մանաւանդ 1947ին, ներգաղթողները նախընտրաբար առնուած են գիւղական շրջաններէ , ուր հայրենակցականներու պարագաներէն սակաւաթիւ անձեր կը գտնուէին ։ Այսու հանդերձ, ուղարկուած ցուցակներէն կը տեսնուի թէ, Պէյրութէն, Հալէպէն եւ Դամասկոսէն մեկնողները միասին առնելով, քաղաքներէն գացողները դարձեալ մեծամասնութիւն կը կազմեն։ Պէյրութ քաղաքէն ներգաղթած են շուրջ 2240 ընտանիք, Հալէպէն 1189, եւ Դամասկոսէն 498 ընտանիք։ Իսկ 2240 ընտանիք առնուած են գիւղական շրջաններէն։ Այնճարէն (նախկին Ճէպէլ Մուսացիներ), Սուրէն, Սէլիմիէն, Քէսապէն, Արամօյէն, Աղէզէն, Աֆրինէն, Ճէզիրէէն, Շթօրայէն, Զահլէէն, Պաալպէքէն եւն։

3.— Սուրիայէն եւ Լիբանանէն մինչեւ հիմա ներգաղթած են 5934 ընտանիքներ ընդամէնը 31․319 անձ — որոնցմէ 3129 ընտանիք ճամբորդած են ձրիաբար, ներգաղթի հանգանակութեան հաշուոյն, 2105 ընտանիք անուանական փոքր վճարումներ ըրած են, իսկ միայն 700 ընտանիքներ վճարած են իրենց ճամբու ծախսերը։

Տեղի անձկութեան պատճառաւ դժբախտաբար ստիպուած ենք զանց առնել ներգաղթողներու վիճակագրական ցուցակը ։

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պատահեցաւ ինչ որ կը գուշակէինք։ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը չկրցաւ յաղթել Berreի տկար խումբին եւ քիչ մնաց որ պարտուէր, որովհետեւ անգամ մը եւս մեր յարձակողական գիծը յուսահատած, կորսնցուց աւիթը։ Վերջաւորութենէն 10 վայրկեան առաջ միայն կրակ ու բոց կարեցան, բայց շատ ուշ էր։ Խաղը վերջացաւ հաւասարութեամբ 2ի դէմ 2։

Զգալի էր Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի վարիչներուն եւ հանդիսականներուն յուսախաբութիւնը ։ Ամէն նիւթական միջոց ի գործ դրուած էր, բայց մեր մարզիկները չկրցան դժբախտաբար իրենց վրայ դրուած յոյսերը իրականացնել ։

Ներկայ խաղարկութեամբ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը կը փակէ 1947ի տարեշրջանը որ խոչնդոտներով լեցուն տարեշրջան մը եղաւ։ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի Մարսէյլի վարիչները, մարզիկներուն եւ բոլոր բարերար, համակիր եւ օժանդակ անդամները ձեռք ձեռքի տուած Միութեան անունը բարձրացուցին եւ շարունակեցին յառաջանալ մարմնակրթական ուղիղ ճամբէն ։

Կը յուսանք որ 1948 տարեշրջանին աւելի մեծ թափով մը եւ բոլորին օժանդակութեամբ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը աւելի պիտի բարձրանայ եւ պիտի խլէ նոր նոր դափնիներ ։

Վահան Շամլեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՉՊԷՍ արդէն գրած էինք հերէկ, զօրավար մը նոյ կիրակի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Սէնթ Էթիէնի մէջ, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.— Ոչ եւ է բան կորսնցուցած չենք, բայց հիւանդ ենք եւ պէտք ունինք երկարատեւ դարմանումի մը: Կացութիւնը այսօր մէջ կը գտնուինք, հանգրուան մըն է միայն մեր անկումի ճամբուն վրայ: Երկար ժամանակէ ի վեր մեր տնտեսութիւնը, մեր ելեւմուտքը եւ մեր դրամը կորսնցուցած են իրենց հաւասարակշռութիւնը: Երկար ժամանակէ ի վեր մեր կարելիութեանց սահմանէն վեր կապրինք եւ ամէն Ֆրանսացի իր արդար բաժինը չստանար: Ներկայիս իջած ենք տեղ մը ուր կը զգանք անդունդին հովերը: Առաջին պատերազմը տակնուվրայ ըրաւ մեր կենցաղի աւանդական տուեալները: Ազգային հարստութեանց կէսը կորսուեցաւ: Երկրորդ պատերազմին ծախքերը, մեր տնտեսական ահաւոր վնասները, աւերները, 600.000 Ֆրանսացիներու կորուստը, աղէտի մը վերածեցին միայն տագնապ մը:

Զօրավարը օրուան կացութիւնը մանրամասնօրէն քննութեան առնելէ ետք, առաջարկեց լուծել ներկայ խորհրդարանը, վերաքննել սահմանադրական օրէնքը եւ «ամբողջութեամբ վերանորոգել հանրապետութիւնը»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ խորհրդային կառավարութիւնը դիմում կատարած է Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի որ Զօրաւորներու ժողով մը գումարուի այս ամիս ճարոնական դաշնագրին պատրաստութեան համար:

ԵՐԷԿՈՒԸՆԷ սկսեալ Ֆրանսական թերթերը կը հրատարակուին չորս էջով: Կառավարութիւնը 15 առ հարիւր դնջած է թուղթի բաժնեչափը հակառակ մամուլի ընկերակցութեան գանգատներուն եւ կ՚առաջարկէ որ խմբագրութիւնները պակսեցնեն իրենց թերթերուն ծաւալը եւ չըջաբերութեան հանուած քանակութիւնը:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օր Միլանի մէջ բացուեցաւ Իտալական համայնավար կուսակցութեան վեցերորդ համագումարը՝ 3000 պատգամաւորներու ներկայութեամբ: Ֆրանսայի համայնավարներուն կողմէ ներկայ է Պ. Մորիս Թորէզ: Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Պ. Թոլիաթի, հինգ ժամ տեւող իր ճառին մէջ, հետեւեալ միտքերը յայտնեց.— «Միացեալ Նահանգները Իտալիան վերածած են կամուրջի մը Խորհրդային Միութեան դէմ պայքարելու համար եւ չեն մարտնիր քաղաքական եւ տնտեսական ճնշում բանեցնելու մեր կառավարութեան վրայ որուն մէջ կը գտնուին ամոլոճամիտ մեղսակիցներ: Եթէ Ամերիկա կ՚ուզէ օգնել Իտալիոյ, այդ օգնութիւնը կրնայ ընծայել առանց Իտալիոյ ներքին գործերուն միջամտելու: Բայց պէտք է գիտնան որ մենք այդ օգնութեան իրաւունքը շահած ենք՝ կռուելով Փաշական Նացիներուն դէմ: Իտալիոյ երկրորդ թշնամին է Վատիկանը որ դաշնակցած է Իտալական եւ միջազգային յետադիմութեան հետ վախնալով որ ժողովուրդին իրաւունքները կը յաղթանակեն: Մենք, համայնավարներս պատանդներ չենք ոչ մէկուն համար»:

Համագումարին ներկայ է նաեւ Անգլիոյ համայնավարներուն պատուիրակը, Հէրի Փոլիթ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ չարժանկարի ճարտարարուեստին աշխատաւորներէն 1000 հոգի կիրակի օր ցոյց մը կատարեցին Փարիզի պողոտաներուն վրայ, բողոքելու համար ամերիկեան ժապաւէններու մրցակցութեան դէմ: Ցոյցը կազմակերպուած էր համայնավարներուն կողմէ: Համաձայն 1946ին, Պլիւմի եւ Պրոմի միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը, Ֆրանսական կառավարութիւնը յանձն առած էր արտօնել տարեկան 120 ամերիկեան ժապաւէններու ցուցադրութիւնը: Այս որոշումը մեծ վնասներ պատճառած է Ֆրանսական ճարտարարուեստին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը միաձայնութեամբ որոշեց պահանջել կառավարութենէն որ հրատարակէ Ամերիկայի հետ կնքուած տնտեսական համաձայնութեան պայմանները:

Տարեկան շէնք ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Այրի Տիկին Նուրիճանեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատեան, Այրի Տիկին Գօշճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Օ. Պէյօղլեան, անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆի

(52 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, 8 Յունուար, ժամը 10ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ ծնողներու եւ դասախօսներու, կիրակի 11 Յունուար, 2.30էն 8, Sociétes Savantesի կից սրահին մէջ, 8 rue Danton:

Խճողումի տեղի չտալու համար կ՚ընդունուին միայն հրաւիրագիր ունեցողները:

Պ. Մ. ՄԱՎԼԵԱՆԻ մահուան Բ. տարելիցին հոգեհացին առթիւ ներկաները 2000 Ֆրանք նուիրեցին Ֆր. Կ. Խաչին:

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ 9 Յունուար, ժամը 4ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏՕՆԱԾԱՌ – ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կլիշիի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը):

Ճոխացուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք:

Կաղանդ Պապա պիտի բաժնէ նուէրներ: Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Սրբուհի» հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ: Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր աշակերտներու կողմէ: Կը հրաւիրուինք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Բազարճըք քաղաքէն, Տէր Զաքարեան քհնյ. Տիրիւեան կը փնտռէ իր քրոջ տղան, Արալասլեանի Կիրոր Խաչերեան (Եղիաեան) լուսանեօք: Մարսիլիոյ եւ Լիոնի հայրենակիցներէն կը խնդրուի իմացնել թերթիս վարչութեան:

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Խալըեանի գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի աւդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ:

ՎԻՐԱԲՈՅԺ – ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Գօմօնարնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ՚ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր առանձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud: Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Աւիէա Գոււա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ ժամերիններ.—

Թաթուլ խումբը հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Իշխան խումբ հինգշաբթի 8 Յունուար ժամը 8ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին:

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին:

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին:

Այս ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ՚ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, հինգշաբթի 8 Յունուար, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. Ս. ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ շաբաթ 10 Յունուար երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին, 14 rue Brassard: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Գուա Քոլոմպի կայարանի դէմի սրճարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Թորոսեան» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժող. կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 76bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատոմսով

Ճաշկերոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Աէլֆրանի Ֆ. Կ. Խաչի Թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6էն, ղեկավարութեամբ Պ. Օհանեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Մուտքը 75 Ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 8 Janvier 1948 Հինգշաբթի 8 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5234-Նոր շրջան թիւ 843 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՇՐՋԱՀԱՅԵԱՑ

Ներքին նախարարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց երեք օր առաջ ազդարարելու համար Ֆրանսաբնակ օտարականներուն որ չմասնակցին ժողովրդական ցոյցերու եւ չմիջամտեն Ֆրանսայի ներքին վէճերուն, այլապէս ծանր տուգանքի պիտի դատապարտուին եւ, ի հարկին, պիտի արտաքսուին։

Հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, ընդհանուր դատախազը, պաշտօնական իշխանութեանց ներկայացուցած է ցանկը այն օտար կազմակերպութեանց որոնք իրենց նպատակներով կը վտանգեն երկրին ազատ իրաւակարգը։

Այդ ցանկին մէջ կը փայլի «Հայ Յառաջդիմական Լիգա» կոչուած խառնիճաղանճին անունն ալ։

Անգլիոյ մէջ ալ, բարեբախտաբար ունինք «խնկըը — գլուխը» փոքրաթիւ գաղութ մը, իշխանութիւնները աչալուրջ հսկողութիւն կը կատարեն համայնավար ու համակիր բազմութեան վրայ։

Ընկերվարական կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն Լասքի, կը յանձնարարէ աշխատաւոր զանգուածին որ ճակատ յարդարէ համայնավարութեան ծաւալումին դէմ։

Յունաստանի մէջ, օրէնքէ դուրս հռչակուած է համայնավար կուսակցութիւնը որուն զինուորեալ «հերոս»ները իրենց եղբայրները կը սպաննեն երկրին հիւսիսային սահմաններուն վրայ, յանուն ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան …

Աւելի արեւելք, Սուրիոյ մէջ ալ հաբիպ Հաւարի կը մտնայ մեր համրանքը, նոյնպէս, տարօրինի կը հռչակուէր համայնավար կազմակերպութիւնը, քանի մը շաբաթ առաջ, եւ ոստիկանութիւնը կը փակէր բոլոր համակիր թերթեր մը, ի շարս այլոց, հայազգի կարմրուկներուն օրկանը։

Այս ցանկին վրայ կրնայինք աւելցնել նաեւ մնացեալ ազատ երկիրներուն հակահամայնավար արշաւը, պատկերը ամբողջացնելու համար։

Անխուսափելի է, հետեւաբար, որ պետութիւնները զանազան ձեւերու մասին կը մտածեն համայնավարութեան չարիքը խափանելու եւ անոր ծաւալումը կասեցնելու համար։

Ֆրանսական իշխանութեանց ներկայ ազդարարութիւնը բացորոշ կերպով չի յիշեր համայնավարները, բայց մարդարէ ըլլալու պէտք չկայ հասկնալու համար թէ որ շրջանակները, ընդհանրապէս, կը քաջալերեն ակնարկուած ցոյցերը եւ որ հոսանքին պատկանող օտարականները կը մասնակցին այդ ցոյցերուն։

Ֆրանսայի մէջ մենք ունինք բաւական ստուարաթիւ բազմութիւն մը եւ կրնանք, առանց վարանումի, յայտարարել որ մեր գաղութը առաջիններէն մէկն է այն օտար գաղութներէն որոնք օրինապահ են եւ հաւատարիմ եւ չեն միջամտեր հիւրընկալ հայրենիքին ներքին գործերուն։

Տարբեր չէր կրնար ըլլալ մեր ուղղութիւնը իբրեւ իմաստուն ժողովուրդ։

Բայց, աւելորդ անգամ մը եւս պիտի յանձնարարէինք կարգ մը արկածախնդիր ու պատեհապաշտ «պոլիտիքոս»ներու որ քիչ մը չափ ու սահման դնեն իրենց շարժումներուն ու քարոզներուն մէջ եւ ուսուցանեն իրենց ծափին ու ծնծղային այս վարդապետութեան համար որ կուգայ հեռու տեղերէ եւ համապատասխան չէ արեւմտեան ժողովուրդներու մշակոյթին, քաղաքակրթութեան եւ բարոյականի ըմբռնումներուն։

Իմաստակութիւն է երբ անպատասխանատու քարոզիչներ Հայաստանասիրութիւնն ու համայնավարութիւնը իրարու հետ կը շփոթեն։

Ոչ միայն պիտի չմասնակցինք պաշտօնական ցոյցերուն, այլ պիտի ըլլանք աւելի շրջահայեաց ու խոհեմ որպէսզի ժամանակ ունենանք զբաղելու մեր սեփական հոգերով։

Պիտի յանձնարարէինք նոյնիսկ կաթողիկոսական պատուիրակին որ կարելի եղածին չափ ինքզինքը հեռու պահէր այն բեմերէն ուր մարդիկ քարոզ կը կարդան վասն օտար վարդապետութեան մը։

Չմոռնանք որ իշխանութեանց աչքն ու ականջը ամէն տեղ են։

Օրինապահ է Ֆրանսահայ գաղութը, բայց պէտք է ըլլայ նաեւ զգաստ, հեռատես ու շրջահայեաց։

Ժ.

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Ա՜յս որքան լրբացաւ Մահը…

Միշտ նենգ եւ դաւադիր, պիղծ ու չարախինդ, ընդհանրապէս մանգաղով կը հետապնդէր զոհը։

Հիմա ուղղակի գլխուն կը զարնէ մուրճով։ Հարուած մը, եւ կ՚իյնայ կաթուածահար կամ յանկարծամահ։

Եւ այս՝ ոչ թէ տարեցներու, այլ եւ երիտասարդներու գլխուն։

Ահաւասիկ վերջինը, ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ, դեռ հազիւ եօթն ձգած քառասունի բեռը։

Վերջին անգամ իր ձայնը կուգար Ամերիկայէն, փայլուն յաջողութեանց արձագանգներով։ Վերադարձին պիտի այցելէր նաեւ Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա։

Ու մինչ անհամբեր կը սպասէինք իր գալուստին, ահա դուժկան հեռագիրն է որ կը հասնի, Փարիզի ճամբով։

Եթէ յանկարծ արթննար, երիտասարդ երաժշտագէտը պիտի աղաղակէր — Անիծեալ մահ, զի՞ս զգեանել ուղեցիր թէ գործս, որուն հազիւ ձեռք զարկած էի …

Արդարեւ, այնքան ծրագիրներ ունէր եւ երազներ։ Ինչ որ տուած էր,— դաշնաւորում երգերու եւ եղանակներու, «Աւարայր», «Հէքեաթ», եւայլն, կը կազմէին զարմանացանը իր ստեղծագործական ընդունակութեանց։

Հետզհետէ հասունցալով, անշուշտ պիտի ձըգէր շատ աւելի գեղեցիկ եւ տեւական գործեր, երաժշտական գանձեր։

Ողբացեալ արուեստագէտը միեւնոյն ատեն ընտիր խմբավար մըն էր, տոկուն եւ աշխոյժ վարպետ մը համանուագի։

Նախապէս ունէր իր խումբը, «Կիլիկիա», իսկ վերջին տարիներս կը վարէր «Սիփան — Կոմիտաս» երգչախումբը, որ անբաժան զարդը կը կազմէր Փարիզի ժողովրդական հանդէսներուն, ինչպէս եւ ազգային թէ միջազգային երգահանդէսներու։

Վերջերս կը մտածէր Հայաստան երթալ, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար երաժշտական շարժումը, որուն ուշադրութեամբ կը հետեւէր Փարիզէն։

Կը զբաղէր նաեւ երաժշտական գործերու հրատարակութեամբ, տէր դարձած ըլլալով միջազգային ծանօթ հաստատութեան մը։

Այդ նոյն հաստատութեան ընդարձակ սրահները սիրով կը տրամադրէր նկարահանդէսներու, ինչպէս եւ հայկական հաւաքոյթներու, առանց խտրութեան։

… Այս քանի մը տժգոյն տողերով չէ որ պիտի ճանչնանք տարաբախտ Գուրգէնը։

Շ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընդհանուր դատախազ Թոմ Քլարք հրատարակած է ցուցակը այն կազմակերպութեանց որոնք վնասակար դեր կը կատարեն Ամերիկայի ազատ իրաւակարգին դէմ։

Այս ցանկին մէջ նշանակուած է նաեւ «Հայ Յառաջդիմական Լիգա» կոչուած կազմակերպութիւնը որ օրաթերթ մը կը հրատարակէ Նիւ Եորքի մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծովակալ Ջէսթըր Նիմից որ հանգստեան կոչուեցաւ անցեալ ամիս, իր հրաժարման առթիւ պատկան իշխանութեանց ներկայացուցած է ընդարձակ տեղեկագիր մը որուն մէջ կը յայտարարէ թէ «Ամերիկա կրնայ տրեւէ պատերազմ շահիլ որովհետեւ ան անվիճելի տէրն է բոլոր ծովերուն եւ ի վիճակի է ծովուն օդակայաններէ յարձակիլ թշնամի երկրին ներքին շրջաններուն։ Ծովակալը կը խոստովանի թէ «մենք պէտք եղածին չափ զինուոր չունինք, բայց ունինք գերակշիռ զէնքեր օդերուն մէջ եւ ծովերուն վրայ։ Պատերազմ մը շահելու համար թերեւս անհրաժեշտ է թշնամիին երկիրը արշաւել, բայց անհրաժեշտ չէ երկիրը կամ անոր մայրաքաղաքը ամբողջութեամբ գրաւել։ Ծովակալը դիտել կու տայ որ ամերիկեան մարտանաւերը կրնան V.2 հրթիռներ արձակել, իսկ ամերիկեան օդանաւերը զինուած պիտի ըլլան հիւլէական ռումբերով։

ՊԵԼՃԻՔԱՑԻ տարագիր թագաւորը, Լէոփոլտ Գ. կառավարութեան դիմելով խնդրած է որ ժողովրդական հանրաքուէի ենթարկուի իր վերադարձին խնդիրը։ Այս առաջարկը քննութեան պիտի առնուի վաղը։

[illegible] դէպքերը

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ամերիկեան կառավարութիւնը սկզբունքով համաձայնած է յատկացնել զումարներ յատկացնել հելլէն կառավարութեան ներկայ տագնապին մէջ։ Տասնըհինգ միլիոն տոլարի ասր վարկ մը պիտի յատկացուի Յունաստանի զինուորական ուժերուն համար։ Արդէն որոշուած է 130.000ի բարձրացնել հելլէնական բանակին թիւը։

Միջազգային դրամատունն ալ, իր կարգին, հաւանութիւն յայտնած է «ազատ արձակելու» Յունաստանի տրամադրութեան տակ գտնուող 11 միլիոն տոլարի գումար մը։ Գերմանիայէն Յունաստան պիտի ղրկուին 1050 վակոններ եւ 67 վաղրաշարժներ՝ դիւրացնելու համար զինուորական պիտոյքներու փոխադրութիւնը։

Վարչապետ Սոֆուլիս նոր դիմումներ կատարած է ամերիկեան առաքելութեան մօտ, խնդրելով որ միջոցներ ձեռք առնուին Յունաստանի պարենաւորումը կանոնաւորելու համար։ Փոխադրական միջոցներու տագնապը չափազանց զգալի է, մանաւանդ զինուորական գործողութեանց սկիզբէն ի վեր։

★ Հիւսիսային սահմաններու ճակատամարտը կը շարունակուի։ Երեքշաբթի օր ընդհարումներ տեղի ունեցան, Քոնիցայի շրջակայքը, Մարկոսի ապստամբներուն եւ կառավարական ուժերուն միջեւ։ Ապստամբները կորսնցուցած են հիւսիսային եւ արեւմտեան բարձունքները։

★ Բրիտանական կառավարութիւնը այս շաբթու պիտի ազդարարէ Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց որ չճանչնան Մարկոսի «կառավարութիւնը»։

Տուրքերու օրինագիծը քուէարկուեցաւ

Երեքշաբթի օր Հանրապետութեան Խորհուրդը 109ի դէմ 160 ձայնով քուէարկեց կառավարութեան նիւթական օրինագիծը որուն վաւերացումը սկսաւ երէկ։

Օրէնսդիր վերին իշխանութիւնը ոչ մէկ բարեփոխում չկատարեց օրինագիծին մէջ։ Համաձայն Սահմանադրական օրէնքին, այս վերջինը դարձեալ խորհրդարան ուղարկուեցաւ եւ կ՚որդ անգամ մը եւս կարդացուելու համար, բայց սախապահ էրիօ աւելորդ նկատեց այդ ձեւակերպութիւնը։

Նոր օրինագիծը Ֆրանսական գանձին պիտի տրամադրէ տարեկան 125 միլիառ նոր հասոյթ մը որ ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի երկրին վերաշինութեան եւ թղթադրամին կայունութեան։

Երեքշաբթի օր Փարիզի բոլոր մանր առեւտրականներն, ու խանութպանները չորս ժամուան գործադուլ յայտարարեցին կառավարութեան տուրքերուն դէմ բողոքելու համար։ Իրիկունը Վէլոտրոմ տ՚Իվէրի մէջ խոշոր միթինկ մը տեղի ունեցաւ։

Յառաջիկայ երկու շաբթուան ընթացքին Ֆրանքը պիտի արժեզրկուի միմիայն օտար շուկաներու համար իսկ անփոփոխ պիտի մնայ երկրին մէջ։ Տոլարի սակ պիտի նշանակուի հաւանաբար 240 կամ 280, իսկ ոսկեղինը պիտի արժէ 800։ Այս կարգադրութիւնը եղած է քաջալերելու համար օտարները որ ֆրանսական արտադրութիւններ գնեն։

★ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը որ բացառիկ ժողով գումարեց երկուշաբթի եւ երեքշաբթի, որոշած է պահանջել ամսական նուազագոյն 11.600 ֆրանք թոշակ բոլոր աշխատաւորներուն։ Դիտել կը տրուի որ նոյնիսկ այս գումարը առժամեայ բնոյթ ունի եւ Դաշնակցութեան վերին մարմինը պիտի պահանջէ որ օրավարձերը վերաքննուին պարբերաբար։

Դաշնակցութիւնը զբաղեցաւ նաեւ իր շարքերուն մէջ վերջերս պատահած պառակտումի հարցով։ Մօտաւորապէս երկու միլիոն աշխատաւորներ հեռացած են այդ կազմակերպութենէն։ Բազմաթիւ Արհեստակցական Միութիւններ անցած են «զիմացի ճակատը» եւ Սէ Ժէ Թէի համայնավար հարուածը կը տկարանայ ամէն օր, համաձայն տեղական թերթի մը կարծիքին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ…)

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարին մէջ Ֆրանսայի համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Պ. Մորիս Թորէզ, խօսք առնելով յայտարարեց թէ «Ֆրանսական ներկայ կառավարութիւնը ծախուած է ամերիկեան աշխարհակալութեան։ «Ամերիկայի աշխարհակալները կ՚աշխատին դրկել մեր ժողովուրդը յաղթանակի բարիքներէն, անոնք կը միջամտեն Յունաստանի, Իտալիոյ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներքին գործերուն։ Պրոմ Ամերիկացիներուն վաճառականն է, իսկ Շումանն իր հրամանները կը ստանայ Ամերիկայէն»։

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կ. Սասունիի խօսքը

Գրական այս հանդիպումին բարեբախտաբար կը մասնակցին հայ գաղթաշխարհի շարք մը գրողներ եւ մտաւորականներ եւ անոնց կարծիքի փոխանակութիւնը արժէք մը կը ներկայացնէ մեր գրականութեան զարգացման տեսակէտէն։ Որով, գրասէր ունկնդիրներէն աւելի, խօսքս կ'ուղղեմ գրագէտներուն, մտաւորականներուն եւ այն գրասէր երիտասարդներուն, որոնք գրիչ կը շարժեն, կամ պիտի շարժեն մեր գրականութեան անդաստանին ներս։

Ամէնէն առաջ կը հաստատեմ այն իրողութիւնը, թէ արտասահմանի հայութեան գրական ստեղծագործութիւնները, անցած 25 տարիներու ընթացքին, արժէք մը կը ներկայացնեն, նոյնիսկ մեծ արժէք մը։ Լրիւ ծանօթութեան մը վրայ հիմնուած՝ կը յայտարարեմ, թէ գաղթաշխարհի 25ամեայ գրականութիւնը շատ աւելի ծանր կը կշռէ, քան Հայաստանի այդ ժամանակաշրջանի ողջ գրական ստեղծագործութիւնը։ Այս խնդրի մանրամասնութեան չեմ մտներ։ Միայն եթէ յիշատակենք Ահարոնեանի, Լ. Շանթի եւ կարգ մը ուրիշ հին սերունդի այն ստեղծագործութիւնները որ կ'իյնան այս վերջին 25ամեակին մէջ, ինչպէս նաեւ միջին սերունդի, ինչպէս Կ. Զարեանի, Օշականի եւ Համաստեղի գլխաւոր երկերը՝ ու անոնց միացնենք արտասահմանի տաղանդաւոր բանաստեղծներու եւ արձակագիրներու մնայուն արժէք ունեցող երկերը, բոլորս ալ պիտի համոզուինք, թէ հայեցի եւ ամբողջական գրականութիւն մը զարգացաւ արտասահմանի մէջ, ընդգրկելով ամբողջական ոգին հայ ցեղին։

Այս արժէքաւոր գրականութեան թելադրանքին եթէ անսանք, մեր նոր գրականութեան ուղին լրիւ ու ամբողջական պիտի թեքուի դէպի հայեցի գրականութիւն մը։ Ազգային խորունկ արմատներուն վրայ շառաւիղ պիտի նետէ եւ հնադարեան կոճղին անմիջական շարունակութիւնը պիտի ըլլայ։ Մեր մէջ սխալ հասկացողութիւն մը երբեմն երբեմն գլուխ կը ցցէ այն մասին թէ մենք ինչպիսի գրականութիւն մը պիտի զարգացնենք, ազգայի՞ն թէ միջազգային չափանիշերով։ Ազգային ըսելով, ոմանք կը կարծեն թէ պ'տի ամփոփուինք մեր խրճիթին մէջ եւ մեր կեանքն ու ոգիները պիտի ըլլան մասնակի, առօրեայ եւ, հետեւաբար՝ գրականութիւնը սահմանափակ։ Այս սխալ ըմբռնումէն ելնելով՝ շատեր կը հառին դէպի Փանթէզի գրականութիւն մը, եւ կամ նմանութեամբ եւրոպական եւ այլ գրականութեանց միջազգային չափիչ մը կ'ուզեն հագցնել իրենց ստեղծագործութեան։ Այս Փանթէզի գրականութեան փորձերէն հայ գրագէտներ, մանաւանդ նոր գրողները զգոյշ պիտի ըլլան։ Օտար գրականութեան ազդեցումներէն պիտի ազատի հայ գրագէտը։

Մեր կեանքը անցեալով եւ ներկայով շատ հարուստ է, խոր ու համամարդկային, եւ ընդգծուած ազգային։ Մեր գրականութիւնը ազգային իր դիմագիծով կարող է միշտ ալ համամարդկային դառնալ։ Պատկերով մը միտքս կ'ուզեմ արտայայտել։ Մասիս սարի յենարան դարձնելով, գրագէտը իր շարժումները կարկինի մը ազատութեամբ կրնայ շատ հեռուները տարածել։ Հայկական հոգիի պատկերը եւ մեր ցեղի ներաշխարհի գունազեղութիւնը պէտք է մնան մեր գրականութեան եւ արուեստի էութիւնը կազմող նիւթերը։

Մեր լեզուի շքեղութեամբ, գրագէտի ինքնատիպ ոճով եւ խորունկ ապրումներով եղած ստեղծագործութիւններն են որ կրնան միայն գրականութիւն մը տալ գաղթաշխարհին, որ եւ համամարդկային կեանքի ու ոգիի պատկերացումը պիտի ըլլայ մեր գրականութեան բեմին։ Ֆանթէզի գրականութեան մը փորձը, գրական փոթորկայոյզ ելոյթներու ընդօրինակումը մեր մէջ անօգուտ ժամավաճառում մը պիտի ըլլայ։ Այս առթիւ կ'ուզեմ օրինակը յիշել Եղ. Տէմիրճիպաշեանի գրական հմայքին, որ 1875էն մինչեւ 1890 թուականը կ'երկարաձգուի եւ դեռ անկէ ալ ետքը կը շարունակուի։ Ամէնէն կարկառուն դէմքը կը յիշեմ, ըսելու թէ մեր գրականութիւնը 20ամեակ մը տուժած է այս գրագէտին երեսէն։ Իր ժամանակին տիրապետող դէմք մը, որուն արտադրութենէն այսօր կարելի է 100—200 էջ ի մի հաւաքել եւ յանձնել յետնորդներու ուշադրութեան։ Մենք ներկայ ժամանակաշրջանին այդպիսի շռայլութեան պէտք չունինք։ Մեր երիտասարդ գրագէտները պէտք է գրիչ շարժեն միայն այն ատեն, երբ իրենց ներքին էութիւնը համակուած է խորունկ ապրումով մը։ Այսինքն պէտք ունին իրենց երգը երգելու։ Այս պարագային տաղանդը, լեզուն եւ ոճը անհրաժեշտ նախադրեալներ կը դառնան։ Առանց տաղանդի, առանց լեզուի կատարելութեան, մեղք է գրիչ շարժել՝ անուանական գրագէտի մը շուքը պտտցնելու մեր ծաւալուն հորիզոնին վրայ։

Այս ըմբռնումով՝ կը դաւանիմ այն սկզբունքը, որ գրագէտը կը հռչակէ որպէս աշխարհի ամէնէն ազատ մարդը։ Գրագէտի հոգին անկաշկանդ է եւ ինքը բացարձակ թագաւորը՝ իր հոգեկան կալուածին մէջ։ Այս ազատութենէն եւ անկախութենէն որեւէ շեղում գրագէտն ու մտաւորականը վար կը ձգէ իրենց պատուանդանէն, որ գահ մըն է, արժանապատուութեամբ պահպանուած։ Աջէն ու ձախէն եկած ազդեցութիւններ երբ գրագէտը դնեն պայմանադրական վիճակի մը մէջ ու գրագէտը հանդուրժէ ատոր, ան գրագէտ ըլլալէ կը դադրի։

Մտահոգիչ այլ երեւոյթ մը կը յանձնեմ մեր մտաւորականութեան ուշադրութեան։ Հայ գրագէտն ու մտաւորականը անջրպետով մը կտրուած են հայ ընթերցող հասարակութենէն։ Հայ ժողովուրդի մեծագոյն զանգուածը գրեթէ չի կարդար հայ գիրքը եւ չի հաղորդուիր հայ գրագէտի եւ մտաւորականի ապրումներով, չի վայելեր հայ լեզուի եւ գեղարուեստի հաճոյքը։ Հայ գրականութեան եւ արուեստի համար մշակուած չէ հայ զանգուածներու հոգին։ Մշակութային տեսակէտով մեր հասարակութիւնը վար մնացած է մեր գրականութենէն եւ արուեստէն։ Այսպիսով՝ գրագէտը հետզհետէ կը նմանի հնադարեան այն վանականին, որ քաշուած իր խցիկին մէջ՝ կը գրէր ինքն իրեն համար. իսկ ժողովուրդը միայն եկեղեցիներուն մէջ կը լսէր իր չհասկցած գրաբարը։ Այսօր հայ գրագէտը կը գրէ ինքն իրեն համար եւ արձագանգը չի լսեր մեր ժողովուրդին մէջ։ Առանց այդ արձագանգին, գրագէտը հոգեկան մեծագոյն սնունդէ մը զրկուած կը մնայ։ Գրագէտի հոգեկան թրթռացումները ուղիղ ճանապարհով պէտք է հասնին մեր ժողովուրդին, որուն հայերէն զարգացումը այն աստիճան մշակուած պէտք է ըլլայ, որ հարազատօրէն ընկալուչ դառնայ գրական ու մտաւորական թռիչքներուն։ Գրագէտն ու ընթերցողը իրար կը լրացնեն։

Հայեցի գրականութեան այս ուղին այժմ կարելի է ըսել թէ բոլորէն վաւերացուած եւ թելադրուած ուղին է։ Մեր գրական քննադատութիւնն ալ, 25 տարի առաջ, իր ճաշակով զիկ-զակ կ'ընթանար։ Այդ թուականներէն յետոյ, եթէ հաշուի առնենք Գ. Մխիթարեանի, Յ. Օշականի գրականութեան դատողութիւնները, պիտի տեսնենք որ աստիճանաբար զարգացած են դէպի հայեցի գրականութիւնը եւ այժմ կարելի է ըսել թէ հաստատօրէն կանգնած են այդ ճանապարհին վրայ՝ այս ու այն արժէքաւորումը ընելու համար։

Եթէ կարելի ըլլայ հոգեկան մշակումը բարձրացնել հայ նորահաս զանգուածներուն, վստահօրէն կարելի է ըսել թէ գաղթաշխարհի գրականութիւնը նոր ծաղկում մը պիտի ունենայ գալիք 25ամեակին։

Կարապի պատմութիւն

Բ.

Կարապները իրենց ձիւնի պէս ճերմակ թաւիշէ թեւերը կը տարածէին անոր վրայ, անոր մերկ մարմինը պաշտպանելու համար, ձմեռները սառնամանիքէն իսկ ամառները արեւի ճառագայթներէն։ Կը հասկնար անոնց լեզուէն։ Նազանքներ կ'ընէին անոնք իրենց երկար պարանոցը քսելով անոր ուսերուն ու սրունքներուն եւ շուրջ — պար կը բռնէին բոլորտիքը՝ կռկռոցներ արձակելով։

Երբ եօթը տարեկան եղաւ, [illegible] պէս հասունացած էր ան։ Կոնքերը լայնցած ու կուրծքերը դմբէթներ էին։ Հոլանի մարմինը կարապի գոյն իսկ աչքերը իրենց գոյնը լիճերու կապոյտէն էին առած։

Հայրը տեսաւ անոր մարմինին զարգացումն ու փոփոխութիւնը։ Աւազներու մէջէն հաւաքեց ծմակներ(**) ու ոստրէի մաշած կճեպներ, ծակեց զանոնք եւ ուլի մաշած թելերով իրարու կապելով շինեց զրահ մը ու անով ծածկեց աղջկան մէջքն ու կուրծքերը եւ իր ձեռքով յանձնեց զայն լճի ալիքներուն ու կարապներու խումբին։

Քանի մը ամիս վերջ պարեգօտն ու կուրծքի զրահը սկսան [illegible] զինքը։ Բողոքեց հօրը։ Հայրը քակեց կապերը ու մռայլ մտածում մը պաշարեց զինքը, համոզուեցաւ որ աղջիկը պիտի [illegible]։ Ու տարաւ փակեց զայն հիւղակին մէջ։

Քանի մը օր վերջ, յղութեան բոլոր նշանները կային աղջկան վրայ։ Վրդովուեցաւ, կատաղութեան մատնուեցաւ, կապեց անոր ձեռքերը քանակոծեց, ստիպեց որ խոստովանի այս արտակարգ երեւոյթին պատճառը։ Բայց անմեղ ու մանկունակ աղջիկը կարապներէն զատ մարդ տեսած չէր։ Հայրը դրաւ զայն նաւակի մը մէջ, ոտքին կապեց ծանր քարեր ու տարաւ գիշերով ափերէն շատ հեռի լճին ամէնէն խորունկ տեղը ու նետեց զայն ջուրերուն մէջ։

(**) Ծմակ —խխունջի կամ ոստրէի կճեպներէն շինուած զարդեղէն։

Վերադարձաւ խրճիթ կրակի տուաւ զայն, նետահար ըլլալու այծեամը, անյայտացաւ։

Կարապները աղջկան օգնութեան փութացին, ուշացած, լիճին յատակէն զայն փրկեցին թեւերուն վրայ առած բարձրացուցին ջուրերուն վրայ։ Յետոյ լողալով հասան լիճին արեւելքի ափը։ Արդէն արեւը ծագած էր։ Հոն թողուցին զայն, միս մինակ ու հեռացան։

Լիճին այս ափէն քանի մը քայլ հեռու, պզտիկ բարձունքի մը վրայ դդումի տունկ մը բուսած ու աճած էր ծածկելով արտավար մը գետին. անոր արմատները հասած էին մինչեւ լիճին ջուրերը, իսկ տերեւները ամպ հովանիներու պէս բարձրացած էին երկինքն ի վեր եւ անոնց շուքին տակ կարելի էր տասնեակ մը գառնուկ կամ հարիւրներով բադեր պատսպարել։

Յունիս ամիսն էր ու դդմենին ծաղկած էր. անոր կրակի գոյն թերթիկները խոշոր սկիհներու պէս իրենց շրթները բացած էին՝ առտուան շաղին եւ իրիկուան ցօղին դէմ։ Կարելի էր տղայ մը մկրտել անոնց վրայ։

Խոշտանգուած մարմինով աղջիկը յոգնաբեկ փլաւ տերեւի մը շուքին տակ ու քնացաւ։ Կէսօրուան մօտ, արթնցաւ երկունքի ցաւերով։ Քանի մը ժամ վերջ ծնած էր ճերմակ, ճերմակ աղջիկ մը, փայլուն կաթնաթոյր մորթով, կարմիր շրթունքներով ու կարապի կանանչ աչքերով։

Ծոցեց զայն ու կրկին քնացաւ։

Առտուն, երբ արթնցաւ, զգաց որ անօթի էր։ Կաթ տուաւ երախային, լուաց զայն ծաղիկի մը բաժակին մէջ հաւաքուած շաղով ու պառկեցուց անոր գիրկը։ Յետոյ թափառեցաւ հեռաւոր անտառին մէջ՝ ճարելու համար քիչ մը ուտելիք։ Հոն գտաւ հոնի ծառեր հարսի պէս քօղուած՝ կարմիր պտուղներով, թթենիներ՝ իրենց ճիւղերէն կախուած հասուն թութերով, մացառները ծիծերու պտուկներուն պէս բեղմնաւոր, մեղրահամ աւիշով։ Հաւաքեց մացառներու գիրկէն քիչ մը թրթնջուկ ու կոտեմ։ Կերաւ, կշտացաւ ու մաս մըն ալ առած գրկին մէջ, ուղղուեցաւ դդումի տունկին կողմը։

Երբ հասաւ հոն, կէսօր էր։ Դդմենին արեւի ճառագայթներուն տակ ծերացեր էր, եւ իր նիզակներու պէս դէպի երկինք երկարող ձողուններուն վրայ վրան լարած տերեւները՝ թուլցեր ու խմորի պէս կակուղցեր, ճմռթկուեր էին, ծաղիկներուն թերթերը իրենց բաժակներուն մէջ գալարուելով պրկուեր, կծկուեր էին, իսկ երախան անյայտացած էր։

Վազեց ձողունէ ձողուն, ծաղիկէ ծաղիկ տերեւէ տերեւ ու եղաւ մայր։ Ճմլուեցաւ սիրտը, կսկծաց ու առաջին տառապանքին մայրական արցունքը ցայտեց իր աչքերէն։ Ողբ ըրաւ ու լացաւ ճուաց խելագարի մը պէս ու ժամերով խօլական վազվզուքէ ու փնտռտուքէ մը վերջ մարող հրթիռի պէս ինկաւ թուփին մէջ՝ անշնչացած։

Հարաւի քամին կը մռնչէր, լիճը ալեկոծ էր, ու անոր փրփուրներու մէջէն կը լսուէր կարապներուն կռկռոցը։ Անոնք կը թեւածէին կոհակներուն վրայ, կը խորասուզուէին ալիքներուն մէջ ու յետոյ, մարմին մը իրենց ուսերուն վրայ, հասան լճափ։ Միամիտ ու բարի թռչունները նետահար այծեամը բերած էին հոն, կշտացնելու համար աղջնակը երբ ողբերգութիւնը հասած էր իր լրումին։ Հաւաքուեցան մեռեալին շուրջը, շոյեցին անոր մարմինը իրենց գլխով ու վիզերով, իրենց թեւերով հովահարեցին անոր դէմքը, կռկռացին, իրենց ոտքերուն ծայրին վրայ կանգնած, սուգի դրօշակի պէս բացին իրենց թեւերը, ու անոր ծայրը նետի պէս աւազներուն մէջ խրելով՝ շուրջ — պար բռնեցին։ Դարձան մտրակուած հոլի պէս ու իրենց կոկորդէն լսուեցաւ էն սրտաճմլիկ ողբը, կարապին երգը, ու իրիկուան դէմ պաղած մարմինը իրենց ուսերուն վրայ առած կրկին սուզուեցան ալիքներուն մէջ։ Ու այդ օրէն սկսեալ հրաժարեցան իրենց սիրած լիճէն ու գացին օտար երկիրներ ալ չվերադառնալու։

Անդին, ալիքները ողողեցին ձկնորսին բոլորակ-խրճիթը, այգիներն ու արտերը ու ճահիճի վերածեցին աղջկան ոտք դրած բոլոր մասերը։ Ու մինչեւ այսօր ան մնաց ցեխէ աւազանի մը պէս։ Որուն ջուրը նեխած է ու մժեղները կ'եռան հոն ու մահ կը սփռեն մօտակայ բնակչութեան ու գեղերուն վրայ։

✕

Սեպտեմբերի վերջերն էր։ Օրուան իշխանին քսան տարեկան տղան իր հետեւորդներով ճամբայ ելած էր ցամաքէն, լիճին շրջանը ընելու համար։ Երբ ան հասաւ արեւելքի ափերը ան հանդիպեցաւ առասպելական առատութեան, յորդառատ բերքի ու բարիքի։ Ապշեցաւ երբ մեզի ծանօթ դդմենին տեսաւ, անոր տիրակալած ու ծածկած գետնին վրայ կային հարիւրներով դդումներ։ Բայց մէկը անոնցմէ տաճարի գմբեթի պէս ծածկեր էր հողը։ Անոր կեղեւը քարտէսի նման գծուած էր, ու ոստայնէն խէժի պէս կակուղ մեղրամոմ հիւթ մը կը պտղէր, որուն հոտէն լճին օձերը գինովցած, հաշիշամոլ տէվրիշներու պէս իրենց գլուխը տնկած, իրենց բերանը բաց, իրենց լեզուն կը փարատէին ու կը սուլէին։

Գ. ՋԱՔՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.— Կան յաւատու եւ սրտապրն-ւէչ կէտեր, որոնք խորհիլ կուտան թէ դեռ Հնդկահայերու վաղեմի անկեղծ հայրենասիրութեան ոգին ապրում է, չէ մեռած եւ պիտի չմեռնի։ Ճշմարիտ հայրենասէրներու չառաւիղները դաստիարակուած ըլլալով նահապետական միջավայրի ազնուութեամբ ու սրբութեամբ, չատեր իրենց էութեամբ փարած են ազգային գործերուն։ Գաղութը կը վայելէ կատարեալ խաղաղութիւն։ Թերեւս ոչ մէկ ատեն Հնդկահայերը ցոյց չեն տուած այնքան իրաւունք եւ դուրգուրալից վերաբերմունք դէպի ազգային մշակոյթը, որքան հիմա։ Նոյնիսկ այն անհատները որոնք իրենց կրթութիւնը ստացած են օտար դպրոցներուն մէջ, հիմա խորին համոզումով ազգային եւ հայրենիքի կեանքով կ'ապրին։ Գաղութի նշանաբանն է հաւատարմօրէն կատարել քաղաքացիական բոլոր պարտականութիւնները, միահամուռ ուժերով զարկ տալ ազգապահպանման գաղափարին եւ կարելի եղածին չափ մատաղ սերունդին տալ հայեցի կրթութիւն։ Կալկաթայի եկեղեցին եւ դպրոցներու վարիչ մարմինները արժանի են գովանքի եւ շնորհակալութեան իրենց անխոնջ աշխատանքներուն համար։ Հայրենիքիբուն կարօտով ու հաւատքով ամէն մարդ լծուած է աշխատանքի։ Ե-թէ այսօր Հնդկաստանի հիւրընկալ երկրին մէջ կ'ապրինք իբրեւ Հայ ու հոգիով միացած ենք, այդ կը պարտինք մեր ազգային եւ առաքելական եկեղեցիին։ Եթէ այցելէք Հնդկաստանի այն կարեւոր քաղաքները ուր Հայերը բնակութիւն են հաստատած, անկասկած պիտի տեմնէք հայ եկեղեցիներու երկնասլաց դմբէթները որոնք հայ ցեղին անմահութեան խորհրդանիշը կը կազմեն։

Գաղութին հոգեւոր պարտականութիւնը կը կատարեն պարսկահայ վիճակաւոր քահանաները։ Կալկաթայի ներկայ հոգեւոր հովիւներն են Համբարձում աւագ քահանայ Վարդանեան եւ Վարդան աւագ քհնյ. Վարդանեան, որոնք տարիներէ ի վեր անդամները եղած են Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմի Կրօնական Խորհուրդին։

Պարսկահայ մատաղ սերունդը պիտի չմոռնայ Տէր Գարեգին Կիրակոսեանի գրական եւ լեզուական թանկագին ծառայութիւնները։ Պոմպէյի մէջ կը պաշտօնավարէ վերջերս ձեռնադրուած Տէր Արիստակէս Միրզայեան։ Մադրասի եւ Դաքքայի վիճակաւոր քահանաներն են Տէր Գրիգոր Հախվերտեան եւ Տէր Բագարատ Դաւթեան։ Ընդհանուր առմամբ Հնդկահայ գաղութի հոգեւոր կեանքը մխիթարական է։

Գերմանիստանի Հայերը պատերազմի նախօ-նակին կրցան անցնիլ Հնդկաստան ։ Բանդունի ազգային եկեղեցին եւ բազմաթիւ ազգային հաստատութիւններ պատերազմի պատճառով ամլու-թեան դատապարտուեցան ։

Անուրանալի է այն ծառայութիւնը զոր մատուցած է Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանը, մտաւոր վառարանը։ Քանի սերունդներ են այդ սրբավայրին մէջ բարձր ու վսեմ իտէալներով եւ ապագային իբրեւ ազատութեան ջահակիրներ ազգային հոգին հրահրել։ Որո՞ւն ծանօթ չէ Իսրայէլ Օրին, կամ Յովսէփ Էմինը որոնք Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան գաղափարի առաջին առհաւիրաները եղան։

Հայ Մարդասիրական Ճեմարանը թէեւ նիւթապէս եւ իրաւապէս բոլորովին անկախ է եւ կրնայ ռեւէ ատեն գործադրել զուտ ազգային ծրագիր, բայց ոլպէսզի հայ ուսանողը ազատ մուտք ու դիւրութիւն ունենայ պետական բարձրագոյն վարժարաններ եւ համալսարաններ մտնելու, կառավարական ծրագիրն է որդեգրուած։ Ճեմարանը բաղկացած է տասը դասարաններէ ։ Դասաւանդութիւնը աւելի շատ անգլերէն լեզուով է քան հայերէնով։ Բայց դասերէն դուրս, բոլոր ուսանողները կը խօսին Արեւելահայ գրական մաքուր լեզուն ։

Ճեմարանի ուսանողներն են որոնք գաղութին հայկական գոյն ու փայլ կուտան։ Ազգային տօները ամէն տարի կը տօնուին մեծ շուքով, ինչպէս Վարդանանց սրբազան տօնը ։

Պատերազմի պատճառով ուսանողներու թիւը պակսած է որովհետեւ Նոր Ջուղան կամ Պարսկաստանը անցեալի պէս չեն կրնար աշակերտներ ղրկել Կալկաթա ։

Ուսուցչական կազմը բաղկացած է ութը հայ, չորս օտար ուսուցիչներէ։ Ներկայիս տնօրէնն է Պ. Ներսէս Յակոբեան որ Աստուածաբանութեան դասընթացքը աւարտած է Անգլիա։ Անոր միակ ցանկութիւնն է պատրաստել սերունդ մը որուն ապրած կեանքը եւ գաղափարները չի խաչաձեւեն Աւետարանի ուղիղ վարդապետութեան հետ ։

Անցեալ տարի Ճեմարանը չահեցաւ փառաւոր յաղթանակ մը, որուն նմանը տեղի ունեցած չէ իր դարաւոր պատմութեան մէջ. Ճեմարանի քըսան աշակերտներէն միայն մէկը չյաջողեցաւ պետական վերջին քննութեան մէջ։ Տեղական թերթերը մեծ գովեստով խօսեցան Ճեմարանի մասին ։

Ճեմարանը ոչ միայն կուտայ ուսանողին մտաւոր լոյս եւ բարձր նկարագիր, այլ եւ առողջ մարմին ։ Հայ փրիները Կալկաթայի մէջ ծանօթ են իբրեւ չորրորդ խումբ։ Տարիներէ ի վեր եւրոպական վարժարաններու տարեկան մրցումներու մէջ առաջնակարգ դիրք մը գրաւեն։

Կալկաթայի մէջ Հայ Մարդասիրական Ճեմարանէն զատ կայ նաեւ «Դաւթեան Օրիորդաց վարժարանը» որուն վերապահած էր նոր դարագլուխ մը բանալ Հնդկահայ պատմութեան մէջ։

Բայց հարց կուտայ յօդուածագիրը թէ որքան ատեն կարելի պիտի ըլլայ շարունակել իբրեւ կենտրոնական տարր ապրիլ այրատասհմանի մէջ, որովհետեւ վտանգը ահաւոր է։ Միայն այն ատեն մեր գոյութիւնը կրնայ կանգուն մնալ երբ վերադառ Մասիսի հովանիին տակ կը համախմբուինք եւ միահամուռ ուժերով կը լծուինք Հայաստանի շինարար աշխատանքին։

(Ալեք)

1947ի կարեւոր դէպքերը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1.— Փարիզի անթիլին վրայ կը յայտնի հայկական յայտագիր մը ։

7.— Զօրավար Մարշըլ Ամերիկայի արտաքին նախարար կը նշանակուի ։

9.— Փարիզի թերթերը գործադուլ կը հռչակեն։

14.— Պ. Վէնսան Օրիօլ Ազգ. Ժողովի նախագահ կ'ընտրուի ։

14.— Արտաքին փոխ-նախարարներու խորհրդաժողովը կը բացուի Լոնտոնի մէջ։

16.— Պ. Վէնսան Օրիօլ Դ. Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի ։

17.— Պ. Փօլ Ռամատիէ նոր վարչապետ ։

19.— Խորհրդարանական ընտրութիւններ Լեհաստանի մէջ ։

21.— Պ. Էտուար Էրիօ Ազգ. Ժողովի նախագահ ։

28. — Սուրիա կը պահանջէ Ալեքսանտրէթը եւ Կիլիկիան ։

28.— Պ. Հինայեկեան գրգռիչ ճառ մը կը խօսի Վալանսի մէջ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ, 1.— Չըրչիլ կ'առաջարկէ հրաժարիլ Պաղեստինի հոգատարութենէն։

2.— Իտալիոյ վարչապետ կը նշանակուի Պ. Կասփերի ։

10.— Փարիզի մէջ կը ստորագրուին Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Ֆինլանտայի հաշտութեան դաշնագիրները ։

14.— Անգլիա կ'որոշէ Պաղեստինի խնդիրը Ապահովութեան Խորհուրդին յղել ։

17.— Ընտրութիւններ Ռուսիոյ մէջ, կը յաղթէ համայնավար կուսակցութիւնը ։

28.— Անգլիա կը յանձնարարէ որ Ամերիկա օգնէ Յունաստանին ։

ՄԱՐՏ, 3.— Եգիպտոս կ'որոշէ անգլեւեգիպտական դաշնագրին վերաքննութեան վէճը Ապահովութեան Խորհուրդին տանիլ։

3.— Փարիզի մէջ կը մեռնի նկարիչ Սարգիս Խաչատրեան ։

4.— Տիւնքէրքի մէջ կը ստորագրուի անգլեւֆրանսական դաշնագիրը ։

4.— Ներգաղթի կեդր. կոմիտէն կը յայտարարէ որ 1947ին 7000 Ֆրանսահայեր Հայաստան պիտի փոխադրուին ։

10. - Ողբ. Ա. Խատիսեանի մահուան երկրորդ տարելիցը ։

10.— Մոսկուայի մէջ կը բացուի Չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը ։

12.— Նախագահ Թրումըն կ'առաջարկէ 400 միլիոն տոլար յատկացնել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ։

19.— Սփաք Պելճիքայի վարչապետ կը նշանակուի ։

19.— Մահ նկարիչ Էտկար Շահինի ։

21.— Կապոյտ Խաչը 100.000 ֆրանք կը տրամադրէ Ներգաղթի հանգանակութեան ։

31.— Մահ Աւ. Թերզիպաշեանի ։

ԱՊՐԻԼ, 2.— «Յառաջ»ի 5000րդ թիւը լոյս կը տեսնէ ։

2.— Մահ Յունաստանի Գեորգիոս Բ. Թագաւորի։

2.— Աթէնքի խորհդ. դեսպանը կը մեկնի ։

3.— Երեւանէն կը հաղորդուի որ այս տարի ներգաղթ պիտի չկատարուի Ռումանիայէն եւ Պուլկարիայէն։

7.— Մահ Ամերիկացի Հէնրի Ֆորտի ։

18.— Մոսկուայի մէջ կը մեռնի Արամ Չաքրը ։

20.— Մահ Տանիմարքայի Թագաւորին ։

22. Ամերիկեան խորհրդարանը կ'ընդունի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի օգնութիւն տալու առաջարկը ։

25.— Մոսկուայի խորհրդաժողովը կը փակուի։

ՄԱՅԻՍ, 4.— Մարսէյլի մէջ տեղի կ'ունենան գաւառական ժողովի ընտրութիւնները ։

18.— Իրանի կառավարութիւնը կը փակէ ռուսական սահմանագլուխը ։

21.— Ամերիկեան խորհրդարանը կը քուէարկէ կարօտեալ երկիրներուն 350 միլիոն տոլար յատկացնելու օրինագիծը ։

24.— Փարիզի մէջ կը կատարուի Յ. Օշականի յոբելինական հանդէսը։

31.— Փարիզի մէջ կը տօնուի «Մայիս 28»ը։

ՅՈՒՆԻՍ, 3.— Մահ Զաւէն պատրիարքի ։

4.— Մարշըլ, Հարվըրտի համալսարանին մէջ կ'առաջարկէ օգնել Եւրոպայի ազգերուն ։

10.— Զալաքի, լեհական հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի ։

27.— Փարիզի մէջ կը գումարուի Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ արտաքին նախարարներուն ժողովը։

29.— Փարիզի մէջ կը տօնուի Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը ։

(Շարունակելի)

Գրական սխալի մը առիթով

ԾԱՆՕԹ.— Գրագէտ Պ. Զարեհ Գազազեան հրատարակութեան խնդրանքով մեզի ղրկած է հետեւեալ նամակը զոր ան ղրկած է Երեւան, Սողոմոն Տարօնեցիին. —

Վերջերս առիթը ունեցայ թղթատելու ձեր հսկողութեան տակ եւ խմբագրութեամբ լոյս տեսած Դանիէլ Վարուժանի «Երկեր»ը հաւաքածոն։

«Արձակ էջեր»ու մասը որ կը սկսի «Մատծին Պատկեր»ներու երկու գրութիւններով, ինծի պատճառեց զարմացում եւ ապշութիւն։

Այդ երկու արձակները, ինչպէս նաեւ «Վենետիկէն Աթէնք» գրութիւնը,— թողունք քերթուածները,— դուք հաւաքեցիք, Զմիւռնիա, իմ կողմէ հիմնուած ու խմբագրուած «Հայ Գրականութիւն» ամսաթերթին, 1911' Օգոստ.ի եւ 1913' Ապրիլի ու Մայիսի թիւերէն։

Զարմացայ, որովհետեւ, «Հայ Գրականութիւն» անունը յիշուած չէ գրքին որեւէ մէկ էջին վրայ իբրեւ աղբիւր ձեր ընդօրինակութեանց ։

Ցաւալի է որ, Սփիւռքի այս ամէնէն տգեղ սովորութիւնը, ձեր կողմերն ալ հասած է։

Գրական հանդէսները, ժողովուրդի մը մշակութային հարստութեան թանկագին մէկ մասը կը կազմեն։ Յաճախ շատ աւելի դուրգուրանքի եւ նկատառութեան արժանի են անոնք, քան շատ մը, տեղծագործական պիտակով հրատարակուած անհատական գործերը։

Անոնք ապագայ պրպտողներու համար, ո՛չ միայն գրական շրջաններու էութիւնը եւ անոնց պատմութիւնը կը ցոլացնեն, այլ կը մնան հարազատ պատկերը շրջանի մը, ուր թեւ ու թռիչք առած են, ցեղին լաւագոյն տաղանդները, հոն դրոշմելով իրենց առաջին քայլերուն կենսունակութիւնը ։

Անոնք, իրենց էջերուն մէջ, անկեղծ հաղորդականութեամբ մը խմբուած գրողներուն հաւատքին ու բոցին մշտաջենական նարօտներն են, որ գրական շրջանները իրարու կը կապեն, անոնց նման՝ իրենց ծոցին մէջ պահելով փերաքանչիւր ծաղիկին բոյրն ու թոյրը՝ յաւերժօրէն կենդանի ։

Ես չեմ գիտեր, ուրիշ որեւէ միջոց, որ այս հաւաքական կենսունակութեան ոգին, կարենայ աւելի յաջող կերպով փոխարինել ։

Ուրեմն, ոչ մէկը իրաւունք ունի, գրական որեւէ թերթէ մը, յիշատակուելու այս արդար պահանջը կապտելու ու ուրանալու ։

«Քմածին Պատկերներ» վերնագրով արձակ երկու գրութիւնները Դանիէլ Վարուժանի գրչին չեն պատկանիր ։

Անոնց հեղինակն է, Հրանդ Մամուրեանը, որ այն ատեն, իբրեւ կեղծանուն կը ստորագրէր «Վարուժան», թէ «Արեւելեան Մամուլի» «Մտածին Պատկեր»ներու շարքը եւ թէ «Հայ Գրականութեան» մէջ, «Քմածին Պատկերներ»ու երկու արձակները ։

Բախտաւոր դիպուած մըն է որ, Արեւելեան Մամուլի մէջ լոյս տեսած ու «Վարուժան» ստորագրուած արձակներն ալ չմտան ձեր այդ հաւաքածոյին մէջ։

Մեր նահատակ բայց անմահ բանաստեղծը, իր ամէնէն մտերիմ նամակներն իսկ վերջացուցած է, «Դանիէլ Վարուժան» ստորագրութեամբ, եւ ոչ թէ, լոկ Վարուժան անունը գործածելով, որքան որ ես տեղեակ եմ։

Արդէն վերլուծում մը բաւական է ցուցնելու թէ պարունակութեամբ, ոգիով եւ ոճով, այդ երկու գրուածքները, մեր հանճարեղ բանաստեղծին ստեղծագործութեանց հետ ոչ մէկ խնամութիւն ունին։

Այս տեսակ սխալ մը գործելու արդարացում չկայ, քանի որ «Հայ Գրականութեան» մէջ, առաջին յօդուածը հրատարակելու առիթով, գրութեան տակը, խմբագրութեան կողմէ ստորանիշով մը, հետեւեալ տողերը աւելցուած էին, — « Արեւելեան մամուլի» «Մտածին Պատկեր»ներու շարքը ստորագրող համակրելի գրիչը իր աշխատակցութիւնը կը բերէ այս թիւով, բան մը, որ կը յուսանք հաճոյքով պիտի ողջունուի մեր յարգելի ընթերցողներէն »։

Բարեբախտութիւն մըն է որ ողջ եմ, այս սխալին՝ ձեր ու դրասէր հանրութեան ուշադրու-

թիւը հրաւիրելու եւ այսպէս զայն յաւերժացնելու վտանգէն ազատելու համար։

Սակայն եթէ աղբիւրը յիշած ըլլայիք, անտարակոյս, ներկայ կամ ապագայ պրպտումներու միջոցին, այս սխալը ուրիշներու աչքէն պիտի չվրիպէր, եթէ ուշադրութենէս վրիպած ըլլար իսկ։

Այս տողերը գրելով, ոչ մէկ նպատակ ունիմ ձեր աշխատանքին արժէքը, ու անոր հանդէպ ձեր նուիրումը նսեմացնելու։

Ընդհակառակը, անկեղծ հիացումս եւ շնորհաւորութիւններս կը բերեմ ձեզի, սպասելով որ Արեւմտահայ բանաստեղծութեան ուրիշ տաղանդներ ալ զան հարստացնել ձեր այդ շարքը, եւ այսպէս, ամբողջացնել մեր նորածին երկրին գրականութիւնը՝ իր ցեղին լաւագոյն ստեղծագործութիւններով։ ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

★

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի անցեալ կիրակի օրուան թիւին մէջ հրատարակուած Պ. Զարեհ Գազազեանի քերթուածին խորագիրը պէտք է ըլլայ «Արտի մը առջեւ»։

Նոյն թիւին մէջ, Պ. Ա. Փափազեանի յօդուածին առաջին սիւնակին վարէն 18րդ տողը կարդալ — «կը հնչէ դարձեալ ինչ որ սրտէն կը բխի, սակայն»։ Իսկ երկրորդ սիւնակին վերէն 8րդ տողը «կը ջնջուի» բառը կարդալ «կը շնչուի»։

ՕՐ Ի ՄՐ. ՏՈՂՈՎ

ՐԻՕ ՏԸ ԺԱՆԷՐՈՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Մոսկուայի պրազիլիական նախորդ դեսպանը Մարիօ Պրանտաօ որ Մոսկուա գտնուած է 18 ամիս, յայտարարած է երեքշաբթի օր թէ մարաջախտ Սթալին աջ կողմէն կաթուածահար եղած է եւ անթացուպերով կը քալէ։ Դեսպանը ըսած է որ Սթալին ծանր հիւանդ է եւ իրեն պիտի յաջորդէ Մոլոթով։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ահռելի արկած մը պատահեցաւ երեքշաբթի իրիկուն երբ Պրիւքսէլէն համբող օդանաւը Պուրժէի օդակայանը կրակ առաւ երբ հազիւ վար իջած էր։ Տասնըչորս ճամբորդներ այրեցան, հինգ հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ երկաթուղիներու տոմսակներու հետեւեալ յաւելումները կրած են յունուար 6էն սկսեալ.— Առաջին կարգ — քիլոմեթրը 4.95, Բ. կարգ — 3.21 Ապրանքներու փոխադրութեան սակագոյնը աւելցած է հարիւրին 35։

ԱՐԱԲ ղեկավար Ապտ էլ Քէրիմ անցեալները դիմում կատարած էր Ֆրանսական կառավարութեան մօտ խնդրելով որ բանակցութիւններ տեղի ունենան «հիւսիս - արեւմտեան Ափրիկէի ազատագրութեան» հարցը քննելու համար։ Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունէն կը հաղորդուի թէ կառավարութիւնը ընթացք պիտի չտայ այդ առաջարկին։ Ապտ էլ Քէրիմ կը պահանջէ Մարոքի եւ Թունուզի անկախութիւնը։

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ռումանական կառավարութիւնը «ժողովրդային արգելափակման» դատապարտած է նախկին արտաքին նախարար, Թաթարէսքու։ Վերջերս գիւղական բանուորութեան դատապարտուած նախկին մարաջախտ Մանիու ծանրապէս հիւանդացած է, 75 տարեկան է։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բրիտանական իշխանութիւնները և նքշարթի օր յայտարարեցին թէ անհիմն է հրէական Հականա կազմակերպութեան այն ամբաստանութիւնը թէ Երուսաղէմի Սէմիրամիս պանդոկը արաբական զինարան մըն էր եւ խոստովան դատապարտեցին երկուշաբթի օրուան ոճրագործութիւնը։ Հրեաները, սակայն, տակաւին կը պնդեն որ իրենց փաստացի տեղեկութիւններ ստացած են թէ պանդոկէն կը հայթայթուէր մերձակայ արաբական գիւղերու ռազմամթերքը։

Բրիտանական ոստիկանութիւնը զրահապատ բեռնակառքերով ուսեստեղէն կը փոխադրէ Երուսաղէմի մէջ Արաբներէն պաշարուած 1500 Հրեաներուն։ Ծանօթ հրեայ ղեկավար մը երեքշաբթի օր թէ, Ափիկէն Ամերիկա մեկնեցաւ զինուորական օգնութիւն խնդրելու համար։ Միջազգային ուժի մը պէտք ունինք բաժանման ծրագրին գործադրութեան համար, բաւ ան, եթէ մենք առանձին պիտի յաջողցնենք այդ ծրագիրը, պատրաստ ենք պայմանաւ որ մեզի օգնութիւն տրուի։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ զօրավար Մոնթկոմըրիի կողմէ ներկայացուած տեղեկագիր մը որ կարգ մը յանձնարարութիւններ կ'ընէ Միջին Արեւելքի բրիտանական շրջաններու պաշտպանութեան մասին։ Պաղեստինի պարպումէն ետք անհրաժեշտ պիտի ըլլայ ռազմագիտական նոր խարիսխներ հաստատել Իրաքի, Անդր Յորդանանի, Կիպրոսի, Լիբիոյ կամ Յունաստանի մէջ՝ Սուէզի պաշտպանութեան համար։ Քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Իրաքի վարչապետին այցելութիւնը Լոնտոնի կառավարութեան նպաստ ունի քննելու համար այս շատ կենսական խնդիրը։

Տարեկան շէնք ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աքքախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր ս'Իթալիի Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 24։ Պէտ Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՄՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Յ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սուսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Մուտքը 75 ֆրանք։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1ԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին թէյասեղանը որ նախապէս տեղի պիտի ունենար յառաջիկայ կիրակի։

Յր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ 9 Յունուար, ժամը 4ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ -ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը)։

Խնամուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք։

Կաղանդ Պապա պիտի բաժնէ նուէրներ։ Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր։

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Յր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրը» հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Գոչկաքարեանի կառատան մէջ։ Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր սանուհիներու կողմէ։ Կը հրաւիրուի տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅ Խասքովօյի քաղաքէն, Տէր Զաքարեան քհնյ. Շիրինեան կը փնտռէ իր քրոջ տղան, Արսլանպէկցի Կիրգոր Խաչերեան (Եղիաեան) Լուսանեօք։ Մարսիլիոյ եւ Լիոնի հայրենակիցներէս կը խնդրուի իմացնել թերթիս վարչութեան։

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Խալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գինն է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ։

ԼԻՈՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Մամուրեան իրենց երրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ Յր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կը նուիրեն 500 (հինգ հարիւր) ֆրանք։

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պօմօնաքնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր առանձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud: Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Նիկոլ Թուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին։

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին։

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր պեկոյցով։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, հինգշաբթի 8 Յունուար, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Հայերէնի դաս ծէն 9։

Հ. Յ. Դ. Ս. ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ շաբաթ 10 Յունուար երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին, 14 rue Brassard: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՆԻԷՐԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Գուս Քոլոմպի կայարանի դէմի սրճարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶԻ «Եղիպատցի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé): Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ս. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողով. կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, 78bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւոր ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Հ. Ա. Ը. Մ. սրահը, 63 rue Longue des Capucines, Մարսէյլ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 11 Յունուար, կէս. ժամը 2.30ին սովորական հաւաքավայրը։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Յ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ իրիկուն, 10 Յունուար, ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցին մէջ, 2, Rue de la Défense։ Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. ԿՐԸՆՈՊԼԻ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները շաբաթ իրիկուն 10 Յունուար ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ եւ զաւակը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Գուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteul, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 9 Janvier 1948 Ուրբաթ 9 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5235-Նոր շրջան թիւ 844 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Ինչ տուրքեր պիտի վճարէք

Պաշտօնաթերթը չորեքշաբթի օր հրատարակեց տուրքերու ինչպէս նաեւ ելմտացոյցին հաւասարակշռութեան համար քուէարկուած նոր օրինագծին տրամադրութիւնները :

Ստորեւ կու տանք ցանկը այն տուրքերուն որոնք վճարելի են յունուար 1էն սկսեալ —

Թոշակներ եւ օրավարձեր

Տուրքէ զերծ է տարեկան ընդհանուր եկամուտին առաջին 96.000 ֆրանքը : Տուրքի ենթակայ է վերոյիշեալ գումարը անցնող կոտորակը. սակը 15 առ հարիւր :

Ընտանեկան նպաստ

Առեւտրական , ճարտարարուեստական եւ երկրագործ. գործառնութիւններէ ինչպէս նաեւ թոշակներէ եւ օրավարձերէ գոյացած եկամուտներէն կը զեղչուին հետեւեալ գումարները.— 15 առ հարիւր երբ ընտանիքի մը մէջ կան երկու անչափահաս երախաներ (մինչեւ 16 տարեկան). 45 առ հարիւր երրորդ երախային համար : Այս զեղչերուն գումարը պէտք չէ անցնի 4000 ֆրանքը առաջին պարագային իսկ 12.000 ֆրանքը երկրորդ պարագային :

Միանուագ եկամուտ ունեցող առեւտրականներ.— Անոնք որոնց տարեկան եկամուտը նախապէս սահմանուած է .—

20 առ հարիւր մինչեւ 25.000 ֆրանք, 30 առ հարիւր մինչեւ 35.000 ֆրանք, 40 առ հարիւր մինչեւ 50.000 ֆրանք, 50 առ հարիւր մինչեւ 50 հազարէն վեր գումարներու համար :

Ազատ ասպարէզներու եռանդներ

25 առ հարիւր, ընդհանուր գումարէն 10.000 ֆրանք զեղչուելէ ետք : Այս զեղչը մինչեւ 40.000 ֆրանքի կը բարձրանայ եթէ խնդրոյ առարկայ անձը հինգ տարիէն պակաս ժամանակէ մը ի վեր կը զբաղի իր ներկայ գործով եւ իր եկամուտին գումարը 200.000էն աւելի չէ :

Եկամտային տուրք

20 առ հարիւր 450.000էն մինչեւ 1 միլիոն (առանց զաւակի) : 600.000էն մինչեւ 1 միլիոն (մէկ կամ երկու զաւակ), 750.000էն 1 միլիոն (երեք կամ չորս զաւակ), 850000էն 1 միլիոն (առնուազն հինգ զաւակ) :

30 առ հարիւր երբ եկամուտը 1 միլիոնէն մինչեւ 3 միլիոն է :

40 առ հարիւր երբ եկամուտը 3 միլիոնէն բարձր է :

Ինչ վարձք պիտի վճարէք

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ .— 70 առ հարիւր աւելի այն գումարէն զոր վճարած էիք 1943ի Ապրիլ - Յուլիս եռամսեային համար, եթէ ձեր բնակած շէնքը շինուած էր 1914էն առաջ : 35 առ հարիւր աւելի այն գումարէն զոր վճարած էիք 1939ի Յուլիս — Հոկտեմբեր եռամսեային համար, եթէ ձեր բնակած շէնքը շինուած էր 1914էն 1939 :

ԲՆԱԿԱՐԱՆ - ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ .— Եթէ ձեր բնակարանն ու աշխատավայրը միեւնոյն հասցէն ունին, պիտի վճարէք վերոյիշեալ գումարը եւ յաւելուածական 10 առ հարիւր աշխատավայրի վերածուած մասին համար :

Վերոյիշեալ յաւելումներէն զերծ են Ա.— Անոնք որոնց տարեկան եկամուտը 40.000էն աւելի չէ (մէկ հոգի) կամ 60.000էն աւելի չէ (երկու հոգի) : Բ.— Այն աշխատաւորները որոնց ընտանիքի անդամներուն հաւաք. օրավարձերը ամսական նուազագոյն 10.920 ֆրանքին հարիւրէն 120էն վար են :

Յունաստանի դէպքերը

Վարչապետ Սոֆուլիս յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ հելլենական բանակը կրնայ ջախջախել Մարկոսի ապստամբական շարժումը, առանց Ամերիկայի զինուորական միջամտութեան, պայմանաւ, սակայն, որ պէտք եղած զէնքերը հայթայթուին եւ ապստամբները նոր օժանդակութիւն չստանան ուրիշ տեղերէ : Վարչապետը կը պահանջէ նոր թնդանօթներ եւ գնդացիրներ : Ամերիկեան առաքելութեան վարիչը չորեքշաբթի օր Ուաշինկթընէն Աթէնք վերադարձաւ եւ տեսակցութիւն ունեցաւ վարչապետին հետ :

Աթէնքի մամուլին մէկ մասը կը դանդաղի թէ մինչեւ հիմա տրուած օգնութիւնը անբաւական է : Տարաձայնութիւններ կան թէ Մոսկուա մեծաքանակ ռմբաձիգ օդանաւեր ղրկած է ապստամբ զինուորականին որուն բանակը կը մարզուի Ալպանիոյ մէջ : Ամերիկեան նաւատորմը պէտք է Եգէականի ջուրերը մտնէ, կը պահանջեն կարգ մը թերթեր :

★ Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Ամերիկեան եւ բրիտանական կառավարութիւնները պաշտօնապէս ազդարարած են Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց որ չճանչնան հելլէն ապստամբ Մարկոսի «կառավարութիւնը» : Այս լուրը կ՚ըհաստատուի Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներէն : Ազդարարութիւն եղած չէ Ռուսաստանին քովի որ այդ երկիրը նուազ շատով կապ ունի Յունաստանի դէպքերուն հետ :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Չորեքշաբթի օր Հրեաները երկու ռումբեր նետեցին Եաֆայի կեդրոնը, եւ սպաննեցին 8 Արաբներ եւ 2 Հայեր : Վիրաւորուած են 42 Արաբներ : Ռումբը նետող ահաբեկիչներէն երեքը սպաննուեցան բրիտանացի զինուորներուն արձակած գնդակներէն : Մնացեալ երեքը ձերբակալուած են : Մինչեւ հիմա սպաննուած են 621 հոգի :

Պէյրութի համալսարանին հրեայ ուսանողները հրաման ստացած են երկրէն հեռանալու :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ վարչապետ Կէորկի Տիմիթրով մօտ օրէն Պուքրէշ պիտի երթայ բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրելու համար ռումանական կառավարութեան հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային ժողովը քուէարկեց 1948ի ելմտացոյցը : Ընդհանուր ծախք նախատեսուած է 1.245.565.097 թրք. ոսկի (մօտաւորապէս 110 միլիոն սթեռլին) : Զինուորական պէտքերու յատկացուած է 510.954.895 թրք. ոսկիի վարկ մը : Այս գումարին վրայ կրնայ բարդուիլ 170 միլիոն եւս : Այս հաշւով Թուրքիոյ ընդհանուր հասոյթներուն 45 առ հարիւրը յատկացուած է բանակին , նաւատորմին եւ օդային ուժին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է երկիրը ութը « պաշտպանողական » շրջաններու բաժնել : Իւրաքանչիւր շրջան պիտի ունենայ մարզպան մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ ամբաստանել կառավարութեան հակակշիռը ընդհանուր գործադուլի մը կամ խռովութեան մը պարագային :

Մարզպանները պատասխանատու պիտի ըլլան օրուան ներքին նախարարին եւ իրենց իրաւասութիւնները պիտի ըլլան աւելի լայն քան քաղաքապետներուն իրաւասութիւնները :

Նախագահ Թրումընի ճառը

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը, Պ. Թրումըն, չորեքշաբթի օր Ներկայացուցիչներու եւ երեսփոխանական ժողովին խառն նիստին մէջ քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսելով յանձնարարեց որ քուէարկուի Մարշըլի ծրագիրը որուն մանրամասնութիւնները մամուլին յանձնուած էին քանի մը ժամ առաջ : Կու տանք իր ճառին գլխաւոր մասերը .—

«Ես համոզուած եմ որ այս ծրագիրը դրական արդիւնքներ պիտի տայ : Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումով , իր ճարտարարուեստին արդիւնքը օգտակար պիտի ըլլայ նաեւ տնտեսապէս քայքայուած ուրիշ շրջաններու համար : Մեր նպատակն է գործակցիլ բոլոր ազգերուն՝ ամբողջ աշխարհի տնտեսական վերելքը իրականացնելու համար : Պիտի շարունակենք գործակցիլ արեւմտեան կիսագունդի ժողովուրդներուն հետ : Խորհրդարանին պիտի ներկայացնենք Չինաստանին անմիջական օգնութիւն փութացնելու ծրագիր մը : Դժբախտաբար կան երկիրներ որոնք յոյս չունին թէ աշխարհի վերականգնումը կրնայ իրականանալ ազգերու համերաշխ գործակցութեամբ : Հակառակ այդ տարակարծութեան, սակայն, մենք պիտի շարունակենք մեր ճիգերը : Ոչ մէկ ազգ կրնայ ինքնիրեն իրագործել այդ ծրագիրը. բայց, անտարակոյս, առաջնորդի դերը պիտի կատարենք մենք :

Շատ կենսական է որ խորհրդարանը քուէարկէ Եւրոպայի օգնութեան օրինագիծը որուն գործադրութիւնը պէտք է սկսի ապրիլ 1ին եւ լրանայ 1952 յունիս 30ին : Առաջին 15 ամիսներուն, պիտի յատկացնենք 6.800 միլիոն տոլար : Մենք կռիւ կը մղենք թշուառութեան, անօթութեան եւ տառապանքին դէմ այս ծրագիրը մեզի խաղաղութեան կ՚առաջնորդէ, ոչ թէ պատերազմի» :

Խօսելով ներքին խնդիրներու մասին, նախագահը դիտել տուաւ որ Ամերիկա կը հետապնդէ հինգ գլխաւոր նպատակներ .— Ա.— Ապահովել քաղաքացիին մարդկային կենսական իրաւունքները : Բ.— Պաշտպանել ու զարգացնել մեր աղբիւրները : Գ.— Տրամադրել մեր ազգային հարստութիւնները ժողովուրդին բարօրութեան : Դ. — Բարձրացնել ժողովուրդին կենցաղի պայմանները եւ ուժեղացնել մեր տնտեսական կարգուսարքը որպէսզի ամէն քաղաքացի հաւասար չափով օգտուի մեր արտադրութիւններէն . Ե.— Իրագործել համաշխարհային խաղաղութիւնը որ հիմնուած պէտք է ըլլայ ազատութեան եւ արդարութեան ինչպէս նաեւ ազգերու հաւասարութեան սկզբունքին վրայ :

Նախագահը դիտել տալէ ետք թէ արժեզրկումի վտանգ կայ Ամերիկայի մէջ եւ գիները հետզհետէ կը բարձրանան, առաջարկեց կարգ մը ելմտական բարեկարգումներ — քառասուն տոլար զեղչել իւրաքանչիւր Ամերիկացիի եկամտային տուրքէն, աշխատանքի ժամական սակը բարձրացնել 75 սէնթի, վարձքերու հակակշիռը շարունակել :

Մօտ օրէն նախագահը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը որ կ՚առաջարկէ ջնջել ցեղային խտրութիւնները Ամերիկայի մէջ : Համաձայն նախագահին յայտարարութեանց, Ալասքան եւ Հավայի կղզիախումբը նահանգներու պիտի վերածուին եւ պիտի ըլլան Ամերիկայի 49րդ եւ 50րդ նահանգները :

[illegible]

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ շրջանակներուն մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Պաղեստինի քննիչ յանձնաժողովին անդամներուն ապահովութեան մասին :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ իշխանութիւնները յայտարարեցին չորեքշաբթի օր թէ վերջ պիտի տան Հականա գաղտնի ընկերակցութեան գործունէութեան :

ՔՍԱՆԸՄԷԿ Գերմանացիներ մահուան դատապարտուեցան Պրիւքսէլի զինուորական դատարանին կողմէ, ամբաստանուած ըլլալով թէ բազմաթիւ ոճիրներ գործած էին պատերազմի ընթացքին : 14 ամբաստանեալներ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական եւ ամերիկեան գօտիներու իշխանութիւնները չորեքշաբթի օր գերման քաղաքական ղեկավարներուն առաջարկեցին առժամեայ կառավարութիւն մը հաստատել երկու գօտիներուն մէջ հետեւեալ պայմաններով — Ա.— Կրկնապատկել Միացեալ գօտիներու տնտեսական խորհուրդին անդամներուն թիւը եւ ընդլայնել անոր իրաւասութիւնները .— Բ.— Հաստատել օրէնսդիր երկրորդ ժողով մը՝ ամերիկեան ծերակոյտին տրուած իրաւունքներով : Գ. — Նշանակել գործադիր իշխանութիւն մը որ վարչականին մէջ պիտի ըլլայ դահլիճ մը : Դ.— Հիմնել դատարան մը՝ տնտեսական խորհուրդին օրէնքներու գործադրութեան համար . Ե.— Բանալ դրամատուն մը՝ Զինուորական Մարմնին հակակշիռին ենթակայ :

×

Ֆրանսայի 1948ի ելմտացոյցը կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը.— Հասոյթներ՝ 913 միլիառ ֆրանք : Ծախքեր .— Քետական առօրեական ծախքեր 415 միլիառ, արտասովոր՝ 55 միլիառ, զինուորական ընթացիկ ծախքեր 205 միլիառ, արտասովոր 45 միլիառ :

★ Համաձայն ամերիկեան կառավարութեան հրատարակած ցուցակին, Ֆրանսա՝ 1948 Ապրիլէն մինչեւ 1952ի յունիս ամիսը Միացեալ Նահանգներէն պիտի ստանայ հետեւեալ ապրանքները (Մարշըլի ծրագիր) .—

Ցորեն .— 750.000 թոն, զանազան արմտիքներ՝ 300.000 թոն, ճարպեղէն եւ իւղ՝ 183 հազար թոն, կաթնեղէն (պանիր եւայլն) 63 միլիոն 500.000 տոլարի արժողութեամբ, թարմ պտուղ՝ 229 հազար թոն, ծխախոտ՝ 32.700.000 տոլարի արժողութեամբ, բամպակ՝ 539 հազար թոն, ածուխ՝ 22.636.000 թոն, առաղձ՝ 35.900.000 տոլար արժողութեամբ, երկաթ եւ պողպատ 5 միլիոն թոն, բեռնակառքեր 4000 հատ, երկրագործական մեքենաներ՝ 166.5 միլիոն տոլար արժողութեամբ, ինչպէս նաեւ մեծաքանակ ելեկտրական եւայլ տեսակի գործիքներ ու մեքենաներ :

★ Հանրապետութեան նախագահը չորեքշաբթի օր անգլօ-ամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան կողմէ իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին խօսք առնելով, կոչ ըրաւ Եւրոպայի ժողովուրդներուն որ գործակցին Եւրոպայի վերականգնումը իրականացնելու համար : Նախագահը գնահատական բառերով ողջունեց Մարշըլի ծրագիրը եւ բացատրեց թէ Ֆրանսա որքան երախտապարտ է Ամերիկայի : Եթէ պատերազմ չենք ուզեր, պարտաւոր ենք խաղաղութիւնը կազմակերպել ըսաւ Պ. Վէնսան Օրիօլ :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԽՕՍԻՐ

Մէկ կողմէ Հայաստան, ու միւս կողմէ գաղութներու համայնավար ճակատը,— Բոլշեւիկներ, Հնչակեան եւ Ռամկավար ազգայիններ,— կը շարունակեն իրենց քար լռութիւնը՝ հանդէպ այն ընդվզեցուցիչ յայտարարութեան, զոր ըրաւ Խորհ. Միութեան փոխ–Արտաքին նախարար Վիշինսքի, Մ. Ազգերու Կազմակերպութեան Քաղաքական Յանձնաժողովի 24 Հոկտեմբերի նիստին մէջ։

Ինչպէս արձանագրեց հայ մամուլը, եւ ինչպէս արձանագրեցին անգլիական, ֆրանսական, թրքական, ամերիկեան գործակալութիւններ ու թերթեր, Խորհրդ. Միութեան փոխ – արտաքին նախարարին եւ Թուրքիոյ ՄԱԿի պատուիրակ Սելիմ Սարփէրի միջեւ քաղաքական մենամարտի մը ընթացքին է, որ Վիշինսքի արտասանած է իր խօսքերը։ Արդարեւ, երբ Թուրք պատուիրակը կը մեղադրէ Խորհ. Միութիւնը 1940ի սովիէթեւ-գերման սակարկութիւններուն, ու այդ սակարկութեանց հետեւանք՝ Մոսկուա Պերլին հովանաւորութեան համար, Վիշինսքի կը հակաճառէ՝ յայտնելով որ սովիէթ իշխանութեանց ձեռք կը գտնուին փաստեր, որոնց համաձայն Թուրքիա կը բաղձար մէկ կողմէ կոտորակումը սովիէթ հողերուն, ու միւս կողմէ՝ բնաջնջումը սովիէթ ժողովուրդին։ Վերոյիշեալ աղբիւրները, հաղորդելէ վերջ լուրը այս ձեւով, կը ճշդէին բառ առ բառ.

— «Սովիէթ պատուիրակը իր ճառին մէջ ըսաւ նաեւ, թէ անհրաժեշտ է Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կցել, եւ թէ՝ ինչ որ ալ ըլլան Սարփէրի համոզումները, այդ նահանգները վրացական են (25-10-1947, «Րէօթէր»)։

Պէտք է յիշել, թէ լուրը, այս իմաստով, արձագանգեց նախ Անգարայէն, Ֆրանսական գործակալութեան (ԱՖՓ) թղթակցին խողովակով։ Ու մենք, ինչպէս ընդհանրապէս հայ մամուլը, վերապահութեամբ դիմաւորեցինք լուրը, այն բացարձակ համոզումով, որ, նախ՝ Անգարայի աղբիւրով հասած ամէն տեղեկատուութիւն կրնար խարդախուած ըլլալ, եւ,, երկրորդ՝ Խորհրդային Միութեան փոխ–արտաքին նախարար մը չէր կրնար այսքան բացայայտ ուրացում մը գործել միջազգային ատեանի մը առջեւ։

Դժբախտութիւն, սակայն, որ ոչ միայն միջազգային հեռագրական գործակալութիւններ՝ եւ թերթեր, այլեւ նոյնինքն սովիէթ պաշտօնաթերթեր, «Փրավտա» եւ «Իզվեստիա», 28 Հոկտեմբերի իրենց թիւերով՝ եկան հաստատելու անհաւատալին։ Արդարեւ, Սովիէթ այս երկու օրգանները եւս անդրադառնալէ վերջ Վիշինսքի—Սարփեր մենամարտին, կը հրատարակեն ամբողջութիւնը սովիէթ փոխ–արտաքին նախարարի յայտարարութիւններուն, ուր կը կարդանք հետագայ տողերը՝ բառ առ բառ.

— «... Այդ հողերը պէտք է վերադարձուին վրացական հանրապետութեան, Վրացի ժողովուրդին, պատմական – ազգագրական – քաղաքական ու այլ հիմունքներով։ Ասիկա արդար է այն պատճառով, որ այդ հողերը վրացական են»։

Պէ՞տք էր, որ Ստալին խօսէր Մոսկուայի ձայնասփիւռէն այս իմաստով, որպէսզի իր արտասահմանեան հայ հաւատացեալները հաւատային իրենց աչքին ու ականջներուն։ Կը տարակուսինք, որ անոնք պարկեշտութիւնն ունենային այդ պարագային իսկ վրդովելու, ընդվզելու հրապարակաւ հայ ժողովուրդի երեսին շպրտուած այս նախատինքին դէմ։ Յառաջդիմականները իրենց բոլոր գոյնի արբանեակներով ու ծաղրանկարներով, ոչ միայն մերժեցին ու հերքեցին ստուգութիւնը Վիշինսքիի յայտարարութիւններուն,— երբ հայ մամուլը յաջորդ օրն իսկ ապշանքով եւ ցասումով կը դիմաւորէր հրապարակային այդ ուրացումը, այլ շարունակեցին ու կը շարունակեն իրենց մունջ խամաճիկի դերը, անշուշտ այլայլած ու շշմած անհաւատալիին իրացումէն։ Կը հարցնենք:— Ինչո՞ւ չեն խօսիր։ Կը հարցնենք :— Ինչո՞ւ այս ուրացումը՝ այնքան երկար ու յամառ յուսադրութիւններէ, Գէորգ Զ. Կաթողիկոսին տրուած հաւաստիքներէ, Հայ Եկեղեց. Համագումարի ընթացքին արտասանուած շողշողուն խօսքերէ եւ մօտ երկու տարուան շռնդալից քարոզութիւններէ վերջ։ Իրաւունք չունի՞նք կասկածելու Քրեմլինի կողմէ ընծայուած ամէն խոստումի անկեղծութեան, Մոսկուայի կողմէ պարզուած ամէն ձեռքի մաքրութեան եւ անշահախնդրութեան մասին։ Ինչո՞ւ պէտք հանել Հայաստանի թէ արտասահմանի մօտ երեքուկէս միլիոն հայութիւնը, ու յանկարծ այս թուղթը նետել անոր երեսին։ Եթէ չեն կրնար պոռթկալ հայրենիքի հայ բազմութիւնները, ինչո՞ւ բռնուած է լեզուն արտասահմանի բոլշեւիկ–հնչակ–ռամկավար թութակ եռեան, որոնք տակաւին մինչեւ այսօր կը յամառին Խորհրդ. Միութենէն եւ... «Ժողովուրդներու Հայր» Ստալինէն յուսալ պսակումը իրենց արդար իրաւունքներուն ։

«Յառաջդիմական» ճակատի կրաւորականութիւնն ու քար լռութիւնը համազօր են դաւաճանութեան։ Մենք արձանագրեցինք ու կ'արձանագրենք մեր խոր վրդովումը այս հանդիսաւոր ուրացման դէմ, ու կը կրկնենք մեր անսասան համոզումը՝ թէ Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը, հրաշքի մը պարագային, ոչ միայն պիտի չլուծէ հայկական դատը, այլ պիտի թաղէ զայն, այդ հողերը կցելով «սովիէթական հայրենիք»ին,— Ռուսիոյ։ Ի զուր կը յուսանք ձախերուն ու անոնց ներկայի սերունդներուն միջեւ տեսնել ոեւէ բարեշրջութիւն ։

Մեր հողերուն վրայ պիտի նստին առանց խղճի խայթի։ Առանց «ազգ»երու վայել արդարութեան եւ ուղղամտութեան։

«ԱԶԴԱՐԱՐ»

Կաղանչի պատմութիւն

(Դ. եւ վերջին մաս)

Իշխանը իջաւ ձիէն, մօտեցաւ հրաշակերտ դդումին, դմայլեցաւ անոր տեսքին ու հոտին, հպարտացաւ իր իշխանութեան սահմաններուն մէջ այսքան բերրի ու արգասաւոր երկիր մը ունենալուն համար, ու այդ հողամասը կոչեց Մայր Դալարիք (Անա Ջալըր) (*) դարձաւ անոր շուրջը տասնեակ մը քայլափոխերով ու հրամայեց հետեւորդներուն առանց վնասելու ու վիրաւորելու փոխադրել զայն իր պալատը ։

Հաւաքեցին մօտակայ շինականները, լծեցին զանոնք պարտադիր աշխատանքի, ու երկու ամիսէն հազիւ կարողացան փոխադրել զայն իշխանին պալատը։

Դդումը ցուցադրուեցաւ դղեակի մեծ սրահին մէջ մինչեւ տարւոյն վերջաւորութիւնը։ Գաւառի իշխանները ու իշխանուհիները հաւաքուած անոր շուրջը խրախճանք կ'ընէին, կը մագլցէին անոր կողերէն վեր ու կէս ճամբան հազիւ հասած վար կը գլորէին ։

Ամավերջի օրն էր, այդ տարուայ ցամքեփոց պատրաստելու արարողութիւնը՝ մասնաւոր հանդիսութեան առարկայ դարձած, պիտի կտրուէր հրաշք դդումը, ու անոր հարուստ միսով պիտի մեծարուէին իշխանական հիւրերն ու քաղաքի բնակչութիւնը, ու անոր կուտը իբր սերմնցու պիտի ղրկուէր երկրին բոլոր ծագերը։ Կրօնական հանգամանք տուին այս գործողութեան։ Մեծ սրահին մէջ, կրօնական ու վարչական բոլոր պետերը, օրհնեցին զայն, թմբուկ ու տաւիղ զարկին, երիտասարդ տղաներն ու պարիկները երգեցին ու շուրջ պար դարձան անոր շուրջը։ Յետոյ իշխանը, ոսկիէ տապարը ձեռքին, մօտեցաւ ու տուաւ առաջին հարուածը անոր կողերուն։ Բացուած ճեղքէն սրատաշ տասախէ շեղբեր զետեղեցին, ու հազիւ մինչեւ արեւամուտի պահը կարողացան զայն երկու մասի բաժնել ։ Կիսալուսնի աղօտ ճառագայթ մը սրահին ստուերները վանեց դէպի անկիւնները։

Ով հրաշք՝ դդումին փորոտիքներուն մէջ սլացիկ հասակով աղջիկ մը ընկողմանած էր։ Անոր աչքերը ծովերինի գոյն ունէին, նայուածքէն կը ծորէին քաղցրութիւն, բարութիւն ու միամտութիւն։ Մարմինը կաթնաթոյր անդուով շինուած, ու բրինձի փոշիով էր օծուած։ Ձեռքերուն, ոտքերուն մատնեղը նուռին ծիրանի գոյն ունէին։ Կուսակէն՝ ուսերուն ետեւը, շուշանի թերթիկներու նմանող շղարշի ծալքերու խուրձ մը կը կրէր։

Անհրեկած, ներկաները զարմանքի ու վախի աղաղակ ձգեցին։ Խուարեցան, ծունկի եկան ու իրենց ճակատը գետնին քսեցին։ Ձայն մը լսուեցաւ — կղո՜ւ կղա՜ կըղո՜ւ....

Անհամարձակ ու վախով, շտկեցին իրենց մէջքը, զիրար քաջալերելով կորաքամակ ոտքի ելան, կրօնապետը խունկով ու կնդրուկով մօտեցաւ դդումի երկու կիսագունդերուն, խնկարկեց ու աղօթեց այդ տեսիլքին առջեւ։ Անշարժ էր աղջիկը ու կրկին ձայն կուտար.

— Կղո՜ւ, կղա՜, կըղո՜ւ....

Իշխանը հրամայեց բերել պալատին գանձերէն, արեւելքի բոլոր երկիրներէն պատրաստուած թանկարժէք շրջազգեստներ։ Բերին դրին անոր առջեւ, մերկութիւնը ծածկելու համար ու հեռացան սրահէն ։

Սպասեցին քովընտի սենեակին մէջ ու խորհուրդ ըրին լռելեայն։ Ամփոփուած էին ամէնքն ալ իրենց խորհրդածութիւններուն մէջ ու չէին արտայայտուեր ։

Կրօնապետն ու իշխանը հրաման ըրին երթալ սրահը եւ տեղեկութիւն բերել ։

Հագուստները կը մնային իրենց տեղը, իսկ աղջիկը անշարժ ընդհատ, ընդհատ կը կղկղար։

Վերադարձին՝ արտայայտուեցան բոլորը, անոր անշարժութիւնը վերագրեցին անսուաղութեան, պատրաստեցին խորտիկներ, համադամ կերակուրներ, շարեցին անոր շուրջը։ Արդիւնքը եղաւ դարձեալ բացասական ։

Արշալոյսի մօտ էր, ցամքեփոցը դեռ պատրաստ չէր ու աղջիկը չէր շարժած իր տեղէն ։

Բոլոր միջոցները փորձելէ վերջ, ճարահատ անոր առջեւ դրին կաթսայով ջուր։ Երբ հեռացան քովէն, լսեցին ջուրին շլշլոցը։ Աղջիկը ելած էր դդումէն ու կը լողար ջուրին մէջ։

Լուրը տարածուեցաւ ապարանքին մէջ, իշխանուհիները փութացին սրահը, տարին անուշահոտ ձէթ ու հինայ անոր մարմինը օծելու համար։ Երբ մտան, տեսան կարապ մը կաթսային մէջ ու դդումը պարպուած՝ իր չքեղութենէն։

Փնտռեցին աղջիկը սրահին չորս կողմը, բացին պատուհանին դուռը շարունակելու համար իրենց փնտռտուքը։ Յանկարծ կաթսային խորքէն երկար կղկղոց մը ձգեց կարապը, թեւածեց սրահին պարապութեանը մէջ եւ խոյացաւ դուրս ու հեռացաւ։

Կաթսային բիւրեղ ջուրը պղտորած էր։ Անոր յատակը ցեխի մրուր էր պատած ու արիւնի բիծեր կային։ Աղջիկը մկրտուած, մաքրուած էր մարդու հեշտանքի, նախանձի, կեղծաւորութեան գարշելի կեղտէն ու դարձած էր կարապ, ու փախած, փախած ոճրագործ բռնակալ մարդկութեան ձեռքէն ։

Ան թռաւ, հեռացաւ եւ հասաւ հեռու աշխարհներ։ Փնտռեց կարապներու խումբը։ Երբ զանոնք գտաւ, անոնց մէկ քանիին կուրծը սուգին սեւցած էր։ Եւ իրենց վիզին պարանոցին վրայ սեւ շղարշ մը օղակուած էր։ Անոնք հրճուեցան, ուրախութիւն ըրին ու խօսք - մէկ ըրին հեռու մնալ մարդոցմէ։ Ու այդ օրէն ասդին զգուշացան թառելէ հոն ուր մարդիկ կը վժան ճճիներու պէս, զիրար բզքտելով, սաւառնեցան ամպերուն մէջ ու կարաւան կազմած թափառեցան երկիրէ երկիր ։

Իշխանը բարկացաւ կշտամբեց կանանոցի բոլոր բնակչութիւնը, խելագարի պէս թափեց կաթսային ջուրը պատուհանէն վար ու փոշի դարձած ցեխը յանձնեց քամիներու բուռն հոսանքին որ տարածուեցաւ աշխարհի չորս ծագերը ։

Անցան դարեր, բռնակալ մարդկութեան հանճարեղ հնարամտութիւնը միջոցը գտաւ դարձեալ ձեռք ձգելու միամիտ կարապներ ու կաշկանդեց զանոնք պուրակներու խորը, արհեստական աւազաններու մէջ, ու ծառայեցուց անոնց բարութիւնը իրենց բիրտ հեշտանքին ու չար պերճանքին։

... Իսկ մենք, երախաներս, սպասեցինք դդումէն ելլող աղջկան յայտնութեան...

Գ. ԶԱՔԲԵԱՆ

(*) Անայ Ջալըր անունը՝ մինչեւ մեր օրերը պահած էր այդ հողամասը, որ կ'իյնար ընդհանրապէս Մեծ Նոր Գիւղի սահմաններուն մէջ, Նիկիոյ լիճին մօտերը։

Գուրգէն Մ. Ալէմշահի յուղարկաւորութիւնը

Ձմեռնամուտի խայթող ցուրտով այս պայծառ առաւօտուն, սիրուած երգահան խմբավար Գ. Ալէմշահի յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու եկած էր բարեկամներու, ազգականներու եւ գեղարուեստասէրներու ստուար բազմութիւն մը։

Իր մարմինը, որ կը հանգչէր մեռելատան մէջ, Տիթրոյիթէն Նիւ Եորք փոխադրուելէն ի վեր, կարգուած էր ծաղիկներու տխրաժպիտ պարտէզի մը մէջ։ Ինք, վերջին անգամ հագած խմբավարի իր սեւ անթերի վերարկուն, անդորրութեամբ կը ննջէր իր մետաղեայ դագաղին մէջ։ Այնքան խաղաղ էր իր դէմքը եւ այնքան բնական, որ կ'ըսես, քուն է, խոր քուն, կը սպասես, կարծես, որ ան յաջորդ րոպէին վեր կանգնի եւ ճպոտը առած՝ իր խումբը ղեկավարէ ։

Դագաղին վրան էր սքանչելի, սպիտակ ու կարմիր վարդերէ կազմուած խոշոր պսակ մը՝ իր մօր կողմէ։ Բազմաթիւ անհատներու, ազգականներու եւ կազմակերպութեանց կողմէ ղրկուած ծաղիկներուն մէջ, աչքի կ'իյնային Փարիզի «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբին ծաղկէ քնարը՝ «Մեր սիրելի խմբավարին» մակագրուած եւ Տիթրոյիթի Ալէմշահ Սիմփոնիք Քոմիթիի ծաղկեպսակը՝ նուիրուած «շատ սիրելի Գուրգէնին»։

Ժամը 10ին մարմինը փոխադրուեցաւ, մեռելատունէն մէկ փողոց անդին գտնուող Սէյնթ Սթիվընս եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան յատուկ ձայնաւոր պատարագ՝ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցիին երգեցիկ խումբին մասնակցութեամբ, եւ ողբացեալին մտերիմ բարեկամ Պ. Պապամեանի առաջնորդութեամբ ։

Խումբին կը մասնակցէր նաեւ մեծ թիւ մը՝ Հայ Ազգ. Երգչախումբի անդամներէն։

Պատարագիչն էր Յարութիւն Ծ. վրդ. Մալճեան. կը սպասարկէր Յովսէփ վրդ. Գալայճեան։

Զգացումով թրթռուն յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Հ. Ս. Կոզեան։ Ան ներկայացուց երիտասարդ վարպետին նուիրումը իր արուեստին, իր ժողովուրդին եւ իր ժողովուրդի բոլոր սրբութիւններուն։ Իր խօսքը եղաւ Գուրգէնը պանծացող քերթուած մը, որ խռովեց ու անգամ մը ա-

ւելի լացուց բոլորը։ Երանի թէ Հայր Կոմիտաս դրի առնէր եւ մամուլին տար զայն։

Ամէն բան անցաւ խաղաղ եւ կարգին, ինչպէս որ կ'ակնկալուէր ու հարկ էր որ ըլլար։ Շքեղ ու պատկառազդու եկեղեցին իր աջանշելի երեք խորաններով, իր Աստուածաշնչական յաջող պատկերներով, գունաւոր ապակիներէն ներս մաղուող արեւի շողերով կը թողուր աջանշելի տպաւորութիւն, եւ կը մղէր երկիւղածութեան եւ վերացման։

Ունկնդրելով պատարագիչի հանդիսաւոր ու հաճելի ձայնին, կը մտածէի մեր շատ սիրելի Գուրգէնի մասին...։ Ինչ արդար հպարտութեամբ կը պատմէր Փարիզի Նօթր Տամի մէջ ամէն տարի Ծնունդի յաջորդ շաբթուն իր ղեկավարած հայկական պատարագի մասին. «Կը հեռարձակեն Ֆրանսայի ամէն կողմը, իսկ եկեղեցիին մէջ, լացող լացողի»։— կ'ըսէր ան երջանիկ։ Ցուցումէն լացները արուեստի դերագոյն յաղթանակն էր իրեն համար։

Իսկ հիմա, Գուրգէն ջան, հիմա մենք ինչո՞ւ կուլանք ...

Այժմ, բախտի մէկ տխուր հեգնանքով հաւաքուած ենք Նիւ Եորքեան աղօթատեղիի մը մէջ, քեզ համար մատուցուող հոգեհանգստեան պատարագին ունկնդրելու...։ Ալ մեզի հետ պիտի չբաժնես երազներդ ու ծրագիրներդ, որոնք սահման չունէին։ Ալ պիտի չլսենք զուարթ ու քաղցր ծիծաղդ, որ այնքան վարակիչ էր։ Ալ պիտի չխանդավառուինք բարձրացող աստղիդ ի խնդիր, որովհետեւ ան մարեցաւ անժամանակ։

Պատարագը կը յառաջանայ. նոր, ուշացած այրեր ու կիներ կը հասնին, կ'աղօթեն, կը խաչակնքեն ու կր կենան ոտքի։ Երբ «Ի վերին Երուսաղէմ»ի առաջին խազերը կ'արձագանգեն եկեղեցիի բարձր կամարներուն տակ, մինչեւ այդ դրսպուած յուզումները կը յորդին, կը պոռթկան. կը քանդուին ամբարտակները ու լացը կը սկսի՝ աջէն, ձախէն, առջեւէն ու ետեւէն՝ խոր, անվերջ, վարակիչ։

Մարմինը ուսամբարձ դուրս կը հանեն եկեղեցիէն, մինչ երգչախումբը, վերէն, այս անգամ Միհրան Թումաճանի առաջնորդութեամբ, կ'երգէ Ալէմշահի այնքան յուզիչ «Աւարայր»ի շարականը։

Փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ եղան Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, որուն մէկ աշխարհիկ սանն էր ինք։

Փարիզի իր ղեկավարած «Սփիւռ Կոմիտաս Երգչախումբ»ի հեռաձայնով խնդրանքին վրայ, Փիլմի առնուեցաւ ամբողջ արարողութիւնը...

Մարմինը, բազմաթիւ կառքերու ուղեկցութեամբ տարուեցաւ պահ դրուելու Քէլվըրի գերեզմանատան պահարանը, մինչեւ հանգուցեալ արուեստագէտին եղբօր ժամանումը, Փարիզէն։

Հազար աւաղ, սիրելի Գուրգէն, քեզ կորսնցնելու մեր ցաւը այնքան մեծ է, որքան մեծ էր քեզ տեսնելու մեր ուրախութիւնը։ Բայց որքան սիրով պիտի հրաժարէինք անկէ, եթէ միայն դուն դեռ ապրէիր, հոգ չէ թէ հեռու. միայն թէ ապրէիր ու ստեղծագործէիր...

Հողը թեթեւ գայ վրադ, Գուրգէն ջան։

«Հայրենիք» Ա. Հ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԽԱՆԱԳԻՆԻ (Իրաք) հայ գաղութը կը հաշուէ շուրջ 30 տուն եւ աւելի քան 20 տարուան կեանք ունի։ Բաղկացած մեծ մասամբ արհեստաւորներէ, կ'աշխատին անգլ. K. O. C. քարիւղի ընկերութեան մէջ, քաղաքէն մօտ 5 քիլոմեթր հեռու։ Փոքր մաս մըն ալ կ'ապրի քաղաքը, զանազան զբաղումներով։ Հակառակ անոր որ մեծ կեդրոններէ կտրուած եւ ինք իր մէջ ամփոփուած գաղութ մըն է, սակայն շնորհիւ իւրաքանչիւր անհատի պարտականութեան գիտակցութեան, կրցած է պահել իր ազգային դիմագիծը, ձգտելով լաւագոյնս կազմակերպել եւ վարել իր առօրեայ ընթացիկ կեանքը։

Հասարակական կազմակերպութիւններէն գոյութիւն ունի միայն Ի. Հ. Կ. խնամակալութեան մասնաճիւղը որ կը բաղկանայ մօտ 45 անդամուհիներէ։ Մասնաճիւղը շնորհիւ իր յաջորդական վարչութիւններու ժրաջան աշխատանքին, անցնող երեք տարիներու ընթացքին կրցած է կեդրոնական վարչութեան գանձարկղը մտցնել աւելի քան 300 իրաքեան տինար։ Երկու տարիէ ի վեր գաղութը ունի իր մանկապարտէզը։ Մանկապարտէզի պիւտճէն կազմուած է ծնողներու տուած դրամով եւ Ի. Հ. Կ. խնամակալութեան պատրաստակամ ժողովի, քուէարկած տարեկան 50 տինարի նպաստով։

Ինչպէս միշտ, ընթացիկ տարուան մէջ ալ տօնուեցան Ապրիլ 24ի Նահատակաց Սգատօնը եւ Մայիս 28ի մեր անկախութեան հիմնադրութեան պատմական թուականը։ Գաղութը տօնեց նաեւ Հ. Օհանջանեանի եւ Ն. Աղբալեանի մահուան սգատօնը։ Գաղութի կրօնական խորհուրդի ուշադրութեան կը յանձնուի հոգեւոր հովիւներու այցելութեանց պակասը։

1947ի կարեւոր դէպքերը

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՅՈՒԼԻՍ — 2.— Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ արտաքին նախարարներու ժողովը կը փակուի։

3.— Անգլիա եւ Ֆրանսա կ'որոշեն տնտեսական խորհրդաժողովի մը հրաւիրել եւրոպական ազգերը։

5.— «Համազգային»ի ճեմարանը կ'օժտուի սեփական շէնքով։

6.— Սպանիոյ հանրաքուէին մէջ կը շահի Ֆրանքօն։

9.— Աթէնքի մէջ կը ձերբակալուին համայնավար ղեկավարները։

11.— Չեխոսլովաքիա կը մերժէ մասնակցիլ տնտեսական խորհրդաժողովին։

12.— Կը բացուի Եւրոպայի տնտեսական խորհրդաժողովը։

22.— Ռուսիա կը մերժէ մասնակցիլ Ճափոնի դաշնագրին համար Ամերիկայի կողմէ առաջարկուած խորհրդաժողովին։

29.— Ռումանիոյ մէջ կը լուծուի գիւղացիական կուսակցութիւնը։

31.— Մահ ողբ. ընկ. Համօ Օհանջանեանի։

31.— Ազգերու Դաշնակցութիւնը վերջնական կերպով կը լուծուի։

ՕԳՈՍՏՈՍ, 1.— Մահ նկարիչ Շարլ Ազնաւուրեանի։

15.— Մահ ողբ. ընկեր Նիկոլ Աղբալեանի։

15.— Հնդկաստան եւ Փաքիստան անկախութիւն կը ստանան։

16.— Մահուան կը դատապարտուի Պուլկար ընդդիմադիր Նիքոլա Փէթքով։

21.— Միացեալ Ազգերը կը մերժեն Գերմանիոյ հինգ արբանեակներուն անդամակցութիւնը։

29.— Յունաստանի վարչապետ կը նշանակուի Ցալտարիս։

31.— Համայնավարները կը շահին Հունգարիոյ ընտրութիւններուն մէջ։

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 2—. Րիօ տը Ժանէյրոյի մէջ կը ստորագրուի համամերիկեան պաշտպանութեան դաշնագիրը։

4—. Մահ Տօքթ. Նէվրուզի։

4.— Եգիպտոսի Ա. կարաւանը կը մեկնի։

6.— Ներգաղթի Ա. կարաւանը կը մեկնի Ռուսիա շոգենաւով Մարսէյլէն։

7.— Յունաստանի նոր վարչապետ կը նշանակուի Սոֆուլիս։

10.— Թուրքիոյ վարչապետ կը նշանակուի Հասան Սաքա։

15.— Փարիզի մէջ կը ստորագրուի խաղաղական դաշնագիրը։

16.— Միացեալ Ազգերու տարեկան համագումարը կը բացուի Նիւ Եորքի մէջ։

18—. Վիշինսքի կ'ամբաստանէ Ամերիկան թէ նոր պատերազմ մը կը պատրաստէ։

25.— Քոլերայի համաճարակ Եգիպտոսի մէջ։

25.— Մահ ողբ. ընկեր Լիպարիտ Նազարեանցի։

30.— Փաքիստան եւ Եէմէն Միացեալ Ազգերու անդամ կը նշանակուին։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 3.— Լոնտոնի մէջ կը բացուի արտաքին փոխ նախարարներու խորհրդաժողովը՝ իտալական գաղթավայրերու հարցը քննելու համար։

5.— Կը հրատարակուի Քոմինֆորմի կազմութեան լուրը։

11.— Ամերիկա կը յայտարարէ թէ համաձայն է Պաղեստինը բաժնելու ծրագրին։

14.— Փարիզի փարուղիին գործադուլը կը սկսի։

19—. Ֆրանսայի թաղապետական ընտրութեանց մէջ կը շահի զօր. տը Կոլ։

21.— Միացեալ Ազգերը կը նշանակեն պալքանեան յանձնաժողով մը։

22.— Կը վերակազմուի Ռամատիէի դահլիճը։

22.— Իրանի խորհրդարանը չեղեալ կը յայտարարէ Ռուսիոյ հետ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը։

24.— Վիշինսքի Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ կը յայտարարէ թէ Կարսը եւ Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանի վերադարձուին։

25.— Լեհաստանի ընդդիմադիր առաջնորդներէն Միքոլայչիք — նախկին վարչապետ — արտասահման կը մեկնի գաղտնաբար։

27.— Զօր. Տը Կոլ կ'առաջարկէ խորհրդարանին լուծումը եւ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը։

30.— Ռամատիէ վստահութեան քուէ կը ստանայ խորհրդարանէն։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1.— Անգլիոյ թաղապետական ընտրութեանց մէջ կը շահին պահպանողականները։

6.— Ռումանիոյ արտաքին նախարարուհի կը նշանակուի համայնավար Աննա Փաուքէր։

11.— Խառնակութիւններ Մարսէյլի մէջ։

12.— Ընդհանուր գործադուլ Միլանի մէջ։

16.— Կը յետաձգուի Ֆրանսայի ներգաղթի Բ. կարաւանին մեկնումը։

17.— Համատարած գործադուլ Ֆրանսայի մէջ։

19.— Վարչապետ Ռամատիէ կը հրաժարի։

20.— Անգլիոյ գահաժառանգուհին կ'ամուսնանայ։

22.— Պ. Րոպէռ Շումանֆրանսայի վարչապետ։

24.— Գործադուլները կը տարածուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

25.— Լոնտոնի մէջ կը բացուի Չորսերու խորհրդաժողովը։

29.— Միացեալ Ազգերը կ'ընդունին Պաղեստինի բաժանման ծրագիրը։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, 9.— Ռուսիա կը խզէ Փրանքեւխորհրդային առեւտրական բանակցութիւնները։

14.— Տիթրոյթի մէջ յանկարծամահ կ'ըլլայ երաժշտագէտ Գուրգէն Ալէմշահ։

14.— Անգլիոյ մէջ կը մեռնի նախկին վարչապետ՝ Լորտ Պոլտուին։

15.— Լոնտոնի խորհրդաժողովը կը ձախողի։

15.— Ռուսիա կ'արժեզրկէ ռուպլին եւ կը ջնջէ բաժնեչափի դրութիւնը։

19.— Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութենէն կը բաժնուին ոչ-համայնավար Արհեստակցականները։

19.— Նախագահ Թրումըն խորհրդարանէն կը պահանջէ 17 միլիառ տոլար՝ Եւրոպայի համար։

23.— Ներգաղթի Բ. կարաւանը կը մեկնի Մարսէյլէն։

24.— Ապստամբ «կառավարութիւն» մը կը կազմուի հիւս. Յունաստանի մէջ։

28.— Մահ Իտալիոյ գահընկէց թագաւոր, Վիքթոր Էմանուէլի։

29.— Ողողումներ արեւելեան Ֆրանսայի մէջ։

30.— Ռումանիոյ թագաւորը կը հրաժարի, հանրապետութիւն կը հռչակուի։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Coupe de Provenceի խաղարկութեան համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիճակուած էր մրցիլ Gardanneի տեղական խումբին հետ։

Ամբողջ Gardanneի հայ եւ ֆրանսացի մարզասէր հասարակութիւնը դիմած էր մարզադաշտը։

Շատ դժուարին խաղարկութենէ մը վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը տարաւ յաղթութիւնը 2ի դէմ 1ով։

Մեր մարզիկները թէեւ ցոյց տուին գեղեցիկ ընկերական ֆութպոլի խաղարկութիւն մը, բայց ի գործ չի դրին իրենց լաւագոյնը, անտարակոյս խնայելու համար իրենց ոյժերը ապագայի դըժուարին մրցումներուն։

★ Այս կիրակի 11 Յունուար Port St. Louis du Rhôneի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կատարէ ախոյենական մրցում մը տեղացի խումբին դէմ։

Կը յուսանք որ մեր տղաքը ամէն ջանք ի գործ պիտի դնեն ձեռք ձգելու համար պատուաբեր արդիւնք մը։ Ճամբորդութիւնը պիտի կատարուի Air Franceի, 40 հոգինոց օթօքառերով։Ամէն անոնք որ կ'ուզեն ընկերանալ մեր տղոց կանուխէն թող արձանագրուին։ 250 ֆրանք է ամէն մէկ աթի համար։

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք մեր մարզասէր հասարակութեան որ District de Provenceի Comité de Selectionի որոշումով Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդ մարզիկներէն Պ. Ֆէրմանեան, Պ. Գալուստեան, Պ. Աւետեան եւ Պ. Ղազարեան յաջողած են իրենց նուրբ խաղարկութեան շնորհիւ մաս կազմել Provenceի ներկայացուցիչ Cadet խումբին մէջ։— Վ. Շ.

ՁԱՅՆԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ. — Կաղանդի առթիւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ խնճոյք մը ունեցանք ընկեր Յ. Աճէմեանի բնակարանը՝ շրջանիս Դաշնակցական ընկերներուն եւ իրենց ընտանեկան պարագաներու ներկայութեամբ։

Ընկեր Աճէմեան խօսեցաւ մեր կուսակցութեան կատարած աշխատանքներուն ինչպէս նաեւ մեր նահատակ ընկերներու հայրենասիրական գործունէութեան մասին եւ յանձնարարեց ամուր կառչիլ Դաշնակցութեան դրօշին։

Կատակի համար աճուրդի դրուեցաւ նապաստակի մը գլուխը։ Արդիւնքը եղաւ 3400 ֆրանք որուն 1700ը յանձնուեցաւ վեթերաններու հիմնադրամին, իսկ մնացեալը Կապոյտ Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղին։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց դաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ խորհրդարանին ներկայացուեցաւ նոր օրէնսգիծ մը որ կ'առաջարկէ Անգլիայէն հետ պահանջել Պահրէյն կղզեխումբը :

ՍԷՆԸ Փարիզի մէջ բարձրացած է 3 մեթր 10 սանթիմեթր : Իշխանութիւնները կ'ապահովցնեն թէ ողողումի վտանգ չկայ, եթէ տեղատարափ անձրեւ չգայ :

ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ պատանի մը Ժընեւի համալսարանին գրահաշիւի ուսուցիչ նշանակուած է : Կ'ըսուի թէ արտակարգ տաղանդով օժտուած մէկն է :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Նոքրաշի փաշա, խորհրդարանին մէջ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ իր կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Անգլիա անմիջապէս եւ առանց որեւէ պայմանի, պարպէ Եգիպտոսը. Եթէ Սուտանի մասին բանակցութիւններ կը վարենք, առանց չի նշանակեր թէ կ'ընդունինք յաւերժացնել Միացեալ վարչութեան ներկայ դրութիւնը, ըսաւ վարչապետը :

ՓԱՐԻԶԱՒՆԱԿ այրի տիկին Ովսաննա Շահպազեան, բնիկ Սէօլէօզցի, երեքշաբթի իրիկուն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ Ռիւ Տամէմի իր բնակարանին մէջ երբ խնջոյքի մը ընթացքին իր բարեկամներէն Յակոբ Կրիգորեան, 35 տարեկան, դաշոյնով յարձակում գործեց իր վրայ : Կը պատմեն թէ այս վերջինը, «գլուխը բաւական տաքցուցած», նախ կը յարձակի Տիկին Շահպազեանի 15 տարեկան աղջկան վրայ որ խոհանոց կը վազէ սարսափահար : Մայրը, իր աղջկան օգնութեան հասնելու համար կը միջամտէ, ու քանի մը վայրկեան վերջ հիւրերը կը լսեն իր ճիչերը : Կիսով եւ րիտասարդը կուրծքէն վիրաւորած էր խեղճ հայուհին : Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է չարագործը :

ԿՈԼՍՈՑ «Ծիմհուրիէթ»ը կը գրէ թէ ռումանական տարագիր կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի եւրոպական երկրի մը մէջ, մասնակցութեամբ հետեւեալ դէմքերուն — զօրավար Րատէսքու՝ նախկին վարչապետ, Կէորկի Կրէգիանու՝ Թաւքիոյ նախկին դեսպանը, եւ Կրէկոր Կաֆէնքու նախկին արտաքին Նախարարը :

Կահրինկէց թագաւորը տակաւին Լոզան կը գտնուի :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Միլանէն ստացուած տեղեկութեանց Պէլկրատի կոմինֆորմը գաղտնի ժողով կը գումարէ Միլանի մէջ՝ իտալական համայնավար կուսակցութեան համագումարին զուգընթաց : Դիտել կը տրուի որ համագումարի նիստերէն երբեմն խումբով կը բացակային կոմինֆորմի վկլասոր անդամները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ Չինաստանի համայնավարները զինուորական աջակցութիւն կը ստանան Խորհրդային Միութենէն :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ Լ. ԳԵՒՈՆԵԱՆ իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց որ Պոլսոյ մէջ հանգուցեալ իր սիրեցեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, գրով կամ նուիրատուութեամբ : Մասնաւոր շնորհակալութիւն Պոլիս Պ. Զարեհ Բոէնեանին ու Բոէեան ընտանիքին որոնք նիւթական եւ բարոյական ամէն զոհողութիւն յանձն առած են հանգուցեալին հանդէպ, նաեւ Ազգ. Հիւանդանոցի վերատեսուչ Տոքթ. Մանուէլեանի իր հոգածութեան եւ խնամքներուն համար :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լէ Միլէն Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Խ. Աւետիսեան, Պ. Սարգիս Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Յովակիմեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք մեզ հետ ողբացին արկածամահ կորուստը մեր սիրելի զաւկին ԳԷՈՐԳԻ՝ ծնած 15 Մարտ 1932ին, արկածամահ՝ 5 Նոյեմբեր 1947 :

ՏԻԿԻՆ Ս. ՍԻՆԱՆԵԱՆ ծնեալ Թէրճանեան Երզնկացի, կը փնտռէ կնքահայրը Սարգիս Կիրակոսեան Երզնկացի որ Տիթրոյթ ըլլալ կը կարծուի : Նաեւ մօրաքրոջ աղջիկը Սրբուհի Զուքուրեան որ նոյնպէս Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի : Տեղեկացնել Տիկին Սիրանոյշ Սինանեանի, 31 rue de Nice, Alfortville, Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Յաւեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր Ժ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ : Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23 : Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ :

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Վ. Սուսեանի նուագախումբին : Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 Ֆրանք :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Ուրբաթ 9 Յունուար, ժամը 4ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ -ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը) :

Ծաւալուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք :

Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ նուէրներ : Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ« ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կոշկակարեանի կառատան մէջ : Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր սաներուհիներու կողմէ : Կը հրաւիրուի տեղւոյն հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ, Մէզոն Ալֆորի, Շուազի լը Ռուայի եւ Վիթրիի Հայերը եկեղեցի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Կիրակի, 11 յունուար, Ծննդեան պատարագին ներկայ գտնուելու համար :

ԳՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Բազարճըք քաղաքէն, Տէր Զաքարեան. քհնյ. Շիրինեան կը փնտռէ իր քրոջ տղան, Արսլանպէկցի Գրիգոր Խաչէրեան (Եղիաեան) ընտանեօք : Մարսիլիոյ եւ Լիոնի հայրենակիցներէն կը խնդրուի խմացնել թերթիս վարչութեան :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով : Գինն է 100 Ֆրանք : Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր : Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը : :

ՀՐԱՒԻՐԱԿՈՉ ՎԻԷՆԱԲՆԱԿ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Յարգելի հայրենակիցներ,

Համա - Խարբերդցիական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնս իր պաշտօնէութեան տարեշրջանը աւարտելէ առաջ, նախապէս պարտք կը զգայ մամուլի միջոցաւ յայտարարել որ տեղւոյս մասնաճիւղի արտակարգ ժողովը տեղի պիտի ունենայ 10 Յունվ., շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին Պ. Տ. Տէրվիշեանի ընդարձակ բնակարանին մէջ (8 P. Croix Rouge) : Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐԱՖՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին :

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 յունուար ժամը 3ին :

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր խումբերու վարչութիւնները ժողովի մը, որ տեղի կ'ունենայ 10 Յունուար 1948, «Bar Pigalle», շաբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին, ներկայանալ գրաւոր զեկոյցով :

Հ. Յ. Դ. Ս. ԷԹԻԷՆԻ «Անդրանիկ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ շաբաթ 10 Յունուար երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին, 14 rue Brassard: Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՆԻԷՐԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դէմի սրճարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé) : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան Ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողով. կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, 76bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայանալ անդամատոմսով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Հ. Ա. Ը. Մ. սրահը, 63 rue Longue des Capucines, Մարսէյլ : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին :

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 11 Յունուար, կէս. ժամը 2.30ին սովորական հաւաքավայրը : Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ իրիկուն, 10 Յունուար, ժամը 8.30ին Ազատեան սրահը, 4 rue de la Défense: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԿՐԸՆՈՊԼԻ ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները շաբաթ իրիկուն 10 Յունուար ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 12 Յունուար երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteul, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի շրջանի 17րդ տարեկան ցերեկոյթը, տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique: Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 10 Janvier 1948 Շաբաթ 10 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5236-նո տրչան թիւ 845 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԺԱՌՆԱԻ

Ինչպէս կ'երեւայ, փողոցային խառնիճաղանճին «անանսանելի խմբագիրը» նոր հրամաններ արձակած է իր արտասահմանեան լաչէներուն որպէսզի սաստկացնեն հակադաշնակցական իժաբշաւը եւ փոեթացնեն հայոց ազգին ամէնէն հայրենասէր, ամէնէն հարազատ եւ ամէնէն կուռ ու ծաւալուն կազմակերպութեան տապալումը:

Քսանը հինգ տարուան ապարդիւն ու զզուելի պայքարին ընթացքին, այսքան ինկած չէր մեր անդուղական հակառակորդներուն բարոյականը:

Երբեք՝ ստորնութիւնը իր ներկայ գերադրական թին հասցուցած չէին:

Այսօր, կը գրեն այնպիսի տողեր զորս տճրածին Թուրքը անգամ չգործածեց Դաշնակցութեան հասցէին — այն Դաշնակցութեան որուն անունն իսկ քուն փախցնել կուտայ Անգարայի էֆէնտիներուն: Խոստովանինք՝ որ հոգեկան անկումի ճակատին վրայ ալ դիմացի իժերը հակայաքայլ յառաջդիմած են, թերեւս, արդարացնելու համար իրենց «Յառաջդիմական»ի տիտղոսը:

Ինչե՞ր, ինչե՞ր գրել կուտայ իրենց հիւանդագին ատելութիւնը: Ի՞նչ զարշելի զրպարտութիւններ, ի՞նչ ստայօդ բարբանջանքներ իրենց քուրջի կտորներուն լայնքին ու երկայնքին՝ Սէնի ափերէն մինչեւ Նիւ Եորք կամ Սուրիա:

Եւ ի՞նչ սրտառուչ «փաստեր» — արճարաններու անկիւններէն հաւաքուած՝ ապացուցանելու համար Դաշնակցութեան երեւակայական մեղքերը:

Երեք տարիէ ի վեր բերնի – ծամոց ըրեր են թէ Դաշնակցութիւնը ֆաշական հակումներ ունի եւ թրքասէր է իր քաղաքականութեամբ:

Դաշնակցութիւնը ֆաշակա՞ն, Դաշնակցութիւնը թրքասէ՞ր: Զրոտեր է ձեր ուղեղը, պարոններ:

Եթէ պուտ մը խիղճ եւ պուտ մը պատիւ ունիք, արտասահմանեան Հայաստանի բազմութիւններուն հրամցուցէք կարգ մը պատմական դէպքեր եւ այդ ամբաստանութիւններով դատապարտեցէք ձեր փաքրոնները:

Այս վերջինները չէի՞ն որ ամբողջ տասնըհինգ տարի — մինչեւ 1945 — բարեկամական դաշնագրով կապուած էին մեր երէկուան — եւ այսօրուան — ջարդարարներուն:

Ձեր փաքրոնները չէի՞ն որ հազար կտոր կ'ըլլային փաստելու համար Թուրքերուն «անմեղութիւնը» 1915ի ջարդերուն մէջ:

Ո՞վ էր որ դաշնակցեցաւ մարդասպան Հիթլերին, 1939ին, որպէսզի «մի լաւ ծեծ քաշի, ոչ-բարոց, Անգլիացիներին» (ականջը խօսի Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան պաշտօնատարներէն մէկուն):

Ո՞վ էր որ ցորեն ու պատերազմական ուրիշ պիտոյքներ հայթայթեց խելադար Նացիներուն 1939էն մինչեւ 1941ի կէսերը:

Զուրի՞ք նկարը Մոլոթովին ու Ռիպէնթրոփին: Կամ նկարագրութիւնը անոնց սիրալիր տեսակցութեան:

Արտասահմանեան Հայաստանի ո՞ր թերթերը կը փառաբանէին Նացիներու եւ Ռուսերու դաշնակցութիւնը 1939 Օգոստոս 23էն մինչեւ 1941ի Յունիս 22ը:

Ո՞ր պետութիւնը դաշնակցեցաւ Ճափոնի հետ այն պահուն երբ Ֆրանսացի, Անգլիացի կամ Միացեալ ժողովուրդներուն ծաղկահասակ երիտասարդութիւնը արիւն կը թափէր արեւմուտքի մէջ՝ յանուն ազատութեան եւ արդարութեան:

Տեսա՞ր, կարդացի՞ր էք այն պաշտօնական յայտարարութիւնը զոր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը մեծ դաշնակիցներուն — եւ Մոսկուայի կառավարութեան — կը յանձնէր 1941ի Յունիսէն ետք, իր ունեցածը – չունեցածը տրամադրելով ընկեր Սթալինին:

Լսե՞ր էք Մոսկուայի վարիչներուն պաշտօնական կարծիքը մեր կուսակցութեան հայրենասիրութեան եւ հեղինակութեան մասին — լրագրական բամբասանքները մէկդի:

Լսե՞ր էք մանաւանդ ձեր փաքրոններուն կարծիքը ձեր մասին՝ Ոսամկավարներ, Յառաջդիմականներ, «այծեր ու կապիկներ»:

Դաշնակցութիւնը Նացիներուն բարեկա՞մ:

Երազի մէջ էք, դեղնած ու մեռասանեբորդ ժամու կեղծաւոր «Հայաստանասէր»ներ:

Սթալին մեռա՞ծ է

ԱՆՀԻՄՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Երկու օրէ ի վեր անհիմն զրոյցներ շրջան կ'ընեն եւրոպական մայրաքաղաքներուն մէջ, մարաջախտ Սթալինի առողջական վիճակին — կամ մահուան — մասին: Համաձայն զուիցերիական աղբիւրներէ հասած լուրերու, Խորհրդային Միութեան վարչապետը որ ծանրապէս հիւանդացած էր վերջերս, մեռած է:

Գերմ. հրատարակուող «Տէր Գունտ» թերթը առաջին անգամ լուրը հաղորդած է՝ հարցական նշանով: Ընկերվարական օրաթերթ մըն ալ տուած է լուրը՝ առանց հաւատալու անոր ճշմարտութեան: Փոլսոյ եւ Անգարայի թերթերուն մէջ եւս լուրը հրատարակուած է:

Հաւանաբար այս տարաձայնութիւններ հետեւանք են Շուէտացի, խիրգի մասնագէտ բժիշկի մը Մոսկուա այցելութեան ինչպէս նաեւ Մոսկուայի պրազիլիական մակիին դեսպանին այն յայտարարութեան թէ մարաջախտը կաթուածահար եղած էր ամիսներ առաջ:

Լուրը հաստատուած — կամ հերքուած — չէ որ եւ է պաշտօնական աղբիւրէ:

Պաղեստինի դէպքերը

Տասնըհինգ հոգի եւս սպաննուեցան Պաղեստինի մէջ՝ հինգշաբթի օրերուադէմի մէջ: Արիւնալի ընդհարումներ տեղի ունեցան Արաբներուն, Հրեաներուն եւ Բրիտանացի զինուորներուն միջեւ:

Բրիտանական իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են երկու կողմի ահաբեկիչները զսպելու համար:

Երկու Հրեաներ սպաննուեցան երբ Արաբները Հայֆայէն Թել Ավիվ տանող հանրակառքին վրայ յարձակեցան: Հականայի ահաբեկիչները Արաբ մը սպաննեցին Երուսաղէմի մէջ:

★ Միացեալ Ազգերու ընդհանուր քարտուղարը Թրիկվի Լի, Պաղեստինի ապահովութեան խնդիրը յանձնաժողովին ներկայացուց երէկ:

★ Հրէական գործակալութեան ամերիկեան հատուածին ներկայացուցիչը յայտարարեց հինգշաբթի օր Փարիզի մէջ թէ «մենք կ'ուզենք զէնք տանալ՝ պայմանաւ որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը հաւանի»: Անգլիա իր խոստումները չի յարգեր, ըսաւ ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԷՆՔԷ ԴՈՒՐՍ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Պրազիլիոյ կառավարութիւնը խորհրդարանէն վտարել տուաւ բոլոր համայնավար երեսփոխանները եւ քուէարկել տուաւ համայնավար կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակելու Մայիսի օրինագիծը: Հինգշաբթի առտու ոստիկանութիւնը գրաւեց «Թրիպունա Փոփուլար» թերթին խմբագրատունը: Ոստիկանները հասան այն պահուն երբ թերթը մամուլին յանձնած էր բացառիկ թիւ մը: Ընդհարումներ տեղի ունեցան: Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ գնդացիրներով եւ արտասուաբեր ռումբերով յարձակիլ շէնքին վրայ: Համայնավարները ձեռնատումբ գործածեցին, բայց ի վերջոյ անձնատուր եղան: Ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ խորհրդարանէն ներս երբ նախագահը վերջին անգամ մը եւս քուէի դրաւ կառավարութեան օրինագիծը որ ընդունուեցաւ 74ի դէմ 181 ձայնով: Համայնավար երեսփոխանները յարձակեցան իրենց պաշտօնակիցներուն վրայ:

Խորհրդարանէն վտարուած են 76 երեսփոխաններ: Ինչպէս նաեւ մէկ ծերակուտական եւ 18 քաղաքապետական խորհրդականներ:

Կարդացէք Դաշնակցութեան յիսունըութր տարուան կենսագրութիւնը:

Դաշնակցութեան դրօշին տակն էր որ Հայոց ազգին արիւարանց քաջերը կռուեցան ու նահատակուեցան որպէսզի հայրենիքը ըլլար ազատ, անկախ ու միացեալ:

Դաշնակցութեան դրօշին տակն է որ հայ ժողովուրդը պիտի շարունակէ իր ճամբան մինչեւ որ հրաշափառ արեւը ցաթի Արարատեան աշխարհին վրայ:

Ժ.

«Կացութիւնը չափազանց ծանրակշիռ է» կ'ըսէ Մարշըլ

Հինգշաբթի օր, Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Զ. Ճորճ Մարշըլ, Եւրոպայի ազգերուն նիւթական օգնութիւն հասցնելու հարցին քննութեան առեն, խօսք առնելով յայտարարեց թէ «կացութիւնը չափազանց ծանրակշիռ է»:

Նախարարը պատրաստած էր 5500 բառնոց ճառ մը յանձնարարելու համար որ անպայման քուէարկուի նախագահ Թրումընի օրինագիծը:

Ստորեւ կուտանք իր ճառին գլխաւոր մասերը — Եթէ թոյլ տանք որ Եւրոպան իր սեփական միջոցներով վերականգնի, իր տնտեսական տագնապը այնքան ծանրակշիռ պիտի ըլլայ եւ իր դժգոհութիւնը այնքան մեծ որ պիտի վտանգուի նաեւ Միացեալ Նահանգներու ապահովութիւնը: Տոլարը չի կրնար փրկել աշխարհը, բայց եւ այնպէս աշխարհը չի կրնար փրկուիլ առանց մեր տոլարներուն: Շատ անգամներ ըսուած է որ պատերազմը շահեցանք, բայց տակաւին շահած չենք խաղաղութիւնը: Այս յայտնութիւնը իրական կացութիւնը չի պատկերացներ: Այսօր շատ մը կէտերու վրայ աւելի կռիւ կայ քան պատերազմի օրերուն:

Մեր դիմացը ունինք ժողովրդավար կառավարութիւններ որոնք, ինչպէս մերկառավարութիւնը, պատասխանատու են իրենց ժողովուրդներուն: Թոյլ պիտի չտայինք որ տարբեր ըլլար կացութիւնը: Կը սպասենք որ ժողովրդավար կառավարութիւն մը որ յանձնարարութիւններ ըրած է հանդէպ իր ժողովուրդին, յարգէ այդ յանձնառութիւնները:

Եթէ որոշում տանք թէ Միացեալ Նահանգները չեն կրնար կամ չեն ուզեր մասնակցիլ Եւրոպայի վերաշինութեան աշխատանքին, պատրաստ ենք դիմագրաւել այն հետեւանքները որոնք յառաջ պիտի գան այդ որոշումէն, այսինքն սպասեր ամբողջ Եւրոպան ենթարկուի ոստիկանական պետութեանց լուծին: Մի մոռնաք որ հիւանդագներ կան: Պէտք է տքի բարձրացնենք զանոնք որպէսզի ժամանակի ընթացքին, ինքնաբաւ ըլլան:

Տասնըհինգ ամիս պիտի տեւէ մինչեւ որ մեր գերը կատարած ըլլանք: Ներկայացուած ծրագրին գաղափարն անգամ մեծ քաջալերութիւն մը եղած է Եւրոպայի ժողովուրդներուն:

Մարշըլ, յիշելէ ետք այն ընդդիմութիւնը զոր համայնավարները կը մղեն իր անունը կրող ծրագրին դէմ, դիտել տուաւ թէ տագնապը կը լուծուի այն պարագային երբ բոլոր ազգերը գործակցին:

Նախարարը յետոյ ըսաւ թէ խորհրդային կառավարութեան ներկայ քաղաքականութիւնը կը դժուարացնէ այդ բաղձանքին իրագործումը, բայց «մենք պիտի չթերանանք մեր աշխատանքներուն մէջ՝ հակառակ անոր որ Խորհրդային Միութիւնը եւ համայնավար կուսակցութիւնները վճռապէս որոշած են ձախողեցնելու մեր ծրագրին գործադրութիւնը»:

Ներկայ առաջարկները, պէտք է իրենց ամբողջութեամբ քուէարկուին, այլապէս պէտք չէ գործի ձեռնարկենք, ըսաւ Մարշըլ:

Ծերակուտական Վէնտընպըրկ հարցուց թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը իսկապէս «պատերազմ հրատարակա՞ծ է Մարշըլի ծրագրին դէմ»: Արտաքին նախարարը բացատրեց թէ Մոսկուայի պաշտօնատարներուն եւ Մոլոթովի յայտարարութիւնը տրոշ կերպով ցոյց կուտան թէ Ռուսիա թշնամական վերաբերում ունի ծրագրին դէմ:

Մարշըլ, իր ճառը վերջացնելէ առաջ, սպառնաց հրաժարիլ, եթէ ծրագիրը չքուէարկուի:

★ Ամերիկա 6800 միլիոն տոլար պիտի յատկացնէ Եւրոպայի յառաջիկայ 15 ամսուան մէջ եթէ խորհրդարանը վաւերացնէ Թրումընի օրինագիծը: Մինչեւ 1952, յատկացուցած պիտի ըլլայ 17 միլիառ տոլար:

Պետական ծախսերը պիտի կրճատուին

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հինգշաբթի իրիկուն, ելմտական նախարար, Պ. Րընէ Մայէր, ձայնասփիւռին վրայ, օրուան տնտեսական տագնապին ու ելմտական նոր ծրագրին մասին խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է զգալի չափով կրճատել պետական ծախքերը եւ երեսուն միլիառ ֆրանք խնայել մինչեւ Մարտի վերջը:

Այսպէս պիտի արձակուին 150.000 պետական պաշտօնեաներ: Կարգ մը հանրային հաստատութիւններ պիտի փակուին: Բոլոր պաշտօնատուները պիտի աշխատին 10 առ հարիւր խնայողութիւն մը ընել իրենց ընթացիկ ծախքերէն: Կրճատումներ պիտի կատարուին նաեւ պատերազմական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մեծն Տիգրա՞ն, թէ Միհրդատ Եւպատոր

Ա.

Քրիստոսէ առաջ Ա. դարուն, Կապադովկիոյ թագաւորութիւնը, իբր Փոքր Ասիոյ ու Հայաստանի միջեւ տարածուած շատ կարեւոր երկիր մը, կը նկատուէր հռոմէական հողամաս մը, մանաւանդ Սկիպիոս Ասիատիկոսի յաղթանակներէն վերջ:

Կապադովկիոյ գրաւումը կը դիւրացնէր Հայաստանի աշխարհակալութիւնը եւ կը նշանակէր Միջագետքի ու Պարսկաստանի պարտութիւնը: Կապադովկիոյ անջատ թագաւորութեան մը գոյութիւնը վտանգ մըն էր նաեւ Պոնտոսի թագաւորութեան ու տպաւորիչ մը Պարթեւներուն, որոնց վերջին զօրաւոր թագաւորն էր Միհրդատ Ա. որ իր դրամներուն վրայ կը կրէր «Նիքաթոռ» եւ «Թէոպատոր» տիտղոսները:

Ա. Դարուն (Ն. Ք.) Ասիական երեք զօրաւոր պետութիւններ կային: Պարթեւաստանէն վերջ զօրաւոր էր Պոնտոսի թագաւորութիւնը որուն գահին վրայ նոր բարձրացած էր Մեծն Տիգրան (95 — 55 Ն. Ք.), որ աշխարհակալական նոր ձգտումներու կը պատրաստուէր ու կը փափաքէր Պարթեւները տկարացնել, Հալէպի Սելեւկեան թագաւորութիւնը իրեն ենթարկել ու հայկական նոր կայսրութիւն մը հիմնել, որուն սահմանները պիտի հասնէին ծովերու ափերը ու որուն ուժը պատկառազդու պիտի ըլլայ Արեւմուտքի մեծազօր Հռոմի հասարակապետութեան: Այս վերջին ծրագիրը յաջողցնելու համար, պէտք էր Կապադովկիան գրաւուէր, որուն սահմանակից եղող Հայկական Ծոփաց թագաւորութիւնը անգամ չէր կրցած նուաճել Տիգրանի հզօր նախորդներէն՝ նոյ իսկ Արտաշէս Ա. «Աշխարհակալը»: Եթէ նկատի ունենանք որ Տիգրան Մեծին գահակալութեան տարին, արեւմտեան Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունէր Ծոփաց (Sophene) հայկական անկախ թագաւորութիւնը, որուն գահին վրայ կը բազմէր Տիգրանը չճանչցող հայազգի Արտաշէս թագաւորը, կրնանք մակաբերել թէ Տիգրանի համար կենսական նկատուած էր Կապադովկիան գրաւելու հարցը: Երբ Պարթեւներու Մեծն Միհրդատ Ա. թագաւորը մեռաւ, Մեծն Հայքի շրջակայ փոքր պետութիւնները՝ ինչպէս Կորդուկի, Ատրպատէնի, Օսրոյէնի, ու Ատրոպաթանի անջատ թագաւորութիւնները կը պատկանէին Պարթեւաստանին: Մեծն Տիգրան ոչ միայն այս 4 երկիրները իր ձեռքին տակ չունէր, այլ դեռ իր պայմանական երկրէն 70 հայկական հովիտներ պարտադրաբար «նուէր» տուաւ Պարթեւ Արքային՝ որպէսզի կարենար Հայաստանի գահը բարձրանալ ու իշխել Արտաշատ մայրաքաղաքին մէջ:

Մինչդեռ Տիգրան այսպիսի պայմաններու տակ գահ կը բարձրանար, Միհրդատ Եւպատոր արդէն իսկ զօրաւոր թագաւորի մը համբաւը ունէր, ու միշտ Ասիոյ զօրաւորագոյն թագաւորը ըլլալու յաւակնութեամբ ինքզինքը կը խաբէր, որովհետեւ քանի մը յաղթանակներ տարած էր, օգտուելով Հռոմի մէջ տիրող ներքին անհամաձայնութիւններէն: Դիւանագէտ սակայն, կուզէր հակառակը ցոյց տալ: Որքան Եւպատորին թաթերուն տակ գտնուող Կապադովկիան անգամ չէր կրցած անկասկածապէս գրաւել իր կողմէ, (ինչպէս որ այժմու Իտալիոյ թաթերուն տակ գտնուող Մալթան այսօր չի պատկանիր Իտալիոյ), ու Կապադովկիոյ գահին վրայ բազմած էր Հռոմէական Արիոբարզան թագաւորը՝ թշնամին Տիգրանի ու Միհրդատի:

Ռազմագիտական խորխտ արժանիքի տէր էր սակայն Տիգրան, որ հազիւ գահ բարձրացած՝ իր թագին իսկոյն կցեց նախ Ծոփաց Հայկազնեան անկախ թագաւորութիւնը, ծնունդ տալով Միացեալ Մեծ Հայաստանին: Տիգրան յետոյ վերագրաւեց Պարթեւաստանի «նուիրած» 70 հովիտները ու իսկոյն աշխարհակալեց չուրջի 4 անկախ թագաւորութիւնները, ու 500.000 զինուորներով (ըստ Ակիանոսի) գրաւեց Սելեւկեան բովանդակ թագաւորութիւնը, հալածելով անոր գահակալը ու մէկէ աւելի թագապահանջները, խորխտաբար հասաւ մինչեւ Միջերկրականի ծովը (որ ն չէր կարողացած հասնիլ Ռուսիոյ Մեծ Պետրոսն անգամ), ու հայկական յաղթական դրօշ երը ծածանեցուց Սուրիոյ, Փիւնիկէի, Կոմագէնի, Հիւսիսային Պաղեստինի, ու ըստ Յովսէփոսի մինչեւ Եգիպտոսի սահմանները): Կիլիկիոյ քաղաքները, Պէյրութ ու Դամասկոս, Անտիոք ու Եփրատեան — Միջերկրականեան երկիրը հայկական եղած էին: Երուսաղէմի Աղէքսանդրիա թագուհին հպատակութիւն յայտնեց Տիգրանին ու խնդրեց որ չարիք չի հասցնէ Հրէից ազգին: Տիգրան ազնուօրէն չապատակեց անոր երկիր, ու ոչ ալ չարիք հասցուց Հրէաներուն պահելով իր խոստումը, մինչդեռ դարեր առաջ Մեծն Աղէքսանդր Փիւնիկէ արշաւած օրերուն նման խնդրանքի մը ընթացք չէր տուած, իսկ անոր յաջորդող Սելեւկեան թագաւորները շատ անգամներ խաբած էին Հրէաստանի ժողովուրդը: Իր առաջին տարիներուն մէջ, Տիգրան այսքան յաջողութիւններ կ'ունենար, որոնք քիչ վերջ կրկնապատկուած էին նորանոր իր աշխարհակալութիւններով: Մինչդեռ Եւպատոր նոյնիսկ չէր կարողացած Կապադովկիան իր ձեռքին մէջ պահել հակառակ որ Տիգրան զայն քանիցս գրաւած էր Միհրդատին առաջարկով ու անոր հաշուոյն ...

Մեծն Տիգրանի այս առաջին ռազմային յաղթանակներուն համար էր որ խորամանկ Միհրդատ Եւպատորը իսկոյն ծրագրեց անոր դաշնակիցը ըլլալ: Համեստ սկզբնաւորութենէ մը նոր մեծցած Տիգրանի կը մօտենար սկիզբէն ի վեր մեծ ու զօրաւոր նկատուած Միհրդատ Եւպատորը, որ Տիգրանի հետ ազգական ըլլալն ալ պատիւ համարելով, իսկոյն կնքեց 2 դաշինքներ ու կնութեան տուաւ իր դեռատի եւ լաւ դաստիարակուած դուստրը — Կղէոպատրան :—

Այս դաշինքներով, Կապադովկիան ու Փոքր Ասիան կը ձգուէր Միհրդատին, իբր ռազմային ասպարէզ: Իսկ Արեւելքը կը ձգուէր Տիգրանին, իբր ռազմային իրաւունք, հակառակ որ Ծոփաց թագաւորութեան քանդումով՝ Տիգրան կը փափաքէր իր պետութեան կցել Կապադովկիան, որուն սահմանակից Կիլիկիան արդէն իր ձեռքին տակ կը գտնուէր, ու ամենայն իրաւամբ՝ Կապադովկիան ալ գրաւելու փափաք կրնար ունենալ: Տիգրան միշտ հաւատարիմ իր խոստումներուն՝ սկիզբները Հայաստանի չի կցեց Կապադովկիան, ու բաւականացաւ չափուելու Պարթեւներու, Սելեւկեաններու ու շրջակայ ուրիշ ազգերուն հետ:

Բայց այս 2 դաշինքներէն վերջ, կը սկսէր Տիգրանի վերապահուած նոր յաղթութիւններուն՝ երկրորդ շրջանը, որ Միհրդատին նախանձը գրգռելով գիշանած էր Տիգրանի արքունիքին մէջ խառնակութիւններ ու երկպառակութիւններ ստեղծել, որոնք դիւրաւ կրնար յաջողցնել իբր Տիգրանի աները:

Տիգրան այս անգամ մտաւ բուն Պարսկաստան ու աշխարհակալեց ամբողջ Մարաստանը (Media), ու յաղթականով հասաւ մինչեւ Եկբատան Եօթնապարիսպ քաղաքը (այժմու Պարսկաստանի Համատան ի շրջակայքը):

Այս յաղթութիւններուն վրայ Կովկասեան ազգերը ճանչցան Տիգրան Մեծին գերիշխանութիւնը, հակառակ որ Միհրդատ Եւպատոր ունէր Կիմմերեան տիրապետութիւնը: Աղուանից պետութիւնը (Albania Caspii) Վրաստան ու ուրիշ երկիրներ հպատակեցան Տիգրանին, որուն պետութեան սահմանները հիմա կ'երկարէին Երուսաղէմէն մինչեւ Թիֆլիս, ու պատկառանք կ'ազդէին մինչեւ Պարսից Ծոցին բնակիչներուն :

Մեծն Տիգրան իբր Արեւելքի մեծագոյն ինքնակալը՝ Սելեւկեաններէն ժառանգեց «Թէոս» (Աստուած), իսկ Պարթեւներէն խլեց «Վասիլեւս Վասիլէօն» (Արքայից Արքայ) մակդիրները, ու իր ձիուն առջեւը առած 4 գահազուրկ թագաւորներ շրջեցաւ Կապադովկիայէն մինչեւ Կովկաս: Նոյնիսկ Հռոմի աչքին, Տիգրան երեւցաւ իբր «Ասիոյ հզօրագոյն Արքան», որ «իր ուժերով սարսափեցուց Հռոմը», ինչպէս իր մասին գրեց աշխարհահռչակ Կիկերոնը :

Կապադովկիան, սակայն, Միհրդատին սեփականութիւնը չեղաւ: Անոր Հռոմէական Արիոբարզան թագաւորը Տիգրանի ու Միհրդատի բազուկներով հինգ անգամներ գահէն հալածուելէ վերջ, կրկին կը վերադառնար, ու գահ կը բարձրանար Հռոմի բազուկով, որովհետեւ Միհրդատին էր վերապահուած անոր պահպանութիւնը ու ոչ Տիգրանին...: Միհրդատ միշտ կ'աղերսէր Տիգրանին որ օգնէր իրեն որպէսզի գլուխ հանէր Կապադովկիոյ գրաւումը ...: Տիգրան զզուած Միհրդատին վերջին աղերսագրութիւններէն, առանձինն արշաւեց Կապադովկիոյ վրայ, 77 Թուականին, ու բոլոր երկիրը գրաւեց ահ ու սարսափ պատճառելով Հռոմայեցւոց: Կապադովկիոյ գահազուրկ թագաւորը փախաւ մինչեւ Հռոմ իր ամբողջ թագաւորութիւնը ձգելով Տիգրան Մեծին, որ Կապադովկիոյ բնակիչներէն 300.000 ժողովուրդ բռնութեամբ Հայաստան փոխադրեց, ու նոյնպէս ուրիշներ ալ փոխադրեց Կիլիկիոյ Սոլի քաղաքէն ամենայն վեհափառութեամբ ու անհաման ռազմային յաջողութիւններով, որոնք թերեւս գերազանցեցին Նաբուքոդոնոսորը կամ Սալմանասարը ... :

Համաձայն իր դաշինքներուն, Տիգրան ազնուօրէն կրկին Միհրդատին ձգեց Կապադովկիոյ աշխարհակալութիւնը, բայց ապիկար Միհրդատ դարձեալ չկրցաւ պահել զայն...: Միհրդատ իր Լուկուլլեան պատերազմներէն վերջ ոչ միայն Կապադովկիան, այլ իր բովանդակ թագաւորութիւնը կորսնցուց ու երեք հոգիով սկսաւ փախչիլ անմատչելի լեռներ...: Ցուցահաստ Միհրդատ Եւպատորը, իր ձեռքով իր կիները, աղջիկները ու հաւատարիմները մի առ մի թունաւորելէ վերջ ջորիներուն վրայ բեռցուց իրեն մնացած գանձերը, որոնք սկսաւ առատօրէն գետին թափել որպէսզի զինքը մօտէն հալածող Հռոմայեցիները զբաղեցնէ, ու հազիւ հազ մազապուրծ կեանքը ազատեց՝ հասնելով Հայաստանի սահմանները, ուր սահմանապահ հայ պահակները ներս ընդունեցին զինքը՝ որ անծանօթ դարձած էր իր երկիւղէն ու տագնապներէն : Պատրաստուեցաւ Տիգրանի առջեւ ծունկի գալ իր փրկութեան համար:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Քեմալականութեան վաղքի օրերուն, լեզուագիտական ակադեմական ժողովներ սարքուեցան Պոլսոյ մէջ, ապացուցանելու համար թէ Թուրքերէնը «արեւ լեզու» մըն է, որմէ ծնած են միւսները:

Նոյնիսկ մարդկային քաղաքակրթութեան ծնունդը վերագրուեցաւ Թրքական հանճարին:

Օտար գիտնականներ անգամ ծախու հանեցին իրենց հմտութիւնն ու գրիչը, ապացուցանելու համար այս «նոր գիւտերը»:

Միեւնոյն ատեն զարկ տրուեցաւ Թուրքերէնի զտման: Անխնայ վտարուեցան պարսկերէն եւ արաբերէն բառերն ու բացատրութիւնները :

Մ. Քէմալի մահէն վերջ, լեզուները հետզհետէ բացուեցան, գլուխները բարձրացան, եւ այժմ կատարեալ ջղագրգռութեան մը մատնուած է նոյնիսկ Մ. Քէմալի կուսակցութիւնը, «Հալք», որուն բացարձակ համագումարը նոր վերջացաւ :

Մէկէ աւելի ծանրակշիռ հարցեր դիզուած էին օրակարգին վրայ: Իսկ մթնոլորտը այնքան պղտոր էր որ, գոռում – գոչումներ, ընդհարումներ իրարու կը յաջորդէին շարունակ :

Այսպէս, 'Իեկտ. 2ի նիստին մէջ, պատգամաւոր մը բեմ ցատկեց բարկաճայթ, վար առնելու համար ճառախօս մը որ անխնայ կը քննադատէր քեմալական կարգուսարքը:

Շատ խոր են այս իրարանցումին շարժառիթները եւ սերտօրէն կապուած Թուրքիոյ ոչ միայն ներքին, այլեւ արտաքին քաղաքականութեան հետ :

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն կարգ մը նշանակալից իրողութիւններ. —

Ա.— Իժդրհութիւն «Հալք»ի աշխարհական (լայիք) եւ ընկերային գործունէութեան դէմ: Ոչ միայն բողոք, այլեւ ծանր մեղադրանքներ, — անկրօնութիւն, անաստուածութիւն, անբարոյականութիւն: Պատգամաւոր մը իբրեւ դարման կ'առաջարկէր աստուածաբանական համալսարան մը հիմնել եւ բոլոր միջոցներով ուժ տալ կրօնի ուսման :

— « Երբ միւս համայնքները ժառանգաւորաց վարժարաններ բանալով բարունիներ, քահանաներ կը հասցնեն, մեր կրօնից տեսուչը ամէն իրաւասութենէ զրկուած՝ օրը իրիկուն կ'ընէ համրիչ քաշելով: Այսօր երկրին մէջ բախտախաղը եւ գինեմոլութիւնը աւերներ կը գործեն եւ բարոյական ապականութիւն կը տիրէ: Պատճառը անկրօնութիւնն է : Աստուածավախութիւն չմնաց »:

Նոյնքան պատկերալից բացագանչութիւններ՝ ուրիշ պատգամաւորներու կողմէ, որոնց մէկը, բժիշկ, վէրք մը հոս կը բանայ.

— « Բացարձակապէս սուտ է այն վայնասունը թէ յետադիմութիւնը գլուխ կը ցցէ, հայրենիքը վտանգի մէջ է, վարչաձեւը ձեռքէ կ'ելլէ եւն: Բուն յետադիմութիւնը այն շարժումն է որ կ'ուզէ մեզ տանիլ «կինէշ – միւնէշ» լեզուներու, ցափուտուքներու »:

Բ.— Շատ աւելի բնորոշ է երկրորդ երեւոյթը :

Համագումարի օրակարգին վրայ կը գտնուէր քաղաքական խնդիր մը եւ այս առթիւ փոխն ի փոխ արտասանուեցան կարգ մը իմաստալից բառեր, — ազգայնականութիւն, ցեղապաշտութիւն, Թուրանականութիւն, համայնավարութիւն :

Վերջին հոսանքը, համայնավարութիւն, աչքի փուշ դարձած է առենէ մը ի վեր: Այն աստիճան որ, առաջարկուեցաւ մասնաւոր մարմին մը կազմել, պայքարելու համար անոր դէմ իսկ իբրեւ անմիջական միջոց, համայնավարները վտարել բոլոր հանրային հաստատութիւններէն եւ դպրոցներէն :

Տեսակէտները այնքան ալ յստակ չեն միւս վարդապետութեանց մասին: Աւելի ճիշդ, բերնի տակ խօսքեր կան որոնք վերապահութեամբ կ'արտասանուին :

Նոր Թուրքիան դարձեալ խարխափումի մէջ է, իր ճամբան գտնելու համար ազգայնականութեան եւ Թուրանականութեան միջեւ: Եւ այս՝ իբրեւ հետեւանք սլաւականութեան ծաւալման:

Պատգամաւոր մը յայտարարեց.— «Մենք բոլորս ազգայնականներ ենք Թրքական սահմաններուն մէջ»:

Ուրիշ մը, ծանօթ բանաստեղծ Համտուլլահ Սուպհի, Պուքրէշի նախկին դեսպանը, կը ձգտի ընդարձակել համաթրքական շարժման սահմանները : Իր տեսութեամբ, ազգայնականութիւնը

պէտք չէ հիմնուի լեզուի եւ կրօնի վրայ: Ան 60 միլիոն հաշուելով Կեդր. Ասիոյ, Կովկասի, Պալքաններու եւ Անատոլուի Թուրքերուն թիւը, կ'ըսէ —

«Մենք ամբողջ ճամբով կը շահագրգռուինք արտասահմանի բոլոր Թուրքերով: Միայն թէ քաղաքական չէ այս շահագրգռութիւնը »:

Կ'արժէ աւելի լայնօրէն պարզել այս նոր խըմորումը, որ կը շահագրգռէ մեզ ալ:

Այն օրէն ի վեր որ կողմնացոյց Պալքանեան ճակատը, Թուրքիա նոր յենարաններ կը փնտռէ, յանուն արտաքին ապահովութեան եւ ներքին անդորրութեան:

Այլեւս իրականութիւն է սլաւական ցանցը իր սահմաններու երեք չորրորդին վրայ, հոդ չէ թէ տարբեր նշանախօսքերով: Պալքանեան ճակատին միակ հաւատարիմ բարեկամն ու զինակիցը, Յունաստան: Ինք պէտք ունի արտաքին օգնութեան, դիմանալու համար ներքին փոթորիկներուն: Իսկ անգլեւսաքսոն աջակցութիւնը, որքան ալ թանկագին, դեռ ամէն վստահութիւն չի ներշնչեր:

Կը մնայ արաբական աշխարհը, որուն մօտենալու ձեւեր է որ կը փնտռեն «Հալք»ի չափաւոր հոսանքները եւ օրուան վարիչները իրենք, առանց շատ տուր հանդամանք տալու իրենց մարզանքներուն:

Երբեմնի միակ հոսանքը, Մ. Քեմալի կուսակցութիւնը, հարկադրուած է չափաւորել իր եռանդը, դրոյհետեւ իր դիմացն ունի ընդդիմադիր կազմակերպութիւն մը, «Դեմոկրատ», որ այնքան ալ համաձայն չէ չեշտակի դիրք բռնելու Հիւսիսի հարեւանին դէմ: Տ.

Վահան Արծրունի

Յուլիս 28ին, 87 տարեկան հասակում վախճանուեց Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ, դոկտոր – պրոֆ. Վահան Մակարի Արծրունին:

Արծրունին հանդիսանում է Սովետական Հայաստանի բժշկական գիտութեան ականաւոր ներկայացուցիչներից մէկը, որը ունեցել է աւելի քան 60 տարիների բժշկական, գիտական եւ մանկավարժական բեղուն գործունէութիւն:

Նրա գրչին են պատկանում բազմաթիւ գիտական աշխատութիւններ:

Լինելով Երեւանի պետական համալսարանի բժշկական ֆակուլթէի վարիչը, ապա Բժշկական կաճառի հիմնադիրներից մէկն ու նրա Նորմալ Անատոմիայի բաժնի վարիչը, Վահան Արծրունին անցած 25 տարիների ընթացքում դաստիարակել, աճեցրել է հարիւրաւոր բժշկական մասնագէտներ:

Վահան Արծրունին ծնուել է 1860ին Նոր Բայազիտում: Տարրական կրթութիւնն ստացել է իր ծննդավայրում, ապա փոխադրուել Թիֆլիս, որտեղ շարունակել է ուսումը դասական գիմնազիայում: Գիմնազիան աւարտելուց յետոյ անցել է Փարիզ եւ մասնագիտական կրթութիւն ստացել այստեղ:

Վերադառնալով Թիֆլիս, 1890ին Արծրունին աշխատում է որպէս Թաղամասային առողջապահական բժիշկ: Փաստօրէն այդ թուականներից է, սկսւում է նրա գիտական հասարակական գործունէութիւնը:

Զարբերական մամուլում լոյս են տեսնում նրա հանրամատչելի լեզուով գրուած մժշկական բազմաթիւ յօդուածները, որոնցից յիշատակութեան արժանի են յատկապէս «Ամուսնութիւն» եւ «Աղջիկը» ընդարձակ ուսումնասիրութիւնները, որոնք տպագրուել են «Մուրճ» ամսագրի 1901—1902 թուականների համարներում եւ յետագայում լոյս են տեսել առանձին գրքոյկներով:

Բացի վերոյիշեալ աշխատութիւններից, Վահան Արծրունին այդ շրջանում գրում է առողջապահական մի շարք գրքոյկներ, («Մի ծխիր», «Մի խմիր», վարակիչ հիւանդութիւնները եւ նրանց թոյնը», «Դողերոցք կամ մալարիա» «Ինֆլուենցա կամ Նոր ցաւ», «Մաղիկ եւ պատուաստ», «Վատ ցաւ» եւայլն), բոլորն էլ գրուած ժողովրդի համար հասկնալի, մատչելի լեզուով:

Ժողովրդական առողջապահութիւնը էլ աւելի զարկ տալու նպատակով 1903ին Արծրունին սկսում է հրատարակել «Առողջապահիկ թերթ» պատկերազարդ հանդէսը, որը շարունակւում է երեք տարի եւ լայն ժողովրդականութիւն է ձեռք բերում յատկապէս բանուորական ընտանիքներում, դառնալով այդ ընտանիքների մտերիմ բժշկական խորհրդատուն: ա

Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին մի պահ ընդհատւում է Բժ. Վահան Արծրունու գիտահետազօտական աշխատանքը: Նա հարկադրուած է լինում զբաղուել բացառապէս բժշկութեամբ: Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումից անմիջապէս յետոյ Արծրունուն գտնում ենք Երեւանում:

1921ին Վահան Արծրունին հրաւիրւում է Երեւան նորաստեղծ համալսարանի բժշկական հաmalsaranի բժշկական համալսարանի դասախօսներու: Նրա ղեկավարութեան է յանձնւում Ֆաքիւլթէի Նորմալ Անատոմիայի բաժնը: Սովետական կառավարութեան լայն աջակցութեամբ ընդարձակւում է Ֆաքիւլթէն, վերածւում առանձին կաճառի, որի հիմնադիրներից մէկն է Արծրունին:

Արծրունու յետագայ տարիների ամբողջ գործունէութիւնը կապուած է այդ կաճառին հետ: Մնալով երկար տարիներ որպէս կաճառին դասախօս եւ Նորմալ Անատոմիայի բաժնի վարիչ, Արծրունին ոչ մի ջանք չի խնայել նոր մասնագէտների պատրաստման, այդ մասնագէտներին բժշկական գիտութեամբ զինելու գործում:

1924ին լոյս է տեսնում նրա «բժշկական տերմինների բառարանը» (ԽՄԲ.— Այս բառարանին կասկածելի արժէքի մասին ընդարձակ քննադատական մը հրատարակեցինք «Յառաջ»ի մէջ մէկ տարի առաջ): Այս բառարանը պարունակում է 17.000 բառ եւ մեծապէս օգնել է ուսանողներին՝ մայրենի լեզուով ուսումնասիրելու բժշկական գիտութիւնը:

Բժիշկ Արծրունին գրել է «Մարդու Անատոմիայի» դասագիրքը բաղկացած 6 պրակներից, որոնցմով սովորել եւ սովորում են հարիւրաւոր ուսանողներ:

Չնայած իր առաջացած տարիքին, տոքթ. պրոֆ. Արծրունին մինչեւ վերջին շրջանումն էլ չէր կտրւում իր սիրած կաճառից եւ մասնագիտութիւնից:

(Սովետական Հայաստան Ամսագիր, թիւ 8)

Ոճրակոխուած իրաւունքներ

Մտածում եմ երբեմն — անէծքի տա՞կ ենք ծնել մենք: Բայց այդ չի կարող պատահել, քանի որ մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքում մենք ոչ ոքին, վատութիւն չենք արել:

Մտածում եմ — անիրաւունք ենք ապրում մենք, բայց անյիշելի ժամանակներից պետութիւն ենք ունեցել, առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդն ենք եղել ամբողջ աշխարհում, լուսաւորեալ Եւրոպայի մշտավառ փարոսն ենք հանդիսացել խաւարակուռ Ասիոյ մէջ: 451 թուին, քրիստոնէութեան պաշտպանութեան համար դիւցազնական ճակատամարտ ենք մղել հզօրագոյն յետադիմութեան դէմ: Դարեր շարունակ անհաւասար պայքար ենք տարել արնաբրու հորդաներին դէմ:

Պետութիւն ենք մենք եւ այժմ, եւ այն էլ հզօր Խ. Միութեան 16 հանրապետութիւններից մէկը, հաւասարաիրաւունքի տէր: Ուրեմն մենք կանք: Օրինաւոր, մշտական, անխորտակ մեծութիւն ենք մենք, եւ այդ հանգամանքից էլ բխող իրաւունքների եւ պարտականութիւնների տէր: Պետական գործիչների շարան ունինք մենք, որոնք միութենական չափանիշով աշխատողներ են, հայ անունը իրենց միջազգային գործունէութեամբ մասնակից դարձնողներ, բայց դարձեալ ոչինչ չունենք մենք:

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ժամանակ, Դաշնակիցների կողքին կռուեցինք, մեր կեանք վրայ տալով: Կռուից յետոյ յաղթողների շարքում դասուեցինք, բայց որպէս վաստակ Լօզանը միայն ստացանք:

— «Մեզ չի բերում», — ասում է հայ ժողովուրդը:

— «Բերելու» կամ «չբերելու» խնդիր չկայ, — բացատրեցին մեր երկրի այսօրուայ տէրերը, — դրամատիրական պետութիւնները ձեզ խաբեցին — իրենց աշխարհատիրական նպատակների համար, ձեր արիւնն էր նրանց պէտք եւ ոչ ձեր բարօրութիւնը:

Լսեցինք նրանց եւ լռեցինք:

— Միայն խորհրդային իշխանութիւնն է պաշտպանը հայ ժողովրդի իրաւունքներին, շարունակում էին նրանք:

Դարձեալ լսեցինք եւ սպասեցինք արդիւնքին:

Ծագեց համաշխարհային երկրորդ պատերազմը: Փոքրիկ Հայաստանը, Դաշնակիցների կողքին, ամենագործօն կռուողներից մէկը հանդիսացաւ:

Հենց իրան, Խ. Միութեան ղեկավար Ստալինի յայտարարութեան համաձայն, Խ. Միութեան անդամ ժողովուրդներից ոչ մէկը հայ ժողովուրդին չափ զոհաբերեց:

Կէրչը՝ հայ երիտասարդութեան համատարած գերեզմանոցը դարձաւ:

Հայ զինուորը քաջաբար կռուեց եւ իրեն զոհ բերեց ճակատի բոլոր դիրքերում: Հայ սպայութիւնը պատերազմի վարման անզուգական հմտութիւն, եւ հերոսութիւն ցուցաբերեց: Հայերը վաստակուած գովասանքների թեւերի վրայ երկինք բարձրացուեցին:

Մնում էր գործով հատուցման խնդիրը: Այդ ուղղութեամբ էլ կարծես ուրոշ բան կատարւում էր: Եթէ չէր էլ կատարւում, գոնէ խօսւում էր այդ մասին:

Եւ խօսւում էր շատ լուրջ, շատ կտրուկ, շատ որոշ կերպով:

Այդպէս, Խ. Միութեան հզօրագոյն տէր ու տիրական քաղաքական բիւրոյի օրգանը, իր քաղաքական արտայայտութիւնների մէջ շատ զուսպ «Պրավդա»ն խօսելով այդ ուղղութեամբ, առեւտրական սղիտակի վրայ գրում էր հէնց 1946ին.—

— Կովկասահայութեան իրաւունքն է Սուրմալուն, Կարս եւ Արտահան, իսկ Տաճկահայութեան իրաւունքն են Վան, Բիթլիս եւ Կարինվիլայէթները »: «Խ. Հայաստանը ունի բոլոր միջոցներն ու հնարաւորութիւնները այս նահանգներն էլ դարձնելու ծաղկեալ ու բարգաւաճ, որպիսին է արդի ծաղկեալ Խ. Հայաստանը»...:

Բոլորս մեծ հրճուանքի մէջ էինք:

Իսկապէս պէտք էր որ դրամատիրական եւ համայնավար պետութիւնների ղեկավարների խօսքերի եւ գործերի միջեւ մի տարբերութիւն լինէր. ուրիշ կերպ չէր կարող լինել »:

Բայց ինչպէս ասում են, «սարը մուկ ծնեց»:

«Կարսն ու Արտահանը վրացական են եղել եւ նրանց էլ պէտք է վերադարձուեն» Ազգերի միութեան ժողովում յայտարարում է պարոն Վիշինսքին:

Վիշինսքու յայտարարութիւնը երկնքից ընկնող կայծակի տպաւորութիւն թողեց հայ ժողովուրդի վրայ եւ արդար զայրոյթ եւ վրդովմունք առաջ բերեց նրա հոգում:

Նորից, Վիշինսքու յայտարարութիւնից յետոյ, լսում ենք հայ ժողովուրդի իմաստուն բառերը, երբ իր իրաւունքները տրորւում են.

— «Մեզ չի բերում»...

Սակայն դրանով ամէն ինչ չվերջացաւ:

Պարոնայք համայնավարները, մեր ժողովուրդի այսօրուայ ճակատագրին տէրերը, երէկ համարձակօրէն բացատրում էին թէ մենք խաբուած ենք եղել, որ մենք զոհ ենք գնացել դրամատիրական, աշխարհակալական պետութիւնների շահերին:

Այսօր մենք նորից սպասում ենք նրանց իմաստուն բացատրութիւններին: Մենք ցանկանում ենք իմանալ թէ, հայ ժողովուրդր հիմի՞ էլ խաբուած է:

Եթէ խաբուած է, ո՞ւմ կողմից:

Արդարամիտ համայնավարները պէտք է որ պատասխանեն այդ հարցին:

Պէտք է պատասխանեն, եւ բացատրեն, համայն աշխարհին թէ այս անգամ էլ հայ ժողովուրդը իր անհամար զոհերը տուեց իր համայնավար հայրենիքի ազատութեան եւ արդարութեան համար:

Եւ պէտք է որ նա վարձատրուի, գոնէ այս անգամ:

Ս. ԱՐԱՔՍ

ՔԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԱՄԱԿ ԲՈՒԺԱՐԱՆԷՆ

ՓԹԻԹ – ԱՐՊՈՒԱ.— Իսկապէս մարդ կը չուարի թէ ի՞նչ անուն տայ այն անձնուրաց եւ անձնազոհ Կապոյտ Խաչուհի գթասիրտ քոյրերուն, որոնք իրենց ընտանեկան հոգերէն վեր կը դասեն հիւանդներու օգնութեան գործը եւ հեւ ի հեւ ու անխոնջ կը վազվզեն հիւանդանոցէ հիւանդանոց, բուժարանէ բուժարան իրենց հետ բերելով մխիթարութիւն եւ գոհաբերութիւն:

Անգամ մը եւս, նոր տարուայ առթիւ, բուժարանս այցելեցին Մարսէյլի ժրաջան տիկիններէն, Տիկին Փափազեան, Գասպարեան, Թիւթէրեան եւ Շիկերէչեան եւ հոս գտնուող տասներկու հայ հիւանդներուն անխտիր բաժնեցին մէկ մէկ զոյգ սօքէթ, երկ երկու տուփ սիկար, կարկանդակ, պտուղ, նարինջ եւ խնձոր:

Դժբախտաբար ներկայիս իրենց այս զոհողութիւնը եւ անփոխարինելի բարիքը չենք կրնար փոխարինել, ուստի մեր վրայ կ'իյնայ գոնէ մեր սիրելի «Յառաջ»ին միջոցաւ հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնները եւ երախտագիտութեան յայտնելու պարտականութիւնը: Փառք եւ պատիւ իրենց, փառք ցեղիս ու բիր մէջէն կ'արտադրէ այսպիսի տիպար Հայուհիներ:

Յաջողութիւն իրենց բոլոր ձեռնարկներուն որոնք ըլլան բեղուն եւ արդիւնաւոր:

Շնորհակալութիւն նաեւ Մարսիլարնակ հայրենակից Պ. Աւագ Ահարոնեանի որ յանձն առած էր մեր գթութեան քոյրերը իր անձնական օթոյով մինչեւ բուժարան բերել եւ վերադարձնել:

Մկրտիչ Մատոյեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց զաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

ծախքերուն մէջ։ Պետութիւնը նոր փոխառութիւններ պիտի չխնդրէ պետական դրամատունէն։ Մօտ օրէն շրջաբերութեան հանուելիք փոխառութեան գումարը ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի շինարարական ձեռնարկներու։

★ Տակաւին յայտնի չէ թէ Ֆրանքին արժեզրկումը — օտար շուկաներու համար միայն — երբ տեղի պիտի ունենայ։ Ամերիկացի երեսփոխան մը որ միեւնոյն ատեն նախագահն է դրամատուներու յանձնախումբին, յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ «խորհրդարանը նախարար Մարշըլի ծրագրին ամբողջական կամ մասնակի գործադրութիւնը պէտք չէ քուէարկէ մինչեւ որ Եւրոպայի ազգերը չարժեզրկեն իրենց թղթադրամները»։ Իր կարծիքով մէկ սթերլինը պէտք է արժէ 2.65 տոլար — փոխանակ 4ի— իսկ տոլարը Ֆրանսայի մէջ պէտք է արժէ 240 Ֆր. փոխանակ 119ի ։

«ՀԵԼԼԷՆ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՏՈՒԻՆ»

Յունաստանի ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ հելլէն ապստամբները չարաչար պիտի պարտուին յառաջիկայ գարնան կամ ամառուան [illegible]։

Ամերիկեան կառավարութիւնը ի մօտոյ թնդանօթներ եւ գնդացիրներ պիտի յանձնէ հելլէն կառավարութեան։ Անգլիա 40.000 հրացան եւ ռազմանիւթ պիտի ղրկէ շուտով ։—

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ լեռնային կռիւներու վարժ Ամերիկացի զինուորականներ քանի մը շաբաթէն Յունաստան պիտի երթան՝ իբրեւ մարզիչ։ Քսան Ամերիկացի գնդապետներ օգնական Աթէնք մեկնած են, իրենց պիտի հետեւին վաթսուն ստորադաս զինուորականներ եւս։

ԺԱՄ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ հինգշաբթի օր մեռաւ աշխարհահռչակ երգիչ Րիչարդ Թաուպըր։ Ծագումով վիեննացի էր եւ 55 տարեկան ։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ տարագիր թագաւորին վերադարձի խնդրին քննութիւնը յետաձգուած է անպայման ժամանակով, համաձայն վարչապետ Սփաքի յայտարարութեան ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ռումանական հիւպատոսը կը մերժէ Պուքրէշ վերադառնալ, հակառակ իրեն եղած ազդարարութեան, առարկելով թէ թագաւորին պաշտօնանկութենէն ետք նշանակուած հանրապետական կառավարութիւնը ճանչցուած չէ Թուրքիոյ կողմէ։ Գահընկէց թագաւորը որ ներկայիս Լոզան կը գտնուի, պաշտօնապէս չէ յայտնած թէ ինչ պարագաներու տակ ստորագրած է իր հրաժարականը։ Զանազան աղբիւրներէ կը հաստատուի, սակայն թէ համայնավար արտաքին նախարարուհին խմբագրած է իր հրաժարականը զոր ստորագրել տուած է սպառնալիքով։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան անդամներէն փոքրաթիւ համբանք մը որ համակիր է համայնավարներուն հետ գործակցելու քաղաքականութեան, կուսակցութեան շարքերէն հեռանալով պիտի կազմակերպէ նոր կուսակցութիւն մը «Միացեալ եւ Ժողովրդավար Ընկերվարական Շարժում» անունին տակ։ Շարժումին գլուխը կեցած են կարգ մը ծանօթ ընկերվարականներ որոնց մէջ նաեւ Ֆուան-Թիւլօռ թերթին խմբագիրը։ Այս ապստամբները համայնավարներուն տեսակէտները կը պաշտպանեն հետեւեալ հարցերուն մէջ — պայքարիլ Մարշըլի ծրագրին դէմ, պայքարիլ ներկայ կառավարութեան դէմ, պաշտպանել Սէ ժէ Թէի ուղղութիւնը եւ արդարացնել Նոյեմբերի գործադուլները ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Թաս» հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ ամբողջովին հաշուեյարդարի ենթարկուած է յունական կաթոլիկ եկեղեցին որ Վատիկանի ենթակայ էր։ Եկեղեցին ունէր չորս միլիոն հաւատացեալներ Ուկրայնայի եւ Կարբաթեաններու այն նահանգներուն մէջ որոնք նախապէս մաս կը կազմէին Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Բերկրուհի Մազլումեանի ամուսնոյն՝ Կարապետ Մազլումեանի, հօրը, Եազկիւլեան Խոսրովի եւ Վարդանեան ընտանիքի ննջեցելոց համար հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ վաղը, կիրակի, Յունուար 11, Ալֆորվիլի եկեղեցիին մէջ։ Անոնց յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ։

ՏԻԿԻՆ Ս. ՍԻՆԱՆԵԱՆ ծնեալ Թէքճանեան Երզնկացի, կը փնտռէ կնքահայրը Սարգիս Կիրակոսեան Երզնկացի որ Տիթրոյթ ըլլալ կը կարծուի։ Նաեւ մօրաքրոջ աղջիկը Սրբուհի Զուքուլեան որ նոյնպէս Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Տիկին Սիլվանոյշ Սինանեանի, 31 rue de Nice, Alfortville, Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աղքատախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6էն, ղեկավարութեամբ Պ. Սուսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը 75 ֆրանք ։

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
Մութիւալիթէի սրահին մէջ, métro Mutualité
Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առթիվ
Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. Անժէլ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆի (Անոյշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Պր. ՄԷՀԻԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի)։ Սեմփոնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի)։ Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրաչ Սամուէլէն Tel. Dan. 66-65, Եկեղեցւոյ դիւանէն։ Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99-22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Աշապլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիչէէն, առաւօտէն սկսեալ։

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ՏՕՆԱԾԱՌ - ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կլընուլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, 11 Յունուար Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր, Salle Armenonvilleի մէջ (Exposition կեդրոնը)։

Խնամուած յայտագիր եւրոպական պարերով, ընտիր խմիչք եւ ուտելիք ։

Կաղանդ Պապան պիտի բաժնէ նուէրներ։ Կը հրաւիրուին գաղութի բոլոր երախաները անխտիր ։

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուա հաւէս տօնածառը, տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանի կառատան մէջ։ Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր մանուկներու կողմէ։ Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր մանուկները։

« ԳՈՑԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալըեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գինն է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան [illegible] ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ընկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէն, շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին ։

Ակնունի ենթակոմիտէն շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին ։

Քեռի խումբը շաբաթ 10 Յունուար ժամը 8ին։

Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կիրակի 11 Յունուար ժամը 3ին։

Արամ խումբը կիրակի 11 Յունուար ժամը 8.30ին ։

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ 10 Յունուար, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ. պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին ընկերվարականներու սրահը (9 rue Victor Massé)։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ե. Դ. «Ռոստոմ» խումբի բացառիկ ժողովը, այս կիրակի ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Courronnes: Բացակայողները պատասխանատու են ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի 11 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 78bis, rue Rabelais, պրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւոր է ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Հ. Ա. Ը. Մ. սրահը, 63 rue Longue des Capucines, Մարսէյլ ։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարեւոր ժողովին ։

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 11 Յունուար, կէր. ժամը 2.30ին սովորական հաւաքավայրը։ Կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ իրիկուն, 10 Յունուար, ժամը 8.30ին Ազատին սրահը, 4 rue de la Défense: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 12 Յունուար երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վիճաբանական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Խորհրդային վարչաձեւը Հայաստանի մէջ»։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Տարւոյ եւ Ծնունդի առթիւ, տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ շաբաթ, 10 Յունուար ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ընկերվարականներու սրահը 149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières: Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական յայտագիր ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները .—

ՓԱՐԻԶ (17) Ամիր. հազար Ֆրանք, (17) Գակ. հազար, Ս. ԼՈՒ Խ. Լ. 1000, ԱՆԿԷՆ Առաք. 500, ՏԻԹՐՈՅԹ Ս. Մ. 1200, ՌՈՄԵՆՎԻԼ Գում. հազար, ԹՈՒԼՈՒԶ Ռես. հազար, ՓԱՐԻԶ Ճեռ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Մուր. 1700, Օհա. հազար, Մարգ. 500, ՓԱՐԻԶ (13) Ալեք. հազար, ԼԻՈՆ Քրաթ. 600, ՆԻՍ Զոռ. հազար, ԱՎԷՅՐՈՆ Սեւ. հազար, ՊԱՆԵԷՕ Զաթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (11) Կոստ. 500, ԼԷՀԷՅԼԷՐՈԶ Ֆէն. հազար, ՄԱԼԱՔՈՎ Գար. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Գաս. հազար, ԼԻՈՆ Մ. Տ. Գ. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Օնպ. հազար, ՖՈՆԹԷՆ Հաճ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Յակ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Ալթը. հազար, Արգ. հազար, Արծր. հազար, Ակո. 500, Աօլ. հազար, Գապ. հազար, Գալ. հազար, Գան. հազար, Գաք. հազար, Գար. հազար, Գօղ. 2000, Դանի. 1000, Գրիգ. 500, ՔԱՍԻՍ Ա. Փ. 1500, ԹՈՒԼՈՆ Էզկ. հազար, ՓԱՐԻԶ (17) Տաթ. հազար, ԻԶԷՐ Կիւլ. 500, ՌՈՆ Ճընկ. 2000, ՓԱՐԻԶ (16) Շահ. 1500, ՕՐԼԷԱՆ Մավ. հազար, ՌՈՄԱՆ Մահմ. 500, ԼԻՈՆ Դաւ. 2000, ՖԻՄԵԼ Դան. հազար, ՓԱՐԻԶ (18) Հաւլ. 500, ՆԷՕՑԵԻ Փամ. հազար Ֆրանք ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Dareesme — PARIS (13e)
Տար· 1200, 6ամս· 650, Արտ. 15 տոլ· կամ 3 անգլ·
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 11 Janvier 1948 Կիրակի 11 Յունուար

Ի· ՏԱՐԻ — 20 Année N° 5237-Նոր շրջանի թիւ 846 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԵՐԵՒԱՆ

Իրաւունք ունի՞նք հարցնելու ձեզի, արեւանկիցներ, թէ ուր կ'ուզէք հասնիլ ձեր հակադաշնակցական խաչակրութեամբ :

Քսանըհօթը տարի է կը հայհոյէք, կ'ամբաստանէք, կը զրպարտէք, ձեր հասկցած ձեւով ու ձեր լաքէններուն միջոցաւ, բայց դուք ալ, աչօքբացօք կը տեսնէք որ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը առաւել քան երբեք գոյութիւն ունի՝ ամէն տեղ :

Քսանը հօթը տարին բաւական երկար ժամանակաշրջան է՝ աշխարհի չորս ծագերուն փռուած քաղաքական կուսակցութիւն մը հաշուեյարդարի ենթարկելու համար, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ հարուածը կուգայ ձեզմէ՝ վիթխարի պետութեան մը կուշտին կուչ եկած մանրանկար հայրենիքի մը վարիչներէն :

Կը թուի, սակայն, որ հակառակ ձեր թափած քրտինքին ու վատնած ժամանակին, առիւծին բաշերէն թել պակսած չէ :

Այլապէս, տրամաբանօրէն, շատոնց հրաժարած պիտի ըլլայիք մոլեգին պայքարէ մը որ հետաքրքրական ըլլալու առաքինութիւնն ալ կորսնցուցած է երկար ժամանակէ ի վեր :

Ձեր սեւ բիծերն ալ ճերմակ տեսնող եւ դարչելի ամբարտաւանութեամբ ձեր բոլորտիքը պար բռնող արտասահմանեան շողոքորթները մեր մասին կ'աւետեն ձեզի, յանուն «ճերմակ արծաթի» :

Եւ դուք երբեմն կը հաւատաք այդ հէքեաթին :

Յիշեցնե՞նք ձեզի, ընկերներ, որ ձեր Լոնտոնի դեսպանատան առաջին քարտուղարը (Թուա մը) բոլորովին տարբեր կարծիք ունի Դաշնակցութեան մասին որովհետեւ ինքն էր որ 1945ի Ապրիլ 6ին, տասնըհինգ «հակաշներու» եւ մէկ Դաշնակցականի ներկայութեան կը յայտարարէր —

— Ո՛չ, Դաշնակցութիւնը մեռած չէ· ընդհակառակն ...

— [illegible] պէտք չկար [illegible] այդ ճշմարտութիւնը հաստատելու համար :

Անիմաստ է ձեր խաչակրութիւնը մեզի դէմ, Երեւանցի հայրենակիցներ :

Մենք չենք բաժներ ձեր քաղաքական, ընկերային, վարչապետական աշխարհահայեացքը որովհետեւ հիմնովին տարբեր է հայրենասիրութեան մասին մեր ունեցած ըմբռնումը :

Դրացի հզօր պետութեան մը տուրիններուն ապաւինած, հայրենիքի հողէն ու ջուրէն զրկեցիք այն կազմակերպութիւնը որ հիմը դրաւ ներկայ Հայաստանին :

Ձեր բացակայ ճառերով չէ որ պիտի խեղաթիւրէիք պատմութիւնը :

Քսանըհօթը տարուան մէջ դուք չկրցաք հայ ժողովուրդին սրտէն փրցնել, ջնջել Դաշնակցութեան հաւատամքը : Չկրցաք Դաշնակցութեան դէմ հանել արտասահմանեան Հայաստանի աշխատաւոր զանգուածները :

Ու երբեք պիտի չկրնաք հանել ձեր «մուրազին», որովհետեւ Դաշնակցութիւնը կրօնք է այդ բազմութեան համար :

Մեր սիրտը կ'արիւնի երբ կը տեսնենք որ ամենայն Հայոց կառավարութեան իմաստո՞ւն վարիչները, արտասահմանի մէջ հաւաքեր են խայտաբղէտ համբաւոք մը հակադաշնակցական ճիւաղը ի կատար ածելու համար :

Որովհետեւ պայքարի դրօշը՝ պատեհապաշտ, անբարեխիղճ, դաւանափոխ ու սարկաւիտ մունետիկներու յանձնելով չէ որ դուք պիտի տապալէիք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը :

Աչք մը նետեցէք ձեր շարականը կարդացող այդ ողորմելիներուն վրայ :

Ու յետոյ, աչք մը, արտասահմանի Դաշնակցական ու համակիր բազմութեան վրայ :

Եթէ քսանըհօթը տարի չհամոզուեցաք, քսանըութերորդ տարին թերեւս համոզուիք որ հայ ժողովուրդին ամէնէն կենսավառ ու ամէնէն հզօր կազմակերպութիւնը սուտերով ու վայրահաչութիւններով չէ որ կը լուծուի :

Դաշնակցութեան հաշիւը մաքրելու համար պէտք է իրագործուին հայ ժողովուրդին բաղձանքները, ամբողջութեամբ :

Այո՛, ամբողջութեամբ :

Երբ այդ օրը գայ, Դաշնակցութիւնը, ինքը, հրապարակէն կը քաշուի :

Այս լուրը օղ ձեր ականջին, Երեւանցի արեւանկիցներ :

Ծ·

Քու կարօտը, քու սէրը ..

... Անցան օրերը անդարձ բքաբեր ու հողմաւար,
Ծաղկանց բոյրը թեւերին զարունն անցաւ անժպիտ,
Կախարդական այն երկրում, ուր կեանքը երգ էր վարար,
Ցանկարծ խինդը դարձաւ սուգ եւ երգը մահ չարախինդ :

Մրրիկն անցաւ ու փշրեց կեանքիս շիւղերը մէկ-մէկ,
Կորզե՛ց, տարաւ ինձանից՝ ինչ վեհ էր ու լուսաշող ...
Բայց փայփայած իղձերիս, երազներիս հետ մէկտեղ,
Կարօտիդ հուրը անշէջ պայծառ մնաց իմ հոգում :

Եւ օրերի փոթորկոտ յորձանքներից հալածուած՝
Թափառեցի ուղիս տակ ծով ու ցամաքներ անծիր,
Ինչ ունեցի՝ տուեցի և ինձ ոչինչ չմնաց,
Լո՛կ քո կարօտն ու սէրը ես ինձ համար պահեցի :

Շատ անգամներ ես տեսայ աղէտ, արիւն և չարիք,
Իմ մէջ ամէն հաւատ, յոյս այրեց աւեր եւ անկում,
Արարատի պէս յաւերժ միայն քո սէրն հայրենիք,
Որպէս դրօ՛շ արնաներկ՝ մնաց մի՛շտ վառ, մի՛շտ կանգուն :

Թող հալածեն ինձ օտար նենգ ուժերը վայրենի,
Ո՛ւր էլ կ'ուզէ չար հողմը թող ինձ քշի ու տանի՛:
Դարձեալ հոգիս կառչած է քար ու հողիդ հայրենիք,
Քո սուրբ գրկի՛ց ոչ մի ուժ հոգիս չի կարող վանի՛ :

Գ· ՍԻՄԵՈՆԱԿ

Պաղեստինի դէպքերը

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Վեց հարիւր հոգիէ բաղկացած Արաբ հրոսախումբ մը ուրբաթ օր, սուրիական սահմանագլուխէն, յարձակում գործեց հիւսիսային Պաղեստինի վրայ՝ պաշարելու համար 12.000 Հրեաներ :

Հակառակ զինուորներուն հակայարձակումի սկսելով, եօթը ժամուան արիւնալի կռիւէ մը ետք յաջողեցան ետ մղել թշնամին: Բրիտանական օդանաւերը ռմբակոծեցին Արաբները :

Պաղեստինի մարզպանը, Սըր Էլըն Քանինկըմ բողոքեց սուրիական կառավարութեան :

Արաբներուն նպատակն էր քարուքանդ ընել ջուրի աւազանները եւ յարձակիլ սահմանագլուխին վրայ հաստատուած հրէական գիւղերուն վրայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դահլիճը երէկ բացառիկ նիստ գումարեց օրուան միջազգային կացութիւնը քննելու համար: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն էր արեւմտեան Գերմանիոյ բրիտանական եւ ամերիկեան գօտիներուն մէջ միացեալ վարչութիւն մը ստեղծելու առաջարկը որուն համաձայն չէ Ֆրանսական կառավարութիւնը: Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը այս մասին տեսակցութիւններ ունեցաւ ուրբաթ օր արտաքին նախարարութեան հետ :

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը իրաւասութիւն տուաւ վարչապետ Սփաքի որ տեսակցութիւն ունենայ տարագիր Լէոփոլտ թագաւորին հետ՝ այս վերջինին վերադարձի խնդիրը կարգադրելու համար: Ընկերվարականները հակառակ են վերադարձի ծրագրին, իսկ կաթոլիկ խմբակցութիւնը կը պաշտպանէ թագաւորը: Հաւանական է որ Լէոփոլտ համաձայնի հրաժարելու եթէ իրեն յաջորդ նշանակուի գահաժառանգ իշխանը:

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅ նոր բարեկարգութեան նախագահ նշանակուած է 84 տարեկան Փրոֆ. Կոստանդին Փարոն: Պիտի ունենայ միեւնոյն իրաւասութիւնները որոնք տրուած էին պահընկեց թագաւորին:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԷՆ կը հերքուի այն տարաձայնութիւնը թէ խորհրդային կառավարութիւնը դիմում կատարած է բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու համար նորաստեղծ պետութեան հետ :

Ամերիկեան նաւատորմը Միջերկրականի մէջ

ՌԱԶՄԱՓՈՐՁ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ ամերիկեան նաւաբաժին մը այս օրերս ռազմափորձ կը կատարէ Միջերկրականի ջուրերուն մէջ Յունաստանի ափերուն բաւական մօտիկ կէտի մը վրայ:

Նաւային կցորդ՝ հրամանատար Մորթըմ Սըմօլըլըեա յայտարարած է որ ռազմափորձը սկսած է յունուար 7ին եւ պիտի տեւէ մինչեւ Յունուար 16, արեւելեան Միջերկրականի ինչպէս նաեւ Յոնիական ծովու մէջ: Հրամանատարը աւելցուցած է որ «բացառիկ բան չկայ»: Ռազմափորձին կը մասնակցին Միտուէյ օդանաւակիրը, եւ Փորթսմըթհի, Փրավիտընս եւ Լիթլ Ռաք յածանաւերը եւ բազմաթիւ թորփիլահալածներ :

Երբ ռազմափորձերը աւարտին, նաւաբաժինը պիտի այցելէ Կրետէ, Յունուար 17էն 19 ինչպէս նաեւ կարգ մը հելլենական նաւահանգիստներ — Պիրէոս, Սելանիկ, Աթէնք եւ Հերաքլեան : Թորփիլահալածներուն մէկ մասը պիտի երթայ Հռոդոս, Լերոս, Վոլոս եւ Սամոս կղզիները :

★ Յունաստանի պատերազմական նախարարը, Եօրկի Սթրաթոս, յայտարարեց Ուրբաթ օր թէ ապստամբները երկու զօրագունդ տեղաւորած են Պուլկարիոյ մէջ, սահմանագլուխին շատ մօտը: Աթէնքի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ այդ զօրագունդերը բեռնակառքերով փոխադրուած են Ալպանիայէն անցնելով Եուկոսլաւիայէն: Ապստամբները կը պատրաստուին յարձակիլ Թրակիայէն՝ Քոնիցայի մէջ իրենց կրած ձախորդութիւնը դարմանելու համար: Կառավարութիւնը հրահանգ տուած է զինուորական իշխանութեանց որ անշարժ հսկողութիւն կատարեն Պուլկարիոյ սահմանագլուխին վրայ :

Իննըսուն ապստամբներ գերի բռնուեցան Ոլիմպոսի հիւսիս-արեւմտեան լանջերուն վրայ : Ապստամբները 35 հոգի առեւանգեցին երբ յարձակում գործեցին լայն պողոտայէ մը անցնող հանրակառքին վրայ Լամիայի մէջ :

★ Հելլէնական համայնավար կուսակցութիւնը որ այլեւս ապօրինի կազմակերպութիւն մըն է Յունաստանի մէջ, հրաւէր պիտի ստանայ Պելկրատի Քոմինֆորմին անդամակցելու: Այս տեսակ որոշում մը տրուած է վերջերս Քոմինֆորմի ժողովին մէջ: Աթէնքի մէջ դիտել կը տրուի որ սակայն պիտի ըլլայ նոր ձեւ մը ապստամբ Մարկոսի «կառավարութիւնը» ճանչնալու :

Ամերիկա չորս սուզանաւեր կը յանձնէ Թուրքիոյ

Ամերիկեան ծովակալութիւնը, մօտ օրէն, Թուրքիոյ պիտի յանձնէ չորս սուզանաւեր ի հաշիւ Թրումընի օրինագծով սահմանուած հարիւր միլիոն տոլարի վարկէն: Համաձայն վերոյիշեալ օրինագծին տրամադրութեանց, Թուրքիա Ամերիկայէն պիտի ստանայ 15 պատերազմական նաւեր :

Այս սուզանաւերը շինուած են 1944ին եւ ունին տասը ամբարձակ խողովակներ: Կը փոխադրեն 65 նաւաստիներ: Յանձնումը պիտի կատարուի ամերիկեան նաւահանգիստի մը մէջ :

Այս լուրին դուրսընթաց Ուաշինկթընի մէջ դիտել կը տրուի որ Խորհրդային Միութիւնը սուզանաւերու խոշոր տորմիղ մը ունի Սեւ ծովին մէջ :

«Եթէ պիտի չ'օգնենք, պիտի զինուինք»

Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը Լուիս Տակլըս որ ներկայիս Ուաշինկթըն կը գտնուի, Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին մէջ յայտարարեց Ուրբաթ օր որ եթէ խորհրդարանը չքուէարկէ Եւրոպայի նիւթական օգնութեան օրինագիծը, հետեւանքը պիտի ըլլայ այն որ աշխարհի ռազմագիտական կէտերուն մեծ մասը պիտի ենթարկուի ռուսիկական վարչութեան մը:

«Թիւրիմացութեան մէջ են անոնք որ կ'ըսեն թէ օգնութեան ներկայ ծրագիրը յառաջ պիտի բերէ գիներու յաւելում մը Ամերիկայի մէջ: Եթէ օգնութիւն չտանք, մեր երկիրը պիտի վերածուի զինարանի մը՝ եթէ չօգնենք, պիտի զինուինք : Այդ պարագային ալ հետեւանքը պիտի ըլլայ միեւնոյնը — արժեզրկում» :

Դեսպանը յետոյ բացատրեց իր ունկնդիրներուն որ օգնութիւնը պիտի յատկացուի աշխարհի այն մասին որ ունի աշխարհի բնակչութեան 12 առ հարիւրը, գրել-կարդալ գիտցողներուն 26 առ հարիւրը, ճարտարարուեստական արտադրութեանց 27 առ հարիւրը, պողպատին 37 առ հարիւրը եւ փոխադրանաւերուն 68 առ հարիւրը : Այդ հողերուն վրայ էր որ մշակոյթը զարգացաւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Ա.

Սիրելի Սարաֆեան — Նամակդ (Ցառաջ, Նոյեմբեր 12, 13, 23): Եթէ չկրցայ պատասխանել օրը օրին, մեղքը իմս չէ: Պայքարի մէջ, ինչպէս որսորդի մը նշանառութեան ժամանակ, սխալ է հարցում ուղղել պայքարողին կամ որսորդին,— նման պահու մը՝ որեւէ պատասխան կը դժուարանար, յանուն վիճաբանութեան օրէնքներուն, ա՛յն մեղքով, որ, զառածութիւն (diversion) կոչուած, կը վերապրուի հարցումին տիրոջ, այս վերջինը որքան ալ չունենայ մեղաւոր նպատակներ: Սենեքը կ՚ըսէ.— Վա՜յ զառածութեան զոհին: Ճարտասանութեան լաւին վարպետները ծանօթ էին զառածութեան վտանգին, այնքան որ Կատոն, հակառակ քովնտի եւ օրըստօրէական աղմուկներու, երբեք չշեղեցաւ պայքարի իր նպատակէն, ընդհակառակն օգտագործեց եւ իր պայքարին մէջ նետեց ամէն առիթ, նոյնիսկ… Կարքեդոնի թուզը:

Անշուշտ, երբէք չէր որ կատարեցի վիճաբանութեան նախափորձս՝ սորվելու համար գրական այս սեռին օրէնքները: Եւ յետոյ, միաժամանակ երկու ճակատի վրայ պարսատիկ գործածելու վարժ՝ բարեկամական միջամտութեամբդ չէր որ պիտի կորսնցնէի ուշադրութեանս ուղղութիւնը: Եւ եթէ հարկ տեսայ սախ զգետնել ոտքիս վրայ կոխող մարդը, այն որ անձնական ոխ մը, իր հաշնախտաբանական խառնուածքին բերումով, ազգային աղէտ համարելու փորձեր կ՚ընէ՝ obsessionի դուռները հասած արդէն եւ վաղն ալ յիմարանոցի մը դուռները ապահովաբար, պատճառն այն էր, որ ուզեցի մասնաւոր հետաքրքրութեամբ մը քննել նամակիդ «միտ բանին»:

Ու վերջապէս, գիտես արդէն, իմ նկարագիրս թոյլ չի տար, որ յօդուած գրեմ նմանօրէն կարգ մը տափակ մարդոց, որոնք ուրիշ մտահոգութիւն չունին՝ բայց եթէ ցոյց տալ, իրիկունը, իրենց ստորագրութիւնը.— Կի՛կ, տես ինչ գրեցի «գազէթային» մէջ: Կամ նմանօրէն այն տղոց, որոնք ստորագրութիւն կը ցանեն թերթերու մէջ, ճրնկըլ ոտանաւորի մը կռնակը կամ պաղ-զաւակ խորհրդածութեան մը տակը, 20 տարեկան աղջիկ մը հմայելու միամտութեամբ, ինչպէս, է՛ր երբեմն, Պոլսոյ եօթը բլուրներուն վրայ: Այո՛, գիտես արդէն, յօդուած գրելու ամէն առիթ գլխ կը դնէ հրաբուխի մը գիրքին մէջ՝ ժայթքելու համար ցնցումով, որոտումով եւ ընդերահոս ալիքներով: Ինքզինքս քամելով եւ սպառելով: Նիւթը կազմալուծելով եւ տարբաղադրելով: Միշտ նոր բան մը ըսելու համար: Յեղափոխութեա՛ն համար:

Ուր՞ էր այս տենդը: Ռոմիկը պիտի վերապրէր փառասիրութեան: Բայց դուն՝ որ կը ճանչնաս սկեպտիկներուն լեղի ըմպելիով գինովցող եւ անապատականներուն պէս զուպայով կշտացող գրագէտը՝ պիտի չծիծաղէի՞ր միթէ, երբ սոխավաճառներու շուկային մէջ փորձէի բանալ Կղէոպատրայի սիրած մեծարժէք անուշահոտութեանց սրուակներէն մին, սոխավաճառները Էփաքէ ընելու միամտութեամբ: Կ՚ուզէի այստեղ խոստովանիլ, քեզի իբրեւ աւելորդ լուսաբանութիւն, թէ շատ քիչ պիտի պժգայի այն ձեռքերէն, որոնք սխտոր— դուռը վար դնելով՝ փառապսակ կ՚երկարէին, որքան այն կեանքէն, որուն, յանուն ցամաք իրապաշտութեան, դարպաս կ՚ընեն կարգ մը գրողներ:

Սարաֆեա՛ն, հասկցի՛ր զիս, դէթ դո՛ւն հասկցիր,— պայման չէ հելլէն փիլիսոփաները կարդալը, տակաւին պատանի՝ մեծ-հօրս բարձրաբերձ ընկուզենիներուն գագաթէն ծաղրեր եմ կեանք ըսուած բանը — այն հարստութիւնը զոր չունին ալ ունի — եւ թքե՛ր մահուան ժանիքներուն վրայ: Եթէ ողջ ըլլար մեծ-մայրս, պիտի վկայէր՝ յիշելով ու պատմելով իր մեծ դողերն ալ, ի տես սկիւռի խաղերուս: Կեանքը, սիրելի բանաստեղծ, կեանք չէ՝ երբ չի ծաղկիր տաղանդով: Օրինակ,— թող սրբապղծութիւն չհամարուի՝ թոռը գիտէ իր գրածը,— կեա՞նք էր մեծ-հօրս ապրած կեանքը՝ վարդապետ բուծանելով դպրեվանքին խաչանոցին մէջ, որթատունկ խնամելով բարձրաւանդակին վրայ, կարմիր գօտին քակելով մեծ-մօրս աչքերանքին դիմաց՝ չորս մանչ եւ երկու աղջիկ պարգեւելու համար ազգին:

Կեանքը, ա՛յ իմ ընկեր, երկունք ճանչցած արգանդն է միայն, որ մշակոյթ կը ծնի, արուեստ կը ծնի, քաղաքակրթութիւն կը ծնի: Հեւքով, տենդով, տառապանքով:

Այս փիլիսոփայութեամբ, հասարակ կեանքէն վեր՝ դէպի տաղանդին բարձունքները մագլցելու ճիգով մը, դժգոհութիւնը ինծի մղիչ ուժ առած, երբ համբ եմ հոն՝ ուր կարելի է տեսնել այլեւս, որ մէ՛կ է տառապանքին եւ հաճոյքին ակը, դաշտի մարդոց սուտ խօ՞սքն է որ պիտի գինովցնէ զիս:

Ո՛չ, փոյթս չէ թէ ի՛նչ կ՚ըսեն եւ ի՛նչ կը խօսին:

Իբրեւ մտաւորական մը, որ բոլորովին անտարբեր է qu'en - dit _ on վարդապետութեան, իբրեւ գրագէտ մը, որ հաշտ է l'écrivain qui se suffit տարազին, վերջապէս հաղորդակից իմ ժամանակիս զգայարանքներուն հետ եւ իմ ժողովուրդիս դարերէն եկող հեւքին հետ,—

ահա, կէս-գիշերը մէկ ժամ անց, յիսնեակիս սեմին վրայ եւ յաւիտենականութեան դրան առջեւ, Ցունուարին ցուրտը մատներուս մէջ եւ առանաշունչ հովին երգը սենեակիս ծխնելոյզն ի վար կատուի լացով մը,—

կ՚ուզեմ գրել հայ գրագէտին հանգանակը:

Կը զգամ թէ ուշ-գիշերուան այս պահուն՝ Հայոց պատմութեան ներշնչումն է որ դուռս կը բախէ, ներս կը մտնէ, ու կ՚ըսէ.

— Կանա՛նչ Սերոբ, առեն է այլեւս որ բանաձեւես քու հանգանակդ:

Եւ անմիջապէս մտածումս կ՚երթայ քու նամակիդ, սիրելի՛ Սարաֆեան: Բայց տարօրէն է, նամակիդ մէջ, ինչ որ կը դնես իբրեւ պահանջ եւ իբրեւ վարդապետական տեսակէտ: Թէեւ այդքանը իսկ բաւական է՝ ինծի թելադրելու համար որ ընդարձակեմ, պայծառացնեմ, հանգանակի վերածեմ գրագէտին իրաւունքը կամ կոչումը: Վասնզի հասած ենք այլեւս այն տարիքին, երբ Հայոց Պատմութիւնը կը հանգչի մեր ուսերուն վրայ, (երեւակայէ՛, ո՞վ կը մնայ շուրջդ տարտարի եաքը): Անհրաժեշտ է սահմանել պատասխանատուութեան գլխաւոր բաժինը:

Տե՛ս հայ մամուլը,— աղաւաղեալ:

Թերթեր լոյս կը տեսնեն, որո՛նք կը լեցուին կոփնչով եւ զարշահոտութեամբ,— ուր դիակ դարձուցեր են Հայոց օգոստափառ լեզուն, եւ կաղամբի շուկայ՝ հայրենասիրութեան գաղափարը: Չէք գտներ, այնտեղ, մէկ հատիկ յօդուած՝ որ խօսէր Հայոց գրականութեան մասին, Հայոց պատմութեան մասին, Հայոց մշակոյթին մասին, որովհետեւ ըմբռնեք չունին, պատրաստութիւն չունին, գիտութիւն չունին: Եւ Հայաստան կը կանչեն մարդիկ, մեղա՜յ, ծանթէին փողով ('Իմոլսէ, ԻԱ): Նախակրթարանի երէկուան աշակերտը, որ զոմէշին ստոտը այր կը կարծէ տակաւին, կը հայհոյէ հայ մտաւորականին: Ոչ մէկ յարգանք անհատին մասին: Քեզի իրաւունք չի տրուիր տարբեր տեսակէտ ունենալու: Ընդհակառակն ամէն բան կը փորձեն ազգին կէսը միւս կէսին դէմ հանելու համար, օտար թելադրանքով: Եւ ի՛նչպէս չողբալ Խորենացիին հետ. «Աշակերտք հեղգ առ ուսումն եւ փոյթ առ ի վարդապետել, որք նախ քան զտեսութիւնն՝ աստուածաբանք»:

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է, որ հրապարակ իջնեն մաքրակրօն եւ տաղանդաւոր գրագէտները, անոնք, որոնց ժառանգութի՛ւնն է այս դժբախտ ժողովուրդը, խզեն ոսկեղէն լռութիւնը եւ յայտարարեն.

— Ժողովո՛ւրդ Հայոց, մռա՛յլ է քաղաքական մթնոլորտը, աւելի մռայլ քան 1914ին, աւելի մռայլ քան 1939ին: Անհրաժեշտ է աշխատիլ եղբայրօրէն Հայաստանէն ներս եւ Հայաստանէն դուրս: Աշխատանք կայ Հայաստանէն ներս, աշխատանք կայ Հայաստանէն դուրս: Մենք որ կ՚աշխատինք Հայաստանէն դուրս, չենք թոյլատրեր որ անպատասխանատու մարդիկ խանգարեն չլուծուած նուիրական դատի մը հետապնդումը: Ցախաւելով դուրս նետել այդ անպատկառները:

Ահա ինչ որ պէտք է ըսել համարձակօրէն,— ուրեմն մէկէն վախ չունիմ, ոչ ալ ակնկալութիւն, ոչ աթոռի կը ցանկամ, ոչ ալ փառքի կը տենչամ,— հրապարակ դնելէ առաջ հանգանակը, որ յաջորդով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մեծն Տիգրա՞ն, թէ Միհրդատ Եւպատոր

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց Մեծն Տիգրան Արքայից-Արքան չի գիջանեցաւ իր երկրակործան դաշնակիցին նուաստացումը դիտել, ոչ ալ փափաք յայտնեց անոր երեսն իսկ տեսնելու, բայց հրամայեց Եւպատորին տրամադրութեան տակ դնել հեռաւոր ամրոց մը ու կանոնաւորաբար վճարել արքայավայել մեծ ռոճիկ մը: Տիգրան ամբողջ 20 ամիսներ Միհրդատը պաշտպանեց հայկական վեհանձնութեամբ ու հայկական ակնյայտ բարոյական ժեստով, որուն մէկ օրինակը իրմէ առաջ Արտաշէս Ա. թագաւորը ցոյց տուած էր Անիբալին համար …:

Մեծն Տիգրանին այս ձեռնարկին ընթացքը պատճառ եղաւ որ Հռոմի ու Հայաստանի պետութիւններուն միջեւ քաղաքական մռայլ մթնոլորտ մը ստեղծուէր…: Այս վտանգը ուշ երեւան ելաւ սակայն, որովհետեւ 25 տարիներ անընդհատօրէն յաղթական ծերացած Տիգրան մը պիտի չափուէր զօրաւոր Հռոմին երիտասարդ զօրավարներուն հետ, որոնք Միհրդատին յաղթելով կործանած էին Պոնտոսի թագաւորութիւնը, ու ամբողջ Փոքր Ասիան, ու չեւ Կապադովկիա գրաւած էին իրենց կիրթ լեգէոններով: Անշուշտ տարբեր պիտի ըլլար պարագան, եթէ Տիգրանի երիտասարդական տարիներուն մէջ՝ ու իր գահակալութեան առաջին շրջանին հայ-հռոմէական պատերազմը յայտարարուէր:

Բայց յոգնած ու ծերացած Մեծն Տիգրանը, մինչեւ վերջ պահեց հայկական վեհանձնութիւնը ու իր Արքայից Արքայի փառաւորութիւնը: Երբ 70 թուականին Ն. Ք. Անտիոք քաղաքին մէջ (որ Տիգրանի երրորդ մայրաքաղաքն էր) Տիգրանին յանկարծ ներկայացաւ Միհրդատը՝ պահանջելու եկող Հռոմի երիտասարդ դեսպան, Կլովտիոս Բուլքեր՝ Լուկուլլոսի տեղակալը, Տիգրան իր բարձր գահին վրայ՝ ու շուրջը շարելով իրեն ենթարկուող գերի թագաւորները որոնք իբր ձեռատունկ վեհապետներ առջեւը կը կանգնէին թագերով պաճուճեալ, հրամայեց որ իրեն ներկայանար Հռոմի ներկայացուցիչը:

Երիտասարդ Հռոմայեցին պատկառանքով բարեւեց Արքաներու մեծ Արքան ու Միհրդատ Եւպատորը պահանջեց իբր Հռոմի գերին: Տիգրան մէկէն ի մէկ մերժեց Հռոմին դաժան առաջարկը՝ ու բարձրաձայն պոռաց Բուլքերի երեսին.—

— Ոչ, չեմ յանձներ Միհրդատ Եւպատորը, իմ երկրակործան հիւրս ու պարտուած աներս՝ որ ինծ միայն ապաւինեցաւ կեանքը փրկելու համար: Ոչ, ես չեմ կրնար աշխարհիս դատաստանին առջեւ նախատանքի ենթարկուիլ որպէսզի Լուկուլլոս «զօրավարը» իր երազած սին փառքերուն տիրանայ իմ պատճառաւ:

Ու Տիգրան յետոյ աւելցուց.—

— Եթէ այս ազնիւ վերաբերումիս համար պատերազմ պիտի հռչակէր, ես պատրաստ եմ Հռոմին հետ չափուելու:

(Տես Պլուտարքոսը, Մեմնոնը, Ապիանոսը, Ռէյնախը եւ դեռ 10 ուրիշներ):

Մեծն Տիգրան իր այս անտակտութեան ընթացքին, գիտումով «զօրավար» կոչած էր Լուկուլլոսը, որովհետեւ այս վերջինը Տիգրանին ուղղեալ իր նամակին մէջ անամօթաբար զլացած էր անոր սեփական «Թագաւորներու Թագաւոր» տիտղոսը տալու, ու բաւականացած էր միայն «Վասիլէօս Տիգրանու» գրելու …:

Մեծն Տիգրանին ցոյց տուած այս նկարագիրը, շատ հազուադէպ ու թերեւս եզակի է Ազգերու պատմութեան մէջ: Մեծն Տիգրան իր մէջ կը մարմնաւորէր Հայ ցեղին ինքնածին ազնուութիւնը, Արմէններուն վեհանձնութիւնը ու Ուրարտացիներու անվեհերութիւնը:

Իսկ, ի՞նչ եղաւ Կապադովկիան …

Հայ-հռոմէական պատերազմին առիթով մղուած Տիգրանակերտին ու Արտաշատին մեծ ճակատամարտներէն վերջ, որոնք տեղի ունեցած էին 69 ու 68 թուականներուն, Մեծն Տիգրան կրկին գրաւած էր Կապադովկիան, անկէ վեցերորդ անգամ ըլլալով հալածելով Հռոմէական Արիոբարզան արքան…: Կապադովկիան մնաց Տիգրանին ձեռքը մինչեւ 66 թուականը, մինչեւ որ, նոյն թուականին կնքուեցաւ Հայահռոմ հաշտութիւնը Արտաշատի առջեւ: Այս դաշինքով Տիգրանին պայման դրուած էր որ ուրիշ երկոտասան մը երկիրներու կարգին, պէտք էր Հռոմին ձգեր Կապադովկիան: Այս դաշինքով Տիգրանէն պահանջուած էր նոյնպէս «Արեւելեան Գաղատիան», որ կը նշանակէ թէ Տիգրան Լուկուլլոսը Հայաստանէն փախցնելէն վերջ, Կապադովկիան գրաւելով՝ յաղթականօրէն քալած էր մինչեւ Անգարա, այսինքն Թուրքիոյ այժմու մայրաքաղաքը:

Այս է իսկական պատկերը՝ իսկական մեծ Հայ ռազմագէտին, ու Արեւելքի մեծագոյն կայսեր, որ իսկականապէս աշխարհակալ, անմահօրէն վեհանձն, եզակիօրէն անվեհեր ու յաւէտ պատկառազդու Հայորդի մըն էր: Այս անման Հայորդին էր՝ Մեծն Տիգրան «Արքայից Արքան», ու «Արեւելքի Աստուածը», ու ոչ երբեք խորամանկ, անվստահելի, դաւաճան, ընտանեսպան ու սնահաւատ Միհրդատ Եւպատորը, որ պատուհաս մը եղաւ Տիգրան Մեծին, եւ որ դժբախտաբար հին պատմիչներու կողմէ թերեւս Տիգրան Մեծէն գերիվեր կը նկատուի մինչեւ այսօր …:

Դեռ խօսք չըրի Տիգրան Մեծին գրասիրութեան, արուեստասիրութեան ու հելլենասիրութեան շուրջ, որուն արդիւնքով Յոյն մատենագիրներով ու իմաստասէրներով լեցուած էին Հայաստանի քաղաքները, ուր Մետրոդոր եւ Ամփիկրատէս իմաստասէրները հայ ազնուականութեան կորիզները կը կրթէին, ու երբ Յոյն նշանաւոր դերասանները ու բանաստեղծները հոյակապ թատրոններով լեցուցած էին Մեծն Տիգրանին իրարմէ մեծ չորս մայրաքաղաքները …

Դեռ խօսք չըրի Մեծն Տիգրանի ֆիզիքական գեղեցկութեան ու բարոյական բարձրութեան վրայ, որոնց մասին կը խօսին Մովսէս Խորենացին

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Տոտիկ-տոտիկ...

Կը հրաժարիմ համերաշխութիւն քարոզողներուն եւ կը նախանձիմ հաւատացողներուն վրայ։

Դժբախտ մարդ եմ։ Ոչ համերաշխութեան կը հաւատամ, ոչ եղբայրութեան։ Հաւատք չունիմ եւ «հայաստանասիրութեան» մասին։

— Հապա «հառաջդիմականութեա՞ն»։ Վըստահ եմ, որ գոնէ անոր կը հաւատաք։

— Կախուած է տակաւին։ Երբ ծերանամ եւ աղատութեան ծարաւ մարդ այն ատեն «հառաջդիմական» պիտի արձանագրուիմ։

Ըստ իմ տեսակէտիս, այս բոլոր գեղեցիկ բառերը հնարուած են բառագիրքերը ճոխացնելու եւ վախկոտները զինելու համար...

Քարոզի ու խրատի հաւատալու մէջ ալ չատ տկար եմ ...

— Հապա ի՞նչ բանի կը հաւատաս, երբ այնքան նուիրական առաքինութիւններ հովին կուտաս։

— Առաքինութիւննե՞ր։ Կրօնքի հետ՝ հնավաճառին տուր։ Ես կը հաւատամ վէճի, կռուի, իրար մրածեփելու, ատելու, հայհոյելու, խեղաթիւրելու ...

Անոնք թմրութիւնը փարատող եւ յեղափոխական ոգին ամրացնող ազդակներ են։ Մարդուն ջիղերը, ջութակի լարերուն պէս կը պրկեն եւ գործ կ'արտադրեն։ Մանաւանդ իսկական Հայը միշտ եւ ամէն բանի դէմ պէտք է հակաճառէ...

— Այս կերպով, բոլորին աչքէն կ'իյնաս։

— Ընդհակառակը, բոլորին աչքը կը մտնես եւ «հառաջդիմական» կը դառնաս։Եւ արդէն «աչքէ իյնալը» թաչկինակիդ քովը դիր։ «Աչք մտնելու» եռանդով բռնկածներ, հանդիպած մղկիթին աղջեւ նամազի նստողներ են յաճախ։

— Ուրեմն, ինչպէ՞ս բուժելու է սա մեր անհամաձայնութիւնը։

— «Հայ Բոյժ»ին դիմէ։ Թերեւս «Կաղամբ կերէք» մը յանձնարարէ։

— Կարծեմ, այդ թերթին խմբագիրն ալ, բարեկամ չէ համերաշխութեան ...

— Եթէ անպայման համերաշխութիւն կ'ուզէք, դեղահատի վերածեցէք զայն ու կլլեցուցէք բոլոր Հայերուն։ Կամ, վարչական աթոռներ չինեցէք անկէ, որպէսզի բոլորը վազեն անոր համբոյն ...

— Հայրենակից, պզտիկէն սկսինք։ Նախ՝ Ծխութեան մը վարչական երկու անդամները իրարու հետ համերաշխեցնելու, կամ երկու տէրտէրներուն իրարու «ողջոյն տէր եղբայր»ով բարեւելու միջոցը գտնէք, անկէ ետքը կը խօսինք ձեզի հետ։

— Այդ պզտի՞կ բաներով ազգը պիտի բուժենք։

— Համերաշխութիւնը կաթիլ – կաթիլ խմելու է, ապա թէ ոչ սիրտխառնուք կուտայ։

Քիչ մըն ալ ընդարձակերով։ Իրար բարեւելու վիճող քանի մը մտաւորականներ, առնուազն ամիսը հեղ մը իրարու քով գալով, յուշիկ-յուշիկ զրցելու են։ Իրենց ծրագիրները թէյի գաւաթին մէջ կաթեցնելով ումպ – ումպ խմելու են։ Իրենց գրութիւնները իրարու կարդալով հրապարակ դնելէ առաջ՝ եթէ սակելիք բաներ կան, կարգիդնելու են։

— Արդէն այդ լաւածներդ կ'ընեն միրինները։ Հաւաքոյթներ կը սարքեն որահներու մէջ եւ հոն իրենց ընկերներու դնահատանքին կ'ենթարկեն իրենց մաքին արտադրութիւնները։

— Այո, յաճախ «պռավօ Կոնսստոս», չատ հիանալի բան ես չարադրեր» մը փրցնելու համար։ Հոն, այդ որահներուն մէջ, ունկնդիրէն աւելի աթոռները մեծամասնութիւն կը կազմեն, որոնք դիտողութիւն ընելու եւ ծափահարելու իրաւունքէն զրկուած են։

Նախընտրելի է, ամէն մէկ ձեռքի մատներու համրանքով մոքի տղաքը, մաքուր սրճարանի մը անկիւնը, մէկ մէկ գաւաթ հեղուկի չուրջ բոլորուին, ցած՝ փա մինէօռ ձայնով զրոյց ընելու համար... ոչ ծրագիր – կանոնագրի, ոչ վարչութիւն կոչուած դալմաղանի պէտք կայ։

— Այդ խմբակին նոր մասնակցող մը, առնուազն ամիս մը լուռ ու մունջ, մտիկ ընելու է միայն։

— Աս ի՞նչ դիւրին միջոց է եղեր։

— Ոչ կարծուածին չափ։ Կեր ապա դոհացիր։

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ՁԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները կարդալ վարը)

1.— Ե՞րբ կը պատահի Ա.— Արեւին խաւարումը, Բ.— Լուսինին խաւարումը։

2.— Ո՞րն է աշխարհի ամէնէն երկար ջրանցքը եւ ամէնէն մեծ ովկիանոսը։

3.— Ո՞ր լորտերը կրնան Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին անդամ նշանակուիլ։

4.— Քանի՞ համայնավար երեսփոխան ունի Ֆրանսական խորհրդարանը։ Քանի՞ M.R.P.։

5.— Ճի՞շդ գրուա՞ծ են հետեւեալ բառերը — Դեղձերիլ, հերձուած, յեղյեղուկ, հերաթափ, յեսան, անդայտ, քարակոփ, դիւցազն, դիցաբանութիւն, փքոցուռոյց։

6.— «Իսկ անծանօթ եթէ մնայ երկրի մէկ խորշն հողակոյտ եմ». կը յիշէ՞ք մնացեալ երկու տողերը։

7.— Անիի ներկայ Հայաստանի սահմաններէն նե՞րսն է դուրսը։

8.— Գիտէ՞ք Լենինականի, Կիրովականի, Ստալինկրատի նախկին անունները։

9.— Արաբները քանի՞ տարի տիրապետեցին Հայաստանի։

10.— Ե՞րբ կնքուած է Սան Ստէֆանոյի դաշնագիրը, Պերլինի դաշնագի՞րը։

11.— Ո՞ր աշխարհահռչակ ողբերգակը ծնած է 1564ին։

12.— Իսրայէլ Օրին, ո՞ր թուականին եւրոպական պետութեանց օժանդակութիւնը խնդրեց Հայաստանի համար։

13.— Լեւոն Ջ. թագաւորը ո՞ր երկրէն վերադարձին Ֆրանսայի մէջ մեռաւ։

14.— Ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը ե՞րբ պայթեցաւ։

15.— Ինչո՞ւ համար ՝երբ դեկտեմբեր 21ին եւ Յունիս 21 ին երկիր արեւէն ամէնէն հեռու դիրքին մէջ է, տարբեր եղանակներ կ'ունենանք։

×

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Ա.— Երբ լուսինը արեւին եւ երկրին միջեւ գայ. Բ.— Երբ երկիրը արեւին եւ լուսինին միջեւ գայ։

2.— Սուէզը, Խաղաղականը։ 3.— Անոնք որոնց տիտղոսը պատուակալ է։ 4.— 186, 162։

5.— Այո՛։ 6.— «Եւ յիշատակս ալ թառամի, Ո՜հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ»։

7.— Դուրսը։ 8.— Ալեքսանդրապոլ, Ղարաքիլիսէ, Ցարիցին։

9.— 400 տարի։ 10.— 1878ի Մարտին, Յուլիսին։ 11.— Շէյքսփիր։ 12.— 1702ին։

13.— Անգլիայէն 14.— 1905ին։

15.— Որովհետեւ եղանակները երկրին միայն արեւին չուրջ կատարած թաւալումին արդիւնք չեն, այլ նաեւ իր առանցքին տատանումներէն կախուած են։

(երբ կը նկարագրէ Տիգրան Երուանդեանը) ու օտար մատենագիրներ։ Խորենացին մատենագրապէս կը բացատրէ անոր կերպարանքի մէջ իսկ չափաւոր ու իր կեանքին ընթացքին ժուժկալ ապրիլը, ու օտարներուն հետ կը հիմնայ անոր ոսկեդանդուր առատ մազերուն, լայն ճակատին, բարձր հասակին ու քաղցրահայեաց աչքերուն վրայ։ Մինչ Միհրդատ Եւպատոր վտանգի պահուն Տիգրանի քով չապաստանած՝ ոչ միայն լքեց իր կիները ու զաւակները, այլ հոդ տարաւ իր մեկնումին առիթով որ բոլորն ալ թունաւորուին ու մահանանանոյնը չէր պատահած Տիգրան Մեծին կողմէ, երբ ան 69 թուականին քրիստոսէ առաջ՝ պաշարուած Տիգրանակերտէն կրցաւ Հռովմայեցի զինուորները ճեղքել ու գիշերանց անկէ փոխադրել Տիգրանակերտ ապաստանած իր կիները ու սիրելիները, ու յետոյ միայն պատրաստուեցան իր պետութիւնը փրկել ընչաքաղց Հռովմէն արիւնարբու զինուորներէն ....։

Օտար պատմիչներէ քաղելով, կը տեսնենք թէ օտար չատ մը կարեւոր աշխարհակալներ ոչ միայն զուրկ էին Տիգրանի բարոյական բարձրութենէն, այլ նաեւ անոր ֆիզիքական գեղեցկութենէն։ Արդարեւ, Յուլիոս Կեսար ճաղատ էր ու անբարոյական (զարմանալիօրէն իր մասին կը պատմուի որ օրինագիծ մը ստորագրած էր՝ որով իւրաքանչիւր Հռովմայեցի կրնար իր կինը փոխանակել ուրիշներու կիներուն հետ՝ համաձայն իր կիրքին ու ճաշակին, ու այս փոխանցումը հաւասար էր նոր ամուսնութեան)։ Միւս կողմէն՝ Աղէքսանտր Մեծը քիչ մը ապառող էր ու միշտ գինով, Նաբոլէոն կարճահասակ էր ու ճաղատ, իսկ նշանաւոր Անիբաղը կոյր էր ու տգեղ։

ՆՈՒԳԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Բ. Ը., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց զաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՅ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Դարը պատմական էր, Արեւելքը՝ կախարդական։

Արշալոյսը նման էր ամենօրեայ վհուկի մը, որ քօղերը կամաց, կամաց վեր առնելով, կուգար, կը նստէր աւազուտքին վրայ, իր լայնածաւալ փէչերը փռած։ Անոր աստղահիւս անութին տակէն կը յորդէր, կը քակուէր դիւթահրաչ ծրարը թալիսմաններու։ Սեւալոյս ուլունքներ, սուր շեղբեր, հնչեղ մետաղներ, խունկ ու կնդրուկ։

Ան, նախ կը հանէր մէջքէն երկար ու ծանրակիր համրիչը խաւարին, որուն իւրաքանչիւր հատիկներուն հազիւ թէ իր մոգական մատները հըպած՝ խաւարը կը հալէր, անապատին դեւերը կը հալածուէին, օձերը կը փախչէին, չնագայլերը լեռները կը քաշուէին խուճապահար, ու ջրաշուները կը նետուէին Նեղոսի գիրկը գետամոյն։ Խաւարը կը'լլար մարմնաթափ, բայց իր փէչերուն վրայ դեռ կ'արածէին սեւ ուխարներ չրջախումբ։ Լպիրշ երազներ, մեղաքարշ ուրուականներ խուժք, անձկութիւն եւ բովանդակ կարաւանը գիշերափորձութեան։ Աղամասարուաը կը հալէր, կ'անէանար Աղամամութեան հետ, երբ «Գառն Աստուծոյ»ն իր չուշանաթոյր գլուխը կը ցցէր հորիզոնէն, լուսաստղի մը նման։

Զանգակահարութիւնը կը սկսի, ուժգին, միաթափ, չորս դին։ Անապատը կ'արձագանգէ պղնձագոռ։ Ռումբեր կը թաւալին իր տաճին վրայէն արընթաց։ Պայթիւններ, համազարկներ՝ վրաններու, քարայրներու եւ վանքերու կուրծքին։ Խունկի, կնդրուկի ծխաչունչ սիւներ կը բարձրանան, 'իրարու վրայ կ'իյնան, կը ձուլուին ու իրենց միախառնումէն կը տարածուիմչկահիւս շղարշ մը միջոցին մէջ, որ կը բաժնէ աստղերը աւազուտքէն։

Բայց ո՞ւր է կախարդուհին, ի՞նքը կայ ու չկայ։ Ան կախեր է ամէնքին լայնջքին ու թեւերուն թաւահունչ հնչակներ ու ինք անկիւն մը քաշուած՝ կ'ունկնդրէ հոգեզմայլ։

Ու հիմա, փակեցէք ձեր աչքերը, որ չշլանան ու բացէք լուսամուտները ձեր հոգիներուն։

Երկնակամարին խորունկ ու մերհալ աչքերէն՝ դէպի երկիր՝ հալած լոյս մը կը հոսի պուռթկաչունչ։ Ակունքը անհունին, ու հունը կապոյտին լոյծ խորացումներուն մէջ բուսաթաթախ։ Ծանապարհին աստղերը կը մեռնին, կապոյտը կը նուաղի շաղերու շողերու եւ չամանթաղներու անձրեւացումներուն տակ, ուր դիցանոյշներ, դեղանոյշներ, օդանոյշներ կը լողան, կը պարեն, կը թեւածեն բազմահոյլ։ Եւ ետք կապոյտներու արանքէն՝ Արեւելքի բարձրաբերձ դռները կը դողան, կը փլչին լուսակոտոր։ Ամպազուն փեղկեր, խոյակներ, քանդակներ, դրասանգներ՝ որոնց վրայէն լուսագիրը կը նետուի խենթեցած զառան մը պէս փփրածին։

Այդ պահուն, Բեթղեհէմի Աստղը՝ հազարաւոր փչուրներու բաժնուած՝ անապատի իւրաքանչիւր աւազահատիկը կը փոխակերպէ ադամանդի, յակինթի, զմրուխտի, այսպիսի տաճարահիւս պլլամակներու։

Վերը՝ հրեշտակային տաղեր ու խաղեր։ Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Ալէլուիա...։ Վարը՝ Արեւագալ։

Լոյս, արարիչ լուսոյ՝ առաջին լոյս,
Բնակեալդ ի լոյս անմատոյց, Հայր երկնաւոր,
Ի դասուց լուսեղինաց օրհնեալ,
Ի ծագել լուսոյ առաւօտուս,
Ծագեա ի հոգիս մեր զլոյս քո իմանալի։

Հեռուն, Սեւաւէշքի ափինքը՝ մատները ականջին կծուըցած աչքերով կը դեգերի հին Աստուածներու խորտակուած դռներուն առջեւ։

×

Այս կախարդական առաւօտներէն մին, պատռած չրթներով, սեւաքիթ նաւակ մը, թեւերը կուշտին՝ ոտքերը խրեց ափունքին։ Ան, Նեղոսի ոսկիէ ու կրակէ ալիքներէն ջրաքարշ ջրէն ելած ձուկի մը պէս կը դողար հեւաչունչ։ Բայց անմիջապէս որ թեթեւցաւ իր բեռէն, սկսաւ խայտալ, պարել ու ծափ զարնել ծփանքին հետ ծիծղուն։

Բրդադէմ, սեւամօրն նաւավարը իր խոժոռ ու մռայլ աչքերը յառած, քիթին տակէն մըլտաց թթուադէմ։

— Ահա պատուէ մըն ալ, քուրձերու աշխարհին ...։

(1)

եւ խորհրդարանական դրութիւնը ծնունդ առաւ, ըստ դեսպանը։ «Օգնութեան ծրագրին նպատակն է ոչ միայն տնտեսական վերաշինութիւնը խմբովին առարկայ երկիրներուն, այլեւ պահպանումը մարդկային ազատութեանց։ Այս ծրագրին դէմ է որ Խորհրդային Միութիւնը կը կռուի»։

★ Արտաքին նախարար Մարշըլ ժամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց որ ճիշդ չէ այն լուրը թէ ինք սպառնալիք ըրած է հրաժարելու եթէ ծրագիրը չընդունուի։

★ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները ծրագիր կը մշակեն բացառիկ մարմին հրաւիրելու համար Եւրոպայի տնտեսական խորհրդաժողովը որ, ինչպէս յայտնի է, առաջին անգամ գումարուեցաւ յուլիս 12ին, Փարիզի մէջ՝ Մարշըլի ծրագրին նախնական քննութեան համար։ Կը մասնակցէին 16 ազգեր, հինգ հրաւիրուած պետութիւններ մերժեցին մասնակցիլ։

Հաւանական է որ խորհրդաժողովը տեղի ունենայ Փետրուարի առաջին շաբթուն։

ԺԱՄԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՉ ՄԷԿ ԱՂԲԻՒՐԷ չեն հաստատուիր մարաջախտ Սթալինի «մահուան» շուրջ եղած տարաձայնութիւնները որոնք հիմնուած են զանազան ենթադրութեանց վրայ։ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը «չարամիտ քարոզութեան» կը վերագրէ լուրը։ Մոսկուայէն որեւէ լուր ստացուած չէ այս մասին։ Սթոքհոլմի մասնագէտը որ Մոսկուա հրաւիրուած էր շաբթուան սկիզբը, պիտի վերադառնայ երեքշաբթի օր։ Համաձայն տեղական թերթի մը, հիւանդը ոչ թէ Սթալինն է, այլ Միկոյեանը։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ նորընտիր դեսպանը Սըր. Օլիվըր Հարվի իր յանձնարարականները հանրապետութեան նախագահին պիտի ներկայացնէ Յունուար 16ին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը Կէորկի Տիմիթրով այս օրերս Պուտափէշթ պիտի երթայ դաշնակցութիւն մը կնքելու համար Հունգարիոյ կառավարութեան հետ։ Երկու պետութիւններն ալ նախապէս նոյնիմաստ դաշնագիրներ կնքեցին վերջերս Եուկոսլաւիոյ հետ։

ՄԱՐՈՔԻ սուլթանը, անձնական նամակով մը, կը խնդրէ հանրապետութեան նախագահէն որ անմիջապէս ետ կանչէ Մարոքի կառավարիչը զօրավար Ալփոնս Ժիւէն ամբաստանելով այս վերջինը թէ «բռնաբարած է 1912ին երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած դաշնագրին տրամադրութիւնները»։

SALLE MAZENODի ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, RUE D'AUBAGNE

2ՐԴ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԹԷՆՕՐ

Կիրակ Սազգլեանի

(Ռումանական օփերայէն)

17 Յունուար, շաբաթ ժամը 20.30ին

Յայտագիր.— Եւրոպական եւ հայկական կտորներ։

Տոմսերը ապահովել.— Bottier Royal, 39 rue de Rome, A. Aroutian 37 Canebière, Boyagian Georges, 39 rue E. Rostand, Kevork Esmerian Beaumont, A. Krikorian 37 Tapis Vert :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑՈՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէրթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գիները, 100էն 400 Ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հարիւրին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի ֆոնտին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փ տուել յայտագիրը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Լ յոնի գիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 Ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աղքատխնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր Ալիքթալի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օննեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Մուտքը 75 Ֆրանք։

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, métro Mutualité

Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՅՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մոսի)։ Սէնֆոնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի)։ Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն։ Սարգսեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébeval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ։

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Բերկրուհի Մազլումեանի ամուսնոյն՝ Կարապետ Մազլումեանի, հօրը, Եազկիւլեան Խաչոյի եւ Վարդանեան ընտանիքի ննջեցելոց համար հոգեհանգիստ տեղի կ'ունենայ այսօր, կիր., Յունուար 11, Ալֆորվիլի եկեղեցին մէջ։ Անոնց յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին։

ՏԻԿԻՆ Ս. ՍԻՆԱՆԵԱՆ ծնեալ Թէրճանեան Երզնկացի, կը փնտռէ կենակցը Սարգիս Կիրակոսեան Երզնկացի որ Տիթրոյթ ըլլալ կը կարծուի։ Նաեւ մօրաքրոջ աղջիկը Սրբուհի Զուքուրեան որ նոյնպէս Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Տիկին Սիլվանոյշ Սինանեանի, 31 rue de Nice, Alfortville, Seine:

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գինն է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ծորթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը։ ։

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Թոսպամ» խումբի բացառիկ ժողովը, այսօր կիր. ժամը 9.30ին, 57 rue des Couronnes, իջնել Métro Couronnes: Բացակայողները պատասխանատու են։

Հ. Յ. Դ. ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները 12 Յունուար երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վիճաբանական ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Խորհրդային վարչաձեւը Հայաստանի մէջ»։

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը տեղեկացուի որ Մարսէյլի «Արմենիա» երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 18ի կիրակին, կէսօրէ վերջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԼԻՈՆԷՆ Տիկին Արմաւենի Սէրայտարեան իր ներոջը՝ Տիկին ՄԱՐԻ ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Կապոյտ Խաչի Տեսինի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը կը պատրաստուի տալ պարահանդէս մը յառաջիկայ 21 Փետրուար շաբաթ երեկոյ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ընկերներուն մէջ հաւաքուած է 1700 Ֆրանք, ի նպաստ Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Ցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 13 Janvier 1948 Երեքշաբթի 13 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N 5233-Նոր շրջան թիւ 847 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Յունաստանի դէպքերը

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ հելլէն զինուորական իշխանութիւնները աչալուրջ հսկողութիւն կը կատարեն Պուլկարիոյ սահմանագլուխին վրայ ուր ապստամբ զինուորականը մեծ թիւով ուժեր համախմբած է ։

Պատերազմական նախարար Սթրաթոս յայտարարեց շաբաթ օր թէ «զօրավար» Մարկոս կրնայ նոր յարձակողականի մը սկսիլ այդ շրջաններէն ։

Միաժամանակ, ամերիկեան նաւատորմիղը որ կը բաղկանայ մէկ օդանաւակիրէ, երեք թեթեւ յածանաւերէ եւ բազմաթիւ թորփիլահալածներէ, կը շարունակէ իր ռազմափորձերը արեւելեան Միջերկրականի ջուրերուն մէջ, հելլէնական ափունքէն շատ մօտիկ տեղ մը։ Բսան Ամերիկացի զինուորականներ Աթէնք հասան շաբաթ օր՝ հետեւելու համար ճակատի անցուդարձերուն ։

★ Ինչպէս արդէն գրած էինք անցեալ օր, քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ հաւանական կը նկատուի որ Մարկոս պաշտօնապէս դիմում մը կատարէ Կոմինֆորմին անդամակցելու համար որպէսզի աւելի մեծ օժանդակութիւն ստանայ իր բարեկամներէն։ Ապստամբ զինուորականը պիտի չսպասէ որ Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա կամ Ալպանիա պաշտօնապէս ճանչնան իր «կառավարութիւնը»։ Ամերիկա եւ Անգլիա արդէն ազդարարած են վերոյիշեալ պետութեանց որ ճանաչումը նոր բարդութիւններ պիտի ստեղծէ եւ յառաջ պիտի բերէ ծանրակշիռ հետեւանքներ ։

★ Պուլկարիայէն կը հաղորդուի որ կառավարութիւնը առայժմ քննած չէ Մարկոսի կառավարութիւնը ճանչնալու կամ չճանչնալու խնդիրը։ Բացատրուած է, որ [illegible] եւ բրիտանական իշխանութեանց որ թողելու անհրաժեշտութիւն չկար։ Կառավարութիւնը աւելցուցած է սակայն թէ «ասիկա չի նշանակեր որ փոփոխութիւններ յառաջ չեն կրնար գալ յառաջիկային՝ Պուլկարիոյ ներկայ քաղաքականութեան մէջ» ։

★ Համաձայն Նիւ Եորքէն հասած տեղեկութեանց, Պ. Փոլ Փորթըր, նախագահ Թրումընի խորհրդականներէն մէկը, յայտարարած է անցեալ շաբթու թէ «Ամերիկա պէտք է պատրաստութիւններ տեսնէ զինուոր ղրկելու Յունաստան՝ այն պարագային երբ վտանգուի օգնութեան ծրագրին գործադրութիւնը։ Փորթըր աւելցուցած է նաեւ որ Ամերիկա իր հեղինակութենէն շատ բան պիտի կորսնցնէ եւ Մարշըլի ծրագիրը պիտի ձախողի եթէ համայնավարները յաղթեն Յունաստանի մէջ։ «Յոյս ունիմ որ զինուորական ուժ ղրկելու պէտք չենք ունենար, բայց պէտք է պատրաստ գտնուինք ամէն պատահականութեան առջեւ, աւելցուցած է խորհրդականը ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Թաս» հեռագրական գործակալութիւնը կը տեղեկացնէ թէ ռուսական Ուղղափառ եկեղեցիին Մոսկուայի պատրիարքը, որոշած է դատի կանչել Շիքակոյի, Պրուքլինի, Ալասքայի ռուս եպիսկոպոսները որոնք կը մերժեն հպատակիլ պատրիարք Ալէքսիի եւ Ամերիկայի իր փոխօրէն, Մակարիոս արքեպիսկոպոսի հրահանգներուն եւ կ'աշխատին ռուսական անկախ եկեղեցի մը հիմնել հիւսիսային Ամերիկայի մէջ։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ զինուորական դատարանը երկուքէն մինչեւ 25 տարուան բանտարկութեան դատապարտեց 16 ընկերվարականներ որոնք ձերբակալուած էին 1946ի Մայիսին։ Գլխաւոր ամբաստանեալներէն Լուրսարոս Վիլէկաս քաջաբար խոստովանեցաւ որ ինք եւ իր ընկերներուն նպատակն էր վերակազմել ընկերվարական կուսակցութիւնը որպէսզի իշխանութեան գլուխ գան՝ Ֆրանքոյի վարչաձեւին տապալումէն ետք։ Բոլորըն ալ յայտարարեցին թէ բռնի միջոցներու դիմած չէին եւ հրահանգներ ստացած չէին արտասահմանէն։ Ամբաստանեալներու մէջ կան չորս կիներ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ մարաջախտ Սթալին ոչ մեռած է, ոչ ալ հիւանդ։ Կ'ըսուի թէ Ճուկասցի մանկապետը Մոսկուա կանչուած է ուրիշ ակնառու անձնաւորութեան մը համար ։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ շաբաթ օր անգլիական մետաղ ոսկին կ'արժէր 235.000 դրախմի։ Թղթադրամին այս գահավէժ անկումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ հելլէն կառավարութեան ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՍՏՈՒԱԾ ՉԵՆՔ ՃԱՆՉՆԱՐ»

Լսեցէք, լսեցէք։ Խումբ մը Թուրք պատգամաւորներ են որ կ'աղաղակեն, իրենց կուսակցական համագումարին մէջ.

— Գինովութիւն, խաղամոլութիւն եւ անբարոյութիւն չափազանց շատցան։ Եւ գիտէ՞ք ինչու, որովհետեւ բոլորս ալ դարձանք անկրօն եւ անհաւատ։ Աստուած չենք ճանչնար ...։

Թուրք թերթերը մանաւորապէս կը շեշտեն թէ բոլորն ալ խորապէս յուզուած էին։ Մեր վարժապետը պիտի ըսէր՝ «յարտասուս փղձկած»։

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել այս բարեպաշտ մարդոց.

— Կրօն եւ բարոյական ունէի՞ք երէկ, Աստուած կը ճանչնայի՞նք, երբ.—

Ծծկեր երախաներ սնտուկներու մէջ գամելով ծովը կը նետէիք (Տրապիզոն)։

Հարիւրաւոր կիներ, աղջիկներ եւ մանուկներ եկեղեցիները լեցնելով կը վառէիք (Մուշ եւ այլուր)։

Բիւրաւոր այրեր չորս - չորս իրարու կապած՝ հրացանի կը բռնէիք, գետը կը նետէիք, ողջ ողջ կը թաղէիք ։

Հազարաւոր կիներ եւ աղջիկներ Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ անապատները կը քշէիք անլուր վայրագութիւններով ։

... Ի՞նչ հարկ երկարել։ Ամէն մէկ Հայ կրնայ հատոր մը լեցնել, իր տեսածով կամ լսածով։

Կը թուի թէ մեր երբեմնի «վախտանաշ»ները Աստուծոյ շուքը, կրօն եւ բարոյական փնտռել սկսեր են անոր համար որ, ամայացած է Անատոլուն... ոչ մացու ոչխար մնացեր է, ոչ ալ քրիստոնէական աւար ։

Քիչ մըն ալ, եւ խոտ պիտի ուտեն։

ՎԱՐԱԶ

ՊԱՎԱՐԻՈՅ մէջ ձերբակալուած է Հիթլէրի թարգմանը, Շմիտ։ Պերլինի արտաքին պաշտօնատան մէջ գտնուած են կարգ մը փաստաթուղթեր որոնց քննութիւնը ցոյց տուած է որ թարգմանը դատապարտելի ընթացքի մէջ գտնուած է։

ՖԻՐՊԱՆՐ մէջ, ածխահանքի մը ներսը պայթիւն մը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր եւ սպաննուեցան 8 հանքագործներ։ Վիրաւորուած են 45 հոգի։

ԻՏԱԼԻՈՅ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը յանձնարարէ բոլոր աշխատաւորներուն որ ուժ տան դրամատուներու պաշտօնեաներուն որոնք գործադուլի մէջ են 14 օրէ ի վեր։ Խստօրէն կը քննադատուին դրամատուներու վարչութիւնները որ «տակաւին կարգադրած չեն վէճը»։ Դիտել կը տրուի որ միլիոնաւոր աշխատաւորներ իրենց շաբաթականները չեն ստացած որովհետեւ փակ են դրամատուներու կիշէները։ Գործադուլ հռչակած են Ճէնովայի, Նափոլիի եւ Սավոնայի նաւահանգիստներուն աշխատաւորները ։ Վարչապետ Կասփերի ըսաւ շաբաթ օր թէ մօտաւորապէս 1.800.000 հոգի բանթող հռչակուած են։ Նպաստ կը ստանան միայն կէս միլիոն հոգի ։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համաժողովը շաբաթ օր վերջացուց իր աշխատանքները ։ Բոլոր փակման ճառերուն մէջ պատգամաւորներէն շատերը բուռն կերպով քննադատեցին Մարշըլի օգնութեան ծրագիրը, կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ Վատիկանը։ Կուսակցութեան օգնական քարտուղարներէն Փիէթրօ Սէքիա, յանձնարարեց որ աշխատանք կատարուի համայնավարութիւնը բանակին մէջ տարածելու համար։ Տակաւին կան մարդիկ, մեր շարքերուն մէջ, որ չեն տեսներ թէ խորհրդային բանակը անխորտակելի է, եւ կը գերագնահատեն մեր հակառակորդներուն ուժը, ըսաւ քարտուղարը ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ դահընկէց թագաւորին շրջապատէն կը տեղեկացնեն թէ թագաւորը նպատակ ունի դիմում մը կատարելու բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց մօտ, յանձնարարելու համար որ չճանչնան Ռումանիոյ ներկայ համայնավար կառավարութիւնը։ Այս մասին Ռումանացի դիւանագէտներ, տեսակցութիւն պիտի ունենան Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի վարիչներուն հետ։ Դիտել կը տրուի որ եթէ երկու մեծ Դաշնակիցները մերժեն ճանաչումը, թագաւորը կրնայ իր դատը ներկայացնել Միացեալ Ազգերուն։

Մարշըլի օգնութեան ծրագիրը

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան տնտեսական բաժնին վարիչը, Պ. Էրվէ Ալֆան երէկ Լոնտոն մեկնեցաւ կարեւոր առաքելութեամբ։ Երկու կառավարութիւնները կը բանակցին քանի մը օրէ ի վեր 16 ազգերու տնտեսական խորհրդաժողովը բացառիկ նիստի հրաւիրելու համար։

Եթէ Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնութիւն գոյացնեն այդ մասին, իրենք նախաձեռնարկ պիտի ըլլան ժողովի հրաւիրելու մնացեալ 14 պետութիւնները։ Խորհրդաժողովին նպատակը պիտի ըլլայ ոչ թէ վերաքննել Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար դրուած պայմանները, այլ աւելի գործնական մակարդակի մը վրայ դնել խնդրոյ առարկայ պետութեանց յանձնառութիւնները եւ իրականացնել օգնութիւն ստացող երկիրներու գործակցութիւնը ։

Ամերիկեան կառավարութիւնը հասկցուցած է որ իր օժանդակութիւնը պատճառ մը պէտք չէ ըլլայ որ նպաստընկալները «իրենց ձեռքերը ծալլեն ու սպասեն»։ Յառաջիկայ խորհրդաժողովը պիտի քննէ Եւրոպայի մաքսային միութիւնը իրագործելու առաջարկը ինչպէս նաեւ փոխադրական միջոցներու, ջրելեկտրական ուժի փոխանակութեան խնդիրները ։

Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը դիտել տուաւ շաբաթ օր թէ նպաստընկալ պետութիւնները պիտի կրնան, տարիներու ընթացքին վերադարձնել՝ առաջին 15 ամիսներուն համար իրենց յատկացուած 6800 միլիոնին մէկ երրորդը կամ քիչ մը աւելին։ Մնացեալը պիտի նկատուի «նուէր» մը Միացեալ Նահանգներէն ։

Կռիւն կը [illegible] Պաղեստինի մէջ

Տասներկու Հրեաներ եւ ութը Արաբներ սպաննուեցան Կազայի մէջ երբ Անգլիացի զինուորները կրակ բացին Արաբներուն վրայ։ Հիւսիսային Պաղեստինի մէջ ուր 600 Արաբներ յարձակում կը գործեն սուրիական սահմանագլուխէն, կացութիւնը անփոփոխ էր շաբաթ օր։ Արաբները առայժմ սահմանէն անդին քաշուած են, բայց վախ կայ որ մօտ օրէն աւելի բուռն յարձակողականի մը սկսին։

Հարիւրի չափ Արաբներ, շաբաթ օր, Երուսաղէմի մէջ պաշարեցին հրէական թաղամասը ։ Անգլիացի ոստիկան մը վիրաւորուեցաւ ։

★ Համաձայն Երուսաղէմէն ստացուած վերջին լուրերու, սուրիական սահմանին վրայ կատարուած յարձակումը կազմակերպած էր Շէյխ Ֆաուզի, 62 տարեկան Սուրիացի մը որ իր երկրին պատգամաւորն էր Միացեալ Ազգերու Ս. Ֆրանսիսքոյի 1945ի խորհրդաժողովին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՀԻԹԼԷՐ մեռած է, ես իմ աչքերովս տեսայ» կը յայտարարէ Հերման Կարնաու որ միակ վերապրողն է Հիթլէրի շրջապատէն եւ հիմա կը գտնուի Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին մէջ։ «Ապրիլ 30ին, կէսօրէն ետք ժամը 3ին ես տեսայ Հիթլէրի եւ Էվա Պրաունի դիակները, կը գրէ ան Նոյէ Ցայթունկի մէջ։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ նոր օրինագիծ մը լորտերու ժողովը բարեկարգելու համար։ Ազնուապետական ժառանգութեան անդամներուն թիւը հաւանաբար պիտի զեղչուի 820էն 300ի։ Պիտի փոխուին վեհապետին անունով տրուած հաւատարմութեան ուխտին բառերը։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Միջազգային կոմիտէն շաբաթ օր բացառիկ նիստ գումարեց Լոնտոնի մէջ 19 ընկերվարական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ։ Հինգի դէմ 11 ձայնով պաշտօն յանձնուեցաւ Աշխատաւորական կուսակցութեան որ ժողովի հրաւիրէ Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 16 երկիրներու ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնները։ Խորհրդաժողովը տեղի պիտի ունենայ մարտ 21ին, Լոնտոնի մէջ ։

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ գերմանացի գիտուններ բազմաթիւ գիւտեր ըրած են՝ օգտուելով պատերազմի իրենց փորձառութիւններէն։ Հնարուած է թուաբանութեան չորս գործողութիւնները կատարող մեքենայ մը որ կատարեալ հրաշալիք մըն է։ Պատրաստուած է նոյնպէս լուսանկարչական գործիք մը որուն նմանը գոյութիւն չէ ունեցած մինչեւ հիմա։ Հացի պատրաստութեան համար հնարուած է բարդ մեքենայ մը որ յիսուն առ հարիւրով կը խնայէ ածուխը։ Անհաւատալի նուաճումներ կատարուած են խոշորացոյցերու, հեռադիտակներու եւ զանազան մանրադիտական գործիքներու պատրաստութեան մէջ ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խօսինք, երբ լռութիւնը անիմաստ է այլեւս

Ներգաղթի 1947ի ծրագիրը, դժբախտաբար չիրականացաւ ամբողջութեամբ: Թէեւ մեր տրամադրութեան տակ չունինք այս տարուան ընթացքին փոխադրուածներու ճիշդ թիւը, սակայն ստոյգ է, որ այդ թիւը զգալապէս պակաս կը մնայ ծրագրուած չափէն (70 հազար):

Ֆրանսայէն, Եգիպտոսէն, Ռումանիայէն, Իրանէն, Իրաքէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Պաղեստինէն մեկնումի հրահանգ ստացող եւ իրենց բոլոր պատրաստութիւնները տեսած բազմութիւններէն հազարաւորները, ամիսներէ ի վեր կը սպասեն փոխադրուելու համար:

Սովորական սպասումի բնական ջղայնութիւնէն աւելի ծանր վիճակի մը մատնուած են, այս պարագաներու մէջ անգամ մը եւս անաքանդ եղած մեր հայրենակիցները: Առանց բնակարանի, գործի եւ աշխատանքի, առանց նիւթական միջոցներու անոնք դատապարտուած են սպառնական եւ անստոյգ կացութեան:

Քիչ թիւ չեն կազմեր այնպիսիներ ալ, որոնք իրենց ամբողջ ունեցած միջոցները (նիւթական) ժամանակաւորապէս անօգտագործելի մեծ եւ փոքր կալուածներու վերածած, տեղափոխուեր են մեկնումի համար նշանակուած վայրերը: Նոր գաղթակայանի կեանք մը ստեղծուած է այս պարագաներուն մէջ, ծանր եւ անհաճոյ տեւական անակնկալներով լեցուն:

Այս բոլոր դժուարութիւններէն ոչ նուազ մտահոգիչ են նաեւ զանազան երկիրներու մէջ ստեղծուած աննպաստ տրամադրութիւնները հայութեան եւ մասնաւորապէս մեկնողներու դէմ:

Ներգաղթի հետ կապուած կամ Ներգաղթի հետեւանքով ստեղծուած այս կացութեան մէջ, մենք չէ որ կը հրահրենք պատասխանատուութեան խնդիրը:

Ներգաղթի շուրջ, յայտնի եւ անյայտ բոլոր դայթակղութիւնները յաճախ հարկադրաբար եւ ցաւով արձանագրած ենք: Այդ պարագաներուն իսկ, մենք կարելիութեան սահմաններուն մէջ, հրաժարած ենք կուսակցական նկատումներէ: Հակառակորդ հարուածելու կիրքը, պիտակցաբար սանձեր ենք մեր մէջ, Ներգաղթի հարցը աւելի կենսական նկատելով, մեր ողորմելի հակառակորդները տապալելու մտահոգութենէն:

Մանաւանդ, մեր գոյզգոյն հակառակորդներու բարոյական ըմբռնումներուն, մանաւանդ անոնց միշտ քօղարկուած նպատակներուն մեր նկատմամբ, մեզի անծանօթ չէ նոյնպէս մեր այս կեցուածքի շուրջ ստեղծուած չփոթը: Անոնք՝ մեր պարտուած կեցուածքէն սիրտ առած, ամէն օր քիչ մը աւելի քաջալերուած, չեն վարանիր այլեւսմեզի վերագրելու ոճրային արարքներ ալ, որպիսին է օտար միջամտութիւնը Ներգաղթը վիժեցնելու համար:

Գիտենք բուն հեղինակները, այս եւ դեռ զարմանազան առասպելներուն, որոնց միակ հետապնդած նպատակն է՝ հարուածել Դաշնակցութիւնը:

Ներգաղթի կապակցութեամբ եւ Ներգաղթի դէմ Դաշնակցութեան եղած վերագրումները, գիտենք նոյնպէս, որ միշտ, ճիշդ արտայայտութիւնը չեն, Ներգաղթի գործով պատասխանատուութիւն ունեցող բոլոր անկուսակցական կազմակերպութիւններուն եւ հանրային գործիչներուն: Կարեւոր մաս մը այս վերջիններէն, ոչ միայն կը մերժեն Դաշնակցութեան եղած վերագրումները, այլեւ կը հաստատեն Դաշնակցութեան ցարդ ցոյց տուած դրական վերաբերմունքը Ներգաղթի ձեռնարկներուն:

Այս վերջիններու հետ է նաեւ մեր անկուսակցական զանգուածը, իր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ:

Կը մտածենք գաղթահայութեան այն առողջ տարրերը, որ Ներգաղթի մասին շատ աւելի ճիշդ եւ իրական ըմբռնում ունին, քան այն ողորմելի ազմկարարները, որոնց համար Ներգաղթը միջոց մըն է միայն հակառակորդին դէմ պայքարելու:

Մեր դժբախտ իրականութեան մէջ սակայն, Ներկայիս, անպատասխանատու աղմկարարներու եւ խռովարարներու ձայնն է որ հրապարակը կը լեցնէ:

Ներգաղթի շուրջ, ներքին երկպառակութեան եւ կիրքերը հրահրելէ խուսափելու թելադրանքը, իր բուն արժէքը կը կորսնցնէ այլեւս: Ստուտի, զրպարտութեան, կեղծիքի եւ դաւաճանութեան հետեւանքներով աղմուկին մէջ, աւելորդ է կառչած մնալ մեր ցարդ որդեգրած ուղղութեան: Ինչ օգո՞ւտ մանաւանդ այսօր, երբ մեր անհաւասարակշիռ հակառակորդները վճռած են ամէն գնով իրենց ուսերէն նետել պատասխանատուութիւնը հազարաւորներու թշուառութեան: Մինչդեռ, իրենց իսկ շահը կը պահանջէր լռել, որպէսզի ծածկուէր բուն պատասխանատուութիւնը, այդ

Գրաքննութիւնը Խ. Միութեան մէջ

ԽՄԲ. — Հռոմ հրատարակուող «Իտալիա Լոռոփէա» թերթը հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները կուտայ խորհրդային գրաքննութեան մասին.—

«Բոլոր բռնատիրական երկիրներուն մէջ կառավարութիւնները կը կիրարկեն գրաքննութեան զանազան եղանակներ իրենց մամուլին վրայ: Բայց այդ գրաքննութիւններէն ոչ մէկը կը հասնի այն նրբացած արուեստին, այն կատարելութեան եւ այն արդիւնաւէտ ձեւին զոր Սթալին ի գործ կը դնէ Ռուսիոյ մէջ: Գրաքննութեան պարզ եղանակ մը չէ ան, այլ վերին աստիճանի բարդ ձեւ մը ուր ոչ մէկ կերպով անկարելի կրնայ անցնիլ ընդդիմադիր հոսանքին! կողմէ անմեղօրէն ներկայացուած յօդուած մը:

Ամէնէն առաջ կայ նախնական գրաքննութիւնը ամէն մէկ խօսքի համար որ պէտք է հրատարակուի: Եւ այս, ոչ միայն գիրքերու, մամուլի կամ պարբերականներու համար այլ նոյնիսկ այցետոմսերու համար:

Այս նախնական գրաքննութիւնը կը կատարուի մասնաւոր պաշտօնատան մը կողմէ որ կը կոչուի «կլաւիդ»: Այս պաշտօնատունը երկու կերպ գրաքննութիւն կը կատարէ իրարմէ բոլորովին անկախ: Առաջինը յանձնուած է մասնաւոր պաշտօնատարներու որոնք ներկայ են ամէն մէկ տպագրական եւ հրատարակչական հաստատութեան մէջ եւ առանց անոնց հաւանութեան ոչ մէկ բառ կամ տառ կը տպուի: Այս կարգի պաշտօնեաները մաս կը կազմեն տպագրութեան գործաւորութեան, եւ տպարանին մէջ իսկ ունին իրենց բնակարանը ու վճարուած են նոյն տպագրութեան վարչութեան կողմէ, աւելի բարձր սակով քան որեւէ տպագրական աշխատաւորի օրավարձ:

Երկրորդը կազմուած է Կլավլիտի աւելի ընտրուած պաշտօնեաներէն եւ որոնք շատ լայն իրաւասութիւններ ունին:

Ասոնք անակնկալ այցելութիւններ կ'ընեն ամէն մէկ տպարան կամ հրատարակչական տուն, ստուգելու համար թէ բոլոր հրատարակուածները ստացիօրէն կը համապատասխա՞նեն առաջին կարգի գրաքննիչներու թոյլտուութիւններուն: Այս գրաքննութիւնը որ Սթալինի նախընտրած ձեւն է, մենաշնորհն է ուղղակի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական վարչութեան որ սանձարձակ քննութիւն կը կատարէ բոլոր մամուլին վրայ:

Հրատարակչական տուներուն բոլոր տնօրէնները նշանակուած են այդ կուսակցութեան մամուլի դիւանէն որ կը հրահանգէ թէ ինչ պէտք է տպուի: Այս աշխատանքը կը կատարուի ծայրայեղ աչալրջութեամբ:

Միեւնոյն գրաքննիչները կը հետեւին թէ հեղինակներն ու հրապարակագիրները համայնավար կուսակցութեան ցուցմունքներուն համաձայն լուսաբանած են օրուան քաղաքական խնդիրները: Ամէն հրատարակութիւն ստացիօրէն կը վերլուծուի նոյն դիւանին կողմէ եւ ամենածանր պատիժներ նշանակուած են ամէն անոնց համար որոնք անոր տեսակէտէն դուրս տարբեր մեկնաբանութիւններ կուտան:

Խորհրդային թերթեր բացի «Փրավտա»յէն եւ «Իզվեստիա»յէն, արտասահմանի մէջ աշխատակից ունենալու իրաւունք չունին. որով արտասահմանեան լուրերու համար, միայն «Թաս»ն է որ իրաւասու է հաղորդելու իր խմբագրած եւ մեկնաբանած եղանակով: Բայց նոյն այդ «Թաս»ի հաղորդագրութիւնները կ'անցնին ամենախիստ քննութենէ համայնավար կուսակցութեան մամուլի դիւանէն: Շատ անգամ կը պատահի որ ամենամեծ նշանակութիւն ունեցող լուրերու մասին մամուլը լուռ մնայ, որովհետեւ մամուլի դիւանը կրնայ դատած ըլլալ որ անոնք հակազդեցութիւններ առաջ բերեն ընթերցողներու վրայ: Կարծես այդքան ալ բաւական չըլլար, գաղտնի ոստիկանութիւնն ալ իրեն լրաքննական դերը կը կատարէ մամուլին եւ հրատարակութիւններու մէջ, եւ աւելին, կը հսկէ մամուլին աշխատաւորներուն ու հասարակ բոլոր գրողներու խօսակցութիւնգնով, ժամանակ մը եւս յետաձգելու յուսախաբութեան եւ հիասթափութեան այն անխուսափելի ալիքը որ պիտի պայթի օր մը իրենց դէմ:

Բայց քանի որ ոչ մէկ նման մտահոգութիւն ունին մեր կամակոր հակառակորդները, եւ կ'ուզեն անպայման վերը մատնանշուած ծանր կացութեան մէջ Դաշնակցութիւնը ցոյց տալ որպէս բուն պատասխանատուն, այլեւս ոչ ոք կրնայ արգիլել մեզի որ խօսինք քիչ մը աւելի հանգամանօրէն:

Թ. Ս.

Կեղծիք եւ իրականութիւն

«Երեւանի պաշտպանհամանեան մունետիկները առնէ մը ի վեր կը ճառեն Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան մասին՝ միամիտները շփոթութեան մատնելու համար:

Այս տողերով «Յառաջ» մատը ճիշդ վէրքին վրայ կը դնէ եւ կը պարզէ այն կեղծիքը զոր գործի են դրած են կարգ մը ինքնակոչ հայրենասէրներ ոչ թէ «միամիտները շփոթութեան մատնելու համար», այլ հրապուրելու համար հասարակութիւնը մը որ տքնաջան աշխատանքով եւ սահուն ջանաբերութիւններով կրցած է իրեն համար քիչ՝ շատ բարեկեցիկ վիճակ մը ստեղծել եւ ժամանակ ու կարելիութիւն չունի պողպատէ ցանցի մը նաեւր դատուած իրականութեան մասին ծանօթութիւն ունենալու:

Ներգաղթը հայրենասիրական ձեռնարկ մըն է ու եթէ քաղաքական հաշիւներ մաքրելու պատրուակի մը չվերածուէր ան, ոչ ոք անոր մասին հակառակ արտայայտուելու իրաւունք պիտի ունենար:

Մէկ կողմ դնենք, առ այժմ, այդ շարժումին հետեւանքով ստեղծուած միջազգային տեսակէտը՝ հայ ազգային դատին եւ իրաւունքներուն շուրջ: Բայց հարց կուտանք — արդարանալի են այն կեղծուպատիր յայտարարութիւնները զորս կ'ընեն պաշտօնական լրագողներ եւ աղմկարար ժմբկահարներ՝ ամէն ինչ փայլուն ցոյց տալով, այդ դրախտավայրի կամ գեհենական միջավայրին մէջ: Ամէն ինչ թող ըսուի եւ գրուի շինարարութեան, ճարտարարուեստի բարգաւաճման, գործարաններու եւ ջրուղիներու շինութեան մասին: Թող ոսկի տառերով արձանագրուի ինչ որ տեղի կ'ունենայ մշակոյթի մարզին մէջ, հոգ չէ թէ այդ մշակոյթը ըլլայ ճարտարարուեստական արտադրոյթ եւ ոչ թէ մտքի ազատ ճախրումի ստեղծագործութիւն: Բայց ինչպէ՞ս կարելի է ներկայացնել երկիր մը «Ազատ եւ Անկախ» ուր՝ ազատութիւնը հիմնական կերպով ջնջուած է եւ ուր՝ պաշտօնական մարմիններ իրենք իսկ կը հաստատեն թէ ազատութիւնը քաղքենիներու պատրանքն է, եւ ուր՝ անկախութիւնը, իբրաքանչիւր ազգային զանգուածի համար, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ աշխատաւորական մայր համադաշնակցութեան դէմ դաւադրութիւն մը: Ինչպէ՞ս կարելի է անկախութեան մասին խօսիլ երբ չկայ նոյնիսկ տեղական ինքնավարութիւն մը: Հայաստանի մէջ գործածուած լեզուն հայերէն է, բայց ջարդուփշուր լեզու մը որուն մէջ օրինական պարտադրութիւնը իր դերը կը խաղայ բոլորովին խորթ ու անհեռդաշնակ խօսքեր անոր մէջ ներմուծելով բռնադատութեամբ եւ հակառակ պարագային, յետադիմական, (ռէագցիայի, ֆաշիստի գործիք) եւ ուրիշ մեղադրանքներու ու լուտանքներու ըսպառնալիքներու տակ: Բայց հակառակ այդ պարտադրութեան ընդունինք որ խօսուած լեզու մը կայ որ «հայերէն» կը կոչուի: Եթէ պաշտօնական գրութիւնները հայերէն կը գրուին, հոգ չէ թէ հոն ալ մուրճն ու մանգաղը իրենց բացասական դերը կատարեն, ընդունինք սակայն որ այդ գիրն ալ «հայերէն» եղած ըլլայ, ասոնք դեռ բաւական չեն ըսելու համար որ այդ երկրին մէջ լայն ինքնավարութիւն կայ: Քանի որ Հիմնական պարտադրուած օրէնքն է որ ցոյց կուտայ իր թաթը եւ համայնավարական բջիջներն են որ կ'առաջնորդեն ղեկավարութիւնը բոլոր մարզերուն մէջ, բջիջներ որոնք կեդրոնական մարմիններու հրահանգները ամբողջութեամբ գործադրել տալու իրաւունքը, եւ հակառակ պարագային, «մաքրագործում»ի ենթարկելու իրաւասութիւնը ունին:

Եթէ այս է իրականութիւնը, ինչպէ՞ս կարելի

ներուն վրայ մշակութային հաւաքատեղիներու մէջ: Կը հետեւի նոյնիսկ անհատական գրոյցներու: Ամէնէն ժողովրդական հեղինակները ամէնէն աւելի գաղտնի ոստիկանութեան քննութեան եւ հսկողութեան ենթակայ են որովհետեւ համայնավարներու տեսակէտով, անկախութեան ամէն սեւեռում գրութիւններու միջոցով է որ կը կատարուի: Որով այդ կարգի հեղինակները կեղծիքով արտայայտուելու դատապարտուած են եւ կը գոհանան գրելով միայն այն ինչ որ կը հրահանգէ իրենց մամուլի դիւանը, հակառակ պարագային կը զրկուին գրողի իրենց մակդիրէն եւ քանի որ բոլոր հրատարակչական տուները մենաշնորհն են կուսակցութեան, անոնց մէկ ցուցմունքով կրնան բոլորովին անհետանալ հրապարակէն, ինչպէս եղած են Բիլփաք, Բավէլ Վասիլէեֆ եւ Գապէլ որոնք տարիներէ ի վեր մէջտեղը չեն եւ իրենց մասին ոչ մէկ լուր կայ:

... Գոլչեւիկեան ըմբռնումով այս կարգի հալածանքները անհրաժեշտութիւններ են եւ այդ մտքով մոցուած են մամուլին մասին եղած այս ամենախիստ սեղմումները կուսակցութեան ծրագրին մէջ:

է կեդրիքով արտայայտուիլ, այն ալ արտասահմանի մէջ եւ պաշտօնական լրագրոներու բերաններով կամ հրապարակային արտայայտութիւններու մէջ։ Ինչպէ՞ս կարելի է արդարացնել այս ուղղութեամբ կատարուած քարոզչութիւն մը որ բուրիչ նպատակ չունի եթէ ոչ խաբելու միամիտ ժողովուրդ մը ոտպէսզի չարժի համաձայն «վերէն տրուած հրամաններու ։

Արդեօ՞ք այդ պարոնները կամ լրագրոները կ'անգիտանան թէ Խանջեան մը սպաննուեցաւ բանտին մէջ, որովհետեւ միամտօրէն հաւատացած էր թէ կարմիր դրախտին սահմանադրութեան մէջ «այլացեղ ժողովուրդներու համար լայն ինքնավարութիւն» բացատրութիւնը օրինական, եւ ոչ թէ ձեւական հիմունք ունէր։ Ճիշդ այդ միամտութեան զոհ չգացի՞ն Կասեանն ու Աստուածատուրեանը, Միասնիկեանն ու Մակինցեանը, Շահվէրտեանն ու Շահումեանը, Իսպաշեանն ու Երզնկաեանը, Դաւիթեանն ու Վարդանեանը, Աթանասեանն ու Ղեւոնդեանը, Գալիկեանն ու Զօփուրեանը։ Այդ «յանցանք»ին համար չէ՞ր որ սպաննուեցաւ Զարենցը ։ Եւ դեռ ուրիշներ ։

Նահատակներու եղերական վախճանը չ'ապացուցանե՞ր թէ այնտեղ կարելի չէ ,ոչ ազատութեան, ոչ ալ արուեստական ինքնավարութեան մասին խօսք ընել։ Ալ ուր կը մնայ անկախութիւնը ։

(1)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԼԷ Զ'ՕԼԻՎԻ ՄԷՋ

Ընկալեալ սովորութեամբ հանդէսներու անունները պճնազարդող « աննախընթաց » բառը թերեւս անզօր պիտի ըլլար պատկերացնելու համար բազմամ. հանդէսը Լէ զ'Օլիվի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Իշխան» ու Համօ Օհանջանեան «Նոր Սերունդ»ի խումբերուն, որ տեղի ունեցաւ Յունուար երեքին շաբաթ երեկոյ ։

Այս պզտիկ գիւղին պարզունակ սրահը լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ մը, ոչ միայն Թաղեցիներով, այլ նաեւ շրջաններու ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչներով։ Հոս եւս պատուոյ տեղ գրաւած էին Ֆրանսացի ընկերվարականներ։ Բացի Mme. Irma Rappuziէն ներկայ էր քաղաքապետարանի խորհրդական Jean Mass եւ Լէ զ'Օլիվի ընկերվարականներէն Michel Garo :

Գիւղին աղքատիկ բեմին վրայ կային Դաշնակցութեան հիմնադիրներուն մեծադիր ու գունաւոր նկարները, ինչպէս նաեւ Կաղանդի ծառը։

Հինգ հարիւրի մօտ հանդիսականներու ներկայութեամբ բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական քայլերգով, որուն յաջորդեց «Մշակ բանուոր»ը, որոնք ունկնդրուեցան երկիւղածութեամբ եւ յոտնկայս։

Գեղարուեստական բաժնի առաջին մասին տեղի ունեցան, նոր տարուայ յատուկ երգեր ու արտասանութիւններ տասներկու տարեկանպզտիկներու կողմէ, որոնք իրենց արտասանած նիւթը ըմբռնած , կատարեալ դերասաններ էին կարծես, որոնց մէջէն ամէնէն տաղանդաւորն էր Եօթը տարեկան Ժաննէթ Զինեանը մէկէ աւելի դերերով եւ արտասանութիւններով որ արժանացաւ անվերջ ծափերու։ Օր. Ժաննէթ Դաւիթեան իր հնչեղ ու յանուշ ձայնով «Շնորհաւոր ձեզ, բարի Կաղանդ եկաւ Նոր տարի, աւետիս» երգելով բեմ առաջնորդեց «Հայր Բարսեղ»ը Կաղանդ պապան երկայն ու ճերմակ մօրուքով ։

Երկրորդ մասը սկսաւ տասը վայրկեան դադարէ վերջ, երբ կարգը եկած էր «Նոր Սերունդ»ի երկսեռ պատանիներուն, որոնք հայրենաշունչ արտասանութիւններ ըրին եւ երգեցին ։

Ընկերվարականներէն խօսեցան Jean Mass, եւ Mme. Irma Rappuzi, որոնք հայ ժողովուրդի բարեմասնութիւնները թուելէ վերջ խոստացան իրենց կարելին ընել օժանդակելու համար, անոր նեղ օրերուն ։

Շրջանային կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Աստուր Քէօսէեան, Դաշնակցութիւնր նմանցնելով, հայ ժողովուրդի հարազատ զաւկին որուն ժառանդ մնացած էր իրական ոսկի գինդակը։ Ու Դաշնակցութիւնը արժեցուց հարազատ զաւկի մակդիրը, տաեղծելով Մայիս 28ը, չեչտեց ընկերը։

« Իշխան խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ս. Միլտոնեան որ շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, Դաշնակցութիւնը նմանցուց խորարմատ կաղնիի մը որ չարոմակ նոր ճիւղեր կ'արձակէ, այդ ճիւղէն մին է Լէ զ'Օլիվի «Իշխան» խումբը եւ անոր ծիլն է քսան հինգ հոգինոց Համօ Օհանջանեան Նոր Սերունդի խումբը ։

Ժամը մէկէն վերջ սկսան եւրոպական պարեր, որոնք մերթ ընդ մերթ կը համեմուէին հայկական եւ կովկասեան պարերով որոնք տեւեցին մինչեւ լոյս։— Պարթեւեան

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Թ. Կապոյտ Խաչի Մարսիլիոյ մասնաճիւղի Մանուկներու օրուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 3ի, կէսօրէ վերջ ։ Ընկերուհի Հ. Շալճեան ազնուօրէն իր բնակարանը տրամադրած ըլլալով, ընդարձակ սրահին մէջ պատրաստուեցաւ հայկական Կաղանդի աւանդական սեղանը, ամէն տեսակ պտուղներով եւ խմորեղէններով, որուն շուրջը տեղ բռնեցին 45 փոքրիկներ 4էն 10 տարեկան։ Խաչուհիները մայրական հոգածութեամբ եւ ժպտուն ու երջանիկ, ճախրնթրիքը եւ ուտելիքներ կը բաժնէին տղոց ։

Անոր/ակներուն հետ լեզուներն ալ բացուելով, արտասանութիւն, երգ , խմբերգ իրարու կը յաջորդէին, ստեղծելով զուարթ եւ տաքուկ մթնոլորտ մը։ Բոլորն ալ բան մը ունէին ըսելիք կարծես իրարու հետ մրցումի ելած էին։ Մխիթարական էր ըսել 5 տարեկան երեխաները որոնք մաքուր առոգանութեամբ հայրենաշունչ երգեր կը թոթովէին։ Մինչ Օր. Հ. Թորոսեանի եւ Օր. Ա. Առաքելեանի երգապնակները իրենց « Հօյ Նար ով կամ «Գլպուլ»ով հայ երգը կը հասցնէին մատաղ ուղեղներէն ներս։ Շարժանկարի ժապաւէնի մը ցուցադրութենէն վերջ, բոլորին անխտիր բաժնուեցաւ մէկ մէկ զոյգ կաշիէ sportի կօշիկներ եւ մէկ մէկ ծրար պտուղ ։

Այս առթիւ վարչութիւնս պարտք կը զգայ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը յայտնել Մարսիլահայ կօշիկի գործատէրերուն որոնք մեր բոլոր ձեռնարկներուն առատաձեռնօրէն կը մասնակցին եւ այս անգամ ալ մեզի նուիրեցին 50 զոյգ կօշիկ՝ փոքրիկներուն բաժնուելու համար ։ Վարչութիւնս նոյնպէս շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շալճեաններու որոնք ոչ միայն իրենց բնակարանը տրամադրեցին մեզ, այլ նուիրատուութեանց ալ առատաձեռնօրէն մասնակցեցան ։— Հ. Վ.

ԼՈՒՐԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՊՕՍԹԸՆԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Պօսթըն աբնակ Տիարպէքիրցի հայրենակից մը՝ Վահան Թօփալեան նուիրած է Պօսթընի հայ համայնքին իր ամբողջական հայկական հաւաքածոյ գրադարանը։ Բացումը տեղի ունեցած է Նոյեմբեր 6ին ։

Թօփալեան գրադարանը կը պարունակէ ոչ միայն հայերէն, այլեւ աշխարհի բոլոր դասականներուն լաւագոյն գործերուն առաջին հրատարակութիւնները շքեղ կազմով։ Ունի հայկական բոլոր թերթերու եւ պարբերաթերթերու հաւաքածոն մինչեւ 60ական թուականները։ Անգին հաւաքածոյ մըն է որ կարելի է բաղդատել միայն Վենետիկի եւ Վիէննայի հայկական գրադարաններուն հետ ։

Թօփալեան գրադարանին շէնքը որ կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը ընդարձակ հաստատութիւն մըն է, եւ հայթայթուած եւ վերաշինուած է Թօփալեանի Տիգրանակերտցի հայրենակիցներու առատաձեռնութեամբ ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ « ՅԱՌԱՋ »ԻՆ

Սիրելի «Յառաջ»,

Իմ անձնական առաջնորդ, նախ քեզի շնորհակալութիւն, դուն որ ինծի եւ ինծի նմանչատ ու շատ Նոր Սերնդականներու մանուկ հոգիին մէջ կաթեցուցիր ազգային գիտակցութիւնը եւ սէրը եւ փրկեցիր այլասերումէ ։

Շնորհակալութիւն նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ս. Լուի Ակնունի ենթ.ին, Կապոյտ Խաչին, Նոր Սերունդի մեր ընկեր – ընկերուհիներուն եւ Բզիի Հայրկ. Միութեան Ս. Լուի մասնաճիւղին, որոնք հեռաւոր մեր բուժարանին մէջ ալ չմոռցան մեզ, հիւանդներս եւ մխիթարեցին ու քաջալերեցին մեզ տօնական օրերուն։

Ս. Լուի Նոր Սերունդի անդամներէն

Տիգրան Հովսեփեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ. , Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց զաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Նորածագ արեւուն սլացիկ առէջներուն տակ, խսկապէս հսկայ կեռ ձուկ մը իր երկար ու դողահար ստուերը փռեց ցամաքի վրայ ։

Անոր հասակը նման էր Հիւսիսի երկնաբերձ կաղնիներուն, ու գլուխը՝ Արեւելքի իմաստուններուն ծանրութեամբ։ Նաւաստիները սարսափած, ետ, ետ քաշուեցան։ Քարոն կը հեռանար։

Կռնակը արեւուն տուած այդ յաղթանդամ ստուերը պահ մը եւս սկսաւ շարժիլ, կծկուիլ ու ամփոփուիլ, մինչեւ որ մաս մը գլուխէն, մաս մը թեւերէն, խոշոր մաս մը հասակէն արեւուն փոխ տուած՝ աւազին վրայ ուրուագծեց օտարական մը, տառատոկը ուսին, ունոտ դաւազանը ձեռքին եւ խորհրդի կնճիռը ճակատին։ Անոր աչքերուն դէմքին ու ոտքերուններուն վրայ նստած էին փոշին ու ցեխը հեռաւոր աշխարհի մը, ուր մըրրիկներ կը ծնին ու կը մեռնին ճերմակ սաւաններու մէջ, լեռներ կը թաւալին ու կը բռնան դաշնաթաւալ աղբիւրներու կատարին։ Ճերմակ շուշաններ կը ծնին ու չեն մեռնիր երբեք, շրջապատի ծիլին ու ծաղիկին հետ վերածնելով ։

Իսկ հո՞ս... Տարաշխարհիկ, տարօրինակ հողամաս մը։ Բնական ու անբնական, ներդաշնակ ու աններդաշնակ հակադիր ու համադիր ։ Նեղոս եւ Սուէզ, Եղիսեան դաշտ եւ Սբ. Թէփոյիտ ... ։

Մովսէս դարահոլով ճանապարհին վրայ ինկած ուղեւորը առաւ ու քալեց յամրաքայլ։ Անոր վիրաւոր կրունկներուն տակ աւազուտքը տաքցաւ ու հեծեծեց հառաչակոծ ոտքի հանելով հսկայ թափօրը մրափող ոգիներուն, որ կ'ողջունեն զինք խորհրդաւոր շարժումներով։ Անոնց ողջոյնը թէ հեթանոսական էր, թէ՛ Քրիստոնէական։

Արեւը նման էր Արեւելքի ոսկեզանդակ դըրուներուն փակած հրաթաւալ մագնիսի մը որ իրեն կը քաշէ բովանդակ աւազուտքը։ Անկամուրջ տարածութիւններու մէջէն կը հոսեցնէ հոսանուտ մը, որուն մագնիսածոր ալիքներուն մէջ բովանդակ անապատը կուչ եկած, կը ցնցէ իր բաշերը, կը դոփէ ոտքերը եւ իր պղինձէ այրած ճակատը կը դարձնէ ծնկաչոք Արեւելքին։

Այս ելեկտրահար երկրամասին մէջ, Հիւսիսն ու Հարաւը եւ Արեւմուտքը հալեր, տարրալուծուեր եւ նոյնացեր են Արեւելքին հետ, ուր արեւածաղիկներ կ'աճին, կը բազմանան, իրենց հոգիներուն բաժակները երկինքին կարկառած։

Գաւազանակիր ուղեւորը կը քալէ ծանրադէմ, բայց ո՞ւր եւ ինչո՞ւ ....։

Ոչ ոք չտեսաւ թէ ինչպէս անապատը ճչաց մէկէն պատռուելով իր արգանդէն, ուրկէ դուրս ելաւ աստուածներէն մին, հսկայ մազաղաթ մը բռնած, որուն էջերէն մէկուն վրայ մատները կոխած ցոյց կուտար ուղի մը ճակատագրական ։

Ուղին իր ուղղութիւնն էր ուղղութիւնը առաջ քաղաքին սեմին վրայ կանգնած հարիւրութսուն աստիճանի վրայ իր հորիզոնաչափ հայեացքը։ Ահա դիմացը վրաններ, հիւղեր, խըրճիթներ ու խաչեր, եւ լայնքին կրծքին, ուսերուն ու թեւերուն վրայ։ Իսկ բզզուն փեթակը անապատականներուն՝ ամէն տեղ, պարսի նստած ։

Անոնցմէ ոմանք կը հառաչեն, լռութիւնը իրենց ծոմապահ ականներուն տակ սեղմած։ Ոմանք դիչերէն մնացած փորձանաւոր պատկերի մը սեւ շղարշը կը կրծեն։ Ուրիշներ կը ծամեն ձանձրոյթի փշուրներ , ամէնօրեայ աղօթագրքին բեղատ էջերէն փրցուած։ Աւելի ուրիշներ անջրդի աւազուտքին մեղրի խորխիներ հանելու, մեղուաջան աշխատանքին են լծուած ։

Մշակութիւն, կողովագործութիւն, առաքձագործութիւն , ոստայնակութիւն ու դեռ հոգեբուժութիւն։ Բալասանը՝ հեչտութեան կաթսաներուն մէջ եռացած արիւնն ու քրտինքը մարդուն։

Կեանքի իմաստը՝ ոտքերը աւազին խրած, ճակատը արեւին կը հովուէ իր զոհարեր հոտը, խորհրդաւոր մականի մը տակ, հաւատք:

— Խաղաղութիւն ընդ քեզ ...

— Գովեալ է Աստուած, եղբայր օտարական։

(2)

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ չորս տարուան մէջ — Ապրիլ 1948էն մինչեւ յուլիս 1952 — ամերիկեան կառավարութիւնը հետեւեալ գումարները պիտի յատկացնէ Եւրոպայի, եթէ խորհրդարանը վաւերացնէ օրինագիծը որ ներկայիս կը քննուի. — Անգլիա՝ 5348 միլիոն տոլար, Ֆրանսա՝ 3701 միլիոն, Իտալիա 2913 միլիոն, Գերմանիոյ անգլեւամերիկեան գօտիները 2499 միլիոն, Հոլանտա 2436 միլիոն, Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ 1419 միլիոն, Աւստրիա 713 միլիոն, Տանըմարքա 582 միլիոն, Իրլանտա 497 միլիոն, Յունաստան 473 միլիոն, Նորվեկիա 234 միլիոն, Փորթուգալ 150, Իսլանտա 38, եւ Թուրքիա 18 միլիոն :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը լուծեց խորհրդային – լիբանական մշակութային ընկերակցութիւնը եւ գրաւեց անոր կեդրոնատեղին: Արգիլուեցաւ Սուրիոյ եւ Շաապ համայնավար թերթերուն հրատարակութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը առաջարկած է Թէհրանի կառավարութեան զինուորական պիտոյքները ղրկել՝ կազմակերպելու համար իրանական բանակը :

ԱԹԷՆՔԻ զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց 26 Յոյներ որոնք ամբաստանուած էին թէ օժանդակած էին ապստամբ Մարկոսին :

ԼՈՆՏՈՆԻ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ Խորհրդային Միութիւնը բոլորովին հեռանայ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն : Այս մասին կարգ մը քօղարկուած յայտարարութիւններ ըրաւ շաբաթ օր Մոսկուայի ձայնասփիւռը: Մոսկուայի մէջ մեծ վրդովում յառաջ բերած է Ամերիկայի կողմէ Յունաստանի տրուած զինուորական օժանդակութիւնը: Ձայնասփիւռին ցեկուցանողը ըսած է որ Նիւ Եորքի միջազգային հիմնարկութիւնը ամերիկեան քաղաքականութեան հլու, հնազանդ գործիքը եղած է :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Սոցիալ - Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչներէն Կարլ Փէյէր որ նոյեմբեր 18ին Աւստրիա փախաւ, շաբաթ օր Փարիզէն անցնելով Լոնտոն գնաց: Գուտափէշթի ռուսական իշխանութիւնները զինքը կը փնտռէին երկու ամիսէ ի վեր: Փէյէր հակառակ էր իր կուսակցութեան եւ համայնավար կուսակցութեան միացման առաջարկին :

Լոնտոնի մէջ պիտի մասնակցի այն խորհրդաժողովին զոր Եւրոպայի զանազան մասերէն Անգլիա ապաստանած քաղաքական տարագիրներ պիտի գումարեն այս օրերս: Պատասխանելով մամուլի ներկայացուցիչներուն հարցումներուն, Պ. Փէյէր չեշտեց թէ «շատ ուրախ է որ անգամ մը եւս առիթը կ'ունենայ այցելելու ազատ ու ժողովրդավար Անգլիան»:

ԱՆԳԼԻԱ եւ Ֆրանսա ծրագիրներ կը մշակեն մաքսային միութիւն մը ստեղծելու համար իրենց գաղութավայրերուն համար :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար . 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսէլէն Պէոթրոյի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համբաւաւոր ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գինը, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարաններ, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտ՝ յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Քարտուղար մը կամ քարտուղարուհի մը որ տեղեակ ըլլայ նաեւ հաշուապահութեան եւ մեքենագրութեան: Դիմել Տապալեանի, 30 rue de Trévise, Paris (9): Հեռաձայն Tai. 40 - - 63 :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

(յոնի յիշատակներութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք · Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ: Պէյրութ, 1947:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Աղքատախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէտ Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ պարերգ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սասունի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, métro Mutualité

Յովհ. Թումանեանի մահուան 25ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՒՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille : Կր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մոսի): Սէնֆոնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՄԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ գիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշապլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիչէէն, առաւօտէն սկսեալ: Եւ թերթերու խմբագրութենէն :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով: Գինն է 100 Ֆրանք: Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր: Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը : :

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը, չորեքշաբթի ժամը 8.30ին դպրոցին սրահին մէջ, 78bis, rue Rabelais: Կը դասախօսէ ընկեր Կ. Մանուկեան, նիւթ ունենալով «Մեր հայրենիքը»: Կը հրաւիրուին բոլոր Կ. Խաչուհիները եւ համակիրները :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այսօր, երեքշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին «Հայ Ազգային տան» մէջ: Կը դասախօսէ ընկեր Հայկ Սարգիսեան :

ՄԱՐՍԷՅ — «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Նիւթ «Հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ յետոյ»: Դասախօս Պ. Վչտունի: Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի շրջանային վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի «Նոր Սերունդ»ի բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները, չորեքշաբթի 13 յունուար ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Գօյաճեան :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը տեղեկացուի որ Մարսէյլի «Արմէնիա» երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 18ի կիրակին, կէսօրէ վերջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Կապոյտ Խաչի Տեսինի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը կը պատրաստուի տալ պարահանդէս մը յառաջիկայ 21 Փետրուար շաբաթ երեկոյ : Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

SALLE MAZENODի ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, RUE D'AUBAGNE

2ՐԴ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԹԷՆՈՐ

Գիրակ Սագզլեանի

(Ռումանական օփերայէն)

17 Յունուար, շաբաթ ժամը 20.30ին

Յայտագիր.— Եւրոպական եւ հայկական կտորներ :

Տոմսերը ապահովել.— Bottier Royal, 39 rue de Rome, A. Aroutian 37 Canebière, Boyagian Georges, 39 rue E. Rostand, Kevork Esmerian Beaumont, A. Krikorian 37 Tapis Vert :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 14 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 14 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5239-Նոր շրջան № 848 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր

Պիտի զինուինք երկ...

ԹՐՈՒՄԸՆԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Թրումըն երկուշաբթի օր Խորհրդարանին ներկայացնելով 1948ի նախահաշիւը, ըսաւ որ Ամերիկա ստիպուած պիտի ըլլայ զինուիլ եթէ Եւրոպայի մէջ հաստատուին ճենատիրական վարչաձեւեր։

Յառաջիկայ տարեշրջանին համար (սկսեալ Յուլիսէն) ընդհանուր ելք նախատեսուած է 39.700.000.000 տոլար որուն 46 առ հարիւրը պիտի յատկացուի ինքնապաշտպանութեան ինչպէս եւ արտասահմանեան երկիրներու տնտեսական օժանդակութեան։ Զինուորական պէտքերու յատկացուած գումարն է տասնըմէկ միլիառ տոլար, որուն 900 միլիոնը օդային ուժին։ Ատոր եւ տանք իր ճառին գլխաւոր մասերը —

Նախագահը նախ դիտել տուաւ որ շատ աւելի «սուղի պիտի նստի» մեր պաշտպանումը — այն պարագային երբ Եւրոպան ենթարկուի ճենատիրական վարչաձեւի — քան ներկայիս առաջարկուած օգնութեան ծրագրին գործադրութիւնը։ Առաջին ամսուան ծախսը զոր պիտի ընենք Եւրոպական ազգերուն եւ Չինաստանի, պիտի հասնի 4.400 միլիոն տոլարի։ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար պէտք պիտի ունենանք 6800 միլիոն տոլարի — յառաջիկայ 15 ամիսներուն։ Կառավարութիւնը կը նախատեսէ 44.500 միլիոն տոլար հասոյթ 1948ի տարեշրջանին։

«Մեր բոլոր ծախքերը, տակաւին, անխուսափելիօրէն պատերազմին եւ իր հետեւանքներուն պատճառաւ կը կատարուին։ Մեր նախահաշիւին 79 առ հարիւրը ուղղակի արդիւնքն է անցեալ պատերազմին, աւերներուն ինչպէս նաեւ նոր պատերազմի մը առաջքը առնելու մեր ճիգերուն։ [illegible] պաշտպանութեան համար, 279 միլիոն աւելի քան նախորդ տարեշրջանին։

«Եթէ Եւրոպայի երկիրներուն տնտեսական օգնութիւն հասցնելու մեր ծրագիրը ձախողի եւ համատիրական վարչաձեւեր ծաւալին այդ հողերուն վրայ, պիտի վերաքննենք մեր ապահովութեան խնդիրը եւ նոր քայլեր պիտի առնենք՝ որոշուած պայմաններուն մէջ։

Նախագահը մանրամասնօրէն ներկայացուց պետութեան նախահաշիւը, բայց մերժեց մանրամասնութիւններ տալ հիւլէական ուժի զարգացման յատկացուած գումարներուն մասին։ Ըսաւ միայն թէ պատկան յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ դրուած է 400 միլիոն տոլար։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ կը հաղորդեն որ հրէական գործակալութիւնը պաշտօնապէս դիմում պիտի կատարէ Միացեալ Ազգերուն որ միջազգային զինուորական ուժ մը յատկացնեն Պաղեստինի բաժանման ծրագրին գործադրութեան համար։ Գործակալութիւնը պիտի առաջարկէ 15էն 20 հազար հոգինոց զօրախումբ մը՝ երկրին անդորրութիւնը ապահովելու նպատակաւ։ Այս տեղեկութիւնները մամուլի ներկայացուցիչներուն հաղորդած է գործակալութեան քաղաքական բաժինի վարիչը Շէրթոք։

Երկուշաբթի օր դարձեալ ընդհարումներ տեղի ունեցան Պաղեստինի տարբեր սահմաններուն վրայ երբ Արաբները յարձակեցան հրէական գիւղերուն վրայ։ Կռիւներն ու սպանութիւնները կը շարունակուին Երուսաղէմի, Հայֆայի եւ Թել Ավիվի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Ռումանիոյ գահընկէց թագաւորին շրջապատէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը յայտարարած է որ եթէ թագաւորը չստորագրէր իրեն ներկայացուած հրաժարականը, դատարան պիտի առաջնորդուէր ինք եւ լրտես։

Վարչապետ Կրոզա, համայնավար նախարարներու ընկերակցութեամբ երկուքուկէս ժամ տեսակցութիւն կ'ունենայ թագաւորին հետ։ Այս վերջինը կ'ուզէ իմանալ թէ կառավարութիւնը ինչ միջոցներու պիտի դիմէ եթէ ինք մերժէ ստորագրել հրաժարականը։ Կը պատասխանուի թէ դատի պիտի կանչուի եւ պիտի ամբաստանուի թէ լրտեսութիւն կը կատարէր ի նպաստ Ամերիկայի։ Վարչապետը կը յայտնէ նոյնիսկ որ Մանիուի դատավարութեան ընթացքին, երեւան հանուած են այնպիսի փաստաթուղթեր որոնք կը հաստատեն իր մեղսակցութիւնը։ Թագաւորը ճարահատ կը ստորագրէ ներկայացուած հրաժարականը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻՆՔ

Շարունակենք հայերէն սորվիլ, Երեւանի բարբառով, բայց մեր ուղղագրութեամբ. —

Միաւորեալ Ազգերի առամբլէայի սէսիայում սովետական դելեգացիան մի անգամ եւս մերկացրեց ամերիկական դիպլոմացիայի ագրեսիվ տենդենցները Իրանում։

★ Շուտով լոյս է տեսնելու լաուրիատ-պօէտ Ն. Զարեանի մի մագիստրալ պօէման՝ նուիրուած գեներալիսիմուս Ստալինի։

★ Երեւանի համալսարանի Ֆիլոլոգիական ֆակուլտետը լրացրեց մի շարք աստրոլոգիական, պոտանիկական, զօօլոգիական, գէօլոգիական, պատոլոգիական, էսթէտիկական, պսիգոլոգիական եւ Ֆիզիոլոգիական բառերի տերմինոլոգիան։

★ Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Ընկերութեան վիցէ պրեզիդենտ Մարիա Գեորգեանը ընտրուել է դիպուտատ Երեւանի Ժ. օկրուկից։

★ Հոկտեմբերեան ռեվոլիւցիայի տարեդարձի առթիւ, Ֆրանսիայի կոմունիստական պարտիան մի դեկլարացիա հրատարակելով, դատապարտում է Չորրորդ Ռեսպուբլիկայի ռէակցիոն մեղալոմանիան։

★ Աւեմելեան Ֆրոնտի կոմենդենտ մայոր-գեներալ X.ը իր մօտ հրաւիրելով Գ. դիվիզիայի օֆիցերներին, նրանց բացատրեց ավիացիայի եւ նոր ստրատեգիայի պրոբլէմներ։

✕

Ձեր չհասկցած բառերը կրնաք փնտռել որեւէ օտար բառարանի մէջ, քիչ մը տառադարձութիւն ստանալով։

— Բայց աւելի լաւ չէ՞ անոնց հայերէնը սորվիլ, մէկ անգամէն։

— Ա՛յ դու մաուզերիստ, ֆաշիստ, բուրժուա-նացիոնալիստ, կորի՛ր ...

ՎԱՐԱԶ

Ռուսիա պիտի գրաւէ ամբողջ Պերլինը?

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ խորհրդային իշխանութիւնները մօտ ատենէն քայլեր պիտի առնեն՝ Պերլինի արեւմտեան թաղամասերն ալ իրենց գօտիին մէջ առնելու եւ Ամերիկացիները, Անգլիացիները եւ Ֆրանսացիները հեռացնելու համար։

Այդ ձեռնարկը յաջողցնելու համար Ռուսերը — համաձայն Ամերիկացիներու ենթադրութեանց — պիտի սատարկացնեն Ջլամարտը որ ներկայիս յառաջ կը մղուի Պերլինի մէջ։ Խորհրդային իշխանութիւնները շարաթներէ ի վեր կը քարոզեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ անկախ կառավարութիւն մը ստեղծելու ծրագիրը, անկարելի կը դարձնէ Միջդաշնակցային հակակշիռի յանձնաժողովին աշխատանքները։ Կրսուի նաեւ թէ ռուսական իշխանութիւնները կրնան թէքնիք դժուարութիւններ յարուցանել եւ, օրինակ, գրաւել բոլոր կայարաններն ու փոխադրական միջոցները։ Անհաւանական չինկատուիր նոյնիսկ որ Ռուսերը բռնի կերպով դուրս հանեն Դաշնակիցները։ «Եթէ այդքան առաջ երթան, կը նշանակէ թէ անոնք աչք առած են պատերազմը», դիտել կու տայ Ամերիկացի զինուորական մը։

Պերլինի խորհրդային մամուլը բացէ ի բաց կը յայտարարէ որ Դաշնակիցները Պերլին մնալու իրաւունք չունին։ Թող մեկնին անոնք որ կ'ուզեն անդամահատել Գերմանիան, կը գրէ «Կարմիր Բանակ» թերթը։

ՄԱՀԱԹՄԱ Կանտի կամաւոր ծոմապահութեան սկսաւ երէկ «իրականացնելու համար Հնդիկներու եւ Մահմէտականներու համերաշխութիւնը»։ 1932էն ի վեր չորրորդ անգամն է որ այս միջոցին կը դիմէ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Պալքանեան յանձնախումբը փաստերով ապացուցած է որ Ալպանիա գործօն դեր կատարած է ի նպաստ Յոյն ապստամբներուն եւ միջամտած է Յունաստանի ներքին գործերուն։

«Ռուսիոյ ընթացքը դէպի պատերազմ կը տանի»

Անգլիոյ փոխ-վարչապետը Հէրպըրթ Մորիսըն որ Աշխատաւորական կուսակցութեան յայտնի դէմքերէն մէկն է, կիրակի օր կարեւոր ճառ մը խօսելով Լէսթըրի մէջ, դիտել տուաւ որ Խորհրդային Միութեան ներկայ քաղաքականութիւնը մարդկութիւնը պատերազմի կ'առաջնորդէ։

«Մենք բացարձակօրէն տկեղծ էինք երբ կը փափաքէինք գործակցիլ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի ինչպէս նաեւ միացեալ ազգերուն հետ՝ յանուն խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան, ըսաւ Պ. Մորիսըն։ Երբ կը քննադատեմ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը, ցաւով է որ կ'ընեմ ատիկա քան թէ զայրոյթով։ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը, պոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ետք, օգտագործեց իր բոլոր միջոցները որպէսզի պետութիւնները չմիջամտեն Ռուսիոյ գործերուն։

Չկայ բան մը որ աւելի բաղձանք քան գործակցութիւն մը Խորհրդային Միութեան հետ՝ խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Եւ սակայն թող չպատասխանի որ ամէն առթի մենք լուռ մնանք երբ առայօդ ու չարամիտ յարձակումներ կ'ըլլան մեր երկրին ու մեր կառավարութեան դէմ՝ Ռուսիոյ համայնավարներուն ինչպէս նաեւ միջազգային համայնավար կուսակցութեանց կողմէ որոնք հլու հնազանդ ծառաներն են խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան։ Մենք ուրախանալու պատճառներ չենք կրնար ունենալ երբ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները իրարու ետեւէ կ'ենթարկուին ոչ-ժողովրդավար եւ ժողովուրդներուն կամքը չարտայայտող համայնավար կառավարութեանց, երբ կը լուծուին քաղաքական կուսակցութիւնները, կը ջնջուի մամուլի ազատութիւնը, զանգուածային հալածանք կը սկսի եւ նոյնիսկ մահապատիժի կը դատապարտուին ոչ-համայնավարները։ Մենք, ոչ միայն կը ցաւինք այդ իրողութեանց վրայ, այլ կը զայրանանք որովհետեւ մենք կը հաւատանք ժողովրդավարութեան եւ մարդկային ազատութեան սկզբունքներուն։ Մեր ցաւն ու ցասումը շատ աւելի մեծ են երբ այս դէպքերը կեղծիքով ու աղմկարարութեամբ ցոյց կը տրուին իբրեւ միջոցներ ժողովրդավարութեան, ազատութեան եւ հակաֆաշականութեան յաղթանակին։

Ինչ որ կ'ուզէ խաղաղութեան Խորհրդային Միութեան [illegible]։ Անոնք ալ չէի՞ն կրնար փոխել իրենց ուղղութիւնը եւ հրաժարիլ իրենց գրգռիչ քաղաքականութենէն որ ոչ միայն պատերազմի սպառնալիք մըն է այլեւ կը խափանէ տնտեսական վերականգնումի աշխատանքները»։

★ Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ արտաքին նախարար Պէվին, փորձ մը եւս պիտի կատարէ մերձեցում յառաջ բերելու համար Խորհրդային Միութեան եւ արեւմտեան դաշնակիցներուն միջեւ։ Նախարարը այս մասին յայտարարութիւն մը պիտի ընէ խորհրդարանին մէջ՝ յառաջիկայ շաբթու։

Յունաստանի դէպքերը

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ 20 հրոսակներ սպաննուեցան եւ 16 հոգի ձերբակալուեցան երբ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ, երկուշաբթի օր, Փաթրասի մէջ, 600 ապստամբներու եւ կառավարական ուժերուն միջեւ։ Այս վերջինները գրաւած են Նիքանովա եւ Էքզոհի արուարձանները, (Քոնիցայի հիւսիսը)։

★ Տասնըինը Ամերիկացի սպաներ որոնց մէջ կան գնդապետներ եւ հազարապետներ, Աթէնք հասան անցեալ կիրակի օր եւ այս շաբթու ճակատ պիտի երթան զինուորական կացութիւնը քննելու համար։ Սպաներու ուրիշ խումբ մը պիտի հասնի յառաջիկայ շաբթու։ Այս բոլոր զինուորականներն ալ մաս պիտի կազմեն հելլենական զանազան սպայակոյտերու եւ հեռուէն պիտի վարեն պատերազմական գործողութիւնները՝ ապստամբներուն դէմ։

★ Ամերիկեան առաքելութեան պետը յայտարարեց որ եթէ հելլէական թղթադրամին արժեզրկումը շարունակուի, Յունաստանի տապալումը անխուսափելի է եւ ապստամբները կռիւ ընելու պէտք չեն ունենար։ Ինչպէս արդէն գրած էինք երէկ, անգլիական մետաղ ոսկին Աթէնքի մէջ կ'արժէր 235.000 տրախմի։ Վերջին վեց ամսուան մէջ գիները կրկնապատկուած են։ Օրավարձերը, որոնք յաւելում կրեցին վերջերս, դարձեալ անբաւարար են։ Ապստամբական շարժումը շատ անտանելի վիճակ մը ստեղծած է երկրին մէջ։ Շինարարական աշխատանքները ընդհատուած են։ Ապստամբները զինուորական յաջողութիւն մեծ չեն բերած, բայց քարուքանդ ըրած են սահմանագլուխի գիւղերը։ Սովի վտանգ ալ կայ գիւղական շրջաններու մէջ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայկական ճակատը

Տարի մը եւս անցաւ եւ ամուլ՝ հայկական տեսակէտով: Աւելի մռայլ քան 1946ին:

Հայկական Դատը մնաց նոյն վիճակին մէջ, — «սառած», ձեւով թէ բովանդակութեամբ: Օրուան յաղթականները անոր վրայ աւելցուցին ատուելին բարեացակամ չէզոքութեամբ: Իսկ այն պետութիւնը որ ամէնէն աւելի շահագրգռուած է, որուն արիւնաբութեան համար օրն ի բուն կ'աղօթեն աջն ու ձախը, ոչ միայն մատը մատին չզարկեց, այլեւ արիւն պղտորեց: Կրկնե՞նք Վիշինսքիի այլեւս պատմական ելոյթը, որ դժբախտաբար չպարզաբանուեցաւ մինչեւ այսօր:

Դատին հետապնդումը երբեք չթուլցաւ Արտասահմանի մէջ: Ընդհակառակն: Զարթուցան բոլոր դուռները, նոյնիմաստ յուշագիրներով: Տեղի ունեցան հրապարակային ժողովներ: Ամէնէն յանդգնը՝ այն որ կազմակերպուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, նախաձեռնութեամբ որոշ խմբակցութեան մը եւ որ կոչուեցաւ «Համաշխարհային Քոնկրէս»...

Այս բոլոր ձեռնարկները մնացին ապարդիւն:

Օրուան յաղթականները ճնշուած՝ լեռնակուտակ հոգերու տակ, երբեք տրամադրութիւն չունին մօտենալու այն հարցերուն որ կրնան խորացնել ճեղքերը:

Մեր չար բախտէն, միշտ ալ կը գտնուինք այն ճամբուն վրայ ուր իրարու կը բախին Մեծերու շահերը: Ինչ որ ձեռնտու է մէկուն, վնասակար կը համարուի միւսին համար: Բոլորն ալ արդար եւ հիմնաւոր կը գտնեն մեր Դատը, եւ ճառեր ալ կը խօսին, հանդիսաւոր առիթներու մէջ: Բայց երբ կարգը կու գայ որեւէ գործնական լուծում առաջարկելու, իրենց անկարողութիւնը կը յայտնեն: «Ցաւ է սիրտս»:

Անշուշտ այս մշուշն ալ պիտի փարատի օր մը, եւ յաղթականներուն ամէնէն հզօրն իսկ պիտի խոստովանի թէ կարելի չէ յաւիտենապէս օտարել, խաբել փոքր ժողովուրդները:

Ոչ միայն ժողովրդապետութեան, այլեւ խաղաղութեան շահերը կը պահանջեն իւրաքանչիւրին վերադարձնել իր հողն ու ջուրը, ինչպէս եւ իր ճակատագիրը ազատօրէն տնօրինելու բնական իրաւունքը:

Մեր ձեռքը չէ փարատել համատարած մշուշը: Մեզի կը մնայ անսասան պահել մեր հաւատքը եւ մեր իրաւունքներուն հետապնդումը շարունակել նոյն յարատեւութեամբ ու վճռակամութեամբ: Այլ մանաւանդ կարելին փորձել, որպէսզի անշնչելի չդառնայ մթնոլորտը, Հայկական ճակատին վրայ:

Դժբախտաբար, այս տեսակէտով ալ աւելի քան տխուր յիշատակներ ձգեց անցնող տարին:

Ծանօթ խմբակցութիւնները կորսնցուցին ամէն չափ ու սահման, երկուքի բաժնելու համար Հայկական Արտասահմանը:

Չափազանց մեծ պատիւ պիտի ըլլար զբաղիլ այն զարշելի քսութիւններով եւ ցնդաբանութիւններով որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին Փարիզէն մինչեւ Սուրիա Լիբանան եւ Ամերիկա:

Մեզի համար գաղտնիք չեն ոչ այդ վայրահաչութեանց աղբիւրները, ոչ ալ հետապնդուած նպատակը:

Եթէ իրենց հաւատային իրենց ստորագիր եւ անստորագիր լրբութեանց, որոնք յաճախ կը դիբաղցեն քաղաքական հերքումները, շատոնց լուծուած կ'ըլլար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Անզգամները որեւէ անելիք չեն գտներ մեր կազմակերպութեան համար, եւ սակայն, օրն ի բուն անոր անելիքներով կը զբաղին:

Այս տխուր մարզանքները մաս չեն կազմեր Դաշնակցութեան գլուխէն: Բայց կը ծառայեն ջուր հասցնելու թշնամիներու ջաղացքը:

Անշուշտ բարեկամներն ալ կ'արգահատին, տեսնելով այսքան պառակտում՝ փոքր ժողովուրդի մը ծոցին մէջ: Այն ալ հիմնական հարցերու քննութեան առեն:

Այս տարի ալ, ինչպէս 1946ին, միակ լուսաւոր իրականութիւնը պիտի դառնար Ներգաղթը:

Տարուան սկիզբը, պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ արտօնուած տարեչափը, — 70.000 հոգի: Փաստը այն է որ հազիւ կէսը կրցան տանիլ, այն ալ երկար ատեն ձգձգելով եւ անակնկալ դժուարութեանց հանդիպելով:

Այսպէս, Իրանի ներգաղթը ձախողեցաւ, թշուառութեան մատնելով հազարաւոր գիւղացիներ, արհեստաւորներ եւ աշխատաւորներ, որոնք շատոնց ամէն բան ծախած, բեռ կապած էին:

Կէս ճամբան մնաց Եգիպտոսի երկրորդ կարաւանը, որ նոյնպէս մատնուած է անհնարին դժուարութեանց, մինչեւ 1948 Մայիս, իրենց իսկ վկայութեամբ:

Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ եօթներորդ կարաւան մըն ալ պատրաստուած էր, բայց չփոխադրուեցաւ եւ այժմ 1600 հոգի դատապարտուած են թշուառութեան:

Իսկ Ֆրանսահայ ներգաղթի Բ. կարաւանը, որ պիտի բաղկանար 3500—4000 հոգիէ, դեռ նոր ճամբայ ելաւ միայն 1068 հայրենակիցներով, իբրեւ հետեւանք նոր դժուարութեանց: (Առաջինը մեկնած էր Սեպտ. 4ին):

Կ'արժէ առանձին քննել այս բոլոր ձգձգումներուն եւ ձախողանքներուն պատճառները, որոնք միայն արտաքին չեն, այլեւ ներքին:

Ամէն պարագայի մէջ, մեղքեր կան որ պէտք է ճշդուին, հրապարակաւ: Կարելի չէ այսպէս թեթեւօրէն խաղալ հազարաւորներու ճակատագրին հետ:

Բարեմիտ մարդիկ որքան ալ փորձեն չքմեղանքներ ճարել, պիտի չկրնան ժխտել անհեռատեսութեան եւ ապիկարութեան բաժինը՝ այս նոր ողբերգութեան մէջ:

Եթէ ոչ Երեւանը, գոնէ Մոսկուան ամէն միջոց ունէր նախատեսելու «անակնկալները»: Երկուքն ալ դժուար թէ կարենան արդարացնել ամիներու ձգձգումը, երբ ոչ դրամ կը պակսէր, ոչ ալ նաւ:

Յ.

Ձուկի լռութիւն

Խորհրդային Միութեան պատուիրակ Վիշինսքի, բախելով Թուրք պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրի հետ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնախումբի Հոկտեմբեր 25ի նիստին մէջ, յայտնած էր, թէ «Ռուս գիտնականները հաստատած են, որ Թրքական երկու նահանգներ — Կարս եւ Արտահան — [illegible] վրացական հողեր էին: Անոնք իրաւունք ունէին պահանջելու որ այդ երկու նահանգները միանային Խորհրդային Վրաստանի Հանրապետութեան»:

Այս պահանջը Թուրքերէն, ինչպէս ըսինք մեր նախորդ թիւի խմբագրականին մէջ, միանգամայն արդարացի է: Ոչ միայն Կարսի ու Արտահանի վերստացումը, այլ 1914ի ռուսեւթրքական սահմանագլուխի վերականգնումը, աւելին՝ Վիլսընի սահմանագծած հողամասերու կցումը Հայաստանին ամէն կերպով բանաւոր է, պատմական ու աշխարհագրական տեսակէտներէ օրինաւոր ու անվիճելի:

Թուրքերը բռնագրաւած են այդ հողամասերը, ջարդած ու կոտորած այնտեղի հայ բնակչութիւնը եւ, օգտուելով քաղաքական նպաստաւոր պարագաներէ, ցարդ բռնագրաւման ու թրքական դժոխային լուծի տակ պահած են զանոնք:

Բայց այդ հողամասերը, թէ պատմականօրէն, թէ աշխարհագրականօրէն եւ թէ ցեղագրական տեսակէտէ, անբաժանելի մասն են Հայաստանի ու կը պատկանին հայութեան, ոչ Վրաստանի ու Վրացիներուն:

Հոկտեմբեր 25էն իվեր ահա ամիս մըն է անցած եւ միայն մեր՝ Դաշնակցական մամուլն է, որ հարցը դրած է ու կը պաշտպանէ հայկական այս անվիճելի դարաւոր իրաւունքը: «Հայրենիք», օրաթերթ ու շաբաթաթերթ, ոչ միայն լուրը արձանագրած են քաղելով «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ի եւ Միացեալ Ազգերու պաշտօնական հաղորդագրութիւններէն, այլ խմբագրականներով անդրադարձած են ու այդ հողամասերու հայկականութիւնը շեշտած:

Նոյնը ըրած է «Ասպարէզ»:

Նոյնը ըրած է նաեւ Փարիզի մեր «Յառաջ» օրաթերթը, իր Հոկտեմբեր 28ի թիւին մէջ, որ քանի մը օր առաջ ստացանք, քաղելով բոլոր Լոնտոնի օրաթերթերէն եւ իր կողմէ գրելով խմբագրական մը:

Իսկ հայկական մամուլի միւս օրկաննե՞րը:

«Յառաջդիմական» (իմա համայնավար) օրկանը՝ Հոկտեմբեր 28ին տուած է Վիշինսքիի ու Սարփէրի վիճաբանութիւնը, յիշատակած է որ «Սովետ Միութիւնը իրաւունք ունի պահանջելու Թուրքիոյ հիւսիս - արեւելեան Կարս եւ Արտահան քաղաքները», բայց լրագրական անպարկեշտութեամբ յապաւած է մեզ համար ամէնէն էական մասը, այն թէ՝ Վիշինսքի ըսած է որ այդ հողամասերը կը պատկանին Վրաստանի:

Ռամկավարներու (իմա ուղեկից) օրկանը «Պայքար» նոյնպէս արձանագրած է, Հոկտեմբեր 31ի իր թիւին մէջ, Վիշինսքի Սարփէր վիճաբանութիւնը ու խմբագրական մըն ալ գրած է այդ առթիւ, բայց ոչ մէկ բառ՝ Վիշինսքիի այն մտքին մասին, թէ այդ հողամասերը պէտք է կցուին Խորհրդային Վրաստանի:

Համայնավար ուղեկիցներու մեր քաղաքի օրկանը, որ յաճախ աւելի կարմիր է քան ինքը «Իզվէսթիա»ն կամ «Փրավտա»ն, եւ երկարապատում խմբագրականներով ամէն օր հայհոյած է Դաշնակցութեան հասցէին իր փողոցային ցեխարձակումներով, մէկ բառ իսկ չէ արձանագրած Վիշինսքիի արտայայտութեան առթիւ, կարծես թէ Կարս - Արտահանի մասին վրացական պահանջի ոչ մէկ խօսք ըսուած ըլլար:

Պատկերը պարզ է ու մեկին:

Համայնավարներն ու ուղեկիցները ձուկի լռութիւն կը պահեն, կը ծածկեն ճշմարտութիւնը հայ ժողովուրդէն ու իրենց իսկ մոլորեալ ընթերցողներէն, որպէսզի չըլլայ թէ Կարսի եւ Արտահանի Հայաստանի պատկանելիութեան մասին անզգոյշ խօսք մը ըսեն, որ Մոսկուայի ականջին հասնի:

Հապա եթէ տէրը բարկանա՛յ ...

Ստրուկն ու ծառան կրնա՞ն բերան բանալ:

... Հայութեան ... անպարկեշտութեամբ, ջայլամի նման գլուխնին թաղելով աւազի մէջ ու ամբողջ պոչ ու իրան դուրս ձգելով, այդպիսով կարծելով թէ օր ցերեկով, 57 ազգերու համաժողովին առջեւ խօսուած ճառ մը կրնան գաղտնի պահել:

Այս ձուկի լռութիւնը սակայն չի փրկեր զիրենք:

Վիշինսքի, իբրեւ սովետական պատուիրակ, պահանջ դրած է Կարսի ու Արտահանի՝ Վրաստանի հաշուոյն:

Ի՞նչ կ'ըսէք դուք այս մասին, ամէն գոյնի «Հայաստանասէր»ներ, համայնավարներ եւ ուղեկիցներ: Ինչ անուններով ալ կոչուիք՝ ռամկավար, հնչակ թէ յառաջդիմական:

Իրաւացի՞ է Վիշինսքի: Համաձա՞յն էք որ այդ հողերը վրացական են ու Վրաստանին պէտք է կցուին:

Պատէ պատ զարնուիլ, Դաշնակցութեան դէմ սարքէն ձորքէն սուտ թխել ու էջերով հայհոյանք թափել չեն փրկեր ձեզ: Յստակ ու որոշ պէտք է արտայայտուիք, եւ, եթէ տակաւին պուտ մը հայկականութիւն մնացած է ձեր մէջ, պէտք է, մեզ հետ միասին, պահանջէք ու բարձրաձայն հռչակէք թէ այդ հողամասերը Հայաստանին կը պատկանին:

Այլապէս դուք ոչ թէ հայութեան ծառայելու կոչումը կը զգաք, այլ՝ Խորհրդային Ռուսիոյ, որ մեր պատմական իրաւունքը կ'ուզէ տալ նոր բռնատէրի մը՝ Վրաստանի:

Ինչո՞ւ ձուկի լռութիւն կը պահէ «Ազգային Խորհուրդ» կոչուած դատարկ տակառը, որ, ամէն մեղքիս վրայ, այս օրերս ալ հրապարակ իջած է ու 100.000 տոլարի հանգանակութիւն է բացած՝ դնելով ներքնապէս Բարեգործականի Ներգաղթի հանգանակութեան:

Ի՞նչ բանի համար է այս 100.000 տոլարը, անո՞ր համար որ մեր հարազատ ու պատմական հողամասերը Վրաստանի՞ն տրուին: Հին յափշտակիչ մը նոր յափշտակիչո՞վ մը փոխարինուի:

Փախուստի ճամբայ չկայ:

«Ազգային Խորհուրդ» եւ իր բաղկացուցիչ համայնավար եւ ուղեկից տարրերը, հրապարակով ու իրենց թերթերով, պարտաւոր են աղաղակել, թէ Կարս ու Արտահան Հայաստանին կը պատկանին:

Հայհոյութեան սպասներ, բացէք այժմ ձեր բերանները Վիշինսքիներու դէմ:

Այլապէս ձեր պահած դատապարտելի լռութիւնը անգամ մը եւս կը փաստէ թէ, դուք հայ ժողովուրդի շահերը պաշտպանող մարմիններ չէք:

«ԱՍՊԱՐԷԶ»

Ո՞ր ճակատի մէջ է Ներգաղթը

Դաշնակցութիւնը «Ներգաղթին դէմ է» կամ «թշնամի Ներգաղթին» երգը, այլեւս շատ անհամ եւ ամլանդակ եղանակ մը դարձաւ: «Յառաջդիմական» մեր հակառակորդները, ի զուր ճիգ դրած գտնեն հանրութիւնը հրապուրել այս անդորմ եղանակով՝ շարունակաբար հրապարակ նետելով եւ մէջտեղ քաշելով իրենց բոլոր յայտնի եւ անյայտ տաղանդները, այս մեռած երգը նորոգ կոկորդին մէջ անգամ մը եւս մեռցնել ալով:

Ու աւելորդ եւ ուժասպառ փորձերու փոխարէն, աւ չէ՞ր որ մեր բոլոր տեսակի Քաջ Նազարները քիչ մը աւելի լրջութեամբ հիմնաւորել աշխատէին Դաշնակցութեան «անհայրենի տարրերը Ներգաղթի դէմ»: Չէ՞ որ այս միջոցով, անոնք գէթ անգամ ըստ միշտ փաստերով դիմակազերծել պիտի յաջողէին Դաշնակցութիւնը՝ նախ մեր ներկուսակցական - չէզոք հանրութեան եւ ապա ընդհանրապէս Դաշնակցական «բարեմիտ եւ հայրենասէր» այն զանգուածը, որ դէմ է իր ղեկավարութեան դաւաճանական արարքներուն» առջեւ:

Ծնցած եղանակ մըն է սակայն պայքարի այս ձեւը որմէ գիտակցաբար հրաժարած են մեր «Յառաջդիմական»ները, քիչ մը շեշտած ըլլալու համար իրենց հոգեկան կապը համայնավար բարոյական վարդապետութեան հետ:

Այլապէս անհնար է իմաստը այն «գոհար» միտքերուն, որ առնէ մը ի վեր կը կրկնուին շարունակաբար մեր հակառակորդներու կողմէն «Դաշնակցութեան մասը» տեսնալով Ներգաղթի շուրջ ստեղծուած ամէն տեսակի խայտառակութիւններու եւ ցաւալի իրողութիւններու մէջ:

Ընդհանուր գծերով, մենք պարզեցինք ամէն առաջ, զանազան երկիրներէն ներգաղթի համար

պատրաստուած եւ դեռ չմեկնած հազարաւորնե-րու անել եւ թշուառ կացութիւնը ։

Թող ներուի մեզի որ հարկադրուած ենք կրկ-նելու այս մեզի կը պակսին ստացուած թիւերը 1947ի աշխարհաշրջանին Հայաստան արդէն մեկնող-ներու եւ մինչեւ այժմ մեկնումի պատրաստ սպասողներու։ Ասոր փոխարէն մենք գիտենք հե-տեւեալ փաստերը։

Ռումանիայէն՝ Օգոստոսէն ի վեր ներգաղթի արտօնութիւն ստացած եւ իրենց բոլոր պատրաս-տութիւնները տեսած հայրենակիցները ձմրան այս ծանր օրերուն կը սպասեն միշտ փոխադրող նաւերուն ։

Պարսկաստանի մէջ աւելի ծանր վիճակ մը ստեղծուած է։ Շուրջ 15.000 արձանագրուածներ՝ մեկնումի արտօնութեամբ, լքեր են իրենց գիւղե-րն ու բնակավայրերը, տեղափոխուելով գլխաւոր կայաններու մէջ։ Անոնք ալ կը սպասեն, միշտ կաղմ ու պատրաստ ։

Պաղեստինի մէջ 700 ընտանիքներէ, 100ը փո-խադրուեցաւ միայն Հոկտեմբերի վերջերը, շա-բաթներով Հայֆայի մէջ ամեն տեսակի թշուա-ռութեան մատնուելէ ետք։ Իսկ 600 ընտանիքներ կը սպասեն դեռ, թէեւ միշտ 947ի փոխադրուող-ներու ցանկերուն ալ արձանագրուած ։

Եգիպտոսի մէջ 15.000 արձանագրուողներէն, 7000ը արտօնուած էին մեկնելու երկու կարաւան-ներով։ Անոնցմէ կէսը փոխադրուեցաւ հոկտեմ-բերին, իսկ 1500 հոգիի բոլոր իրերը Աղեքսան-դրիոյ նաւահանգիստը ամբարուած, տէրերը գլխիկոր կը թափառին ենթակայ անլուր թշուա-ռութեան ։

Ֆրանսայի մասին, աւելորդ կը նկատենք կրկնութիւններ ընել։ Գոհունակութեամբ հաստա-տենք, որ Մարսէյլի մէջ կատարուած վերջին ա-նախորժութիւններէն յետոյ,այսուամենայնիւ մեծ թիւ մը չեն ներկայացներ մեկնումի դժուարու-թիւն ունեցողները ։

Չխօսինք ուրիշ վայրերու մասին, այլապէս հետաքրքրական թէեւ— այլ աշխատինք հանել ճիշդ եզրակացութիւնը վերը յիշուած չոր փաս-տերէն ։

Որպիսի մեկնութիւն ալ տրուի մատնանշուած կացութեան, վճռապէս կարելի է պնդել, որ ներ-գաղթի այս դժուարութիւնները երկու աղբիւրնե-րէ կուգան։ Առաջինը՝ Մոսկուան — Խորհրդ. մեր հայրենիքի բուն քաղաքական կեդրոնը, իսկ երկրորդը՝ այն օտար երկիրները, որոնք որոշ դժ-ուարութիւններ ունեցան արտօնելու համար ի-րենց հպատակ Հայերու ներգաղթը։

Այս երկու գլխաւոր արգելքները ճշդելէն ետք, արդարութիւնը կը պահանջէ սակայն ընդ-գծել նոյնպէս, որ երկրորդ դժուարութիւնը հա-զիւ թէ վճռական դեր կատարած է ներգաղթին վրայ ։

Ֆրանսական կառավարութեան ցոյց տուած վերջի խստութիւնը իր քաղաքացի Հայերու վե-րաբերմամբ, մասնաւոր դէպք մը պիտի նկատել։ Վերջին հաշուով քանի մը հարիւր, անգամ մէկ քանի հազար Ֆրանսահպատակ Հայերու հանդէպ եղած արգելքէն զերծ կը մնան տասնեակ հազա-րաւորներ, որոնք միշտ ալ ազատ են մեկնելու, նոյնը կարելի է ըսել Ամերիկայի վերաբերմամբ, ուր նոյնպէս մեծ ազմուկ բարձրացաւ մէկ քանի հարիւր ներգաղթողներու շուրջ ։

Մնացեալ բոլոր երկիրներուն մէջ, հայ գաղ-թականութիւնը, տեղական կառավարութիւննե-րէն ոչ միայն դժուարութիւններու չէ հանդիպած, այլեւս ստացած է ամենալայն եւ բացառիկ հնա-րաւորութիւններ ։

Այս պայմաններուն մէջ, խնդրին լուսաբանու-թիւնը, հարկադրաբար մեզ կը մղէ ծանրանալ վե-րը մատնանշուած առաջին արգելքի վրայ, որմէ ետք աւելի հեշտութեամբ կը ճշդուին ներգաղթի փրական թշնամիները ։

Թ.Ս.

Կեղծիք եւ իրականութիւն

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անժխտելի փաստերէն վերջ ի՞նչ հա-մարձակութեամբ կարելի է իրականութեան բոլո-րովին հակառակ քարոզ կարդալ արտասահմանի մէջ, այն ալ պաշտօնական բերաններով ։

Ընդունինք պահ մը — օրինակ մը տուած ըլ-լալու համար — որ մեր կաթողիկոսը ազգին գե-րագոյն հեղինակութիւնն է, իմաստուն ու հայ-րենասէր, եւ ան ինչ հրահանգներ տայ մեզի կրօ-նական գետնի վրայ, պէտք է համակերպինք։ Բայց սխալ պիտի ըլլա՞ր եթէ կդուրօէն հետեւէ-ինք իրեն առանց ի գործ դնելու մեր սեփական դա-տողութիւնը։ Ո՞ւր կը մնար ազատութեան խոէա-ըը։ Կաշկանդուած հայրենիքին ո՞ր ազատութեան մասին է որ կը խօսին։

Գիտենք որ Հայոց կաթողիկոսը հեղինակա-ւոր անձնաւորութիւն մըն է։ Եւ սակայն իր տը-ւած հրահանգները անքննադատելի չեն։

Գիտենք որ ան կը ներկայացնէ հայ եկեղեցին իսկ իր լիազօրները իրենց գտնուած շրջաններուն մէջ, կը ներկայացնեն մեր գաղութները՝ յաչս օտար իշխանութեանց ։

Այս պարագան ոչինչ տանն կրնա՞յ արդարա-ցնել իրականութիւնները խեղաթիւրելու քաղա-քականութիւնը ։

Հայ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կ՚ար-դարացնէ՞ կեղծիքը իբրեւ իրականութիւն ներկա-յացնելու ուղղութիւնը։ Զենք կարծեր որ նոյնիսկ Հայաստանի մէջ գտնուող հայութեան մեծագոյն մասը համամիտ ըլլայ այդ ընթացքին։

Ներգաղթողներուն մէջ չկա՞ն շատեր որոնք ակամայ նոր «Փարուլայ»ի գրականութեամա կը խօսին ։

Ներկայ պայմաններուն մէջ կաթողիկոսը չի կրնար ներկայացնել հայ ազգին տեսակէտները քանի որ ան ներկայացուցիչն է օտար տիրակալի մը եւ անոր գործիքը։ Իր ձայնը կուգայ ոչ թէ էջմիածինէն, այլ Մոսկուայէն։

Եթէ այս յայտնութիւնները անհերքելի ճշ-մարտութիւններ են, ի՞նչ է նպատակը կատար-ուած խեղաթիւրումներուն։

Սթալինեան կաթողիկոսութեան մը ծրագի՞րը, արդեօք ։

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

ՑԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Սեղանիս վրայ ունիմ 1948ի «Գոյամարտ Օ-րացոյց»ը մէկ հատիկ իր տեսակի մէջ,մանաւանդ այս անորոշ օրերուն։ Անոր ներկայութիւնը ամէն Հայու տան մէջ, իրական վայելք մը կրնայ ըլ-լալ։ Մեր անցեալը յիշեցնելով, Գոյամարտ Օրա-ցոյցը, կը կատարէ շատ կարեւոր աշխատանք մը միայն թէ շատ ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ քանի մը սխալներ — թերեւս ակամայ— տեղ գտած չըլլային անոր էջերուն մէջ ։

Օրինակ, գրուած է թէ 15 Մայիս 1905ին, Անդ-րանիկի եւ Գէորգ Չաւուշի ղեկավարութեամբ տեղի կ՚ունենայ Ծովասարի կռիւը։

Այդ թիւին Անդրանիկ երկիրը չէր, Ծովա-սար, Կիփին, եւ ամբողջ շրջանին մէջ Թուրք զօր-քերը կը վխտային ։

Մայիս 29ի էջին վրայ կը կարդանք թէ 27 Փետրուար 1907ին պատահած է Գէորգ Չաւուշի մահը։

Յունիս 12 էջին վրայ — 9 Յունիս 1907ին Գէորգ Չաւուշ հերոսաբար, կ՚իյնայ Սուլուխի կռուին մէջ։

Գէորգ սպաննուած է 1907ի Մայիս 27ին, ո-րուն հետ նոյն օր նոյն կռուին մէջ կ՚իյնան իր լաւագոյն ընկերներէն Սպղանկցի Կալէն, եւ Խարասա Յակոն ։

Յուլիս 24ի էջին վրայ կը կարդանք, 23 Յու-լիս 1904 Անդրանիկի եւ Գէորգ Չաւուշի ղեկա-վարութեամբ տեղի ունեցած է Կուսավարի կռի-ւը։

Նոյն թիւին տեղի ունեցած է Կուրայու գիւղի կռիւը։ Կուսավար անուն գոյութիւն չունի ։

Գալով նկարներուն .

Օննիկ Նէվրուզի խմբի տակ գրուած է «Մու-րատ իր ընկերներով» ։

Իսկ հանրածանօթ Պօլէ Մճոյի նկարին տակ գրուած է Պոլսեան։

Թումանեանի «Թորգոմ» խմբի տակ ոչ մէկ արձանագրութիւն ։

Աղաղակող են այս սխալները, կարելի չէ պատմութեան յանձնել Դաշնակցութեան պատ-կանող խմբանկար մը, դէմքերու եւ դէպքերու թիւերը սխալ ու մանաւանդ կարծիքով ։

Վիէն — Մարգար Բաքխեան

×

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Քանի մը օր առաջ տեղի ունեցաւ Հայ Կամա-ւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի անդամական ժողովը։

Ներկայ էին բոլոր հրաւիրեալները, սակաւա-թիւ բացակաները բանաւոր համարելով, ներկա-ներու թիւը օրինաւոր նկատուեցաւ ։

Պատերազմի հետեւանքով, այս մասնաճիւղը կազմալուծուած էր եւ կեդր. վարչութեան կողմէ ձեռնարկուած վերակազմութեան փորձը տուաւ իր առաջին պտուղը։

Կեդր. վարչութեան ընդհ. քարտուղար, գի-նակից Ա. Մարտիրոսեանի զեկոյցը եւ վարչու-թեան հրահանգները լսելէ յետոյ, ժողովը ընտ-րեց՝ «Առժամեայ վարչութիւն»ը եւ լծուեցաւ շի-նարար աշխատանքի ։

Յունուար 4ին ալ Մարսէյլի մէջ տեղի ունե-ցաւ Մարսէյլի մասնաճիւղի վերակազմութեան ութիւ հրաւիրուած անդամական ժողովը։ Բոլոր հրաւիրեալները ուրախութեամբ ողջունած էին կեդր. վարչութեան ձեռնարկը ։

Ներկաները կարեւոր թիւ մը կը կազմէին, բայց աշխատանքի պատճառով բացակայողներու թիւը հկատի ունենալով, որոշուեցաւ՝ ամսոյս 18ին կիրակի, ժամը 2էն վերջ գումարել լիակա-տար նիստը եւ ընտրել մասնաճիւղի վարչու-թիւնը ։

Առ այդ ժողովը լիազօրեց նախորդ վարչու-թիւնը՝ շարունակելու իր գործունէութիւնը, մին-չեւ նոր ընտրութիւնը ։

Ժողովը լսեց ընդհ. քարտուղարին զեկոյցը եւ կեդր. վարչութեան թելադրանքները եւ խոս-տացաւ սրտագին փարիլ գործին։

Ֆրանսահայ գաղութի բոլոր Հայ Կամաւոր-ներուն եւ Մարտիկներուն կոչ կ՚ընենք՝ շուտով տեղեկացնել մեզ, իրենց ներկայ հասցէները եւ անդամագրելու հաւանութիւնը ։

Միութեանս կրնան անդամագրուիլ նաեւ եր-կու սեռէ և քսանէն վեր տարիք ունեցող այն բո-լոր անձերը, որոնք կ՚ընդունին միութեան ծրա-գիրը եւ կը փափաքին նպաստել մեր գործունէու-թեան, պայմանաւ որ, ոեւէ պատճառաւ դատա-պարտուած չըլլան։ Հասցէ Ouzounian, 59 rue Lafayette, Vienne (Isère):

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ — Կիրակի 4 Յունուար, Վալանսի Հայ Մարզականի առաջին խումբը յաղթական-օրէն կատարեց Coupe de Lyonnaisի իր Անդրանիկ մրցումը Cheureuxի դէմ անոնց դաշտին վրայ։ Թէ մերինները եւ թէ հակառակորդը 1er Série դասա-ւորման շարքին կը պատկանին։ Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ մեծ բազմութիւն մը փութացեր էր դի-տելու մեր աննման մարզիկները ։

Մրցումը վերջացաւ հակառակորդ խումբին պարտութեամբ 4—0։ Նման պարտութիւն մը սե-փական դաշտի վրայ, անպատուաբեր կը նկատ-ուի մարզական ըմբռնումով։

Շնորհաւորելի է մեր խումբը ամբողջու-թեամբ։ Նմանապէս ախոյեանական մրցում մը տե-ղի ունեցաւ նոյն օրը Վալանս, մեր դաշտին վրայ։ Մեր Cadetներուն եւ Անոնէի կրտսեր Ֆրանս. խումբին հետ ախոյեանական 6րդ մրցումն էր այս, զոր մերոնք շահեցան 6—0ով ։

Այժմ մեր աննման կրտսեր հայորդիները ի-րենց դասաւորման շրջանին ըլլալով քիչ ատենէն demi finale մրցումներուն պիտի սկսին։

Եթէ այս տարի ալ յիշեալ մրցումներէն յա-ջող դուրս գան, երրորդ տարին պիտի ըլլայ որ Տոմ, Արտէշ ախոյեանական տիտղոսին պիտի արժանանան ։

Փութանք ըսելու որ մեր այս կրտսեր խումբը միշտ աստիճանաբար կը բարձրանայ։ Օրինակ անցեալ տարուան մեր մինիմները, այս տարի կը խաղան իբրեւ Cadet։ Երեք ամբողջական մինիմնե-րու խումբեր պատրաստ կը սպասեն յաջորդելու իրենցմէ մեծ եղբայրներուն։ Տեղական թերթե-րու թղթակիցները զարմանքով կը դիտեն այս ե-րեւոյթը ներկայացնելով զայն զեղեցիկ Ազգ. հը-պարտութիւն մը։ Ասիկա կը պարտինք միութեան U.S.A., որը կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդը ա-ռանց բացառութեան։ Շնորհիւ գնդակին մեր տը-ղաքը կը մեծնան առողջ հուժկու եւ բարձր բա-րոյականով։ Ո՞ր Հայն է որ պիտի չուրախանար ի տես այս երեւոյթին ։— Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ» , գրեց Վահան Հայկէշեան , Կիպրոս 1947, գին 4 շիլին ։

ՕՐՕՐՈՑԻ ԵՐԳԸ, Մելօդրամա, գրեց բժիշկ Ստեփէլ Փարսատան, Շտուտկարտ ։ Տպարան « Մաշտոց » ։

ԴԷԳԻ ԳԱՌՆԱՄ (բանաստեղծութիւններ) ։ Գրեց Մ. Գուրգէն, Շտուտկարտ, տպարան «Մաշ-տոց » ։

ԱՄԱՆ - ԱՌՒՋԻ ԴԵՒԸ (դրամա 4 արար)։ Ստեփէլ Փարսատան, Շտուտկարտ ։ Տպարան « Մաշտոց » ։

ՏԱՂԵՐ ԵՒ ՅՈՒՇԵՐ ։ Գրեց Խ. Նուպարեան։ Գին 75 Ֆրանք։ Տպարան Թիւրապեան, Փարիզ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէ-ներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հան-դէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուա-կանէն առնուազն երեք օր առաջ։

ԺԱՄԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու արտաքին նախարարը երկուշաբթի օր, ծերակուտական արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ դարձեալ յանձնարարեց քուէարկել Եւրոպայի օգնութեան օրինագիծը։ Եթէ ընդ առաջ չերթանք Եւրոպայի պահանջներուն, մեզի համար պիտի ստեղծուին շատ անպաստ պայմաններ, ըսաւ նախարարը։ Առեւտրական նախարարն ալ իր կարգին, դիտել տալէ ետք թէ ծրագիրը շատ խոշոր զոհողութիւն մը պիտի ըլլայ Ամերիկայի ժողովուրդին համար, կոչ ըրաւ որ ծերակոյտը քուէարկէ զայն փութով, «վասնզի վնասը, մեր ձեռք բերելիք օգուտը շատ աւելի մեծ է քան այսօրուան մեր զոհողութիւնը» ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանին 1948ի տարեշրջանը բացուեցաւ երէկ, քաղաքական անստոյգ մթնոլորտի մը մէջ։ Ֆրանքը փրկելու համար կառավարութեան մշակած օրինագիծը որ մեծ դժուարութիւններով քուէարկուեցաւ խորհրդարանէն, մեծ ընդդիմութիւն յառաջ բերած է երկրագործներու եւ մանր առեւտրականներու մօտ ։ Գիներու զգալի անկում չկայ տակաւին. կարգ մը պտուղներ եւ բանջարեղէններ աժանցած են, բայց միսը բարձրացած է ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ յայտնի գրագէտներէն ոմանք, խստօրէն կը քննադատուին դարձեալ համայնավար կուսակցութեան մամուլէն։ Շատերը ամբաստանուած են թէ չեն յարգեր խորհրդային արուեստին մաքրութիւնը եւ սկզբունքները։ «Ամբաստանեալներուն» մէջ կան Ալեքսանտր Ֆատէյեւ, Իլիա Էրէնպուրկ, Կոնստանդին Ֆէդին եւ Ալեքսանտր Մակարով։ Գրական շաբաթաթերթ մը ցոյց կը յայտնէ որ կարգ մը գրողներ ի գործ չեն դրած ինքնաքննադատութեան պոլշեւիկեան սկզբունքը։ Սիմոնովի գործերուն մէջ նշմարուած են «գաղափարական սայթաքումներ»։ Ֆատէյեւ յանձն առած է վերստին գրել իր «Երիտասարդ պահակը» որուն մէջ հեղինակը կը նկարագրէ գիւղացիներու սարսափը գերմանական գրաւման օրերուն ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն կատաղի յարձակում մը կը գործէ աշխատաւորական ընկերվարութեան ու մասնաւորաբար Անգլիոյ վարչապետին, Պ. Էթլիի վրայ որ անցեալ շաբթու կը յայտարարէ թէ համայնավարութիւնը գերութիւն է։ Այդ ճառը կ'ապացուցանէ որ բրիտանական ընկերվարութիւնը ոչ միայն հեռու մնացած է աշխարհակալութեան դէմ մղուած պայքարէն, այլ, ընդհակառակն, անձնատուր եղած է Ամերիկայի ելմտական շրջանակներուն, կը գրէ «Փրավտա» հետեւաբար Էթլին ալ իր կարգին, միացած է Լէոն Պլումին, միջազգային պատեհապաշտութեան այդ նահապետին ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ համալսարանէն վտարուեցան երեք փրոֆէսէօրներ որոնք ձախակողմեան հակումներ ունէին։ Վերջիներս ուսանողները բողոքած էին եւ ցոյցեր կազմակերպած էին պահանջելով երեք ամբաստանեալներուն հրաժարականը ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ - երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ։ Ջոյգ օրքեսթրա եւ հաճելի անակնկալներ ։

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմսը եւ սեղանը։

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս ։

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Գեւորգ Գալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Բէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութեանց երկրորդը տեղի կ'ունենայ 24 Յունուար, շաբաթ օրը, ժամը 16ին։ Բանախօս՝ Փրոֆ. Հ. Էսապալեան, միաբան Վիէննայի, Աւստրիոյ Պետ. համալսարանէն։ Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդին ծագումը»։ Վայր.— Հայ Ուս. Ուտան, 57 Պուլվար Ժուրտան, մէթրօ Փորթ տ'Օրլէան։ Հայ մտաւորականութեան եւ երիտասարդութեան մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք սոյն շահեկան բանախօսութիւնը, որուն կը յաջորդէ ազատ վիճաբանութիւն ։ Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Նուրիճանեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակներով իրենց յարգանքը եւ ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ազգականին Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՆՈՒՐԻՃԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օւոսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը 75 Ֆրանք ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի թատերապարահանդէսը տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » պատի օրացոյցներ սպասուած են եւ կը ծախուին Բալուեան գրատան մէջ, 43 Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամ-ներուն քով։ Գինն է 100 Ֆրանք։ Ծաւալը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը : ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Բարտուղար մը կամ քարտուղարուհի մը որ տեղեակ ըլլայ նաեւ հաշուապահութեան եւ մեքենագրութեան։ Դիմել Տապաղեանի, 30 rue de Trévise, Paris (9): Հեռաձայն Tai. 40 — 63 :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Հ. ՏԱՏՐԵԱՆ իր զաւկին Բարսեղ Տատրեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչին։ Ստանալ « Յառաջ »էն ։

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մօտ օրէն կը ներկայացուի

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

Նոր թատերգութիւնը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 Ֆրանք ։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ 1947:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
ԸՆկեր ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՖԱՆԵԱՆ
Նշանուած

1 Յունուար 948 Պանէօյ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսցի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Նիւթ «Հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ յետոյ»։ Դասախօս Պ. Վլսոունի։ Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի շրջանային վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի «Նոր Սերունդ»ի բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները, չորեքշաբթի 13 յունուար ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը ժամը 8.30ին։ Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Գօյաճեան ։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը ։

ԱՌ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը տեղեկացուի որ Մարսէյլի «Արմէնիա» երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ապրիլ 18ի կիրակին, կէսօրէ վերջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Կապոյտ Խաչի Տեխնի Ազգային վարժարանի կրթական մարմինը կը պատրաստուի տալ պարահանդէս մը յառաջիկայ, 21 Փետրուար շաբաթ երեկոյ ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

SALLE MAZENODի ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, RUE D'AUBAGNE

2ՐԴ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԹԷՆՈՐ

Գիրակ Սագզլեանի

(Ռումանական օփերայէն)

17 Յունուար, շաբաթ ժամը **20.30**ին

Յայտագիր.— Եւրոպական եւ հայկական կտորներ ։

Տոմսերը ապահովել.— Bottier Royal, 39 rue de Rome, A. Aroutian 37 Canebière, Boyagian Georges, 39 rue E. Rostand, Kevork Esmerian Beaumont, A. Krikorian 37 Tapis Vert :

ՎԻՐԱԲՈՅԺ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Պ. Ա. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը յայտարարէ Պօմօնարնակ իր յարգելի յաճախորդներուն որ օգտուելով քաղաքին ելեկտրականութեան շաբաթական երկու օրուան դադարէն կ'ընդունի իր հիւանդները ,

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Իր անձնական բնակարանը 15 Bld. du Nord, La Rosière (Marseille) առտուան ժամը 9էն մինչեւ 5: Իսկ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ քաղաքի իր դարմանատունը, 53 Cours Lieutaud : Կարօտ հիւանդները եւ երկսեռ ուսանողները ձրի։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 15 Janvier 1948 Հինգշաբթի 15 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5240-Նոր շրջան թիւ 849 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Հակադաշնակցական քարքարը եւ Վըշինսկիի յայտարարութիւնը

Աւելի քան ամիս մը անցած է այն օրէն (հոկտեմբեր 24), երբ Վիշինսկին ըրաւ իր տխրահռչակ յայտարարութիւնը այն մասին թէ՝ Կարսն ու Արտահանը «անվիճելիօրէն» կը պատկանին Վրացիներուն եւ պէտք է օր առաջ վերադարձուին Վրաստանին :

Անիկա այլեւս երկու ցաւագար Վրացի փրոֆէսէօրներու «անպաշտօն» եւ «անպատասխանատու» մէկ յայտարարութիւնը չէր միայն, որ կարելի ըլլար յիմարական կատակ մը նկատել : Անիկա Սովետական պատասխանատու լիազօր ներկայացուցչի պաշտօնական յայտարարութիւնն էր, եղած Միացեալ Ազգերու մէկ ժողովին մէջ: Հետեւաբար, ոչ ոք կրնար անտես առնել զայն, իբրեւ անլուրջ, մասնաւոր կամ անպատասխանատու երոյթ մը: Ոեւէ կասկած չէր կրնար ըլլալ այլեւս, որ՝ ինչ որ Վիշինսկին կըսէր, Խորհրդային կառավարութեան պաշտօնական վերաբերումն էր դէպի Կարսն ու Արտահանի խնդիրը :

Եւ, սակայն, անցած հինգ շաբաթներու ընթացքին Ամերիկայի մէջ հրատարակուող հակադաշնակցական երեք գլխաւոր թերթերէն ոչ մէկը ուզեց ուղղօրէն անդրադառնալ Խորհրդային կառավարութեան այդ անակնկալ եւ այնքան վրդովեցուցիչ դիմադարձութեան : Ռամկավար «Պայքար»ը, հաւատարիմ համայնավարներու ուղեկցի իր վաղեմի հանգամանքին, թեթեւամտօրէն փորձեց խնդիրը զանց ընել՝ անհատական ոճ մը կոչելով Վիշինսկիի յայտարարութիւնը եւ ջանալով ձգել այն տպաւորութիւնը թէ՝ Խորհրդային կառավարութիւնը տարբեր եւ Հայաստանի համար աւելի նպաստաւոր տեսակէտ ունի: Անունով Հնչակեան, բայց իրապէս համայնավար «Երիտասարդ Հայաստան»ը փորձեց մոլորեցնել հասարակութեան միտքը՝ այնպէս մը ներկայացնելով խնդիրը, որ իբր թէ Վիշինսկիի կարծիքը կարելի է դիւրութեամբ փոխել, բաւական է միայն, որ հայ դիւանագէտներ մէջտեղ գան եւ հերքեն երկու Վրացի «գիտնականներու» սխալ տեսութիւնը Կարսի ու Արտահանի մասին: Իսկ «Յառաջդիմական» կոչուող համայնավար հայաթերթը պարզապէս անտեսեց Վիշինսկիի յայտարարութիւնը եւ այնպէս ձեւացուց, որ կարծես թէ ոչինչ տեղի ունեցած էր :

Այնքան անպարկեշտ, խաբեպատիր վերաբերում ցոյց տալով դէպի Խորհրդային կառավարութեան լիազօր ներկայացուցչի յ..չեալ խիստ ծանրակշիռ երոյթը՝ համայնավարները եւ անոնց ուղեկիցներու թերթերը պարզապէս կ'աշխատին ծածկել Խորհրդային կառավարութեան դաւաճանութիւնը Հայ Դատին, որպէսզի առաջուայ պէս կարենան Սովետները ներկայացնել Ներկայ Հայաստանի ընդարձակման ջերմ պաշտպան, մինչդեռ այժմ իրենք արդէն շատ լաւ գիտեն թէ՝ Խորհրդային կառավարութիւնը իրապէս կը ձգտի Կարսն ու Արտահանն իսկ Թուրքիային առնել եւ Վրաստանին տալ եւ այդ կերպով ընդմիշտ թաղել Միացեալ Հայաստանի խնդիրը :

Ոչ նուազ յատկանշական է եւ այն, որ յիշեալ հակադաշնակցական երեք ամերիկահայ թերթերն ալ, խուսափելով ոեւէ քննադատական խօսք ըսելու կամ ոեւէ ցաւում կամ դէթ թեթեւ դժգոհութիւն յայտնելու Խորհրդային կառավարութեան զզուելի դիմադարձութեան առթիւ, սկսան աւելի կատաղի յարձակումներ գործել մեր վրայ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ յանդգնած էինք սեւով ճերմակի վրայ արձանագրել դառն ճշմարտութիւնը Խորհրդային կառավարութեան դաւաճանական ընթացքի մասին եւ անկէ հանել այն միակ տխուր եզրակացութիւնը, զոր պէտք է հանէր ոեւէ պարկեշտ ու հայրենասէր անձ: Մեր հակառակորդ թերթերը այնպէս կը շարժին, որ կարծես ոչ թէ Խորհրդային կառավարութիւնը, այլ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանին տալ եւ այդ կերպով ընդմիշտ թաղել Միացեալ Հայաստանի խնդիրը: (Հայրենիք)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան մէջ խլիրդի նոր բուժարաններ բացուած են վերջին երկու տարին 1500 բժիշկներով: «Փրավտա» կը գրէ թէ Միութեան բժիշկներուն թիւը 17.000 աւելցած է: 1947-ին բացուած են 391 հիւանդանոցներ, 300 բուժարաններ եւ 2500 ապաքինարաններ :

Յունաստանի դէպքերը

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ կառավարութիւնը համոզուած է որ ապստամբները զինուորական օժանդակութիւն կը ստանան դրացի երկիրներէ եւ օտար զինուորներ կը կռուին Մարկոսի բանակին մէջ :

Ապստամբները երեքշաբթի օր, ալպանիական սահմանին մօտերը, Ֆիլիատէսի շրջանը, գիւղի մը վրայ յարձակում գործելով, այրեցին բոլոր տուները եւ կողոպտեցին բնակիչները: Տէսփոթիկոնի մէջ առեւանգեցին երկու հոգի եւ գողցան 250 ոչխարներ :

Մարկոսի թնդանօթները դարձեալ ռմբակոծեցին Քոնիցայի արուարձանները՝ տասնըմէկ մղոն հեռաւորութենէ մը :

Կառավարական ուժերը ընդհանուր յարձակողականի սկսան Աթէնքէն 75 մղոն դէպի հիւսիս-արեւմուտք գտնուող Պառնասոս լեռան վրայ ուր 800 ապստամբներ դիրք բռնած են քանի մը օրէ ի վեր: Յարձակումը կատարուեցաւ օդէն եւ Կորընթոսի ծոցէն :

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Մակեդոնիոյ ապստամբներուն առաջնորդը՝ Սոֆիանոս սպաննուած է, իսկ իր օգնականը՝ Ադրիսթոս ծանրապէս վիրաւորուած է:

Աթէնքի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 200 «համակիրներ» մայրաքաղաքին Ասիրմատոս արուարձանին մէջ եւ աքսորեց 120 հոգի :

★ Ամերիկեան առաքելութեան պետը յուշագիր մը ներկայացնելով հելլէն կառավարութեան գանգատած է թէ պատերազմական նախարարը, Եորկի Սթրաթոս չի գործակցիր առաքելութեան հետ ու եթէ շարունակէ իր այդ ընթացքը, կառավարութիւնը պէտք է հրաժարեցնէ զինքը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանին 1948ի նստաշրջանը բացուեցաւ երեքշաբթի օր: Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւ նոյնիսկ ապտակներ փոխանակուեցան երբ կը կատարուէր դիւանին ընտրութիւնը: Պ. Էտուառ Էրիօ, դարձեալ նախագահ ընտրուեցաւ 174ի դէմ 317 քուէով: Իրարանցումը սկսաւ այն պահուն երբ կը նշանակուէին խորհրդարանին վեց փոխ նախագահներն ու տասնըչորս քարտուղարները : Համայնավարները փորձեցին նախագահական թեկնածու առաջարկել Պ. Ժաք Տիւքլօ, բայց չյաջողեցան :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը, Պ. Րընէ Մայէր վաղը Լոնտոն պիտի երթայ խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Անգլիոյ ելմտական նախարարին հետ: Իրենց տեսակցութեան գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Ֆրանքին եւ սթէրլինին արժեզրկումին խնդիրը :

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաստատուի այն լուրը թէ Անգլիա երբեք մտադիր չէ արժեզրկելու իր թղթադրամը: Ֆրանքին համար նոր սակ մը նշանակուած չէ տակաւին, բայց անհաւանական չէ անոր զգալի արժեզրկումը :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ համաձայն Մոսկուայէն հասնող լուրերուն, սնունդեղէններու զգալի առատութիւն կայ երկրին մէջ՝ բաժնեչափի դրութեան ջնջումէն ի վեր: Հակառակ Մոսկուայի թերթերուն տուած տեղեկութեանց, բրիտանական արտաքին նախարարութիւնը կը յայտնէ թէ սնունդեղէններու հայթայթումը շատ դժուարացած է: Սեւ շուկայի գիները եռապատիկ բարձրացած են: Օտար դեսպանատուններու պաշտօնէութիւնը «անձուկ վիճակի մէջ է» ռուբլիին անկումին պատճառաւ :

ՇՈՒԷՏԱՑԻ մասնագէտը որ վերջերս Մոսկուա կանչուած էր բարձրաստիճան անձնաւորութեան մը բժշկելու համար, երեքշաբթի օր Հէլսինքիի (Ֆինլանտա) մէջ յայտարարեց թէ «դարմանած է ռուս մարաջախտ մը որ Ստալինը չէ»:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ զինակցութիւն մը պիտի կնքուի Խորհրդային Միութեան, Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավար կառավարութիւնը սկսած է փոխել անուններն այն պողոտաներուն եւ փողոցներուն որոնք, մինչեւ հիմա, մկրտուած էին գահընկէց թագաւորին կամ արքայական գերդաստանին անդամներուն անուններով:

Պաղեստինի դէպքերը

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15ԻՆ

Համաձայն Դամասկոսի արաբական շրջանակներու տեղեկութեանց Արաբները ընդհանուր յարձակողականի պիտի սկսին Փետրուար 15ին «Սիոնականութիւնը Պաղեստինէն միանգամ ընդմիշտ հեռացնելու համար»:

[illegible] պատրաստութիւններ կը տեսնուին բանակը մարզելու համար: Սուրիոյ պատերազմական նախարարը, Ահմէտ Շարապաթի, երեքշաբթի օր յայտարարեց թէ պատերազմը — Հրեաներուն դէմ — պիտի սկսի մէկ ամիսէն : «Մութին մէջ չէ որ պիտի ռմբակոծենք ինչպէս Հրեաները կ'ընեն. մենք մեր զինուորներով ու զէնքերով պիտի յարձակինք եւ պատուաւոր պատերազմ պիտի մղենք՝ պաշտպանելու համար մեր Արաբ եղբայրակիցներուն իրաւունքները»:

Ուրիշ յայտնի Արաբ մը, Ֆէվզի էլ-Քաուուքճի որ Արաբ կամաւորներու առաջնորդ նշանակուած է, ըսաւ.— «Մէկ ամիսէն պիտի տեսնէք արդիւնքը մեր պատրաստութիւններուն: Պատերազմը սկսած է: Մեր նպատակն է Պաղեստինը մաքրագործել սիոնականութենէն» :

Վերոյիշեալ թուականը տակաւին կրնայ փոխուիլ: Կ'ըսուի թէ Արաբները ունին 2500 մարզուած զինուորներ որոնց 700ը Պաղեստինի Արաբներ են, 30ը Եուկոսլաւ մահմետականներ եւ 70ը Եգիպտացիները: Սակայն Սուրիոյ մէջ կան 80.000ի չափ կամաւորներ որոնք, ի հարկին, կրնան օգտագործուիլ :

Սուրիական բանակին շրջանակներէն կը հաստատուի թէ Հրեաները Երուսաղէմի մէջ շինած են հրթիռներ պատրաստող գործարան մը որ ներկայիս ձեռնառումբեր կ'արտադրէ :

Պաղեստինի Արաբներուն գերագոյն մարմնին փոխ նախագահը, Ճէմալ Հիւսէյինի, յայտարարեց որ իրենց նպատակը չէ Պաղեստինեան կառավարութիւն մը հիմնել երկրէն ներս կամ դուրս: Բայց պիտի նշանակեն 10 հոգինոց յանձնաժողով մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Պաղեստինը կառավարել ժողովրդավար սկզբունքներով եւ ձախողեցնել բաժանման ծրագրին գործադրութիւնը:

★ Երկու ամսուան մէջ Պաղեստինի կռիւներուն զոհ գացած են 708 հոգի, 302ը Հրեաներ, 364ը Արաբ եւ մնացեալը Հայեր կամ ուրիշ ազգութեանց պատկանող տեղացիներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ խորհրդարանին երեքշաբթի նիստին մէջ Ընդդիմադիրները քննադատեցին կառավարութեան ներկայացուցած ելմտացոյցը : Վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, պատասխան տալով իրենց, յայտարարեց — «Տասն անգամ ազդարարեցի Փեթքովի խմբակցութեան ձեր բարեկամներուն, ականջ չկախեցին: Ջախջախուեցան եւ իրենց առաջնորդը, այսօր, հողին տակը պառկած է: Լաւ մտածեցէք, դուք օտար գործակալներ եւ Պուլկարիոյ թշնամիներ, թերեւս դուք ալ ձեր դաշնակիցներուն ճակատագրին արժանանաք: Եթէ քիչ մը աւելի իմաստութիւն ցոյց չտաք, ազգը ձեզի պիտի տայ պէտք եղած դասը»: Վարչապետը դիտել տուաւ որ եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա միջամտած չըլլային, Փեթքով իր գլուխը փրկած պիտի ըլլար :

ՔՍԱՆԵՐԵՔ Գերմանացիներ որոնք մահուան դատապարտուած էին լեհական զինուորական դատարանին կողմէ, գնդակահարուեցան երեքշաբթի օր Կրաքովի մէջ: Ամբաստանուած էին թէ ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էին Աուշվիցի աքսորավայրին մէջ: Մահապարտներուն մէջ կային երկու հրէշ կիներ :

ԻՐԱՆԻ դահլիճը որոշած է քարիւղի իրանական ընկերութիւն մը հիմնել: Խորհրդարանը մօտ օրէն պիտի քննէ այս առաջարկը եւ, համաձայն իրազեկ շրջանակներու կարծիքին, անմիջապէս պիտի վաւերացնէ: Նորակազմ ընկերութեան դրամագլուխը պիտի հայթայթուի անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութենէն ստացուած տարեկան 20 միլիոն սթերլինի շահաբաժինէն: Հանքերու շահագործման համար օտար մասնագէտներ պիտի կանչուին, բայց անոնց մէջ պիտի չըլլան ոչ Ամերիկացիներ, ոչ ալ Ռուսեր :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ օդային խնդիրներու մասնագէտները յայտարարեցին երեքշաբթի օր թէ Ամերիկա հիւլէական ուժի մենաշնորհին տէր պիտի մնայ մինչեւ 1952ի վերջերը, բայց այդ թուականէն ետք բոլոր ազգերը հիւլէական զէնքեր պիտի ունենան եւ ի վիճակի պիտի ըլլան յարձակելու Ամերիկայի վրայ: Պատկան յանձնախումբը տեղեկագիր մը տալով, կը յանձնարարէ որ Ամերիկա անյապաղ քայլեր առնէ եւ միլիոններ յատկացնէ հիւլէական զէնքերու պատրաստութեան համար, այլապէս յուսահատօրէն ետ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայաստան եւ արտասահման

Տարեկան տեսութիւն մը չէ որ պիտի կատարենք: Պարզապէս փորձ մը վերյիշելու կարգ մը իրողութիւններ եւ երեւոյթներ, դրական թէ բացասական:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ.— Մինչ Արտասահմանը 1947-ին ալ ամէն միջոց փորձեց Հայկական Դատը արծարծելու, սեղանի վրայ բերելու համար, Երեւան մնաց մունջ հարս:

Անցեալ տարի Փետրուարին, Կեդրոնական կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան, հրապարակային ճառով մը կը նախատեսէր 350 — 400.000 տարագիրներու վերադարձ, իսկ մնացեալին համար՝ հողերու ընդարձակում:

Այդ առթիւ ուրիշ արտայայտութիւններ ալ տեղի ունեցան,— հրապարակային ժողովներ, լրագրական հրատարակութիւններ, պատմական ակնարկական տեսութիւններ, եւայլն:

Առտու մը բոլոր ձայները մարեցան: Ամէն պաշապայի մէջ, այլեւս բառ չեն արտասաներ պաշտօնական բերանները: Ոչ իսկ Հայաստանի արտաքին գործերու նախարարութիւնը որուն իրաւասութիւնները մինչեւ այսօր ալ կը մնան գաղտնիք:

Մինչ Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ ներկայացուցիչները բարձրաձայն կ'արտայայտուին միջազգային ժողովներու մէջ, ամէն հարցի մասին, Երեւան ոչ իսկ եզովբոսեան լեզու մը կրնայ գործածել, յիշեցնելու համար կարգ մը միջազգային կամ խորհրդային յանձնառութիւններ:

Անշուշտ մեզի չիյնար բանալ այս խորհրդաւոր լռութեան ծալքերը: Այդ պատիւն ալ կը թողունք անոնց որ հանճարեղ իմաստութեան շողեր կը տեսնեն սովետական քաղաքականութեան ամէնէն խրթին խաղերուն մէջ:

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ.— Կապը՝ երկրի եւ հայկական արտասահմանի միջեւ՝ 1947ին ալ մնաց մենաշնորհը «յառաջդիմական» կոչուած խմբակցութեանց:

Ինչպէս ամբողջ Խ. Միութիւնը, Հայկական Ռեսպուբլիքան ալ շատ քիչ բան փոխած է յեղափոխական շրջանի խոստումներէն եւ սովորութիւններէն:

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան երեսուն տարիները բաւական չեղան, բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելու համար աշխարհի մնացեալ մասին հետ: Եւ մեր մինուճար Երեւանն ալ իր արտաքին յարաբերութիւնները, նոյնիսկ մշակոյթի կապերը վստահած է զանազան «Ճակատ»ներու եւ «Խորհուրդ»ներու, ամէն բանէ առաջ պահանջելով կոյր վստահութիւն եւ բացարձակ հպատակութիւն:

Այս պատճառով ալ, Հայաստանի Խորհրդային իշխանութիւնը առ հասարակ Արտասահմանի տարագիր բազմութեանց հարազատ ձայնը չէ որ կը լսէ, այլ կողմնակի եղանակներ,— մեծ մասամբ սարքուած իրեն հաճոյք պատճառելու համար:

Վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր, Երեւանի երկրորդ խողովակը, յարաբերութեանց միջնորդը կը կազմէ Էջմիածինը, իր գոյնզգոյն «լիազօր պատուիրակներով»:

1945ի եկեղեցական համագումարէն եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութենէն ի վեր, երբ տասը վարդապետներ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցան մէկ անգամէն, այդ պատուիրակները կը փորձեն իրենց թաթին տակ առնել Արտասահմանի ազգ. իշխանութիւնները, «տիպական» հրահանգներ պարտադրելով:

Այս քաղաքականութեան պատկերազարդ արտայայտութիւնները տեսանք մինչեւ անգամ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան շրջանին մէջ:

Նոյն քաղաքականութեան շնորհիւ էր — կաթողիկոսական հրաման — որ տարիներէ ի վեր հաստատուած աւանդութիւն մը, Մայիս 28ի պաշտօնական տօնակատարութիւնը այս տարի արգիլուեցաւ Եգիպտոսի մէջ եւ այլուր, եւ անոր տեղ հաստատուեցաւ Նոյեմբեր 29ի «երջանկաբեր» թուականը:

Ու վերջապէս «արտակարգ դեսպանութեան» պատիւներով է որ Յունաստանի անուղղայ վեղարաւորը, Մաղլըմեան արք. ծախու հանած է ազգային կալուածներ, դպրոց կամ եկեղեցի, առանց աջ ձախ նայելու:

Անշուշտ երկար չի տեւեր այս խեղկատակութիւնը եւ մեր բարձրաստիճան կղերը կը դառնայ «ի լոյս գիտութեան», ամփոփուելով իր պատեանին մէջ, խոնարհաբար ծառայելով ժողովուրդին, եւ ոչ թէ անոր գլխուն վրայ թառելով իբրեւ իշխանաւոր:

ՆԵՐԳԱՂԹ ԵՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Արտասահմանի բոլոր գաղութները իրենց հայրենասիրութիւնը գործնապէս ապացուցին ոչ միայն խանդավառութեամբ աջակցելով Հայկական Դատին վերարծարծման, զանգուածօրէն արձանագրուելով ներգաղթին, այլեւ առատաձեռնութեամբ մասնակցելով այդ առթիւ կատարուած հանգանակութեանց:

Բարեգործականը արդէն ձեռնարկած է երկրորդ միլիոնի հանգանակութեան, որ անշուշտ պիտի պսակուի նոյն յաջողութեամբ: Միեւնոյն ատեն կը կատարուին ուրիշ հանգանակութիւններ, տարբեր նպատակներով:

Հանգանակուած գումարներուն չափ, թերեւս աւելի թանկագին հարստութիւն մը կը կազմեն այն գոյքերը, մեքենաները եւ մեծաքանակ, բազմազան ապրանքները որ շոգենաւ զրուեցան գաղթականներուն հետ, Սուրիա Լիբանանէն, Եգիպտոսէն, Ֆրանսայէն եւ Պալքաններէն:

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ Երեւան ամէն դիւրութիւն ընծայած կամ տուած է, առաւելագոյն չափով օգտագործելու համար զանոնք, ի շահ մեր հայրենիքին, որ ամէնէն աւելի կը կարօտի բացարձակ օգնութեանց: Հայաստանէն գրուած նամակներն ալ ուրիշ բան չեն ապացուցաներ:

Տակաւին չենք յիշեր մարդկային հարստութիւնը, մանաւանդ երիտասարդութիւնը, որ Երկիր հասաւ երկու տարուան ընթացքին, գործնական գիտելիքներու թանկագին պաշարով մը:

Ծ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Մեր բարեկամները

Պաւարիոյ հայ գաղութը՝ իր տարագիրի տաժանելի կեանքին մէջ, դաշնակից յաղթական բանակներու կողմէ Գերմանիոյ գրաւումէն վերջ՝ ունեցած է Հայ եւ Ամերիկացի վեհանձն բարերարներ՝ որոնք սիրով օժանդակած են անոր ծով կարիքներուն եւ փրկարար դեր կատարած են: Սրբազան Մէյըր Մաքտոնալտ, Դէքթըր Բրայդ, Դէքթըր Վիլըրսըն, որոնք ամերիկեան զին. կառավարութեան միջոցաւ նիւթապէս եւ բարոյապէս խիստ օգտակար եղած են մեզի: Պաւարիոյ Ամերիկեան գօտիներու ընդհ. հրամանատար, Զօր. Միւլըր՝ որ Միւնիխի հայ կոմիտէի սարքած գեղարուեստական մեծ համերգին ներկայ գտնուելէ ետք, եղած է կատարեալ հայասէր ու օժանդակ մեր ձեռնարկներուն, հետեւեալ բառերով կ'արտայայտուէր —

— «Հայերու մասին լաւ կարծիք ունէի առջէն, սակայն երբեք չէի երեւակայեր որ այս տանջուած ու թափառական ժողովուրդը՝ իր տարագիրի կեանքին մէջ, այսքան տոկուն, ընդունակ ու լուսամիտ է: Առա տեսայ անոր մշակոյթը, լսեցի անոր պատմութիւնը ու խորապէս ազդուեցայ: Ապրի այս ժողովուրդը, եւ ես սիրով պիտի կատարեմ, իմ շրջանիս մէջ անոր հարկ եղած դիւրութիւնները»:

Ֆրանքֆուրտ Զօր. Այզընհաուէրի անձնական քարտուղարուհին՝ Օր. Ս. Սարաֆեան Միւնիխի Հայ Կ. Խաչի պատուիրակութեան դիմած է որպէս սրտցաւ հայուհի, ի նպաստ իր ազգակիցներուն, բազմաթիւ անգամներ խօսած է իր պետերուն եւ ջանացած է օգտակար ըլլալ:

Գ. Հրանտ Ակաւաեան որ՝ Զօր. Այզընհաուէրէն ստորագրուած լիազօրագրով շրջած է, Գերմանիոյ Հայկական գաղութները, հաւաքոյթներ կազմակերպած, բանախօսութիւններ ըրած, քաջալերած ու ցուցմունքներ տուած է անոնց եւ Հայ Կ. Խաչի վարիչ Սաք Պարոնեանի ընկերակցութեամբ ազդու դիմումներ կատարած է առ որ անկ է՝ յօգուտ հայ տարագիրներուն:

Վերջերս՝ Լոս Անճըլըսէն, Ամերիկահայ յարգելի անձնաւորութիւն մը, Գ. Ճորճ Մարտիկեան, իր այցելութեամբ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց, ճառեր խօսեցաւ ու խոստացաւ ջանք չի խնայել իր ազգակիցներուն փրկութեան համար: Ծիշնալին Ամերիկա մեկնումէն ժամանակ մը վերջ արդէն շրջանիս հայութեան ղրկուեցան ուտեստեղէնի ծրարներ: Կ'իմանանք որ մինչեւ այսօր ալ այդ ուղղութեամբ կ'աշխատի Ամերիկահայ կազմակերպութիւններու կողքին:

Ամերիկեան բանակի զինուորականներէն Պոսթընցի Յարութիւն Եղլեան, որպէս ազնուասիրտ հայորդի, իր առձեռն միջոցներով նիւթապէս մեծ ծառայութիւններ ըրած է, մխիթարելով ու ուրախացնելով հայ մանուկները, ծերերը, եւ հիւանդները: Այս անդուլ երիտասարդ Հայը, Սեբաստացի մեծ ընտանիքի մը շառաւիղը՝ վեհոգի էր ու բարեսիրտ: Պատիւ՝ իր ընտանիքին:

Այդ հայապաշտպան բարերարներու վրայ կ'աւելնայ նոր աստղ մըն ալ, Տիթրոյթէն (Ամերիկա) Գ. Հայկազ Քօչեան, Միւնիխի զինուորական կառավարութեան [illegible] գործակատար, երիտասարդ սպայ մը: Յարգելի Գ. Ճ. Մարտիկեան, իր մեկնումէն առաջ գաղութիս հայ կոմիտէին ներկայացուցած էր այս համակրելի երիտասարդ զինուորականը՝ որպէս իրեն փոխանորդը:

Արտաքինով խիստ հրապուրիչ, վարքով բարձր, գթասիրտ ու հայասէր այս երիտասարդը՝ գթութեան հրեշտակի դեր կը կատարէ Պաւարահայ տարագիր կեանքին մէջ, յօգուտ իր հայրենակիցներուն տրամադրելով յաճախ իր թանկագին ժամերը:

Ան է որ, անձամբ հրաւիրած է Զօր. Միւլըրը, հայկական երգահանդէսին, ապահովելու համար յիշեալին համակրանքն ու պաշտպանութիւնը հայ տարագիրներուն:

Ան է որ, անվերջ դիմումներ կ'ընէ գրաւոր թէ բերանացի Ամերիկացի բարձրաստիճան զինուորականներուն մօտ:

Ան է որ, գլուխը կանգնած է, հայկական պատուիրակութեան, քանիցս դիմելով պատկան իշխանութեանց Միւնիխի մէջ հայկական եկեղեցի մը կառուցումը յաջողցնելու համար ծրագիր մը զոր գլուխ պիտի հանէ յայտնի երկրաչափ ճարտարապետ Կիրակոսեան Տիգրան՝ որ ատենապետն է Միւնիխի վարչութեան:

Ան է որ հայ բանտարկեալներ ազատած է եւ հայահալած նացիներու դէմ բողոքած ու զանոնք պատժել տուած է:

Վերջապէս Գ. Հայկազ Քօչեանն է որ, մեր վարչական ժողովներուն յաճախ ներկայ ըլլալով, թելադրութիւններ ըրած է ազգային, եկեղեցական ու զետեղման խնդիրներու համար եւ անխոնջ աշխատած է, սիրով եւ խանդավառութեամբ:

Հայկազ Քօչեան, Հայկազուններու հարազատ տոհմիկ արիւնէն անմնման հայ մըն է, անձնուէր ու օգտակար: Քօչեաններու եւ Էմինեաններու պէս զտարիւն հայորդիներ՝ պարծանք են մեր ազգին:

Ցաւէտ կեցցէն այդպիսիները:

Միւնիխ — ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՏԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շաբաթ իրիկուն Տր. Կապոյտ Խաչը դինեդան մը սարքած էր Հայ Ուսանողական Տան տղոց համար, որոնք հեռաւոր վայրերէ եկած հաւաքուած Փարիզ, զրկուած են ընտանեկան ջերմ մթնոլորտէ եւ ազգային շրջանակէ:

Այս գեղեցիկ մտածումը այնքան հաճելի կերպով իրագործուած էր որ Սալ Վոլթէյրի սրահը հազիւ թէ այդքան ոգեւոր եւ խանդավառ մթնոլորտ մը ունեցած ըլլայ:

35 ուսանողներ պատասխանած էին Կապոյտ Խաչի հրաւէրին, նոյնքան մըն ալ անդամուհիներ եւ հրաւիրեալներ շրջանակած էին ուտելիքներով, կարկանդակներով եւ պտուղներով գեղազարդուած սեղանները:

Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Շ. Միսաքեան բացաւ հաւաքոյթը բացատրելով Միութեան նպատակը այս ձեռնարկին առթիւ:

— Ամէն տարի տօնական օրերուն Տր. Կապոյտ Խաչը մէկ սրահի մէջ կը հաւաքէր հարիւրաւոր հայ մանուկներ, անոնց ոչ միայն գեղեցիկ ու հաճելի օր մը անցնել տալու նպատակով այլեւ ներշնչելու իրենց ազգային հաւաքական արժէքին գիտակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդին պատկանած ըլլալու հպարտութիւնը:

Այս տարի մտածեցինք մէկ յարկի տակ, մէկ սեղանի շուրջ հաւաքել մեր երիտասարդ ուսանողները, ոչ միայն քանի մը ժամով փոխարինելու համար իրենց հեռաւոր ընտանիքները, այլեւ ըսելու համար իրենց թէ մեր վաղուան յոյսը եւ հայ մշակոյթին տեւականութիւնը ու բարձրացումը կը կապենք իրենց ճիգերուն եւ այս օր իսկ հպարտ ենք իրենցմով:

Երբ տարիներ առաջ Ուսանողական Ոստանին մէջ ունեցանք մեր տունը շնորհիւ Նուպար փաշայի, անհուն ուրախութիւն մը զգաց Ֆրանսահայ գաղութը: Այդ մշակոյթի վառարանին մենք ալ բերած էինք մեր վառելանիւթը, շատ մը մեծ ազգերու կարգին, մինչ շատեր, մեզմէ շատ աւելի հարուստ ու ծանօթ բացակայ էին այդ լուսաւոր թաղէն:

Ինչ իմաստ պիտի ունենար սակայն այդ Տունը, եթէ պարապ մնար կամ լեցուէր օտար ուսանողներով: Անգամ մը եւս արժէք կը ստանայ ան, այսօր մեր աչքէն երբ զանազան հեռաւոր գաղութներէ երիտասարդ Հայորդիներ մեղուի փեթակի մը վերածած են զայն, մեղուներ որոնք կը բզզան համալսարաններու շուրջ լոյս ծծելու համար ամէն ժամ:

Տիկին Միսաքեան հրաւիրեց ներկաները որ իրենց սեղանապետ ընտրեն ընկ. Էլէն Բիւզանդը:

Տիկին սեղանապետուհին իր առաջին բաժակը առաջարկեց ոտքի վրայ խմել Նուպարեան դերդաստանին կենացը եւ ի յիշատակ Տան հիմնադրին, Պօղոս Նուպարի:

Խմբական երգեր սկսան ոգեւորել բոլորը ու հետզհետէ խօսք տրուեցաւ Գ. Սահակ Տէր Թովմասեանի, Ռ. Թադէոսեանի, Շաւարշ Նարդունիի, Խապալեան վարդապետի, որոնք գեղեցիկ ճառերով պարզեցին մեր վաղուան սերունդէն սպասուած աշխատանքը հայրենիքին համար եւ սփիւռքի մէջ ցրուած մեր ժողովուրդին համար: Ընկեր Յ. Եղիազարեան բաժակ առաջարկեց Տր. Կապոյտ Խաչին կենաց որ ունեցած էր այս գեղեցիկ հաւաքոյթին գաղափարը, հաւաքոյթ մը ա-

ւելի քան շահեկան որ մեր երիտասարդ ուսանողները կը խառնէր Փարիզի հայ գաղութի կեանքին եւ անոնց այժմէն իսկ այն պարտականութիւնը որ ունին իրե՛նց բարձրագոյն կրթութեամբ իրենց հասակակիցները առաջնորդելու։

Ընկեր Հ. Բալուեան որ սեղանապետի օգնական էր, անակնկալներ վերապահած էր մանրկաներուն որոնց դերակատարը Տիկին Ա. Գալստեան յայտնութիւն մը եղաւ իր շատ յաջող «ծաղրանկար»ներով։

Գեղարուեստական բաժինը յանպատրաստից եւ ինքնաբուխ մեծ հաճոյք պատճառեց բոլորին, արտասանեցին Օր. Ալին Մաթէոսեան, Օր. Ալիս Սամուէլեան եւ Պ. Ժիրայր Փալամուտեան, մեներգեցին Օր. Ս. Մալեան, Պ. Պ. Վահրամ Սարաֆեան, Արծիւ Ուլուպէյեան։

Իսկ Օր. Մ. Աճէմեան ողբացեալ Ալէմշահի «Նազերն»ով յուզեց բոլորը։ Տիկին Է. Բիւզանդ մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգանքի հրաւիրեց ներկաները Գուրգէն Ալէմշահի յիշատակին։

Ուսանողներու կողմէ հետզհետէ խօսք առին Տօքթ. Անուշեան, Հրաչ Աբրահամեան, Ժ. Փալամուտեան, Քիւփէլեան եւ Վ. Օշական։ Բոլորն ալ իրենց ուրախութիւնը յայտնեցին իրենց տրուած այս գեղեցիկ առիթին համար, շեշտելով մանաւանդ իրարու մօտ գալու անհրաժեշտութիւնը։ Իրենց ուսանող ընկերներուն կողմէ բոլորն ալ խոստացան ի դերեւ չհանել իրենց վրայ տրուած յոյսերը ծառայելու համար հայ ժողովուրդին եւ մանաւանդ հայ մշակոյթին։

Այս գեղեցիկ, զուարթ եւ խանդավառ հաւաքոյթը շարունակուեցաւ պարերով մինչեւ կէս գիշեր։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Ֆինլանտան

Իրեն բախտակից, յաղթուած մանր պետութիւնների մէջ Ֆինլանտան այսօր համեմատաբար ամէնէն երջանիկն է։ Ազատ մնալով յաղթողի զինուորական գրաւումից, նա ազատ է նրա քաղաքական հակակշռից։ Իբրեւ այդպիսի կացութեամբ, Ֆինլանտան կարծես ինքն իրեն է թողուած իր քաղաքական ուղղութիւնն ընտրելու։

Համայնավարութիւնը Ֆինլանտիայ մէջ դրեթէ զարգացած չէ, որովհետեւ Ֆինն ժողովուրդը նրա մէջ է տեսնում իրեն այնքան ատելի ռուսական աշխարհակալութիւնը։ Ցեղով էլ, Եւրոպայի այդ օրինակելի հայրենասէր ժողովուրդը իր հայրենիքի ազատութեան ու անկախութիւնը միշտ էլ վեր է դասում հազար ու մէկ օտար «երջանկաբեր» քաղաքական ներմուծումներից։ Ամէն Ֆինն նախ վառ հայրենասէր է յետոյ միայն մեր լեզուով ասած «յառաջադիմասէր»։

Բայց եւ այնպէս կողք կողքի ապրելով համայնավար հզօր պետութեան հետ եւ նրանից պարտուելով, պարզ է որ այսպէս կամ այնպէս Ֆինլանտան այսօր ունի փոքրիկ համայնավար կուսակցութիւն մը։ Չունենալ չէր կարող։

Ֆինլանտայի համայնավարների ձեռքին է գտնւում (Խ. Միութեան թելադրանքով), ներքին նախարարութիւնը եւ նրա պատրաստած քաղաքական ոստիկանութիւնը, որը «Ստապօ» է կոչւում, յիշեցնելով նացիական մահաբեր «Գէստապօ»ն։ Սակայն իրենց գործունէութեան ծաւալով, վերջինը մի սարսափելի կազմակերպութիւն էր իսկ առաջինը, միայն վերահսկիչ ոյժ մը երկրին մէջ։

Այդպէս, համայնավարների ձեռքին է գտնւում «Ստապօ»ն իսկ ժողովրդավարներին՝ խորհրդարանը, ուրեմն եւ օրէնքների հաստատումը ինչպէս նաեւ դատարանը։ Քաղաքական այդ տարբեր հոսանքների ներքին պայքարն էլ տարւում է այդ երեք պետական կարեւոր մարմինների միջոցով։

Պարզ է որ քաղաքական ոստիկանութիւնը ինչպէս բոլոր նրա նմանները ամէն տեղ, զբաղուած է մութ գործունէութիւններով, դաւադրութիւններ պատրաստելով եւ նրանց յայտնաբերելով։ Սակայն միշտ էլ անյաջող, քանի որ գոյութիւն ունի Ֆինն արդարադատութիւնը որ գործում է համաձայն օրէնքի։

Շատ ծանր է Ֆինլանտայի տնտեսական դրութիւնը։ Ֆինլանտան կարիք ունի ամերիկեան վարկերի, բայց Խ. Միութեանը չգրգռելու համար նա նոյնիսկ հրաժարուեց Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումի Մարշալի ծրագրին մասնակցելուց։ Դրա հետ միասին նա ստիպուած է Խ. Միութեան վճարել 237 միլիոն տոլար պատերազմական տուգանք, որ ծանր քարի նման ծանրացել է առանց այն էլ քարից հաց քամող աշխատասէր Ֆինն ժողովուրդի ուսերին։

Ֆինլանտական կառավարութիւնը ոչինչ չի խնայում լաւ յարաբերութիւնների մէջ գտնուելու համար հզօր Խ. Միութեան հետ։ Դրա համար էլ կատարում է պարտուածի բոլոր պարտականութիւնները յաղթական պետութեան հանդէպ, աշխատելով աւելորդ թիւրիմացութիւնների տեղի չտալ։ Եւ այդ շատ կարեւոր է Ֆինլանտայի քաղաքական ապագայի համար։ Հարցը ազատ մնալու եւ կուլ գնալու մէջն է կայանում։ Խ. Միութեան հանդէպ այդպիսի քաղաքականութիւն վարելու ծրագիրն էլ հանդիսանում է Ֆինլանտայի ընդհանրապէս արտաքին քաղաքականութեան բացատրող բանալին։ Այդպէս պատերազմական տուգանքի լրիւ վճարման համար Ֆինլանտան կարիք ունի դիմելու Հիւս. Ամերիկայի դրամական օգնութեան, բայց չի անում Խ. Միութեան դժգոհութիւնից վախենալով։

ՄԱԿի վերջին նստաշրջանում Անգլիոյ եւ Հիւսիսային Ամերիկայի կողմից հարց տրուեց Ֆինլանտան Մակի անդամ նշանակելու համար, բայց Խ. Միութիւնը մերժեց նրա անդամակցութիւնը։ Եւ զարմանալին այն է, որ այդ մերժումը ֆինլանտական քաղաքական շրջանակներում մեծ գոհունակութեամբ ընդունուեց։ Պատճառները միանգամայն հասկանալի են։ ՄԱԿի անդամ Ֆինլանտան բացորոշ կերպով պէտք է ցոյց տար երկու հզօր հակամարտ կողմերին, թէ ով է ինքը։ Իսկ այդ բանը առ այժմ ձեռնտու չէ նրան։

Մէկ ուրիշ հանգամանք։ Պատերազմական տուգանքի մնացորդի վճարման ժամկէտի երկարաձգման համար Խ. Միութիւնը պահանջում է զինուորական դաշինքի կազմում, որից Ֆինլանտիան սարսափում է, այնպէս ինչպէս գառը գայլի դաշնաւորութիւնից։

Այդ բոլորից պարզ է որ Ֆինլանտայի այսօրուայ արտաքին քաղաքականութիւնը, ոչ թէ երկու լարի վրայ խաղալու քաղաքականութիւն է, ինչպէս սխալմամբ ուրիշներն են կարծում, որը միայն յատուկ է կեղծաւոր Թուրքիային, այլ ինքն իր մէջ քաշուելու, չնկատուելու, փրկանքներ կրելու, բայց ազատ մնալու քաղաքականութիւնն է։

Այդ քաղաքականութիւնը ճակատագրական է բոլոր ազատասէր մանր ազգերին որոնք այս կամ այն կերպ անցել են նման պատմական ժամանակաշրջան։

Այդ քաղաքականութիւնը յիշեցնում է Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնը, 1918 թուի Մայիսից մինչեւ Թուրքիայի պարտութիւնը նոյն թուին։

Ս. ԱՐԱՔՍ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

ԽՄԲ.— Բարեգործականի յունուար 8ի գեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ մասերը.—

Գործադիր ժողով.— Հ. Բ. Ը. Միութեան լիազօր վարիչ պատուիրակ Վ. Մալէզեանի նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ, գործադիր ժողովը յաջորդական նիստերու մէջ կարեւոր տնօրինութիւններ ըրաւ վերջերս, իր շրջանին, այսինքն Եւրոպայի եւ մանաւորապէս Փարիզի կազմակերպական եւ վարչական մարզերուն մէջ։

Գործադիր ժողովը վերակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.— Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան, պատուոյ նախագահ եւ տոքթ. Պօղոս Քօլօլեան, Պատ. անդամ Պ. Զարեհ Նուպար, նախագահ Պ. Պ. Վահէ Ցրէնկեան եւ (առժամապէս) Վահան Մալէզեան, փոխ նախագահներ, Վահան Էսմէրեան, ատենադպիր, Սարգիս Սաղըրեան, գանձապետ, իսկ խորհրդականներ Գէորգ Եսայեան, Ռաքէլ Զաքըրեան, Երուանդ Պարկիրճեան, Խաչիկ Սվաճեան, Կրօնիկ Փափազեան եւ Պօղոս Ցրէնկեան։

Գործադիր ժողովի կողքին կազմուեցան հետեւեալ յանձնախումբերը.— Ա.— Ելմտական յանձնախումբ, Պ. Պ. Ս. Սաղըրեան, Խ. Սվաճեան, Կ. Փափազեան եւ Վ. Ցրէնքեան։ Բ.— Կրթական յանձնախումբ.— Պ. Պ. Վ. Էսմէրեան, Ա. Զաքըրեան եւ Յ. Պօղոսեան։ Գ.— Նուպարեան մատենադարանի եւ Մելքոնեան հրատարակութեան յանձնախումբ, Պ. Պ. Զ. Գազազեան, Ա. Հայրենց, Վ. Ցրէնկեան, Ա. Զօպանեան եւ Ա. Զաքըրեան (միանգամայն վերատեսուչ մատենադարանի)։ Քարտուղար՝ գրադարանապետ Պ. Ա. Անտոնեան։

Բաց աստի, պատուիրակներ նշանակուած են Ներգաղթի կոմիտէին, Մարի Նուպար Ուսանող. Տան եւ Դպրոցասէր Տիկնանց խնամակալութեան մօտ։ Փարիզի գրասենեակ.— Ինչպէս յայտնի է, ներկայ տարիէն՝ սկսեալ վերջ գտած ըլլալով վարիչ պատուիրակ եւ ընդհ. տնօրէն Վ. Մալէզեանի պատասխանատու պաշտօնը, այսուհետեւ իր գործակցութիւնը պիտի ընծայէ «պատուակալ» հանգամանքով։ Փարիզի գրասենեակին վարչութիւնը յանձնուեցաւ Միութեան երկու վաղեմի պաշտօնեաներուն, Պ. Գաբրիէլ Խանճեան, որպէս տնօրէն պահելով դիւանապետի եւ արկղակալի պաշտօնները եւս, եւ Պ. Օննիկ Թադէոսեան, որպէս ընդհ. քարտուղար եւ հաշուակալ։

Փարիզի մասնաճիւղը.— Գործադիր ժողովը լրջօրէն զբաղուած է նաեւ Եւրոպայի մասնաճիւղերուն վերակազմութեան եւ գործունէութեան վերաբերեալ հարցերով, եւ կրկնակ շրջաբերականներով ամրագրած է փոխադարձ յարաբերութիւնները, տրուած ըլլալով որ 1945ին Նիւ Եորքի մէջ գումարուած ընդհ. ժողովը իրեն վստահած էր Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովի պաշտօնը եւս։

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են Փարիզի, Մարսէյլի, Մանչեսթրի, Լոնտոնի, Ժընեւի, Միլանի, Աթէնքի, Սելանիկի եւ Փլովտիվի մասնաճիւղերը, որ առաջին գիծին վրայ կուգան եւ որոնց վրայ ուրախ ենք յայտարարելու որ հետզհետէ ուրիշներ կուգան աւելնալ իրենց գնահատելի գործունէութեամբը։

Ներգաղթի հանգանակութիւնը.— Երբ Միութեան կեդր. վարչ. ժողովը 1946ին չքաւոր ներգաղթողներու ճանապարհածախսը ապահովելու համար, Երեւանի կառավարութեան հրաւէրովն իսկ, ձեռնարկեց մէկ միլիոն տոլարի համազգային հանգանակութեան, Ֆրանսայի բաժին հանած էր 50.000 տոլար։ Այսօր ուրախ ենք յայտնելու որ Ֆրանսահայութիւնը եւ մանաւորապէս ժողովրդային զանգուածները խանդավառութեամբ ընդ առաջ գացին Միութեան կոչին, եւ հանգանակիչ յանձնաժողովը, հովանաւորութեամբ Կաթ. պատուիրակ Արտ. արք.ի, որ բոլորանուէր լծուեցաւ նոյն գործին, յաջողեցաւ գոյացնել շուրջ 27 միլիոն ֆրանքի գումար մը, չի հաշուելով խոստացուած, բայց դեռ չի գանձուած գումարները։

Սոյն հանգանակութեան, ինչպէս նաեւ ներգաղթի հաշիւներուն ամփոփումը՝ քիչ ատենէն պիտի ներկայացնենք հրապարակաւ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՒՌ ԵՒ ՀԱՄԱՌ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Ճանապարհի լուսանցքին ջրհորի մը բերանը կանգներ է բարձրահասակ արեւածաղիկ մը, վերէն վար լայնածալ քուրձի մը մէջ թաղարուած, գլխին՝ կնգուղ ու մէջքին հաստ չուան։ Անոր հունտ կապած արեւախանձ ծբեռներէն կը թափին լոյսի չորցած շիթեր, ածխացած կայծեր ու ճակտին մութ փապարներու մէջ մաղ կուգան, անանուն զայրացած ալիքներ։ Ան նման էր անապատի թոնիրներէն ելած ու խարկուած եգիպտացորենի խոշոր հատիկի մը, որուն վրայէն խորոված սոխի եւ սխտորի հոտ կուգար։

— Օրհնեալ է Աստուած, եղբայր, ի յիսուս Քրիստոս...։ Խմէ այս կենաց ջուրէն, որուն մէջ մի կաթիլը մեր աղօթքի մրմունջներուն է թորուած ու զտուած։

Ջրհորին հայելին փշրուեցաւ Քեթեզպայի ատազանին պէս բայց երբ տապարակաբը վերցուց շրթները կարկառուած դոյլէն երբ այնպէս եկաւ թէ անապատը կը մկրտէր զինքը աւազով ու արեւով։

Օրհնեալ ըլլաս հիմա պատասխանէ ըլլայ ինծի ուղեցոյց եւ աղօթքդ առհվիրայ, ո՞ւր է Սկիւթ։

Հաստ ճղոտին աղեղումին տակ հորիզոնը իր մէջքը ծռեց, թեւերը շարժեց ու բազուկները երկարած՝ գծեց ուղին մասնացոյց։

— Ահա Սուրբ Թէպայիտի վրանները, դիմացը Պախոմեան վանքերը... Հեռուն Կորզին լեռը, ուր մեծաւորն Ս. Անտոն իր մենաստանէն կը կառավարէ անապատին Սուրբ Թագաւորութիւնը ի Յիսուս Քրիստոս։ Աւելի անդին, Սկիւթի անապատն ու լեռները փէշերը Հիթրիոյ աւազներուն ու կարմիր ծովուն տուած։

Անապատը անապատներու կողքին ու լեռները լեռներու փէշերինփակած են քաշուեցեան ու հեռացան երկու օրուայ մշուշապատ ճանապարհով։

Սպիտակ աւազաստները արմաւահիւս չուաններով աւազուտքին ամենապաւած արեւուն տակ կը մրափեն թեւածալ։ Գիշերը մորակիչ էր եւ փորձանատը, տիրոջ ծառաները մութէն վախցած երախաներու նման դուրս թափուած՝ իրենց թրջուած մարմինները կը դարձնեն արեւուն տակ ու թուլցած մկանները կը զօրացնեն բահով ու բրիչով։

— Հայր Մարկոս, հայր Մարկոս, նայէ, նայէ, սա տուարծիկներուն ուսերուն վրայ թառած՝ ինչպէս արտաքուսի ողջերթ կը մաղթեն սա արագավազ օտարականին։

— Փառաւորեալ է Աստուած եւ հաւատացած եմ որ թռչուններ ձայն օրհներգ է, ինչպէս վանականներուն աղօթքը հաց՝ եւ արտասուքը ըմպելի։

(5)

պիտի մնանք»։ Տեղեկագրին հեղինակները դիտել կուտան թէ «բաղդատաբար ապահով ենք այսօր, բայց անապահով ապագային համար եթէ ուրիշ վտանգ մը կրնայ սպառնալ մեզի»։ Յանձնարարուած է նաեւ բարձրացնել ռմբաձիգ ու ռազմիկ օդանաւերու թիւը։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ քաղաքական շրջանակներուն մէջ հաւանական կը նկատուի որ զօրավար Այզընհաուըր ընդունի թեկնածու նշանակուիլ այս տարուան նախագահական ընտրութեանց մէջ։ Զօրավարը պաշտօնական որեւէ յայտարարութիւն չէ ըրած այս մասին։

ՄԱՀԱԹՄԱ Կանտի, Հնդկաստանի հոգեւոր առաջնորդը, երեքշաբթի օր սկսաւ իր 15րդ ծոմապահութեան։ Պիտի սնանի միայն այծի կաթով եւ խաշած բանջարեղէնով։ Եօթանասունըինը տարեկան է եւ շատ հիւանդկախ։ Իր բարեկամները կը վախնան որ այս անգամ իր կամաւոր ծոմը փութացնէ իր վախճանը։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տնտեսական խորհրդաժողովին անդամ պետութիւնները սկզբունքով համաձայնած են որ բացառիկ նիստ մը գումարուի մօտ ատենէն՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար դրական քայլեր առնելու համար։ Խորհրդաժողովին թուական նշանակուած է Փետրուար 16։ Հրաւէրները պիտի ղրկեն Անգլիա եւ Ֆրանսա։

ՊՈԼՍՈՅ երեսփոխան Համտուլլահ Սուպհի Թանրըէօվէր որ վերջերս հրաժարեցաւ Հալք կուսակցութենէն, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է իր ապագայ ծրագիրներուն մասին.—

Այլեւս հնչած է ժամը, որպէսզի մթնոլորտ փոխէ Թուրք ազգը։ 1908ի սահմանադրութեան դառն եւ ցաւագին փորձի շրջանին երկիրը պատերազմի մտաւ՝ առանց ազգին գիտակցութեան եւ հաւանութեան։ Մեր երկիրը պատերազմի պատրաստ չէր։

Ազգային պայքարի ընթացքին քաղաքական տեսակէտով աւելի հասուն էինք եւ հանրապետութիւն հռչակեցինք։

1825ին Ռուսիոյ մէջ Փէրթէլ Դեկտեմբերեան յեղափոխութիւնը պայթեցուց եւ պարտուեցաւ հետեւեալ դառն խոստովանութիւնը ընելով.— «Ուզեցի հնձել՝ առանց նախապէս սերմերը ցանելու եւ պատիժս կը կրեմ»։

Մեզի համար ալ նոյնն է կացութիւնը։ Մինչեւ այսօր հանրապետական դրականութիւն մը չունինք։ Հալք կուսակցութիւնը եւ ընդդիմադիրները նոյն հիւանդութենէն վարակուած են։ Հալքի համաժողովը յուսախաբութեամբ վերջացաւ։

ՄՆԱԿԵԱՆ ԵՒ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Այդ ժողովի մէջ յուզիչ ճառեր արտասանուեցան յիշեցնելով Մնակեանը եւ Ալիքսանեանը։ Հիացայ եւ հասկցայ թէ այդ երկու մեծ արուեստագէտները ինչ աստիճան զօրաւոր ազդեցութիւն գործած են մեր վրայ։

Մեր երկրին մէջ ոչինչ փոխուած է։ Ջենք հետաքրքրուած երիտասարդութեամբ, մինչդեռ Լայմինց ըսած է.— «Երիտասարդութիւն մը տըւէք ինծի ու ես աշխարհ մը կուտամ ձեզի»։

Ռուս ժողովուրդը միայն ընդունակ եղած է իր պատմութեան մէկ ծայրէն միւսը սահելու. երիտասարդութիւնը պէտք չէ հրաման առնայ կուսակցութենէ մը։

Հալք կուսակցութիւնը ներկայիս վերածուած է խառնաշփոթ գաղափարներու տէր մարդոց խմբակի մը, որ չի կրնար դիմագրաւել արդի վտանգաւոր եւ փոթորկոտ շրջանը»։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնելով Զորս Մեծերուն, պահանջ դրած է որ Սոմալիի հոգատարութիւնը դարձեալ Իտալիոյ յանձնուի։ Նոյնիմաստ պահանջ մը պիտի ներկայացուի նաեւ Լիպիոյ եւ Էրիթրէայի համար։

ՆԻՒՐԸՄՊԷՐԿԻ դատարանին մէջ, երկուշաբթի տեղի ունեցած հարցաքննութեանց ընթացքին Չեխոսլովաքիոյ ... նախագահ Հախայի աղջիկը յայտնեց թէ իր հայրը 1939ի Մարտ 13ին յանկարծ Պերլին հրաւիրուած էր կարեւոր գործով։ Գերման կառավարութիւնը մեծարանքներով առաջնորդած է զայն Հիթլէրի մօտ որուն անձնական բժիշկը «ներարկում» մը ըրած է իրեն։ Այդ ներարկումին ազդեցութեան տակն է որ Հախա ստորագրած է իրեն ներկայացուած դաշնագիրը։ Երկու օր վերջ Հիթլէրի բանակը գրաւած էր ամբողջ Չեխոսլովաքիան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային գօտիին ընդհանուր հրամանատարը, մարաջախտ Սոքոլովսքի Մոսկուա կանչուեցաւ երեքշաբթի օր։ Իրազեկ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի որ ռուս զինուորականը հրահանգներ պիտի ստանայ թէ ինչ քայլեր պիտի առնէ իր գօտիին մէջ երբ Անգլիա եւ Ամերիկա անկախ կառավարութիւն մը ստեղծեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Այս մեկնումին հետ կապ ունի, թերեւս Պերլինը ամբողջութեամբ գրաւելու եւ դաշնակիցները դուրս հանելու ռուսական ծրագիրը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը յուշագիր մը ներկայացնելով Ֆինլանտական կառավարութեան, կը պահանջէ որ իրեն յանձնուին կարգ մը փախստական Էսթոնիացիներ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՑՈՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris։

«Մանուկներու Օրը»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գամօնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Գամօնի Նորակառոյց սրահին մէջ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սասունի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

Մուտքը 75 ֆրանք։

«ԴԻՑԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցներ ստացուած են եւ կը ծախուին Իմլուեան գրատան մէջ, 43 Rue Ricner, Paris (9), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի անդամներուն քով։ Գինն է 100 ֆրանք։ Քանակը մեծ ըլլալով փոստով չի ղրկուիր։ Անձամբ դիմել եւ ստանալ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Թօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը։

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ Քարտուղար մը կամ քարտուղարուհի մը որ տեղեակ ըլլայ նաեւ հաշուապահութեան եւ մեքենագրութեան։ Դիմել Տապաղեանի, 30 rue de Trévise, Paris (9)։ Հեռաձայն Tai. 40 — 63։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947։

Գործ կը փնտռէ

Երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ իբրեւ ճաշարանի պնակ լուացող (plongeur)։ Դիմել «Յառաջ»ի։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդ կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅ — «Բրիտանափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Գար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այսօր, ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ։ Նիւթ «Հայ ժողովուրդը յեղափոխութենէն առաջ եւ յետոյ»։ Դասախօս Պ. Վշտունի։ Հայերէնի դաս 8էն 9։

ՌՈՄԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներն ու սանուհիները, կիրակի 18 Յունուար 1948, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 18 Յունուար 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գառ Կլօպին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Թէնոր ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՉԼԵԱՆԻ երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ, 17 Յունուար 1948, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, մուտքը միմիայն հրաւիրատոմսով ըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի Մարսէյլի երաժշտասէր հասարակութենէն որ կանխօրօք ապահովեն իրենց տեղերը, այլապէս երգահանդէսի երեկոյեան, կիշէէն ոչ մէկ հրաւիրատոմս հայթայթել կարելի չի պիտի ըլլայ։

Յանձնախումբ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մօտ օրէն կը ներկայացուի

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

Նոր թատերգութիւնը

Կ'ուզուի

Հոլանտայէն արեւելեան անուշեղէններ պատրաստող շատ լուրջ վարպետ մը։ Նախընտրելի է որ ամուրի ըլլայ։ Դիմել ՄԱՆԿԻԿԵԱՆԻ, 135 Ave. de Bois de Boulogne à Clamart (Seine)։ Շատ գոհացուցիչ վճարում։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Վեցամս. 650, Եռամս. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 16 Janvier 1948 Ուրբաթ 16 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5241-Նոր շրջան թիւ 850 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԽՕՍԻՐ ԱՅՍՕՐ

Վերջերս մեր սիւնակներուն մէջ արտատպեցինք Դաշնակցական շարք մը թերթերու խմբագրականներն ու յօդուածները՝ Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութեան մասին

Մեր ընթերցողները տեսան թէ Դաշնակցութիւնը ինչ տեսակէտներ ունի Խորհրդային Միութեան փոխ վարչապետին այդ անորակելի ելոյթին նկատմամբ եւ ինչ արդար ընդվզումով բողոք կը բարձրացնէ՝ յանուն հայ ժողովուրդին :

Շարլաթաններու խանրճաղանճը, սակայն, քար լռութիւն կը պահէ տակաւին, Վիշինսքիի բարբանջանքներէն մօտաւորապէս երեք ամիս ետքն ալ, հակառակ որ Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովին ատենագրութիւնները, անգլիական եւ ամերիկեան մամուլը եւ մանաւանդ «Փրավտա»ն ու «Իզվեստիա»ն հաստատեցին որ ականաւոր Ռուսը արտասանած է իրենց վերագրուած բառերը:

Քար լռութիւն կը պահեն որովհետեւ լծուած են աւելի կենսակա՛ն աշխատանքներու. —

Հայհոյել Դաշնակցութեան դէմ եւ պղպջարտել այս կամ այն Դաշնակցականը:

Բամբասել Անգլիան ու Ամերիկան եւ «Հին ազգայն» պատմութիւնը քրքրել օրուան բուն խնդրէն շեղելու համար:

Համայնավարական քարոզ կարդալ Ֆրանսայի մէջ թէ այլուր եւ անփառունակ վարդապետութեան մը թոյնը ներարկել մեր հայրենասէր, այլ միամիտ աշխատաւորներու մտքին մէջ :

Ու մանաւանդ, երդիքներէն ճառե՛լ կարդալ, երկաթէ վարագոյրին արեւելեան սահմաններէն անդին գոյութիւն ունեցող ազատութեան եւ անկախութեան մասին

Ի՞նչ համարձակութեամբ բերան պիտի բանային Մոսկուայի կամ Երեւանի սուրբերուն դէմ: Կեցցէ՛ սորկամիտ հոգեբանութիւնը, ողջալու եւ գարշապար համբուրելու, Սթալիններու եւ Վիշինսքիներու ոտքերուն ալ ծափահարելու եւ փառաբանելու առաքինութիւնը :

Այս մարդիկը չէի՞ն որ երբ, 1946ի փետրուար 21ին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը — դիւանագիտական բառերով եւ առանց «հայ» կամ «հայկական» բացատրութիւնները բերանը առնելով, կը ժխտէր մեր իրաւունքները, իրար անցան եւ երկու ամիս վերջ Ապրիլ 24ի ոգեհանդէսին մէջ սուլեցին ամէն անգամ որ Անգլիացի նախարարին անունը կ'արտասանուէր :

Ինչո՞ւ չեն սուլեր հիմա, ինչո՞ւ չեն բողոքեր, ինչո՞ւ չեն հետաքրքրուիր թէ ինչ ըսած է ընկեր Վիշինսքին, եւ ինչո՞ւ չեն ապացուցաներ, փաստերով, թէ խնդրոյ առարկայ նահանգները վրացական չեն :

Ամէնէն առաջ Դաշնակցական մամուլն էր որ բողոքեց Պէվինի ելոյթին դէմ :

Դաշնակցութիւնն էր որ իր սեփական միջոցներով հայ ժողովուրդին ցասումը տեղեկացուց Մեծն Բրիտանիոյ պատկան իշխանութեանց՝ կատարուած անփառունակ յայտարարութեան առթիւ :

Այո՛, Դաշնակցութիւնը, «արեւմտասէր» Դաշնակցութիւնը որ միշտ պատնէշին վրայ է երբ յարձակումներ կը գործուին մեր իրաւունքներու դէմ :

Խառնիճաղանճին ամօթալի լռութիւնը չապացուցանե՞ր որ իրենք ամէն ազատութիւն կը վայելեն այս ափերուն վրայ, իրենց ատած արեւմտեան քաղաքակրթութեան դրօշին տակ:

Ամէն ազատութիւն՝ աջին ու ձախին հայհոյելու, բայց չեն համարձակիր իրենց շրթունքները բանալ եւ քննադատել իրենց փաթրոնները նոյնիսկ այն պարագային երբ այս վերջինները ոտքի տակ կ'առնեն հայ ժողովուրդին շահերը :

Ո՞ր ազատութեան մասին է ձեր ճառը, Մոսկուայի դոյնզգոյն լաքէներ:

Ե՞րբ պիտի բանաք ձեր աչքերը տեսնելու համար որ Մոսկուայի «հանճարափայլ» վարիչները անախալական չեն վերջ ի վերջոյ եւ անոնք ալ սայթաքումներ կ'ունենան երբեմն:

Կամ գիտակցօրէն կը մոռնան մեր հայրենիքին գերագոյն շահերը :

Սթալինը տակաւին ինչե՞ր պէտք է ընէ մեզի դէմ որպէսզի դուք քիչ մը կարմրիք, արթըննաք ու բողոքէք :

Եւ սուլէք :

Ժ.

Կոմինֆորմը կը գործէ

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ՁԱԽՈՂԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Համաձայն Պերլինէն ստացուած տեղեկութեանց, Դաշնակից պետութեան մը ներկայացուցիչները երեւան հանած են գաղտնի փաստաթուղթ մը — M — որ կը հաստատէ թէ ծրագիր մը մշակուած է համաստարած գործադուլներ կազմակերպելու համար Գերմանիոյ մէջ :

Այս տեղեկութիւնը անգլիական եւ ամերիկեան թերթերուն հաղորդուած է լաւատեղեակ ու վստահելի աղբիւրէ մը :

Խորհրդային կառավարութիւնը տեղեակ է փաստաթուղթին գոյութեան ինչպէս նաեւ հետապնդուած նպատակին :

Որոշուած է որ մարտի սկիզբը, նախապէս ճշդուած օր մը, գործադուլ հռչակուի Գերմանիոյ չորս կողմը եւ ամէն քայլ առնուի որպէսզի գործադուլը տեւէ չորս ամիս կամ աւելի: Ծրագրին յաջողութեան պարագային, բնականաբար տակնուվրայ պիտի ըլլայ երկրին անտեսական կարգուսարքը եւ Ամերիկա պիտի չկրնայ գործադրել Մարշըլի ծրագիրը :

Պելկրատի կոմինֆորմը որուն կը մասնակցին ինը երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները, ամէն ջանք ի գործ պիտի դնէ սերտ գործակցութիւն ստեղծելու համար բոլոր ընկերվարական — այսինքն համայնավար — կուսակցութեանց միջեւ՝ Մարշըլի ծրագիրը ջուրը ձգելու համար: Կոմինֆորմը այս նպատակով, յատուկ յանձնախումբեր նշանակած է Գերմանիոյ մէջ :

Համայնավարներուն գլխաւոր նպատակն է իրենց ափին մէջ առնել Գերմանիոյ բոլոր աշխատաւորներն ու Արհեստակցականները եւ, վերջին պահուն, ձեռք անցընել երկրին փոխադրական միջոցները :

Որոշում տրուած է կարել Պրէմէն — Տուսէլտորֆ եւ Համպուրկ — Պիէլֆէլտ երկաթուղիի երկու կարեւոր գիծերը Րուրի մէջ ՝ Փոխադրութեան աշխատաւորներուն գործադուլը պիտի սկսի Տորթմունտէն:

Որոշուած է նոյնպէս որ համայնավարները պիտի չմասնակցին այդ գործադուլներուն եւ անցուդարձին պիտի հետեւին՝ հեռուէն: Ազդարարուած է գործադուլներու ղեկավարներուն որ Դաշնակիցները կրնան զինուորական միջոցներու դիմել :

Այս բոլոր որոշումները տրուած են անցեալ Նոյեմբերին, հաւանաբար Պելկրատի մէջ ուր հաստատուած է կոմինֆորմի կեդրոնը: Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն գործադուլները վարողները վերջնական պատրաստութիւններ պիտի տեսնեն իսկ Մարտին պիտի պայթի գործադուլը :

Այս զգայացունց փաստաթուղթը առաջին անգամ տուած է Պերլինի Փրանսական գօտիին մէջ հրատարակուող «Տէր Քուրիէր» օրաթերթը որուն խմբագիրը կը հաստատէ անոր վաւերականութիւնը: Փաստաթուղթը, տակաւին մամուլին չյանձնուած, ցոյց տրուած է Փրանսական իշխանութեանց որոնց արտօնութեամբ թերթը հրատարակած է բացառիկ թիւ մը :

ԱՅՍՕՐ ԺԱՄԸ 17.20ԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ձայնասփիւռէն (Paris - Interne) Օր. Մարիա Գերոնիքա պիտի երգէ Օննիկ Պէրպէրեանի ԱԼԱԳԵԱԶԻ ԵՐԳԵՐԸ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահընկէց թագաւորին շրջապատէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը ըսաւ չորեքշաբթի օր թէ թագաւորի հրաժարականին գլխաւոր պատճառն էր Մոսկուան որ կը պահանջէր որ Պուքրէշի կառավարութիւնը ճանչնար հելլէն ապստամբ զինուորականին «կառավարութիւնը» :

ՀԱԿԱՌԱԿ կարգ մը տարաձայնութեանց Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը վերջնապէս որոշած է չհեռանալ Պերլինէն: Անհիմն են ռուսական աղբիւրներէ հասնող այն լուրերը թէ Անգլիա եւ Ամերիկա կը պատրաստուին լքել իրենց գօտիները :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բրիտանական իշխանութիւնները կ'աշխատին որ զինադուլ մը հռչակուի Արաբներուն եւ Հրեաներուն կողմէ որպէսզի չվտանգուին եկեղեցիներն ու մզկիթները :

Հանրապետականները չեն մասնակցիր խորհրդարանի դիւանին

Համայնավար կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը չորեքշաբթի օր որոշեց չմասնակցիլ խորհրդարանի դիւանին որուն անդամներուն ընտրութիւնը բուռն վիճաբանութեանց տեղի տուաւ ամբողջ երկու օր :

Երեքշաբթի օր Պ. Էտուառ Էրիօ նախագահ ընտրուեցաւ ձայներու մեծամասնութեամբ եւ հակառակ ընդդիմադիրներու իրարանցումին : Փոխ նախագահ նշանակուեցաւ ընկերվարական մը, Պ. Մաքս Լըժէօն իսկ համայնավար կուսակցութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներէն Պ. Ժաք Տիւքլօ որ նախորդ նստաշրջանին փոխ նախագահն էր, չկրցաւ քուէ ստանալ, Համայնավարները բողոքեցին թէ «հրամանը կուգար Ուաշինկթընէն» :

Կարեւոր պատճառներ կային թէ ինչու խորհրդարանը մերժեց փոխ նախագահ նշանակել համայնավար մը: Համաձայն սահմանադրական օրէնքին տրամադրութեանց, առաջին նախագահին մահուան կամ հիւանդութեան պարագային, իրեն յաջորդ կը նշանակուի փոխ նախագահը: Իսկ խորհրդարանի լուծման պարագային, ժամանակաւոր վարչապետ կը նշանակուի խորհրդարանին այդ օրուան նախագահը:

Բացայայտ է որ զօրավար տը Կոլ կը պահանջէ խորհրդարանին լուծումը, իսկ Պ. Էրիօ երիտասարդ չէ. հետեւաբար, անյարմար նկատուած է փոխ նախագահութեան պաշտօնը վստահիլ համայնավարի մը :

Հանրապետութեան խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Մոնէրվիլ, իսկ առաջին փոխ նախագահ ընկերվարական, Տիկին Ժէլպէռ Պրոսոլէթ :

Կիպրոս զինուորական խարիսխ

Լոնտոնի, գաղթավայրերու նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկը, չորեքշաբթի օր յայտարարեց թէ Անգլիա որոշած է զինուորական խարիսխ մը հաստատել Կիպրոսի մէջ եւ այնտեղ փոխադրել Պաղեստին գտնուող 70.000 զինուորները: Ինչպէս ծանօթ է, այս բանակը Պաղեստինէն պիտի հեռանայ յառաջիկայ Մայիս 15ին :

Կիպրոս Թրքական ծովափէն քառասուն մղոն հեռու է: Քանի մը տարիէ ի վեր շարժումներ տեղի կ'ունենան հելլենական շրջանակներուն մէջ, կղզին Յունաստանի կցելու համար: Բրիտանական իշխանութիւնները որոշ կերպով հասկցուցած են շահագրգռուողներուն որ հրաժարին այդ պահանջէն որովհետեւ Կիպրոսը ռազմական մեծ արժէք կը ներկայացնէ Մեծն Բրիտանիոյ համար: Կառավարիչը, Լորտ Ուինսթըր, վերջերս խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ տեղական իշխանութեանց հետ եւ առաջարկեց տեսակ մը ինքնավարութիւն տալ իրենց, պայմանաւ որ կղզին պաշտպանութիւնը յանձնուի Անգլիոյ: Տեղացի Յոյներէն կազմուած ազգ. ժողովին անդամներուն մեծ մասը համայնավարներ են, դիտել տըւած է գաղթային նախարարը:

Յունաստանի դէպքերը

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԹԷՆՔԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐԸ

Կառավարական ուժերը չորեքշաբթի օր ետ մղեցին Աթէնքէն քանի մղոն հեռաւորութեան վըրայ գտնուող Ասպրովալի արուարձանին վրայ յարձակող ապստամբները որոնց դէմ օդային յարձակում մը սկսած էր նախորդ օրը :

Հելլէնական օդանաւերը ռազմանիւթ նետեցին քաղաքը պաշտպանողներուն: Հազար հինգ հարիւր ապստամբներ կը մասնակցին յարձակումին :

Հիւսիսային արեւմտեան սահմանին վրայ ապստամբները յաջողեցան յառաջանալ քանի մը մղոն տարածութեան վրայ, կառավարական ուժերը դիրք բռնած են պաշտպանողական երկրորդ գիծի մը վրայ: Երկու հարիւր ապստամբներ յարձակում գործելով Սփէնսաձի գիւղին վրայ, բանի կերպով զինուորագրեցին վաթսուն գիւղացիներ, այրեցին տուները եւ գրաւեցին ոչխարներն ու կովերը :

Աթէնքէն վաթսուն մղոն հիւսիս, Լէվատիայի մէջ, ապստամբները առեւանգեցին 200 հոգի: Երեք երիտասարդներ գնդակահարեցին Տիսթոմոյի հրապարակին վրայ :

Լարիսայի մէջ մահուան դատապարտուեցան տասը ահաբեկիչներ:

Կառավարութիւնը զէնքի տակ կանչած է 29 հազար զինուորներ եւս :

.Ակումբում յաջողակութիւն կարդալ Դ. Է.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը Պուլկարիա պիտի ղրկէ 75000 թոն ցորեն «որպէսզի ժողովուրդը անօթի չմնայ» :

Նոր տարի, նոր բարի

Տարիները կը թաւալին մխալով եւ մխրճուելով: Անոնցմէ քանի մը մասն է Հոգիրդը, մէկ տարիէն միւսը: Ոչ միայն ազգային, այլեւ միջազգային տեսակէտով:

Դեռ նոր լռեցին հրաժեշտները: Այլեւս չենք լսեր «թռչուն բերդերու» մահասփիւռ ճռինչը Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի վերեւ: Միլիոնաւոր երիտասարդներ վերադարձած են տուն: Նոյնիսկ այդ զօրախումբեր կը մխիթարուին որ ողջ մնացին, թէեւ գերի կամ հաշմանդամ:

Եւ սակայն, ահա նորէն վառօդ է որ կը շնչենք: Ոչ վայրերէն կանչեր շրջան կընեն պարբերաբար: Հետզհետէ աւելի խառնաշփոթ, դառնացուելով:

Վեց - եօթն էին աշխարհի հզօրները, վերջին պատերազմէն առաջ: Եւ գիտենք թէ ինչ քստմնելի խաղեր, արիւնազանգ դաւեր կը սարքէին, փոխադարձաբար: Ի հարկին, մասամբ ոչխարներու վերածելով ամբողջ ժողովուրդներ:

Այժմ իջած են երեք չորսի: Աւելի ճիշդ՝ երեքի: Բայց կը թուի թէ շատ աւելի դժուար կը հասկնան իրար, քան երէկ: Աւելի մոլեգնօրէն կ'ատեն իրար, քան երէկուան թշնամին:

Մարդ կը փորձուի հարցնել թէ արդեօք չէ՞ին որ ձեռք ձեռքի տուին աշխարհի բոլոր ռազմաճակատներուն վրայ, խորտակելու համար հասարակաց թշնամին ...

Եւ ահաւասիկ տարի մըն ալ կը փակուի ծանր ձախողանքներով, եթէ չհաշուենք հին պարտեալ պետութեանց դաշնագիրներուն ստորագրութիւնը:

Ինչ որ միջազգային դիւանագիտութիւն կը կոչեն, յայտնի կամ գաղտնի, դարձեր է իրական լաբիրինթոս մը: Ժողովուրդները ի զուր լոյսի ճեղքեր, ելքեր կը փնտռեն անոր պայթուցիկ բաւիղներուն մէջ:

Ուրեմն, ինչո՞ւ զարմանալ որ, մենք ալ, միշտ հալածական եւ տարուբեր՝ Մեծերու ճամբուն վրայ, դարձեալ «ջր ու արեւ չտեսանք»:

Ձմեռանք այնպէս ինչպէս կը սպասէինք: Ինչպէս խրատուեր ունէինք սպասելու:

Ոչ թէ իբրեւ խեղճուկրակ բազմութիւն մը, այլ իբրեւ մարտական ուժ:

Ի վերջոյ եթէ մարդիկ ուրանան, աշխարհատարած պատերազմին բոլոր ռազմադաշտերը, բոլոր խրամներն ու քարաժայռերը, ծովերն ու ճախճախուտները պիտի վկայեն —

Այն այն ժողովուրդն է որ իր զաւակներէն աւելի քան 300.000 քաջեր տրամադրեց ընդհանրական յաղթանակին համար, մօտ մէկ երրորդ կորուստներու գնով:

Եւ պատմագիրն ալ պիտի աւելցնէ:— Միայն Կովկասի մէջ, այս ժողովուրդը, համեմատաբար փոքրաթիւ, տուաւ քաջութեան շքանշաններու ամէնէն մեծ թիւը, Խորհրդային կարգուսարքին տակ:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, ընդհանուր յաղթանակէն մեզի բաժին ինկաւ նոյն յետնակուսակ չարաբաստութիւնը, ինչպէս նախորդ Աշխարհամարտին:

Եւ մենք, [illegible] մանուկ, ծափահարեցինք ով որ խնդաց մեր երեսին կամ շոյեց մեր գանգուր մազերը:

Ինչո՞ւ: Այն այն ժողովուրդն է որ իբրեւ թոռ Հրաչեայ ունի Արագածն ու Արարատը, իսկ իբրեւ յաւիտենական ուժ՝ Աշխատանքը:

Քանի վարձ այդ լեռն ու գետը,— լեռներն ու գետերը — բոլոր դարերն ու չարականութիւնները դատապարտուած են անկութեան:

Եթէ այսօր մեր ափերը աւելի շատ ուրիշներուն ճամբան կը լուսաւորէ, այդ չի նշանակեր թէ այսպէս ալ պիտի մնայ:

Ուրիշ արդէն կորիզը հայրենիքի մը որ կրնայ հետզհետէ աւելի լայն բանալ իր թեւերը, ընդգրկել արտասահմանեան նահանգներն ու փշաթիները, կոչնելու համար իր բնակն, եթէ ոչ միասնական հաւատումութիւնը:

Եւ նոյն անեն անշուշտ այսօրուան ամենակալ թեւարկութիւն ալ պիտի դառնայ իրական դաշնակցութիւն, ինչպէս ազատ եւ անկախ հայրենիք մը հետ, որ չունի ուրիշ փառասիրութիւն եթէ ոչ իր ինքնաբար ստեղծագործութեան բարիքը բերել մարդկութեան:

Պիտի մնանք անտեսանելի այս հաւատքին մէջ, իբրեւ Հաւատարիմ ժառանգորդները դարաւոր աւանդին:

Ուրիշ համար ալ, ամենաբեղուն պայմանն է որ Հայաստանն ու Հայկական Արտասահմանը իրարու բոլորին ազատ հաղորդակից, առանց կողմնակի, ծուռ բերան միջնորդներու:

Եւ պայման է որ Երեւանը ոչ թէ Թերխաշ Թիֆլիսի հրամաններ արձակէ, այլ վարժուի լսել, ունկնդրել, ըմբռնել:

Ի վերջոյ ոչ խմեցէր հօտ է Արտասահմանի մէջ միլիոնը, ոչ ալ բաժնելու ամբոխ մը, որպէսզի փարախներու բաժնեն, վեղարաւոր թէ անվեղար հովիւներ կամ լիազօրներ նշանակելով անոնց գլխուն վերեւ:

Դարձեալ պատմէ: Չէ որ Արտասահմանը ինքն ալ ունեցաւ հսկայ գիրք, Հիմնական շահերու Հասարակ փառակցութիւն, մէկ գնելով «Յառաջդիմական» ծեծծեռութիւնները:

Եւ այս ոչ միայն քաղաքական տեսակէտով, այլեւ մշակոյթի ճակատին վրայ:

Օրինակ, երբ մենք անդադար կը յիշեցնենք թէ Երեւանը իրաւունք չունի քմահաճօրէն խաղալու բուն հայկական մշակոյթին, լեզուին ու գրականութեան հետ, ամօթ է ... Արտասահմանի գրոց բրոցները սուտ խենդ ձեւանան, կամ ճակատ չդարձնեն, անխառն դառնալութեամբ:

★

... Նոր տարի, նոր բարի, կ'ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը:

Կրկնենք մենք ալ բարձրաձայն, նոյն կենսաբախ յուսատեսութեամբ:

ՅՈՒՍԱԲԵՐ

Մոսկուայի մէջ փնտռեցէք պատճառները

Ներգաղթի շուրջ 1945—46ին ստեղծուած ոգեւորութիւնը, նուազեցաւ 1947ին: Մեր հայրենադարձ եւ հայրենասէր գաղթահայը, ներքին ուժեղ հաւատք մը ունէր հայրենիքէն եկած պաշտօնական հրաւէրներու մասին:

Ան կը հաւատար զանգուածային ներգաղթի իրական նշանակութեանը, որ իր մէջ կը բովանդակէր նաեւ, հայրենի հողերու ընդարձակման արդար երազն ալ:

Ոչ ոք կրնայ առանց միջամտելու պնդել, որ միեւնոյն տրամադրութիւնները չունէին մեր երկրի իշխանութիւնները, երբեք հոգ չէ թէ ցուցական բազմազան պաշտօնական եւ անպաշտօն յայտարարութիւններով:

Մեր «Յառաջդիմականները» կրնան խուսափիլ եւ գաղտնել, եթէ ուզենք, հայութեան մէջ, ոգեւորութիւնը այս ուղղութեամբ ընդհանուր էր, բոլորին ու բոլորին հայրենիքի մէջ թէ հայրենիքէն դուրս, առանց խտրութեան եւ առանց բացառութեան:

Այս ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ, առաջին պաղ հովը եկաւ 1947ին, թէեւ նկատելի էր ան դեռ 1946ին:

Ճիշդ է, որ անցեալ տարուան համար ալ 70 հազար ներգաղթողներու լուրը տրուեցաւ պաշտօնապէս: Այս առթիւ ճշդուեցան գաղթահայութեան պարտաւորութիւնները, ինչպէս եւ այն պատրաստութիւնները, որ տեսնուած էին եւ դեռ պիտի տեսնուէին բուն հայրենիքին մէջ, դիւրացնելու ներգաղթողներու փոխադրութիւնն եւ տեղաւորումը:

Հակառակ այս բոլորին, Սեպտեմբեր ամսուն միայն ձեռնարկուեցաւ բուն փոխադրութեան, քիչ մը բոլոր գաղութներէն:

Առանց պատճառի՞ էր այս որոշումը եւ կամ, պատճառները հետեւանք էին միա՞յն գործնական դժուարութիւններուն, (միջազգային չնպաստաւորութեան կարճ ժամանակը, փոխադրական նաւերու պակասը եւայլն) մենք կը վարանինք դրական պատասխան տալու: Արդիւնքը, ցաւոք, խորհրդային ուժէ հրատարակութեան մէջ, կը հանդիպէինք նման տողերու մը մասնաւոր ուժէ տեղեկատուութեան:

Իսկ ընդհակառակը, անպակաս են միշտ նըկարագրութիւնները ներգաղթողներու համար շինուած աւաններու, թաղերու եւ բնակարաններու, ինչպէս նաեւ ուրիշ պատրաստութիւններու:

Միւս կողմէն՝ գաղութներն ալ ոչ մէկ ձեւով չզգուշացուեցան իրենցմէ եղած պահանջներէն՝ նիւթական թէ բարոյական: Հոս աւելորդ չէ յիշել, որ մեր ամենաղքատ գաղութներն անգամ — ինչպէս օրինակ Յունաստանը եւ Ռումանիան չը վարանեցան հոգալ իրենց բոլոր ծախսերը: Բարեգործականը իր կարգին, պատակարգ եռանդ եւ հոգածութիւն մը յայտնաբերեց ներգաղթի համար, կանգ չառնելով ոեւէ զոհողութեան առջեւ:

Բայց այդ դժուարութիւնները այս ուղղութեամբ չէին, մենք նկատի ունինք ուրիշ խոցութիւններ ալ:

Այսպէս օրինակ, վերցնենք Ռումանիայէն փոխադրուողներու պարագան:

Յայտնի է, որ Օգոստոսին միայն Խորհրդ. կառավարութիւնը կ'որոշէ Ռումանիայէն ալ մաս մը Հայեր Հայաստան փոխադրել: Նախապատրաստական բոլոր աշխատանքները կը կատարուին, միշտ ներգաղթի լիազօր Ապրամօֆի անմիջական հրահանգներով ու հսկողութեան տակ: Կը ճշդուին անմիջական մեկնողներու ցուցակները, կը կատարուին վերջնական բոլոր գործողութիւնները, առանց մոռնալու «ողջերթի» ընդհանուր եւ մասնակի ցոյցերն ու հաւաքոյթները:

Աշունը անցաւ, ձմեռ է այլեւս, այն ալ Ռումանիոյ ձմեռը, սակայն մեկնումի հրամանը չը կայ: Ո՞ւրկէ այս արգելքը: Ռումանական կառավարութենէ՞ն.— Անշուշտ ծիծաղելի է այս մասին մտածել: Կը խորհի՞ք «Դաշնակցութեան մատը» տեսնել այս անլուր ողբերգութեան մէջ — այդ արդէն, լաւագոյն բարենիշ մը կրնայ ըլլալ ուղեղային հիւանդութիւնէ տառապողներու համար:

Ուղիղ եւ միակ արդար լուծումը, մենք կըրնանք գտնել Մոսկուայի մէջ, որ ոչ միայն տէրն է այս կարգի հարցերուն, այլեւ բուն հեղինակը նըման անլոյծ գաղտնիքներուն:

Երբ կը խօսուի Դաշնակցութեան կողմէ ներգաղթի շուրջ որպէս, թէ կատարուած մեքենայութիւններու մասին, եւ երբ անբարեխղճութեամբ եւ անպատասխանատու ձեւով «Դաշնակցութեան մատը» ցոյց կը տրուի Ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութիւններու կողմէն յարուցուած ըստ ամենայնի օրինական դժուարութիւններու առթիւ — լաւ է, անկէ առաջ դիտել տարբեր վայրեր ալ:

Ռումանիոյ օրինակը միայն, շատ բան կրնայ բացատրել, ամէնէն առաջ մեր «Յառաջդիմականներուն»: Դժբախտաբար իրականութիւնը տեսնելը հաճելի բան չէ անոնց համար: Արդիւնքը, Ներգաղթի նախօրեակ իրականութեան մէջ, ոչ մէկ իրական արժէք կը ներկայացնեն ոչ Ֆրանսական, ոչ ամերիկեան դժուարութիւնները, եւ ոչ ալ Դաշնակցութեան երեւակայական «մեքենայութիւնները»:

Զանգուածային ներգաղթը, հաստատուած եւ հրամանագրուած Մոսկուայէն, դժբախտաբար, այսօր չունի այն իմաստն ու նշանակութիւնը, զոր ունէր 1945—46 թուականներուն:

Ան տարբեր իմաստ եւ բովանդակութիւն ունէր ոչ միայն Մոսկուայի համար մեր յիշած թըւականներուն, այլ նաեւ բովանդակ Հայութեան համար, հայրենիքի մէջ թէ հայրենիքէն դուրս:

Այդ թուականներէն ասդին, շատ բան փոխուեցաւ մեր այս անիծուած երկրագունդին վրայ:

Փոխուեցաւ նաեւ Մոսկուան, Հայոց մեծ ու փոքր իր խնամակալներուն հետ:

Եւ մենք տեսանք զանգուածային ներգաղթի հետ մէկտեղ ներուած Թուրքահայոց հողերու կըրման պահանջի ասպարէզական մոռացումը:

Դեռ անկէ առաջ, երբ Վիշինսկին Կարսն ու Արտահանը վերցական կը յայտարարէր, մինչ այդ յայտարարութեամբ չէր լուծեր նաեւ ներգաղթի շուրջ ստեղծուած հարցերը ...

Լաւ է, քիչ մը երեւնանք այդ ուղղութեամբ, դարձնենք պարոնայք «Յառաջդիմականներ», ո՞վ գիտէ, գուցէ, Վիշինսկիի յայտարարութեան մէջ եւս «Դաշնակցութեան մատը» գտնել յաջողիք ...

Թ. Ս.

Լեզուական

Գ. Ալէքշանի նուիրած գրութեանս մէջ կարճ ակնարկ մ'ունէի հայերէն տառերու դաշնաձայնութեան մասին: Նամակագիր մը կը խնդրէ «Յառաջ»ի մէջ ներկայացնել իմ «նոր աղբիւրներէս»ի մասին Լ եւ Ղ տառերուն անուանակոչութեան (լիւն = լիւուն = լուսակամ Լ), ինչպէս եւ անոնց ծագման (ղա՞տը հայերէ է եւ հին թէ լիւնը):

Ահա թէ ինչ:

Եւ դեռ կան, որ գիս կը մեղադրեն թէ յօդուածներս չարունակելի կը մնան: Ի՞նչպէս ընեմ որ շարունակելի չմնան: Հազիւ կը սկսիմ քննել նիւթ մը, եւ ահա մէկը աստին կը քաշէ թեւէս, միւսը՝ անդին:

Պատասխան: Իմ ակնարկիս մէջ՝ գիծ հնաւաքքրքրողը դաշնաձայնութեան (euphonie) օրէնքն էր — ընդարձակ է նիւթը, բայց որեւէ հետաքրքրութիւն չի կրնար ներկայացնել օրաթերթի ընթերցողներուն:

Տառերու անուանակոչութեան մասին նոր բան մը չեմ գիտեր: Ուսուցիչս Արամ Նիկողոսեան կը պնդէր թէ լիւնը աղաւաղուած է լիւյուն անուան, (նոյնը Տ տառին համար) — առաւ հաստատելու համար թէ յունարէնէ փոխ առնուած տառ մըն է, յաճախ յունարէն բառերու տառադարձութեամբ եւս համապատասխան:

Գալով Ղ եւ Լ տառերու ծագման եւ հնութեան, կամ պատմական հնչումներուն հարազատութեան՝ վէճը կայ ու կը մնայ: Ոմանք կը պնդեն թէ մեր լեզուին յատկանիշն էր, ակնջմերը, Լ տառը հնչել Ղ, ինչպէս մեղր, աղ: Ընդհակառակն, ուրիշներ կը պնդեն թէ հայ լեզուն Ղ տառը կը չինէ Լ, ինչպէս մատախուղ — մատախլապատ, թող (թօյղ) — թոյլ: Առաջին տեսակէտը պաշտպանողներուն գլուխը կը կանգնի Գ. Այվազովսկի: Հակառակ տեսակէտը պաշտպանողներուն գլուխը՝ Բագրատունի, (որ կը պնդէ թէ Լ եւ Ղ տառերուն միջեւ գոյութիւն ունէին երկու միջին ձայներ եւս, որոնք կը նշանակուէին փշիկով մը — ուրեմն ընդամէնը չորս Լ կամ

չորս Ղ)։ Տեսնել Ա) Թագիրատոնեանի աշխատութիւնը՝ «Ցաղագս հնչման Լ եւ Ղ տառից մերոց», իր Նշանաւոր Բերականութեան իբրեւ յաւելուած, 22 էջ, (1852, Վենետիկ)։ Բ) Այվազովսկիի գրքոյկը՝ «Ճառ յաղագս հնչման Ղ եւ Լ տառից», 33 էջ, (1852, Վենետիկ)։

Այս վէճին Թերուդէմ տեսնել նաեւ Գր. Վանցեանի յօդուածները՝ նախ «Մուրճ»ի մէջ (1899), «Գիր եւ Հնչումներ» խորագրին տակ, ուր «Պատմական քերականութեան» այս հեղինակը կը պնդէ թէ ոչ միայն հայ, այլեւ յոյնեւլատին տառերու պատմական հնչիւնները կորսուած են բոլորովին։ Երկրորդ՝ «Լումայ»ի մէջ (1905), ուր, խօսելով Ղ եւ Լ տառերու հնչաբանական վէճին մասին, կը պնդէ թէ ոչ ոք կրնայ ճշդել հազարաւոր տարիներ առաջուան հնչիւնները, բացի Մեսրոպէն։

Տեսնել Նոյնպէս Մ. Աբեղեանի տեսակէտները՝ «Հայոց լեզուի տեսութիւն» (տպ. Երեւան, 1931), էջ 108, ուր բանագրօսիկ փորձեր կը կատարէ Նոր ուղղագրութեան տեսարանը, հաստատելու համար թէ Ղ տառին հնչիւնը «սկզբնապէս հաւանօրէն ձայնորդ կոկորդային Լ է եղել» եւ նման կազմախօսական քրտնածոր ենթադրութիւններ։

Եթէ կան հետաքրքրուողներ նման հարցերով, կրնան ուսումնասիրել Աճառեանի «Հայոց գրերը», տպ. Վիեննա 1928, Տաղաւարեանի «Մագումըն հայ տառից», տպ. Վիեննա 1895, Ի. Ցարութիւնեանի «Հայոց գիրը», տպ. Թիֆլիս, 1892։ Աճառեան ունի նաեւ «Մ. Մեսրոպի եւ գրերու գիւտի պատմութեան աղբիւրներն ու անոնց քննութիւնը» գրքոյկը, տպ. Փարիզ, 1907, որ կը վերջանայ օգտակար եւ անարժէք աղբիւրներու ընդարձակ մատենագիտութեամբ մը։

Կան անշուշտ Նորագոյն աշխատութիւններ Խորհրդային մատենագրութեան մէջ, գիրերու ծագման մասին։ Կրնամ մատենագիտական օժանդակութիւն ընել փափաքողներուն, բայց յօդուած գրել այդ Նորութեանց մասին՝ զբաղումներս կ'արգիլեն ինծ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բարեգործականէն

Ն.— Քանի մը օր առաջ, Կեդր. Վարչ. Ժողովը Հայաստանէն ստացաւ հետեւեալ երկու հեռագիրները, Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի Նախագահ քաղ. Բ. Աստուածատուրեանի ստորագրութեամբ։

«Շնորհակալութեամբ յայտնում ենք ձեր կողմից ուղարկուած 111 հակ հագուստեղէնի եւ 104 սնտուկ կօշիկների ստացման մասին, որ տրամադրուած է չքաւոր ներգաղթողների օգնութեան համար»։

«Շնորհակալութեամբ յայտնում ենք 4 էքսքավաթորների ստացման մասին, որոնք մեծապէս կ'օժանդակեն ներգաղթողների համար կառուցուող աւաններում հողերի չորացման եւ ոռոգման գործին։ Խնդրում ենք հաղորդել, ե՞րբ կարելի է սպասել մնացած 2 էքսքավաթորների ուղարկումը»։

Գեղիչ մեքենաներու ստացումը ծանուցանող երկրորդ հեռագիրն է այս, աւելի բացատրական ամբողջականութեամբ։ Ակնարկուած մնացեալ երկու մեքենաները եւս պատրաստ են եւ պիտի ուղարկուին ի մօտոյ։

2.— Անկէ առաջ գրած էինք արդէն թէ Իրանէն կառաւարութիւնը ներգաղթին յառաջիկայ գարնան յետաձգման հետեւանքով, բազմահազար Հայեր օգնութեան կարօտ վիճակի մը մէջ կը գտնուէին։ Այս առթիւ Միութեան Թեհրանի մասնաճիւղէն իրեն ուղղուած կոչին ի պատասխան, Կեդր. Վարչ. Ժողովը քուէարկած էր խնդրուած նպաստագումարը, որուն հաշւոյն իր ուղարկած առաջին 15.000 տոլարի գումարէն ետք, անցեալ շաբթու դրկեց նաեւ 30.000 տոլար։

Իրանի կարօտեալներուն համար ուղարկեցինք նաեւ 17 հակ հագուստեղէն, ու քանի մը օրէն ճամբայ կը հանենք ուրիշ 40 հակ, Միութեան դպեստահաւաքման ձեռնարկին արդիւնքէն։

3.— Եգիպտոսէն ներգաղթի երկրորդ կարաւանին մեկնումը եւս յետաձգուած ըլլալով, այդ երկրին մէջ ծագած համաճարակին պատճառաւ, եղբայրական աջակցութեան պէտքը կը չճշտուէր այն տեղի համար ալ։ Այս նպատակով Կեդր. Վարչ. Ժողովը 40.000 տոլարի վարկ մը դրաւ Միութեան Գահիրէի «Կեդր.» յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ, տեղւոյն Ազգային Իշխանութեան Ջանքերուն իր գործակցութիւնը բերելու եւ դարմանելու համար ժամանակաւոր կերպով հաստատուն կեանքի մը տուներութիւններէն զրկուած մեր հայրենակիցներուն կարօտութիւնները։

4.— Պուլկարիոյ մեր զանազան մասնաճիւղները ազգային վարժարաններու աշակերտներուն սնունդի անբաւարարութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդած եւ կարգադրութիւն մը խնդրած էին։ Ժողովը մասնաւոր վարկ մը սահմանեց կարգ մը անհրաժեշտ ուտեստեղէններ փութացնելու համար այդ դպրոցականներուն։

5.— Թրոչուեցաւ, Նմանապէս, պարէնի առաքում մը կատարել Փարիզի Կեդր. յանձնաժողովին, այդ քաղաքին համալսարանական ուսանողի Մարի Նուպար հիմնարկին հայ ուսանողներուն ճաշերու մատակարարումը դիւրացնելու համար։

Փարիզի յանձնաժողովը գոհունակութեամբ կ'իմացնէ թէ յիսունի չափ համալսարանական ուսանողներ կը բնակին այդ հիմնարկին մէջ, որոնց ճաշերուն համար կատարուած նպաստակայարմար կարգադրութիւնները պիտի ամբողջանան, երբ մեր կողմէ հայթայթուին տեղւոյն վրայ դժուարագիւտ կարգ մը նպարեղէններ։

6.— Աթէնքի մասնաճիւղը սփոփարար բուրեր կը հաղորդէ, ներգաղթին բարերար արդիւնքները պատկերացնելով։ Սելանիկի եւ շրջակայքին մէջ 1300ի չափ Հայեր միայն մնացած են որոնց մեծագոյն մասը խնջնարաւ վիճակ ունին։ Նուազած են նաեւ կարօտութիւնները Աթէնքի եւ անոր արուարձաններուն մէջ, ուր Միութեան դպրոցական, առողջապահական եւ օգնութեան ձեռնարկներուն համար 12.000 տոլարի ամավարկ մը կը ներկայացնէր մասնաճիւղը։ Այս վարկը քուէարկուեցաւ Կեդր. Վարչ. Ժողովի վերջին նիստին մէջ։

7.— Կտակային յատկացումներու համաձայն, իրենց սահմանուած վարկագումարները ուղարկեցինք Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարաններուն, Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին, եւն.։

8.— Միութեան Կեդր. դիւանին ստացած տեղեկութեանց համաձայն, այս տարի Հայաստան ներգաղթած են.—

Ցուստաստանէն 13.322 անձ, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն 2.953 անձ, Ֆրանսայէն 4.280 անձ, Եգիպտոսէն 1.680 անձ, Պաղեստինէն 1.305 անձ, Իրաքէն 857 անձ, Ամերիկայէն 152 անձ, ընդհանուր գումար 34.549 անձ։

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

23/12/47

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին Atlanticի վրայ տեղի կ'ունենայ Promotion d'honneurի մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ St. Loupի միջեւ։

Առաջին խաղակութեան, դատաւորին վճիռով Հ. Մ. Ը. Մ.ը պարտուած յայտարարուեցաւ 2ի դէմ 1ով, բայց այս անգամ մեր տղաքը վրէժառնել լուծելիք, երկար տարիներու վրէժ մը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը շատ պզտիկ պիտի գայ այն բազմահազար հանդիսականներուն համար որոնք ներկայ պիտի ըլլան դիտելու այս կարեւոր մրցումը։ Մարզական թերթերը գուշակութիւններ չեն ըներ տակաւին, հակառակ որ St. Loup շատ աւելի զօրաւոր է իր յարձակողական գիծով քան մենք։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պէտք է յաղթէ St. Loupին, քանզի եթէ անգամ այս երկու խումբերուն հանդիպումը դրեթէ միշտ վերջացած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ։

Կը խնդրենք մեր մարզասէր հասարակութենէն որ չմիջամտէ դատաւորին տուած որոշումներուն եթէ նոյնիսկ անոնք հակառակ ըլլան մեզի։ Այս կարեւոր մրցումը տեղի պիտի ունենայ 5 պաշտօնական դատաւորներու եւ déléguéներու ներկայութեան, իսկ ոստիկանական ջոկատ մը պիտի հսկէ մարզադաշտին վրայ։

Ժամը 1ը 30 անցած Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին կը մրցի St. Loupի պահեստին հետ։

Վահան Շամլեան

Անցեալ կիրակի օրուան Port St. Louis du Rhôneի մէջ մեր տղոց տարած յաղթութիւնը 1—0 կ'արդարացնէ այն գոհունակութիւնները զորս Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները, բարերարները եւ համակիրները ըրած են մինչեւ հիմա, Միութեան անունը բարձր պահելու համար։

Մեր անուանի բեկդապահը բացակայ էր եւ զայն կը փոխարինէր Գ. Էմպէքեան որ իր պաշտօնը լիովին կատարելով բոլորին ծափահարութեան եւ շնորհաւորութեան արժանացաւ։ Մեր պաշտպանողական գիծը այս անգամ եւս ցոյց տուաւ որ promotion d'honneurի ամենազօրաւոր պաշտպանողական գիծն էր։

Գալով մեր յարձակողական գծին, հետզհետէ կազմակերպուելով աւելի փայլուն արդիւնքներ ձեռք պիտի ձգէ։ Ճէրմանեան, Տիգրան եւ Գալուստեան անբաժանելի երրորդութիւնը ֆութպոլի կատարեալ ցուցադրութիւն մըն է որ կը կատարեն մարզադաշտերուն վրայ։ Օտար մարզական շրջանակները գովեստով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղարկութեան մասին։ Կրնամ վստահեցնել որ եթէ մերոնք շարունակեն իրենց յաղթութիւնները կրնան այս տարի Division d'honneurի դասակարգին բարձրանալ։

★ Վերադարձին, օթօքառին մէջ յաղթու-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՑ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Պանանիներու Նեարդները ափին մէջ, հաւատքին Թեւերը աւելի երկարեցան եւ տուայտիկներէն մին Թեւերը իր կոչկոճած մատներուն քսելով իջաւ, Թառեցաւ իր գործած փսիաթին վրայ ու սկսաւ ոստոստել ճռուողելով։

Բայց Պեպօ Տէրտէրեան Սկիւթի տղեկուրը... Ահա քէն մը, անդին Սպիտակ քանքին սեղանատունը. Պախտմեանի հացկերոյթն է... Հասեր, սրճաս, Թուղ, Նուաճ ալիւրէ, հաց, գաւաթ, հում խոտեր եւ այլ։ Աւելի կարկ մօրիկ կ'ընէ վանահօր խօսքերը։

— Հոգին պատրաստութիւնը, սակաւապէտութիւն մարմնի մէջ է, իսկ հոգեկան վերացումը ծոմապահութեամբ, Վանականներու տխեղծ՝ Թշնամին՝ տխրութիւնը ու մելամաղձոտութիւնն, իսկ բարեկամը՝ խաղաղութիւնն։ Տիրոջը խաղաղութիւնը վրադ, բարի ճանապարհ...

Երբ դուրս ելաւ այդ սկիւտն, աղանդանոցէն, ճանապարհը ծխնուքի էր պատնուած, եւ տեսաւ կածաններուն կիրճախորշին մէջ սկսաւ դեղնիլ։

— Ինչ որ ճշմարիտ կը Թուի սուտ է, եւ ինչ որ սուտ՝ ճշմարիտ։ Այս հաւատքը ճշմարտութիւն մըն է ինքնին, բայց մտքին Թռիչքը հաւատքին ոլորքերուն մէջ այրել, դատողութեան լոյսը մտքին ուրացումներուն ժխտական շունչին տակ մարել, ա՛ն մտութիւն է։ Հոգիին բժշկութիւնը մարմնին հիւանդութեան մէջ փնտռել... Երկուքէն մէկը — կամ մարմինն է մեր մէջ ուժեղ եւ հոգին տկար, եւ կամ հոգին Աստուածմէ է շնորհուած ու մարմինը՝ չաստուածներէն։ Ո՛հ, քաւ լիցի... Անոնք միեւնոյն Արարիչին զուգընթաց ստեղծագործութիւններն են. կը մնայ զանոնք իրարու հետ հաշտեցնել ու ներդաշնակել։

Լոյսը սառեցին, սառեցը լոյսին, քարը քարին ու դիւք ամէնուն զարնուած՝ ինկաւ ու ելաւ, մինչեւ որ հովիվներին վրայ խոշոր կարմիր գլուխ մը կպչողին քամիքները բռնած, դուրս ցցուեցաւ ու ոսկետեսիլ ու արիւնած աչք մը նետելէ ետք՝ սուզուեցաւ վարապարփի ետին։

Մայրամուտ։ Գիշեր։ Խաւար։

Ո՞ւր են բարի վհուկն տառուտեան։ Ահա մարմնաթափ փառայը կրկին յայտութիւն կ'առնէ. հալածուած չնադայլերը կրկին կը սկսին ոռնալ, Ո՞ւր են ամենահզօր հալածիչն դեւերու եւ չար ոգիներու... Ո՞ւր են ամենահզօր հալածիչն դեւերու եւ չարոգիներու։ Ինչ ուխարներու մեղաքարշ երամակները դարձեալ կը շրջին ու գիշերուան կարաւանը հեշտանքով ու տափանքով բռնաւոր կրկին կը քալէ երկնամուտքի տարփայոյզ ճանապարհով։

Բայց ի՞նչ է մօտէն շատ մօտէն զինքը դիմաւորող եւ ամբոխնակ, փայրենի առուերը. մարդ թէ կենդանի... յանկարծ հսկայ աղջ մը, իր ետեւի ոտքերուն վրայ չարագուշակ սիւնի մը պէս տնկուած, կ'իջեցնէ խոշոր Թաթերը՝ սարսափած ուղեւորին ուսերուն։

— Բարի եւ խաղաղ գիշեր ամէնուս վրայ, եղբայր պատուական։

Մէկը՝ արջին չափ մազոտ ու խաւարին չափ սոսկալի, ձեռքէն բռնած, կ'առաջնորդէ զինքը իր քարայրը ուր խաւարը չերեփով հալած սեւ ձիւթ կը հոսեցնէր, սարսափի կղպանքով մը դուռները փակած։

— Օտարական այս է մեր կեանքը, կրակ չփառել, կրակին չմօտենալ, ցերեկը կարդալ, գիշերը հսկել ու միշտ աղօթել...

— Այո, այո՛ կը հասկնամ, վառել լոյսն ու կրակը մտքին ու Թունաւորել հոգին... Սա է ճշմարիտ ճգնաւորութիւնը, գիշեր բարի, Աստուած օգնական...

⁂

Միջօրէն՝ ոտքերը անապատի հրավառ Թոնիրներուն մէջ կախած՝ կը քշանի Ջրաւոյզ. կարմիր օձեր կը վազեն բերանարաց վրան ու կատաղօրէն լեզելով, կը չորցնեն անոր ծով քրտինքը, միայն աղ ու լուսութեան աղէ արձանի թաղուած, վառուած Թոնիրներուն չուրջ։ Ծուքը՝ լեզուն այրած համրի մը պէս, քարին ու աւազին կպած՝ կամ կայ, կամ չկայ։

Սկիւթի անապատ... աւելի դաժան, աւելի հրաշէկ երկաթ՝ քան Ս. Թեմէյիրը։

թեան երգերը կը թնդային: Գ. Գազըճեան, Գ. Գալուստեաններ եւ Տիկին Փափազեան իրենց գեղեցիկ ձայնով մեզ կը խանդավառէին :

Ցագթութեան գինեձօնը կատարուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղիին մէջ: Մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք Ցամօնի Արմենուհիներուն որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ յաղթութենէն ուրախացած, խոշոր կարկանդակ մը նուիրեցին մեր տղոց : — Վահան Շամլեան

Նախագահ Թրումըն կ'ազդարարէ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ԵԹԷ...

Նախագահ Թրումըն չորեքշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացնելով տնտեսական նոր ծրագիր մը, ազդարարեց որ «տագնապ մը անխուսափելի է եթէ խիստ միջոցներ ձեռք չառնենք գիներու բարձրացումը կասեցնելու համար» :

Ամերիկայի ժողովուրդը գիտէ որ արժեզրկումը մեզ զբաղեցնող կարեւոր խնդիրներէն մէկն է ներկայիս, ըսաւ նախագահը եւ խորհրդարանին քննութեան յանձնեց տասը կէտերէ բաղկացած նոր «յայտագիր» մը :

Եթէ ազգը ցոյց չտայ թէ ինք կրնայ չափաւորել իր պահանջները եւ կառավարութեան կողքին կանգնիլ, «գիներու վտանգաւոր բարձրացում մը տեղի պիտի ունենայ եւ յառաջ պիտի գայ տնտեսական տագնապ մը»:

Նախագահը յետոյ առաջարկեց — հսկակէտ հաստատել բոլոր գիներուն վրայ, պետական իշխանութեանց իրաւասութիւն տալ բաժնեչափի դրութիւնը հարկ եղած պարագային վերահաստատելու, աւելցնել Ամերիկայի արտադրութիւնները 35 առ հարիւր համեմատութեամբ՝ յառաջիկայ տասը տարուան ընթացքին եւ աշխատանք ապահովել 59 միլիոն աշխատող ձեռքերու՝ 1948էն :

Նախագահը դիտել տուաւ որ 1947էն ի վեր քաղաքացի Ամերիկացի միջին հաշուով, 1264 տոլարի զուտ եկամուտ ունեցած է այսինքն 170 տոլար աւելի քան նախորդ տարին :

★ Ամերիկայի ելմտական նախարարը, Ճան Սնայտըր Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ յայտարարեց որ ակնալ պիտի ըլլայ պահանջել Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 16 պետութիւններէն որ ծախսեն Ամերիկայի մէջ իրենց ունեցած 4800 միլիոն տոլարի վարկերը: Նախարարը յանձնարարեց որ քուէարկուի ներկայացուած օրինագիծը :

★ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը իր հաւանութիւնը տուած է որ մանաւանդներ տրուին Յունաստանի, Աւստրիոյ եւ Ֆրանսայի մինչեւ որ քուէարկուի Մարշըլի ծրագիրը: Փոխատուութիւններ պիտի ըլլան նաեւ Իրլանտայի, Շուէտի եւ Նորվեկիոյ : Զուիցերիա, Փորթուգալ եւ Թուրքիա պատրաստ են կանխիկ վճարել իրենց գնումներուն փոխարժէքները :

ԹԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԷԿ գրած էինք որ Պուլկարիոյ վարչապետը յայտարարած է խորհրդարանին մէջ թէ Փեթքով իր գլուխը փրկած պիտի ըլլար եթէ Անգլիա եւ Ամերիկա միջամտած չըլլային: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Տիմիթրովի այդ յայտարարութիւնը կ'ապացուցանէ որ մահապատիժը գործադրուած էր քաղաքական շարժառիթներով :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարէն կը հաստատուի այն լուրը թէ բրիտանական կառավարութիւնը թոյլատրած է որ Ամերիկա դարձեալ օդակայան մը հաստատէ Պէնկազիի մէջ (Մելհալա): Այդ կէտէն էր որ դաշնակից օդանաւերը, պատերազմի ընթացքին, կը կատարէին իրենց յարձակումները Աթէնքի, Հռոմի, Թիրանայի վրայ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սէն Լուի Թղ. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան հանդէս տօնածառը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Սէն Լուի, Կրան Բէնի ազգային մանկապարտէզին մէջ: Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղջկական պարեր :

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Ru[illegible]
Le Gérant : A. N[illegible]SSIAN

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՑՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

«Մանուկներու Օրը»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գոմանի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Գոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ :

Ծառկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սեդրեանի նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Մուտքը 75 ֆրանք :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՕԳՆԱՅԻ ՄԷՋ

Փոն տ'Օպոայի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի ժամը 3ին Փոն տ'Օպնայի մէջ:

Անխտիր կը հրաւիրենք գաղութահայութիւնը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տիկիններ Կ. Կարապետեանի, Ս. Մավեանի, Ա. Դաղավեանի, Բալըթեանի, Տ. Միսաքեանի, Վ. Այվազեանի, Տ. Սերէնկիւլեանի, Ա. Յակոբեանի եւ Օրդ. Խ. Տակաւեանի որոնք իրենց կարկանդակներով եւ զանազան նուէրներով ճոխացուցին ուսանողներու սեղանը :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ձօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը :

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւնը ծրագրած է սարքել Հայ եւ Ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած նոր փառատօն մը որ տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ Ապրիլ 18ին, կիրակի կէսօրէ վերջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութեանց երկրորդը տեղի կ'ունենայ 24 Յունուար, շաբաթ օրը, ժամը 16ին: Բանախօս՝ Փրոֆ. Հ. Էսապալեան, միաբան Վիէննայի, Աւստրիոյ Պետ. համալսարանէն: Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդին ծագումը»: Վայր.— Հայ Ուս. Ոստան, 57 Պուլվար Ժուրտան, մէթրօ Փորթ տ'Օրլէան: Հայ մտաւորականութեան եւ երիտասարդութեան մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք այս շահեկան բանախօսութիւնը, որուն կը յաջորդէ ազատ վիճաբանութիւն : Մուտքը ազատ է:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր սերունդի կազմակերպութեան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅ — «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնճոյքը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին Փաթրոնաժ Սէն Պէրնարի շքեղ սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Կ. Խաչի Խրիմեան սրահը :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներն ու համուհիները, կիրակի 18 Յունուար 1948, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ.» ժողովը այս կիրակի, 18 Յունուար 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրով :

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պառ Կլոպին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Հայ թաթարական կռիւները» :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Թէնոր ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՁԼԵԱՆի երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ, 17 Յունուար 1948, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազէնոյի մէջ, մուտքը միմիայն հրաւիրատոմսով ըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի Մարսէյլի երաժշտասէր հասարակութենէն որ կանխօրօք ապահովեն իրենց տեղերը, այլապէս երգահանդէսի երեկոյեան, կիշէէն ոչ մէկ հրաւիրատոմս հայթայթել կարելի պիտի չըլլայ :

Յանձնախումբ

Կ'ուզուի

Հոլանտայէն արեւելեան անուշեղէններ պատրաստող շատ լուրջ վարպետ մը: Նախընտրելի է որ ամուրի ըլլայ: Դիմել ՄԱՆԿԻԿԵԱՆի, 135 Ave. de Bois de Boulogne à Clamart (Seine): Շատ գոհացուցիչ վճարում :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մօտ օրէն կը ներկայացուի

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

Նոր թատերգութիւնը

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 17 Janvier 1948 Շաբաթ 17 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5242-Նոր շրջանի թիւ 851 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 5 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ...

Ո՛չ միայն ագէտ ու կամաւոր կոյրեր են մեր ապերասան հակառակորդները, այլ եւ լիրբ, սըտախօս ու անպատկառ։

Չի բաւեր որ երեք ամիսէ ի վեր չորցած էր իրենց լեզուն Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութեան մասին, հիմա, մեռասաներորդ ժամուն, իրենց քուրջերէն «վկայութիւններ» կը հաւաքեն՝ հաստատելու համար արտասահմանի մեր զանգուածին, թէ Մոսկուայի երեւելին երբեք յայտարարած չէ թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանին վերադարձուին։ Ու զզուելի իմաստակութեամբ, եւ ամէնէն վատոգի եւ խայտառակ ձեւերով կը փորձեն Դաշնակցութեան «սուտերուն»! վրայ բարդել նոր մը։

Եթէ պուտ մը խելք ու քաջութիւն ունենային, հոկտեմբեր 25ի առտուն իսկ պիտի վազէին Միացեալ Ազգերու Նիւ Եորքի պաշտօնատունը՝ հաստատելու — կամ հերքելու — համար Վիշինսքիի արտասանած բառերը։

Երեք ամիս վերջ, իրենց ճամբան կորսնցուցած մուկերու պէս, պատէ պատ կը զարնուին արդարացնելու համար իրենց փաթրօններէն մէկուն կատարած անփառունակ ձուլթը։

Մեր թերթը, այդ ձախաւեր յայտարարութեան լուրը ամէնէն առաջ հաղորդեց հոկտեմբեր 28ի երեքշաբթի օրը, քաղելով տեղական թերթերէն։

Ձեռագիրը գրաշարին յանձնելէ առաջ, անհրաժեշտ նկատեցինք հեռաձայնով յարաբերութեան մէջ մտնել ոչ-ֆրանսական թերթի մը խմբագրութեան հետ, ստուգելու համար լուրին վաւերականութիւնը։

Այնքան անհաւատալի էր եղած պահանջը — ի նպաստ Վրացիներուն — որ մեր մտքէն անցաւ որ խմբակիցները կրնային Վրաստանը եւ Հայաստանը իրարու հետ շփոթած ըլլալ։

Այդ ստուգումը կատարելէ ետքն էր որ լուրը լոյս տեսաւ մեր սիւնակներուն մէջ։

Այսքանն ալ բաւական չէր սակայն։

Դիմեցինք Միացեալ Ազգերու մամուլի դիւանին — Նիւ Եորք — եւ բերել տուինք Հոկտեմբեր 24ի նիստին ատենագրութիւնը որուն բովանդակութիւնը հրատարակեցինք մեր թերթին մէջ, Նոյեմբեր 18ին։

Աւելորդ նկատած էինք յիշել խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթին թիւը — GA/PS, 88, թուական 24 Հոկտեմբեր 1947։

Ձեռքի տակ ունինք, ի շարս այլոց, «Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի (Նիւ Եորքի հրատարակութիւն) Հոկտեմբեր 25ի համարը որուն մէջ, թերթին Միացեալ Ազգերու թղթակիցը — Peter Kihss — որոշ կերպով գրի կ'առնէ ընկեր Վիշինսքիի յայտարարութիւնը թէ «Խորհրդային բանաւէճները ապացուցած են որ երկու թրքական նահանգները — Կարս եւ Արտահան — իրականին մէջ վրացական հողեր են եւ անոնք (Վրացիները) իրաւունք ունին պահանջելու որ այդ զոյգ նահանգները կցուին Խորհրդային վրացական հանրապետութեան»։

Վիշինսքի «Ցառաջդիմական» չոշորթներէն չէ եւ իբրեւ տաղանդաւոր մտաւորական, գիտէ թէ ինչ կ'ըսէ եւ ինչ կը պահանջէ։

Արդարեւ իր յայտարարութիւնը հիմնուած է երկու Վրացի գիտնականներու — Ս. Ճանաշիայի եւ Հ. Բերձենիշվիլիի 1945ի դեկտեմբեր 20ին այն յօդուածին վրայ որ լոյս տեսաւ «Կոմունիստ» թերթին մէջ։

Վիշինսքի, անտարակոյս, ծանօթ է, «Փրավտա» պաշտօնաթերթին 1946ի Փետրուար 25ի համարին մէջ Վրաստանի կեդր. կոմիտէի ընդհանուր քարտուղարին ստորագրութեամբ հրատարակուած յօդուածին որուն մէջ «կը պահանջուի Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը Վրաստանին»։

Պարկեշտութեան մասին Դաշնակցութեան դասեր շռայլող սմսեղուկներուն պիտի յանձնարարէինք որ մեր անհման կազմակերպութեան դէմ իրենց փողոցային ճիհատը շարունակելով հանդերձ, քիչ մը աւելի լայն բանային իրենց աչքերը եւ տեսնէին թէ ինչեր կանցնին կը դառնան խորհրդային դրախտէն ներս՝ ի վնաս հայ ժողովուրդին։

Եւ տան կանչէին իրենց խելքն ու տրամաբանութիւնը տեսնելու համար որ իրենց այս տխմար ելոյթներով, հերքումներով եւ ամէն կէտի մէջ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՏԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ...

— «Կաղանդ էր» պիտի ըսեն բարեմիտներ։ Երբ մեծ ու պզտիկ, ամէն կարգի նուէրներով իրար կը կաղանդեն, ինչո՞ւ շատ պիտի տեսնենք որ մեր բարեկամ Մեծերը, ՝ասէկ քանի մը սուզանաւ, մէկ երկու թորփիլանաւակ կամ փոքրիկ յածանաւ մը տուէր ղրկեն «նեղուցներու պահապանին»։

Անշուշտ այս «խի՛ստ բարեկամական», վերաբերումը մեր սիրտը կը խոցոտէ։

Բայց ե՞րբ չէ խոցոտուած մեր խեղճ սիրտը, որմէ, կաթիլ կաթիլ հոսող արիւնը կեանք կու տայ կարծէք «հիւանդ մարդուն»։

Յաղթականները՝ առաջին զինադադարին մըցումի ելած էին իրարու հետ, հրացան մը, ռումբ մը աւելի ղրկելու համար «հրոսակ Քէմալին», մինչեւ որ բերին զայն նստեցուցին Սուլթաններու գահին վրայ։ Ու անկէ ի վեր ի՜նչ սրտառուչ տեսարաններու ականատես չեղանք։

Մեր աչքերը խոշոր, խոշոր բացինք զարմացած, երբ «Աշխարհի ամէնէն ժողովրդավար» իշխանութիւնը գեղեցիկ դաշինքով մը, ձեռք երկարեց իր պարտեալ ու արիւնարբու դրացիին։

Ի՞նչ համբոյրներ... ի՞նչ նուէրներ, փո՜ւնջ փունջ, չղրկուեցան այդ հարիւրին հարիւր «դեմոկրատ» բարեկամին։ Մինչեւ որ Արեւմուտքէն փչած խիստ հով մը նաւուն ղեկը դարձուց եւ առագաստը հրեց։

Հիմա այդ մեծ դրացին է որ տուածը տոկոսով ետ կը պահանջէ։ Արդ՝ նուէրներու համար, այս անգամ ղաղտնիք է, դիւանագիտական ծալքերով։

Թուրքերը կ'ըսեն մեզի որ ի զուր մեր աչքերը յառած ենք այդ հողի կտորին։ Անգլիան ըսեր արդէն որ «հայկութեան խնդիր չկայ» հոն։ Վիշինսքին ալ, իր կարգին, հաստատեց երկուքին ալ լռածները, ճապկիկ դարձուածքով մը, ճիշդ պատրաստաբան եւ մտացի Հրեային նման, որուն երբ հարցուցեր են թէ «ի՞նչ կը խնդրէ Աստուծմէ այդքան սրտառուչ կերպով աղօթելով երբ իր Հայ հայրենակիցը կը փափաքի իր աղօթքով բոլոր Թուրքերուն կորուստը, իսկ Թուրքը բոլոր Հայերուն բնաջնջումը։

Ես ինծի համար բան չեմ ուզեր Աստուծմէ, թող ան երկուքին ալ փափաքածը կատարէ, այդ է իմ խնդրանքս իրմէ...» կը պատասխանէ նուրբ ժպիտով մը։

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐԵՆ

Հինգշաբթի օր քսան տարուան բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Փորթսմըթի մէջ (Անգլիա) Մեծն Բրիտանիոյ եւ Իրաքի միջեւ։ Համաձայն այդ դաշնագրին տրամադրութեանց — Անգլիա իրաւունք կը ստանայ զինուորական ուժ ղրկելու Իրաք երբ պատերազմի սպառնալիք գոյութիւն ունենայ — Անգլիա տեւականապէս պիտի պահէ Հապանիյէի եւ Շայպայի օդակայանները եւ միշտ զինուորական գործողութեանց ձեռնարկելու վիճակի մէջ։

Անգլիա յանձն կ'առնէ զէնք, ռազմանիւթ, արդիական օդանաւեր եւ շոգենաւեր հայթայթել Իրաքի բանակին։ Դաշնագիրը կը տրամադրէ նաեւ որ պայմանադիր կողմերէն իւրաքանչիւրը ընդունի փոխադարձ օգնութեան սկզբունքը այն պարագային երբ իրենցմէ մէկը պատերազմի մէջ է երրորդ պետութեան մը հետ։ Պատերազմի սպառնալիքի մը առեն, երկու կողմերը պիտի խորհրդակցին ձեռք առնուելիք միջոցներուն մասին։

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը դիտել տուաւ որ անգլեւիրաքեան ներկայ դաշնագիրը առաջինն է դաշնագիրներու այն շարքին որոնք հետզհետէ պիտի կնքուին Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն հետ։

Մոսկուան արդարացնելու իրենց փութկոտութեամբ, բացորոշ կերպով կը հաստատեն թէ իրենք կատաղի համայնավարներ են։

Եւ համայնավարներուն ամէնէն ողբալիները, ամէնէն զզուելիները։

Ժ.

Սպառնալից կացութիւն Հնդկաստանի մէջ

ՀԻՆԴԻՍՏԱՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Հինդիստանի կառավարութիւնը հինգշաբթի օր Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին յուշագիր մը ներկայացնելով, յայտարարեց որ եթէ միջազգային հիմնարկութիւնը վճռական քայլեր չառնէ, պատերազմ պիտի ծագի Հինդիստանի եւ Փաքիստանի միջեւ։

«Զափազանց անհրաժեշտ է որ անյապաղ քայլեր առնուին վերջ տալու համար արիւնահեղութեան, ոչ միայն մեր կեանքը, ստացուածքը եւ պատիւը փրկելու համար, այլ արգիլելու համար պատերազմ մը որ, ներկայ պայմաններուն մէջ, կրնայ անխուսափելի դառնալ», ըսաւ հինդիստանի ներկայացուցիչը։

Ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է երկու նորածին հանրապետութեանց միջեւ, որովհետեւ «Փաքիստան տրամադիր չէր հրաժարելու Քաշմիրի ցեղապետներուն իր ընծայած օժանդակութենէն»։ Փաքիստանի կառավարութիւնը, աւելցուց ներկայացուցիչը, ոչ միայն թոյլ կու տայ որ յարձակողները իր հողերէն անցնին, այլ ռազմանիւթ եւ զինուորական այլ պիտոյքներ կը տրամադրէ անոնց։ Ամիսներէ ի վեր, հազարաւորներ Քաշմիր կ'արշաւեն, իսկ Փաքիստանի կառավարութիւնը չի դատապարտեր անոնց արարքը, ընդհակառակն, կ'արդարացնէ զանոնք։

Հինդիստանի ներկայացուցիչը կ'առաջարկէ ուրեմն — Արգիլել որ Փաքիստան զինուորական օժանդակութիւն հասցնէ յարձակողներուն — թոյլ չտալ որ Փաքիստանի մահմետականները մասնակցին Քաշմիրի կռիւներուն — արգիլել որ Փաքիստանի սահմաններէն ներս զինուորական փոխադրութիւններ կատարուին յօգուտ արշաւողներուն։

Երբ Հինդիստանի պատուիրակը այս պահանջները կը ներկայացնէր Միացեալ Ազգերուն, վարչապետ Նեհրու, բոլորովին տարբեր յայտարարութիւն մը կ'ընէր Նոր Տելհիի մէջ. Իմ կարծիքովս պատերազմի անմիջական վտանգ չկայ, բայց, անշուշտ, իբրեւ կառավարութիւն, պէտք է պատրաստ գտնուինք ամէն տեսակի պատահականութեանց առջեւ, կ'ըսէր վարչապետը։ «Եթէ պատերազմ ծագի, կը վստահեցնեմ որ ոչ մէկ զինուոր մեր սահմաններէն ներս կրնայ մըտնել»...

★ Նոր Տէլհիէն կը տեղեկացնեն որ բժիշկները լրջօրէն մտահոգուած են Մահաթմա Կանտիի վիճակով։ Հնդկաստանի հոգեւոր առաջնորդը չորս օրէ ի վեր ծոմ կը պահէ [illegible] խաղաղութեան վերահաստատման։ Բժշկական վկայագիր մը դիտել կու տայ որ Կանտի շատ ակարացած է, ձայնը շատ տկար, տաք ջուր կը խմէ եւ ի վիճակի չէ ինքնիրեն հոգ տանելու։

Պաղեստինի դէպքերը

Համաձայն Երուսաղէմէն ստացուած տեղեկութեանց, Հրեաները հինգշաբթի օր կրակ բացին բրիտանական օդանաւի մը վրայ որ հետախուզական թռիչքներ կը կատարէր քաղաքին արուարձաններուն վրայ։ Առաջին անգամն էր որ անգլիական օդանաւերը այս տեսակ յարձակումի մը կ'ենթարկուէին։

Արաբները կը շարունակեն յարձակիլ սուրիական սահմաններէն։ Հինգշաբթի օրուան ընդհարումներու ընթացքին 20 Արաբներ եւ 30 Հրեաներ սպաննուեցան։ Արաբները յարձակեցան նաեւ Երուսաղէմէն 15 մղոն արեւմուտք Նէվ Էյլան արուարձանին վրայ։ Հայֆայի մէջ սպաննուեցաւ մէկ Արաբ եւ վիրաւորուեցան 6 Հրեաներ երբ յարձակում գործուեցաւ հանրակառքի մը վրայ։ Նման դէպքեր պատահեցան հարաւային Պաղեստինի մէջ։

★ Արաբական Դաշնակցութեան մամուլի դիւանին վարիչը Էսատ Տաղէր, յայտարարեց որ բոլոր արաբական երկիրները պէտք է գրաւեն Պաղեստինը երբ բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնէ։ Դաշնակցութեան շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Արաբ ժողովուրդները ոչ — բարեկամական արարք մը պիտի նկատեն միջազգային ոստիկանական ուժի մը առաքումը Պաղեստին։

★ Նախագահ Թրումըն հինգշաբթի օր յայտարարեց որ Ամերիկա տակաւին ոչ մէկ կարգադրութիւն ըրած է ամերիկեան զինուորներ Պաղեստին ուղարկելու համար։ Բայց լոյս յայտնեց որ Միացեալ Ազգերը պիտի ձեռնարկեն ոստիկանական ուժ մը յատկացնելու մասին՝ երբ անհրաժեշտութիւն ծագի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՞ւր է մեր բացասական կեցուածքը

Հանոյքով չէ անշուշտ, որ մեր հակառակորդները սեւով ճերմակի վրայ կը յայտարարեն թէ՝ «մինչեւ այժմ գաղութահայ եւ ոչ մի հոսանք, քաղաքական եւ ոչ մի կազմակերպութիւն հրապարակաւ, բացորոշ կերպով ներգաղթի դէմ չի արտայայտուել, բացի մէկը»: Բայց այդ մէկին (Կարտաշեան Աղաճանեան) բացորոշ արտայայտութիւնը կը խոստովանին, «պակաս վնասակար եղաւ ներգաղթի գործին»:

Հրապարակային արտայայտութիւններով տրամաբանօրէն պէտք է ընդունիլ նաեւ հրապարակային քայլերով ալ, ոչ մէկ հոսանք եւ կազմակերպութիւն դէմ չէ եղած ներգաղթի գործին:

Մեր հակառակորդներու կողմէն այս հանդիսաւոր հաստատութիւնը սակայն, խնդիրը չի լուսաբաներ ամբողջովին: Պէտք է, անհրաժեշտ է որ ներգաղթի գործին վնասողներ մատնանշուին, մութին թէ խաւարին մէջ, եւ առեղծուածի ի հարկին — եթէ անկարելի արդիւնքի համար — փրնտռտուքներով:

Համայնավար բարքերում մէջ, դժուարին գործ մը չէ այս. անոնք հրաշագործներ են այս ուղղութեամբ:

Առ այժմ պատէ պատ կը զարնուին ցոյց տալու համար Դաշնակցութեան երկդիմի դիրքը ներգաղթի հանդէպ:

Ամենալուրջ փաստը, որ մեր դէմ կը բերուի, մեր մամուլի դիրքն է ներգաղթի եւ Խ. Հայաստանի վերաբերմամբ: Բայց այստեղ ալ մեր քննադատները չեն կրնար միշտ իրենց տեսակէտներուն ի նպաստ փաստեր հայթայթել: Անոնք կը բաւականանան իրենց վայել արտայայտութիւններով հասկցնել, որ եթէ մեր «թերթերի մէկ սիւնակը նպաստաւոր էր իսկ միւսը աննպաստ լուրերով» լեցուցինք: Ուրիշ խօսքով, անոնք չեն ժխտեր որ դրական արտայայտութիւն ունեցած ենք, բայց այդքանը ոչինչ կը նշանակէ, որովհետեւ երբ լաւին, լաւ ենք ըսեր, պէտք էր որ վատին ալ լաւ ըսէինք: Մեր յանցանքը ուրեմն այն է, որ մենք չվարժուեցանք դեռ լաւ ըսել միայն, միշտ աւելի լաւ, երբ կը հրամանագրուի լաւ ըսել:

Հոս մեղքը մեր չէ, խոստովանինք: Լաւ ըսել միշտ, եւ լաւին եւ վատին, այս արդէն, բացառիկ արժանիք մըն է՝ յատուկ համայնավարին, իսկ մեր իմացականութեան մէջ «Ցառաջդիմականներին»: Ի՞նչ ընենք, որ բնութիւնը մեզի զլացած է եւ մէկին եւ միւսի արժանիքներէն եւ առաքինութիւններէն:

Բայց ի՞նչ է եղած ի վերջոյ մեր թերթերու բացասական կեցուածքը:

«Այն օրերին — կը յայտարարէ իրենցմէ մէկը — երբ մենք տակաւին պէտք էինք տեւում գաղութահայութեան մէջ ներգաղթի համար նպաստաւոր տրամադրութիւններ ստեղծել, երբ մենք խրախուսում էինք մեր հայրենակիցներին, որ արձանագրուին Ներգաղթի Կոմիտէների բացած ցուցակներում, մեր կեղծ ներգաղթականները (Դաշնակցութեան է ակնարկը, Թ. Ս.) իրենց թերթերը լցնում էին Ֆրանսահպատակութիւն ընդունած Հայերի անունով»:

Անպայման շատ լուրջ ճշմարտութիւններ կան վերի տողերում մէջ: Ամենակարեւորը այս ճշմարտութիւններէն այն է, որ մենք «Ներգաղթի համար նպաստաւոր տրամադրութիւններ» ստեղծելու համար գիտակցաբար հրաժարած ենք մեր հակառակորդներու որդեգրած մեթոտէն:

Ներգաղթի հարցին մէջ, թէ քաղաքական եւ թէ հայահաւաքման կրկնակ տեսակէտներով, տրոշապէս դրական վերաբերմունք ունենալով, մենք քաջալերած ենք ներգաղթը մեր բոլոր թերթերուն մէջ: Քաջալերած ենք այս առթիւ կատարուած բոլոր ձեռնարկները — անգամ քննադատելի մեր կողմէն — միշտ չմոռնալով նաեւ իրականութիւնը, իր լաւ եւ վատ, կարելի եւ անկարելի կողմերովը:

Խ. Հայաստանը, այս կապակցութեամբ ներկայացուած ենք խիստ առարկայական եղանակով, պլատակցաբար խուսափելով անժամանակ ճշդումներէ:

Ուրիշ խօսքով, գաղթահայութեան մէջ ներգաղթին ի նպաստ տրամադրութիւն ստեղծելու համար, մենք աշխատեր ենք որ գաղթահայը օրէ, անգամ նպաստաւոր պայմաններէ, որովհետեւ կայ, իր առաւելութիւններովն ու պակասութիւններովը: Գրած ենք, կը գրենք ու պիտի գրենք, որ գաղթահայը նաւը նստած, պէտք է գիտակցաբար եւ համոզումով հրաժարի անհատական եւ հաւաքական կարգ մը դիւրութիւններէ, անգամ նպաստաւոր պայմաններէ, որովհետեւ մեր՝ երկրի մէջ տիրող կարգերուն հետ խոտոր կը համեմատեն այդ բոլորը:

Եւ վերջապէս պարզ ու յստակ գրած ենք եւ պիտի գրենք ալ, որ հայ հայրենիքը, անկախ իր վարչաձեւէն, անկախ այդ վարչաձեւի ամէն տեսակէ թերութիւններէն մեր ազգային ժառանգութիւնն է, մեր ժառանգութիւնը, որու բարօրութեան համար, իր տուրքը պէտք է տայ նաեւ գաղթահայութիւնը:

Մեր խիղճը թեթեւ է, աւելի քան թեթեւ, միայն այս ուղղութեամբ գրած ըլլալնուս համար:

Իրենց խղճի վրայ ծանրութիւն մը ունին անկասկած մեր հակառակորդները, որոնք տարբեր ձեւով կը տանին իրենց քարոզութիւնը: Այլապէս ալ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ տասնեակ հազարաւոր ներգաղթողները, մեր գրածներու մէջ չէր որ անճշդութիւններ գտան եւ ոչ ալ Հայաստանի դէմ արտայայտութիւն:

Անոնց զայրոյթն ու դառնութիւնը ընդհակառակն, ուղղուած է հրամանագրով հրապարակ եկած «Հայաստանասէրներու» դէմ, որոնք դժբախտաբար գիտակցօրէն ստեղծն եւ կեղծեցին Հայաստանի իրականութիւնը բոլոր մարզերուն մէջ:

Բայց դեռ մենք չվերջացուցինք:

Թ. Ս.

Գիտական անկիւն

Կենդանիներուն գաղթը կը կազմէ բնութեան ամենէն թաքուն ու հետաքրքրական երեւոյթներէն մէկը: Արդարեւ, դարերէ ի վեր գիտական աշխարհը զբաղած է այդ հարցով, առանց սակայն թափանցելու անոր բոլոր գաղտնիքներուն:

Կենդանիներու գաղթին նպատակը երբեմն ցեղին պահպանումն ու վերապրումն է, երբեմն արդիւնք սնունդի չգոյութեան, եւ երբեմն ալ անոր պատճառները բոլորովին անծանօթ կը մնան:

Մարախները որ տաք երկիրներու, տեւական աղէտը կը կազմեն, մասնաւորապէս Ալժերիոյ, Սէնէկալի եւ Միջերկրականի Հար. ծովեզերեայ երկիրներու, խմբովին կը գաղթեն երկիրէ երկիր եւ յաճախ անասհման վնասներ կը պատճառեն բուսականութեան: Անոնց խմբական գաղթին պատճառը սնունդի եւ ջուրի պակասն է:

Քանատայի եւ Նորվեկիոյ մէջ գոյութիւն ունին «Լէմմինկ» կոչուած դաշտամուկի նմանող կենդանիներ, որոնք ատեն ատեն բարձրաւանդակներէ իջնելով եւ անցնելով ընդարձակ դաշտերու մէջէն, խմբովին ծովու մէջ կը նետուին ու հոն անհետ կը կորսուին:

Հարաւային Ափրիկէի մէջ «Springbox» կոչուած յամոյրի նմանող փոքր կենդանիններու հօտեր խիտ շարքերով դէպի ծովեզերք կուղղուին, ու հոն խմբովին ծովամոյն կ'ըլլան:

Սոյն երկու խմբական գաղթերուն եւ հաւաքական ինքնասպանութեան պատճառները անծանօթ են:

Ծամայիքայի ցամաքային խեչեփառները որոնք ժայռերու մէջ կ'ապրին, ամէն տարի սերնդագործութեան շրջանին դուրս կ'ելլեն իրենց թաքստոցէն եւ կանոնաւոր շարքերով իրենց ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր արգելքներէն անցնելով դէպի ծովեզերք կ'ուղղուին:

Ենքիլեա (anguille) անուշ ջուրի օձաձուկերը, որոնք Եւրոպայի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի գետերուն ու լիճերուն մէջ խաղաղ կեանք մը կը վարեն, օրին մէկը յանկարծ կը թողուն իրենց բնակավայրը, եւ գետերու հոսանքին հետեւելով կ'երթան Ատլանտեան ովկիանոս, ու հոն շարունակելով իրենց ընթացքը Պերմուտեան կղզիներէն դէպի հարաւ, ովկիանոսի խորութեան մէջ կը կորսուին:

Որոշ ժամանակէ մը վերջ, սոյնկի նման ջուրին երեսը կ'ելլեն թափանցիկ ու թելանման մանր ձկներ, որոնք հետզհետէ կը բաժնուին երկու խումբերու, որոնց մէկը 3 տարիէն կը հասնի Եւրոպայի եզերքը, իսկ միւսը դէպի արեւմուտք ուղղուելով աւելի կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կը հասնի Ամերիկայի ծովեզերքը: Այդ երկու խումբերը անջատաբար գետերու ընթացքէն վեր ելլելով կ'երթան այն տեղերը՝ ուրկէ մեկնած էին իրենց ծնողքը:

Սաղամոն ձուկը, թառափը, տառեխը, թիւնիքը, ազկերը (սարտէլա), ամձրուկը (խամսի) եւն. ծովերու մէջ զանազան կողմեր կը գաղթեն: Ձուկերու գաղթին պատճառները կը վերագրուին մասնաւորապէս այն բնազդին՝ որով անոնք ի բնէ օժտուած են ձուերու համար նպաստաւոր ծովափներ, հոն զետեղելու իրենց հաւկիթները եւ բաւարար սնունդ հայթայթելու ի մօտոյ ծնելիք ձագուկներուն:

Ծիծեռնակներու, արագիլներու եւ ուրիշ թռչուններու ձմեռնային գաղթը ծանօթ է ամէնուն: Այդ թռչուններ ձմեռուան եղանակէն առաջ խմբովին կը գաղթեն դէպի հարաւային տաք երկիրներ, կտրելով օդի անհուն տարածութիւններ, ձմեռը հոն կ'անցընեն եւ գարնան կրկին կը վերադառնան իրենց ծննդավայրը: Հաստատուած է թէ գաղթող թռչունները միշտ միեւնոյն երկիրը եւ միեւնոյն տեղը կ'ընտրեն իրը ձմեռանոց, սակայն անոնք ի՞նչպէս չեն կորսնցներ իրենց ուղղութիւնը եւ միշտ միեւնոյն ճամբուն կը հետեւին. առ-սիկա խորութիւն մըն է որ խակապէս մեծ զարմանք կը պատճառէ բնագէտներուն:

Թռչուններու գաղթին նպատակը ցեղին պահպանումն է, այսինքն չկրնալով ցուրտին տոկալ եւ ձմեռուան եղանակին սնունդ չունենալու համար տաք երկիրներ կը գաղթեն, իսկ «լէմմինկներու» եւ «springbox»ներու գաղթը, ինչպէս ըսինք կը վերջանայ հաւաքական անձնասպանութեամբ, ինչ որ տարօրինակ ու անբացատրելի երեւոյթ մըն է:

Կուղբը կրծող անասուններու դասակարգին պատկանող կաթնասուն կենդանի մըն է, որուն ցեղը հետզհետէ անհետանալու վրայ է Եւրոպայէն:

Անոնք համախումբ կ'ապրին գետերու եզերքը ու հոն կը շինեն իրենց տնակները, բաղկացած երկու յարկէ, որոնց մէկը զետեղուած է ջուրի մակերեւէն վեր, իսկ միւսը ջուրին մէջ: Տնակներուն պատերը, որոնք խրճիթի մը երեւոյթը ունին, հաստ կոճղերով շինուած են, իսկ տանիքը կազմուած է ծառերու ճիւղերէ ու կաւահողէ:

Կուղբերը իրենց բնակարանները շինելու համար խմբովին կ'արշաւեն մօտակայ անտառներ, ու հոն բարտիի եւ ցայտափի ծառերուն վրայ յարձակելով կը խորտակեն զանոնք: Հաստատուն ծառերը չեն կրնար տոկալ բիւրաւոր կուղբերու աւերիչ յարձակումին եւ գետին կը տապալին: Ծառերու ճիւղերը մի առ մի կտրտելէ եւ մինչեւ գետեզերք փոխադրելէ ետք, զանոնք իբր առաջնակարգ կը գործածեն իրենց բնակարաններուն համար, որ ճարտարապետական տեսակէտէ անթերի կառուցումներ են:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Հայերը Հունգարիոյ մէջ

(Կ'ամփոփենք «Բազմավէպ» թիւ 9—10ի մէջ Տօքթ. Յէլիքս Աւեսլըի (Պուտափէշտի Պատմական ատեանի փոխ նախագահ) յօդուածէն:

Զանազան դարերու ընթացքին ժողովուրդներու մեծ կամ փոքր զանգուածային գաղթականութիւններ՝ քաղաքական, տնտեսական կամ մինչեւ իսկ կրօնական պատճառներէ մղուած՝ նոր ու աւելի խաղաղ հայրենիք մը փնտռելու ելած են իրենց գոյութիւնը ապահովելու համար:

Հայ առաջին գաղթականները Թ. դարուն տեղաւորուեցան Հունգարական Սոբրոնիա քաղաքին մօտ: Ասոր յաջորդեց երկրորդ գաղթականութիւն մը, որ հետեւեցաւ Անդրէաս Բ. Հունգարիոյ թագաւորին ձախողած խաչակրութեան (1217), որուն բանակը երկար ամիսներ Հայաստան մնաց:

Հայ - Հունգար բարեկամական լաւ յարաբերութիւններու ցոյց մըն է նաեւ Հայոց Լեւոն թագաւորի եւ Հունգարիոյ Անդրէաս Բ.-ի զաւակներուն ամուսնութեան խոստումը, որ սակայն տեղի չունեցաւ հայ թագաւորին մահուան պատճառով:

ԺԴ. դարուն Թալմաց (Թրանսիլվիա) կը գտնենք հայ կաթողիկէ եպիսկոպոս մը որ բազմաթիւ հաւատացեալներ ունէր: Փաստեր ունինք որ նոյն ժամանակները Թալմացի Պրաշով եւ Սէպիու քաղաքներուն մէջ ալ Հայեր կ'ապրէին: Հայկական ամենամեծ խումբը (3000 ընտանիք) 1672ին խնդրեց տեղւոյն իշխաններէն եւ հրաման ստացաւ Թրանսիլվանիա տեղափոխուելու:

Այս Հայերը գաղթականներու այն սերունդին կը պատկանէին՝ որոնք մեր արքայանիստ Անի քաղաքին աւերումէն վերջ (1239) տեղափոխուեցան նախ Ղրիմի թերակղզին, յետոյ թշնամիներու յարձակումներէն բռնադատուած, Ուքրայինայի վրայէն Լեհաստան քաշուեցան, անկէ դրացի պետութիւնը Մոլտաւիա անցան: Մոլտաւիոյ յանական ծայրայեղ պետերը, կրօնական ու ցեղային մոլեռանդութենէ մղուած, նորանոր հալածանքներ յարուցին, ուստի շուրջ երեք հազար ընտանիք դէպի դրացի Թրանսիլվանիան ուղղեցին իրենց քայլերը: Թրանսիլվանիա տեղաւորուած Հայ ընտանիքներու անունները շատ անգամ կը ցուցնեն իրենց պանդխտութեան օրերուն կտրած ճամբան. օրինակ Անեցի, Ուրմանցի, Փերսիան, Մոլտովան եւն.:

1703էն, 1848էն հունգարական պատերազմներուն Հայերէն շատեր կռուեցան: Այս փոքրաթիւ ազգը երեք առաջնորդ զօրավարներ տուաւ: Անոնցմէ երկուքը էրնէօթ Քիշ Kiss Ernö = Քըշտիկեան) ու Վուլիէյմոս Լազար (Lazar Vilmo = Ղազարեան) Աւստրիացիներէն բռնուեցան ու մահուան դատապարտուեցան: Երրորդը Ցովհաննէս Ցէց (Czetz Yànos = Ցեցեան) զօրավարը՝ արտասահման փախաւ ու ի վերջոյ Արճենթինայի (Պուէնոս Այրէս) զինուորական դպրոցին հիմնադիրն ու առաջին հրամանատարը եղաւ:

Հայութեան ստարացումը սկսաւ ու աւելի սաստկացաւ իրենց Թրանսիլվանիա մուտքէն անմիջապէս վերջ, որուն պատճառն էր Հունգարացիներուն տիրական քննդրամաութիւնը: Իրարու

հետ դարաւոր կենակցութիւնը ձուլեց այս երկու ազգերը առանց վնասելու ազգային նկարագրին։ Թրանսիլվանիոյ Հունգարացիներուն հիւրասիրութիւնն ու բարեկացականութիւնը հնարաւոր դարձուց Հայերուն — նիւթական ապրուստի հետ — ազգային նկարագրերնին ալ պահպանել եւ իրենց հին աւանդութիւններուն համաձայն ապրիլ։ Աստ մեծապէս նպաստեց Մխիթարեան, ինչպէս նաեւ Օգսենտիոս Վերզար (1655—1715) Հայ կաթողիկէ եպիսկոպոսին հաստատուած չորս ժողովրդապետութիւններու մեծ գործունէութիւնը։ Ուստի պէտք ենք ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել Թրանսիլվանիոյ չորս եւ Պուտափէշթի միակ հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութիւններու գոյութեան եւ անոնց բարոյական ու նիւթական բարձրացումին։

Հայերը սկիզբը Հունգարիոյ քաղաքական կեանքին մէջ դեր չունէին։ Սակայն Թրանսիլվանիոյ իշխանապետներէն եւ Հունգարիոյ թագաւորներէն ընդունած զանազան մենաշնորհներու օժանդակութեամբ՝ ամենակարեւոր դեր խաղացին Թրանսիլվանիոյ արուեստներու եւ վաճառականութեան բարգաւաճման համար։ Շատ փնտռուած էր Հայերէն հիմնուած կաշեգործութիւնը (Kordovan անունով)։

Արտասահմանի վաճառականութիւնն ալ իրենց ձեռքով կը կատարուէր։ Անասուններու վաճառականութեան համար հողային մեծ ստացուածքներու պէտք ունէին, մանաւանդ արօտավայրերու։ Մեծ Պատերազմէն վերջ, երբ այլեւս անասուններու վաճառականութիւնը այնքան շահաբեր չէր, Հունգարիոյ հարաւային մասին մէջ հայ մեծ հողատէրերու դասակարգ մը առաջ եկաւ այս վաճառականներէն։

Արուեստի ու վաճառականութեան մէջ մեծ ընդունակութիւնը՝ Հայերու հարստութեան աղբիւրը եղաւ։

Սակայն 1847 — 49ի պատերազմը ծանր հարուած մը տուաւ։ Շրջակայ ազգերը դրդուած Աւստրիացիներէն կողոպտեցին Հունգարացիներու միացած Հայերուն բնակարանները եւ խանութները։

Սնանկացած ընտանիքներու անդամները դիմեցին պաշտօնեայի ապահով գործին եւ ցրուեցան Հունգարիոյ զանազան կողմերը։ Կիրգա եւ Եղիսաբէթուպոլիս հայ քաղաքներէն զատ, նաեւ Ճուրճովի մէջ շատ մը անուններ սրբուեցան։ Այսօր շատերուն դիմագիծը միայն կը մատնէ իրենց հայութեան պատկանիլը։

Հայերը Թրանսիլվանիոյ տնտեսական կեանքին մէջ մեկուկէս դար պատուաւոր դեր մը ունեցան։ ԺԹ. դարու կէսին — 1848ի դէպքէն վերջ — երբ Հունգարացիները ստիպուեցան հրաժարիլ իրենց անկախութեան պահանջներէն՝ Հայերն ալ մտաւորական ու քաղաքական շրջանակներու մէջ բարձր տեղեր գրաւեցին, շատեր հասան մինչեւ նախարարութեան ու քաղաքական կեանքի մէջ ցայտուն դէմքերէն համարուեցան։ (1914—1918)ի ջարդերէն ազատած Հայերը եկան Հունգարիա եւ երեք դարէ ի վեր Հունգարիոյ մէջ ապրող Հայերուն մէջ ցեղին սէրը արծարծեցին։ 1920ին այս տողերը գրողը կոչ ըրաւ Հունգարահայերուն «Արծարծել սէրը հայ անցեալին ու աւանդութիւններուն հանդէպ»

Այս վերջին պատերազմի արհաւիրքները Հայերը Հունգարացիներու հետ Փիլիփապէս տկարացան ու տնտեսապէս փճացան։

ՏՈՔԹ. ՖԻԼԻՔՍ ԱՐԵՏԻՔ

«Հայ-Բոյժ»ի ընթերցողներուն

Դեկտեմբերի թիւով լրացաւ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի եօթներորդ տարեշրջանը։

«Տանին Բժիշկը» կը կոչուի այս թերթը։ Իր տեսակին մէջ միակ պարբերականը՝ գոյած ընդունելութեամբ եւ վայելած ժողովրդականութեամբ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծի։ Իր առաքելութիւնն է ժողովուրդին տալ, առանց երբեք գիտութիւնը ընելու, առողջապահական եւ բժշկական ծանօթութիւններ, որոնք գործնական են, օգտակար եւ ամէնուն մատչելի։ Ներկայացնել օրուան հիւանդութիւնները եւ գարմանումի ժողովրդական եղանակները, ծանօթացնել մանրէները եւ անոնց դէմ պաշտպանուելու միջոցները, ճանչցնել մարդկային մարմինը եւ անոր գործարանական պաշտօնները, եւ վերջապէս՝ հարցարանի մը մէջ պատասխանել հիւանդներու նամակներուն,— ահա աշխատանքը, որ կը կատարէ ՀԱՅ - ԲՈՅԺ իր գոյութեան եօթը տարիներու ընթացքին։ Աշխատուած է որ թերթին լեզուն ըլլայ մաքուր, պայծառ եւ հասկնալի։ Ջանք չի խնայուիր, ընթերցումը հաճելի դարձնելու նպատակով, գրական ու պատմական նշմարներով ճոխացնելու համար յօդուածները, միշտ կարճ, միշտ այժմէական։ Կարելիութեան չափով՝ արձագանգ կը տրուի Հայաստանի բժշկական աշխատանքներուն,— ամէն մէկ թիւով՝ յօդուած մը կը դրուի Երեւանի բժիշկներէն մէկուն ստորագրութեամբ կամ Հայաստանի բժշկական աշխարհագրութեան ծանօթ մասնագէտի մը կողմէ։

Այսպէս, ՀԱՅ - ԲՈՅԺը փոքրիկ բժշկատուն մըն է, որ կը գործէ իր օգտակար խորհուրդները եւ գիտութեան բարիքը հասցնելով ամէն ուր որ Հայ մը կ'ապրի։

Բայց տնտեսական անձախընթաց տագնապը կը ճնշէ նաեւ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի գործունէութեան վրայ։ Թուղթին սղը, տպարանին ելեկտրական ուժին կրճատումը եւ կեանքին սղութիւնը թոյլ չտուին, որ ՀԱՅ - ԲՈՅԺը աւելի եւս ճոխանայ։ Արտասահմանէն դրամական փոխադրութեանց արգելքները եւս մեր դժուարութիւնները կ'աւելցնեն։

Հակառակ բոլոր այս նեղութեանց, վճռած ենք շարունակել ՀԱՅ - ԲՈՅԺի հրատարակութիւնը, հետեւելով մեր բարեկամներուն քաջալերութեանց։ ՀԱՅ - ԲՈՅԺ ինքնարաւ թերթ մըն է, բայց մեր բարեկամները պէտք է այնպէս մը ընեն որ մենք կարենանք վարչական գործերը յանձնել ուրիշին՝ միաժամանակ կատարելու համար ուրիշ հրատարակութիւններ եւ զբաղելու համար մեր գրական աշխատանքներով,— ա՛յդ է արդէն մեր գլխաւոր նպատակը, երազը։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ պէտք է ապահովէ այդ ծրագիրը։ Ատոր համար կոչ կ'ընեմ բոլոր ընկերներուս եւ բարեկամներուս,— տարածել թերթը եւ օր առաջ հասցնել բաժնեգինները։ Այս տարի, ես ալ իմ կարգիս, պիտի աշխատիմ օրը օրին պատասխանել հասած նամակներուն,— գիտեմ որ շատեր կը դանդաղին չպատասխանելուս համար, բայց երբ գիտնան թէ ի՛նչքան ծանրաբեռնուած եմ, պիտի ներեն անշուշտ։

Յառաջիկայ Մարտ 1էն սկսեալ, պիտի ղրկէ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի բաժնեգինը։ Ստիպուած ենք բարձրացնել գինը, տնտեսական անօրինակ տագնապին պատճառով։ Ով որ կանուխ կը բաժանորդագրուի, Մարտ 1էն առաջ, կը վճարէ հին բաժնեգինը։ Ցետնեալ որեւէ բաժնեգին կը հաշուենք նոր սակով, Մարտ 1էն ետքը։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ կ'ապրի շնորհիւ իր բարեկամներուն,— այդ բարեկամներէն կը խնդրեմ կրկնապատկել իրենց ճիգը, որպէսզի կարենամ ՀԱՅ - ԲՈՅԺին հետ տալ նաեւ տարեկան առնուազն երկու հատոր գրականութիւն կամ ուսումնասիրութիւն, միակ հաճոյքս կամ երազս՝ որ զիս կը կապէ այս պարապ աշխարհին։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— ՀԱՅ - ԲՈՅԺի տարեկան բաժնեգինն է, մինչեւ Մարտ մէկ, 300 Ֆրանք Ֆրանսայի համար, արտասահման 350—400 Ֆրանք։

Հասցէ.— 17 Rue Damesme, Paris (13):

ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ

Ֆրանքեւհայկական Միութեան վարիչ մարմինը որոշած էր, անցեալ տարուան ընթացքին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ իր սարքած «Հայ բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան» փառատօնին զուտ հասոյթին կէսը նուիրել Փարիզի համալսարանի ուսանողաց իրերօգնութեան սնտուկին եւ միւս կէսով նուէր մը ղրկել Խորհրդային Հայաստանի համալսարանին։

Զուտ հասոյթը եղած է 52.000 ֆրանք որուն կէսը յանձնուած է Փարիզի Համալսարանի վերատեսուչին, իսկ միւս կէսով գնուած են շարք մը գիրքեր որոնք Գ. Հինայէկեանի միջոցով ղրկուած են Երեւանի Համալսարանի վերատեսուչին իբր Ֆրանքեւհայկական Միութեան նուէրը Հայաստանի համալսարանի մատենադարանին։ Ահա ցուցակը այդ գիրքերուն.—

Լառուսի 20րդ դարու բառարանը, վեց հատոր, Ֆրանսական նկարչութեան գանձերը — 7 հատոր, Ն. Ադոնցի «Հայոց պատմութիւն»ը — երկու հատորներ, Եուկիս Պալթրուսաթիսէն — Հայկական ճարտարապետութեան մասին — Մարսէլ Լորանի «Բանդակագործութեան եւ ճարտարապետութեան գլուխ գործոցները» — Լուկամսքիի «Կեանքը եւ բարքերը Ռուսիոյ մէջ Մեծն Պետրոսէն մինչեւ Լենին» — չորս շահեկան հատորներ, Օր. Սիրարփի Տէր-Ներսէսեանէն — հինգ հատորներ Ֆրէտէրիք Մաքլէրէն — Արմ. Սարգիսեանի «Հայկական արուեստի նմոյշներ»ը — Շոթա Ռուսթավելիի «Ընձենավորը» ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց դաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԷՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ
Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Համանուն լեռը, ոլրած ոտքերը ափերուն մէջ, վեր կը փախչի կաղնիկաց, իսկ համանուն ուղեւորը անոր ուռած ցուցամատը բռնած՝ կը բարձրանայ ցից զառիվերը՝ քրտնաթոր։ Իր կարգին, կը կաղայ ինքն ալ, խորհուրդի սուր փուշ մը զանկին մէջ մխրճուած։

— Ամէն մարդ կը ճգնի Աստուծոյ նմանիլ ու հաճելի ըլլալ։ Նմանութիւնը պատրանք է սուտ, որովհետեւ Աստուած է որ կրնայ նմանիլ մարդուն, ոչ թէ մարդը Աստուծոյ։ Հաճելին հնարաւոր է, բայց յարաբերական։ Երազով սնանողներ կ'իյնան հաճելիին մօտաւոր սահմաններուն մէջ բայց երազը աւելի հզօր է քան իրականութիւնը։ Ան իրերու հոգին է ու ինքնին գերագոյն իրականութիւն մը դեռ...

Ցանկարծ լեռը իր լայնանիստ գագաթին վրայ մեծաշուք պարիսպ մը քաշեց իր առջեւ ու կեցուց զինքը խոհաթափ ու մարմնաթափ։

Հայոց վանք... հո՞ս ալ... բայց ո՞ր կաս ու չկաս զուն, ով Արմէնի սերունդ եւ ամէնուն սերունդ։

Այս գիշեր Մասիսը իր ճերմակ, ձիւնահիւս շղարշը փոխեց, քուրձ հագաւ, ծնրադիր տալով անսովոր արեւածաղիկի մը։ Տրեխները քաշած՝ վազեց Սկիւթ։ Իսկ աղջին, վանքին համանուն տուրբը, Ս. Գէորգ, պատէն վար իջաւ գաղտագողի, ոտքերուն թազիքի մուճակներ՝ երեք անգամ խուցին շրջանը բրաւ ուշադիր։ Զննեց բազկերակը նորեկ վանականին, սիրտը շօշափեց, զանկը մատնահարեց եւ յետոյ գլուխը շարժելով խորհրդաւոր, քաշուեցաւ իր տեղը։

Ցոգնած մկանունքները, գետնին եւ ուղեղին նեարդները երազին գամած՝ Եսայի վանականը ամէնուն չիմացաւ, ամէնուն չիմացաւ։

×

Պայիրոսը մտեր է խուցէն ներս, մեծածաւալ պատառուները պատին վրայ փռեր ու ցուցամատը անկած՝ կը բարբառէ մեծատառ.—

— Ուխտադրութիւն, աղօթք, ծոմապահութիւն, աղքատութիւն, հնազանդութիւն եւ պատիժ...

Լերան աղատ լոյսը՝ նեղ լուսամուտէ մը ներս ինկած կը քսէ ճակատը կանոնագրի թեւերուն, կը մօտեցնէ շրթները հաստագիծ վերտառութիւններուն եւ անոնց արտաշունչ սեղմում - ներէն ու ճնշումներէն խրտչած՝ կը վերադառնայ դուրսի ազատ ու անկաշկանդ միջնորդութեան։ Ներսը իր ձգած ստուերները կը կախուին ու կը ծռին խուցին կարասիներուն շուրջ։ Սեղան մը, գիրքեր, խաչեր, ջուրի կուժ մը եւ խշտեակ մը գետնատարած։

Անկիւնի սեղանը կը կքի արքայական ծանրութեան տակ։ Խաչը ծռեր է թեւերէն մին, ջուրի մը գիրկը ջրին կուժը կը քրտնի կաթիլ - կաթիլ, երկունքի մը ցաւերէն տառապահար։

Եսայի վանականը փախչող լոյսէն փշուր մը բռնած իր աչքին, կը հալածէ մռայլ ստուերները իր խուցին եւ կը հասցնէ շունչ ու կենդանութիւն Պայիրոսի չորցած շերտերուն վրայ մոքին լուսածոր ծորակը բացած։ Զսպուած լեզու մըն է որ կը թաւալի, իր օրագրութեան ինքնագիր էջերուն վրայէն։

ՆԱԽԱՄՈՒՏ: Դուրսը ժամանակը կը թաւալի ատեղահիւս օրացոյցի մը էջերուն վրայէն, հոս, օրը, օրուան թեւերէն կախուած, կը մեռնի անթուակիր կրօնացոյցի մը մաշած գիրքերուն մէջ։ Օր՝ Սուրբ պատարագի, Օր՝ ծոմապահութեան, ը կիրակմուտքի, ժամ աղօթքի, ժամ աղուհացի, ժամ մարմնաթափութեան։ Ոչ տարի, ոչ ամիս, այլ եօթնեակ ու եօթնեակներ, իրարու ծնեալ, վանական կառքի մը միաթաւալ անիւներուն ըլծուած։ Երեւոյթներ, կրկներեւոյթներ, միօրինակութիւններ, միեւնոյն կաղապարին՝ մէջ քաշուած։ Ոչ էութիւնը որ ողբերգութեան մը նման փրերուն խորը թաքնուած՝ չի հոսիր երբեք։

«Այո, ամէն երեւոյթի տակ կայ անտեսանելի եւ համր ողբերգութիւն մը որ հեռզհետէ կ'ուռի եւ օրին մէկը կը պայթի պատռած վարագոյրի մը մէջէն որպէս ցնցող տրամա։ Ես քաշուած եմ խուցին մէջ աւելի լաւ տեսնելու համար քաոսին մէջ շողացող ողբերգութիւնը։

« ԳԱՂՏՆԻ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՇԻՆԾՈՒ Է» Կ'ԸՍԵՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Մեր երէկուան թիւով տեղեկացուցած էինք թէ Պերլինի ֆրանսական եւ բրիտանական իշխանութիւնները երեւան հանած էին գաղտնի փաստաթուղթ մը որուն հիման վրայ ընդհանուր գործադուլներ տեղի պիտի ունենային Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ մարտ ամսուն — կոմինֆորմի եւ Մոսկուայի կառավարութեան գիտակցութեամբ եւ հաւանութեամբ — Մարշըլի ծրագիրը ձախողեցնելու համար։

Այս լուրը հրատարակուած էր Լոնտոնի, Փարիզի եւ Նիւ Եորքի բոլոր թերթերուն մէջ։

Պերլինէն կը հաղորդեն, սակայն, որ «եղածը շինծու պատմութիւն մըն է եւ այդ տեսակ ծրագիր գոյութիւն չունի»։

Ծրագրուած դաւադրութեան մասին ամէնէն առաջ լուր ստացած են բրիտանական իշխանութիւնները որոնք «համոզուած են փաստաթուղթին վաւերականութեան»։ Պերլինի համայնավար օրկանը կը գրէ թէ ամբողջ պատմութիւնը սուտ է եւ գրգռիչ եւ անոր նպատակն է խաբել Գերման ժողովուրդը եւ անոր ուշադրութիւնը ուրիշ տեղ հրաւիրել այն տեսակ ատեն մը երբ անգլօ-ամերիկեան [illegible] հակագերման ծրագիրներ կը մշակէ»։

Շատ նշանակալից է, կ'ըսեն, որ խորհրդային հակակշիռին ենթակայ մամուլը, հերքումը տալու համար սպասած է քառասունչորս ժամ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Համաձայն Աթէնքէն ստացուած տեղեկութեանց, ամերիկեան կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ Յունաստանի մէջ որպէսզի կարգ մը նախարարներ եւ պաշտօնատարներ դժուարութիւններ չյարուցանեն ամերիկեան առաքելութեան աշխատանքներուն մէջ։ Պիտի պահանջուի, ի հարկին, քանի մը նախարարներու հրաժարումը։ Այս տեղեկութիւնը մեծ վրդովում պատճառած է Աթէնքի մէջ։ Հելլէնական շրջանակներուն մէջ զարմանք կը յայտնուի թէ ինչու Ամերիկա — որուն շահերուն տեսակէտէն, Յունաստանը չափազանց կարեւոր խարիսխ մըն է — դրամ ու ռազմանիւթ չի հասցներ անհրաժեշտ քանակութեամբ։ Աջակողմեան մամուլը կը քննադատէ Ամերիկայի այդ քաղաքականութիւնը։

Ապստամբները գրաւեցին Ալոնիսոս կղզին՝ մեծ կորուստներ պատճառելով կառավարական ուժերուն։ Ընդհարումներ տեղի ունեցան նաեւ Տրամայի եւ Ինյանդասայի մէջ, Սելանիկէն հիւսիս։ Եպիրոսի մէջ, կառավարական զինուորները բուռն յարձակողականի մը սկսան։ Ապստամբները կը նահանջեն։

★ Զրոյց կը շրջի թէ ամերիկեան առաքելութեան պետը, Կրիզուըլտ, Ուաշինկթըն պիտի երթայ յանձնարարելու համար որ վերաքննուի Յունաստանի օգնութեան ծրագիրը։

[illegible]

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ հասած տեղեկութեանց, ամերիկեան եւ բրիտանական կառավարութիւնները որոշած են որ ներկայ պայմաններուն մէջ կանխահաս է խորհրդաժողովի հրաւիրել՝ Մարշըլի ծրագիրէն օգտուող երկիրները։

Այս կացութիւնը անհրաժեշտ նկատուած է քանի որ Մարշըլի օրինագիծը տակաւին քուէարկուած չէ եւ յայտնի չէ թէ որքան գումար պիտի տրամադրուի իւրաքանչիւրին եւ ինչ պայմաններով։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգային ժողովը չորեքշաբթի օր լիազօրութիւն տուաւ կառավարութեան որ պատրաստէ ընտրական նոր օրինագիծ մը որպէսզի «խորհրդարանական քուէարկութիւնը կատարուի գաղտնի եւ քուէները համրուին հրապարակաւ»։ Ընդդիմադիրները կը գանգատէին ժամանակէ մը ի վեր թէ զեղծումներ կատարուած են մինչեւ հիմա։ Հալք կուսակցութեան անդամները հակառակ են բարեկարգումներու որովհետեւ եթէ նոր օրինագիծ մը պատրաստուի, ընդունած պիտի ըլլան որ նախորդ ընտրութիւններուն ընթացքին ապօրինի քայլեր առնուած են։ Նոր օրինագիծը խորհրդարանին պիտի ներկայացուի քանի մը շաբաթէն։

★ Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարը Ֆորեսթոլ, խորհրդարանի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ, Մարշըլի ծրագրին մասին խօսելով, շեշտեց թէ «ոչ մեր օգնութեան ծրագիրը, ոչ ալ ազգային պաշտպանութեան համար ծախսուած գումարները նպատակ ունին կաշառելու օտար ազգերը»։ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կ'ուզէ որ ազատ ժողովուրդները իրաւունք ունենան ընտրելու իրենց սեփական կառավարութիւնները եւ ոչ մէկ երկիր կամ քաղաքական վարդապետութեան թոյլ տրուի որ իր տիրապետութիւնը տարածէ աշխարհի վրայ՝ բռնի կերպով, ըսաւ նախարարը։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris։

«Մանուկներու Օրը»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Պօմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէլ Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մեթրօ Porte de Choisy ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Վ. Սեւանեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Մուտքը 75 ֆրանք ։

Այրի Տիկին Գազազպաշեան եւ իր աղջիկը Օր. Գազազպաշեան, Տիկին Վ. Գազազեան իր ընտանիքը եւ Պ. Աբրահամեան իր բարեկամը խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝

Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆի

իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր շաբաթ ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պանթէօնի գերեզմանատունը ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Փոն տ'Օպնայի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի ժամը 3ին Փոն տ'Օպնայի մէջ։

Անխտիր կը հրաւիրենք գաղութահայութիւնը։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները՝ 18 Յունուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական ձեռնադրութեան հարցը ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն որ հաճին անձամբ ներկայ ըլլալ այս ընդհ. ժողովին եւ կատարել իրենց եկեղեցասիրական պարտականութիւնը ։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ հինգշաբթի օր լոյս տեսան Մերձաւոր Արեւելքի բրիտանական ընդհանուր հրամանատար զօրավար Սըր Քլոտ Օքինլէքի տեղեկագիրները զոր ան ղրկած էր պատերազմական նախարարին։ Այդ տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ զօրավարը դիտել կուտայ իր կառավարութեան թէ Թուրքերը պէտք եղած օժանդակութիւնը չէին տար։ «1942ին հասկցուցինք սպայակոյտի պետերուն թէ չէինք կրնար պաշտպանել հիւսիսային Պարսկաստանը եթէ դիւրութիւններ չստանայինք Թուրքերէն։ Բայց Թուրքերը չտուին այդ դիւրութիւնները։ Չէինք գիտեր թէ Կովկասի պաշտպանութեան համար ինչ միջոցներ ձեռք առած էին։ Թուրքերը դարձեալ որեւէ տեղեկութիւն չտուին մեզի»։ Խօսելով Թուրքիոյ չէզոքութեան մասին, զօրավարը գրած է հետեւեալ տողերը.— Թիւրիմացութիւններ ծագեցան Թուրքերուն հետ երբ ծրագիրներ կը մշակէինք Թուրքիոյ պաշտպանութեան համար։ Թուրքերը չէին ուզեր կասկածներ արթնցնել Գերմանիոյ մէջ՝ իրենց չէզոքութեան մասին։ Հակառակ ատոր, մեծ քանակութեամբ պատերազմական պիտոյքներ գաղտնի կերպով Թուրքիա ղրկեցինք, նորոգեցինք իրենց նաւահանգիստները, ճամբաները եւ երկաթուղիները»։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. [illegible] կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé։ Կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, 17 Յունուար, ժամը 8.30ին, Պ. Խաչի Արմեան սրահը ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները, կիրակի 18 Յունուար 1948, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 18 Յունուար 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 73 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պառ Կլոպին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Հայ թաթարական կռիւները» ։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը յունուար 20ին, երեքշաբթի, ժամը 9ին մանկապարտէզին սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ-երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ։ Ջազ օրքեսթրա եւ հաճելի անակնկալներ ։

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմսը եւ սեղանը։

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս ։

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Գալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Թէնոր ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆի երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ, 17 Յունուար 1948, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ Մազընոյի մէջ, մուտքը միմիայն հրաւիրատոմսով ըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի Մարսէյլի երաժշտասէր հասարակութենէն որ կանխօրօք ապահովեն իրենց տեղերը, այլապէս երգահանդէսի երեկոյեան, կիշէէն ոչ մէկ հրաւիրատոմս հայթայթել կարելի պիտի ըլլայ ։

Յանձնախումբ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սէն Լուի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան հանդէս տօնածառը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, Սէն Լու, Կրան Բէնի ազգային մանկապարտէզին մէջ։ Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղջկական պարեր ։

Կ'ուզուի

Հոլանտայէն արեւելեան անուշեղէններ պատրաստող շատ լուրջ վարպետ մը։ Նախընտրելի է որ ամուրի ըլլայ։ Դիմել ՄԱՆԿԻԿԵԱՆի, 135 Ave. de Bois de Boulogne à Clamart (Seine)։ Շատ գոհացուցիչ վճարում ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութեանց երկրորդը տեղի կ'ունենայ 24 Յունուար, շաբաթ օրը, ժամը 16ին։ Բանախօս՝ Փրոֆ. Հ. Խաստապարեան, միաբան Վիէննայի, Աւստրիոյ Պետ. համալսարանէն։ Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդին ծագումը»։ Վայր — Հայ Ուս. Ոստան, 57 Պուլվար Ժուրտան, մեթրօ Փորթ տ'Օրլէան։ Հայ մտաւորականութեան եւ երիտասարդութեան մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք սոյն շահեկան դասախօսութիւնը, որուն կը յաջորդէ ազատ վիճաբանութիւն ։ Մուտքը ազատ է։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տղ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 18 Janvier 1948 Կիրակի 18 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5243-Նոր շրջան թիւ 852 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՐԱՎՕ, ԸՆԿԵՐ ՎԻՇԻՆՍՔԻ

Նոյեմբեր 25ին Նիւ Եորքի խորհրդային հիւպատոսարանին մէջ տեղի կ'ունենայ հայկական «աննախընթաց» մը՝ տօնելու համար Հայաստանի խորհրդայնացման 27րդ տարեդարձը ։

Գ. Անտրէ Վիշինսքի որ օրուան գլխաւոր հիւրն է, ճառ մը խօսելով, կ'արտասանէ հետեւեալ բառերը .—

« Դաշնակ «Հայրենիք» թերթը խեղաթիւրած է « Միացեալ Ազգերու Ժողովին մէջ արտասանած իմ ճառս ։

« Ես ըսած էի թէ Վրացի գիտնականներ յայտնած են թէ Կարսն ու Արտահանը 1500 թուականներէն ի վեր կը պատկանին Վրաստանին ։ Ես չըսի թէ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանին կը պատկանին ։ Ըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին ։ Ես ըսի որ Խորհ. Միութիւնը պիտի առնէ Կարսն ու Արտահանը եւ զանոնք պիտի տայ անոնց որոնց կը պատկանին ։ Պէտք է ի մտի ունենալ որ Խորհ. Միութիւնը փոռ չի բանար իրեն մաս կազմող հանրապետութիւններէն ոչ մէկուն համար »։

Գ. Վիշինսքիի այս բառերը հայերէնի թարգմանած է նախկին փոխ-հիւպատոսը, Գ. Ալբեսեան, իւրաքանչիւր նախադասութիւն առանձին ։

Նիւ Եորքի հայ համայնավարներուն եռօրեան հանդէսին նկարագրութիւնը տալով հանդերձ, «կը մոռնայ» իր ընթերցողներուն հրամցնելու Գ. Վիշինսքիի բառերը Կարսի եւ Արտահանի մասին ։

Փարիզի իրենց լուսաղբարը —դոկտոր, վարդապետ կամ վարժապետ — Վիշինսքիի ճառէն կը փրցնէ միայն քանի մը բառեր , բայց չի համարձակիր հրատարակելու Գ. Վիշինսքիի ամէնէն կարեւոր յայտարարութիւնը .—

« Ըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին»։

Կարեւոր չէ թէ դիմացի պառաւները ի՛նչ կը գրեն, ինչ կը կարդան, ինչպէս կը կարդան կամ ինչ կը հասկնան իրենց կարդացածներէն ։

Մեզի համար հետաքրքրական է Գ. Վիշինսքիի մետասաներորդ ժամու «հերքում»ը ։

Գ. Վիշինսքի իրեն վերագրուած բառերը արտասանած էր Հոկտեմբեր 24ի Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին մէջ ։ Վերոյիշեալ «հերքում»ը կարդալէ ետք, իրաւունք ունի՞նք բանիմացներու ուշադրութեան յանձնելու հետեւեալ կէտերը .—

Ա.— Ականաւոր Ռուսը ինչո՞ւ պաշտօնապէս չհերքեց իրեն անունին կապուած յայտարարութիւնը ։ Երեսունը մէկ օր վե՞րջն էր որ անհրաժեշտ նկատեց «հերքել», եւ այն ալ, հայկական «չքեղ ու աննախընթաց»ի մը մէջ՝ ափ մը հայ ունկնդիրներու առջեւ ։

Բ.— Իր ճառը լոյս տեսաւ Լոնտոնի, Նիւ Եորքի, Ուաշինկթընի, եւ Փարիզի թերթերուն մէջ ։ Գ. Վիշինսքի ձայն - ծպտուն չհանեց ։ «Փրավտա»ն ու «Իզվեստիա»ն հրատարակեցին իր բառերը, Գ. Վիշինսքի դարձեալ լուռ մնաց ։ Ի՞նչ դիւային փաստարկութեամբ կ'արդարանայ այդ լռութիւնը ։

Գ.— Եթէ չենք սխալիր, Թաղական խորհուրդի մը նիստերուն անտեղի արուութիւններն անգամ կը կարդացուին ու կը վաւերացուին ։ Իսկ Միացեալ Ազգերու ժողովներուն մէջ արտասանուած ամէն բառ մաղէ կ'անցնի՝ ատենագրութեանց մէջ արձանագրուելէ առաջ ։ Գ. Վիշինսքիի բազմաթիւ քարտուղարները ո՞ւր էին Հոկտեմբեր 24էն մինչեւ Նոյեմբեր 25 ։

Դ.— Աւելցնէ՞նք որ Գ. Վիշինսքիի տարողութիւնը ունեցող մարդոց ճառերը մեր «դոկտոր»ին ճառերուն չեն նմանիր եւ կ'արձանագրուին, պատշաճ կերպով ։ Ձայնագիր մեքենան մեր դիմացի խառնիճաղանճին չարաճճիներուն համար հնարուած չէ ։

Եւ ի՛նչ սրտառուչ հերքում — ես չըսի, Վրացի գիտունները ըսին թէ Կարսն ու Արտահանը վրացական են. բայց ըսի նաեւ թէ այդ նահանգները Հայերուն կը պատկանին ։

Գ. Վիշինսքի ոչ թէ կը հերքէ իր նախորդ ճառը, այլ, ընդհակառակը, կը հաստատէ զայն դիւանագիտական դարձուածքներով ։

Վրացի գիտունները «անվիճելիօրէն» հաստատեր են երկու նահանգներուն վրացական նկարագիրը, իսկ ինք կրկներ է անոնց տեսակէտը ։ Այդ չէ՞ «հերքում»ին իմաստը ։

Գ. Վիշինսքի չէր կրնար այս տեսակ «հերքում» մը չհրամցնել իր հայ ունկնդիրներուն, «փառաշուք» ընդունելութեան մը յորդառատ վոթքային ու խաւիարին հետ ։

Որովհետեւ ինքն ալ գիտէ թէ ի՛նչ անփառունակ տպաւորութիւն գործած է իր Հոկտեմբեր 24ի անհերքելի յայտարարութիւնը՝ հայ ժողովուրդին վրայ ։

Եւ սակայն պրաւօ ։

Ուրիշ ի՞նչ ձեւ կրնար հնարել իր հայ ունկնդիրները լոլոզելու եւ անոնց քթին խնդալու համար ։

Իսկապէս պրաւօ, ընկեր Վիշինսքի ։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԱՂՄՈՒԿ Է

« Ըսաւ, չըսաւ »։

Ահա տրամախօսութիւն մը որ ամիսներէ ի վեր ամբողջ գաղթաշխարհը յուզումի մատնած է ։

Հասկցանք անշուշտ, որ նիւթը Վիշինսքիին ծանօթ ելոյթն է ։ Կը բաւէ որ ենթական հեռուէն կամ մօտէն ծանօթութիւն մը ունենայ աշխարհի վեցերորդ ցամաքամասը նկատուող երկրին հետ ։ Բանալը տուքի է արդէն, կը քալէ «տավուլ — զուռնայի» խլացուցիչ աղմուկով մը — չըսաւ, չէր կրնար ըսած ըլլալ ... չենք կրնար ընդունիլ որ ըսած ըլլայ... կը կանչէ ։

Եւ այս, իբր թէ հաստատելու համար այս «չըսուելիք»ը ։ Ի՛նչ ապացոյցներ նորէն, հաւաքուած դիմացի աղբիւրէն ։

Ասոր կուշտին նորութիւն մըն ալ, նոյնքան չպարտկուելիք եւ ծիծաղաշարժ պատճառաբանութիւններով ապացուցուած ։

Գրեր ու հարցուցեր են թէ ինչու բաց չեն Հայաստանի դուռները ։ Ինչո՞ւ գացողը չի կրնար, իր ուզած ատենը, դուրս ելլել այդ երկրէն, երբ աշխարհի ամէն կողմը, որեւէ մէկը իրաւունք ունի իր բնակավայրէն մեկնելու եթէ ուզէ ։ Եթէ նոյնիսկ այդ խնդրոյ առարկայ պետութիւնը ըլլայ ամէնէն յետադիմականը ։

Պարզ տրամաբանութեամբ շատ տեղին կ'երեւայ այս անմեղ հարցումը ։ Բայց «Յառաջդիմական» պէտք չէ ըլլալ անոր պատասխանը նոյնքան պարզութեամբ տալու համար ։

Ու կը սկսի «վերլուծումը» այս «չարամիտ» հարցումին ։ Ի՞նչպէս կարելի է պահանջել որ գացողը կարենայ դուրս ելլել, այդ ի՞նչ արտառոց միտք է, մի միայն Հայաստանի թշնամիները կրնան մտքէ անցնել եւ գրել սեւով ճերմակի վրայ այդպիսի անբնական խնդիր մը»։ Եւ շարունակեցէք որքան որ կրնաք, մեղադրեցէք հարցնողն ալ, պատասխանողն ալ բայց երբեք չէք կրնար ձեր մտքէն անցընել այն հնաշխարհիկ եզրակացութիւնը զոր Ցիւրիխի համալսարանին փիլիսոփայութեան նախկին «դոկտոր»ը հանած է այս պարզ երեւոյթով հարցումէն ։

— Ցիմար չէք, հօ՛, ինչպէ՛ս թէ...

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵ՞Ր են գացողները որ դուրս գան երբ ուզեն, այդպիսի բան կապիտալիստ երկիրներում է ընդունուած, ուր չահագործում են մարդոց երթեւեկն իսկ ։ Մեր «դեմոկրատ» հայրենիքում այդ կարգի բուրժուական սովորութիւններ արտօնուած չեն, ի շահ անշուշտ ժողովուրդին, որ կը խնայէ այսպէսով թէ իր ժամանակը, թէ դրամը եւ թէ մանաւանդ «իր ազատութիւնը ։

ԱՐԱՄԱԶԴ

Լիբանան եւս համայնավարներուն դէմ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՁԱՅՆ»Ը ՓԱԿՈՒԱԾ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Լիբանանի կառավարութիւնը վերջնապէս փակած է երկու համայնավար օրկաններ, «Սաութ էլ Շաապ» (արաբերէն) եւ «Ժողովուրդի Ձայն» (հայերէն) ։

Լիբանանի կառավարութիւնը եօթը տարի առաջ լուծած էր բոլոր կուսակցութիւնները, փակելով անոնց կեդրոնատեղիները ։ Նոյն միջոցը ձեռք առնուած էր համայնավար կուսակցութեան հանդէպ ։ Վարչապետը իրեն ուղղուած հարցումներու պատասխանելով, յայտարարեց .

— « Կառավարութեան կողմէ ճանչցուած համայնավար կուսակցութիւն մը գոյութիւն չունի ։ Անոնց գործունէութիւնը ապօրինի է եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին վերջ տալու համար անոր ։

Արդէն իսկ խուզարկուած են համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին, Լիբանանի բանուորներու եւ պաշտօնեաներու սենտիքաներու համադաշնակցութեան նախագահին, « Սաութ էլ Շաապ»ի խմբագիր Նիքոլա Շաուի եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ֆարաժալլա Հէլուի բնակարանները ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԱՅՑԵԼԷ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Անցած շաբաթ օր, 10 Յունուար , Լիբանանի վարչապետ Ռիատ պէյ Սօլհ, ընկերակցութեամբ երկու հայ երեսփոխաններու Ծնունդի առթիւ այցելութիւն տուաւ կաթողիկոսին, Անթիլիաս ։

Մօտ մէկ ժամ տեւող տեսակցութեան մը ընթացքին կաթողիկոսը յայտնեց թէ հայ ժողովուրդին մէջ համայնավարները շատ չնչին փոքրամասնութիւն մը կը ներկայացնեն, առաւելագոյնը 5 առ հարիւր համեմատութեամբ ։

Տեսակցութեան նիւթ դարձան Լիբանանի հայութիւնը շահագրգռող զանազան հարցեր ։ Ռիատ պէյ Սօլհ յայտնեց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է Պուրճ Համուտի մէջ քանդուելիք թիթեղեայ տուներու բնակիչները տեղաւորելու համար նոր վայրեր եւ այդ նպատակի համար արդէն կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը, որուն պիտի մասնակցին երկու հայ երեսփոխանները ։

Վարչապետը յետոյ ըսաւ թէ ինք մանկութեան շրջանին, աքսորի ճամբաներուն վրայ եւ բանտերու մէջ ճանչցած է Հայերը եւ վիճակակից եղած անոնց ։ Որով հայ ժողովուրդին հանդէպ սկիզբէն իսկ ունեցած է մասնաւոր համակրանք ։

Այս առթիւ Գարեգին արք. բարեմաղթութիւններ ըրաւ վարչապետին, իր գլխաւորած կառավարութեան եւ Լիբանանի նախագահին համար ։ Ռիատ պէյ Սօլհ յայտնեց թէ քիչ վերջ անձնապէս Նախագահին պիտի հաղորդէ այդ բարեմաղթութիւնը ։

Վարչապետը հիւրասիրուեցաւ շամփանիայով, Երեւանի չօքոլայով եւ Դպրեվանքի պարտէզին նարինջով եւ մանդարինով ։ Մեծ հիւրը հետաքրքրուեցաւ Դպրեվանքի պարտէզով եւ տեղեկանալէ վերջ թէ այնքան ընտիր եւ առատ բերք կուտայ ան, սրամտութեամբ դիտել տուաւ թէ պատուաստը միշտ լաւագոյն արդիւնքը կուտայ արաբական հող, հայկական աշխատանք ։

Պերլինի գաղտնի փաստաթուղթը

ԶԳԱՑՈՒՑԻՉ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բրիտանական արտաքին նախարարութիւնը ուրբաթ օր հրատարակեց Պերլինի մէջ ձեռք անցուած «M» փաստաթուղթին վաւերական պատճէնը ։

Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, այդ փաստաթուղթով ճշդուած էին այն միջոցները որոնք ձեռք պիտի առնուէին՝ ընդհանուր գործադուլ հռչակելու համար ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ Մարտին՝ Դաշնակիցներուն գործը դժուարացնելու եւ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը ձախողեցնելու համար ։ Երէկ հրատարակեցինք Պերլինի համայնավար շրջանակներու «հերքում»ը ։

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն կարեւոր անձնաւորութիւն մը յայտարարեց որ բրիտանական իշխանութիւնները որոնք ամէնէն առաջ տեղեկութիւն ստացած էին փաստաթուղթին գոյութեան մասին, անոր պատճէնը հաղորդած են ամերիկեան եւ ֆրանսական — բայց ոչ ռուսական — կառավարութեանց ։

Ահաւասիկ այդ փաստաթուղթին գլխաւոր տրամադրութիւնները .—

« Ներկայ ճակատամարտին նպատակը նախարարական պաշտօններ ձեռք բերելու մէջ չի կայանար ։ Ջանք պիտի թափենք որ գրաւենք այնպիսի դիրքեր ուրկէ կարելի ըլլայ պայքարիլ՝ իրականացնելու համար համաշխարհային աշխատաւորութեան ազատագրումը ։ Տարակոյս չկայ որ այս վերջնական յաղթանակը ձեռք բերելու համար , պիտի գործածուին աշխատաւորութեան բոլոր զէնքերը ։ Խորհրդային Միութիւնը, ընկերվարութեան այդ վառարանը, կրնայ օժանդակել եւ պիտի օժանդակէ իր բոլոր միջոցներով, որպէսզի պայքարը յառաջ տարուի դրամատիրական պետութեանց դէմ ։ Պելկրատի կոմինֆորմը պիտի գործակցի Եւրոպայի բոլոր ընկերվարական կուսակցութեանց հետ ։ Թէեւ Գերման ընկերվարութիւնը անդամ չէ այդ մարմնին, բայց կարեւոր դեր մը ունի կատարելիք ։ Ան պիտի կռուի Ռուրի մէջ ։ Բոլոր երկիրներու աշխատաւորները պիտի աջակցին ։ Գերման ընկերվարականներուն գործը պիտի ըլլայ, առանց խղճահարութեան օգտագործելու այդ վերջինները՝ լաւագոյն արդիւնքը ձեռք բերելու համար ։ Մեր գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ ջախջախել, այս ձմեռ,

([illegible] Դ. Էջ)

ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Բ.

— Արտաւա՞զդ, Թագաւոր Հայոց:

Գիշերները, յաճախ այցելութեան կուգայ ինծի, ոտքին վրայ հնչեցնելով առասպելական շղթան՝ զոր շարունակ կը լզէ շունը, մինչ իրեն ըսեր: Կը նստի մութին դահլիճին մէջ, նախ երկա՞ր կը նայի բուխերիկին վրայ՝ Մեֆիստոյի արձանին, կրակի գոյն,— առանցութեան գաղթիկներէն մի՞ն յիշելով՝ իրեն թշնամի, ինչպէս ծանօթ է մեր դպրոցականներուն, թէ զարմանալով որ միտքս կը կահաւորեմ եւրոպականացած սատանայի մը մտերմութեամբ, անոր քաղաքաւոր հեգնանքով եւ քիչ մը չարախինդ ծիծաղով, չեմ գիտեր: Ցետոյ, կը հարցնէ, տակաւին արքայական ողջոյնը չարտասանած.

— Գիտե՞ս որբագրե՞ս ծերուկին մեղքը:

Ծերուկը Խորենացին է:

Ամէն անգամ նո՛յն գանգատը, թէ մեր պատմահայրը, հելլենական առասպելաբանութեանց մասին իր հիացումը դրօշի պէս պարզած, չի վարանիր, սակայն, բաջաղանք անուանել հայկական դիցաբանական զրոյցները, զորս Հայոց պատմութեան իր չարահիւսութեան մէջ կ'առնէ կարկտանի՜ ձեւով, երբեք ամբողջական: Կարկտան զրոյց մըն ալ Արտաւազդի պատմութիւնը, որ նոր դարերու մէջ յանկարծ կը դառնայ Մհերի դիւցազնավէպ: Այդ զրոյցին մէջ եղծուած խաթարուած է հայկական նկարագիրը: Բայց ինչո՞ւ չէք տեսներ հակասութիւնը,— մէկ կողմէ կը յաւերժացուի յո՛յսը հայ ժողովուրդին, որ կը սպասէ Արտաւազդի գալստեան՝ ամբողջ աշխարհը յեղաշրջելու զօրութեամբ, միւս կողմէ կը նուիրագործուի դաւաճանութիւնը հայ դարբիններուն, որոնք կիրակի օրերն անգամ կը մրճահարեն իրենց սալը՝ ամրացնելու համար Արտաւազդի շղթաները: Դեռ աւելի ծիծաղելին կայ,— սիրուած թագաւորի մը գերեզմանին վրայ՝ հայ ժողովուրդը, յուսահատ, խելակորոյս, յաւիտենականութեան կրակը մարած, յանկարծական խելագարութեամբ մը կը վազէ դէպի անէութիւն, զանգուածային հարա-քիրի կը կատարէ՝ լքելով իր երազը կամ ապրելու եւ տեւելու ցեղային ոգին, ուրանալով վերջապէս կռուելու եւ նոր կուռքեր ստեղծելու իր տաղանդը: Մեր Պատմութեան նեղ չափումովը, կը միջամտէ Արտաւազդ.

— Մի՞նչ դու գնացեր, եւ զերկիրս ամենայն ը՞ զ քեզ տարար, ես աւերակացս ո՞րպէս թագաւորեմ:

Աշխարհակալը, գերեզմանէն ալ անդին ուզելով շարունակել իր տիրապետութիւնը, եսապաշտօրէն, կ'անիծէ երիտասարդ թագաւորը: Ու Խորենացի նախանձի եւ մախանքի մեղքերով՝ Պատմութեան առջեւ կը պախարակէ կը սեւցնէ Արտաւազդը, մոռնալով որ ան կը մարմնացնէ ապրելու եւ տեւելու հայկական ոգին, գործելու [illegible]:

Արտաւազդ այն թագաւորն է, աղբիւր եռանդի, որ պատերազմ է յայտարարեր անտարբերութեան դէմ, վտանգաւոր թշնամի՝ պատմութեան, քաղաքակրթութեան եւ կեանքի:

×

Մտային հիւանդութիւն մըն է անտարբերութիւնը:

Բայց, նախ, կ'արժէ տալ անտարբերութեան պատմութիւնը:

Երբ տապալեցաւ Նափոլէոնի կայսրութիւնը, Ֆրանսացի ժողովուրդը մատնուեցաւ հոգեկան տարօրինակ վիճակի մը: Մեծ յեղափոխութիւնը կարծես պարպած էր ժողովուրդին ամբողջ կիրքը, յետոյ եկած էր կայսրութիւնը՝ ցամքեցնելու համար գործելու եռանդը, որով կը կազմուի անհատներու նկարագիրը: Ընդհանուր անտարբերութիւն մը կը տիրէր հոգիներու մէջ, «ով ինչ կ'ուզէ՝ թող ընէ» մը: Հաւատքը պակսած, երազները ցնդած, կիրքերը մարած,— համատարած յոգնութիւն մը հոգիներու եւ զգայարանքներու վրայ:

Ահա այսպիսի պահու մըն էր, որ Լամըննէ ելաւ ու գրեց Փորձ անտարբերութեան վրայ գործը, չորս հատոր: Արժէքին մասին գաղափար մը տալու համար, աւելցնեմ որ դժուարահաճ քննադատ մը, Սէնթ-Պէօվ, զայն համեմատութեան կը դնէ Ս. Օգոստինոսի գործերուն հետ:

Ընդհանուր անտարբերութեան այսպիսի ախտաւոր երեւոյթ մը տեսնուած էր նաեւ, աւելի կանուխ, ԺԶ. դարուն(*),— Լութերի եւ Հռոմի միջեւ ծագած էր սուր պայքար մը յանուն ազգային եկեղեցիներու անկախութեան, (Պատմութեան մէջ թէեւ տարբեր անուն եւ յատկութիւն կը տրուի այդ պայքարին): Սակայն, համաճարակի նման՝ անտարբերութիւնը վարակեր էր մտաւորականները,— adiaphoriste կը կոչուէին պայքարի ջիղը գօսացած այդ մարդիկը:

Ի՞նչ կ'ուզեն թող ընեն, թող դզեն գլխուս, հո՞գս:

Այս հիւանդութիւնը, որ այժմ կը ճարակէ մեր մէջ եւս՝ չէզոքութեան անունին տակ, նոր արտերեւոյթ մը չէ:

— Հին Ելլադայի մէջ, Պիւռոնականները անտարբերութիւն կը քարոզէին իբրեւ երջանկութեան ապահով ուղի: Կ'արժէ կարդալ Լէոն Ռոպէնի սքանչելի աշխատութիւնը (Pyrrhon et le scepticisme grec), մասնաւորաբար 223 էջը, գաղափար մը կազմելու համար հին բարքերուն եւ անխոստովանելի մեղքերուն մասին, որոնց հանդէպ անտարբերութիւն կը յանձնարարէ հելլէն իմաստունը, երբ այդ մեղքերուն անունը տալն իսկ, հիմա, պիտի կարմրէր ամօթէն:

Այնուհետեւ կուգան ստոյիկեանները, որոնք անտարբերութեան վարդապետութիւնը կը տանին մինչեւ հոգեբնախօսական զգայութեանց ուրացումը:

Արդ, ընդունուած է թէ բոլոր այս փիլիսոփայական դպրոցները, առհասարակ առաջնորդելով դէպի գործերու առաքինութեան ուրացումը եւ ընկերային փոխազդեցութեան արգելքը, ի վերջոյ կը յանգին ընդհանուր կազմալուծման՝ քայքայելով ազգ, հայրենիք եւ պետութիւն:

Այդ պատճառաբանութեամբ, հելլէն օրէնսդրութեան հայրը, Սողոն, մասնաւոր օրէնքով մը պատիժ կը սահմանէր բոլոր այն քաղաքացիներուն դէմ, որոնք չէին միանար այս կամ այն կուսակցութեան՝ ապաստանելով իրենց անտարբերութեան մէջ:

Վասնզի ի՞նչ է անտարբերութիւնը, եթէ ոչ մտաւորական ամլութիւն, մտաւորական ամուսնութեան անկարողութիւն:

×

Անտարբերութեան պաշտպանները կ'աշխատին ճշդում մը կատարել, երկու աստիճանի բաժնելով անտարբերութիւնը:

Ա.— Հասարակ անտարբերութիւն, որ կը մատնէ ջիղերու յոգնութիւն, կիրքի պակաս, եռանդի ցամաքում, եսապաշտ անհոգութիւն:

Բ.— Ազնուական անտարբերութիւն, որ յատուկ է բարձր մտաւորականներուն, իբրեւ արտայայտութիւն իրենց արհամարհանքին՝ առօրեայ պայքարներու հանդէպ:

Այս դասակարգումը սխալ է,— երբ կը պակսի շրջապատին հակազդելու ուժը, անհատը կը փաթթուի անտարբերութեան մուշտակին մէջ՝ իր քիթին տալով արհամարհանքի մը արտայայտութիւնը, որ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ փորձ մը իր անկարողութիւնը ծածկելու: Վասնզի շրջապատին հակազդելու ուժը կիրք մըն է՝ ինչպէս կիրք մըն է սեռային բնազդը,— քրիստոնէութիւնը ուզեց սանձել երկրորդ կիրքը (յաճախ վայրագօրէն ինչպէս Որիգինէս) հասնելու համար աստուածախոհութեան երանութեան, ինչպէս պիւռոնականները ուզեցին կրտել առաջին կիրքը, հասնելու համար adiaphorieի երանութեան (անտարբերութեան ընկերային իմաստը), ինչպէս ստոյիկեանները իրենց կարգին ուզեցին արմատախիլ ընել առաջին կիրքը, հասնելու համար ataraxieի երանութեան (անտարբերութեան բնախօսական իմաստը): Այնպէս որ ի՛նչ իմաստ ալ տրուի անտարբերութեան, ի՛նչ աստիճանի վրայ դրուի անտարբերութիւնը, պէտք է ընդունիլ անպայման որ անտարբերութիւնը կը մատնէ եռանդի ցամաքում, գործելու (agir) եւ աշխատելու տկարութիւն,— «ի՛նչ կ'ուզեն թող ընեն, հանգիստ ձգեցէք զիս, ձանձրացած եմ, յոգնած եմ, ջիղերս մաշած են» ըսելու ձեւ մը:

×

Սիրելի՛ Սարաֆեան,— Ըլլայ Ծիրայրը, ըլլայ ես, երբ պայքարի հանդիսատեսներուն պատին դէմ քար կը նետենք սանկ կողմնակի շարժումով մը, ուրիշ նպատակ չունինք՝ բայց եթէ արտայայտել մեր ընդվզումը համատարած անտարբերութեան դէմ: Չէզոքի, կուսակցականի եւ անկախի խնդիր չկայ այստեղ: Ու մանաւանդ պէտք չէ երբեք կարծել թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը զօրաշարժ կը կատարէ՝ ուզելով իր պայքարին լծել անկուսակցականները: Երբեմնի ֆէտայիներու կազմակերպութիւնը սովորութիւն չունի դուրսի մարդոց օժանդակութիւնը խնդրելու: Բայց յանուն հայ գրականութեան եւ մշակոյթին հանդէպ իր պաշտամունքին, կը սպասէ որ հայ գրագէտներն ալ բարբառին ընդդէմ այն ստամբակութեանց, որոնք կը կատարուին մեր մտաւորական կալուածներուն մէջ:

Ողբալի է հայ մամուլին վիճակը: Գիտես անշուշտ թէ, մեր պայմաններուն մէջ, մամուլը այն աւազանն է, ուր կ'աճի եւ կը ծաղկի հայ գրականութիւնը, զուրկ՝ առանձին կալուածէ: Արդ, հայ մամուլը ինկած է ամօթիներու եւ կուսակցականներու ձեռքը: Աշակերտական հայերէնով մը եւ դպրոցական քանի մը ծանօթութիւններով զինուած մարդոց ձեռքը: Կամ այնպիսիներու, որոնց համար մեր ժողովուրդը կ'ըսէ. «Դէմքին ետեւ մարդ չկայ» (անմիտ):

Այս կացութեան առջեւ, երբ ամէն օր կը մեռնի հայ գրականութիւնը, երբ ամէն օր գերեզման կը դրուի հայ միտքը, երբ ամէն օր կը սպաննուի հայ լեզուն, երբ ամէն օր անդունդ կը նետուին մեր մտաւորական արժէքները, բոլոր այս ոճրագործութիւններուն եւ անբարոյութեանց դէմ՝ կարելի՞ է հանդուրժել որ անտարբեր մնան հայ գրագէտները եւ հայ գրականութեան ախոյեանները: Ի՞նչպէս չընդվզիլ յուղարկաւորներու յատուկ այդ լռութեան դէմ:

Հայոց երիտասարդ թագաւորը, Արտաւազդ, չէր ուզեր որ գերեզման նետուի հայ ժողովուրդը, վասնզի գործելու եռանդ ունէր եւ հաւատք՝ թէ Պատմութեան մեր գիրքը չի կրնար գոցուիլ աշխարհակալ Արտաշէսի գերեզմանին հետ:

Մենք ալ չենք ուզեր թոյլ տալ, որ հարաքիրի կատարէ հայ ժողովուրդը, մեղսակցութեամբ անտարբերութեան վարդապետութեան հետեւորդներուն, ինքնալքումի հիւանդութեամբ վարակուածներուն եւ ողջ - ողջ իրենքզիրենք գերեզման դնող անտարբեր մտաւորականներուն:

Մենք բաց կը պահենք Հայոց պատմութեան Գիրքը, գրելու համար այնտեղ մեր օրերու հանգանակը, որ ընդհուպ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Պատկերազարդելու համար այս պատմութիւնը, կ'ուզէի յիշեցնել որ indifférentisme կոչուած վարդապետութենէն դատ, Ֆրանսայի մէջ, 1738 տարիներուն, կազմուած էր Ordre des Indifférents եղբայրութիւնը, որոնց անդամները կ'ուզէին անտարբեր մնալ ... սիրոյ տառապանքին:

Եթէ գիտակցութիւնը ունենայիք ձեր ողորմելի գործին

«Յառաջ»ը Ներգաղթի դէմ է գործեր, որովհետեւ փոխանակ «Յառաջդիմական»ներու նման Հայաստանն ու Ներգաղթը ներբողելու, իր էջերը լեցուցած է եղեր «Ֆրանսահպատակութիւն ընդունած Հայերի անուններով»:

Ճիշդ որ նորութիւն մըն է այս տարօրինակ գիւտը: Այս տարօրինակութիւնը նախ անոր համար, որ մինչեւ երէկ Ֆրանսահպատակութիւնը դատապարտելի քայլ մը չէր: Աւելին ըլլալով, Ֆրանսահպատակութեան պահանջողներու մէջ, մինչ ալ կարեւոր տեղ մը գրաւած են «Յառաջդիմական»ները, թէ երէկ եւ թէ այսօր:

Եւ վերջապէս Ֆրանսահպատակութիւն ընդունած ցանկերու մէջ անկարեւոր թիւ մը չէ կազմեր ամէն դիրքի եւ աստիճանի «Յառաջդիմական»ներն ալ: Ըսե՞նք նոյնպէս, որ եթէ հարիւրաւորներու հպատակութեան ընդունելութիւնը արդիւնք է երկար տարիներէ ի վեր կատարուած դիմումներուն, «Յառաջդիմական»ներ կան, որոնք իրենց դիմումը կատարած են Ներգաղթի արձանագրութեան օրերուն:

Ի՞նչ էք, կը դատապարտէ՞ք այս քայլերը,— լաւ է, որ յստակօրէն պարզուի ձեր դիրքը այս խնդրի մասին ընդհանրապէս եւ ապա ճշդէք «Յառաջ»ի յանցանքը:

Բայց ինչպէս միշտ, մեր հակառակորդները փորձութիւն ունին խուսափիլ հիմնական խնդիրներու քննութենէն, աղմուկ եւ իրարանցում ստեղծելով անիմաստ եւ անտեղի խնդիրներու շուրջ: «Յառաջ»ը չէր կրնար օրաթերթի իր պարտականութենէն խուսափիլ եւ չհրատարակել Ֆրանսահպատակութիւնը ընդունողներու ցանկերը: Թողունք որ, այդ ցանկերու հրատարակութեամբ, ոչ մէկ իրական վնաս կր հասնէր գիտակցաբար Ներգաղթել ուզողներու տրամադրութիւններու վրայ:

Լրջօրէն, ոչ մէկը մեր հակառակորդներէն կարողացաւ ցարդ իմաստ մը տալ՝ «Դաշնակցութիւնը հակառակ է Ներգաղթին» զզուելի քաջքշուքներուն: Կայ դեռ աւելին:

Երբ գործին տեղեակ (Ներգաղթի կազմակերպման) անձերէն շատերը բարեմտօրէն գիտեն կուսակ «Յառաջդիմական» հրապարակը աղմկողներուն, Դաշնակցութեան ցոյց տուած անվերապահութիւնը Ներգաղթի ձեռնարկներու նկատմամբ— մեր երդուեալ «քննադատներու» միակ պատասխանն է — «Դաշնակցութիւնը ճիշդ է, որ ամէն տեղ կը մասնակցի Ներգաղթի հանգանակութեան եւ տարբեր ձեռնարկներուն, բայց այդ բոլորը կը կատարուի ծածկելու համար՝ անոնց մութին մէջ կատարած մեքենայութիւնները»: Եւ կամ ուրիշ արտասաց եղանակ մը.— «Դաշնակցական չէֆերը, հրապարակով Ներգաղթին համակիր են, վախնալով իրենց դէմ ըմբոստացող զանգուածէն»:

Ծիծաղելի է լրջութեամբ պատասխանել եւ մէկ եւ միւս բացատրութեան:

Դաշնակցութիւնը դեռ այն վիճակին հասած չէ, որպէսզի ան հարկադրուած ըլլայ հակառակը գործել իր կամքին եւ որոշումներուն: «Յառաջդիմական»ները տակաւին շատ խեղճ են ստիպելու որ Դաշնակցութիւնը դիմակ գործածէ հանրային կեանքին մէջ:

«Յառաջդիմական»ները տգէտ են միաժամանակ եւ անտեղեակ մեր իրականութեան, շարունակաբար խօսելով եւ աղմկելով Դաշնակցութեան ներսը գոյութիւն ունեցող խլրտումէն՝ Ներգաղթի

չուրջ։ Եթէ անոնք ծանօթ ըլլային մեր ներքին կեանքին, ո՛վ գիտէ, դուցէ կարմրէին այլեւս եւ լռէին առնուազն «Դաշնակցական չարքայիններու փրանկան վերադարձնելու մասին» Ներգաղթի հարցին շուրջ ։

Ընդհանուր հաւանականութեամբ մեր նպատակը չէ «Յառաջդիմականներ»ը լուսաբանել եւ կամ ուղղել։ Անոնք, իրենց հիմնական նպատակին ունին, Ներգաղթի ստեղծած տագնապին մէջ առաջ բերած անտեղի, անճոռնի եւ դռեհիկ վիլլուքներով ։

Անոնք, որ պատճառ դարձան հազարաւոր հայ մարդոց — Պարսկաստանէն մինչեւ Ռումանիա, Եգիպտոս եւ Ֆրանսա «... իրենց տուն տեղը քանդեցին հայրենիք վերադառնալու յոյսով եւ այսօր իրենց տեղերը պիտի վերադառնան երկրորդ անգամ գաղթական դարձած», անոնք՝ պատասխանատուները այս բոլորին, խեղկատակ տէրերն են «Յառաջդիմականներուն»։

Այս վերջիններու տեսողութիւնը, դեռ շատ թոյլ է եւ անզօր՝ համարձակութեամբ իրենց «տէրերու» երեսը նայիլ եւ տեսնել բուն իրողութիւնները ։

Մեծ չէ իրենց դերն ու տեղը մեր կեանքը առնչուող բոլոր խնդիրներու մէջ, որովհետեւ, իրենք կամակատարներն են միայն, առանց խելքի եւ խղճի որ կը ծառայեն միշտ ուրիշս մեքենայ։

Այս չափով ալ ծանր է իրենց դերն ու պատասխանատուութիւնը Ներգաղթի ներկայ ողբերգութեան մէջ ։

Մենք ալ հաստատած ենք, «որ այս դրութիւնը երկար չի տեւեր »։

Աւելին ըլլալով, մենք կըրօրէն հաստատած ենք, որ «Գաղութահայը իր հայրենիքն է ուզում, եւ ոչ ոք կարող է նրան արգիլել, ուշ ու թէ ուշ, օտարութեան փոշին թօթափէ իր ոտքերից եւ իր հայրենիքում հաստատէ իր վերջնական բնակութիւնը »։

Այդ օրը, կրկնենք, պիտի գայ, անպայման պիտի գայ, բայց վստահ եղէք առանց ձեզի եւ ձեր միջնորդութեան ...

Թ. Ս.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժան տը Սէն Գաւթիլիմիէն կը գրեն մեզի Յունուար 10ին.—

Երկու օր առաջ հոս վախճանած է Թաթուլ քահանայ Գեղունին որ տարիէ մը ի վեր յիշեալ գիւղը կը բնակէր կաթուածահար վիճակի մէջ ։ Ողբացեալ Տէր հայրը նախկին շրջանաւարտ Պոլսոյ Ռոպէրթ Գոլէժէն, ապա վաստաբան Իզմիրի մէջ, 1922ին հրաշքով ազատած հուրէն ու սուրէն, ապաստանած էր Ֆրանսա ուր կը քահանայագործէր։

Նախ որպէս առաջնորդական փոխանորդ պաշտօնավարած է Փարիզ Քիւպրեան սրբազանի օրով։ Յետոյ Լիոն եւ վեց տարի ալ Մարսէյլ Ս. Լուսի եկեղեցիին մէջ ։

Օծումը եւ թաղումը կատարուեցան Յունուար 10ին շրջանիս քահանայ հայրերու ներկայութեամբ եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Լը Քանէի գերեզմանատունը։— Հ. Քիրիշեան

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«Ջե՛մ կարդար...»

— Ուրեմն՝ ինչէ՞ն գիտես, որ սուտ կը գրեն միշտ ։

— Մեր թերթը այնպէս կ'ըսէ։ Ես միայն մեր թերթերը կը կարդամ։ Անոնց վրայ միայն վստահութիւն ունիմ ։

— Վստահութիւնը լաւ բան է։ Այդ առաքինութիւնը օգտակար է, նոյնիսկ Ֆիզիքական կոյրերուն համար։

— Չշեղինք նիւթէն։ Ես այդ թերթը չեմ կարդա՞ր։ Գիտեմ որ սուտ են ու սխալ անոր բոլոր գրածները, քանի որ հառաջդիմագործներու շարքերուն չի պատկանիր։ Գէտք է որ սուտ եւ սխալ ըլլան անոր գրածները։ Արդէն, իրաւունք չունի ճշմարտութիւնը գրելու ։

— Ատ ինչ այլանդակ գաղափար է։ Բիձա, խմա՞ծ ես թէ գլխու պտոյտ ունիս ...

— Դուք, ոչ – հառաջդիմականներդ, չէք կրնար հասկնալ այդ տեսակի բաներ։ Ձեր ուղեղները կաղապարի տակ մտած չեն ։

— Լաւ։ Ըսել է, ՄԱԿի ժողովին մէջ, Վիշինսկիի, Կարս - Արտահանի մասին խօսածներն ալ սուտ են հա՞ ...

— Ինչո՞ւ սուտ ըլլան։ Կարսն ու Արտահան ը, նոյնիսկ Վանն ու Կարինը Սով. Հայաստանի պէտք է կցուին։ Որքան կը փափաքիք որ սուտ ըլլան... Ախ դուք ...

— Փափաքողը մենք չենք։ Վիշինսկին ասում է, որ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կցուելու են։ Վրացական հող են...» ։

— Թո՛ւ քու հայութեանդ։ Ծօ, ատ ինչ թըրքավարի գրպարտութիւն է։ Դուն ականջովդ լսեցի՞ր ։

— Ոչ։ Կարդացի ։

— Կարդացի՛ր։ Անշուշտ Դաշնակ թերթի մը մէջ։ Հէյ ողորմելի մարդ։ Զրպարտութիւն այ շնորհալի ձեւ ունի։ Կատակի ձեւով իսկ կարելի չէ այդ տեսակ բան ըսել ։

— Դաշնակցական թերթերը ՄԱԿի հաղորդագրութենէն առած են այդ լուրը ։

— ՄԱԿը ո՞վ կ'ըլլայ։ Մեր թերթը այդ տեսակ լուր չէ տուած։ Եթէ ճիշդ ըլլար...

— Եթէ ճիշդ ըլլար, կուտա՞ր այդ լուրը ։

— Այդ, մեր խմբագիր ընկեր վարդապետին գիտնալիք բանն է։ Մեր շարքայինները տեղեկութիւն ունին։ Ամէն բանի չեն խառնուիր՝ հակաՍովհայաստանեաններուն պէս։ Մեր պաշտօնն է կարդալ անոր գրածները եւ հաւատալ։

— Բայց պարտաւոր էք հաւատալ այս. լուրին, քանի որ...

— Հա, քանի որ Փաշօ-իմպերիալիստ թերթերը կը գրեն ...

— Ընկեր Զաքէոս, Մոսկուայի «Փրաւտա»ն եւ «Իզվեստիա»ն են գրում, հա՛ ...

— Օ՛, օ՛։ Կը չափազանցես, կը զրպարտես ։ Աչքովդ կարդացի՞ր։

— Հապա՛ ։

— Կը հաւատամ։ Ատ Դաշնակները Անգլիան, Ամերիկան համոզելէ ետքը կրնան «Փրաւտա»ն իսկ համոզել։ Եւ հիմա խնդիրը փոխուեցաւ ։ Թէեւ ձեր աչքերուն կարելի չէ վստահիլ։ Եթէ ճիշդ է, ուրեմն՝ մեր շահուն, Սով. հայաստանի շահուն համար է՝ ընկեր Վիշինսքիի այդ յայտարարութիւնը։ Ան, աւելի լաւ գիտէ ում ինչ է պիտոյ։ Եւ արդէն ի՞նչ տարբերութիւն։ Սով. Վրաստանն ալ եղբայր ռեսպուբլիկա չէ՞։ Ինչ որ մերն է անորն է միեւնոյն ատեն ։

— Բայց, ինչ որ անորն է, մերը չէ անշուշտ ...

— Անշո՛ւշտ, անշո՛ւշտ։ Հառաջդիմական ըլլալիք մարդ կ'երեւաս։ Ախ, եթէ բոլոր յետադիմականները քեզի պէս մտածէին ...

Կ. ԳԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ՁԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— Ո՞վ է հեղինակը «Թէ իմ ալեւոր հերքս սեւնային» երգին։

2.— Ո՞րն է հայր Արսէն Բագրատունիի գլուխ-գործոցը։

3.— Ե՞րբ հրատարակուեցաւ առաջին ձեռագիր լրագիրը Եւրոպայի մէջ ։

4.— Ո՞վ է հիմնած Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը ։

5.— Ե՞րբ բացուած է Սուէզի ջրանցքը ։

6.— Ե՞րբ մեռաւ Լեւոն Ե. Թագաւորը ։

7.— Չեխոսլովաքիա եւ Ռումանիա սահմանակից երկիրնե՞ր են ։

8.— Ո՞վ էր Ֆրանսայի վերջին թագաւորը ։

9.— «Դուն կանգներ ես ճամբաներու անկիւնը, մազերդ ի վար իջեր,, կախուեր է ձիւնը. կը յիշէ՞ք յաջորդ երկու տողերը։ Ո՞վ գրած է այս քերթուածը ։

10.— Ֆրանսա քանի՞ նահանգներու բաժնուած է ։

11.— Ճիշդ գրուա՞ծ են հետեւեալ բառերը.— կաթնաթոյր, ի դերեւ հանել, մտացիր, բուք, բարբանջանք, գոմոց, դրդանք, պորփիւր, եղունգ եղջիւր ։

12.— Ազգ. Սահմանադրութիւնը ե՞րբ վաւերացուեցաւ ։

13.— Ռուսիոյ Աղեքսանդր Բ. ծարը երբ սպաննուեցաւ ։

14.— Մեր եկեղեցին Քաղկեդոնի տիեզերական ժողովին մասնակցա՞ծ է ։

15.— Գիւղացի մը պարկ մը ընկոյզ ունէր։ Եթէ հինգ հաւասար մասերու բաժնէր՝ 2 ընկոյզ կ'աւելնար, եթէ 7 հաւասար մասերու բաժնէր՝ 4 կ'աւելնար, եթէ 9 հաւասար մասերու բաժնէր՝ 6 կ'աւելնար։ Քանի՞ ընկոյզ կար պարկին մէջ ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Կրոզա եւ արտաքին Նախարարուհին Աննա Փաուքէր յառաջիկայ երեքշաբթի օր Պուտափէշթ պիտի երթան զինուորական դաշինք մը կնքելու համար Հունգարիոյ հետ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ
Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

«Ա՛հ, սիրելի ուխտակիցներ, մենք միասին ենք ու չենք. կը ճանչնանք զիրար ու չենք ճանչնար։ Մենք միայն տեսիլքով ենք յափշտակուած, բայց բոլորովին օտար աչքերով։ Միայն էակը կը փնտռենք, բայց տարբեր ճամբաներով ...

Այո, մեծ ողբերը, ոչ թէ փոխ առուն ։

«Ոչ ոք կարող է իր անցած ճամբաներուն հաշիւը տալ ու իր հոգեկան առագաստներուն վարագոյրը բանալ։ Ոչ ոք կարող է ըսել թէ ո՞ւր է այն նախախնամական ձեռքը որ մարդուն օձիքէն կառչած՝ կը քշէ, կը տանի դէպի իր կոչումը ... Մէկը կրնայ կոյսի մը արգանդէն ծնած՝ հիւանի մը պարզ զաւակը ըլլալ, բայց հոգեկան եւ բարոյական անկախ ճամբաներէն քալել ու քալեցնել իրեն հետ ամբողջ կրօնի աշխարհ մը, որպէս մարդ Աստուած ։

«Մէկը կրնայ առաքինութեան չտեմարաններուն ապականութեան աղբակոյտին մէջ ծնիլ, Մոզոքին աւելներուն աճիլ ու սնանիլ եւ օրին մէկը ոսկիէ գահէր խաբխած՝ վրան նստիլ փառքի եւ պերճանքի մէջ թաղուիլ ու թաղել իր հպատակները՝ ուրի, հուրի եւ արիւնի մէջ, որպէս բռնաւորուած ։

«Մէկը կրնայ փուշերու եւ տատասկներու մէջ աճած՝ անյայտ հոմ մը ըլլալ, օրին մէկը խնկեցած հովի մը թեւերուն վրայ ճամբորդել սարէ սար, անապատէ անապատ, ճակատագրական ճամբու մը եզր ըլլալ, աճիլ, հասունանալ ու ըլլալ ով գիտէ ինչ մը ...

« ՓԱՐԱԽԱՄՈՒՏ ։ Ջանդահարութիւններ՝ ուժգին ու երկար։ Համախմբում։ Միաբանակիցներ, մենակիցներ, ճգնաւորներ ։ Անոնք որ արեւին ծնած անդերու մէջ։ Անոնք որ խաւար են ծամած մթին քարանձաւներու խորը։ Անոնք որ խոտ ու կեղեւ ճաշակած են հեռաւոր լեռներու վրայ։ Եկեղեցին կը լեցուի աղտոտ բուրդի եւ թթուած քրտինքի հոտերով։

« Աղօթք եւ հսկում։ Գետինը կը տքայ հառաչակալ, ծալլուած ծունկերու ծանրութեան տակ։ Խաւարը կը հեւայ, խունկով թաթաւուն, խորանը՝ յետաչարժ կծկումով մը կը բացուի, կը լայննայ կը խորանայ լուսեղէն սանդուղ մը իր կուրծքին վրայ բարձրացուցած, պատերը կը սկսին լողալ ջերմեռանդ շրթներու տամուկին մէջ։ Աղօթքը՝ թեւերը ծռած, կը խարխափէ միջոցին մէջ։ Ամէն մէկը իր Սուրբն ունի ու ամէն մեղաւոր իր բարեխօսը ։ Իսկ ե՞ս ... Սիւնի մը տակ, Աստուծոյ հետ դէմ առ դէմ ։

Քարոզ։ Ի սկզբանէ էր բանն եւ բանն էր Աստուած ...

Բնաբանը կը զարնէ գլուխը պատէ պատ եւ կը սկսի խորտակել պատուարները մսին ու ճզմել դարչապարին տակ վարդն ու կինը՝ անողոք մոլեռանդութեամբ։ Անոնց դայթակղեցուցիչ դիակները կը յանձնէ սարսուռներուն, կը պոկէ անոնց մարմեղէն աչքերը իրենց ակնակապիճներէն, փոխարինելով հաւատքի կախարդական պակիներ, ի Յիսուս Քրիստոս.. հոգին կ'արգելափակէ կնքուած անօթի մը մէջ բանտակից տալով աղօթքն ու ապաշխարութիւնը մեր ։

«Ոչ ոք չի թերահաւատիր, որ տիեզերքը կրնայ իր հիմունքէն սասանիլ, աստղերը կրնան մարիլ, արեւը իր ծիրէն դուրս ելած՝ կրնայ աջու ձախ իյ'այ խելակորոյս, լեռներ տեղափոխուիլ։ Արարատ՝ Հիմալայա, Հիմալայան՝ Արարատ։

Ծովերը կրնան անապատանալ ու անապատները ծովանալ։ Բնութեան անխախտելի օրէնքները, հաւատքի կառքին լծուած՝ մանանեխի հատիկի մը զարնուելով, կրնան փշրուիլ։ Ու այլեւս գիտութիւնը, կրօնազէն բանակի մը առջեւէն կը փախչի, հալածական ու պարտուած։ Խորհուրդը կ'անէանայ, կը մնայ խորհրդանշանը միայն։ Բովանդակ փիլիսոփայ աշխարհը — Պիւթագոր, Սոկրատ, Պղատոն, Արիստոտէլ, իրենց չիրմաքարերը թաւալած, կուզան, կը շարուին սեղանին առջեւ, քարոզիչ մեծաւորի երեսին պոռալով միահամուռ ։

«— Սկզբանէ են նիւթ եւ հոգի, անբաժան ։

Բայց ծնծղաներու, քշոցներու տարափին տակ, կը մարի ձայնը բողոքի։

(6)

դրամամատէրներու յարձակումը զոր անոնք կը մղեն Մարշըլի ծրագրով։ Ցանոնց ռազմավարութեան, անհրաժեշտ է որ ընկերները (համայնավարները) առաջին գծին վրայ չգտնուին երբ գործադուլները սկսին։ Համաձայնաբար կուսակցութիւնը ուղղակի մասնակցութիւն պիտի չունենայ։

Փաստաթուղթը յետոյ թելադրութիւններ կ'ընէ թէ ինչ ձեւով պիտի կազմակերպուին գործադուլները եւ ինչ քայլեր պիտի առնուին պարենաւորումը դժուարացնելու եւ փոխադրութիւնները խանգարելու համար։ «Մարշըլի ծրագիրը, կը շարունակէ փաստաթուղթը, պիտի սորվեցնէ ժողովուրդները։ Դրամատիրական երկիրներու գործադուլները ցոյց կուտան թէ քաղքենի պետութիւնները ինչպէս կը քայքայուին»։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱԶԳԵՐԸ

Լոնտոնէն կը տեղեկացնեն թէ արտաքին նախարարը յայտարարած է որ ի մօտոյ բանակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Սաուտի Արաբիոյ եւ Անդր Յորդանանի կառավարութեանց հետ՝ բարեկամական դաշնագիրներ կնքելու համար։ Անգլիա ջերմօրէն կը բաղձայ որ զինակցութիւններ կնքուին արաբական բոլոր երկիրներուն հետ։ Այդ շարքին առաջինը կնքուեցաւ հինգշաբթի օր, Իրաքի հետ։ Լոնտոն հրաւիրուած են Սաուտի Արաբիոյ արտաքին նախարարը, Էմիր Ֆայսալ ինչպէս նաեւ Անդր Յորդանանի վարչապետը, Թէվֆիք փաշա Ապուլհաք։

[illegible] ՏՈՒՆՈՎ

ԵՄԷՆԻ Թագաւորը, Եահիա, հինգշաբթի օր մեռաւ։ 85 տարեկան էր։ Նոր կառավարութիւն մը կազմուած է Սանայի մէջ՝ Իմամին գլխաւորութեամբ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ հինգշաբթի օր բացումը կատարուեցաւ «բրիտանական հնագիտական կաճառ»ին կրթական նախարար Սիրրի միջոցաւ եւ դահլիճի բոլոր անդամներուն ներկայութեամբ։ Անգլիոյ դեսպանը Սըր Տէյվիտ Քէլի կարդաց արտաքին նախարարին ուղերձը որուն մէջ Պէվին յոյս կը յայտնէ թէ ներկայ հիմնարկութիւնը միջոց մը պիտի ըլլայ «աւելի եւս ամրապնդելու համար Թուրքիոյ եւ բրիտանացի ազգերուն երկարամեայ բարեկամութիւնը»։ Կաճառին նախագահ նշանակուած է Փրոֆ. Ճան Կարսթէնկ, իսկ ծրագրին յաջողութեան օժանդակած են Աքսֆորտի, Քէյմպրիճի եւ Էտինպըրկի համալսարանները։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ ուրբաթ օր դարձեալ ընդհարումներ տեղի ունեցան եւ սպաննուեցան 20 հոգի։ Հայֆայի մէջ Հրեաները ռումբեր նետեցին արաբական տուներուն վրայ, սպաննելով 7 Արաբներ եւ վիրաւորելով 12 հոգի։ Կռիւ տեղի ունեցաւ փողոցներուն մէջ երբ Արաբները յարձակեցան հրեական թաղերուն վրայ։ Նոյեմբեր 30էն ի վեր մեռած կամ վիրաւորուած են 123 Անգլիացիներ, 1069 Արաբներ, 769 Հրեաներ եւ 23 զանազան ազգութեան պատկանող տեղացիներ։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Խորհրդային դեսպանը Փանիւշկին ամերիկեան կառավարութեան դիմելով խնդրած է որ բանակցութիւններ տեղի ունենան պատերազմի ընթացքին Ռուսիա ղրկուած ապրանքներու փոխարժէքին վճարումը կարգադրելու համար։ Ռուսիա միակ դաշնակիցն է որ մինչեւ հիմա տակաւին համաձայնութեան չէ եկած Ամերիկայի հետ՝ խնդրոյ առարկայ ապրանքներուն հատուցման համար։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅ նախաձեռնութեամբ խորհրդաժողով մը տեղի պիտի ունենայ Պրիւքսէլի մէջ, Փետրուար 5ին, 13 դաշնակից փոքր պետութեանց մասնակցութեամբ։ Խորհրդաժողովին նպատակը պիտի ըլլայ դիմում մը կատարել Չորս Մեծերուն որպէսզի պատերազմական հատուցումներ կատարուին հետեւեալ երկիրներուն — Ալպանիա, Աւստրալիա, Լիւքսէմպուրկ, Հոլանտա, Հնդկաստան, Նոր Զելանտա, Չեխոսլովաքիա, Եգիպտոս, Տանըմարքա, Նոր Զելանտա, Պելճիքա, Նորվեկիա եւ Հարաւ. Ափրիկէ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը, Պ. Րընէ Մայէր եւ Անգլիոյ համապատասխան նախարարը, Սըր Սթէֆորտ Քրիփս, խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Լոնտոնի մէջ երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց, ֆրանքին արժեզրկումին ինչպէս նաեւ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան հետ սերտ առնչութիւն ունեցող խնդիրներու մասին։

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Գամառ Քաթիպա։ 2.— «Հայկ Դիւցազն»ը։ 3.— 1524ին։ 4.— Գէորգ Դ. կաթողիկոսը։ 5.— 1869ին։
6.— 1393ին։ 7.— Ո՛չ։ 8.— Նափոլէոն Գ.։
9.— «Մարմնոյդ վրայ կը բուսնին մութ խոցեր եւ աչուըներդ արիւնի լիճ են դարձեր»։ Ա. Չօպանեան։ 10.— 90։
11.— Այո։ 12.— 1863ին։
13.— 1881 Մարտ 13ին։ 14.— Ոչ։ 1[illegible] [illegible]

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris։

«Մանուկներու Օրը»

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Գամոնի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 18ին, կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2ին, Գամոնի Նորակառոյց սրահին մէջ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Փոքր Ռ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 18 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 23։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry. Petit Ivry, մէթրօ Porte de Choisy։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Պիտի ներկայացուի ՀԱՐՍԸ եւ զաւեշտ մը, Սէվրանի Ֆ. Կ. Խաչի թատերախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սոսեանի նուագախումբին։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։
Մուտքը 75 ֆրանք։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Փօն տ'Օպնայի Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, կիրակի ժամը 3ին Փօն տ'Օպնայի մէջ։

Անխտիր կը հրաւիրենք գաղութահայութիւնը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏԻՐԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides։

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հասիւթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փնտռել յայտագիրը։

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**
Յովհ. Թումանեանի մահուան **25**ամեակի առիթով
Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

ԱՆՈՒՇ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille։ Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մոսի)։ Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի)։ Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել հրաւէր Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն։ Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval. Պարտամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ։ Եւ թերթերու խմբագրութիւնէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷԹ Գուս Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը յառաջիկայ չորեքշաբթի, կայարանին դէմի սրճարանը, ժամը ճիշդ 9ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Հայ թաթարական կռիւները»։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը յունուար 20ին, երեքշաբթի, ժամը 9ին մանկապարտէզին սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Այսօր

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ-երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ։ Զոյգ օրքեսթրա եւ համեղ անակնկալներ։

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմս եւ սեղանը։

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս։

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2). Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10). Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9). Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg. Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Սէն Լուի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան հանդէս տօնածառը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն, Սէն Լու, Կրան Բէնի ազգային մանկապարտէզին մէջ։ Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ եւ գեղջկական պարեր։

ԳՏՆՈՒԱԾ.— «Յառաջ»ի 9 յունուարի թիւով փնտռուած Եղիաեան ընտանիքին հասցէն է 23 Rue Jean Marc Bernard, Lyon 3me. Գրիգոր Եղիաեան։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէս-խնջոյքը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 22ին, կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

Այրի Տիկին Ծ. Խանչերեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Խանչերեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Բիւզանդ Խանչերեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Խանչերեան եւ զաւակները, Յովսէփ Խանչերեան եւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն մահը
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՋԵՐԵԱՆԻ
իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը երկուշաբթի, Յունուար 19, առաւօտ ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Քաշանի գերեզմանատան իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Նալպանտեանէ, Ե. Թորիկեանէ, իրենց ողբացեալ մօր Տիկին ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ յիշատակին։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ.— Պ. Յակոբ Փափազեան Մէրտէկէօզցի, այժմ Մարսիլիա հաստատուած, իր բարեպաշտ մօրը Տիկին Տիրուհի Փափազեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար կարեւոր գումար մը նուիրեց Մուրատեան վարժարանի գրադարանի եւ ընթերցասրահի վերանորոգութեան։

Պարոն Յակոբ Փափազեան արդէն մասնակցած էր նուիրատուութիւններով վարժարանիս վերաշինութեան։ — Տեսչութիւն Մուրատեան վարժարանի։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN DE FRANCE

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 20 Janvier 1948 Երեքշաբթի 20 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5244-Նոր շրջան թիւ 853 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՆ ԵՒ ՄԵՐ ԴԱՏԸ

Պ. Ա. Վիշինսքիի, Նիւ Եորքի հիւպատոսարանին Նոյեմբեր 25ի ընդունելութեան ընթացքին արտասանած «հերքում»ին մէջ կայ նախադասութիւն մը որ չի կրնար վրիպիլ ամէնէն կատաղի հակալշակեցականին ուշադրութենէն ալ ։

«Չըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին»։

Ականաւոր Ռուսը խնդրոյ առարկայ երկու նահանգներուն՝ աշխարհագրականօրէն, պատմականօրէն եւ քաղաքականօրէն վրացական ըլլալը պարզած կը չըլլայ Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ, հիմնուելով պարզապէս երկու Վրացի գիտուններու յայտարարութեանց վրայ — «Ես չըսի, անոնք ըսին» — բայց չի հետաքրքրուիր անգամ թէ Հայ գիտուններն ու պատմաբանները ինչեր գրած են 1945էն շատ առաջ հայկական հողերու ամբողջութեան մասին ։

Շատ նշանակալից է որ Խորհրդային Հայաստանի մէջ չեն գտնուած երկու հայ պատմաբաններ որպէսզի իրենք ալ, իրենց կարգին, փաստեր ներկայացնէին եւ հաստատէին թէ որ հողերը հայկական են «արեւմտեան կողմն աշխարհի» — եւ նոյնիսկ Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս ։

Շատ նշանակալից է որ կարմիր գիծէն ներս Վրացի գիտունը իրաւունք կ'ունենայ բարբառելու եւ զանազան պահանջներ ներկայացնելու, իսկ Հայը զրկուած է այդ առաւելութենէն, նոյնիսկ Հայաստանի հողային ամբողջութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ ։

Պ. Վիշինսքիի յայտարարութիւնը կարդալէ ետք, ամէնէն միամիտ Հայն ալ պիտի փորձուէր հարցնելու իրեն.

— Ընկե՛ր, միջազգային ժողովի մը մէջ դուք կը կրկնէք Վրացի գիտուններուն պահանջը Կարսի եւ Արտահանի մասին. այդ առթիւ չէի՞ք կրնար ձեր ունկնդիրներուն ներկայացնել աւելի չախչախիչ փաստեր՝ ապացուցանելու համար Վանի, Կարինի, Բաղէշի եւ մնացեալներուն հայկական ըլլալու իրողութիւնը՝ պատմական, աշխարհագրական եւ քաղաքական տուեալներով... Ալ չենք յիշեր Ղարաբաղը, Ախալքալաքը, ու Նախիջեւանը որոնք սակայն Հայաստանի սահմաններուն մէջ կրնային մնալ մարաջախտ Սթալինի մէկ խօսքին վրայ ...

Պարզամիտ Հայը պիտի հարցնէր նաեւ Երեւանի վարիչներուն.

— Ո՞ւր էք, ի՞նչ կը բանիք, ինչո՞ւ ձայն-ձուն չէք հաներ երբ ուրիշներ ոտքերով կը պատմեն՝ ակնաւորներու բերնով ...

Բնականաբար մենք՝ ոչ Վիշինսքիներէն, ոչ ալ Երեւանի մեր եղբայրներէն է որ պատասխան կը սպասենք այդ հարցումներուն ։

Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ եղած յայտարարութիւնը ապացոյց մըն է որ Խորհրդային Միութիւնը հայկական պահանջներով զբաղելու ոչ ժամանակ ունի, ոչ ալ տրամադրութիւն ։

Երեք տարի է որ հրապարակ իջած է մեր Դատը, բայց Մոսկուայի կառավարութիւնը պաշտօնական ոչ մէկ քայլ առած է ի նպաստ անոր լուծումին առնուազն յուսադրելու համար ժողովուրդ մը որ արիւն թափեց Միութեան սահմաններուն պաշտպանութեան համար ։

Պաշտօնական յայտարարութիւններ այստեղ, այնտեղ, պաշտօնական առիթներով, բայց երկրորդական քարտուղարներու միջոցաւ միայն ։

Ընդհանուր խօսքեր, քանի մը ճառ, կաթողիկոսական յուշագիր, կոչեր, քարոզ եւ այդքան ։

Նոյնիսկ Երեւանը իբրեւ «անկախ» պետութիւն չհամարձակեցաւ թանձրացեալ կերպով ներկայացնելու մեր պահանջները առ որ անկ է ։

Միայն Արտասահմանն էր որ դողդոջուն քայլեր առաւ հարցը արծարծելու եւ արդարութիւն պահանջելու համար՝ Մեծերէն ։

Իրականութիւնն էր որ ամէնէն առաջ մեր պահանջները ներկայացուց միջազգային խորհրդաժողովի մը 1945ին ։

«Չըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանին կը պատկանին »։

Անգամայն յաջորդաբար ալ ուրիշ բան ըսած չունին քանի մը տարիէ ի վեր ։ Բակ Անգլիոյ արտաքին նախարարը այդքան առաջ չգնաց, երբ կը կատարէր իր ծանօթ — ու դատապարտելի — ելոյթը 1946ի փետրուարին ։

Խորհրդային Միութեան համար այսօր կայ միայն Վրացիներուն պահանջը երկու նահանգներուն մասին ։

Ուիլքիեան Հայաստանի ծրագիր չկայ իր օրակարգին վրայ, գոնէ առայժմ ։ Օրակարգի վրայ դրուելէն ետքն ալ տակաւին չենք գիտեր թէ մեր հայրենիքը ինչ չափով պիտի օգտուի կամ ինչ բաժին պիտի ստանայ իր պատմական հողերէն ։ Կարսն ու Արտահանը իր դրացիներուն «անվիճելի իրաւունքը նկատող պետութեան» ներկայ քաղաքականութիւնը շատ ալ յոյս չի ներշնչեր այդ տեսակէտէն ։

Ժ.

Կարս եւ Արտահան

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք բառացի թարգմանութիւնը խորհրդային «Թաս» գործակալութեան թիւ 54 եւ 3 Նոյեմբեր 1947 թուակիր պաշտօնական զեկոյցին՝ Պ. Վիշինսքիի Հոկտեմբեր 24ի Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին մէջ ըրած ծանօթ յայտարարութեան վերաբերեալ — (Հալէպի մեր պաշտօնակիցը իր 24 դեկտեմբերի թիւին մէջ կը հրատարակէ զեկոյցին ռուսերէն պատճէնին լուսանկարը, ի պէտս զարգացնելոց) —

— «Ան (Սէլիմ Սարփեր) ի միջի այլոց կը յայտարարէ, թէ Խ. Միութեան մղած հակաթուրք քարոզչութեան մէջ՝ որոշ տեղ կը գրաւէ Թուրքիայէն անոր հողերու անջատման քարոզչութիւնը եւս ։ Պ. Սարփեր նկատի ունի Կարսը եւ Արտահանը եւ առ այդ կը յիշատակէ Մոսկուայի մամուլին մէջ հրապարակուած նամակը Վրացի երկու ակադեմականներու, որոնք կ'ապացուցանեն, թէ ճիշդ այդ հողերը, որոնց յիշատակութիւնն ըրաւ հոս Թուրք պատուիրակը, վաղուց անտի վրացական հողեր էին ։

«Այս բոլորը ապացուցուած են այնքան համոզիչ կերպով, որ ես կրկին անգամ խորհուրդ պիտի տայի Պ. Սարփերի՝ կարդալ այդ նամակը Վրացի ակադեմականներուն,— երկուքն ալ, թէ Ճանաշիա եւ թէ Բերձենիշվիլի, իսկական անդամներ վրացական գիտութեանց կաճառին — որոնք կ'ապացուցանեն, թէ անգամ այն շրջանին, երբ Թուրքիա գրաւած էր այդ հողերը, այդ շրջանին իսկ՝ ան պահած էր անոնց հին վրացական անուանումները ։ 1595ին փաստաթուղթ մը հրատարակուեցաւ (Թուրքիոյ կողմէ.— «Յառաջ») , որ կը պահուի այսօր վրացական գիտութեանց կաճառին մէջ, «Ընդարձակ Մատեան Վրացական Վիլայէթի»,ուր, ի թիւս այլ շրջաններու,կը յիշատակուին եւ այսպիսիք, ինչպիսիք են, օրինակ Փանաքի (Գանա), Չըլտըրը, Փոցխովի, Արտահան ։ Այս շրջաններուն մէջ միայն Վրացիներ կ'ապրին, եւ հոս՝ Թուրքերու քանակը կամ շատ չնչին է կամ Թուրքեր բնաւ չկան ։

«Այսպէս, այդ նամակին հեղինակները, խաղաղօրէն,— ինչպէս եւ վայել է ակադեմականներուն, որոնք իրենց զբաղումով իսկ չափազանց խաղաղ մարդիկ են արդէն,— կ'արտայայտուին, ինչպէս յայտնի է ձեզի, այն իմաստով, որ այդ հողերը պէտք է վերադարձուին վրացական հանրապետութեան, Վրաց ժողովուրդին, թէ պատմական, թէ աշխարհագրական եւ թէ քաղաքական ու բոլոր այլ հիմերով ։ Անվիճելի արդար է այն պատճառով, որ վրացական են այդ հողերը »։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ մասնագէտներ վերջերս խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Մանշի տակէն փապուղի մը շինելու եւ երկու երկիրներուն միջեւ «ցամաքային» կապ մը հաստատելու համար ։ Այս ծրագիրը, առնուազն յիսուն տարի է սեղանի վրայ էր, բայց անկարելի եղած էր իրարու հետ հաշտեցնել երկու երկիրներու զինուորական իշխանութեանց տեսակէտները ։ Որոշուած է, սակայն, առմիջական եւ գործնական քայլեր առնել այդ ուղղութեամբ եւ փապուղին շինել յառաջիկայ վեց տարուան մէջ ։ Անգլիացի ճարտարագէտները կ'առաջարկեն երկու ճամբայ շինել, մէկը երկաթուղիի իսկ միւսը կառքերու համար ։ Ֆրանսացիները բաւական կը նկատեն միայն առաջինը ։ Փապուղիին ամբողջ երկարութիւնը պիտի ըլլայ 36 մղոն, իսկ ջուրին տակէն անցնող հատուածին երկարութիւնը — Կալէէ հրուանդանէն մինչեւ Ֆոքսթըն — 24 մղոն ։

Պերլինի Գաղտնի փաստաթուղթը

Բրիտանական դահլիճը այս շաբթու պիտի զբաղի «M» փաստաթուղթով որ քանի մը օր առաջ երեւան հանուեցաւ Պերլինի մէջ եւ որուն նպատակն էր ընդհանուր գործադուլ հռչակել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, յառաջիկայ մարտին՝ Մարշըլի ծրագիրը ջուրը ձգելու համար ։

Պատերազմական նախարարը, Շինուէլ, երէկ Լոնտոն վերադարձաւ Գերմանիայէն ուր գացած էր խորհրդակցութիւն ունենալու համար բրիտանական գօտիին ընդհանուր հրամանատար Սըր Պրայըն Ռապըրթսընի հետ ։

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ Անգլիա աւելցնէ իր զինուորներուն թիւը Գերմանիոյ մէջ ։ Լուրեր կան նոյնիսկ որ երկրորդ գաղտնի փաստաթուղթ մը եւս երեւան հանուած է՝ նախորդին շատ նման ։ Փորձեր կը կատարուին կազմակերպելու համար գերմանական ազգային մարմին մը որուն մաս պիտի կազմեն Նացիներու նախկին բանակին յայտնի զինուորականները ։ Այս կազմակերպութիւնը օժանդակութիւն պիտի ստանայ կարմիր բանակէն որ գործակալներ ունի ամերիկեան եւ բրիտանական գօտիներուն մէջ եւ պիտի աշխատի զինուորական վնասարարութիւն կատարել կարգ մը կեդրոններու մէջ ։

Վախ կայ որ խռովութիւններ սկսին Գերմանիոյ մէջ փետրուարին ։ Վտանգաւոր ամիսներ կը նկատուին Մարտը եւ Ապրիլը ։ Լոնտոնի մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Խորհրդային Միութիւնը Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ, վերջին ամիսներուն, իր կրած պարտութիւններէն ետք, նոր «ռազմադաշտ» ընտրած է Գերմանիան միշտ միեւնոյն նպատակին համար — ձախողեցնել Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը ։

★ Պերլինի համայնավար օրկանը խօսելով փաստաթուղթին մասին եղած պաշտօնական յայտարարութեանց շուրջ, կը պահանջէ որ Միջդաշնակցային հակակշիռի յանձնախումբը քննութիւններ կատարէ անմիջապէս ։ Համայնավար կուսակցութիւնն ալ, իր կարգին, կը պահանջէ որ Դաշնակից պետութիւնները յայտնեն թէ խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթը ուր, երբ, ինչպէս եւ որուն մօտ «գտնուած է» ։

Բրիտանական իշխանութիւնները բացարձակօրէն կը մերժեն գոհացնել այս վերջին պահանջը եւ կը կրկնեն որ փաստաթուղթը վաւերական է ։ Համայնավարները կը պնդեն որ [illegible] շինծու է, իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Անգլիացիներուն յայտնութիւնը մեծ յուզում յառաջ բերած է ։

Ֆրանսա 53 միլիոն տոլարի նպաստ ստացած է 24 օրուան մէջ

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը, Պ. Ճեֆըրսըն Քէֆըրի, շաբաթ օր Ամերիկեան Առեւտրական Կրասենեակին բացառիկ նիստին մէջ յայտարարեց, որ Ֆրանսա մինչեւ Յունուար 10— Միացեալ Նահանգներէն ստացած է 53 միլիոն տոլարի արժողութեամբ զանազան ապրանքներ — ածուխ՝ 1.250.000 թոն (արժէք 25.500.000 մ. տոլար), ցորեն՝ 140 հազար թոն (արժէք 18.250.000 մ. տոլար), քարիւղ՝ 200 հազար թոն (արժէք 4.500.000 մ. տոլար), քիմիական նիւթեր, ճարպեղէն, բամպակ եւն. 28.000 թոն (արժէք 5 միլիոն տոլար) ։

Դեսպանը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ.— Այս առաքումները ոչ միայն թանկագին նպաստ մը կը բերեն Ֆրանսայի ժողովուրդին, այլեւ ցոյց կուտան թէ Ֆրանքօ-ամերիկեան գործակցութիւնը որքա՜ն առաւելաշատ է երկու երկիրներուն համար ։ Միացեալ Նահանգներուն համար, Ֆրանսան անկիւնաքարն է Եւրոպայի վերականգնումին ։ Լաւատես ենք Ֆրանսայի ապագային մասին եւ կը մաղթենք որ ամերիկեան օժանդակութիւնը պիտի նպաստէ որ այս երկիրը վերագտնէ արտադրելու իր նախկին կարողութիւնը ...

Պաղեստինի դէպքերը

Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն թէ շաբաթ օր Անգլիացի զինուորները ականազերծելով սուրիական սահմանի մօտերը վար իջնելով, ետ մղեցին Արաբները որոնք երկու շաբաթէ ի վեր կը յարձակէին սահմանամերձ հրէական գիւղերուն վրայ ։ Հրեաները երեւան հանեցին 35 Հ. [illegible] դիակները ։

Անգլիացի զինուորները օդը հանեցին արաբական եւ հրէական երկու տուներ Թէլ Ավիվի եւ Յաֆայի ճամբուն վրայ, որովհետեւ զինարաններու վերածուած էին ։ Հականոս հրէական ընկերակցութիւնը նոր ուժեր կը համախմբէ Հարաւային Պաղեստինի մէջ ։

★ Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչները մօտ օրէն Պաղեստին պիտի հասնին փոխանցման պատրաստութեանց հետեւելու համար ։ Բրիտանական ուժերը պիտի մեկնին ամէնէն ուշը Մայիս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թուրքիոյ երկաթուղիները եւ ճամբաները

Թուրքերը գիտակցական աչք մը բանալով, լաւ կ'ըմբռնեն երկաթուղիներու եւ ճամբաներու կարեւորութիւնը: Առաջին համաշխարհային պատերազմին, Թուրքիա ահռելի կորուստներու ենթարկուեցաւ ցամաքային հաղորդակցութեան միջոցներու անբաւարարութեան հետեւանքով: Երկար շաբաթներ, ամիսներ կը տեւէր զօրամասի մը մէկ ճակատէն միւսը փոխադրութիւնը :

Քէմալական Թուրքիան երբ ձերբազատուեցաւ օտար տնտեսական կապանքներէն, առանձին ուշադրութիւն դարձուց երկաթուղային ցանցի տարածման դէպի երկրին խորերը :

Օսմանեան կայսրութեան օրով, Թուրքիոյ երկաթուղիները ամբողջովին կը պատկանէին օտար ընկերութիւններու, որոնք արտակարգ մրցակցութեան մէջ էին նոր մենաշնորհներ ստանալու համար: Առաջին դիրքի վրայ կուգար Ֆրանսան՝ Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Անատոլուի արեւմտեան՝ շրջանի երկաթուղիներով: Անգլիան ունէր՝ Իզմիր Այտըն գիծը, իր ճիւղաւորումներով: Գերմանիա յաջողեցաւ Ապտիւլ Համիտէն ձեռք բերել Հայտար Փաշա – Պաղտատ գիծի մենաշնորհը : Քայզերի ծրագիրն էր Համպուրկ – Կ. Պոլիս ճամբայով փնջել Պարսկական ծոցը, Հնդկաստանի անմիջապէս մօտը:

Պաղտատի մենաշնորհը էական պատճառ մը դարձաւ որ Անգլիացիները — ինչպէս կը պատմէ ռուս արտաքին նախարար Սազանով իր յուշերուն մէջ — ուժ տան Համիտի դէմ պատրաստուած Երիտ. Թուրքերու յեղափոխական շարժումին եւ Սուլթանը ի վերջոյ գահընկէց ըլլայ: Համաշխարհային առաջին պատերազմին Գերմանիա դարձեալ իր ազդեցութեան ներքեւ առաւ Թուրքիան, շարունակուեցաւ Տաւրոս – Պաղտատ գիծի կառուցումը, ճամբաներու վրայ հազարաւոր Հայեր չարաչար աշխատցուց :

Քէմալական Թուրքիան թէեւ կորսնցուց Պաղտատի գիծին մէկ մասը, բայց մենաշնորհներու ջնջումով, իր երկրին մէջ գտնուած 4132 քիլոմեթր երկարութեամբ երկաթուղագիծերը գնեց օտար ընկերութիւններէն վճարելով 93 միլիոն ոսկիի գումար մը :

Նոյն ատեն նոր Թուրքիան յաջողեցաւ արեւմտեան շրջանին մէջ գոյութիւն ունեցող երկաթուղային ցանցը տանիլ դէպի երկրին կեդրոնը ու այժմ ճիգ կը թափուի հասցնելու արեւելեան սահմանները:

Յիշենք գլխաւոր նոր գիծերը: Այժմ մայրաքաղաք Էնկիւրիէն երկաթուղին կ'երթայ մինչեւ Կեսարիա – Սվազ – Երզնկա — Էրզրում : Իսկ Էրզրում – Սարը Գամըշ գիծը որ հին է եւ Ռուսերու կողմէ շինուած է, արդէն առաջ կը տարուի լայն գիծին կառուցումը: Սեբաստիան կապուած է դէպի հիւսիս Սամսոնէն Սեւ Ծովի վրայ: Միւս կողմէն Սեբաստիա — Մալաթիա գիծը կը շարունակուի հասցնելու համար Այնթապ եւ Մարաշ :

Անցնող պատերազմին առանձինկարեւորութիւն ընծայուեցաւ Սեբաստիա –Տիարպեքիր գիծը երկարելու Տաւրոսի վրայով Թաթուան, Վանի լիճին արեւելքին եզերքը: 1940ին գործի սկսուեցաւ եւ անցեալ տարի աւարտեցաւ Տիարպեքիր Բալու 70 քիլոմեթրնոց գիծին շինութիւնը, իսկ նոր աւարտեցաւ Բալու Կէնճի (Մուշէն քիչ հեռու) միջեւ եղած 60 քիլոմեթր երկարութիւնը: 1947 Դեկտ. 16ին մասնաւոր հանդիսութիւնով մը կատարուեցաւ այս գիծին բացումը: Այդ ճամբային 100 քիլոմեթրի երկաթի գիծերը պատրաստուած են Քարապիւքի երկաթի եւ պողպատի գործարանին մէջ: Նոյնպէս Թուրքիոյ մէջ նոր հաստատուեցաւ մեծ գործարան մը վակոններու պատրաստութեան համար :

Այսպէսով քէմալական շրջանին կառուցուած երկաթուղագիծի երկարութիւնը հասած կ'ըլլայ 3576 քիլոմեթրի, որուն համար 500 միլիոն Թրք. ոսկի ծախսուած է: Նախապէս օտար ընկերութիւններէն գնուած 4132 քիլոմեթր երկաթուղագծով միասին, ներկայիս կ'ունենայ 7708 քիլոմեթր երկաթուղի :

Յառաջիկայ տասը տարուան համար, ծրագրուած է նոր 2300 քիլոմեթր երկարութեամբ կառուցում մը: Այդ ծրագրին մէջ է կէնճ հասած գիծը երկարել մինչեւ Թուրքեւպարսկական սահմանը: Այս շինութիւններուն համար կարեւոր ապսպրանքներ տրուած են ամերիկեան ընկերութիւններու:

Այսքան մեծ նշանակութիւն տրուած երկաթուղագծերը, մանաւանդ արեւելեան նահանգներուն մէջ՝ երբեք հասութաբեր չեն պետութեան համար: Բոլորովին երեսի վրայ ձգուած այդ ընդարձակ տարածութիւնները չունին անհրաժեշտ բնակչութիւնը զարգացնելու համար երկրագործական ու այլ արտադրութիւններ, շահարկելու երկաթուղագծերը որոնց կառուցումը եւ թէ պահպանումը մեծ ծախքերու կարօտ է: Թուրք պետութիւնը ոչ միայն շահ չստանար երկաթուղիներէն, այլեւ իր պիւտճէին մէջ մեծ բաժին մըն են ատոնք :

Նկատի առնելու է նաեւ որ ներկայիս բոլոր երկիրներուն մէջ ինքնաշարժով փոխադրութիւնները կը մրցին երկաթուղիներու հետ. առաջինները նուազ ծախքի կարօտ են ու աւելի շահաւէտ են: Զինուորական նպատակով ալ, այժմ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի ինքնաշարժերով փոխադրական միջոցներուն :

Այս պատճառով ալ Մ. Նահանգներէն Թուրքիա ղրկուած առաքելութիւնները ծրագրեցին եւ արդէն իսկ ձեռնարկած են ճամբաներու շինութեան :

Թուրքիոյ մէջ 40 հազար քիլոմեթր ճամբայ կայ որ քաղաքները կը միացնէ գաւառներուն: Ճամբաներուն մեծ մասը ինքնաշարժերու համար անգործածելի են: Պետութիւնը Թուղթի վրայ մտադրած է շինել կէսը 20 հազար քիլոմեթր ճամբայ, որուն համար 800 միլիոն Թրքական ոսկիի կարիք կայ :

Զինուորական նպատակով, առաջին անգամ պիտի ձեռնարկուի Իսկէնտէրունէն մինչեւ Էրզրում երկարող ճամբու շինութեան, Ամերիկացի մասնագէտներու հսկողութեան տակ :

Առաջին համաշխարհային պատերազմին, հետեւակ զօրամասերու փոխադրութիւնը Իսկէնտէրունէն մինչեւ Էրզրում, հնարաւոր չէր ամսուան մը ընթացքին: Ինքնաշարժերու եւ երկաթուղագծերու աւարտելու պարագային, մէկ քանի օրէն կը կտրուի նոյն երկարութիւնը :

Մինչեւ այժմ Թուրքիոյ ներքին գաւառները, մանաւանդ Արեւելեան նահանգները անմատչելի վայրեր էին եւրոպական քաղաքակրթութեան համար: Մեծ պետութիւններու մրցակցութիւնը այդ կացութիւնը ստեղծած էր, փոխադարձաբար զիրար վանելով: Ցարական Ռուսաստանը ամէն ճիգ կը թափէր որպէսզի եւրոպական ընկերութիւններ չկարողանան իրենց ազդեցութիւնը տարածել դէպի Թրքահայաստան: Օսմանեան Սահմանադրութեան շրջանին, հանդուցեալ ընկեր Գարօ Փաստրմաճեանը արտակարգ ճիգ թափեց որպէսզի Չեսթըրի ընկերութեան տրուի եւ չուտով ձեռնարկուի Թրքահայաստանի երկաթուղիներու կառուցումը: Ռուս եւ գերման էմփրիկներ ձախողեցուցին այդ ծրագիրը, Հանրային Շինութեանց նախարար Ռուլատի մէջի միջոցով եւ որուն դէմ Արմէն Գարօն բուռն պայքար մը մղեց:

Այդ օրերէն ի վեր Ռուսաստան շատ տարիներ կորսնցուց եւ այսօր դարձեալ Չեսթըրներու հայրենակիցները կը տեղաւորուին այդ մարզերուն մէջ, ամբողջ արաբական ընդարձակ շրջանները իրենց տնտեսական ու քաղաքական ազդեցութեան ներքեւ առնելէ ետք :

Թուրքիան քառորդ դարու ընթացքին, կրկնապատկելու վրայ է իր երկաթուղիները: Իսկ Կովկասի մէջ ձարերու օրով շինուած երկաթուղագծերը կարեւոր յաւելում դեռ չունեցան, որովհետեւ Ռուսաստանի նոր վարիչները զբաղած են ընկերային մարզանքներով եւ միջազգային յեղափոխութեան քարոզչութեամբ :

Գ. ԼԱՃԵԱՆ

Յստակ է մեր դիրքը Ներգաղթի հանդէպ

Ներգաղթի մասին մեր նախորդ գրութիւններով, մենք աշխատեցանք, չափով մը միայն, պարզել իրական կացութիւնը :

Մեր քննութեան համար, նկատի առած էինք միայն եւ բացառաբար չոր փաստեր, առանց մօտենալու այն մանրամասնութիւններուն, որոնց մէջ դժուար չէր տեսնել մեր «Հայաստանասէր» ներու իսկական, ոչ հայկական եւ Հայաստանական ժանգոտ դէմքերը :

Գիտակցաբար եղած այս անտեսումը նաեւ անոր համար, որ ինչպէս կրկնած ենք միշտ, ներգաղթի հարցը մեզի համար հիմնական խնդիր մըն է, ազգահաւաքման թէ քաղաքական տեսակէտներով: Մեր վերաբերմունքը այս խնդրին շուրջ ճշդուած է եւ կը ճշդուի ոչ թէ «Հայաստանասէր յառաջդիմականներու» այս կամ այն արարքներէն, այլ մեր երկրի եւ ազգային հիմնական պահանջներէն եւ իրական հնարաւորութիւններէն :

1945ին, Մոսկուայի ընդհանուր ազդանշանին վրայ չէր, որ մենք որդեգրեցինք ներգաղթի քաղաքականութիւնը: Մեր դիրքը եւ մեր պահանջները այս խնդրի վերաբերմամբ, ծանօթ էին եւ յստակ բոլորին՝ դեռ երկար տարիներ առաջ:

Հիմնական տարբերութիւնը մեր եւ մեր հակառակորդներու միջեւ, աւելի ճիշդը մեր եւ Խորհրդ. վարիչներու միջեւ, այն էր, որ այս վերջինները, 1945էն առաջ կը մերժէին ներգաղթին տալ ազգային պահանջի բնոյթ, անշուշտ նկատի ունենալով իրենց քաղաքական բարդ կացութիւնը :

Ռուսեւթրքական բարեկամական ուխտը եւ դեռ բազմաթիւ այլ համաձայնութիւններ, այդ շրջանին շատ աւելի մեծ արժէք մըն էին անոնց համար, քան ներգաղթը :

Հարկ կայ յիշեցնելու, որ մինչեւ այդ շրջանին, ներգաղթի մեր պահանջը կը նկատուէր, որպէս «հայ բուրժուազիայի պահանջ» ու դեռ«երազուած ծովէ ծով Հայաստանը՝ Թուրք աշխատաւորութեան հողերի վրայ»:

1945ին, երբ պահ մը կարծուեցաւ թէ հրաշքներ պիտի կատարուին Խորհրդ. իրականութեան մէջ, որպէս հետեւանք յետ-պատերազմեան նոր կացութեան ամէն հայ, իրաւացիօրէն կը յուսար որ Խորհրդ. իշխանութիւնը որդեգրած է նոր ուղղութիւն մը հայ քաղաքական դատի, ինչպէս նաեւ ներգաղթի մասին:

Զկրկնենք առկէ ի վեր տեղի ունեցող փոփոխութիւնները եւ կատարուած իրողութիւնները :

Փաստը այն է, որ զանգուածային ներգաղթը՝ կապուած յատկապէս հայկական հողերու ազատագրութեան եւ Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման գործին հետ, մնաց դժբախտաբար այն կէտին վրայ, ուր որ էր 1945էն առաջ:

Կա՞յ ուրեմն բարեմիտ հայ մարդ, որ ներկայ պայմաններուն — բնել կ'ուղեմ մեր երկրի ներկայ սահմաններուն մէջ—հնարաւոր գտնէ այլեւս խօսիլ եւ աղմկել զանգուածային ներգաղթի մասին :

Անտարակոյս որ ոչ: Որով, խոստովանինք, որ անպատակ եւ վնասակար ալ է տեւականօրէն աղմկել ներգաղթի շուրջ, երբ քանի լուութիւն կը պահուի նոյնպէս, հայկական հողերը Հայաստանին միացնելու կենսական հարցին շուրջ :

Բայց, եթէ հակառակ այս աղաղակող իրականութեան — այս ալ աւելցնենք, որպէս հետեւանք, ընդհանուր միջազգային յարաբերութեանց բարդութիւններուն — ներգաղթի շուրջ աղմուկը կը սատականայ անդադար այդ արդէն, խնդրին մէկ ուրիշ կողմը կը ներկայացնէ :

Այդ մեր հակառակորդներու արտակարգ աճապարանքն է արդէն, Դաշնակցութիւնը վերջնապէս թաղելու իրենց տենչէն ծնած :

Հայկական պահանջներու մասին Խորհրդային աշխարհին մէջ ստեղծուած նպաստաւոր մթնոլորտը — բացատրուեցաւ սխալ ձեւով:

Ընդհանուր ցանկութիւններն ու մաղթանքները — իրականութեան տեղ առնուեցան :

Հայկ. Դատը վերջնապէս եւ լիովին լուծուած ձեւացուցին, իսկ զանգուածային ներգաղթը նոյնպէս կատարուած փաստ :

Ուրախութեամբ չէ, որ կ'արձանագրենք այս մերկ իրողութիւնները — այլ շատ խոր ցաւով եւ դառնութեամբ :

Մեր հակառակորդներուն համար անշուշտ ըմբռնելի չեն մեր այս բացատրութիւնները, այլապէս իրենց կ'ինար այս դերը: Եւ այս՝ յանուն Հայաստանի եւ հայութեան շահերուն,գաղթահայութեան եւ Խ. Հայրենիքի կապերու ամրապնդման :

Անոնք՝ այս դերը չեն կատարեր, որովհետեւ իրենց բուն դերը այլ է :

— Շահագործել ներգաղթը Դաշնակցութեան դէմ, պայքար մղելու եւ քայքայելու գաղութները, ինչպէս ցոյց տուին վերջին երկու տարուան դէպքերը :

Այսպէս է, որ անոնք՝ փոխանակ անապահովութեան, այլասերման եւ ամէն տեսակի թշուառութեան մատնուած գաղութները, հայրենիք փոխադրելու չվարանեցան դժուարութիւններ ստեղծել բոլորովին ապահով (գոնէ որոշ տարիներու համար դեռ) գաղութներու մէջ — Ամերիկա, Եգիպտոս, Ֆրանսա եւն.), ցուցական ներգաղթի ձեռնարկներով :

Զենք խօսիր դեռ եւս Խ. Հայաստանի սահմաններէն՝ Խ. Միութեան զանազան շրջաններու մէջ բազմութիւններու մասին ալ որոնց ներգաղթը շատ աւելի կենսական եւ հրամայական անհրաժեշտութիւն մըն է, քան Ամերիկայէն եւ Եգիպտոսէն :

Այս բոլորէն ետք, պարզ է, որ եթէ մարդիկ կան «Յառաջդիմական» թէ «Հայաստանասէր», որ պիտի չուզեն անհրաժեշտ դասը հանել, Դաշնակցութիւնը չէ որ իրենց պիտի նայի: Այս պատճառով ալ, այսօր աւելի քան երբեք յստակ է եւ պայծառ Դաշնակցութեան դիրքը ներգաղթի մասին :

Երէկ, այսօր, ինչպէս վաղը, ներգաղթը կը մնայ Դաշնակցութեան հիմնական պահանջներէն մէկը :

Միշտ, դրական եւ կարեւոր գործ մը ընդունելով ներգաղթը, Դաշնակցութիւնը այսօր այլեւս պիտի չհանդուրժէ այն բոլոր մեքենայութիւններուն, որոնք կը կատարուին ներգաղթի անուան շուրջ :

Այս ընդհանուր սկզբունքի սահմաններու մէջ

«Ամերիկահայ Ցառաջդիմական Միութիւնը հակա-ամերիկեան կազմակերպութիւն մըն է»

ԽՄԲ.— Պոսթընի «Հայրենիք»ի Դեկտեմբեր 14ի թիւէն.—

Քանի մը օր առաջ ամերիկեան կարգ մը թերթեր հրատարակեցին Միացեալ Նահանգներու ընդհ. դատախազ Թամ Քլարքի կազմած ցանկը, ուր նշանակուած էին անունները հակա-ամերիկեան գործունէութիւն ունեցող 70 կազմակերպութիւններու եւ կոմունիստներու հակակշիռին ներքեւ գտնուող 11 դպրոցներու։ Այդ ցանկին մէջ դրուած էր նաեւ անունը հայ բոլշեւիկներու կազմակերպութեան, որ ծանօթ է հանրութեան «Ամերիկահայ Ցառաջդիմական Միութիւն» անունով։

Երկար ժամանակէ ի վեր, Հայերը Միացեալ Նահանգներու մէջ ճանչցուած էին աշխատասէր, պարկեշտ, օրինապահ ու հաւատարիմ տարր մը։ Հայ բոլշեւիկները սակայն, որոնք հեռաւոր ուժի մը ձեռքին կոյր գործիքներ են, վերջին տարիներու արատաւորեցին Հայու գեղեցիկ անունը ամերիկեան ժողովուրդի ու կառավարութեան աչքին։ Այսօր, Հայ Ցառաջդիմական Լիկը ամբաստանութեան աթոռին վրայ է. ան անցած է սեւ ցանկին մէջ. բայց այդ խմբակի գործունէութեան սեւ ստուերը ինկած է նաեւ ամերիկահայ գաղութին վրայ։ Այդ է մեզ համար ամէնէն ցաւալին։

Ամերիկայի մէջ «Հայ Ցառաջդիմական»ը նոյնինքն հայ բոլշեւիկն է. անոր օրկանը «Լրաբեր»ն է, որ աւելի 10 տարի առաջ յաջորդած է «Բանուոր»ին։ Եթէ թղթատենք այս վերջինի հաւաքածոն, ինչեր պիտի չգտնենք հոն. սեւով ճերմակի վրայ ան յաճախ գրած է, որ շուտով Ամերիկայի մէջ ալ, Փաշիզմի փլատակներուն վրայ, պիտի ծածանի համաշխարհային միջազգայնականի կարմիր դրօշը։ Եւ «կարմիր դրօշը ծածանեցնելու» այս նոյն գիծը ուղիղ թելի մը նման անցած է նաեւ «Լրաբեր»ին։ Տարբերութիւնը «Բանուոր»ին ու «Լրաբեր»ին միջեւ այն եղած է, որ մինչ առաջինը չէր ծածկեր իր բոլշեւիկ մը ըլլալը, «Լրաբեր»ը, թէեւ ամէն օր կը թափէ իր թոյնը, բայց կը կեղծէ ինքզինքը եւ հազար կտոր կ'ըլլայ իր հոգին ծածկելու։ «Լրաբեր» եւ իր հետեւորդները ոչ մէկ ատեն այր եղած են. անոնք միշտ քաջութեան պակասէ տառապած են։

«Ցառաջդիմական» խմբակը բոլշեւիկ կազմակերպութիւն մըն է։ Մտէք այդ խմբակի ոեւէ մէկ ակումբը եւ պիտի տեսնէք հոն Ստալինի մեծադիր նկարները, որոնք կը փայլին պատերու վրայ, կամ պիտի տեսնէք որ բոլշեւիկեան գրականութիւնն է որ սնունդ կուտայ անոր բոլոր անդամներուն։ Հայ Ցեղափոխութեան մեծագոյն դէմքերու նկարներ չկան հոն, չկան նոյնիսկ Խրիմեաններու, Ալիշաններու, Նալբանդեաններու կամ Աբովեաններու նկարներ։ Այլեւս աւելորդ է խօսք իսկ ընել Ամերիկեան Հանրապետութիւնը կերտողներու. անոնք բուրժուաներ ու իմպերիալիստականներ են, որոնք ոչ թէ պիտի յարգուին, այլ պիտի դառնան նշաւակ յարձակման։ Եւ ինչ կարելի է սպասել այսպիսի Հայերէ, որոնց ամէնէն փայլուն գաղափարախօսը, վերջերս, Հայաստան մեկնելու առթին իր ճամբու վրայ՝ Մոսկուայի մէջ, նախ եւ առաջ ուխտի գնաց Լենինի դամբանին՝ իր երախտագէտ սրտի տուրքը տալու համար «մեծերու մեծին». առանց բացէ մը մտածելու որ հայութեան համար «մեծերու մեծ» մըն ալ մեր անմահ Մեսրոպն է, որուն ոսկորները կը հանգչին Երեւանի այնքան մօտիկ Օշականի մէջ։ Լենինի դամբանին այց տուող բոլշեւիկ պարոնը շաբաթներով Երեւան մնաց, բայց ան մտքէն իսկ չանցուց Օշական երթալ՝ Մեծ վարդապետի դամբանին այց մը տալու համար։

Ըստ այս երկրի կառավարութեան, Հայ Ցառաջդիմական Միութիւնը հակամերիկեան կազմակերպութիւն մըն է եւ ատոր համար ալ ան սեւ ցանկին վրայ դրուած է։ Ան շատոնց այդ ցանկին վրայ էր, ու եթէ այսօր միայն, ուրիշ կազմակերպութեանց կարգին, անոր անունն ալ հրատարակութեան կը տրուի, այդ միայն անոր համար է, որ միամիտ Հայեր չմոլորին եւ չիյնան անոր սեւ ծուղակին մէջ։

Հայ Ցառաջդիմական Միութիւնը արժանի էր այս պատիժին։

է որ մենք կրնանք ուժ տալ ներգաղթին։

Այս միեւնոյն սկզբունքներու սահմաններու մէջ է, որ մենք պիտի կռուինք եւ պայքարինք ներգաղթը՝ պառակտումի, ատելութեան եւ գաղութներու քայքայման ձգտող բոլոր տեսակի հերկիչներուն դէմ։

Թ. Ս.

«ԹԱՄՎԻՐ»ի մէջ Թահա Թօբու «Ազգային պայքարի ընթացքին Ատանա» խորագրով թերթօնին մէջ կը պատմէ Ատանայի գրաւումը եւ ի մէջ այլոց կը գրէ.

«1918 Դեկտեմբեր 17ին Մերսին ելած ֆրանս. եւ հայ զօրքեր Դեկտեմբեր 19ին Թարսուս մտան։ Մէկ օր ետք, այսինքն 20ին, 300 հոգինոց առաջին զօրամասը Ատանա եկաւ։ Միակ ուշագրաւ կէտը սա էր որ այդ ֆրանսական զօրամասին հարիւրին 80ը Օսմանեան հպատակ Հայերէ բաղկացած էր։ Ասոնք կամաւոր Հայեր էին։ Դժգոհութիւնը կ'աւելնար այն իրողութենէն թէ քաղաքը Ֆրանսացի զինուորներէ աւելի տեղացի եւ զինեալ հայ քոմիթաճիներու կողմէ կը գրաւուէր։

«Քաղաքին ամէն կողմը հայկական եւ հելլէն դրօշներ կախուած էին։ Հայ զինուորները փողոցներուն մէջ խրոխտաբար կը շրջագայէին եւ մահմէտականներու կրօնքին եւ հաւատքին կը հայհոյէին։

«Առանց դժուարութեան չեղաւ սակայն Կիլիկիոյ գրաւումը։ Նիհատ փաշայի կողմէ հիմնուած իսլամական կազմակերպութիւնները այնքան տարածուած էին որ կրնային ապստամբութեան մղել Ատանան։ Այդ կազմակերպութիւններուն պատրուակն էր հայկական հարստահարութիւնը որ երբեմն դժբախտաբար ճիշդ, շատ անգամ ալ անհիմն ու խեղաթիւրուած, առհասարակ չափազանցուած էր։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Աթէնքէն հասած լուրերու, ապստամբները ծանր կորուստներ կրեցին ուրբաթ օր, Նիկրիթայի մէջ։ 64 ապստամբներ սպաննուեցան Լամիայի եւ Տոմոկոսի մէջ։ Կառավարական ուժերը ազատեցին 40 պատանդներ։ Կարնասոս լերան վրայ 17 ապստամբներ սպաննուեցան։ Միսոլոնգիի մէջ, մահուան դատապարտուեցան 26 ահաբեկիչներ։ Հելլէն համայնավար Նիքոլա Զաքարիատէս որ ներկայիս Պելկրատ կը գտնուի, մօտ օրէն Մոսկուա պիտի երթայ Մարկոսի «կառավարութեան» ճանաչումը առաջարկելու առաքելութեամբ։

ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ

Որբուհիին դատին համար իմ կոչիս իբրեւ պատասխան՝ հանգանակութեան մասնակցողներուն ցանկը տուած եմ երկու անգամ։

Ա.— Հոկտեմբեր 29ի թիւով յայտարարուած ցանկին գումարն էր 14.300 ֆրանք։

Բ.— Նոյեմբեր 11ի թիւով յայտարարուած ցանկին գումարն էր 16.350 ֆրանք։ Ընդհ. գումար 30.650 ֆրանք։

Այժմ կուտամ Գ. ցանկ մը։

Ց. Մալաքեանի միջոցով՝ Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ն. Ներսէսեան եւ Տէր եւ Տիկին Վ. Քիպարեան 1000ական ֆրանք։ Այլայ Տէր Վալդանեանի միջոցով՝ Մոնփէլիէէն Ցար. Թահմազեան 1000 եւ Ս. Վարդանեան ու Ս. Գասապեան 500ական։ Զինուոր Պարոյր Թուրեան հեռագրով Ալճերիայէն՝ 2000։ Ծ. Ջոտեան (Նիս) 1000, Օր. Զ. Փափազեան (Փարիզ) 150։ Հայկուհիի ձեռքով՝ Պորտոյէն Տէր եւ Տիկին Հալաճեան եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Տոնէրեան 1000ական, Ա. Քէնտիրեան, Կ. Վարդանեան, Կ. Հալաճեան եւ Հ. Թաշճեան 500ական, իսկ Ճ. Տօնիկեան, Մ. Ցակոբեան եւ Մարգար Ցակոբեան 200ական։ Զմուռնիք Վալանսէն (Բ. անգամ) 1300։ Լիոնէն Ղազար Ղազարեան եւ Սահակ Կէնճեան 500ական եւ Վ. Յահապազեան 300։ Անահիտ եւ Շաքէ Նիկողոսեան (Պուա Քոլոմպ) 300, Ս. Քէնտոյեան (Կարսան) 500։ Վ. Խրիմեանի ձեռքով (Լուար) Կ. Սանճեան 500, Խ. Պալոյեան եւ Վ. Խրիմեան 300ական, Ա. Ասլանեան 150 եւ Գ. Սեդրակեան 100։ Է. Էքսէրճեան (Ալճերիա) 500։ Որբերու համակիր Տիկին մը Փարիզէն 500։ Մ. Քիւրքճեան (Լիոն) 500 ֆրանք։

Այս երրորդ ցանկին գումարը 18.000 ֆրանք։

Երեք ցանկերուն ընդհ. գումարը 48.650 ֆր.։

Այս ցանկերուն հետ ինծի հասած են նաեւ նամակներ, ոմանք հրատարակելի իբրեւ պատմութեան նիւթ, ոմանք ալ տաղձ՝ իմ ուսումնասիրութիւններուս համար,— Բժշկութիւնը առիթ մը եղաւ որ ճանչնամ հայ ցեղը իբրեւ կենսաբանական նիւթ, այս դատը պատճառ մը եղաւ որ աւելի խորանամ՝ ճանչնալու համար հայ ժողովուրդը իբրեւ ընկերային նիւթ։ Եւ ի՞նչ նիւթ,— մարդ ի բնէ հետաքրքիր է դաղտնիքներու ծանօթանալու, բայց երբ կը ծանօթանայ դաղտնիքներուն՝ խորշանքով կը լեցուի հոգին։ Լաւ որ Աստուած-պապան դաղտնիք մըն է դրեր ամէն բանի մէջ։ Վայ անոր որ կը բանայ դաղտնիքի մը քօղը՝ երբ մատղաշ է տակաւին իր հոգին։

Տեսնենք ի՞նչ կը շահի հայ գրականութիւնը ի վարձ այս հետաքրքրութեան։ Առ այժմ շնորհակալութիւն բոլոր իմ բարեկամներուս, որոնք պատասխանեցին կոչիս։ Առիթ կ'ունենամ հարկաւ աւելի լուսաւոր խօսելու իրենց բաժին հանելով իմ հետաքրքրութիւններէս։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Ու տաճարին գմբեթը յանկարծ կը բացուի լայնափեռիկ ....։ Աղօթատար կարաւանը, բարեխօս Սուրբերու առաջնորդութեամբ, լուսեղէն ամպուխի մը վրայէն, կը բռնէ երկինքի ճամբան։ Հսկայ թափօրը զԱստուած կը փնտռէ, մինչ Աստուած, վարը, տաճարին մէջ, սիւնի մը կռթնած, գլուխը կը շարժէ։

Անդրշիրիմեան :

— Հայր Եսայի, միշտ լռութիւն եւ մելամաղձոտութիւն կայ վրադ։ Երկու ոխերիմ թշնամիները՝ վանականին։ Մարդ աշխարհի ալեկոծութիւններէն երբ կ'անցնի մենաստանի անդորրութեան, կ'ենթարկուի հոգեկան տագնապի մը, որ թէ՛ ջերմութիւն է, թէ՛ ցրտութիւն միանգամայն։ Ասոր դարմանը՝ աշխատանք, մարմնի յոգնածութիւն, նոյնիսկ անդամներու հիւանդութիւն։ Լաւ է, որ քիչ մը բանջարանոցին մշակութեամբ պարապիս։ Ցանուն Յիսուս Քրիստոսի զօրութեամբ, կը հաւատամ որ մեծ փոփոխութիւն մը պիտի կատարուի մէջդ....։ Կ'ազդարարէ Վանահայրը խստադէմ, որուն առջեւ ուխտադրութիւնս կը խոնարհեցնէ իր վիզը — հնազանդութիւն։

«Հիմա, արեւը, կիզանուտ, մեծ կրակարան մը բռնած, կանգներ է գլխիս վերեւ, հողը ոտքերս կը լիզէ, կրակէ լեզուներով։ Քարերը բահին ու բրիչին հետ հրախաղութեան են բռնուեր։ Աջիս՝ հայր Սիմոն, արմաւենիի մը ծակոտկէն շուքին տակ, Բանանիներու ցօղունները կը կտրէ ու քարի մը տակ տրորելով, անոնց բարակ թելերէն հաստ չուաններ կը հինէ։

— Հայր Եսայի, կը բացագանչէ յանկարծ, դուն շատ գիտուն, եօթը լեզու կարդացող մարդ ես։ Կ'ըսեն թէ՝ երկիրը կլոր է ու կը դառնայ, հրաշք մը չէ՞ մեր վրայէն չթափիլը։

— Այո, հայր Սիմոն... հրաշք մըն ալ իմ վարունգ, հազար, դդում ցանելս եւ չմահանալս է այս պահուս ....։

Բանջարանոցի եզրին, սապատաւոր ուղտ մըն է չոքեր, կռնակը արեւին։ Հողին, աւազին կարծր ու բոհրած գուղձերուն տակ, խոր քուն մը կը քաշէ քարացած։ Ո՞ր դարը, ոգիներու լուին կարաւանէն բաժնած, բերեր, նետեր է զինք, այս ամուլ ու դաժան սարաւանդին վրայ։ Մկանները բահին սրահատ ատամներուն յենած, ջիղերու գերագոյն պրկումով մը կը նետուիմ վրան։ Այո, գերագանց յոգնածութիւնը կ'ընծայէ գերագանցը բժշկութիւն։

Սապատաւոր հողակոյտը կը սկսի դողալ ու տքալ հեծեծալով, թեւերը թուլնալ։ Կատաղի պայքարէ մը ետք՝ կ'իյնայ ոտքերուս տակ փշրուած ու ջախջախուած։ Աստուած իմ, տապաստին ընդերքէն, դարերու ատամներուն տակ մսաթափ գանկ մը, որ լեզուիս կապերը կը քակէ։

— Ահա, մահն ու կեանքը միասին, ձեռքերուս մէջ։ Ոչ մի զանազանութիւն ... կեանքը մահ է ու մահը՝ կեանք։ Ով, դու կենդանի խորհուրդը անդենականին, խօսիր, խօսիր....։ Ես քու աշխարհէդ չեմ թէեւ, բայց կը ճանչնամ քեզ.. նոյնիսկ կարող եմ հասկնալու քու լեզուդ ...։

— Հայր Եսայի, հայր Եսայի, խելքի եկուր, մի՞թէ ասոր ո՞վ ըլլալը կը գիտցուի... մի՞թէ ոսկորը կը խօսի ....։

— Եղբայր Սիմոն, ես կը ճանչնամ այս գանկին տէրը այնչափ, որչափ քեզի։ Այս մարդը ժամանակին մտեր է այս վանքը, մեզի պէս քուրձ հագած, ապաշխարհեր է աշխարհին դէմ աչքերը գոց։ Աղօթքը հաց, արտասուքը ըմպելի է ըրեր, բնութեան աստուածատուր վայելքները արհամարհեր, վարդն ու կինը սատանաներուն բաժին է հաներ, ու վերջապէս օրին մէկը ափ մը հող ճանկած, չուեր է Անդենական, աչքերը բաց։

Հիմա, կեանքին գերագոյն իմաստը սորված, կը վերադառնայ աշխարհին, ըղձակարոտ աչքերով։ Կ'ուզէ վերապրիլ, վայելել, ինչ որ բնական է ու բանական, ինչ որ հաճելի է եւ անմեղ։ Նայէ, նայէ, ի՞նչ պէս բացեր է խոշոր, խոշոր, իր աչքերն ու բերանը, կարծես կուլ պիտի տայ աշխարհը ....։

— Յիսուս Քրիստոս, ինչ որ կը լսեմ ... դուն մեզ չի համարես ....։

15ին։ Միջազգային կազմակերպութեան աշխատանքներուն պիտի օժանդակեն 4500 Հրեաներ եւ 13.000 Արաբներ մինչեւ որ բաժանումի ծրագիրը գործադրուի ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հոգեւոր առաջնորդը Մահաթմա Կանտի որ կամաւոր ծոմապահութեան սկսաւ անցեալ շաբթու, մահամերձ է՝ համաձայն Նիւ Տէլհիէն հասնող տեղեկութեանց։ «Մահուան անկողինիս մէջն եմ, ըսաւ ան շաբաթ օր, եւ կոչ ըրաւ Փաքիստանի վարիչներուն որ ընդունին իրենց սխալները։ Հնդկաստանի նախկին փոխարքան — այժմ ընդհանուր կառավարիչ — Լորտ Մաունթպէթըն եւ իր կինը այցելութիւն մը տուին իրեն ։

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը տեղի տալով Խորհրդային Միութեան պահանջներուն, որոշեց երկրէն վտարել 15 էսթոնիացիներ ։

ՊԱԹԱՎԻԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն որ հոլանտական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն եւ Հոլանտական Արեւելեան Հնդկաստանի միջեւ զինադադար մը կնքուեցաւ շաբաթ օր՝ Միացեալ Ազգերու պատուիրակներուն միջամտութեամբ։ Այս ձեւով վերջ կը գտնեն աւելի քան հինգ ամիս տեւող արիւնալի կռիւները։ Հանրաքուէ պիտի կատարուի Ճաւա եւ Սումաթրա կղզիներուն ապագան որոշելու համար ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարը յայտարարեց շաբաթ օր թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը Եւրոպայի օժնութեան ծրագրով Եւրոպայի մէջ զինուորական խարիսխներ ստանալու ակնկալութիւններ չունի։ Մեր հիմնական նպատակն է այնպիսի վիճակի մը մէջ դնել եւրոպական ազգերը որ վերագտնեն իրենց առողջութիւնն ու եռանդը, ըսաւ Մարշըլ ։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնանկ ըրաւ Փարիզի 11րդ եւ 20րդ արուարձաններու համայնավար քաղաքապետները՝ ամբաստանած ըլլալով թէ Նոյեմբերի եւ Դեկտեմբերի գործադուլներու ընթացքին «թշնամական վերաբերում ցոյց տուած են կառավարութեան՝ հանդէպ»։ Համայնավար կուսակցութեան շրջանակները դիտել կուտան որ խնդրոյ առարկայ անձերը մասնակցած էին դիմադրական ճակատին ։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Պապը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ համայնավար կուսակցութիւնը բանադրելու ծրագիր մը։ Սակայն իրազեկները կ'ըսեն նաեւ որ կաթոլիկ եկեղեցին պետք այդ ծայրայեղ միջոցին կրնայ դիմել շատ բացառիկ պարագաներու մէջ եւ առայժմ նախապատիւ պիտի համարի բանադրելու միայն կարգ մը անհատներ փոխանակ պատժելու ամբողջ կուսակցութիւնը հաւաքաբար։ Միլանի կարտինալը կը մերժէ հաղորդութիւն տալ համայնավարներուն ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Դաշնակցութենէն վերջերս բաժնուող «Աշխատաւորներու ուժը» կազմակերպութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր աշխատաւորներուն որ կրկնապատկեն իրենց ճիգերը՝ երկիրին արտադրութիւնը աւելցնելու համար։ Նոյն կազմ Դաշնակցութիւնը համաձայն է Մարշըլի ծրագրին ։ Ունի երկու միլիոն անդամ ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետ Կէորկի Տիմիթրով յայտարարեց Պուքրէշի մէջ որ Պալքանեան համադաշնակցութիւն մը պիտի կազմուի «երբ ժամանակը գայ»։ Այդ քաղաքականութիւնը կը հետապնդեն, ներկայիս, Պուլկարիա, Ռումանիա, Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա։ Վարչապետը դիտել տուաւ որ համադաշնակցութիւնը պիտի ըլլայ արեւմուտքէն անկախ եւ պիտի գործակցի անոր հետ, անհրաժեշտ պարագային, տնտեսական եւ քաղաքական բացարձակ հաւասարութեան պայմանով ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Ըսմէթ Ինէօնիւ, Ուրբաթ իրիկուն երկարատեւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ամերիկեան դեսպանին հետ ։ Որեւէ մանրամասնութիւն չէ հաղորդուած մամուլին, բայց դիտել կը տրուի որ իրենց խօսակցութեան նիւթը «չափազանց կարեւոր» էր։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն որ Խորհրդային Միութիւնը պիտի ստանայ իտալական նաւատորմին երկու կարեւոր մարտանաւերը—Ճիուլիօ Չէզարէ, 23 հազար թոն եւ Տուքա տ'Աօսթա 7000 թոն ինչպէս նաեւ երեք թորփիլահալածներ, երկու սուզանաւեր, երկու թորփիլահալածներ եւ երեսունի չափ պահականաւեր ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran ։

Գեղարուեստական հանեյի բաժին։ Խմբերգ, Ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԵՐՆԱՆ ՊՈՒՖՕՆ ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏԻՐԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գինները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններրը, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներգաղթի ֆոնտին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փնտռել յայտագիրը ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Հոկտ. 25էն 31

ՓԱՐԻԶ (19) Խղկ. հազար ֆրանք, ՄԱՐՍԷՅԼ Հաց. 1500, ՓԱՐԻԶ (..) Սել. 500, Ս. ՌԱՖԱՅԷԼ Չրմ. հազար, ՄԱՆՍԷՍԼ Դրփ. 500, ՌՈՒԷՅ Սկրտ. 500, ՄԻՐԻՊԷԼ Ճլօ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Փոճ. հազար, Փէք. 500, ՎԻԽՐԻ Շահ. հազար, ՍՈՆՓՕԼՐԷ Կի. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մուր. 1500, ԼԻՈՆ Նորհ. հազար, Սիս Միւն. հազար, Ս. ԼՈՒ Մալ. 300, ՓԱՐԻԶ (16) Խարբ. հազար, ԹՈՒՐ Դըզ. հազար, ԻՍԻ Պուկ. 500, ՍԵՎՐ Գաս. հազար, ԼԻՈՆ Գօղ. 500, ՓԱՐԻԶ (19) Նշան. 1000, ՌՈՄԱՆ Թաշ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Մարշ. 2000, Անիս. հազար, Դաւի. 500, ՎԻԼՄՕՄԲԼ Եղան. 500, ՓԱՐԻԶ (17) Վարդ. 2000, Ռ. (ՆԻՐ) Գաբ. հազար, ՊԻՐՏՕ Հայր. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Եմիր. հազար, ՐԻԷ ՍԷՆ ԺԵՐՎԷ Սրկ. 500, Ֆլավիաք Նազ. 500, ԱԼՓ ՄԱՐԻԹԻՄ Զալ. 500, ՓԱՐԻԶ (17) Ղազ. 500, ԳԼԱՄԱՐ Օնn. 1500, ԼԻՎՐԻ Յակ. 800, ՍԵՎՐԱՆ Ոսկ. 300, ՓԱՐԻԶ (2) Խաչ. 550, Ս. ԷԹԻԷՆ Արբ. 500, Գօղ. 500, ԿԱՐՏԱՆ Մարգ. հազար, Բոլ. հազար, ՄԱԼԱՔՕՖ Կար. 1200, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Փաչ. հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Մին հազար, ՓԱՐԻԶ (19) Տէյ. հազար, ՆԻՍ Պէր. Գ. հազար, Պէր. Կ. հազար, Պան. հազար, Յակ. հազար, Ա. Թ. 1500, ՍԵՎՐԱՆ Նազ. հարիւր, ՌՈՄԱՆ Արբ. 1700, ՓԱՐԻԶ Պանթ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Վարդ. 500, ՓԱՐԻԶ (5) Գալ. 1200, ՍԵՎՐԱՆ Մարտ. 300, ԱՆԿԷՆ Գալ. հազար, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱ Վարդ. 1500, ՓԱՐԻԶ (10) Մաս. 1500 ֆրանք։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայօն, Սէվր ։

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին։ Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան։ Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը»։

Այրի Տիկին Վ. Խաչատուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Գորտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կը նուիրեն Տիկին Նարդուհի Քէնտիրեան 500 ֆրանք։ Տիկին Վարդանեան 600 ֆրանք, Տիկին Եղիս Կարապետեան 200 ֆրանք, Տիկին Տօնէրեան 500 Ֆր., Տիկին Գօնիալեան 300 ֆրանք, Տիկին Թաշճեան եւ Տիկ. Քէօսէեան 200ական ֆրանք ։ Ֆր. Կ. Խաչի Գորտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ բոլոր գումարները։

Օր. ԱԼԻՍ ԽՈՓԵԱՆ
եւ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Նշանուած

Choisy le Roi 18 Յունուար Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷԻ Գայլ Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը վաղը չորեքշաբթի, կայարանին դէմի սրճարանը, ժամը ճիշդ 9ին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը յունուար 20ին, այսօր, ժամը 9ին մանկապարտէզին սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ՓԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Աշխատանքն ու Աշխատանքայինը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»։ Հայերէնի դաս 8—9։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի շրջ. վարչութիւնը, ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի մասնաճիւղերու վարչութիւնները, վաղը չորեքշաբթի 21 Յունուար, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 25ամեակին առթիւ։

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) ։

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille ։

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն։ Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան ։

Տէր եւ Տիկին Ե. Իւթիւճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթիւճեան, Պ. Արման Իւթիւճեան կը ծանուցանեն թէ Փետրուար 1ի կիրակին հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ իրենց ծնողաց ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆՆԵՐՈՒ։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ ի յիշատակ տարաբախտ երաժշտագէտ՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀի

Կիրակի 25 Յունուար 1948, 40 rue d'Aubagneի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցւոյն մէջ։ Կը պատարագէ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան։ Երգեցողութեանց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի։

Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայութիւնը անխտիր յարգելու համար բոլորէն սիրուած երաժշտագէտին յիշատակը ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 21 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 21 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5245—Նոր շրջան թիւ 854 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Օր նոր, չարիք նոր ։

Գերմանիոյ բրիտանական իշխանութիւնները զգայացունց յայտնութիւն մը ըրին անցեալ շաբթու, երեւան հանելով գաղտնի փաստաթուղթ մը ։

Համաձայն այս վերջինին տրամադրութեանց, Գերմանիոյ համայնավար կազմակերպութիւնները ի վերուստ հրաման առած էին որ ընդհանուր գործադուլներու ձեռնարկեն, արեւմտեան նահանգներուն մէջ, յառաջիկայ Մարտին կամ Ապրիլին, որպէսզի քայքայուի արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական գոյավիճակը ։

Դաւադիրները որոշած էին որ գործադուլները պիտի տեւէին չորս ամիս, պիտի գրաւուէին փոխադրական միջոցները — երկաթուղի, ճամբաներ եւայլն եւ համայնավարները — ճակատին եղած — պիտի վարէին «գործողութիւնները», իրենց ձեռքին մէջ առնելով բոլոր արհեստակցական ու համակիր կազմակերպութիւնները ։

Ի՞նչ էր այս դաւադրութեան գլխաւոր նպատակը ։

Շատ բացայայտ է — ստեղծել այնպիսի կացութիւն մը ամերիկեան, բրիտանական կամ ֆրանսական գօտիներուն մէջ որ անկարելի ըլլայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը որ, ինչպէս երեւոյթները ցոյց կուտան, քուն փախցնել կուտայ Մոսկուայի մէջ ։

Այս նորելուկ ռազմավարութեան գլուխը կեցած է, բնականաբար, Պելկրատի կոմինֆորմը որուն կը մասնակցին ինը համայնավար կուսակցութիւններ, իսկ Մոսկուայի կառավարութիւնը չէ զլացած իր հովանաւորութիւնն ու օրհնութիւնը ...

Պերլինի համայնավար շրջանակները հերքեցին այս պատմութիւնը որ «շինծու էր», բայց բրիտանական կառավարութիւնը անցեալ ուրբաթ օր հրատարակեց փաստաթուղթին պատճէնը եւ հաստատեց անոր վաւերականութիւնը ։

Թերեւս պէտք ալ չկայ այդ քայլը առնելու, քանի որ վերջին հինգ ամսուան դէպքերը բացորոշ կերպով կը հաստատեն թէ կոմինֆորմը ինչ ռազմավարութեան կը հետեւի Եւրոպան տակնուվրայ ընելու համար ։

Հոկտեմբեր 6ին Պուլկարիա կը մերժէր հետեւանք տալ Փեթքովի մահավճիռը ջնջելու ամերիկեան եւ բրիտանական խնդրանքներուն ։

Հոկտեմբեր 8ին Յունաստանի համայնավարները կոչ կ'ընէին որ հելլէն աշխատաւորները միանան ապստամբներուն ։

Հոկտեմբեր 9ին, Վիշինսքի, Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ պոյքոթ կը յայտարարէր պալքանեան յանձնախումբին դէմ ։

Նոյեմբեր 5ին ճամբու կը դրուէր Ռումանիոյ արտաքին նախարարը որուն յաջորդ կը նշանակուէր վեթերան համայնավար մը, Տիկին Աննա Փաուքէր ։

Նոյեմբեր 27ին բարեկամական դաշնագիր մը կը ստորագրուէր Եուկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ ։ Դեկտեմբեր 8ին՝ դաշնագիր մը Եուկոսլաւիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ ։ 16ին երրորդ մը Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ ։

Դեկտեմբեր 17ին՝ Ռումանիա կ'ազգայնացնէր բրիտանական քարիւղի ընկերութիւն մը ։

Դեկտեմբեր 19ին չորրորդ դաշնագիր մը կը կնքուէր Եուկոսլաւիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ ։

Դեկտեմբեր 24ին ապստամբ զինուորական մը «կառավարութիւն» կը հաստատէր Յունաստանի հիւսիսային սահմաններուն վրայ ։

Դեկտեմբեր 30ին՝ կը հռչակուէր Ռումանիոյ հանրապետութիւնը ։

Քանի մը օր առաջ կը կնքուէին բարեկամական դաշնագիրներ Եուկոսլաւիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ ։

Միեւնոյն ատեն, Պուլկարիոյ վարչապետը կը յայտարարէր տակաւին երեք օր առաջ որ ծրագիր մը կը մշակուի պալքանեան համադաշնակցութեան մը համար ։

Այս բոլոր ձեռնարկները կը կատարուին ճակատ յարդարելու համար քաղքենի, դրամատէր ու աշխարհակալ արեւմտեան ազգերուն եւ մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներուն դէմ որպէսզի ձախողին Եւրոպայի քայքայուած անտեսութիւնը վերականգնելու նպատակաւ մշակուած ծրագիրները ։

Որպէսզի չդարմանուի համաշխարհային թշուառութիւնը եւ աշխատաւոր բազմութիւնները պատառ մը հաց չստանան եւ օր մըն ալ, յուսահատ, յանձնուին բարեխնամ համայնավար կուսակցութիւններուն եւ կոմինֆորմին՝ յաղթանակ համաշխարհային յեղափոխութեան ։

Որովհետեւ համայնավար վարդապետութեան արեւը կը փայլի միայն այն հորիզոններուն վրայ ուր մարդիկ թշուառ են ու անօթի ։

Բարեբախտաբար Արեւմուտքի մեծ ազգերը տակաւին շատ զօրաւոր են խաղաղ միջոցներով այս անտրամաբանելի ռազմավարութեան չարիքը խափանելու եւ քաղաքակրթութեան ապագան ապահովելու համար ։

Գ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Է ...

Աչքէ անցնել ունինք 5 կամ 6 չքնաղ պարահանդէսներ, զանազան բարենպատակ Միութիւններու կողմէ կազմակերպուած, մէկ քանի թատերական կամ երաժշտական ներկայացումներ, բոլորն ալ արդիական սրահներու մէջ, որոնց մասին, առկէ քանի մը տարի առաջ, նոյնիսկ պիտի չհամարձակէինք մտածել ։

Պատերազմէն առաջ ո՞վ կը մտածէր Ժորժ Ե-ի, Քոնթինանթալի կամ Լիւթեսիայի մասին ։ Ամէնէն շքեղը Ժան Կուժոնի վերնայարկն էր կամ Ընժէնիէօռ Սիվիլ ու Միւթիւալիթէն ։

Ճաշակները նրբացան, քսակները պարարտացան, եւ մտայնութիւնները այնքան եւրոպականացան... որ այսօր եթէ պարահանդէսի մը համար պաշտօնական հագուստը պարտաւորիչ չըլլայ եւ մուտքը ըլլայ 300ֆէն պակաս, կրնաս վստահ ըլլալ որ ձախողած է երեկոյթը ։

Պիտի ըսէք «ազգերնիս կը յառաջդիմէ կոր...» ինչ որ պատիւ կը բերէ գաղութին ։ Եթէ կարգ մը ուրիշ հայաշատ կեդրոններու նման կապուած մնայինք մեր «եկած երկրին» սովորութիւններուն, անտարակոյս էնթարին եւ շալվարը ի պատիւ պէտք էր ըլլային ամէն տեղ, ինչպէս ի պատիւ են խըլյամ ու լահմաճունը ։

Ահա մտածելիք, որոճալիք մը ։ Եթէ տոհմային սովորութիւնները եւ ազգայինը դրոշմ ունեցող զանազան երեւոյթներ երգ, պար, տօնակատարութիւն եւ նոյնիսկ ուտելիքները, հագնելիքները եւն., չուտով օտարացման ճամբուն վրայ կրնանք հաւաքաբար յառաջդիմել, իսկ երբ կապուած մնանք անոնց, չկորսնցնենք մեր հաւաքական կեանքին իմաստ տուող սովորութիւնները, շատ չկրքոտանանք... հաց ուտենք մեր տոլմայէն ու ճէօֆթէէն, այն ատեն ալ անոտաչ, խըմպըլ հայն է որ ամէնուն աչքը պիտի ծակէ, մասնաւորաբար մեր «նորացածներուն», որոնք բարեւ տալու ալ պիտի վարանին, «հայկական...» ըսուած հաւաքոյթներէն պիտի փախչին իրենց... բարեկեցութեամբ ։

Երկուքին միջեւ ճամբան գտնել որքան դժուար է, եւ որքան իմաստութեան պէտք կայ որ Ժորժ Ե-ի կամ Քոնթինանթալի լոյսերուն տակ իրենց շողշողուն արդուզարդները փայլեցնող «տիկնայք փափկասունք» գիտնան արժէքը նոյնպէս մեր «հայկականին» ։

ՍՕՍԻ

ՖՐԱՆՔԻՆ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԸ

Ելմտական նախարարին Լոնտոնէն վերադարձէն ետք, պաշտօնական յայտարարութիւն չէ եղած թէ ֆրանքը պիտի արժեզրկուի՝ արտածումներուն նոր զարկ մը տալու համար ։ Բայց քաղաքական եւ ելմտական շրջանակները համոզուած են որ «արտածման ֆրանք» մը հրապարակ պիտի հանուի եւ նոր սակեր պիտի նշանակուին տոլարին եւ սթերլինին համար ։ Հաւանաբար առաջինը պիտի արժէ 240 ֆրանք, իսկ երկրորդը 800 ։

Այս տարաձայնութիւններուն վրայ, սակարանի գիները զգալի անկում մը կրեցին երկուշաբթի օր ։

★ Համայնավար կուսակցութիւնը նոր արշաւ մը սկսած է իր անդամներուն թիւը բարձրացնելու համար ։ Երկուշաբթի օր կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, միթինկ մը սարքած էր կառավարութեան ելմտական նոր օրինագծին դէմ բողոքելու համար ։ Ներկայ էին 4000ի չափ մանր առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ որոնց անդամակցութեան քարթեր բաժնուեցան ։

«Եւրոպայի Ազգերը պէտք է միանան» կ'ըսէ յայտնի Ամերիկացի մը

Պ. Պէրնարտ Պարուք, ծանօթ Ամերիկացի տնտեսագէտը, երկուշաբթի օր Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին մէջ Մարշըլի ծրագրին մասին արտայայտուելով, ըսաւ որ Եւրոպայի ազգերը պէտք է տնտեսական եւ քաղաքական միութիւն մը առաջ բերեն՝ երրորդ համաշխարհային պատերազմ մը կանխելու համար ։ Ստորեւ կուտանք իր ճառին հիմնական մասերը —

«Եթէ յանձն պիտի առնենք Եւրոպային օգնելու, պարտաւոր ենք լաւ կատարել մեր գործը ։ Մեր գործը լաւ կատարել չի նշանակեր միայն միլիառներ յատկացնել, այլ կը նշանակէ մեր օժանդակութիւնը դնել ամուր հիմերու վրայ եւ ամբողջ գործը վարել վարպետօրէն ։ Կը նշանակէ նաեւ որ մեզմէ իւրաքանչիւրը, իր օժանդակութիւնը բերէ այդ ձեռնարկին խոհեմութեամբ եւ շրջահայեցութեամբ, եւ ի հարկին, զոհողութիւններ յանձն առնելով ։

Եւրոպական միութեան մաս կազմող ամէն երկիր պարտաւոր պիտի ըլլայ օգնութեան հասնելու մնացեալներուն, յարձակումի մը պարագային եւ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնն ալ նոյնիմաստ երաշխաւորութիւն մը պիտի տայ ։ Երաշխաւորութիւն ըսելով կը հասկնամ հաստատ խոստում մը պատերազմ հռչակելու այն պարագային երբ խնդրոյ առարկայ երկիրներէն մէկը յարձակումի ենթարկուի ։ Ամերիկայի նիւթական օգնութիւնը անբաւական է եթէ Եւրոպայի ժողովուրդները հաւաքաբար պատրաստակամութիւն ցոյց չտան կռուելու՝ իրենց անկախութիւնն ու ազատութիւնը պաշտպանելու համար ։ Անգամ մը որ այդ ազգերը ունենան այդ վճռականութիւնը, Ամերիկան յանձն պիտի առնէ իրենց օգնելու երբ յարձակում գործուի իրենց դէմ ։ Պէտք չէ խրտչինք եւ հիմակուց պէտք է յայտարարենք թէ ինչ քայլեր առնելու պատրաստ ենք այն պարագային երբ պատերազմ փնտռող ամբողջութիւն մը փորձուի նախայարձակ ըլլալու ։ Միացեալ Ազգերու Ուխտը նման երաշխաւորութիւններ կուտայ, բայց փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք մը պէտք է կնքուի հիմա ։ Այդ ձեւով է որ կարելի պիտի ըլլայ կանխել երրորդ պատերազմ մը ։ Վստահ եմ որ ուրիշ ազգեր ալ մեզի պիտի միանան այդ դաշինքին մէջ. յոյս ունիմ որ Ռուսիան ալ ժամանակի ընթացքին, պիտի միանայ մեզի ։

Պ. Պարուք, մասնաւորաբար ծանրանալով Մարշըլի ծրագրին վրայ, յանձնարարեց որ Ամերիկա գնէ յառաջիկայ հինգ տարուան ընթացքին աշխարհի բոլոր հում նիւթերը — հանքային նիւթեր, մետաղ, կաուչուկ իր բոլոր տեսակներով, բուրդ, բամպակ, ձղախէժ եւայլն ։ Առաջարկեց նաեւ որ եւրոպական ազգերը մաքսային նոր համաձայնութիւններ կնքեն եւ վերցնեն իրենց սակացոյցերը, Պ. Պարուք ըսաւ որ բրիտանական կայսրութիւնը պէտք է իրաւունք ունենայ առանձին կարգադրութիւններ ընելու իր գաղթավայրերուն հետ ։

Պ. Պարուք ներկայացուց նաեւ հետեւեալ առաջարկները — միջազգային հակակշիռի տակ առնել Րուրի արտադրութիւնները եւ միաժամանակ, յառաջիկայ երկու տարուան մէջ բարձրացնել Ամերիկայի արդիւնաբերութիւնը եւ «աշխատիլ խաղաղութեան համար ինչպէս աշխատեցանք պատերազմին համար. երկարել աշխատանքի ժամերը, ուր որ կարելի է եւ դիւրացնել արտադրութեան պայմանները» ։ Եւրոպական թղթադրամներու կայունութիւնը ապահովել եւ իրատես քաղաքականութեամբ մը, կարգադրել նախապատերազմեան եւ յետպատերազմեան պարտքերու խնդիրը ։ Նշանակել «ընդհանուր սպայակոյտ» մը խաղաղութեան պահպանումին համար եւ ստեղծել «տիեզերական ռազմավարութիւն» մը իրագործելու համար Միացեալ Նահանգներու խաղաղասէր ջանքերը ։

Պ. Պարուք խօսելով Ամերիկայի ներքին խնդիրներուն մասին, թելադրեց հակակշիռի տակ առնել կարգ մը ապրանքներ, կարճ ժամանակի մը համար եւ նոր քայլեր առնել արժեզրկումի վտանգը կանխելու համար ։

Յունաստանի դէպքերը

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Յունաստանի ամերիկեան առաքելութեան պետը, Տուայթ Գրիզուըլտ, յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ ապստամբները դաւեր կը լարեն հելլենական խառն կառավարութեան դէմ ու եթէ անմիջական քայլեր չառնուին, Յունաստանի քաղաքական կայունութիւնը պիտի վտանգուի ։ Ըսուածը որեւէ անուն չարտասանեց, բայց յայտնի էր որ կ'ակնարկէր փոխ-վարչապետ Ծալտարիսին ։ Նման ազդարարութիւն մը եղած էր անցեալ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Լենինն ու Ստալինը ինչպէս ազատեցին Հայաստանը

Ա.

Իմ անցած յօդուածներից մէկում ասել էի, որ Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութեան հիմնադիր — ղեկավարները, Լենինն եւ Ընկերութիւն, «մարդասիրաբար» եւ «հայասիրաբար» ազգերի ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքի վրայ յենուած 1917 թուականի վերջերին 1915—17 թուին կայսերական Ռուսաստանի բանակների Օսմանեան կայսրութիւնից գրաւած հայկական նահանգները անկախ յայտարարեցին, եւ, միեւնոյն օրերին ռուսական բանակները տուն կանչեցին Օսմանեան բանակներին վերոյիշեալ նահանգները կրկին գրաւելու կարելիութիւն տալով:

Ասել էի նաեւ, որ Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութեան նոյն «հայասէր» եւ «մարդասէր» հիմնադիր — ղեկավարները, Լենին եւ ընկերութիւն, Տաճկահայաստանի նահանգները անկախ յայտարարելուց մի քանի ամիս յետոյ, 1918 թուականի կէսերին, «հայասիրաբար» եւ «մարդասիրաբար» մոռանալով ազգերի ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքը, Թուրքիային նուիրեցին ոչ միայն Տաճկահայաստանի վեց — եօթը ամիս առաջ անկախ յայտարարուած նահանգները, այլեւ Արեւելեան Հայաստանի մի քանի հողամասերը, Կարս, Արտահան եւայլն եւ Օսմանեան բանակների առաջխաղացութիւնը ապահովեցին դէպի հայկական բոլոր հողամասերը:

Ապա ասել էի, որ Հայաստանի անկախութիւնը յայտարարուելուց եւ Օսմանեան կառավարութեան եւ նրա դաշնակիցների կողմից ճանաչուելուց մի քանի ամիս յետոյ, «հայասէր» եւ «մարդասէր» Ստալինը յանուն Լենինի եւ ընկերութեան յայտնում է Բաքուի եւ Խորհրդային կառավարութեան ղեկավար Շահումեանին չճանաչել Հայաստանի անկախութիւնը:

1918 թուի Մայիսի 28ին Հայաստանը անկախ յայտարարուեց: Անկախ յայտարարուել էին նաեւ Վրաստանն ու Ատրպէյճանը:

Բայց հսկայական տարբերութիւն կար այդ երեք անկախ յայտարարուած երկիրներու քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան մէջ: Նոյնպիսի տարբերութիւն էլ կար նրանց զինուորական — ռազմական — պաշտպանողական կացութեան մէջ:

Վրացիների ձեռքն էր ընկել Կովկասի կեդրոնական քաղաք Թիֆլիսը կեդրոնական քաղաքի ունեցած բոլոր հարստութիւններով, զէնք, ռազմամթերք, ամբարանոցներ, վաճառատները ծայրէ ծայր լիքը: Ադրբէյջանը թէեւ թղթի վրայ Բաքուի տէր, բայց հեռու Բաքուից զրկուած էր այդ քաղաքում գոյութիւն ունեցող հարստութիւններից, բայց առանց Բաքուի էլ նրա մասը կազմող հողամասերը Օսմանեան զինուորների ասպատակութիւններից ազատ էին. հետեւաբար տնտեսական դրութիւնը այնտեղ համեմատաբար աւելի տանելի էր քան նոր ազատ ու անկախ յայտարարուած Հայաստանում, որի հողերի մեծ մասը բաժանուած էին Ադրբէյճանի, Վրաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ Թուրք զինուորները ասպատակում էին երկրի բոլոր մասերում:

Օսմանեան կառավարութիւնը եւ նրա դաշնակիցները Վրաստանը եւ Ադրբէյջանը բարեկամ երկիրներ էին համարում, բայց Հայաստանը, թէեւ նրա անկախութիւնը նրանց կողմից ճանաչուած. այնու ամենայնիւ թշնամի երկիր էր համարւում: Հայաստանը թշնամի երկիր էր համարւում նաեւ Վրաստանի եւ Ադրբէյջանի կողմից:

Հայ տղամարդկանց մի աչքի ընկնող տոկոսը պատերազմի բոլոր ճակատներում ցրուած էին ռուսական բազմաթիւ գնդերի մէջ Հայաստանից հեռու եւ տուն, հայրենիք, վերադառնալու համար պարտաւոր էին ընդարձակ Ռուսաստանի անիշխանութեան մատնուած նահանգները անցնել, անցնել Հիւսիսային Կովկասի նահանգները, Վրաստանը եւ Ադրբէյջանը: Ադրբէյջանի երիտասարդութիւնը եւ գրեթէ բոլոր տղամարդիկ հայրենիքում էին մնացել, որովհետեւ մուսուլման ժողովուրդները կայսերական Ռուսաստանի բանակներին զինուորներ չէին տալիս: Վրաստանն էլ համեմատաբար աւելի շատ կարելիութիւն ունէր Ռուսաստանում գտնուող իր զաւակներին հաւաքելու եւ տեղաւորելու, որովհետեւ այդ երկրում օսմանցի զինուորների թիւը շատ քիչ էր եւ ամբողջ երկիրը չէր գրաւուած նրանցով:

Եւ համեմատաբար լաւ պայմաններում գտնուող Վրաստանը եւ Ադրբէյջանը դաւաճանական վերաբերմունք ունեցան դէպի իրենց հարեւան Հայերը, մանաւորապէս Ադրբէյջանցիք եւ նոյնիսկ Հայաստանում գտնուող Թուրքերը աջակցում էին Օսմանեան բանակներին:

Մինչ Հայաստանի անկախութեան յայտարարութիւնը հայ ժողովուրդը անպատմելի, անբացատրելի, անչափ զոհողութիւններ արաւ: Անկախութեան յայտարարուելուց յետոյ էլ նա ստիպուած էր նոյն զոհողութիւնները շարունակելու:

Հայ ժողովուրդը աշխարհից կտրուած, թշնամիներով շրջապատուած, հարեւան ժողովուրդներից հալածուած գերագոյն ճիգ էր գործ դնում իր գոյութիւնը պահելու համար:

Աշխարհից կտրուած եւ Անդրկովկասում բոլորովին մենակ մնացած եւ իր գոյութիւնը պահելու համար հերոսաբար կռուող հայ ժողովուրդը երկու տարուայ ընթացքում (1917—1918) կորցրեց աւելի քան կէս միլիոն մարդ: Հայ պատմագիրները եւ օրագրողները գրեթէ չեն յիշել մեր այդ կէս միլիոն կորուստի մասին, թէեւ դա նոյնքան զգալի էր տաճկահայութիւնը կորցրած փոքրաթիւ մի ժողովուրդի համար ինչքան զգալի էին Տաճկահայկական կոտորածները:

Շնորհիւ Ռուսական Յեղափոխութեան եւ նրա կարմիր ղեկավարների մենք այդ կէս միլիոն կորուստը ունեցանք: Նրանք իրենց դիրքը ամրացնելու համար Ռուսաստանում Կովկասը լքեցին եւ մեզ, Հայերս, Ռուսաստանի բարեկամ համարուածներիս, մատնեցին մեր հարեւանների վրէժխնդրութեան: Նրանք ոչ մի ջանք չգործադրեցին մեզ օգնութեան հասնելու գերագոյն ճգնաժամային մեր պայքարի օրերին:

X

Բայց մենք Հայերս Ռուսների կողքին մնացինք Բաքուն պաշտպանելու եւ Ադրբէյջանին տիրելու համար նրանց մղած պայքարի օրերին: Մենք Ռուսների կողքին շարունակեցինք կռիւը Օսմանեան դէպի Բաքու արշաւող զօրագնդերի դէմ նոյնիսկ այն օրերին, երբ Հայաստանի եւ Թուրքիայի մէջ հաշտութիւն էր կայացած եւ Օսմանեան կառավարութիւնը ճանաչել էր Հայաստանի անկախութիւնը:

1918 թիւ Մարտ ամսին Ռուս համայնավարները կամեցան իշխանութիւնը ձեռք բերել Բաքու քաղաքում եւ շրջակայքում: Թուրք ու թաթար ազգայնականներն էլ նոյն ցանկութեամբ արդէն վաղուց զինուած էին, եւ կամենում էին քաղաքը եւ շրջակայքը ձեռք բերել թրքեւթաթարական մի իշխանութիւն այնտեղ հաստատելու համար: Հայոց Ազգային Խորհուրդը եւ Հայ Յեղափոխական կուսակցութիւնները միացան ռուս համայնավարների հետ ընդդէմ թրքեւթաթարների (Ադրբէյջանցիների) եւ Բաքւում ապահովեցին ռուսական համայնավարական կուսակցութեան իշխանութիւն մը Ստեփան Շահումեանի ղեկավարութեան տակ:

(«Երուսաղէմ»էն) Գ. ԵՂԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Կեանքը Այնճարի մէջ

(Առանձին թղթակցութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի)

Դեկտեմբեր 21ին, կիրակի, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Յառաջ» Պատ. Միութեան Գ. ներկայացում — հանդէսը, Մուսա Լեռան Հայ Ազգ. «Յառաջ» վարժարանի սրահին մէջ: Նիւթն էր «Թիւ 5 խելագարը», երեք արարով:

Ներկայացումը սկսելէ առաջ, տեղս հասան ընկերներ Հրանտ Սամուէլ, Արամ Սահակեան եւ Հայկ Պայթարեան: Ընկերներուն ժամանումը մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ:

Ընկեր Յ. Գ. Պուրսալեան Հ.Յ.Դաշնակցութեան Պատ. Միութեանց, կատարած ազգաշէն գործունէութիւնը շեշտելէ ետք ըսաւ.—

«Դաշնակցական պատանին եւ Դաշնակցական շարքայինը, իրենց պայքարի զէնքերը վար պիտի չդնեն, մինչեւ որ իրականանայ ազատ, անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի ամբողջական ազատագրումը, արեգնափայլ Եռագոյնի ծածանումովը Մասիսի ալեփառ գագաթին ...

Ապա ընկեր Նախագահի հրաւէրին վրայ, հանդիսականները յոտնկայս եւ միաբերան երգեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան քայլերգ՝ «Մշակ բանուոր»ը, ելեկտրականացնելով մթնոլորտը:

Որմէ յետոյ, սկսաւ Ա. արարը, որ բաւական յաջող էր: Մեներգեց պատանի Ս. Շանազեան: Արտասանեց պատանի Փանոս Թօսունեան: Բ. արարն ալ անցաւ յաջող: Արտասանեց պատանի Սեդրաք Շանազեան: Գ. արարն ալ նոյնպէս ակնկալուածէն աւելի յաջող դուրս եկաւ: Ու երկարատեւ ծափեր խլեցին մեր տղաքը: Շատ ապրին: Շնորհաւորելի են:

Ընկեր Հրանտ Սամուէլ Ճէպէլ Մուսայի ինքնապաշտպանութեան հերոսական կռիւներուն դրուատիքը ընելէ յետոյ, ի միջի այլոց ըսաւ.

«Կ'ողջունեմ Ճէպէլ Մուսայի հերոս ժողովուրդը, որուն մէջ գտնուելու պատիւը վիճակուեցաւ ինծ այսօր: Փառք այս դիւցազնական ժողովուրդին, որ 1915ին չարաշուք թուականին, հայ ցեղին յատուկ առնականութեամբ՝ կրցաւ Հայոց պատիւը փրկել, Ճէպէլ Մուսայի բարձրաբերձ կատարներուն վրայ կերտելով Սուէտիոյ հերոսամարտը, ցոյց տալու համար մեր դարաւոր ոսոխին՝ թէ Հայն ալ գիտէ կռուիլ ... ոչ միայն գիտէ կռուիլ... այլեւ յաղթանակել ...

«Յիսնօրեայ դիւցազնական մարտնչումներէ յետոյ, ինչպէս կարողացաք ձեռք բերել ձեր ազատագրութիւնը: Ու այդ ազատագրական պայքարներու ընթացքին, ունեցաք ձեր տասնըութը անմահ հերոսները: Կը խոնարհիմ այդ դիւցազուններու յիշատակին առջեւ: Եւ կը մաղթեմ, որ դուք արժանաւոր ժառանգորդները ըլլաք այդ տասնըութը անմահներուն:

«Կեցցէ Ճէպէլ Մուսայի հերոս ժողովուրդը: Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ ազատութիւնը սիրել սորվեցուց մեզի: Եւ կեցցէ Հայ ցեղը, որ երկարատեւ երկունքէ յետոյ, ծնունդ տուաւ հայ մարտական մեծ կազմակերպութեան, որուն հաւատոյ հանգանակն է Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ազատագրումը...»:

Յոտնկայս եւ հանդիսականներու մասնակցութեամբ երգուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ը: Ու ընկեր Նախագահի փակման խօսքէն վերջ՝ ժողովուրդը մեկնեցաւ շատ գոհ եւ ուրախ տրամադրութեան տակ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԶՕՐ. ՔԵԱԶԻՄ ԳԱՐԱՊԵՔԻՐԻ

Հակահամայնավար պայքարին առթիւ «Միլլէթ» շաբաթաթերթը Զօր. Քեազըմ Գարապէքիրի ուղղած է բաց նամակ մը, զոր նոյնութեամբ կը հրատարակենք քաղելով պոլսահայ թերթերէն.—

«Հալք կուսակցութեան համաժողովը երբ որոշեց հաշուեյարդարի ենթարկել համայնավարութիւնը, սպասեցինք որ դուք ալ կը խօսիք եւ նոյնիսկ մերկացումներ կատարէք, նկատելով որ այդ մարզին մէջ միակ հեղինակաւոր անձնաւորութիւնը դուք էք Թուրքիոյ մէջ:

Իրենց բովանդակ կեանքը ազգին ծառայելու նուիրած անձնաւորութիւնները տեղեակ են բազմաթիւ ճշմարտութիւններու: Մեծ մեղք է այդ ճշմարտութիւնները գաղտնի պահել ազգէն, որովհետեւ նոյն ինքն ենթականերուն անցեալը թոյլատու չէ նման ընթացքի մը:

Արդարեւ, երբեմնի արեւելեան ճակատի հռչակաւոր հրամանատար Քազըմ Գարապէքիր փաշան զարմանքով կը դիտէ Ազգ. Մեծ Ժողովի արդի կրաւորական նախագահը եւ կը հարցնէ.

— Ասի՞կա պիտի ըլլար իմ վերջս ...

1920էն ի վեր դուք ամենամեծ թշնամին էք Փոլիթպիւրոյին եւ «անկախ Հայաստանի դահիճ» անունը տրուած էր ձեզի: Շրջանները փոխուեցան եւ այն միջոցին երբ դուք անկիւն մը քաշուած առանձին կ'ապրէիք ձեր յիշատակներուն հետ, Գարախան իր «Սեւ ցանկ»ին գլուխը կ'արձանագրէր ձեր անունը, հետեւեալ մակագրութեամբ.— Ի գին ամէն բանի պէտք է բնաջնջել Զօր. Քեազըմ Գարապէքիրը:

Այս բոլորը Թուրքիոյ մէջ ամէնէն մեծ փառքն ու պատիւը կը հանդիսանան եւ կը հաստատեն թէ դուք զօրաւոր Թուրք ազգայնական մըն էք եւ կը վախնան ձեզմէ:

Անկեղծօրէն կը բաղձայինք ուրեմն որ դուք ալ բեմ բարձրանայիք եւ մէկիկ մէկիկ բանայիք վարագոյրը այն բոլոր դէպքերուն, որոնք տեղի ունեցան 1920էն ի վեր: Կը փափաքէինք նաեւ որ հրատարակութեան յանձնէիք ձեր հռչակաւոր գաղտնի տեղեկագիրները:

Պատմութիւնը դիւրաւ պիտի չներէ ձեզի, որովհետեւ կռնակ դարձուցիք այս բացառիկ պատեհութեան: Ձեր բացատրութիւնները պիտի բանային փակ աչքերը, երեւան պիտի հանէին վարպետ դրդիչներու գործունէութիւնը եւ պիտի ամրապնդէին ազգայնական հիմնարկութիւնները, որոնք հիմը կը կազմեն մեր նուիրական հայրենիքին ապագայ ապահովութեան:

Վարանոտ ընթացք մը ունիք որովհետեւ հասկցած էք դրդապատճառները այն դժուարութիւններուն որոնց բախեցաք յաղթանակէն յետոյ: Այդ տեսակէտով իրաւունք ունիք, բայց հայրենիքին մէկ մասը փրկելէ նուազ կարեւոր չէ նման դժուարութեանց ենթարկուելու պատիւը:

Մենք գիտենք թէ ափ մը այլասերածներ վարպետօրէն յաջողած են ռազմագիտական կարեւոր դիրքեր գրաւել եւ արգելք հանդիսանալ ազգայնականութեան: Պիտի շարունակենք սակայն մեր պայքարը եւ իրենց ամէն բանի հաշուեյարդարի պիտի ենթարկենք համայնավարութիւնը Թուրանի վարդապետութենէն աւելի զօրաւոր վարդապետութիւն մը հիմնելով:

Մեր այս վճռականութիւնը կը հաղորդենք ձեզի իբրեւ մխիթարանք ձեր արդի կրաւորականութեան, որ պարզապէս արդիւնքն է ներկայ քաղաքական մեծ պայմաններուն, որոնց մէջ կը գտնուիք դուք:

Աստուած պաշտպանէ Թուրք ազգին ողջմտութիւնը:

[illegible] ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, մայիս 11ին, Վալանսի հայ եկեղեց. մանուկներու կարեւոր մէկ մասը նշանակալից օր մը ապրեցաւ ։

Օր մը ուրախութեան, ոգեւորութեան եւ օր մը սփոփանքի ու քաջալերիչ նաեւ մեզ մեծերուս համար ։

Ընկերուհի եւ ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանները սիրայօժար տրամադրած էին իրենց մեծ կառատունը, մանուկներու օրուան տօնակատարութեան համար ։

Ընկերներ Ա. Տէր Սարգսեան, Արմէն, Ղազար, Մարտիրոս եւ ուրիշներ բեմի պատրաստութեան եւ կառած — սրահի յարդարումին դժուարին գործը յանձն առած էին, իսկ Խաչուհիներ եւ վարչութեան անդամուհիները լծուած էին մեղուական աշխատանքի ։

Կէսօրէն վերջ, երբ սրահը լեցուած էր արդէն, Կապոյտ Խաչի քայլերգով հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ ։

Վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Շուշանիկ Տէր Սարգիսեանը, գրաւոր բովանդակալից ճառով մը բացատրեց «Մանուկներու Օր»ուան նշանակութիւնը եւ թուեց Կ. Խաչի գործունէութեան սահմաններուն մէջ դառնուած զանազան աղօտուտ աշխատանքներ, որոնք տարիներէ ի վեր գործադրուած են ։

Ի վերջոյ շեշտեց Կ. Խաչի դպրոցներու կատարած դերը եւ յայտարարեց «ճիշդ է որ մենք ցարդ մեր դպրոցը ունեցած չէինք, բայց այժմ միջոցներ ձեռք առած ենք եւ մօտ ատենէն պիտի ունենանք նաեւ մեր դպրոցը, ճշմարիտ ազգային դպրոց մը, հարազատ բոլորին համար ։

Այս ճառէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցան 5էն 15 տարեկան երկսեռ մանուկներ ու պատանիներ, որոնք բոլորն ալ երգերով, արտասանութիւններով, խանդավառեցին հանդիսականները ։

Խաչուհիները գոհունակ ու ժպտերես մէկ սեղանէն միւս կ'անցնէին, ըմպելիներով եւ խմորեղէններով, գոհացում տալու համար մեծերուն եւ փոքրերուն ։

Կարճ դադարէ մը վերջ, սկսաւ հանդէսի երկրորդ մասը ։

Սանուհիները հայկական տարազներով ու հայկական պարերով, կրկնապատկեցին զուարթ մթնոլորտը ։

Գ. Ռ-Մուշեղեան իր նուագով աւելցուց փայլը հանդէսին ։ Սուրբիահայ այս շնորհալի երիտասարդը քանիցս բեմ հրաւիրուեցաւ, խանդավառ ծափերով ։

Պէտք է չշեշտել որ բոլոր արտասանողները, երգողները եւ կենդանի պատկեր ներկայացնողները ու պարողները կատարելապէս մարզուած էին ու յաջող, շնորհիւ մեր եռանդուն ու կորովի Խաչուհիներու ։

Հանդէսի վերջաւորութեան բեմ եկաւ աւանդական «Կաղանդ պապան» բեռնաւորուած մրգեղէններու ծանր պարկով ։

Երախաները հրճուանքի իր գագաթնակէտին հասաւ ։

Կաղանդի ծառին գոյնզգոյն մոմերը լուսաւորեցին բեմը եւ զուարթ մանուկները իրենց մանկական պարով դիմաւորեցին տաստաճեան «Կաղանդ պապան» ։

Հարիւրէ աւելի մանուկներ իրենց նուէրներու տոպրակները գրկած, ճռուողելով, ցատկրտելով գացին, տեղաւորուեցան իրենց ծնողներու քով ։

Ընդհանուր խրախճանքի այդ պահուն սկսաւ աճուրդը եւ քանի մը վայրկեաններու ընթացքին գոյացաւ 14.000 Ֆրանք ։

Աճուրդի կնքահայրութիւնը ստանձնեցին Սուրբիահայ երեք երիտասարդներ, 1000 Ֆրանքով ։ Հանդէսի փակման խօսքը վիճակուած էր վարչութեան ժրաջան քարտուղարուհի Տիկին Գ. Մաղաքեանին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց Տէր եւ Տիկին Կօշկակարեաններուն, իրենց կառատունը տրամադրած ըլլալուն համար, եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց աշխատանքով եւ նուէրներով օժանդակեցին հանդէսին ։

« Յառաջ»ի ծաւալը նկատի ունենալով մի առ մի չենք արձանագրեր դերակատար երկսեռ մանուկներու անունները, ու կը բաւականանք, իրենց յաջողութիւն ու նոր նուաճումներ մաղթելով ։

Ապրին մեր Խաչուհիներ ։— Ա. Մարալ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

1944ին գաղութներու եւ Հայաստանի ամենայետին անկիւններուն մէջ անգամ կազմակերպուեցան հրապարակային ժողովներ ի նպաստ Հայկական Դատի վերարծարծման, կազմուեցան, քիչ մը ամէն տեղ, այդ նպատակաւ յանձնախումբեր, ենթայանձնախումբեր եւ համգամակիչ մարմիններ ։ Ամէն Հայու սրտէն կը խօսէր Հայկական դատի սրբազան հանգամանքը որ դարու արդար պահանջն է եղած տառապած հայ ժողովուրդին ։

Ֆրանսայի մէջ եւս կազմուեցան կեդրոնական մարմիններ պաշտպանելու եւ հետապնդելու համար մեր դատը ։ Պարբերաբար լոյս կը տեսնէր նաեւ թռուցիկ մը ։

Սակայն, դժբախտաբար, մեր միմուճար հայրենիքին պարտադրուած է լռութիւն եւ բանի համակերպում ։ Սփիւռքը բարեբախտաբար ազատ է, բայց «վերի արտի» մարդիկը ձայն չեն բարձրացներ ու չեն բողոքեր այն վրդովիչ յայտարարութեան դէմ զոր խորհրդային պատուիրակութեան պատասխանատուն պատգամեց անգլօ-ամերիկեան Ստոքհոլմի ներկայացուցիչ դեսպաններու դիմաց, [illegible] պատճառ ...

Արդ, ո՞ր օրուան կը սպասեն այն մարմինները՝ որոնց գերագոյն պարտականութիւնն է պաշտպանել մեր արիմոտ Դատը, ինչո՞ւ հրապարակային ժողովներ չեն կազմակերպեր, ինչո՞ւ բաց դրով չեն արտայայտուիր, ինչո՞վ պիտի արդարացնեն իրենց գոյութիւնը, ինչո՞ւ այս ՝ գետնաքարշ սարկութիւնը ... Յ. Հ.

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ կարճ գրել, մաքուր գրել, մեքենով գրել եւ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրել խմբագրութեան եւ գրաշարին գործը դիւրացնելու համար ։

ՉԵԿՈՅՑ ԳԱՂԹԱՀԱՅ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ

Հայ Գաղթականաց գրասենեակին տնօրէնը վերջերս այցելած է Լիոնի, Վալանսի, Մարսիլիա, եւ Նիսի հայկական գաղութներուն ծանօթանալու համար անոնց կացութեան եւ կարիքներուն ինչպէս նաեւ իմանալու համար թէ ինչ գործունէութիւն ունին հանրային այն մարմինները որոնց նպատա կը յառկացուի Նանսէնեան վկայագիրներուն դրոշմաթուղթի հասոյթէն յօգուտ վերոյիշեալ քաղաքներուն մէջ բնակող հայ գաղթականներու ։ Վարչական թուղթերու կամ զանազան վկայագիրներու ստացումը դիւրացնելու նպատակով, կեդրոնական վարչութիւնը ներկայացուցիչներ նշանակած է այդ քաղաքներուն մէջ ։

Այս վերջիններուն մէջ գտնուող հայ ազգային միութիւնները յանձն առած են վկայագիրներու համար իրենց ներկայացուած խնդրանքները Փարիզի կեդր. գրասենեակին յղել ։

Կեդրոնական գրասենեակը կը յանձնարարէ, հետեւաբար, վերոյիշեալ շրջաններու բոլոր գաղթականներուն որ դիմեն տեղական ազգային մարմիններուն որոնց հասցէները հետեւեալներն են.—

Union Nationale Arménienne de Lyon et des Environs, 69 rue Louis Blanc, Lyon (Rhône) :

Union Nationale Arménienne de Valence et des Environs, 4 rue Bouffier, Valence (Drôme) :

Union Nationale Arménienne de Nice et des Environs , 38bis Bld. Victor Hugo, Nice (A. M.):

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ Տիարպէքիրի հայ համայնքի Աղքատախնամ մարմինը գրած է սրտառուչ նամակ մը՝ ուր կ'ըսուի թէ 30ի մօտ գաղթականներ հոն ժամանած ըլլալով առժամաբար պատսպարուած են տեղւոյն Ս. Կիրակոս եկեղեցիի մէկ կալուածին մէջ ։ Եկուորները զուրկ են նիւթական ամէն միջոցէ եւ անոնց հագած ցնցոտիները բաւական չեն զանոնք պաշտպանելու ձմրան խստաշունչ ցուրտին դէմ ։ Գաղթականներուն մէջ կան նաեւ անչափահաս երախաներ, որոնք մկրտուած են տեղւոյն Արաբէն քահանային կողմէ ։ Տիարպէքիրի հայութիւնը հակառակ իր նեղ պայմաններուն կարելի օժանդակութիւնը ընծայած է իր եկուոր ազգակիցներուն, քիչ թէ շատ ուռեռտեղէն հայթայթելով անոնց ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԶԻ.— Վերջերս կորսնցուցինք մեր գաղութին ամէնէն տարէց անդամը, պարոն Կիւլպէնկ Կիւլպէնկեան, 95 տարեկան ։ Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Լիբանանի Ազգ. բուժարանին եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները — 5ական ոսկի՝ Յ. Շահինեան, Շահպէնտէրեան եւ Իսմիթլեան ընտանիքները, 3 ոսկի Գ. Ա. Թօսունեան եւ մայրը, 2 ոսկի երկու շիլին՝ Տիկին Ալանկիւլ եւ զաւակները, 2ական ոսկի Գ. Լ. Եագուպեան եւ Տէր եւ Տիկին Ճ. Ամասեան, 1 ոսկի Տէր եւ Տիկին Դերձակեան, իսկ Տէր եւ Տիկին Վ. Ունճեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Ունճեան եւ Տոքթ. Գ. Կիւլպէնկեան 30 ոսկի , ընդհ. գումար 55 ոսկի 2 շիլին ։ Հանգուցեալին աղջիկը, Տիկին Ա. Ունճեան, թոռները եւ համայն ազգականները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր նուիրատուներուն ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՏ
(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ
Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Ձե՞ս լսեր իր ձայնը... ։ Ան կը խօսի դաղտնի լեզու մը, լուռ ու համր ... ։Աստուածներուն լեզուն՝ բարձրագոյ ու պերճախօս ։ Պայթող մրրիկ՝ մեղի պէս ուղեկորոյսներու գլխին, շանթահարիչ կայծակ՝ սեւաթաթախ ամպերու կաքաւանքին ։ Մտիկ ըրէ , ի՞նչպէս ուժգին կը բողոքէ մոլար վարդապետութիւններու, մանաւանդ զինքը մոլորեցնողներուն դէմ ։

— Երկուքէն մէկը... այս բաները կամ շատ խելօք մարդու խօսքեր են եւ կամ խենթի ... պիտի հասցնեմ վանահօր, այս գիշեր ....։

Փ.ԻԹՈՐԻԿ ։ Այս գիշեր շնագայլ մը երկար ատեն ոռնաց խցիկիս մօտ ... գէշ նշան ։ Առաւօտուն ... հով մը պատին վրայէն վար առաւ կանթեղը ու պատին փոշիներ պատռելով ։ Դարձ ալ գէշ նշան.... ։ Կէս օրին, լուր տուին , որ վանահօր ներկայանամ... աւելի գէշ ։

Գիտեմ, այս օրը կայծքարով է բանկած ։ Ձերմութիւն, տենդ ու բոց....։ Ձեմ գիտեր ճակատագրական վախճանը այս լուսաշարժ տարրերուն ։ Լո՞յս թէ խաւար.... ։ Միայն գիտցածս այն է, որ պէտք է ներկայանալ հաւատաքննական ատեանին ու դիմաւորել անխուսափելին....։ Ու Ճերթամ ։

— Գովեալ է Աստուած... վանահայր ...

— Խաղաղութիւն ընդ քեզ, հայր Եսայի ։

Բայց խաղաղութեան տեղ խռովք, որ չարաշուք ուրուականի մը պէս իր դէմքին վրայ նըստած, կը մաղէ ամպ ու կայծակ ։

— Հայր Եսայի, գիտես որ միաբանական կանքը հոգեւոր կզզիացում մըն է, մեղքին զարշոյոյց ալիքներէն ու աշխարհիկ ալեկոծութիւններէն, իսկ վանական օրէնսդիրքը համազօր Նովէսի Տասնաբանեային ։

— Այո, այդպէս է ....։

— Այս սրբազան մենաստանին անդորրութեան դէմ ոեւէ մեղանչում եւ կանոնադրական ...ն. է բռնաբարում, ենթակայ են խստագոյն պատժարկութեան ։

— Այդպէս է....։

— Իսկ ոսկորի մը բերանը լեզու դնել ու խօսցնել, կարգ մը նորահանուկ, հակասական վարդապետութիւններով միաբանակիցները գայթակղութեան մատնել... աս, անուանդ՝ դաւաճանութիւն է ։

— Այդպէս չէ վանահայր....։ Ա , մեռելին գանկը աւելի կենդանի է քան հայր Ն մոնը, աւելի իմաստուն եւ ճշմարտախօս՝ քան .մրողջ միաբանութիւնը ....։

Վանահայրը չքացեր, անյատացեր էր կարծես ։ Անսպասելի փառ երազ մը, չորցած տերեւի մը կերպարանափոխեր էր զինքը ։ Դէմքը ծամռեր, բերանը շրթներէն հեռացեր, մօրուքին թելերը ակռաներուն տակ սեղմեր, գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ թաղուեր էր ։

— Վանահայր, ինչ որ այլաբանօրէն խօսած եմ, մաքիս բանալիները խորհուրդին մէջ մխրճած մեկնաբանեմ պարզօրէն ։ Հայր Աստուած , Որդի Աստուած, Հոգին Սուրբ Աստուած՝ հաւասարակից, համագոյակից եւ բնութենակից ....։

Ահա, եռապետութիւնը քրիստոնէութեան ։ Եռապետութիւն մըն ալ մարդը, ինքը ։ Հոգի, միտք եւ մարմին ։ Համաստեղծ, համարժէք եւ անբաժանելի ։ Արարչագործութեան այս սրբազան խորհուրդը անդամահատել, միտքը ըթացնել, մարմինը փտեցնել ու միայն կուրօրէն հոգիին ետեւէն վազել... այո, Աստուածարեալ եռապետութիւնը քուրձապատ միապետութեան մը վերածել, ուր ոխերիմ..., ..., կը մտնեն, ուր իմացականութիւնն ու դատողութիւնը բանտուած կը հեծեն... այս չէ՞ ձեր գործը ։

— Բայց այլ է կրօնքը, այլ է փիլիսոփայութիւնը ։

— Ոչ, ոչ, ամենեւին... կրօնքը հոգեկան ...գացում մըն է, թիկունքը հաւատքի ... տուած, չոր հողին տակ թաղուած հին քաղաքներու նման, որչափ պեղես, այնչափ կը մերկացնէ իր վեհութիւնը ։ Ու մենք առանց հաւատքի, ... ու ցամաքի վրայ նետուած ձուկերու կը նմանինք ։

— Լռեցէք, վանահայր.... ։ Կար ու չկար յեռագաղթիւ քաղաք մը կար, ուր ոսկին պալատներու վրայէն կը հոսէր լուսատարափ ։

(8)

ամիս,, ամէնէն տակաւին խմորումներ տեղի կ՚ունենան կառավարական շրջանակներուն մէջ։ Ցալտարիս կ՚աշխատի հեռացնել 87 տարեկան վարչապետը, Սօֆուլիս որ պետն է ժողովրդական կուսակցութեան։ Կը խորհուի թէ հաւանաբար հաւակցուած է օրուան վարչապետին որ Յունաստան պարտաւոր է վերջ տալ կուսակցական պայքարին ։

Ամերիկեան կառավարութիւնը «աղատ որ — ձականջ» է Յունաստանի ոսկիի մթերքը որ կը գտնուի Նիւ Եորք, Թղթադրամին թաւալքը անկումը կասեցնելու համար։ Միեւնոյն ատեն նոր յանձնարարութիւններ եղած են կառավարութեան որպէսզի տնտեսական կարգ մը բարեկարգումներ կատարուին ։

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, երկուշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «Պուլկարիա կրնայ դաս տալ արեւմտեան ազգերուն թէ խաղաղութիւնը ինչպէս կը պահպանուի եւ աշխատաւորներու բարօրութիւնը ինչպէս կ՚իրականանայ»։ Վարչապետը նոր վերադարձած էր Պուքրէշէն ուր գացած էր բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրելու համար Ռումանիոյ համայնավար կառավարութեան հետ։ «Եուկոսլաւիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ ոչ գործադուլ կայ, ոչ տնտեսական տագնապ, ոչ ալ քաղաքացիական կռիւ, ըսաւ Տիմիթրով։ Այդ բոլոր չարիքները կը գտնէք Թրումընի վարդապետութեան եւ Մարշըլի ծրագրին ենթակայ երկիրներուն մէջ։ Յարաճուն անգործութիւն, թշուառութիւն, աղքատութիւն — ահաւասիկ հետեւանքները արեւմտեան ժողովրդավարութեան, զոր կ՚ուզեն մեզի պարտադրել»։

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին Նախարարը, Պ. Էրնէսթ Պէվին, վաղը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը որ արդիւնքն է Չորս արտաքին Նախարարներու խորհրդաժողովներուն յաճախադէպ վիժումներուն։ Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ գիտել կը տրուի որ նախարարը պիտի շեշտէ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ինչպէս նաեւ արեւմտեան ազգերու սերտ գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը, բայց պիտի «չգոցէ բոլոր դուռները»։ Պ. Պէվին պիտի դատապարտէ Խորհրդային Միութեան ներկայ քաղաքականութիւնը, ինչպէս քանի մը շաբաթ առաջ ըրին վարչապետն ու փոխ-վարչապետը, բայց, միեւնոյն ատեն, պիտի առաջարկէ նոր խորհրդաժողով մը։ Նախարար պիտի խօսի Յունաստանի, Պաղեստինի եւ ընդհանրապէս Եւրոպայի տնտեսական կացութեան մասին ։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Լոնտոնէն հասնող լուրերու, Անգլիոյ նախկին Ֆաշական կուսակցութեան պետը, Սըր Օզուըլտ Մոզլի, լուրջ աշխատանքներ կը կատարէ վերակենդանացնելու համար իր կազմակերպութիւնը։ Սըր Օզուըլտ անցեալները յայտարարեց թէ 51 զանազան մարմիններ առաջարկած են իրեն որ վերակազմէ իր կուսակցութիւնը։ Այս մասին յայտարարութիւն մը պիտի ընէ մօտ օրէն։

ՀՌՈՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ բարձրաստիճան Ամերիկացի զինուորական մը յայտարարած է թէ Միացեալ Նահանգները Նաւային կարեւոր ձեռնարկներու սկսած են Միջերկրականի աւազանին մէջ՝ «տրուած ըլլալով մեր պատասխանատուութիւնները այդ շրջաններուն մէջ» ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց Սերպ քահանայ մը ամբաստանուած ըլլալով թէ օժանդակած էր ահաբեկչական ընկերակցութեանց, 1946ին եւ 1947ին։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 29էՆ Ի ՎԵՐ 900 հոգի սպաննուած են Պաղեստինի մէջ։ Եօթը հոգի սպաննուեցան երկուշաբթի օր երբ Արաբները յարձակում գործեցին հրէական թաղի մը վրայ՝ Երուսաղէմի մէջ։ Եգիպտացի կին մը եւ 12 տարեկան Արաբ աղջիկ մը սպաննուեցան երբ Հրեաները ռումբ մը նետեցին Նապլուսի էլ Ամիր գիւղին վրայ։ Հայֆայի նաւահանգիստին Հրեայ եւ Արաբ աշխատաւորներուն միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ։ Արաբական Գերագոյն Մարմինը պաշտօնապէս հաղորդեց Միացեալ Ազգերուն որ իրենք պիտի չմասնակցին Պաղեստինի բաժանման շուրջ կատարուող բանակցութեանց, հետեւաբար կը մերժեն այդ առթիւ իրենց ղրկուած հրաւէրը։

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ Խորհրդային իշխանութիւնները 100 առ հարիւր բարձրացուցած են իրենց հակակշիռին ենթարկուած Ցիսթէրտորֆի հանքերէն Աւստրիոյ յանձնուելիք քարիւղին գինը։ Բացատրուած է Վիէննայի կառավարութեան որ եթէ չընդունին նոր սակացոյցը, քարիւղ պիտի չստանան։ Եթէ գինը ընդունուի հետեւանքը պիտի ըլլայ ապրուստիգիներուն անխուսափելի յաւելումը։ Ամերիկա ամսական 4.5000 թոն քարիւղ կը յանձնէ Աւստրիոյ, թոնը 55 տոլարէն, Ռուսերուն այսօրուան գինն է 93 տոլար որ հիմա պիտի բարձրանայ 200ի ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր գերասան՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սամուէլէն Պէռլիոզի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Գեղամական տուած 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններուն, ճաշարաններուն, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան ներգաղթի ֆոնտին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փնտռել յայտագիրը ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց — Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 բիւ Թրուայօն, Սէվր ։

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ՚ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին։ Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան։ Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը»։

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ժենիա Վարդանեանի

Այս հինգշաբթի երեկոյ 22 Յունուար ժամը 21ին, Maison de la Mutualitéի C. սրահին մէջ ։

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, երգ, նուագ ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ հազար ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բաշանի մասնաճիւղին, Տէր եւ Տիկին Գր. Թեւանեան հազար ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչի Բաշանի մասնաճիւղին փոխան ծաղկեպսակի Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հոգեւոր առաջնորդը, Մահաթմա Կանտի վերջ տուաւ իր կամաւոր ծոմապահութեան, խոստում ստացած ըլլալով որ պիտի յարգուին յանուն խաղաղութեան իր կատարած յանձնարարութիւնները։ Կանտի ծոմ պահեց 121 ժամ։ Յմահ ծոմ մնալու իր որոշումը եւ առնելէ առաջ, Կանտի տեսակցութիւն ունեցաւ Հնդկաստանի վարչապետ Ճավահարլալ Նեհրուի ինչպէս նաեւ իսլամ եւ Սիխ առաջնորդներուն հետ որոնք խոստացան ամէն բան ընել աղիտահեղութեանց առաջքը առնելու համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ, կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Աշխատանքն ու Աշխատանքայինը հայ ժողովրդական երաժշտութեան մէջ»։ Հայերէնի դաս 8—9:

ԱՆՈՅՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 25ամեակին առթիւ։

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) ։

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն։ Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան ։

ՓՈՐԹ ՏԻՒԹԱԼԻԻ Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Թորոս Կարապետեանի, Մովսէս եւ Օննիկ Տէմիրճեաններու իրենց մօր եւ մեծ մօր ողբ ։ խուր մահուան առթիւ ։

ԾԱԽՈՒ է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիասնօվ, եւ բնակարանով ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Փարիզաբնակ Տէր եւ Տիկին Հայկազուն Հալաճեանի որ գեղեցիկ դաշնակ մը նուիրեցին մասնաճիւղին Խըրիմեան դպրոցին ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵՂԻԱ ԵԶԻԿԵԱՆ Խարբերդի Հապուսի գիւղէն իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց վաղամեռիկ դուստրին քսանամեայ ՊԵՏՐՈՍ ԵԶԻԿԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ։ Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները։ Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը։ Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը։ Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ։

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ։ Այս շաբաթ իրիկուն Hôtel de la Posteի շքեղ սրահներուն մէջ։ Մուտք 125 ֆր.։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

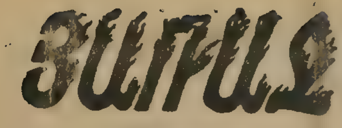

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5246–Նոր շրջան թիւ 855

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տող կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Jeudi 22 Janvier 1948 Հինգշաբթի 22 Յունուար

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՍՏԱԲԱՆԻՆ ՓԱՍՏԱՐԱՆԸ

Երբեք ամիս քար լռութիւն պահելէ եւ իր յօդուածագիրներուն փողոցային անհամ ու զզուելի քաշքշուքներով Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութեան վաւերականութիւնը կասկածի տակ դնող «դոկտորը», օրը իրիկուն ըլլալէ ետք յանկարծ վերջապէս բերնին կապերը, հաւերը խրտչեցնելու համար ...

Եթէ հաւատաք իր բարբանջանքներուն .—

Ա.— Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին հոկտեմբեր 24ի նիստին ատենապրութիւնը պատրաստողները ստախօս են քանի որ Ռուսիոյ պատուիրակին բերանը դրած են անոր չարտասանած բառերը՝ Կարսի եւ Արտահանի մասին :

Բ.— Ստախօս են «Նիւ Եորք Թայմզ»ը, «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»ը, Լոնտոնի «Թայմզ»ը, «Տէյլի Մէյլ»ը, «Թէլէկրաֆ»ը, «Շիքակօ Թրիպիւն»ը, Ուաշինկթընի թերթերը եւ միացեալ հոլը:

Գ. Ստախօս են ռուսական «Թաս» գործակալութիւնը, «Փրավտա»ն եւ «Իզվեստիա»ն:

Դ.— Ստախօս է նաեւ Նիւ Եորքի նախկին փոխ-հիւպատոսը Պ. Ապրեսեան որ բառ առ բառ թարգմանած է Պ. Վիշինսքիի ճառը հիւպատոսարանին նոյեմբեր 25ի ընդունելութեան մէջ — «Զըսի նաեւ թէ Կարսն ու Արտահանը Հայաստանի կը պատկանին»:

Տասը աղբիւրէ վկայութիւն բերինք կամաւոր կոյրերուն աչքը բանալու եւ Պ. Վիշինսքիի յայտարարութեան վաւերականութիւնը ապացուցանելու համար :

Չէզոք կոչուած խմբագիրներն անգամ փորձեցին հասկցնել համայնավար վարժապետին թէ Խորհրդային Միութեան պատուիրակը արտասանած է իրեն վերագրուած բառերը .—

« Կարսն ու Արտահանը անվիճելիօրէն վրացական են եւ պէտք է կցուին Վրաստանին»:

Եւ սակայն, Վիշինսքիի անճարակ փաստաբանը իր փաթրոնը արդարացնելու առաջադրութեամբ, առանց կարմրելու,կը պնդէ տակաւին որ այդ տեսակ բան ըսած չէ եւ դաշնակ մամուլն է որ մեծ դիւանագէտին կը վերագրէ այդ յայտարարութիւնը :

Որովհետեւ հակադաշնակցական ախտէ վարակուած «դոկտորը» հրահանգ ստացած է ու կըցածին չափ թուղթ մրոտէ Դաշնակցութիւնը վարկաբեկելու համար:

Ու քարին կ'ուզէք զարկէք ձեր գլուխը, պարոնայք համայնավարներ, Դաշնակցութեան փաստացի տեղեկութիւնները ջրելու եւ արտասանածի զանգուածը խաբելու համար:

Անօգուտ է :

Եթէ Խորհրդային Միութիւնը ուզէր դոհացնել հայ ժողովուրդին հողային պահանջները իր սահմաններէն ներս կամ իր սահմաններէն դուրս, այդ իմաստով ալ կ'արտայայտուէր միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ :

Եթէ Խորհրդային Միութեան համար Հայաստանի հողային ընդարձակումը անհրաժեշտ նկատուէր, շատոնց լուծուած կ'ըլլար նեղքին սահմաններու խնդիրը :

Ոչ միայն Ղարաբաղը, Ախալքալաքը կամ Նախիջեւանը այսօր մաս կազմած կ'ըլլային մեր հայրենիքին այլ տարիներ առաջ իր ջարդարար դրնակիցներուն յանձնուած չէին ըլլար Կարսն ու մնացեալը:

Այսօր, քանի՞ց եօթը տարի վերջ, Մոսկուայի կառավարութիւնը ոչ միայն անտարբեր է մեր հիմնական պահանջներուն նկատմամբ, այլ անհասալիկ, իր պաշտօնական ներկայացուցիչին բերնով, խոշոր պատառ մը ալ կը վերապահէ դրացի Վրաստանին :

Ցոյց տուէք մէկ հիմնական միջոց որուն դիմած ըլլայ Մոսկուայի կառավարութիւնը երեք տարիէ ի վեր, արժեւորելու համար մեր հողային պահանջները որոնք հիմնուած են Սեւրի դաշնագրին վրայ :

Այս ու այն հայ քարտուղարի պաշտօնական եւ անպաշտօն յայտարարութիւնը ի նպաստ մեր դատին, այնքան արժէք ունին որքան կաթողիկոսին սրտառուչ մաղթանքներն ու բաղձանքները :

Մենք չենք հաւատար որ հայկական հարցին այս ու այն «մասը» լուծուած է ներկայ Հայաստանի գոյութեամբ կամ նոյնիսկ ներգաղթով :

Տարիներ առաջ «հող չունենք, ներգաղթ չենք

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ՃԱՌ ԵՒ ԻՆՉ ...

Երէկ վարչապետի մը ճառը կարդացի թերթերու մէջ եւ յանկարծ պատմութիւն մը միտքս ինկաւ: Նախ ճառը սակայն, յետոյ պատմութիւնը:

Գնտակներն այս յարգելի անձնաւորութիւնը նկարագրելով «երկաթէ վարագոյրին» ետին գտնուող երկիրներու տնտեսական եւ ընկերային փայլուն վիճակը, յայտարարած է:

— Կը տեսնէք որ մեր դեմոքրատ երկիրներուն մէջ ոչ գործազուրկ կայ, ոչ գործադուլ, ոչ աղքատութիւն, ոչ թշուառութիւն, այդ բոլոր չարիքները Թրումընի վարդապետութեան եւ Մարշըլի ծրագրին ենթակայ երկիրներուն մէջ կը տեսնէք: Մենք կրնանք դաս տալ արեւմտեան պետութիւններուն թէ ինչպէս կը պահպանուի խաղաղութիւնը »:

Նախ պզտիկ եզրակացութիւն մը այս ճառէն : Ոչ թշուառութիւն ոչ աղքատութիւն, ոչ խեղճութիւն երկրի մը մէջ ուր կաթն ու մածունը, պանիրն ու կարագը պատերազմէն առաջ կը յորդէին խանութներու ցուցափեղկերէն, իսկ այսօր կը պատմեն թէ տասը մասին պաղպաղակ չունին փոքր մանուկները: «Շողոքորթին համար պէտք է բացատրել թէ ինչ գոյն եւ համ ունէր, կը գրէ «վարագոյրին» ետեւէն: Ճիշդ է որ աղոտ պարտաւորներն են որ կարեւորութիւն կու տան այդքան ոչինչ բաներու, իսկ դրախտներու մէջ մարդիկ կը սնանին Մարքսի եւ Լենինի վարդապետութեամբ որ Թրումընի եւ Մարշալի վարդապետութիւններէն այնքան հեռու է որքան կաթն ու պանիրը պզզայէն, եւ շաքարն ու շաքարը չուշկայէն (պղպեղ):

Գալով գործադուլներուն եւ գործազուրկներուն, իրաւ որ հաւատալիք բան չէ: Բոնի աշխատանքի կայաններ չկան անշուշտ այն երկիրներուն մէջ, ուր իշխող կառավարութիւնները այնքան դեմոքրատ են եւ ամէն մարդ այնքան զբաղած որ հրացանաձգարկներու եւ կախաղաններու հաշիւն իսկ պահող չէս կրնար գտնել:

Բայց սա գործադուլները ի՞նչ եղած են : Ինչպէս բացատրել որ Ֆրանսայի կամ Իտալիոյ մէջ, բոլոր անոնք որոնք հակառակ էին Մարշըլի ծրագրին տասը կտոր եղան գործաւորներու այդ գեղարդոյն իրաւունքը արժեցնելով՝ ձախողեցնելու Մարշալի գործը: Եւ ինչ պատկերազարդ օրինագիծներ հրապարակ իջան բանուորին աշխատանքի այդ զէնքը տալու համար: Բայց ոչ իսկ մէկ գործադուլ այն երկիրներուն մէջ ուր Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը օրը տասն անգամ խաչը կը հանուի :

— Ի՞նչու չես ուզեր հաւատալ ու համոզուիլ. այս ի՞նչ դաւաճան հոգեբանութիւն է, այս որքա՛ն թշնամի էք հայրենիքին, եղբայր : Գործադուլի պէտք չկայ հոն, որովհետեւ ոչ միայն գործաւորը գործադուլ ընելու պէտք չունի, այլ դուն, հոսկէ, այդ նուրբ խնդիրն ալ հասկնալու պէտք չունիս: Հիմա դուն պատմութիւնդ պատմէ տեսնենք». ըսաւ Ցառաջիմական բարեկամս, ու բերանս գոցեցի : ԱՐԱՄԱԶԴ

ԵԹԷ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ քուէարկէ Եւրոպայի ազգերուն յառաջիկայ 15 ամսուան ընթացքին 6800 միլիոն տոլար յատկացնելու օրինագիծը, Անգլիա պիտի ստանայ այդ գումարին քառորդ — 1760 միլիոն :

ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 11ին Բատիօ էսթէրնի վրայ կը նուագէ էջօլ Նորմալէն թաւջութակահար Պ. Նահապետ Ալաչէմճեան :

կրնար կատարել » պատասխանող Երեւանը — իմա Մոսկուան — ի՞նչ ծրագիր կը մշակէ այսօր մեր սահմաններու ընդարձակման մասին:

Ոչ մէկ: Անվիճելիօրէն հայկական Կարսն ու ուրիշներուն պարգեւելու տրամադրութիւնը — կամ այդ մասին տրուած որոշում մը — ի՞նչ ապահովութիւն կը ներշնչէ որ թրքական սահմանին վերաքննութեան պարագային, հայ ժողովուրդը պիտի տիրանայ իր պատմական հողերուն :

Այս հարցին պէտք է պատասխան տան փաստաբանին փաստաբանները փոխանակ ջուր ծեծելու եւ բամբասելու : Ժ.

Թուակս կը քաղուի

«ԳՕՏԻՆԵՐՈՒ ՄԻԱՑՈՒՄԸ ԿԸ ԲՌՆԱԲԱՐԷ ՓՈԹՍՏԱՄԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ »

Գերմանիոյ ռուսական գօտիին զինուորական կառավարիչը, մարաջախտ Սոքոլովսքի միջդաշնակցային հակակշիռի խորհուրդին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ ճառ մը արտասանելով ամբաստանեց արեւմտեան Դաշնակիցները թէ կ'ուզեն Գերմանիան երկուքի բաժնել եւ բռնաբարել Փոցտամի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը :

Հակառակ վերջերս շրջան ընող զրոյցներու, մարաջախտը չպահանջեց որ Անգլիա եւ Ամերիկա քաշուին Պերլինէն: Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը .— «Բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները քայլեր կ'առնեն Գերմանիան բաժնելու եւ արեւմտեան նահանգներուն մէջ անկախ կառավարութիւն մը հաստատելու համար : Երկու գօտիներուն մէջ ստեղծուած կարգուսարքը ներկայիս կը վայելէ դաշնակցային պետութեան մը բոլոր իրաւասութիւնները: Արեւմտեան պետութիւնները, այս կէտին մէջ, գործած են առանց հակակշիռի խորհուրդին գիտակցութեան: Այս կացութիւնը կը դժուարացնէ բնականոն գոյավիճակի մը վերադարձը Գերմանիոյ մէջ: Խորհրդային հրամանատարութիւնը կը պահանջէ, ուրեմն, որ չեղեալ նկատուին եղած կարգադրութիւնները որոնք կը բռնաբարեն Փոցտամի համաձայնութիւնը :

Մարաջախտին կարճ պատասխան մը տուաւ ամերիկեան ուժերու ընդհանուր հրամանատարը, զօրավար Քլէյ որ ցաւ յայտնելէ ետք թէ Ռուսերը բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնները չստացած կը բողոքեն, յիշեց արտաքին նախարարին նկարագրած յայտարարութիւնները Գերմանիոյ տնտեսական կացութեան մասին: Անգլիոյ ներկայացուցիչը, զօրավար Ռապըրթսըն մարաջախտին ուշադրութիւնը հրաւիրեց Պ. Պեվինի յայտարարութեանց վրայ զորս արտաքին նախարարը ըրած է Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովին մէջ :

Մարաջախտը դեռ նոր վերադարձած էր Մոսկուայէն եւ բնականաբար իր կառավարութեան հրահանգներուն վրայ էր որ կը բողոքէր :

«Մարշըլի ծրագիրը պիտի փրկէ խաղաղութիւնը»

Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան խորհրդական եւ Միացեալ Ազգերու ամերիկեան ներկայացուցիչ, Պ. Ճան Ֆոսթըր Տալըս, Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ խօսք առնելով յայտարարեց թէ Մարշըլի ծրագիրը քայլ մըն է դէպի խաղաղութիւն: Եւրոպայի ազգերը պայքարի մէջ են, ըստ Տալըս: Խորհրդային Ռուսիոյ ղեկավարները ամէն միջոցի կը դիմեն — բացի պատերազմէն — հաւատալու համար որ այդ ազգերուն ստացած վէրքերը մահացու են: Ռուսիա հաւանաբար յաջողի իր ձեռնարկներուն մէջ եթէ Միացեալ Նահանգները քայլեր չառնեն հիւանդ երկիրներուն օգնելու: Ես վստահ եմ որ եթէ, յանուն խնայողութեան, մենք հրաժարինք օժանդակութեան մեր ծրագիրէն, հետեւանքը պիտի ըլլայ այն որ ապագային պիտի ենթարկուինք շատ աւելի մեծ ծախքերու: Խորհրդային վարիչները կ'ուզեն հաւատացնել թէ Եւրոպայի ազատ կարգերը փլուզումի մօտ են ու եթէ իրենք յաղթանակ տարին թերեւս հարուած մը տան, Եւրոպան պիտի քայքայուի: Կը թուի թէ համայնավար կուսակցութիւնը պատրաստ է, ի վիճակի եւ որոշած է այդ տեսակ հարուած մը իջեցնելու: Քաղաքական պառակտումը յառաջ պիտի բերէ տնտեսական քայքայում մը հետեւաբար անհրաժեշտ է որ տեսակ մը մաքսային եւ դրամական համաձայնութիւն գոյանայ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն միջեւ, Գերմանիան ալ միասին: Այդ միջոցով միայն կարելի է ներկայ թշուառութիւնը բարօրութեան փոխարկել, մանաւանդ երբ Ափրիկէի աղբիւրներն ալ օգտագործուին այդ միութեան ի նպաստ: Անհրաժեշտ է նաեւ որ քաղաքական միութեան ծրագիրն ալ իրականանայ որպէսզի այդ երկիրները միացեալ ճակատ մը ունենան որեւէ թշնամիի դէմ: Միացեալ Ազգերը տակաւին այդ ուժը չունին :

Տալըս, իր ճառին ընթացքին, յանձնարարեց որ Գերմանիոյ մէջ ի գործ դրուելիք քաղաքականութեամբ զբաղի արտաքին նախարարութիւնը՝ առանց յապաղումի: Խորհրդականը աւելցուց նաեւ որ «եթէ համայնավարները գրաւեն Եւրոպան, Ամերիկա հարկադրուած պիտի ըլլայ ծախսելու անհաշիւ միլիառներ որոնց հետ բաղդատելով, Մարշըլի ծրագրով պահանջուած գումարները «կաթիլ մը ջուր» են :

(Լուսնկայ շաբաթականէն կարդալ Դ. էջ)

Լենինն ու Ստալինը ինչպէս ազատեցին Հայաստանը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մարտի համայնավար եւ թաթարական ընդհարումների ժամանակ մօտ 10.000 Թաթարներ (Թուրքեր) սպաննուեցին եւ Բագու քաղաքը դատարկուեց նրանցից: Նրանք էլ իրենց վրէժը լուծեցին Շամախի եւ Գօքչայ գաւառների Հայերից, որոնք աւելի շատ կորուստներ տուին քան Թուրքերը տուել էին Բագուում եւ շրջակայքում :

Համայնավարները մինչեւ Բագուի Օսմանեան բանակի կողմից գրաւումը (1918 Սեպտեմբեր) ունեցան Հայերի անկեղծ գործակցութիւնը եւ Բագուի կարմիր բանակը Կովկասի կարմիր բանակ անունով սկսեց արշաւանք գրաւելու համար Բագուի ամբողջ նահանգը, ինչպէս եւ Գանձակը, որ Ազէրբէյջանի կառավարութեան ժամանակաւոր մայրաքաղաքն էր դարձել :

Կովկասի կարմիր բանակը սկզբներում գրեթէ այնքան Ռուս, ինչքան Հայ զինուորներ ունէր եւ քանի յաջողութեամբ առաջ էր գնում, Ռուսները բանակում մնացին, բայց Եւլախի առաջ կարմիր բանակի Օսմանեան բանակից կրած պարտութեան հետեւող նահանջից եւ այդ պարտութեան հետեւող նահանջից յետոյ ռուս զինուորների թիւը օրից օր պակասեց բանակում, նոյնպէս էլ Ռուս քաղաքացիների թիւը օրից օր պակասեց Բագու քաղաքում եւ շրջակայքում: Ռուս զինուորները եւ ռուս քաղաքացիները փախչում էին դէպի Ռուսաստան Հայերին մենակ թողնելով Բագու արշաւող Օսմանեան բանակի եւ նրան օգնող Թուրքեւթաթար (Ազէրբէյջանցի) զինուած կամաւորների դիմաց:

1918 թուի Օգոստոս ամսին Օսմանեան բանակը արդէն Բագուի պարիսպների տակ էր, նրա դէմ կանգնած էր միայն Հայերից մի բանակ մօտ քանի հազար հոգուց բաղկացած եւ քաղաքումն էլ Ռուսների թիւը այնքան էր քչացել, որ քաղաքը հայկական քաղաքի տպաւորութիւն էր թողնում: Զէ՞ որ Թուրքեւթաթարներն էլ Բագուն գրեթէ դատարկել էին 1918 թուի Մարտի դէպքերից յետոյ:

Բագուն իր նաւթային հարուստ շրջանով պաշտպանում էին Հայերը Ռուսաստանի համար, որովհետեւ այդ քաղաքը եւ նրա նաւթային շրջանը երբեւիցէ նոր անկախ յայտարարուած Հայաստանին միանալու ոչ մի կարելիութիւն եւ հաւանականութիւն չունէր: Բագուն Հայերը պաշտպանում էին ռուսական եւ համայնավարական կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ, թէեւ կուսակցութեան առաջնորդը մի Հայ էր: Բագուն պաշտպանող կարմիր կոչուած բանակը գրեթէ բացառապէս Հայերից էր բաղկացած, բայց բանակի լեզուն էլ, ղեկավարութիւնն էլ ռուսական էր, եւ, ամենացաւալի եւ զզուելի երեւոյթը այն էր, որ Բագուում գտնուող Կասպեան նաւատորմիղի նաւերը ամբողջ կռիւների ընթացքում մի հատ ռումբ էլ չարձակեցին քաղաքը շրջապատող եւ քաղաք մտնելու պատրաստ Թուրք (Օսմանեան) զինուորների վրայ գոնէ Ռուսաստանի համար Բագուն պահող հայ զինուորներին օգնելու համար :

Աւելի զզուելի եւ ցաւալի երեւոյթ էր նաեւ այն, որ Բագուի Խորհրդային կառավարութեան անդամ սոցիալիստ Ցյոլոն իր ընտանիքը պահում էր քաղաքի շրջակայքի Թուրքեւթաթար մի գիւղում եւ շաբաթը մի անգամ այցելում էր իր կնոջ Թուրքեւթաթար գիւղում, քաղաքում մնացած սակաւաթիւ Ռուսներն էլ դժգոհութիւն էին յայտնում որ «Հայերը Բագուն իրենց համար պահելով խեղճ ու բարի Թուրքերին կոտորում են»:

Ահա վերոյիշեալ Հայերի համար շատ ծանր կացութեան օրերին Ստալինը յանուն Լենինի եւ Ընկերութեան Շահումեանին յայտնում է, որ Հայաստանի անկախութիւնը պէտք չէ ճանաչել, բայց Վրաստանի անկախութիւնը պէտք է ճանաչել, թէեւ այդ թէ Ռուսաստանի եւ թէ Հայերի համար ճգնաժամային օրերին Վրաստանը Օսմանեան կառավարութեան միաբանութեամբ բարեացակամ էր եւ վայելում էր Գերմանների եւ Օսմանցիների բարեացակամութիւնը: Պէտք է չմոռանալ, որ Ստալինը Վրացի է:

Մեր պատմագիրներն ու օրագրողները այս պատմական շատ բարձր աղաղակող փաստերի մասին էլ լռում են գրեթէ: —

■

1918 Թ. Սեպտեմբերի 5ին ընկաւ Բագուն Թուրքերի (Օսմանցիների) ձեռքը :

Քաղաքի անկումից մի քանի օր առաջ քաղաքը պաշարող Օսմանեան բանակի սպայակոյտի պետը, Մուրսէլ փաշա, Հայոց Ազգային Խորհրդին է դիմում մի նամակով, որով առաջարկում է քաղաքը իրեն յանձնել 48 ժամ յետոյ, խոստանալով ոչ մի վնաս չհասցնել Հայերի գոյքին ու կեանքին եւ թոյլ տալ, որ հայ զինուորները իրենց զէնքով եւ ռազմամթերքով անցնին Հայաստան; հակառակ պարագային քաղաքը գրաւուելու դէպքում Օսմանեան բանակի հրամանատարութիւնը պատասխանատու չի լինելու առաջ գալիք ցաւալի դէպքերի համար: Մուրսէլ փաշա յիշեցնում է նաեւ, որ Հայերը Բագուն մի միայն Ռուսների համար են պահում եւ հայ հայրենիքը ոչ մի օգուտ չունի :

48 ժամ անցնելուց յետոյ Մուրսէլ փաշան իր վերջնագրի պատասխանը չի ստանում եւ ուղղում է իր երկրորդ վերջնագիրը այս անգամ պատասխանի համար տալով 24 ժամ: Այս անգամ վերջնագրի տակ ստորագրում է նաեւ Օսմանեան բանակին կից գտնուող գերմանական միսիոնի պետը, որ խոստանում է գերման կայսեր անունով, որ Օսմանեան բանակը ոչ մի վնաս չի հասցնելու Հայերի ոչ գոյքին, ոչ էլ կեանքին :

Այս երկրորդ վերջնագիրն էլ անպատասխան է մնում: Հայ ղեկավարները եւ Ռուսներից բաղկացած կառավարութիւնը տեղաւորւում են նաւերում, ժողովուրդի (հայ) մի մասն էլ նաւ են նստում եւ հեռանում քաղաքից, բայց Հայերի մեծ մասը մնում է քաղաքում: Օսմանեան բանակը մտնում է քաղաք եւ երեք օր շարունակ թալանում եւ կոտորում է Հայերին: Բագուի պաշտպանութիւնը ի նպաստ Ռուսաստանի եւ ռուսական համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան Հայերին արժում է մօտաւորապէս 50.000 կեանք, առանց հաշուելու Գօքչայի եւ Շամախի գաւառներում ապրող հայ գիւղացիների եւ քաղաքացիների կոտորածը :

Բագուի գրաւումից մի ամիս անցած չանցած Օսմանեան բանակ երբ անձնատուր են լինում դաշնակիցներին եւ հետզհետէ դաշնակից ուժերը մտնում են նաեւ Անդրկովկաս եւ գրաւում գլխաւոր քաղաքները, Բաթում, Թիֆլիս, Բագու, Երեւան եւն.:

Հայաստանի կառավարութիւնը օգտուելով դաշնակիցների ներկայութիւնից Անդրկովկասում փորձում է Վրացիների, Ազէրբէյջանցիների եւ Օսմանցիների կողմից գրաւուած հայկական հողերը միացնել Հայաստանին: Նոր զոհողութիւնների մի շրջան է սկսում Հայերի համար: Պատերազմ Վրաստանի դէմ, արիւնահեղ ընդհարումներ Ազէրբէյջանի շատ մասերում, մանաւանդ Ղարաբաղում եւ Զանգեզուրում: Ապստամբութիւններ Թուրքերի կողմից Հայաստանում, Նախիջեւանում, Բէօյիւք-Վէդիում, եւն.:

Եւ այդ բոլորի արդիւնքը լինում է այն, որ մօտ 10,000 քիլոմեթր քառակուսի ունեցող Հայաստանը դառնում է մօտաւորապէս 60 հազար քիլոմեթր տարածութիւն ունեցող մի երկիր: (Դաշնակիցները օգնեցին Կարսը միացնել Հայաստանին):

Եւ մինչ հայ կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը ճգնում էր երկրի բնական սահմանները ապահովել, Փարիզի Խաղաղութեան քօնֆէֆրանսը իր աշխատութիւններն էր վերջացնում եւ պատրաստում էր Օսմանեան կայսրութիւնը Լիբանանի, Սուրիայի, Պաղեստինի, Միջագետքի հետ հրաժարել տալ Տաճկահայաստանի չորս նահանգներից (Բիթլիս, Վան, Էրզրում, Տրապիզոն) :

Թէեւ Հայաստանի սահմանները որոշ չափերով ձեւաւորուած եւ հայկական հողերի մեծ մասը ձեռք էր բերուած Արեւելեան Հայաստանում բայց Ազէրբէյջանցիների կռիւը Հայերի հետ շարունակւում էր Ղարաբաղին եւ Զանգեզուրին տիրելու համար: Նրանց յաջողուեց Ղարաբաղի մի աչքի ընկնող մասին տիրել, բայց Ղարաբաղի մի ուրիշ աչքի ընկնող մասը եւ Զանգեզուրի գաւառը ամբողջութեամբ մնաց Հայերի ձեռքը :

Բայց հայ ժողովուրդին վիճակուած էր նոր դժբախտութիւններ եւ այդ Հայաստանի «ազատարարներ» Լենինի եւ ընկերութեան ջերմ եւ եռանդուն աջակցութեամբ :

Գ. ԵՂԻԿԵԱՆ

Համայնավար չեն...

Տարիներ առաջ, երբ դեռ հայրենիք կը գտնուէինք ու մեր չէն, չքանդուած բոյներուն մէջ, երկրագործ ու բազմազաւակ նահապետական ընտանիք էինք: Ունէինք բազմաթիւ Քիւրտ բարեկամներ, որոնց «քիրվա» կը կոչէինք ու, իրենք ալ փոխադարձաբար՝ մեզի:

Յաճախ՝ իրարու կ'այցելէինք տարուան բոլոր եղանակներուն: Հիւր կ'ըլլայինք, կը գիշերէինք իրարու յարկի տակ: Եւ, հետեւաբար կը վայելէինք նաեւ իրարու սեղան:

Այն օրերուն, դեռ մանուկ էի ես, սակայն, շատ լաւ կը յիշեմ մեր Քիւրտ քիրվաներուն մէկ սովորութիւնը: Բայց չեմ գիտեր թէ՝ անիկա իրենց ամչկոտութեա՞նը պէտք է վերագրել թէ անհամարձակութեանը ճաշելու պարագային :

Նախ՝ տանտէրը անպայման «հրամմեցէք քիրվա» նախերգանքը պէտք էր արտասանէր դդալը վերցնելով ու հիւրը դէպի սեղան՝ առաջնորդելով :

Սակայն, մեր քիրվաները, առհասարակ, մէկ «հրամմեցէք», երկու՝ երեք «հրամմեցէք»ներով սեղանի մօտեցողներ չէին ու առնուազն վեցեակ մը «հրամմեցէք քիրվա» պէտք էր կրկնուէր :

Ու ամէն անգամ «հրամմեցէք»ին անոնք երբեմըն թոյլ... երբեմն վճռական կերպով կը պատասխանէին .

— Չէ, քիրվա, անօթի չեմ... ճամբան, այն ինչ աղբիւրին վրայ՝ կերանք ...:

Բայց դուք, ծանօթ ըլլալով իրենց այդ բարի սովորութեան միշտ պիտի պնդէիք առանց, ականջ կախելու «անօթի չեմ», «քիչ առաջ այն ինչ աղբիւրին վրայ ճաշեցինք», մինչեւ որ սեղան քաշէիք ու դգալ վերցնել տայիք ...:

Անկէ ետք, դուք դարձեալ բնաւ չէիք զարմանար անոնց ոչ անօթի փորին տարողութեանը...: Հապա՞ եթէ «անօթի» եղած ըլլար ....:

Բայց, անօթի՝ կամ կուշտ, «տարծոց»էն սեղան եկած ու իրարու վրայ շարուած հացին դէզին հալիլը ձեզի կրկին զարմանք չէր պատճառեր քանի մը անգամ ալ կերակուրին ամանը լեցուելով, դատարկուելով:

Մինակ, մարդ կը ձանձրանար կշտանալէ ետք սեղանին վրայ կեղծ ուտել ձեւացնելէ ու դանդաղելէ, մինչեւ որ «անօթի չեմ» ըսող սիրելի քիրվադ վերջանար, քաշուէր սեղանէն, որ դուն ալ ազատուէիր այդ կեղծ դերութենէն:

Ինչպէս սովորութիւն էր, որ նախ տանտէրը պիտի սկսէր, նոյնպէս՝ էն վերջին դգալը վար դնողը, պատառը կուլ տուողը տանտէրը պէտք էր ըլլար :

Հակառակը վարուիլը անպատշաճ էր ու վիրաւորական :

Մեր հացին տարծոցը կրնար այդպիսի քանի մը տասնեակներով «անօթի չեմ» ըսող քիրվաներ կշտացնել մեզի հետ ու կծծիութիւնը մեր նահապետական տուներէն ներս անծանօթ էր ծանր ու դէզ - դէզ շարուած հացի տարծոցներուն առջեւ:

Մինակ, ինչպէս ըսինք, մարդ կը ձանձրանար սեղանին առջեւ այդքան աշխատելէ.. յանուն քիրվային ոչ անօթի փորին :

Ահա այսպէս էր մեր Քիւրտ քիրվաներուն բարի սովորութիւնը, որ մենք կը տանէինք սիրով, ու չեմ գիտեր թէ՝ պէ՞տք է մեղադրել զիրենք իրենց այդ ունակութեան համար, կամ արդարացնել ամչկոտութեան, անհամարձակութեան կամ իրենց տոհմիկ սովորութեան վերագրելով ,

Սակայն մենք այդ սովորութիւնը չունէինք : Ու ես փորձով գիտեմ անիկա թէեւ ըսի թէ՝ մանուկ էի այն օրերուն :

Անիկա երէկին՝ կը պատկանի այլեւս ...: Մըտիկ ըրէք, նաեւ այս օրերու պատմութիւնը :

★

Ամէն անգամ, որ մեր հակառակորդ աղբարիկները կը լսեմ կամ կը կարդամ, յիշողութիւնս հոն, հոն կ'երթայ, կը սահի տարիներու երկայնքին ու, բոլէապէս միտքս կուգան մեր այն օրերու բարի ու միամիտ Քիւրտ քիրվաները, որոնք ճաշի ժամանակ «անօթի չենք» կը յարէին սակայն, կը վախնայիր, որ քեզ ալ կրնային կլլել ու իրենց «կուշտ» որովայնին մէջ տեղաւորել :

Հիմակ, մեր խիկարիկ-աղբարիկները, ըլլան անոնք հնչակեան, ռամկավար կամ «Յառաջդիմական» անունը կրողներ, ջրտուած ուղեղով ու չորցած բերանով (երկար խօսելու պարագային), տարին տասներկու ամիս, անդադրում, իրենց բեմերով, մամուլովն ու լրատուքներովը խորհրդային վարչաձեւին, համայնավարութեան ու Ստալինի փառաբանութիւնը, քարոզութիւնը կ'ընեն, հիացած, զմայլած անոնց անսխալականութեան վրայ: Կ'աստուածացնեն, մեր մոլորակին վրայ ոչ անցեալին մէջ եւ ոչ ալ ներկային անոր հաւասարը գտնելով: Երկրպագած խունկ կը ծըխեն, մոմ կը վառեն անոր կարմիր խորանին առջեւ :

Հնչակեա՞ն է, հնչակեանութեան մասին բան չես լսէր իրմէն... (քանի մը բացառութիւնները յարգելի են): Շարունակ համայնավարութեան փառաբանութիւնը կ'ընէ: Անոր բարիքներուն՝ առաւելութիւններու մասին կը ճառէ, բայց երբ ճակտին կ'ուզես փակցնել «համայնավար»ը, «չէ, ես համայնավար չեմ» կը բղաւէ :

Նոյնը՝ կաս — կաս ռամկավար աղբարիկները: Քիչ մը նուազ... կամ առաւել նաեւ անդիմակ — դիմակով «Յառաջդիմական» հայրենակիցը :

Մեր երէկի՝ քիրվաներուն պէս «անօթի» չեն, բայց, զգոյշ, սեղանէն քիչ մը անդին քաշուեցէք, որովհետեւ ձեզի ալ կը կլլեն :

Սակայն, մեր աղբարիկները պատուական հայհոյիչ, թէորիապէս, գիտականօրէն համայնավարներ չեն, այլ՝ փաստիք, գործնականօրէն:

Որովհետեւ, համայնավարութեան մասին գիտնալը, մտածելը անարժէք բաներ են, պէտք է խօսիլ ու գործել, գործքով ցոյց տալ...: Գիտես եղեր ու չես խօսիր, կը խօսիս՝ չես գործեր, ի՞նչ արժէք ունի:

Անօթի չեն (համայնավար չեն) բայց ուղա

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՆՉԵՐ ԿԸ ԳՐԵՆ ԳԱՐԱԽԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Պոլսահայ թերթէ մը կը քաղենք «Թասվիր»ի հետեւեալ պատմութիւնները Մոսկուայի նախկին դեսպան հայազգի Գարախանի մասին.—

«Թուրքիոյ մէջ կարմիրներուն գործունէութեան կարեւորագոյն շրջանը Գարախանի շրջանն է: Գարախան Կովկասցի Հայ մըն է: Այս երիտասարդ համայնավարը որ փայլիլ սկսաւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան սկզբնական շրջանին, մինչեւ արտաքին քոմիսարութեան խորհրդականի պաշտօնին բարձրացաւ այն շրջանին երբ Ռուսիա սկսած էր զբաղիլ Մերձ. Արեւելքով: Երբ Անգարայի մէջ յուռի տպաւորութիւն գործեց համայնավար գրգռութիւնը որ 1928էն մինչեւ անկախութեան առեւանները յանդեցաւ, հարկ եղաւ դեսպան՝ ընկեր Սուրիցի տեղ նոր արտակարգ դեսպան մը ղրկել: Գարախան ահա այս մթնոլորտին ներքեւ ընտրուեցաւ:

Հանգուցեալ Վասըֆ Չընարի կողմէ Աթաթիւրքի ղրկուած նամակէ մը յետագային կը տեղեկանանք որ ընկեր Սթալին երբ գայն ընտրեց, հետեւեալը բսաւ.

— Անհատակի Թուրքիոյ խոշոր դեսպան մը: Ծաղումին բերումով առանց ցաւ զգալու անհրաժեշտ գործողութիւնը պիտի ընէ Թուրքերուն:

Գարախան Անգարա ժամանելէ անմիջապէս յետոյ, ծրագիր առած ըլլալու մթնոլորտը փարատելու համար շարք մը ձեռնարկներ բրաւ:

1.— Անգարայի մէջ Թուրքեւսովիէթ բարեկամական ընկերակցութիւն մը հաստատուեցաւ:

2.— Փորձուեցաւ երկու երկիրներու միջեւ մշակութային յարաբերութիւններ հիմնել:

3.— Գարախան մեր պետական աւագանիէն շատերուն անձնական բարեկամութիւնը ապահովեց: Այս կերպով փորձեց բազմաթիւ ներքին խնդիրներու մասին անդամ կարծիք յայտնել:

4.— Շարք մը ուղեւորութիւններ կազմակերպուեցան Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ: Բազմաթիւ Թուրքեր Ռուսիա գացին եւ Ռուսիայէ ալ մասնագէտներ, արուեստագէտներ, զօրավարներ եկան:

5.— Թուրքիոյ տնտեսական վերականգնումին համար Ռուսիա վարկեր տուաւ: Նազիլլիի, Գայսէրիի կտաւի գործարաններն ու նման բազմաթիւ գործարաններ, նոյնիսկ մեր Հայրաքաղաքին օ.— Թօպխանէները Ռուսիայէ եկան: Հազիւ թէ Թուրք բանուորներ այս գործերը սորվելու համար Ռուսիա ճամբորդեցին:

Բայց Գարախանի գործունէութիւնը վերջին ծայր կը զայրացնէր Անգարայի աւագանիէն ոմանք, մասնաւորապէս Աթաթիւրքը: Այս պատճառով երկու դէպք պատահեցաւ: Առաջին, Մոսկուայի հանգուցեալ թրքական դեսպան Վասըֆ Չընարէ մասնաւոր լուր մը հասաւ Աթաթիւրքի: Այս լուրը կարգ մը մերկացումներ կը պարփակէր Գարախանի ընդհանուր ծրագրին մասին:

Ցետոյ երեւան ելան Գարախանի կարգ մը տեղեկագրերը Թուրքիոյ մասին: Առոնց կարգին գտնուեցաւ թղթերը յօդուած մը, զոր կրնանք յորջորջել Գարախանի սեւ ցանկը: Ահաւասիկ կարգ մը պարբերութիւններ այս տեղեկագրէն.

Զօր. Քեազիմ Գարապէքիրի մասին.— Ի գին ամէն բանի անհրաժեշտ է բնաջնջել Քեազըմ Գարապէքիրը:

Ճէլալ Պայարի համար.— Մեր նոէմայլին իրագործումը շատ պիտի դժուարանայ այնքան ատեն որ չարունակէ Թուրքիան կազմակերպել այս տնտեսական գործավարը, որ հմտագոյն կազմակերպիչ մըն է:

Ֆուատ Քէօփրիւլիւ համար.— Փափաքելի է որ անոնք չկտուի ոչ համալսարանին եւ ոչ ալ հրատարակչական կեանքի մէջ:

Զօր. Սալիհ Օմուրթաքի համար.— Այս հրետանավոր հրամանատարը օր մը շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ: Հետեւաբար պէտք է հնարաւոր եղածին չափ շուտով մը հեռացնել զինք մեր ճամբէն:

Ներքին գործոց Շիւքրիւ Գայայի համար.— Հակառակ այն պարագային թողելուն թէ Թուրքիոյ ծախսակողմեան մարդն ու մեծապէս աջ կը գտնէ, իրեն ներքեւ չես կը ար վստահիլ:

Շիւքրիւ Սարաճօղլուի համար.— Այս երիտասարդ գործավարին բաղձանքն է ապագային գործավար կարգուիլ: Բայց մեր փաղձանքն է որ իրագործումին արգելք կը հանդիսանայ իր ծայրայեղ ազգայնական պետական մարդու յամառութեամբ, զայն բարեկամ չենք կրնար նկատել: Կարգ մը թերթերու մասին.— Անձերու, մինչերու, վէպերու նման յառաջդիմական գաղափարներու թշնամիները միշտ վտանգ են Թուրքիոյ յեղաշրջական քաղաքականութեան համար: Պէտք է առաջքը առնել այսպիսի տարրերու գործօն դեր խաղալուն: Վերջապէս մասնաւոր Յէվդի Ջագմաքի համար գրած է: Այնքան ատեն որ այս ծերունի զինուորը պատասխանատու դիրք գրաւէ արգելք պիտի հանդիսանայ որ յառաջդիմական գաղափարները (Համայնավար գիրենք) թրքական բանակին մէջ: Ծուրջի զօրավարներն ալ համակարծիք են իրեն: Թուրքիոյ մէջ բանակը միշտ պատմական հակառուսութեան աւանդութեան ներքեւ մեզի թշնամի պիտի մնայ: Գարախան տեղեկագրին մէջ կ՚ըսէ նաեւ.— Թուրք աւագանին մեզի կը խաբէ: Անոնց ցոյց տուած բարեկամութիւնը երբեք անկեղծ չէ:

Աթաթիւրք այս տեղեկագիրը կարդալէ յետոյ, պատրուակելով այն իրողութիւնը թէ Համբաւաւորութեան տօնին Սթալին չէ շնորհաւորած զինքը, անակնկալ այց մը կուտայ ռուս դեսպանատունը:

Այս անակնկալ այցը զարմանքի կը մատնէ Գարախանը որ դեռ դեղին եւ դողդողջուն կը դիմաւորէ յաւերժական Աթան: Աթաթիւրք կարճ նախաբանէ մը յետոյ Գարախանի կը պարզէ որ Թուրքիոյ մէջ ինք կը ներկայացնէ Թուրք ազգը եւ ուրիշ ոեւէ իշխանութիւն պիտի չընդունուի Թուրք ժողովուրդին կողմէ: Երբ Գարախան կ՚ըսէ որ դեսպանատուն տրուած այսօրինակ այցէ մը նոյնիսկ կրնայ պատերազմ ծագիլ, Աթաթիւրք դիտել կուտայ որ Ազգ. Մեծ Ժողովը պատրաստ է պատերազմ յայտարարելու եւ իր անձն ալ այս ~~բնոյթը առնէ հաշիւները կարգադրել երկու~~ դեւմարդոց միջեւ ու կը հեռանայ դեսպանատունէն:

Այն ատեն Անգարա գտնուողները կը յիշեն որ այս դէպքը նոյն իսկ հաւանական դարձուցած էր պատերազմական վիճակ մը Ռուսիոյ հետ:

Գարախան այս դէպքէն քիչ յետոյ եօ կանչուեցաւ: Քանի մը կէքէուի, այլինքն գաղանի սովիէթ ոստիկանի աարհամակներուն ներքեւ Անգարայէ մեկնելէ առաջ Աթաթիւրք Գարախանի լուր ղրկելով հաղորդեց թէ անձին դէմ ոչ մէկ ատելութիւն ունի եւ եթէ փափաքի, իբրեւ գաղթական Թուրքիա կրնայ մնալ: Գարախան այլեւս Թուրքիոյ մէջ չկեցաւ երբ հասկցաւ որ բոլոր ծրագիրներուն վերահասու դարձած էր Թուրք կառավարութիւնը:

մինչեւ փող մը կրնան կլլել՝ իրենց բեռներովը:

Համայնավար չեն, բայց կարմիր Մոսկուայի սորտին վրայ բուսած ռուս համայնավարը «հապնի է խմեր» իրենց քով: Երբ Մոսկուայէն պոռան.

— Կեցցէ Ստալինը:

Երեւանէն կը կրկնեն.

— Կեցցէ, կեցցէ համայնավարութեան ղեկավար ընկեր Ստալինը:

Արտահայաստանի «համայնավար չենք» բառը տղաքներն ալ կ՚երգեն.

— Կեցցէ, կեցցէ, կեցցէ արեւ Ստալինը:

Ձայնը կը շարունակուի Մոսկուայէն.

— Մեր հայր Ստալինը անսխալական է:

Երեւան բոպէապէս ձայն կ՚առնէ.

— Մեր հանճարեղ, անզուգական հայր Ստալինը անսխալական է:

Արտահայաստանի անդիմակ «Յառաջդիմականքը», դիմակով Ռամկավարն ու կիսադիմակ Հնչակեանը իրենց կոկորդը պատռելու աստիճան կը պոռան.

— Մեր եւ ամբողջ մարդկութեան հայր ու առաջնորդ, հանճարեղ, աստուածածին ընկեր Ստալինը անսխալական է:

... Երեւանէն կը փսփսան.

— Մահ Դաշնակներուն (չձանձրացա՞ք...).

Իսկ արտահայաստանի մեր «քիրվաները» կը գոռան ամպի պէս.

— Մահ, մահ, փախուստ Դաշնակցութեան:

Եւ սակայն, այս բոլորէ նոր, քաւ լիցի, անոնք բնաւ համայնավար չեն:

Համայնավարի պէս մտածել, խօսիլ, գրել ու գործել.

Համայնավար ճամբայով (հասարակ...) քալել իրենց գուլիթոյ ալ բերնով...

Համայնավար վարդապետութեան ի նպաստ շարունակ պայքար տանիլ:

Ու ետքէն՝ ձայնել ըսել.— մենք համայնավար չենք:

Արդ, հարց տանք մեր այս քիրվաներուն.

— Ինչո՞ւ համայնավար չէք: Համայնավարութիւնը այդքան գէ՞շ վարդապետութիւն մըն է, որ իրեն դաւանակից ըլլալէ կը վախնաք...:

Ինչո՞ւ կ՚ըսէք մեր քիւրտ քիրվաներուն պէս «անօթի չենք» բայց Շաքրայի որկորին անդամ մասխածնել կուտաք:

Անգամ մըն ալ կրկնենք.— Ինչո՞ւ համայնավար չէք, քիրվաներ:

ՀԱՅԿ ԱՐՄԷՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Հսկայ շէնքերը կառուցուած էին թանկագին քարերով — աղամանդ, յասպիս, զմրուխտ, մեղեսիկ: Արեւուն ճաճանչները առուերի պէս կ՚անցնէին անոնց շլացուցիչ ցոլքերուն վրայէն: Փողոցները՝ մարմար, մայթերը՝ ոսկեքար, ու երկնային ծաղիկներ քաղաքին եօթը հրապարակներուն վրայ, ուսկից իմաստութեան եօթը շատրուանները կը հոսեցնէին աստուածները, գէշեր ու ցերեկ: Մարդիկ այս մոգական քաղաքին մէջ, եղած էին Աստուածներ: Զարաշուք օր մը սակայն, երբեւը յանկարծ խաւարեցաւ: Երկրաշարժ ու երկնաշարժ: Ու այդ աստուածաբնակ դրախտալոյսը ծածկուեցաւ միանգամ ընդ միշտ, քարի, ժամ ու լավայի մոխիրներուն տակ: Անցան դարեր... եւ ահա, նոր մարդիկ եկան ու նոր քաղաքը հիմնեցին փլատակներուն վրան: Հաւատքը ասմութեան թեւերով հասած էր եկուորներու կանչին թէ՝ իրենց ոտքերուն տակ, հոյակապ տաք մը թաղուած, կը ննջէ շատ խորունկ: Բայց անոնք չփորձեցին ոչ մի շարժում, ճիգ ու աշխատանք, մտաւոր ու ֆիզիքական: Մինչեւ որ, օր մը գիտուն երկրախոյզներ եկան, պեղեցին ու թաղուած փառքը երեւան հանեցին, իր գանձերով: Մարդիկ վրան վազեցին խելայեղ, ոսկին առին ու կեանքի նոր խորաններ շինեցին, թանկագին քարերէն լոյսի նոր շատրուաններ կանգնեցին, իմաստութեան եօթը աղբիւրներէն խմեցին կուշտ ու կուռ ու եղան Աստուածներ:

— Մենք պէտք չունինք նոր Աստուածներու, մեր Աստուածը մի է եւ անքննելի ու ինչո՞ւ եկեր հոս... գնա, հեռացիր այս սրբարանէն:

— Այո, ես եկած եմ Արեւելքէն, Սկիւթի այն դաժան բարձունքին վրայ: Եկած եմ ի խնդիր լոյսի, թափառիլ ճշմարտութեան բաւիղներուն մէջ, կանգ առնել աստուածայայտ տեսիլքներու առջեւ, տառապիլ խորհուրդին երկունքով: Եւ օր մը լոյսէ ու կրակէ մկրտուած, նետուիլ գիրկը աշխարհին: Մինչդեռ, ինչ յուսախաբութիւն, Աստուածները շատոնց մեկներ են այս սրբազան վայրերէն: Սոկրատ եւ իր շքախումբը, մատենադարաններէն դուրս շպրտուեր են, երկաթէ խաչերով ու ոսկրացած մագաղաթներով: Կան միայն «եօ»եր, իրենց դեւաթոյր պատեանին մէջ խաչուած ու խաչուա... կեսաքի գծրագոյն իմաստին զուրկ, բացաստ... անց անըմբռնելի կուգայ... աստուածային... ոտգամը — բարձրացիր եւ բարձրացուր:

Վանահայրը չկար այլեւս...: Ան հեռացեր էր անկնափակ եւ անձկախեց: Ես եմ, որ կամ ... ու չկամ վաղը ...:

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՇԵՐ: շուքինը իր ձիւնաթոյր ձեռնոցներով, անապատին աւազուտը կը խառնէ տենդայոյզ: Լոյսի վախլիկ թեւ մը կը սողսկի լուսամուտներէն ներս, պատերուն վրայ, յետոյ, կամաց, կամաց, անկիւնները քաշուելով, աչքերը կը բանայ կը գոցէ, թարթիչները քսելով խաւարին: Ցանկարծ կը փախչի լեղապատառ, զանգակի մը ղօղանջէն ընդոստ: Արեւագալի զանգակները... երբեք այսքան անիմաստ ու պաղ չէին հնչած ականջիս: Գետին խորհրդապաշտ ձեռքը փորձեր է անոնց հնչեղ լեզուականներէն կախել խորհուրդը խորախորհուրդ, եւ մետաղին տեղ ոգեյոյզ, միստիք ալիքներ թրթռացնել, սիրտերու եւ հոգիներու մէջ, ներարկել իրերու էութեան կշռոյթը անոնց մէջ, չափորել հուժկու օրհներգը գերագոյն էակին: Բայց աւաղ, անոնք միայն կ՚արձագանգեն ամայնքի կրծքին, խառնելով աւազուտը, փշրուելով լեռներու կատարին վրայ ու վերջ ի վերջոյ թաղուելով հեռաւոր ձորերու անդունդին մէջ:

Ինչքան իմաստալից պիտի ըլլար, եթէ բնապաշտ ձեռք մը վար առնէր զանոնք այդ բարձրութիւններէն, ու ինքն իր հարազատ ձայնին բովանդակ թափովը զանգակահարէր այն, որ դարերու խորէն կուգայ եւ դարերուն կ՚երթայ մարդակերպական շունչով, որպէս պատգամ, որպէս պաշտամունք ու կրօնք:

Ուրեմն, մնաք բարով,, վանք ու միաբանութիւն:

Ոն, նորէն ճանապարհ, կրկին թափառում, ի խնդիր կոյս երկրի մը կուսաբեղ հոգիներուն:

(9)

Ֆրանքին արժեզրկումը

Մինչեւ շաբաթ օր Ֆրանսական կառավարութիւնը համաձայնութիւն մը կնքած պիտի ըլլայ միջազգային պատկան հիմնարկութեանց ինչպէս նաեւ բրիտանական եւ ամերիկեան կառավարութեանց հետ, Ֆրանքը արժեզրկելու համար։

Դաշնիճը չորեքշաբթի օր բացառիկ նիստ գումարեց։ Պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ, եթէ ոչ այսօր, գոնէ մինչեւ յառաջիկայ շաբաթ օր՝ հաւանաբար սակարանի փակումէն ետք։

Արժեզրկումին նպատակն է զարկ տալ երկրին արտաքին առեւտուրին։ Ներկայ կարգադրութիւնը պիտի ըլլայ ժամանակաւոր, եւ կառավարութիւնը նոր միջոցներու պիտի դիմէ թղթադրամը միանգամընդմիշտ կայունացնելու համար։ Այդ ծրագիրը յաջողցնելու համար անհրաժեշտ պայման կը նկատուի նախ կայունութիւն յառաջ բերել կենսական նիւթերու գիներուն ինչպէս նաեւ օրավարձերու սակերուն մէջ։ Նմտական շրջանակներուն մէջ գիտել կը տրուի որ Եւրոպայի բոլոր դրամներուն կայունութիւնը պիտի փրականանայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութենէն ետք։

Ֆրանքին արժեզրկումէն ետք, Պանք տը Ֆրանսը իր ոսկիի մթերքին իրական արժէքը պիտի չբարձրացնէ եւ դրամատունը իր հաշիւները պիտի կատարէ տոլարը 119 ֆրանքի հիման վրայ։ Տոլար կամ զուիցերիական թղթադրամ ունեցող օտարականներն իրաւունք պիտի ստանան դրամատուներէն պահանջելու իրենց դրամներուն համար սահմանուած նոր սակը։ Տոլարը «ազատ շուկայի» մէջ պիտի արժէ 216էն 240 ֆրանք, իսկ ոսկեղէնը մօտաւորապէս հազար ֆրանք։ Այս թուանշանները ենթադրութեանց վրայ հիմնուած են անշուշտ։ Թղթադրամին արժեզրկումէն ետք, կառավարութիւնը հաւանաբար պիտի վերաքննէ օրավարձերու յաւելման համար տրուած վերջին որոշումը որ 350 միլիառի յաւելում մը կը կատարէ պետական նիւթացոյցին վրայ։ Այս թիւը պիտի բարձրանայ 700 միլիառի։ Ուտեստեղէնները անխուսափելիօրէն պիտի սղին։ Հետեւաբար կառավարութիւնը այս շաբթու մասնաւոր հրամանագրով որոշեց որ օրավարձերու յաւելումը 30 առ հարիւրը պէտք չէ անցնի։

ՁԱՅՆ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ երկիրներու տնտեսութիւնը անխախտ թաց աղէտի մը շեմին վրայ է», կը յայտարարէ Փրոֆ. Շթայնպէրկ, Մոսկուայէն, ձայնասփիւռ ճառով մը։ «Օրինակ, վերցուցէք Անգլիան որ Ամերիկացի սեղանաւորներուն հետ կնքուած պարտքին մէջ լողալ եւ իր ժողովուրդը դատապարտուած է կէս-սովամահութեան»։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Էթլի, երեքշաբթի օր խորհրդարանին մէջ պատասխաներով աշխատաւորական երեսփոխանի մը հարցումին թէ ինք կը մտածէ Սթալինի եւ Թրումընի հետ հանդիպում մը ունենալու մասին, ըսաւ «թէեւ ջերմօրէն կը փափաքիմ որ ամէն քայլ առնուի միջազգային կացութիւնը բարելաւելու համար, բայց չեմ կարծեր որ ներկայ պայմաններուն մէջ այդ տեսակ հանդիպում մը կրնայ օգտակար ըլլալ»։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը երկու օր առաջ փակեց Խորհրդային «Սովիէթսքի Փաթրիոթ» թերթը որուն խմբագիրներէն քանի մը հոգի վերջերս ձերբակալուած էին։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՏԷՅԼԻԷՆ, կը հաղորդէն որ չարագործներ ռումբ մը նետեցին երեքշաբթի օր այն շէնքին վրայ ուր Կանտի կ'աղօթէր՝ հնդիկ տիրացուներով շրջապատուած։ Շէնքը վնասուած է բայց մարդկային կորուստ չկայ։ Ձերբակալուած է երիտասարդ մը որ գրպանին մէջ ունէր 2 ձեռնառումբեր։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Քանատայէն ստացուած տեղեկութեանց, Ուկրանացի ճարտարագէտ մը յայտարարած է որ Խորհրդային Միութիւնը հնարած է V—3 եւ V—4 երկու հրթիռներ որոնք շատ աւելի զօրաւոր են քան Հիթլէրի կողմէ Անգլիոյ վրայ նետուած V—2 հրթիռը։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Հրեաները բրիտանական իշխանութիւններէն գնած են 21 օդանաւեր եւ զինուորական պիտոյքներ որոնք աճուրդի հանուած էին։ Արաբները գին չեն տուած։

ՓԱՐԻԶԻ Թաքսիներուն գիները բարձրացած են Յունուար 19էն ի վեր, հետեւեալ կերպով — ժամը առտուան 6.30էն մինչեւ իրիկուան ժամ 11, ճամբայ ելած ատեն 20 ֆրանք, քիլոմեթրը 17 ֆրանք մէկ ժամուան սպասում՝ 150 ֆրանք, սակայն 5 ֆրանք պիտի արձանագրէ իւրաքանչիւր 290 մեթրին կամ երկու վայրկեան սպասումի համար։ Գիշերուան ժամը 11էն մինչեւ առտուան 6.30ը, ճամբայ ելած ատեն 20 ֆրանք, քիլոմեթրը 34 ֆրանք, մէկ ժամուան սպասում՝ 150։ Սակացոյցը 5 ֆրանք պիտի արձանագրէ իւրաքանչիւր 147 մեթրին կամ ամէն երկու վայրկեանը անգամ մը երբ կը սպասէ։ Պայուսակ եւ ծրար — 5 քիլոյէն աւելի կշռողներուն 5 ֆրանք, սնտուկ եւ հեծանիւ՝ 10 ֆրանք։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2, rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՑՈՒՆԱՆ ԳՈՒՅՕՆ։ Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր եւ ճոխ պիւֆէ։

Տարեկան [illegible] ճաշ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 45 Bld. Raspail, Paris։

ԲԱՑՍՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, կատարակներ դերասան՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սամուէլէ Պէոբէլոյի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides։

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 5 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գինը, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փետոս յայտագիր։

ՌՈՄԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օրը» այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին Սէն Պէրնարը սրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք մեզի զբաղի քոյր մասնաճիւղերը, Վալանս, Վիէն եւ Սթէնը։ Կը բանախօսէ Վիէնէն ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մանիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran։

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց — Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայոն, Սէվր։

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին։ Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան։ Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը»։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ժենիա Վարդանեանի

Այս հինգշաբթի երեկոյ 22 Յունուար ժամը 21ին, Maison de la Mutualitéի Շ. սրահին մէջ։

Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, երգ, նուագ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ ի յիշատակ տարաբախտ երաժշտագէտ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, 40 rue d'Aubagneի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցւոյ մէջ։ Կը պատարագէ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան։ Ծրդեցողութեանց ատենայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի։

Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայութիւնը անխտիր յարգելու համար բոլորէն սիրուած երաժշտագէտին յիշատակը։

[illegible] ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Ա. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 25ամեակին առթիւ։

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի)։

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille։

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն։ Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վ. Մալոյեանի ձեր ուզած անձին հասցէն է 12 rue Lacretelle, Paris (15)։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Հ. Սահակեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Ց. Սահակեանի, Ս. Լուի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ։ Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները։ Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը։ Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը։ Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ։

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ։ Այս շաբաթ իրիկուն Hôtel de la Posteի շքեղ սրահներուն մէջ։ Մուտքը 125 ֆր.։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N 5247-Նոր շրջան թիւ 856

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 23 Janvier 1948 Ուրբաթ 23 Յունուար
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Փր.

Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ

Հալէպի «Արեւելք»էն կը քաղենք իր Դեկտեմբեր 28ի խմբագրականին հետեւեալ մասերը.—

Մենք անխնայ եղանք մեր քննադատութեանց մէջ, երբ Հայաստանի գրողներուն առաջարկուեցաւ լծկան ոչխարներու նման ճարակիլ «սոցիալիզմ»ի կամ «պոլշեւիզմ»ի մսուրներէն։ Մեր ընդվզումը, սակայն, խորհրդային վարչակարգի տակ իրենց լուսակաթ մատներով հայ գիրը յաւիտենացնող երիտասարդ թէ տարէց մտաւորականութեան դէմ չէր. այլ բոլոր Ժտանովներուն, Ցատէեաններուն կամ երբեմնի Մուղդուսիներուն, որոնք իրենց հայհոյող գործակալներուն՝ Եղուարդ Թօփչեաններու բերնով, Զեկայի պատգամները կը բերէին «Սովետահայ Գրողներու Համագումար»ին, մէկ կողմէ հայ գրողը չափթեւող մարդամեքենաներու հետ, ու,, միւս կողմէ, արտասահմանի հայ մտաւորականութիւնը նախատելով որպէս ամարդի, բանագող, անտաղանդ եւ «հակահայաստանեան»։ Մենք վստահ ենք, որ այդ Համագումարին մասնակցող հայ մտաւորականութիւնը մէկ մարդու նման տաքի պիտի ցնցուէր Երեւանի Գրողներու Տան մէջ, եւ Թօփչեաններու անարգանքը գաղութահայ գրողներուն հասցէին՝ պիտի վերադարձնէր իր տիրոջ, եթէ Համագումարի սրահի պատուհաններէն դուրս չսպառնար իրենց հեռաւոր Սիպիրիան ...։

Պոլշեւիկներու արտասահմանեան խամաճիկներուն համար, յստակ էին պատճառները մեր ընդվզումին։ Բայց, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս անոնք ապաւինեցան քսութեան եւ խուժանավարութեան զէնքին, Գաղութահայ Գրողներու Համագումարի մեր գաղափարը ներկայացնելով «Հայրենիքի դէմ ուղղուած նոր խաչակրութիւն»։

Դժուար է ձերբազատել մեր հակառակորդները՝ իրենց նախապաշարումներէն։ Ոչ թէ որովհետեւ սկզբունքի տարակարծութիւններ ունին մեզի հետ, այլ որովհետեւ իրենց իսկական նպատակն է ընդմիշտ «թշնամի» տեսնել իրարու՝ Հայ Գրականութեան ընդհանրական դերին եւ ձգտումներուն համար իրենց արիւնը քամող հայ մտաւորականութեան երկու թեւերը,— հայրենիք եւ արտասահման։ Անոնք, որ գաղութահայ գրողներու համագումարը կը նկատեն «դաւ» մը՝ հայրենիքի դէմ, թէեւ կը խօսին Երեւանի անունով, կը խորհին ու կը գործեն սակայն ի հաշիւ համայնավարութեան, որ կը մերժէ ստեղծագործական ազատութեան տարրական իրաւունքը գրողին, ու կը ձգտի արտասահմանեան իր վարձկաններուն միջոցաւ նոյն լուծին ենթարկել գաղութահայ գրականութիւնը եւս, ուրանալով ու ժխտելով անհատին եւ արիւնին — ձայնն ու ցեղին ձայնը, ու պարտադրելով անոր՝ «համաշխարհային յեղափոխութեան» քաղաքական դաւանանքը։

Ինչպէս ընդգծած ենք բազմաթիւ առիթներով, մենք հաշտուած ենք ու կը հաշտուինք մեր հայրենիքին ու հայրենաբնակ հայ ժողովուրդին պարտադրուած բազմաթիւ խորթ բարքերու կամ սովորամոլութեանց հետ։ Բայց չենք կրնար հանդուրժել՝ որ անլուր նախատինքի ենթարկուի գաղթահայ գրականութիւնը, անարգանքի սիւնին գամուին քուրմերը հայ գրականութեան, անպատկառ յարձակումներու նշաւակ դառնան Ջարեաններն ու Համաստեղները, բանադրանքի ենթարկուին ցեղադրոշմ ու հայաշունչ գործեր, ու հայ լեզուն նմանի ռուսական պորչի մը...։ Եթէ մեր անպարկեշտ հակառակորդները կ'ուզեն անպայման կապ մը փնտռել «Սովետահայ Գրողներու Համագումար»ին եւ Գաղութահայ Գրողներու Համագումարի մը գաղափարին միջեւ, թող ունենան [illegible] ուղղամտութիւնը խոստովանելու թէ ինքնապաշտպանութեան բացայայտ հարկադրանքին տակ կը գտնուին այսօր արտասահմանի գրականութիւնն ու լեզուն, այնքան անլուր պարսաւէ եւ անյատակ խոյժէ վերջ։ — Թող կարդան Եղ. Թօփչեանի «զեկուցում»ը, Սովետահայ Գրողներու Բ. Համագումարի բեմէն. եւ եթէ իրենք եւս սեւ կարիճներ չեն, թող արտօնեն որ այդ գիրը նկատենք չեկայական գլխագիր գրգռութիւն մը, մոլուցք մը՝ որդին իր մայրը ատելու մղելու, կամ եղբայրը լափելու եղբօր դէմ ...։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ» ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԱՅՍՕՐՈՒԻ

Պատմութիւնը սկսելէ առաջ, սակայն, աւելի հարցուած մըն ալ եկաւ լեզուիս ծայրը — սա խաղաղութեան պահպանման խնդիրն է, որ անցեալ օրուան ճառին մէջ նոյնքան համարձակութեամբ ներկայացուած էր Արեւմտեան պետութիւններու քթին — բերնին։

Հեռու մեզմէ սա «Արեւմտեան պետութիւններ» բառածները արդարացնելու մեղքը։ Արեւմտեան թէ Արեւելեան, դրամատիրական թէ հաւաքական, բոլոր պետութիւններուն ալ մեղքը այնքան ծանր է միլիոնաւոր մարդկային զոհերու առջեւ, այնքան արիւնաներկ ու այնքան զարշելի որ ոչ ոք պիտի ուզէր մասնիկ մը բաժին վերցնել անկէ։

Սխալ կ'ուզէինք գիտնալ թէ ի՞նչ նոր զէնք հնարուած է Արեւելեան կողմն աշխարհի, որ մարդիկ «խաղաղութեան պահպանումին դատաւոր կը նշանակեն իրենք զիրենք»։

Մեր փորձառութիւնը շատ դառն է։ Բոլորը կը գիտէին «խաղաղութեան պահպանման» համար մինչեւ այն օրը երբ կարելի չըլլայ այլեւս պահպանել այդ չնաշխարհիկ խաղաղութիւնը, պարզապէս ապառաժ-ական չափը լեցուած ըլլալով կամ նոր օդանաւ մը, նոր ռումբ մը, թնդանօթ մը գտնուած ըլլալով։

«Արեւմուտք»ցիները 200.000ը մէկ անգամէն «անդին» ղրկելու միջոցը մինչեւ չգտան, «խաղաղութիւնը չխզեց երկինքէն։ Այդ խաղաղութեան անունը գրեթէ արդէն, հիւլէական ռումբ։ Հիմա ալ անոր Սուրբ անունովն է որ խաղաղութիւն կը տիրէ երկրագունդին վրայ։

Երբ Արեւելքէն ձայն կուգայ աւետող որ «խաղաղութիւնը պահպանելու» համար դաս կը-[illegible] «[illegible]» ծնունդին, որուն առ առաջ կէս միլիոն մը պէտք է աչքէ հանել, այդ դասը սորվելու եւ իւրացնելու համար, միշտ յանուն «խաղաղութեան պահպանման»։

Խեղճ մարդկութիւն որ ամէն քանի տարին անգամ մը դասարան ու դասատու պիտի փոխէ եւ դեռ լաւ մը չիւրացուցած իր դասերն ու թոռանը պիտի կտակէ զանոնք։

Ահա խաղաղութիւն մը որ իր իմաստն ալ փոխած է, խաղաղութիւն մը որ շուկայ է իջած, խաղաղութիւն մը որ աճուրդի է ելած, Արեւելեան թէ Արեւմտեան սակարաններու մէջ, ի գին անշուշտ մարդկային արիւնի։

Այսքան դառն եզրակացութենէ վերջ ալ ինչ ախորժակ պատմութիւն պատմելու։

ԱՐԱՄԱԶԴ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ բրիտանական նախկին դեսպանը Սըր Հիւ Նէչպուլ-Հիւկըսըն, չորեքշաբթի օր Լոնտոնի մէջ, ընդունելութեան մը ընթացքին ճառ մը խօսելով, դիտել տուաւ Մոնթրէօյի համաձայնութեան նաւարկութեան պայմանները շատ ալ յստակ չեն եւ անհրաժեշտ է անոնց վերաքննութիւնը, պայմանաւ որ երաշխաւորուին Թուրքիոյ վեհապետական իրաւունքները։ Դեսպանը ըսաւ որ Ռուսիա, 1945էն ի վեր ճնշում կը բանեցնէ Թուրքիոյ վրայ՝ Նեղուցներու հսկողութեան մէջ բաժին ստանալու նպատակով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ցոյցեր կը կատարուին Պաղտատի մէջ՝ վերջերս Անգլիոյ եւ Իրաքի միջեւ կնքուած դաշնագրին դէմ։ Չորեքշաբթի օր եօթը հոգի սպաննուեցան երբ ոստիկանութիւնը յարձակեցաւ ցուցարարներուն վրայ։ Փոխ-վարչապետը, յայտարարեց թէ ներկայ խառնակութեանց պատասխանատու են համայնավարները որոնք կ'աշխատին վտանգել երկրին ապահովութիւնը։ Անգլիոյ առարկայ դաշնագիրը տակաւին խորհրդարանէն վաւերացուած չէ։ Իշխանութիւնները փակեցին «Էլ Իսթիքլալ» թերթը որ օրկանն է Անկախներու կուսակցութեան։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ իտալական «Լա Վոչէ Լիպերա» թերթին Եուկոսլաւիա հիւլէական ռումբ ունի եւ այս մասին վարչապետ Թիթօն, Զակրէպի Դեկտեմբեր 18ի իր գաղտնի ճառին մէջ ակնարկութիւն մը ըրած է։

ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 11ԻՆ Բատիօ Իւֆէլի վրայ կը նուագէ Էջօլ Նորմալէն Թաւջութակահար Գ. Նահապետ Ալալէմճեան։

Ֆրանքին արժեզրկումը

ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չորեքշաբթի օր Լոնտոնէն Փարիզ հասաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ելմտական բաժնին վարիչներէն Սըր Էտմընտ Հոլ-Փէչ, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար Ֆրանսայի ելմտական նախարար Պ. Ռընէ Մայէրի հետ՝ Փրանքին արժեզրկումին հետ առնչութիւն ունեցող խնդիրներու մասին։

Լաւատեղեակ շրջանակներէ կը հաղորդուի որ բրիտանական կառավարութիւնը մտահոգութիւններ ունի «Սթերլինկ»ին մասին, այն պարագային երբ Ֆրանսա արժեզրկէ իր թղթադրամը։

Անգլիոյ մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Փրանքին «ազատ շուկան» կրնայ ազդել «Սթերլինկ»ին ներկայ արժէքին վրայ եւ վնասակար ըլլայ Անգլիոյ արտաքին առեւտուրին տեսակէտէն։

Անգլիոյ դիմումին վրայ է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը սկսած է վերաքննել իր որոշումը որ արդէն վերջնական ձեւի մտած չէր։

Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ բարեկամութիւնը 1939-1941ին

Ամերիկեան կառավարութիւնը այս շաբթու հրապարակ հանեց 362 էջնոց հատոր մը որուն մէջ ամփոփուած են Սթալինի եւ Հիթլէրի 1939էն 1941ի բանակցութեանց վերաբերեալ փաստաթուղթերը։

Ամերիկեան իշխանութիւնները Պերլինի արտաքին նախարարութեան արխիւներուն մէջ գտած էին 260 վաւերական փաստաթուղթեր որոնք ցոյց կուտան թէ ինչեր անցած-դարձած էին այդ թուականներուն՝ երկու երկիրներուն միջեւ։

Փաստաթուղթերէն առաջինին մէջ կայ Պերլինի խորհրդային դեսպանին թելադրութիւնը (17 Ապրիլ 1939) թէ «Նացիներու եւ Ռուսերու յարաբերութիւնները պէտք է հետզհետէ բարելաւին»։ Ուրիշ փաստաթուղթ մը կուտայ ամբողջութիւնը այն պայմաններուն որոնց հիման վրայ երկու երկիրները իրենց միջեւ պիտի բաժնէին Լեհաստանը եւ ազդեցութեան գօտիներ պիտի ունենային արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Այդ կարգադրութիւնը մաս կը կազմէր 1939 Օգոստոսին կնքուած համաձայնութեան զոր ստորագրած էին [illegible]։

[illegible]ատորին մէջ բազմաթիւ անգամներ կը յիշուին Սթալինի, Մուսոլինիի, Չիանոյի կամ Կէօրինկի անունները։ Ոչ մէկ յիշատակութիւն, սակայն, թէ Խորհրդային Միութիւնը ինչ յարաբերութիւններ կը մշակէր արեւմտեան պետութեանց հետ։ Հատորը կուտայ նաեւ մանրամասն ցուցակը այն կենսական նիւթերուն զորս Սթալին հայթայթած էր Հիթլէրին մինչեւ 1941ի կէսերը։ Փաստաթուղթերուն ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ որ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները լարուած են այն օրը երբ Սթալին, ի շարս ուրիշ պայմաններու, պահանջած է զինուորական խարիսխ մը Վոսփորի եւ Տարտանէլի մէջ եւ երաշխաւորութիւն ուզած է Հիթլէրէն թէ «Պաթումի եւ Պաքուի քարիւղի շրջանները ինչպէս նաեւ Պարսից Ծոց առաջնորդող բոլոր հողերը պիտի նկատուին Խորհրդային Միութեան ազդեցութեան շրջաններ»։

Ուրիշ փաստաթուղթ մը կը նկարագրէ այն «շափազանց զաւեշտալի» խորհրդակցութիւնը զոր Ռիպպենթրոփ, Մոլոթով եւ Սթալին միասին ունեցած են 1939 Օգոստոս 22ի գիշերը — դաշնագրին ստորագրութենէն ժամ մը առաջ — եւ որուն ընթացքին Սթալին յայտարարած է — «Եթէ Անգլիան աշխարհի վրայ կը տիրապետէ, պատճառը այն է որ մնացեալ ազգերը ապուշ են եւ թոյլ կուտան որ այս պլէֆերով իրենց հետ խաղայ»։

Պաղեստինի դէպքերը

Պաղեստինի բրիտանական իշխանութիւնները որոշած են կազմակերպել, Երուսաղէմի մէջ, 600 հոգինոց հրէական եւ արաբական խառն ոստիկանական ուժ մը որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ աջակցիլ Անգլիացի ոստիկաններուն մինչեւ Մայիս։ Թել Ավիվի ոստիկանութիւնը փոխանցուած է Հրեաներուն, իսկ Եաֆայի մէջ՝ Արաբներուն։ Մօտաւորապէս 3000 Անգլիացի ոստիկաններ կան Պաղեստինի մէջ։

Երուսաղէմի մէջ Հականա գաղտնի ընկերակցութեան ահաբեկիչները չորեքշաբթի օր օդը հանեցին երկու Անգլիացի առեւտրականներու տուները։ Հրեաներու ուրիշ խումբ մը յարձակում գործեց Թէլ-Ավիվի մէջ։ Երուսաղէմի արեւելեան թաղամասին մէջ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց ութը փոքր թնդանօթներ եւ մեծ քանակութեամբ ձեռնառումբեր ինչպէս նաեւ ռազմանիւթ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Գրողներու Միութեան [illegible] ժողովը

ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ 1948 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Համաձայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի Գրողներու Միութեան Առժամեայ Յանձնախումբի հրապարակային հրաւէրին, 3 եւ 4 Յունուար 1948, Շաբաթ ցերեկէ վերջ եւ կիրակի առաւօտ, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին եւ Ժողովրդային Տան մէջ տեղի ունեցան յաջորդական երկու նիստերը Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Գրողներու Միութեան Ա. Ընդհանուր Ժողովին, որ հաճելի-օրէն ըզբաղեցաւ իր օրակարգին մաս կազմող հիմնական խնդիրներու քննութեամբ, եւ տուաւ համապատասխան որոշումներ։

Հրաւիրուած ընդհանուր կոչին պատասխանած էին երկու գաղութներու բոլոր երէց եւ կրտսեր գրողները, թուով 21 հոգի, — Հալէպէն, Դամասկոսէն եւ Պէյրութէն։

Ա. Նիստը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ, Շաբաթ, 3 Յունուարի 1948, ժամը 5.30 — 8.30։

Առժամեայ յանձնախումբի քարտուղար Ա. Ծառուկեան, կարդաց ամփոփ տեղեկագիր մը, որ կը պարզէր վերջին հինգ ամիսներու ընթացքին դաղթահայ մամուլի եւ մտաւորականութեան կողմէ Գաղութահայ Համագումարի մը կայացման շուրջ յայտնուած խեր ու դէմ կարծիքները, ու կ'ընդգծէր հայ մտաւորականութեան ճնշիչ մեծամասնութեան դրական կեցուածքը՝ հանդէպ նման նախաձեռնութեան մը։

Զեկուցագրի ընթերցումէն վերջ, ժողովը ոտքի կեցած յիշատակը Գրողներու Միութեան նախագահ ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեանի, երկու վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ։

Ապա ձեռնարկուեցաւ Դիւանի ընտրութեան։ — Ներկաներու միաձայն հաւանութեամբ՝ նախագահ ընտրուեցաւ Կարօ Սասունի, եւ քարտուղարներ՝ Զարեհ Զարգուն եւ Եդուարդ Պօյաճեան։

Նախագահ Կարօ Սասունի խօսք առաւ, [illegible] եւ [illegible] պատմականը Սուրիոյ [illegible] Հայ Գրողներու Միութեան [illegible] [illegible], որ [illegible] մէջ հիմը կը դնէին Միութեան, նախագահութեամբ ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեանի։ [illegible] Այդ միութիւնը հաստատուած [illegible] [illegible] հիմերու վրայ, Առժամեայ Յանձնախումբը հրաւիրած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի [illegible] հայ գրողները այս ընդհանուր ժողովին, որ կը գումարէ իր Ա. նիստը՝ 21 անդամներու մասնակցութեամբ։ Մեր առաջին գործը պիտի ըլլայ քննութիւնը ծրագիր կանոնագրի մը, որ պատրաստուած է Առժամեայ Յանձնախումբի կողմէ, եւ որուն վաւերացման համար պիտի [illegible] որ ամէն անգամ յայտնէ իր

Կ. Սասունի, կարդաց ապա ծրագիր — կանոնագրի ամբողջական պատճէնը։ Յօդուած առ յօդուած, այդ կանոնագիրը ենթարկուեցաւ քննութեան։ Ներկաները պարզեցին իրենց տեսակէտները, մտահոգութիւնները, վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան՝ խաղաղ ու ներդաշնակ մթնոլորտի մէջ, եւ ներկաներու միաձայն հաւանութեամբ, ան առաւ իր վերջնական դիմագիծը։

Ապա օրակարգի նիւթ դարձաւ Գաղութահայ Համագումարի առաջարկը։ Խօսք առին երէց թէ կրտսեր բազմաթիւ գրողներ, որոնք միաձայն եւ միահամուռ շեշտեցին անհրաժեշտութիւնը նման նախաձեռնութեան մը իրագործումին, առաջարկելով որ Նորակազմ Գրողներու Միութիւնն իսկ [illegible] համագումարի կազմակերպութեան գործը, մինչեւ 1948 Հոկտեմբեր իրականացնելու համար զայն։ Ընդհանուր ժողովը յանգեցաւ դրական եզրակացութեան մը նաեւ այս խնդրին շուրջ, եւ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ համագումարը կայացնել մինչեւ 1948 Հոկտեմբեր։

Բ. Նիստը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 4 Յունուարի 1948, Ժողովրդային Տան մէջ։ Ձեռնարկուեցաւ օրակարգի երրորդ խնդրի քննութեան եւ ձեռնարկուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Գրողներու Միութեան վարչութեան ընտրութեան։ Բացարձակ մեծամասնութեան ձայնով Վարչութեան անդամ ընտրուեցան՝ Կ. Սասունի (նախագահ), Ա. Ծառուկեան (ընդհ. քարտուղար), Եդ. Տասնեան (գանձապահ), Արմէն Անուշ, Մ. Իշխան, [illegible] Պօյաճեան եւ Մ. Թէօլէօլեան։

Վաւերական [illegible] ընտրութենէն վերջ, ներկանե- [illegible] [illegible] իրենց բաղձանքներն [illegible] [illegible] Գրողներու Միութեան ծա- [illegible] [illegible] աշխատանքներու [illegible] [illegible]

[illegible] Կ. Սասունի փակեց ընդհանուր ժողովը, նկատելով օրակարգի բոլոր խնդիրները։

★ Ընդհանուր ժողովի երկու նիստերուն ալ, բացի 21 հիմնադիր անդամներէ, կը մասնակցէին բազմաթիւ ունկնդիրներ եւ գրասէրներ։ Անկախ գրողներէ, խօսք առաւ Վահան Փափազեան (Կոմս), որ յայտնեց «Համազգային»ի յաջողութեան մաղթանքները եւ դրական տրամադրութիւնները՝ հանդէպ Միութեան առաջադրութեանց։ Իսկ Լիբանանի Հայ Օգնութեան Խաչը նամակով մը կը յայտնէր նոյնպէս յաջողութեան իր մաղթանքները, եւ առաջին առթիւ 500 լ. ոսկի կը նուիրէր Միութեան, խոստանալով զօրավիգ կանգնիլ անոր բոլոր աշխատանքներուն։

★ Ի պատիւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի գրողներուն, ընդունելութիւններ տեղի ունեցան պանդոկ «Լիպան»ի (Մ. Թուֆէքճեանի), Վ. Սէթեանի եւ Մ. Տէտէեանի բնակարաններուն մէջ։

Գիտական աշխարհ

ՀԻՆ ԱՏԵՆ ԿԸ ԿԱՐԾԷԻՆ ԹԷ ովկիանոսը կը կազմէ անսահման ու անկենդան տարածութիւն մը, ուր գոյութիւն ունին երկնային մարմիններ, լուսին, աստղեր, միգամած աստղեր, որոնք իրարմէ բաժնուած են անհուն ու անեզր տարածութիւններով։

ԺԸ. դարուն վերջերը, երբ Հերշըլ երեւան հանեց 5000 միգաստղերու գոյութիւնը, իրեն յաջորդող աստղագէտները սկսան ուսումնասիրութիւններ կատարել աստղերու միջեւ գոյութիւն ունեցող նիւթի մասին։

Ժամանակակից մասնագէտներու կարծիքով՝ ովկիանոսը պարապ չէ, թէ հոն ամէնուրեք գոյութիւն ունին նիւթին հետքերը՝ հիւլէներ, միջհիւլէական համախմբումներ, նիւթերու ամենափոքր մասնիկներ, որոնց ամէնէն աւելի առատ տարրը կը կազմէ ջրածինը (90 առ հարիւր), կրածին, սոտիոմ, թիթան եւ ուրիշ հիւլէական բաղակցութիւններ, ինչպէս՝ սիանոժէն, հիտուիւր տը սոտիոմ, եւն.։

Զայնական ալիքներ ընդունող մասնաւոր գործիքներու շնորհիւ, կարելի եղած է հաստատել թէ ձայնասփիւռ գործիքին մակարդակ ալիքներուն մեծամասնութիւնը աստղային ծագում ունին։

ԻՆՉՊԷՍ ԾԱՆՕԹ է, աւելի քան տարի մըն է որ Ամերիկացիք փորձի համար եւ երբ քաղաքական ցոյց հիւլէ ռումբ մը պայթեցուցին Պիքինիի ջուրերուն մէջ, սակայն այդ կղզին մինչեւ այսօր կը ներկայանայ իբր վտանգաւոր կայան մը՝ ուր կարելի չէ բնակութիւն հաստատել։ Միւս կողմէ յիշեալ ծովախորշին մէջ ժամանակին խարիսխ նետած եւ իբր նշանակէտ ծառայած մարտանաւերն ալ իրենց կարգին կը ներկայացնեն ճառագայթազդեցիկ վիճակ մը, ուր անկարելի է քանի մը ժամէն աւելի մնալ։

Եթէ պայթումի միջոցին գործածուած նաւերուն մաս կազմող նաւաստիները իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուէին, հիւլէ ռումբը անոնցմէ 35.000 հոգի պիտի մահացնէր, իսկ եթէ այդ միեւնոյն ռումբը նետուէր Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ հարաւային սաստիկ հովի մը առեն, երկու միլիոնէն աւելի մարդկային զոհեր պիտի պատճառէր։

ՅԻԼԱՏԷԼՖԻԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ փրոֆ. Տօքթ. Հօպարթ Ռէյման ամերիկեան բժշկական համագումարի մը մէջ, հետեւեալ կարծիքը կը [illegible] մասին. — «Ձանձրոյթ ու ցաւերու դէմ դեղեր եւ դեղահատեր հնարուած են դարմանելու համար հարբուխը սակայն կարելի չէ եղած մինչեւ այսօր շօշափելի ու հիմնական արդիւնք մը ձեռք բերել, եւ առաջին առնել այդ համատարած ախտին, որ հակառակ իր անվնաս բնոյթին, կրնայ անախորժ [illegible] ունենալ։

Այս առթիւ, յիշեալ բժիշկը կը յանձնարարէ ձեռք առնել կարգ մը տարրական նախազգուշութիւններ, մեղմելու համար հարբուխի պատճառած [illegible] հանգստութիւնները եւ չափազանցելու անկէ առաջ գալիք հաւանական կնճռոտութիւնները։

Այդ նախազգուշութիւններուն առաջինը ֆիզիքական հանգիստն է, լաւագոյն միջոցը հարբուխի մեղմացումին։ Երբ մարդ անհանգստութիւն կամ թեթեւ տաքութիւն մը զգայ, խոհեմութիւն է անմիջապէս անկողին մտնել։ Եթէ կարելի չէ հիմնովին դարմանել հարբուխը, կարելի է սակայն զայն կանխել, վարելով հանդարտ ու հանգիստ կեանք մը, տանելով թեթեւ ու չափաւոր սննդառութիւն, խմել տաք ըմպելիներ, զգուշանալ խոնաւութենէ, ցուրտէ, օդի հոսանքներէ, գրգռիչ կազերէ, փոշիներէ, ֆիզիքական յոգնութենէ եւ ամէն տեսակ չափազանցութիւններէ։

Ժ. ՍԱԳՐԱՃԷՍ ԵՒ Ա. ՄԱՐՔԱՆՏԻԷ գինիին մանրէասպան յատկութիւնը ապացուցանելու համար, որոշեալ քանակութեամբ պասիլ խառնած են գինիին մէջ։

Այդ առթիւ յիշեալ գիտնականները տեսած են թէ պասիլներու կենսունակութիւնը կը փոխուի գինիին տեսակին՝ ճառագայթումներու տեսակին հետ։ Սովորական փուռ կարմիր գինիին մէջ «էպէրթ»ի պասիլը երկու ժամ կ'ապրի, իսկ կէս առ կէս ջրախառն գինիին մէջ չորս ժամ։ Պուրկօյնի գինիին մէջ պասիլները առաւելն 30 վայրկեան կրնան ապրիլ, իսկ շամբանեայի գինիին մէջ 10 վայրկեանէն բնաջինջ կ'ըլլան։

Հաստատուած է նաեւ թէ գինիները իրենց մանրէասպան յատկութիւնը առաւելապէս կը պարտին իրենց մէջ պարունակած թթուներուն, որոնց որակն ու քանակը կախում ունին գինիին տեսակէն եւ հնութենէն։

Գինին առաջնակարգ հականեխական ըմպելի մը ըլլալով, համաճարակի առեն ջուրի տեղ գինի խմել կը յանձնարարուի։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

«Անուշ» օփերայի ներկայացման առթիւ

Մեծանուն եւ անմահ բանաստեղծ, հայ գրականութեան տիտաններէն Յովհաննէս Թումանեանի մահուան 25ամեակը կը տօնուի յառաջիկայ կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Փարիզի հայկական մրցչախումբին։

Իբր յաղթանակի բաժին՝ բանախօսութիւն, արտասանութիւն, եւ անմախընթաց ներկայացում մը «Անուշ» օփերայէն, մասնակցութեամբ մեր լաւագոյն ուժերուն։

Տենդագին գործի լծուած են երգչախումբի երկսեռ անդամները, Հայ Ազգային Տան մէջ, գիշերը ցերեկին խառնելով, ուր տեղի կ'ունենան փորձերը, հակառակ ներկայ դժնդակ պայմաններուն։

Եթէ գտնուին առարկողներ թէ քանիցս տեսնուած խաղ մըն է «Անուշ»ը, պիտի պատասխանէինք որ նորութիւնը այս անգամ այն է որ ան կը ներկայացուի այս ափերուն վրայ ծնած եւ մեծցած երիտասարդներու կողմէ։ Գնահատելի պարագայ մըն է նաեւ այն որ այդ նորահասները իրացուցեր են թէ հայ երգը եւ թէ հայ մեծաքանչ լեզուն, համեմատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ։

Ծանօթմանք Օր. Անժէլ Վարժապետեանի, որ մասնաւոր հրաւէրով Փարիզ եկած է, եւ ստանձնած է «Անուշ»ի դերը։ Իր արուեստագէտի տաղանդը խոստոր կը համեմատի կարծես իր հաճեստութեան հետ։ Իր թաւշային ձայնը եւ ողբերգակ դերասանուհիի իր ձիրքերը մեծապէս պիտի նպաստեն խաղարկութեան։

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն՝ յառաջիկայ ներկայացումը պիտի կրնայ գերազանցել նախորդները, տրուած ըլլալով իր գերաբաշխութիւնը։

Արդարեւ, բացի Անուշի, Սարոյի եւ Մօսիի դերերէն, պարի բոլոր բաժինները ստանձնած են Յովհաննէսեան քոյրերը, մէկը Օփերայէն, միւսը Օփերա Գոմիքէն, ինչպէս եւ Գ. Գարեգինը։

Concert Lamoureuxի նուագածուներէն խումբ մը, ղեկավարութեամբ Գ. Գարթեւեանի, պիտի կատարէ նուագի բաժինը։

Այս բոլորը խրախուսիչ տուեալներ են, մեր հասարակութիւնը կապելու համար հայ արուեստին հետ։

Աւելորդ պիտի չըլլար յիշել թէ ինչ աշխատանքի կը կարօտի նման ձեռնարկ մը, եւ նիւթական ինչ զոհողութիւններ յանձն առնուած են ղեկավարին կողմէ։ Այս վերջինը, սակայն, կը պատասխանէ. «զոհունակութիւնը ունինք կատարած ըլլալու մեր մեծագոյն կարելին»։

Այսպիսի տօնակատարութիւններ յաճախադէպ չեն մեր գաղութներուն համար, որոնք մեծապէս կը նպաստեն ազգային կենսունակութեան, եւ գնահատելի են երբ կը կատարուին մեր նոր սերունդի տղոց կողմէ, որով՝ շատ ալ յուսատու չըլլանք անոնց այլասերումին մասին խօսելով յաճախ։

Ինչ կը վերաբերի երաժշտական բաժնին՝ «Անուշ»ը առաջին անգամ դաշնաւորուած է Արմէն Տիգրանեանի կողմէ։ Բայց գաղութահայութեան մօտ չկայ լիակատար partitionը, հետեւաբար Գ. Գարթեւեան ինքն իսկ կատարած է նուագախումբի բաժինը, աւելցնելով նոյնիսկ շատ մը անցքեր, բայց անաղարտ պահելով Տիգրանեանի եղանակները, որոնց մէկ մասն ալ արդէն ժողովրդական մօթիվներ են։

Այս աշխատանքը կատարուած է որպէսզի քիչ շատ խմբովեալ ձեռով բեմադրուի «Անուշ»ը։ Հետեւաբար նկատելի է հետեւցնել թէ մասամբ Գ. Գարթեւեանի դաշնաւորումն է որ լսելի պիտի ըլլայ։ Տարակոյս չկայ թէ այդ աշխատանքը կատարուած է առանց հիմնական փոփոխութեանց, բայց եւ պարտինք ըսել թէ բացման նուագը, Սարոյի պաշտութեան բաժինը, Անուշի խելագարման տեսարանին նախերգանքը եւ վերջաւորութիւնը եւ շատ մը այլ անցքեր ամբողջութեամբ աւելցուած են ղեկավարին կողմէ։

Որ Նախաձեռնած արուեստագէտ հատուածակցութեան մը խումբ ներկայութիւնը յառաջիկայ կիրակիի ներկայացման՝ որ ունի երկու նպատակ — անձնասեր զեղարուեստական վայելքէն. —

Նախ՝ յարգանքի տուրքը տալ մեր անմահ բանաստեղծ Թումանեանին իր մահուան 25ամեակի առթիւ, յետոյ՝ քաջալերել խումբ մը մատղաշ երիտասարդութեան անվերապահ մասնակցութեամբ կատարուած աշխատանքին հանդէպ, որպէսզի անոնք, շլացած դուրգուրոտ հասարակութեան մը ծափերէն՝ անոնք հայ արուեստով, մեծնան այդ աւիշով, եւ ներկայացումէն վերջ տանին իրենց հետ հայ շունչի եւ հայ կեանքի հուրը, եւ գեղեցիկ գործ մը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ աշխատին՝ վաղը լաւագոյնը ընելու համար :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՆԱՑՈՂՆԵՐԸ

Առաջին կարաւանով հայրենիք մեկնող մեր հայրենակիցները, բախտաւոր էին: Աշնան առաջին ամիսն էր, ծովը խաղաղ, նաւը փառայեղ :

Մեկնողներու չափ, քարափը խռնուած ժողովուրդին խանդավառութիւնը, եւ ներգաղթի կազմակերպիչներուն անթերի աշխատանքը դովասանքի արժանացաւ այս օրինակներուն մէջ :

Այսօր պատկերը բոլորովին տարբեր է սակայն: Առաջին կարաւանով մեկնողներուն վակոններուն 35 հատը մնացած էին Նաւահանգիստը, նոյնպէս նաեւ 86 ինքնաշարժեր որոնց տէրերուն անունները մի առ մի թուեր էր «Յառաջ»ի տասը սեպտեմբերի թիւով: Ներգաղթի կոմիտէն, վստահեցուցած էր մեկնողները թէ տասնը հինգ օրէն յիշեալ սնտուկներն ու ինքնաշարժները պիտի հասնէին Պաթում, մասնաւոր փոխադրանաւով մը: Չորս ամիս է սնտուկները քարափը մնալով անանցմէ շատերը կտրուեցան ու կողոպտուեցան անծանօթներու կողմէ, իսկ մնացեալները չենք գիտեր թէ ինչ ձեւով զրկուեցան: Արգիլուած էր նաեւ Ֆրանսայէն ինքնաշարժեր դուրս հանել, մինչ Հայաստանէն եկած նամակներէն կը տեղեկանամ թէ, խումբ մը ներգաղթողներ մինչեւ Պաթում պիտի գան իրենց ինքնաշարժերը դիմաւորելու ...

Առաջին կարաւանը որ պիտի մեկնէր Մայիսին, յապաղելով մեկնեցաւ Սեպտեմբեր չորսին, եւ այս իսկ պատճառաւ երկրորդ կարաւանի մեկնումը կա ուշանալով, ~զուգադիպեցաւ Ֆրանսայի տնտեսական ճգնաժամին: Բոլորին ծանօթ է թէ ինչ տանջանքներ կրեցին մեկնողները, մայրեր ծծկեր մանուկներով, տկարակազմ յղի հարսեր ու ծերեր՝ օրեր գիշերեցին ծովափը, որոնք նիւթական մեծամեծ զոհողութիւններով հազիւ կրցան «Փոպետա»էն ներս մտնել :

Թողունք մեկնողները եւ մաղթենք որ հայրենիքի օդն ու ջուրը թարմացնէ եւ կազդուրէ զանոնք: Այժմ լսենք թափառական մնացողները :

ՊԱՏԿԵՐ Ա.— Երէկ սեփականատէր էի այսօր թափառական, տունս ծախեցի արժէքէն շատ վար գնով, եւ գնեցի զանազան իրեղէններ Հայաստանի համար պիտանի, ամիսէ մը աւելի է անգործ եմ: Ֆրանսացի գործարանատէրս գործ չի տար, գումարս կը ծախեմ ինչին գիներով, տպագրս խորտակուեցաւ, երեք զաւակներով անճար մնացի :

ՊԱՏԿԵՐ Բ.— Լիոնէն եկանք ընտանիքիս հինգ անդամներով, բանուորի համեստ վիճակով կ'ապրէինք: Ունէինք պզտիկ յարկաբաժին մը զոր ծախեցինք եւ եկանք Մարսէյլ, շուտով մեկնելու յոյսով: Գոմոնի «Mon Etoile» սրահին մէջ, ամիս մը գաղթականի կեանք անցուցինք: Շնորհակալութիւն Գոմոնցիներուն, որ մեզ կերակրեցին եւ խնամեցին, նոյնպէս Բարեգործականին որ սակայն վերջերս յայտարարեց՝

— «Ձեր վերջին ճաշն է այս, ներգաղթը վերջացաւ, թող ամէն մարդ իր գլխուն ճարը նայի»:

— Բնակարան չունիմ, գրամ չունիմ, ո՞ւր երթամ ....:

ՊԱՏԿԵՐ Գ. — Ներգաղթի պատրաստուող հայրենակից մը իր տունը կը ծախէ ուրիշ հայրենակիցի մը: Առաջինը իր Ֆրանսահպատակ զաւակներուն պատճառաւ չի յաջողիր մեկնիլ: Հակառակ նոր սեփականատիրոջ սպառնալիքներուն՝ չուզեր տունէն ելնել եւ խնդիրը կը հասնի դատարան :

— Գորոն դատաւոր, Ֆրանսահպատակ զաւակներ ունենալուս համար չկրցայ Հայաստան մեկնիլ, հետեւաբար չեմ կրնար տունէս հեռանալ:

— Բայց քանի որ գիտէիք թէ Ֆրանսահպատակներուն մեկնումը արգիլուած էր ինչո՞ւ կ'ուզէիք երթալ ...

Ու դատարանը կը վճռէ երեք օրուան պայմանաժամով տունը յանձնել նոր սեփականատիրոջ :

Դեռ երկար է շարքը նման պատկերազարդ պատմութիւններու :— Ս. Միլտօնեան

Կ. ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԻՎՐԻԻ ՄԷՋ

Անցեալ կիրակի Իվրիի Պէն Տուշի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթ – հանդէսը:

Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր, մեծ մասը Փարիզի, Սէվրանի, Շավիլի եւ Ալֆորվիլի երկսեռ «Նոր Սերունդ»ականներ, որոնք հայկական մթնոլորտի մը մէջ զուարթ ու հաճելի կիրակի մը անցընելու գոհունակութիւնը ունեցան :

Ժամը 4ին ընկեր Ս. Թովհաննէսեան բացաւ հանդէսը եւ քանի մը խօսքով պանծացուց Հայ Կապոյտ Խաչի կատարած դերը, որ եթէ նախախնամական բարիք մըն է հիւանդին ու չքաւոր հայ ընտանիքին, անվիճելի թրծողն ու խմորողն է նաեւ նորահաս սերունդին ազգային առողջ նկարագրի ու դաստիարակութեան :

Սէվրանի Հայ Կապոյտ Խաչի սիրողներու թատերախումբը ներկայացուց Սիպիլի «Հարսը», եւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «Բաժակ մը թէյ» : Բոլոր դերակատարներն ալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Հանդիսականները շատ գոհ մնացին եւ բազմաթիւ անդամներ ծափահարեցին զանոնք :

Գեղարուեստական բաժինին փրենց սիրայօժար մասնակցութեամբ յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Շաքէ Թովհաննէսեան եւ Պ. Քէօսէեան :

Հմայիչ եւ քաղցր ձայնով մեներգեցին Օր. Աստղիկ Քէօսէեան եւ Պ. Սուրէն Անդրէասեան :

Ժամը 6ին սկսան եւրոպական պարերը, մերթ ընդ մերթ համեմուելով հայկական պարով, ազգային եւ յեղափոխական երգերով:

Խաչուհիները իրենցպաշտօնին վրայ ամէն ջանք ի գործ դրին հաճոյակատարութեամբ հիւրասիրելու համար ներկաները :

Ժամը 9ին, պիւֆէն, այնքան առատ ու այլազան, սպառած էր բոլորովին :

Ժամը 11ին երիտասարդները խումբ առ խումբ սկսան հեռանալ սրահէն՝ երգը իրենց շրթունքին եւ գոհունակ տրամադրութեամբ մը աղջուն: Ցերեկոյթը վերջացած էր :

Փոքր տ'Իթալիի Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղս իր անկեղծ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ. Պակրճեանին որ ներկայ ըլլալով եւ զնահատելով Հայ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը հազար ֆրանք նուիրեց մասնաճիւղիս ձեռնարկներուն ի քաջալերութիւն :

Շնորհակալութիւն նաեւ Սէվրանի մեր քոյր մասնաճիւղին, որ սիրայօժար իր մասնակցութիւնը բերաւ մեր ցերեկոյթին, նպաստելով անոր նիւթական եւ բարոյական յաջողութեան :

Ապրի հայ կինը եւ իր հարազատ մեծ կազմակերպութիւնը Հայ Կապոյտ Խաչը :

Գուստի

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱԼԱՆՍ — Շաբաթ գիշեր, 17 Յունուար, Հայ Մարզականին U. S. A. խնամակալ մարմինը, Գեստական թատրոնին մէջ ամբողջ երեք ժամ, Վալանսի հայ հասարակութիւնը ապրեցուց հայրենի յիշատակներով: Մարսէյլէն ու Լիոնէն սիրողներ ղեկավարութեամբ դերասան Թրազօշին, ներկայացուցին «Ղարապաղի Մելիքները», 4 արար, օփերէթը: Սրահը ամբողջութեամբ լեցուն էր մանաւանդ Նոր Սերունդի անդամներով :

★ Յունուար 11ին տեղի ունեցաւ Հայ Մարզականին 12րդ ախոյեանական 1er serie, match Retour, Dieulefit, միեւնոյն շրջանին խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ: Մեր անմահ մարզիկները շահեցան 4—0: Հոս պարտուողներուն համար այլեւս վերջ կը դնէ promotion բարձրանալու յոյսը մինչեւ նոր շրջան 1948 հոկտեմբեր : Մեր անմահ բերդապահ Երեւանեանը ...Օսկի Թաթրեան, Գիւլխաս Թէպոյեան, եղբայրք Գազանճեան համաձայն մարզական մասնաղէտներու կրնան նոյնիսկ ամաթէօռ խումբերու դէմ մրցիլ :

★ Կիրակի 18 Յունուար տեղի ունեցաւ մեր առաջին խումբին 13րդ մրցումը ախոյեանական Match Retour Lavaultի դէմ իրենց դաշտին վրայ: Մերոնք շահեցան 4—2 :

Այժմ կը մնայ 2 match Retour եւ անոնք ալ շահելէն ետք, պիտի սկսինք (էնթէր փուլի եւ coup Lyonnaisի ամենահետաքրքիր խաղերուն :

Թղթակից

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ կարճ գրել, մաքուր գրել, մելանով գրել եւ թուղթին միայն մէկ էջին վրայ գրել խմբագրութեան եւ գրաշարին գործը դիւրացնելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՒԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ
Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Հայոց աշխարհ, հայոց աշխարհ... քեզի հետ եմ :

Աստուածներէդ մին, խորհրդաւորքի մը եռալին քաշուած, կ'աղօթէ անյիշաչար ջերմեռանդութեամբ: Անոր դէմքը նման է Այլակերպութեան մը դիւթահրաշ պատկերին, ինչպէս Արարատի ձիւնահեր գագաթը, լուսնային ու աստղային փրփուրներու մէջ: Անոր մազաղաթեայ խորհրդամատեանը, որ դարերու խորէն հաւատացեալներու հսկայ բանակ մը քաշած, բերած է իր ետեւէն, աստեղագիր մը եւ մահիկապատ : Լուսանցքին վրայ սակայն, աւանդութիւնն ու պատմութիւնը կը վիճին շարունակ :

— Ո՞վ է երկնողը զայն ...

Երկուութիւն: Անորոշութիւն :

Միայն, հեռուն, Վանայ ծովակին երախտաբաց ալիքները, մարակուած նժոյգներու պէս յուզուած ու փոթորկած, կը պատասխանեն բարձրագոյն :

— Անոր երկնողն ու ճգնողը մեր աշխարհէն է ....: Չէ՞ք գիտեր որ դէպքերէն դէմքեր եւ դէմքերէ դէպքեր կը ծնին, մեծանան եւ ճակատագրական :

Ու կը սկսին պատմահիւսել ծնունդը խորհրդամատեանին :

★

Լուսնակ գիշեր: Գողութեան գիշեր :

Հայոց աշխարհի լուռ ոգիները, հողերու ընդերքէն դուրս թափուած, կը կոուին ուղտերու երկարաձիգ կարաւանի մը հետ: Քարեր, ապառաժներ կը թաւալին տափաստաններու, կիրճերու եւ ձորերու եզրին: Դաշտերը կը ողբան, լեռները կը հառաչեն ու ձորերը կը վայեն, ահաւոր արձագանգներով :

— Հաւար ...

Գարուց Արքայից Արքային կարաւանն է որ կ'անցնի, ոսկի, արծաթ, թանկարժէք քարերով, զէն ու զարդով բեռնաւորուած: Հարկատու դառնամբը Հայոց Աշխարհին ....: Հեռուն, կողոպտուած Վասպուրականը, երակներէն արիւն առնուած հիւանդի մը պէս կը հոնդայ գալարուն :

Անապատի թեւաւ թռչունը, երբեմն, զարմացած, կանգ կ'առնէ ապառաժի մը դողահար գլխին, երբեմն սարսափած, կը չոքի քարքարոտ անցքի մը կուշտին ու աչքերը սեւեռուն, կարծես կ'աղօթէ աղտասուայոյզ ապշութեամբ: Երբեմն ալ, դաժան ճանապարհին մաքառումներէն ուժաթափ, տօթերը կը գայթին ու հաւասարակշռութիւնը կորուսած, իր բեռան հետ կը գահավիժի անդունդին պարապութեան մէջ :

Բայց, որո՞ւն հոգը ... աւարին շատը իր տեղը կը մնայ: Կարաւանապետը կ'երգէ Մեծն Խոսրովի շնորհատու պարգեւներն ու Շիրազի վարդերը միայն:

Ցանկարծ, չչուկ, աղմուկ եւ սուլում: Մէկ մի քարի, թուփի եւ ծառի տակէն ստուեր մը՝ դարանամուտ: Լուսինը, մայրիի մը գագաթէն կը համրէ չնչատ: Երկու հազար Արմէններ ու Արմէնիկներ :

Սուրերը կը մերկանան շառաչում, վահանները կը կոփկոփեն, տէգերը կը փշան ու նիզակները կը շողան կայծակնաթափ: Իսկոյն, կարաւանը՝ արդէն գլխաթափ ու անձնատուր :

Այո, լուսնակ գիշեր, երկունքի գիշեր: Որովհետեւ Հայոց աշխարհի տուրբերը անմիջապէս, լեռներէն վար իջեր են յաջորդ գիշեր, մտեր են Վաղարշապատ, զգուշաւոր քայլերով ու Լուսաւորչի գահին շուրջ բոլորուած, վեհամողովի նստեր են ակմբահոյլ: Արդարածի սրբալոյս կանթեղը կախուեր է անոնց վերեւ, որպէս խարոյկ մը հրաշունչ :

Մթնոլորտը երկրային է ու երկնային: Խունկ ու վառօդ, վեղար ու սաղաւարտ, Աւետարան եւ Վահան, խաչեր, սուրեր ու նիզակներ: Մասիսը, իր մէջ բանտուած Արքային մռունչէն մռմռէ, եւ կատաղութենէն կատաղութիւն ցաներ է անոնց հոգիներուն մէջ: Կորդախօսը փչել Արեւելքին ու Արեւմուտքին գերութեան շղթաները անխնայ կուռ, ձերբազատել հայրենիքը օտարին լուծէն : Ցնցափոխութիւն, ապստամբութիւն:

Հեռուն, Վասպուրականի վերագրաւուած գանձը, թաքստապատ քարայրին խորէն կը ճառագայթէ չողարձակ:

(10)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է Յունուարէն չհեռացնել իր օդային ուժերը։ Նախապէս որոշում տրուած էր որ օդային տորմիղները Անգլիա վերադառնային այս ամիս։

ԻՏԱԼԻՈՅ ձախակողմեան ընկերվարականներու ղեկավարը, Պ. Նէնի, չորեքշաբթի օր կուսակցութեան համագումարին մէջ յայտարարեց թէ Իտալիոյ ապագան կրնան ապահովել միայն համայնավարութիւնն ու Խորհրդային Ռուսիան։ Պ. Նէնի խօսեցաւ երեք ժամ եւ իր 700 ունկնդիրներուն յանձնարարեց որ գործակցին համայնավար կուսակցութեան հետ յառաջիկայ ապրիլ ընտրութեանց ընթացքին, եւ բուռն կերպով քննադատեց Թրումըն ի օրէնագիծը եւ Մարշըլի ծրագիրը։ Կասփերիի կառավարութիւնը հաւ կառավարութիւնն մըն է, ըսաւ ընկերվարական առաջնորդը, եւ գործիք մը արեւմտեան պետութեանց ձեռքին մէջ։

25000 ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐ շղթայուած կ'աշխատին Սաքսոնիոյ Էրցկէպէրկի լեռներուն հանքերուն մէջ (ռուսական գօտի) ուրանիում հանելու համար։ Պատերազմէն առաջ հանքային այդ շրջաններու աշխատաւորներուն թիւը 5—6000ը չէր անցներ։ Սովորական հանքագործ մը կը շահի ամսական 250 մարք։ Բայց Ռուսերը վերոյիշեալ 25000 բանուորներուն մեծ մասին կը վճարեն մինչեւ 2000 մարք։

ԳՐԻՒՔՍԵԼԷՆ կը տեղեկացնեն թէ վարչապետ Պ. Սփաք անցեալ կիրակի օր Ժընեւի մէջ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է տարագիր թագաւորին, Լէոփոլտ Գ.ի հետ եւ զգացուցած է անոր որ ժողովուրդին փափաքն է գահ բարձրացնել գահաժառանգը, իշխան Պոտուէն, յառաջիկայ սեպտեմբեր երբ այս վերջինը կը հասնի օրինական տարիքին։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ծովակալութեան որոշումով պիտի քանդուին Քուին Էլիզապէթ, Վէլիընթ, Նէլսըն, Րատնի եւ Րինաուն ռազմանաւերը եւ եօթը փոքր յածանաւեր որոնք «ծերացած են»։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ Գերմանացի աշխատաւորներ գործադուլ հռչակեցին չորեքշաբթի օր Նիւրէմպէրկի եւ Քոլոնյի մէջ բողոքելու համար ուտելիքի նուազութեան դէմ։

ԱՒՍԵՐԻՏՐԱԿԱՆ նախարարութիւնը կը հաւաստէ թէ ելեկտրական ուժի հայթայթումը ընդհատումներ պիտի չունենայ այս ձմեռ եթէ ներկայ մեղմ եղանակը շարունակուի։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հնգամեայ ծրագրին (1946—1950) գործադրութեան արդիւնքները 1947ին նախորդ տարիէն աւելի լաւ արդիւնք տուած են։ Ճարտարարուեստական արտադրութեանց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Լաթվիան — 117 առ հարիւր սահմանուած սակին վրայ, իսկ շատ ետ մնացած են Ուկրայնան եւ Կարելիան։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Յունուար 16ի Պուքրէշի մէջ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ կնքուած դաշնագրին տրամադրութեանց, պայմանադիր կողմերը յանձն կ'առնեն իրարու օգնել երբ որեւէ երրորդ պետութիւն յարձակում գործէ իրենցմէ մէկուն դէմ։

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը քննէ «Ցուրութեան» ճանչնալու խնդիրը։ Բայց հաւանական ապատամբ զինուորականին «կառավարական չէ որ վերջնական որոշում մը տրուի այդ մասին՝ «մինչեւ կացութիւնը չպարզուի»։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մասոլէն Պէոթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի համաշխարհեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գինները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններու, ճաշարաններու, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին։ Սրահի ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փնտռել յայտագիրը։

ՏԻԿԻՆ Ա. ԳԱԶԱԶԵԱՆ կը նուիրէ 1500 ֆր. Յր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆի մահուան առթիւ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Յր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde.

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՍՕՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկայթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՌՈՄԱՆԻ Յր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օրը» այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Սէն Պէրնարի սրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք մեզի դրացի քոյր մասնաճիւղերը, Վալանս, Վիէն եւ Սպըա։ Կը բանախօսէ Վիէնէն ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 1 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասին սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran:

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց — Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հաւատարիմ իր ծրագրին, որ է ծաւալել հայ ժողովուրդին մէջ ազգային մշակոյթը, որոշած է պարբերաբար բանախօսութիւններ սարքել Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, 26 րիւ Թրուայօն, Սէվր։

Առաջին բանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ 1 Փետրուար կիրակի ժամը 15.30ին։ Պիտի բանախօսէ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան։ Նիւթ ունենալով «Հայ ցեղին ծագումը»։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ ի յիշատակ տաղաղանիս երաժշտագէտ՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, 40 rue d'Aubagneի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցւոյն մէջ։ Կը պատարագէ Սէվրի Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան։ Երգեցողութեանց արեւելաժար մասնակցութիւնը կը բերէ «Արմենիա» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի։

Կը հրաւիրուի Մարսէյլի հայութիւնը անխտիր յարգելու համար բոլորէն սիրուած երաժշտագէտին յիշատակը։

Այրի Տիկին Ծ. Խանչէրեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՁԷՐԵԱՆի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին տխուր մահուան առթիւ։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆ եւ աղջիկը Օր. Գազազպաշեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ Պ. ԲԱՐՍԵՂ ԳԱԶԱԶՊԱՇԵԱՆի մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնող բոլոր ազգականներու եւ բարեկամներուն։

Տէր եւ Տիկին Ե. [illegible]եան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մ. Իւթի[illegible] Արման Իւթիւճեան կը ծանուցանեն թէ [illegible], 1ի կիրակին հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, ի յիշատակ իրենց ծնողաց ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԷԼԻԶ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆՆԵՐՈՒ։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սէն Լուի դասախօսութիւնը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր ՏԻԳ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին

ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 25ամեակին առթիւ։

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի)։

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille:

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն։ Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան։

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ։ Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները։ Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը։ Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը։ Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ։

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղին կողմէ։ Այս շաբաթ իրիկուն Hôtel de la Posteի շքեղ սրահներուն մէջ։ Մուտքը 125 ֆր.։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՁԷՐԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 250 ֆրանք Գանեւօ Քաջունի Նոր Սերունդին եւ 250 ֆրանք Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, ընկեր Մինաս Ալթունեանի կողմէ։

ՇԱՎԻԼԷՆ ընկեր Փիլիպպոս Օհանէսեան 500 ֆրանք կը նուիրէ վերադարձողներու ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի՝ ՏԻԿԻՆ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Հ. Յ. Դ. Գանեւօ Քաջունի «Արծիւ» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Վահէ եւ Յովսէփ Խանչէրեաններուն, իրենց մօրը եւ եղբայրներուն, եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց հօրը Պ. Օհաննէս Խանչէրեանի տխուր մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Վերադարձողներու Ֆոնտին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200. 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ

Tél.: GOB. 15.70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 24 Janvier 1948 Շաբաթ 24 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5248 Նոր շրջան թիւ 857 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

ՊԸՎԻՆԻ ԶԳԱՑԱՑՈՒՆՑ ՃԱՌԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Էրնէսթ Պէվին, հինգշաբթի օր խորհրդարանին մէջ կարեւոր ճառ մը խօսելով օրուան միջազգային կացութեան մասին, ըսաւ.—

« Ժամանակը եկած է արեւմտեան Եւրոպայի կացութիւնը ամրապնդելու համար: Մենք չենք առաջարկեր քաղաքական միութիւն մը Ֆրանսայի հետ: Միասին պիտի աշխատինք, եւ սերտ յարաբերութիւններ պիտի մշակենք այդ երկրին հետ: Ժամանակը եկած է որ միջոցներ գտնենք զարգացնելու համար մեր յարաբերութիւնները Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի հետ: Շուտով բանակցութիւններ պիտի ունենանք այդ երեք երկիրներուն հետ. Պրիւքսէլի, Լահէյի եւ Լիւքսէնպուրկի մեր ներկայացուցիչները պէտք հրահանգ ստացան որ, իրենց Ֆրանսացի պաշտօնակիցներուն հետ խորհրդակցաբար, այդ իմաստով խօսակցութիւններ առաջարկեն: Յոյս ունիմ որ դաշնագիրներ պիտի ստորագրուին այդ երկիրներուն հետ եւ Ֆրանսան պիտի ըլլայ կարեւոր կռուան մը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Պէտք պիտի ըլլայ նաեւ որ մեր անմիջական դրացիներու շրջանակէն ալ դուրս ելլենք հարկ եղած պարագային: Նկատի պիտի ունենանք Իտալիան. ալ միասին առնելու որովհետեւ այդ երկրին մասնակցութիւնը նուազ կարեւոր չէ: Արեւմտեան Եւրոպայի ներկայացուցիչները միասին կ'աշխատին՝ արագօրէն եւ արդիւնաւոր կերպով: Այդ երեւոյթը շատ լաւ նշան մըն է ապագայի համար. մեր կարելին պիտի ընենք գործակցութեան ոգին զարկ տալու համար :

Պէտք է դիտել տալ որ ես միայն Եւրոպայի մասին չէ որ կը մտածեմ: Եւրոպան իր ազդեցութիւնը տարածած է ամբողջ աշխարհի մէջ. հետեւաբար մենք աւելի հեռուներով ալ կը հետաքրքրուինք: Նախ եւ առաջ մեր աչքերը կ'ուղղենք դէպի Ափրիկէ ուր մեծ պատասխանատուութիւններ ունին Անգլիան, Ֆրանսան, Պելճիքան եւ Փորթուգալը: Մեր նայուածքը կը հասնի, մանաւանդ, մինչեւ հարաւ արեւելեան Ասիա ուր Հոլանտան մեծ շահեր ունի :

Արեւմտեան Եւրոպայի վերականգնումին համար անհրաժեշտ է տնտեսական օժանդակութիւնը: Ատոր համար պէտք է գործակցինք բրիտանական ինչպէս նաեւ ֆրանսական, հոլանտական, պելճիական եւ փորթուգալեան գաղթավայրերուն հետ: Շատ կենսական է որ, եթէ Եւրոպան պիտի վճարէ իր պարտքերը եւ նպաստէ աշխարհի տնտեսական հաւասարակշռութեան, այդ գաղթավայրերուն արտադրութիւնները օգտագործուին :

Նախարարը խօսելով Ռուսիոյ մասին, յայտարարեց.—

Խորհրդային Միութիւնը կը հետապնդէ քաղաքական ուղեգիծ մը որուն նպատակն է ամէն միջոց ի գործ դնել համայնավարական հսկողութեան տակ առնելու համար ոչ միայն արեւելեան Եւրոպան, այլեւ, ինչպէս երեւան եկաւ վերջերս — արեւմուտքը: Հետեւաբար շատ ալ կարեւորութիւն չունի թէ մենք որ ասոր ճամբան կ'աշխատինք անուշի կապել, կամ հետեւիլ ողոքումի քաղաքականութեան մը եւ զանազան կարգադրութիւններ ընել: Շատ բացայայտ է որ համայնավար քաղաքականութիւնը անդթօրէն առաջ կը մղուի, ամէն երկրի մէջ: Տեսանք թէ ինչ խաղեր խաղացին Լեհաստանի, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ, վերջերս ալ, Ռումանիոյ մէջ: Համաձայն մեր քաղած տեղեկութեանց ուրիշ փորձեր ալ պիտի կատարուին այլուր: Այս խնդիրը միայն Լեհաստանի կամ ուրիշ որեւէ երկրի կազմակերպութեան խնդիրը չէ, այլ Խորհրդային Միութեան հսկաչիքը արեւելեան Եւրոպայի վրայ: Ռուսիոյ սահմանները, արդարեւ, հասած են Շթէթին, Թրիէսթէ եւ Էլպա: Եւ սակայն երեւոյթները ցոյց կուտան որ ան տակաւին գոհ չէ այս հսկայ ծաւալումով: Ենթադրողներ եղան թէ Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի յոգնէին Յունաստանի մէջ եւ համայնավար ապստամբներու « կառավարութիւն » մը պիտի ճանչցուէր ուշ — կանուխ: Յետոյ Յունաստանը պիտի ենթարկուէր խորհրդային վարչաձեւին ինչպէս նախորդները :

Խնդիր չէ թէ ինչ տեսակ կառավարութիւն մը կայ Յունաստանի մէջ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած: Ձեռնարկներ կը կատարուին այդ երկիրը ռուսական ծիրին մէջ առնելու համար: Ասիկա վտանգաւոր կացութիւն մըն է: Յունաստանի դրացիները անտես կ'առնեն Միացեալ Ազգերը: Կը վախնամ որ այդ երկիրները եւ իրենց խորհրդային պաշտպանները մեծ սխալ մը գործեն: Համոզիչ կերպով խորհուրդ կուտամ որ զգուշութեամբ շարժին: Այս կարգի դրդութիւններ, երբեմն, կը յանգին լուրջ հետեւանքներու, յոյս ունիմ որ անոնք կ'ուզեն խուսափիլ այդ հետեւանքներէն: Շատ աւելի լաւ պիտի ըլլայ եթէ խնդիրները լուծուին համաձայն Մ. Ազգերու որոշումներուն քան թէ քաղաքացիական կռիւներ ստեղծուին եւ ճանչցուի Մարկոսի աւազակախումբը: Միջազգային յարաբերութեանց մէջ շատ վտանգաւոր բան է կրակին հետ խաղալ : Քարոզչութեամբ չէ որ կը լուծուին միջազգային վէճերը:

Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը միշտ նկատի առած է որ Գերմանիոյ անդամահատումը կրնայ դժգոհութիւններ ստեղծել: Փոցտամի մէջ համաձայնեցանք որ կեդրոնական մարմին մը պիտի ստեղծուէր որուն պիտի յաջորդէր գերմանական նոր պետութիւն մը: Բայց Խորհրդային կառավարութիւնը սկսած է ամբաստանել արեւմտեան դաշնակիցները փոխանակ համարակաց քաղաքականութեան մը ուժ տալու: Ամէնքս ալ կը բաղձանք Եւրոպայի միութիւնը : Բայց այդ միութիւնը պէտք չէ իրագործուի այսինչ մեծ պետութեան գերակշռութեամբ: Եթէ այդ տեսակ քաղաքականութիւն մը հետապնդենք, հետեւանքը, անխուսափելիօրէն պիտի ըլլայ երրորդ պատերազմ մը.... Անգլիա կը վարէ քաղաքականութիւն մը որուն նպատակն է Թոյլ տալ փոքր ազգերուն որ ոտքի ելլեն Մեծերու հովանաւորութեան տակ, առանց վախի: Չենք կրնար ընդունիլ Մեծերու գործակցութիւնը երբ անոնց մէկը կ'աշխատի իր քաղաքական ու տնտեսական ուսթեմին ենթարկել փոքր պետութիւնները :

Փարիզի մէջ, Պ. Մոլոթով սպառնաց մեզի եւ Ֆրանսացիներու թէ փոթորիկներ պիտի պայթէին մեր գլխուն եթէ յառաջ տանէինք Եւրոպայի վերականգնումի աշխատանքները: Ես պատասխանեցի թէ Անգլիա վարժուած է այդ կարգի սպառնալիքներու եւ պատրաստ է զանոնք դիմաւորելու :

Արտաքին նախարարը խօսեցաւ նաեւ Իրաքի եւ Եգիպտոսի ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի վերջին գործադուլներուն մասին: Երեսփ. Ժողովին երկու համայնավար երեսփոխանները բազմաթիւ անգամներ ընդմիջեցին զինքը:

Նախարարէն վերջ խօսք առաւ ընդդիմադիրներու կողմէ, նախորդ արտաքին նախարարը Պ. Էնթընի Իտըն որ համակարծիք գտնուեցաւ Պ. Պէվինի արտայայտած տեսակէտներուն: «Ինչ որ անարիւն կամ «պաղ» պատերազմ կը կոչէինք մինչեւ հիմա, հետզհետէ «կը տաքնայ», ըսաւ Պ. Իտըն: Վերջի վերջոյ չէք կրնար ջիղերու պատերազմ մը մղել, առանց ատոր — անոր ջիղերը ոտքի հանելու. այդ կացութեան մէջ ենք ներկայիս: Երկու երեւոյթներ կը սպառնան խաղաղութեան. Ա.— Համայնավարներու բուռն լեզուն եւ անոնց կատաղի քարոզչութիւնը Յունաստանի պէս երկիրներու մէջ. Բ.— Այն վտանգը որ —կրնայ ստեղծուիլ երբ արեւմտեան երկիրները ձախողին իրենց վերականգնումի ճիգերուն մէջ: Տարակոյս չունիմ որ մարդիկ կ'աշխատին կացութիւնը անտանելի դարձնել »:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարին ճառէն ետք, Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ արեւմտեան դաշնակիցները այլեւս որոշած են աւելի վճռական քաղաքականութիւն վարել Ռուսիոյ հանդէպ: Այդ քաղաքականութեան հետեւանքը կրնայ ըլլալ, կ'ըսեն, կամ վերջնական խզում մը, եւ կամ աւելի հաշտարար իրերհասկացողութիւն մը : Պէվինի ճառը շատ լաւ ընդունելութիւն գտած է եւ արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու իր առաջարկը «շատ քաջալերական» կը նկատուի:

★ Ուշագրաւ երեւոյթ մըն է նաեւ այն որ երեք օրէ ի վեր ամերիկեան մամուլը սիւնակներ կը յատկացնէ Սթալին – Հիթլեր համաձայնութեան (1939—41) վերաբերեալ փաստաթուղթերուն, որոնք հրատարակուեցան այս շաբթու: Ամերիկեան ձայնասփիւռը բազմաթիւ լեզուներով կը սփռէ այդ համաձայնութեան ծալքերը: «Պարզ ու յստակ խօսելու ժամը հասած է դիտել կուտան պատասխանատու պաշտօնատարներ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻ՞ՒՆԸ...

Երկու օրուան « Օրը Օրին»ները մեզի պատմութիւն մը կը խոստանային, ի վերջոյ չպատմելու համար երեւի :

Փորձեցի դուշակել այդ պատմութեան ինչ ըլլալը եւ եթէ Թոյլ տրուի կ'ուզէի դոհացնել շատ մը հետաքրքիրներ :

Թերեւս նոյնը չէ իմ պատմելիքս: Բայց ինծի յիշեցի զայն՝ այդ երկու տողերը կարդալէ վերջ: Զեզի կը թողում բացատրել:

— Լենկթիմուր կը գրաւէ, կարծեմ, Սեբաստիան եւ կը հրամայէ զինուորական դրամական ուխտարկել բոլոր անհատական հարստութիւնները, քանըչորս ժամուան ընթացքին :

Պայմանաժամը լրանալէ վերջ երբ իր հրամանին գործադրութեան եւ արդիւնքի մասին տեղեկութիւն կ'ուզէ, կը պատմեն որ ժողովուրդը մեծ յուզումի մատնուած է եւ կը խնդրէ իրմէ խնայել եւ չզրկել գոնէ իրենց անհրաժեշտ գոյքերը որպէսզի տկլոր ու անօթի փողոցը չմնան :

Յաղթական արքան երկրորդ հրամանով մը կը պատուիրէ քառասուն ութը ժամուան մէջ բան չթողուլ քաղաքին մէջ եւ դիմադրողը, չյանձնողը խստիւ պատժել:

Երրորդ օրը պաշտօնատարները դարձեալ կուգան Լենկթիմուրի մօտ նկարագրելու համար ժողովուրդին լացն ու կոծը, որուն վրայ բռնապետը դարձեալ, կը հրամայէ շարունակել Թալանք :

Չորրորդ օրուան իրիկունը հրամանատարը չփոթած կուգայ իր Թագաւորին նկարագրելու տարօրինակ տեսարան մը, որուն ականատես եղած էին ինքն ու իր հրամանով Թալլող զինուորները :

— Տէր արքայ կ'ըսէ զինուորականը, ա՛լ ո՛չ լաց կայ, ո՛չ պաղատանք..., ժողովուրդը ուրախ զուարթ կ'երգէ ու կը պարէ ամէն տեղ: Քաղաքը տօնախմբութեան մէջ է կարծէք, ինչ զարմանալի մարդիկ են այս քաղաքին բնակիչները, ես չկրցայ բացատրել ...

Լենկթիմուր յաղթական եւ չարախինդ ժպիտով մը կը հրամայէ. — Դադրեցուցէք ամէն բռնութիւն, այլեւ ի զուր են բոլոր հրամաններս ու օրէնքներս, ուրեմն բան չէ մնացեր ժողովուրդին քովքանի որ ան անվախ կ'երգէ ու կըպարէ»:

Եթէ այս չէր մեզի խոստացուած պատմութիւնը կ'ենթադրեմ որ աս ալ կը յարմարի այն երկիրներուն ուր, կ'ըսեն, ոչ Թշուառութիւն կայ, ոչ աղքատութիւն, ոչ գործազրկութիւն, եւ ոչ իսկ գործադուլ ...

ՍՕՍԻ

Ֆրանսիա արժեզրկում

Ելմտական շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ հակառակ բրիտանական կառավարութեան միջամտութեան, Ֆրանսա որոշած է որեւէ փոփոխութիւն չմտցնել ֆրանքին արժեզրկումին համար նախատեսուած տրամադրութիւններուն մէջ : Ինչպէս գրած էինք երէկ, Լոնտոնէն պատուիրակ մը եկած էր Փարիզ յանձնարարելու համար որ առայժմ յետաձգուի արտածումներուն համար «ազատ ֆրանք»ի դրութիւնը հաստատելու ծրագիրը որ կրնայ վնասակար ըլլալ Անգլիոյ համար: Ելմտական նախարարը բացատրեց հինգշաբթի օր թէ որեւէ յապաղում կարելի չէ ներկայ անստոյգ կացութեան մէջ :

Յունաստանի դէպքերը

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ

Համաձայն Աթէնքէն հասած վերջին լուրերու, կառավարական ուժերը ընդհանուր յարձակողականի սկսած են հիւսիսային Յունաստանի մէջ: Արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան Արտէայի մէջ՝ Սելանիկէն 60 մղոն հիւսիս – արեւմուտք եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանէն ութը մղոն հարաւ: 35 ապստամբներ սպաննուած են. շատերը անձնատուր եղած են: Զինուորական գործողութիւններ տեղի կ'ունենան նաեւ Կրամոս լեռներուն հիւսիս արեւմտեան լանջերուն վրայ եւ Քասթորիայի արեւելքը: Լարիսայի մէջ ձերբակալուած են 70 համայնավարներ որոնք խոստովանած են թէ լրտեսութիւն կատարած էին :

ԱՆԳԼԻԱ որոշած է կարգ մը դիւրութիւններ տալ անոնց որ կ'ուզեն, գործով կամ արձակուրդով, արտասահման մեկնիլ: Յառաջիկայ Մայիս 1էն սկսեալ ազատ պիտի ըլլայ ճամբորդութիւնը դէպի Ֆրանսա, Պելճիքա, Հոլանտա, Իտալիա, Չեխոսլովաքիա եւ Եուկոսլաւիա, եւ ամէն Անգլիացի իրաւունք պիտի ունենայ երկրէն դուրս հանելու 35 ոսկի մէկ տարուան ընթացքին: Ներկայիս կարելի է դուրս տանիլ միայն 5 ոսկի:

(Լուրերու շարունակութիւնը [illegible])

ԲԱՐԵՒԱԳԻՐ

Եկայ, տեսայ եւ կ'աղաղակեմ սրտանց ․
Դալա՜ր մնան ձեր ձեռքերը ։

Մենք հեռուէն, շատ հեռուէն հետեւեր էինք ձեր տաղնապներուն, ինչպէս շինարար ճիգերուն որոնք հոծ Հայնոցի մը վերածեր են Լիբանանն ու Սուրիան, 25 տարուան ընթացքին ։

Անհրաժեշտ չէր երեւակայութեան ճիգ մը փորձել, չափելու համար խորութիւնը ձեր տառապանքին եւ ծանրութիւնը՝ վերաշինութեան աշխատանքին ։

Տուն ու տեղ ձգած, դարաւոր յիշատակարաններ եւ ժառանգութիւններ լքած, դուք փորձեցիք նոր բոյն մը հաստատել օտար այլ հիւրընկալ երկրի մը, բախտակից ժողովուրդի մը ծոցին մէջ։

Ձեր մէջէն հազարներ ու հազարներ իբրեւ բնակարան ունէին հիւղակ մը խարխուլ, թուղթի, քուրջի, թիթեղի կտորներէ կազմուած խառնուրդ մը։ Իսկ իբրեւ ապաւէն՝ Աստծու արեւն ու ձեր բազուկները շինարար ։

Ապրելու հոգին հետ, ձեր սիրտը կը տեղմուէր ի տես հազարաւոր մանուկներու, մանչ եւ աղջիկ, որոնք հաց կ'ուզէին եւ լոյս։ Ծաղկոց, դպրոց, դպրանոց եւ մնացեալը ։

Դուք, ձեռք ձեռքի տալով, յաջողեցաք հետզհետէ հոգալ յորաճոյն պահանջները ։

Եւ, մէկ տարիէն միւսը, հիւղաւանները դարձան հայկաւան։ Վերածուեցան բազմամարդ, կենտրոնական բոյներու ։

Օրուան վաստակին հետ, մտաւոր վերածնութեան շարժումն ալ իր ստեղծագործ շունչը տարածեց տարագիր բազմութեանց վրայ։

Ամբողջ սերունդ մը լայն ակօսներ բացաւ դէպի ակադեմիական եւ արուեստի, նոյնիսկ լեզուի մշակութեան ճամբաներուն վրայ։ Յաճախ՝ ասպարէզ կարդալով լուսացնցուղ պողոտաներու վրայ թառած «ուսումնականներու» ։

Դալար մնան այն ձեռքերը որ հիմը դրին այս վերածնութեան, կամ թեւ տուին անոր։

Ճարտասանական մարզանք մը չէ որ գրել կու տայ այս բառը։

Հեռաւորներ, հարեւաններ, դուք որ ուղղակի կամ անուղղակի հետեւեր էք այս վերելքին, ապահովաբար պիտի խղճահարիք, եթէ պատեհութիւն ունենաք տեսնելու թափուած քրտինքը եւ ձեռք բերուած վաստակը ։

Պիտի խղճահարիք, խոստովանելով թէ կրնայիք աւելին ընծայել այս բուրաստանին, իբրեւ եղբայրական աջակցութիւն։

Մանաւանդ մշակոյթի ճակատին վրայ ։

Ինչքան առատ հոսին աղբիւրներ, այնքան շատ կը բացուին ծաղիկներ պէսպիսուն։ Այնքան կ'ուռճանայ այգեստանը, ի շահ ընդհանրական հայրենիքին, որ հեռու է, դժբախտաբար ։

X

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, դժուար է գտնել գաղութ մը աւելի խիտ եւ հայաշունչ քան Սուրիա Լիբանանը ։

Աւելի դժուար պիտի ըլլար գտնել անդաստան մը՝ ամրացնելու ապահովելու համար նոր սերունդին հայկականութիւնը օտարութեան մէջ ․

Այլուր, մարդիկ իրենց գլուխը քարին կը զարնեն, ապառաժները ճեղքելու, կարելի եղածին չափ շատ բան փրկելու համար։

Ինչ որ լքուած պողոտաներ կը կոչենք, լքուած է, նաեւ ճիգերու արդիւնաւորութեան տեսակէտով ։

Եւ սակայն, յետին կամկարն ալ մեզ պիտի համարէր ոեւէ վհատում, ընկրկում, դասալքութիւն ։

Ձեզի — եւ մեզ բոլորիս — կը մնայ դատել թէ ինչքան աւելի ծանր պիտի կշռէր այդ մեղքը, այս ափերուն վրայ, ինչպէս ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ ։

Մէկ ընդհանուր բաղձանք — սիրտերը շէն, ձեռքերը դալար, աչքերը արթուն ։

Եթէ թիւրիմացութիւններ կամ զանազան կիրքեր պղտորեն ձեր աչքերը, նայեցէք դէպի վեր, դէպի կապոյտը, որ այնքան կը յիշեցնէ Հայաստանի երկինքը, իր անաղարտ պայծառութեամբ ։

Նայեցէք, եւ պիտի բացուին ձեր աչքերը։

Եթէ ձեր սիրտը փրփրի կ'երգէն, դիտեցէք ծովը, — միջերկրական — որ ամենէն կատաղի ալեկոծութեան պահուն ալ, կը պահէ իր վեհութիւնը ։

Ամբողջ խորհուրդ եւ իմաստութիւն՝ այդ ահաւոր տեսարանին անգամ։ Ալիքները ամեհի կը զարնուին խարակներուն, քարափներուն, կը նետուին աւելի անդին, — եւ ինքնապաշտպանութեան կը մղեն ձեզ ։

Ու վերջապէս, եթէ ձեր ձեռքերը թուլնան կամ դողան, կամ չեղին շինարար աշխատանքի մարժութենէն, նայեցէք հարեւան լեռներուն, Տաւրոսէն մինչեւ Արարատ ։

Առնոյց արտակարգ դժուարութեան, ձեր աչքերը անգամ մը եւս պիտի բացուին։ Եւ պիտի ըմբռնէք հրաշապատում գաղտնիքը մեր յարատեւութեան, որ ասպարէզ կը կարդայ դարերու չարախինդ աւերին, ինչպէս մարդոց վատութեան ։

Թող ձեր երգերը աւելի բարձր հնչեն, աստիճանաբար սպիացնելու համար վէրքերը ։

Թող գիտակցութեան, հայրենասիրութեան, յարատեւ աշխատանքի կրակը լոյս ցանէ ձեր ճամբաներուն վրայ, ձեր հոգիներուն մէջ, ձեր երդիքներուն վրայ ։

Եւ այն ատեն շատ պիտի մոռնաք ձեր կրած ահաւոր տառապանքը ։

Օտարութեան մէջ իսկ, ազատ հայրենիքի ճամբան է որ կը հարթուի ձեր քրտինքով ու վաստակով ։

Բոլոր ճակատներուն վրայ ։

Պէյրութ, 18 Յունուար

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երկու «Անուշ»

ԽՄԲ.— Տաղանդաւոր երաժիշտ Ա. Պարթեւեան վաղը, Կիրակի, Փարիզի մէջ կը ներկայացնէ Թումանեանի «Անուշ» երաժշտական ողբերգութիւնը։ Այս առթիւ կուտանք հետեւեալ ուսումնասիրութիւնը Թումանեանի այդ գործին եւ երաժշտական բեմադրութեան մասին.—

Տիգրանեանի «Անուշ» Օփերայի համար նիւթ է ծառայել Յովհ. Թումանեանի համանուն պօէմը։ Չի կարելի խօսել այդ օփերայի մասին եւ ճիշդ գնահատել այն՝ առանց պարզելու այն հարցը, թէ ինչպիսի յարաբերութեան մէջ են եւ ինչպիսի արժէք են ներկայացնում այդ երկու ստեղծագործութիւնները ։

Մեծ է Թումանեանը որպէս ստեղծագործող եւ այդ մեծութիւնն իր հսկայական եզրերով գծագրւում է յատկապէս «Անուշ» պօէմում։ Այդ երկի մէջ կենդանութիւն է առել մի ամբողջ կեանք, անհետացող նահապետական կեանքն իր կենցաղով, սովորութիւններով ու հերոսներով ։ Ինչպիսի՜ վարպետութեամբ ու հմտութեամբ, ինչպիսի՜ մեծ արուեստով է այդ բոլորը կատարուած։ Հայ գրականութեան զարդը կազմող այդ հրաշալի պօէմն անհետացող կեանքի, իրական կենդանի պատկերման յուշարձան է, որի գեղեցիկ տողերի մէջ շունչ է առել այդ կեանքը, կարօտի խոր զգացմունքներ կորզելով Թումանեանի սրտից.—

Կանչում է կրկին, կանչում անդադար
Էն չքնաղ երկրի կարօտն անմեռ,
Ու թեւերն ահա փռած տխրաբար՝
Թռչում է հոգիս թռչում դէպի տուն։

Է՜յ հին ծանօթներ, է՜յ կանաչ սարեր,
Ահա ձեզ տեսայ ու միտքըս ընկան,
Առաջըս եկան երջանիկ օրեր,
Սիրելի դէմքեր, որ հիմա չըկան։

Անցել են, ոնց որ ծաղկունքը պէս — պէս,
Որ անցած գարնան կային ձեր լանջում ․
Անցել ձեր գլխի ամպերու միգի պէս,
Բայց եկել եմ ես, նրա՞նց եմ կանչում ։

Թումանեանի այս եւ նման քնարերգական զեղումները երբեք չեն խախտում պօէմի ամբողջութիւնը, այլ կազմում են նրա անբաժանելի, կազմական գեղեցիկ ամբողջութեան մասը եւ իւրայատուկ ջերմութիւն ու նուրբ քնարերգութիւն են ներարկում պօէմին։ Աւելորդ գործ կը լինի պատմել «Անուշի» բովանդակութիւնը, որի ժողովրդականութեան հետ չի կարող մրցել մի այլ գրուածք՝ հայ անցեալ գրական ժառանգութիւնից։ «Անուշ»ը կենցաղային եւ հոգեբանական պօէմ է, որի մէջ նկարագրուած հոգեբանական ողբերգութիւնը սերտօրէն շաղկապուած է կենցաղային սովորութիւնների հետ։

Պապենական այդ սովորութիւնների խախտումը, որ իրեն թոյլ է տալիս Սարօն, պատճառ է դառնում մի ցնցող ողբերգութեան։ Թւում է թէ այդ բոլորը սոսկ կենցաղային պահեր են՝ վերցուած ընկերային արժէքից ու հիմքից։ Խորապէս սխալ կը լինի «Անուշ»ի նման մեկնաբանութիւնը։ Ի հարկէ «Անուշ»ը «Հառաչանք»ի նման պօէմ չէ, որտեղ դրսեւորուած են հայ աշխատաւոր գիւղացու ընկերային ողբերգութիւնը, նրա հառաչանքները եւ տիրող հասարակական — տնտեսական դրութեան հանդէպ ունեցած նրա տարերային բողոքը.—

Ո՞վ է մեղաւոր։ Միտք եմ անում, միտք,
Ու չեմ հասկանում, ո՞վ է մեղաւոր,
Բայց իմ կարճ խելքով էնքանն եմ տեսնում,—
Աշխարհ չէ լինի էսպէս ամէն օր։

Դրան կերպով գանգատում է ծերուկ գիւղացին, չցանկանալով սրտի խորքում կուտակուած ատելութիւնն ու բուռն զայրոյթը դրսեւորել։ Անկասկած «Անուշը» համեմատած «Հառաչանքի» հետ, այլ տիպի ու բովանդակութեան պօէմ է։ Բայց միթէ՞ այդ բոլորը կարող են նսեմացնել «Անուշ»ում պատկերուած կեանքի ընկերային արժէքն ու նշանակութիւնը։ Բնաւ ոչ։ Անուշի ու Սարօյի ողբերգական վախճանը, Մոսիի վրիժառութիւնը, ճակատագրապաշտ տրամադրութիւնները (ճակատագրին հաւատալը, Անուշի գուշակութիւնների իրականացումը) եւ վերջապէս կնոջ սարկական վիճակը, — ահա թէ ինչպիսի հարցեր են շօշափուած պօէմում եւ դրանք, ինչպէս նկատելի է, ընկերային մեծ նշանակութիւն ունեն։ Ո՞վ կարող է ժխտել այդ հարցերի եւ ընդհանրապէս «Անուշ» պօէմի քնարերգական տողերի մէջ վերակենդանացած կեանքի ընկերային հիմքերն ու ճանաչողական արժէքը։ Չէ՞ որ «Անուշ»ը եւ Թումանեանի միւս ստեղծագործութիւններն անցեալի ճանաչողութեան եւ ուսումնասիրութեան համար՝ գեղարուեստական փաստաթղթեր են։ Դրան նպաստում է ամէնից առաջ Թումանեանի իրապաշտ լինելու հանգամանքը, թէեւ նրա իրապաշտութիւնը տարբեր երանգներ ունի։ Եթէ «Հառաչանքում» մեծ բանաստեղծը հանդէս է գալիս որպէս մերկացնող, իրապաշտութիւնը քննադատող, ապա «Անուշում եւ այլ գրուածքներում նրա իրապաշտութիւնը հայեցողական նկարագիր ունի, որը սակայն չի նսեմացնում «Անուշ»ի արժէքը։ Աւելին կարելի է ասել. պօէմում հանդէս եկող բոլոր անձերը, ոչ միայն գլխաւոր հերոսները,— Անուշը, Սարօն, Մոսին, որոնք ամբողջական բնաւորութիւններ են,— այլեւ երկրորդական հերոսներն օժտուած են տիպարային ու կենդանի գծերով։ Պօէմի հերոսները վերցուած են տիպական հանգամանքների մէջ իրենց տիպարային կողմերով եւ այդ՝ Թումանեանի իրապաշտութեան, նրա արուեստի մեծագոյն առաւելութիւնն է։ Միայն անուղղելի գռեհկարանները կարող են «Անուշ»ն աղաւաղել, ինչպէս այդ՝ օրինակ՝ տեղի ունեցաւ շարժանկարում, անտեսելով այն մեծ ընկերային արժէքը, որ ներկայացնում է «Անուշ»ն առանց «ուղղումների» եւ «խմբագրումների» ։

X

Թումանեանի «Անուշ» պօէմը հայ գրականութեան մեծ կերտուածքներից մէկը լինելով, յագեցուած է երաժշտականութեամբ եւ կարծես օփերայի համար գրուած լինի։ Պօէմի այդ բացառիկ յատկութեամբ է բացատրւում այն հանգամանքը, որ հայ երաժշտագէտներից շատերն են ցանկացել օփերայի վերածել այն։ Յայտնի է, որ հանգուցեալ Սպենդիարեանը նախքան «Ալմաստ» օփերան գրելը, մտածում էր «Անուշ»ի նիւթը օգտագործել օփերայի համար, բայց «Անուշ»ի քնարերգութիւնն ու հովուերգութիւնը չէին կարող ներդաշնակել Սպենդիարեանի այդ շրջանի (1916) գաղափարական—քաղաքական մտորումներին։ Նա հրաժարւում է այդ մտքից եւ օփերայի համար օգտագործում է Թումանեանի «Թմկաբերդի առումը»։ «Անուշն» օփերայի վերածելու փորձ է արել նաեւ Կոմիտասը եւ, ցաւելով պէտք է ասել, որ անաւարտ է մնացել ։

Ուրիշ երաժշտագէտներ նոյնպէս նման փորձեր են արել, բայց այս ու այն պատճառով իրենց նպատակին չեն հասել, բացի Արմէն Տիգրանեանից։ Վերջինիս «Անուշ»ը, որ առաջին հայկական օփերան է, իրաւամբ կարելի է համարել ժողովրդական, այնքան մեծ է նրա հմայքը զանգուածների շրջանում։ Այդ օփերան խորհրդայնացումից յետոյ նոր կեանք ստացաւ Պետ. Օփերայի բեմադրութեան շնորհիւ։ Տիգրանեանի «Անուշ»ը, որ առաջին անգամ բեմադրուել է 1921 թւին Ալեքսանդրապոլում եւ անցեալի դասական բեմերի զարդն է կազմել, ունէր մի հիմնական առաւելութիւն՝ գրուած էր ժողովրդական մեղեդիների ոգով։ Նրա երաժշտութիւնը կազմուած էր արիաներից, առանձին երաժշտական եղանակներից։ Դրանց որոշ մասը քնարերգական ջերմութիւն ունի եւ թախծոտ է։ «Բարձր սարերը», «Ասում են ուրին», «Աղջի մնաստուած» եւ այլն, անկասկած յաջող երաժշտական կտորներ են, թէեւ օփերայի երաժշտութիւնը միապաղաղ ու միօրինակ է։ «Անուշ»ում անկախ այդ բոլորից, օփերայի համար շատ անհրաժեշտ դաշնաւորումը եւ նուագախմբի մասնակցութիւնը չափազանց նախնական էին, գործիական երաժշտութիւնը շատ թոյլ եւ անգոյն էր, մի բան՝ որ հեռանում է սէնֆոնիք օրքեսթրի սկզբունքներից։ Եւ դա «Անուշ» օփերայի այն նախնականութիւնն էր, որ աւելի ներկայանալիս միշտ յիշատակւում էր։ Իր այդ վիճակով «Անուշ»ն ի հարկէ չէր կարող բաւարարել մեզ եւ Պետ. Օփերայի բեմադրութեան համար «Անուշ»ը վերամշակման է ենթարկել՝ սէնֆոնիք տարրը ուժեղացնելու եւ այլ փոփոխութիւններ մտցնելու համար(*)։ Սակայն օփերայի հիմնական թերութիւնը՝ նրա նախնականութիւնը, ինչպէս հարկն է, չի յաղթահարուած։ «Անուշ»ի երաժշտութիւնը չի բարձրանում Թումանեանի պօէ-

(*) ԽՄԲ.— Երաժիշտ Արայ Պարթեւեան եւս, իր կարգին, որոշ փոփոխութիւններ կատարած է «Անուշ»ի երաժշտական հագուստին մէջ, այնպէս ինչպէս պիտի ներկայացուի « Միւթիւալիթէ »ի բեմին վրայ։

մին գեղարւեստական մակարդակին եւ հերոսների ու գործողութիւնների երաժշտական նկարագիրը կամ արտայայտութիւնը մնում են թերի, երբեմն անկատար։ Այդ բանին համոզւելու համար բաւական է յիշատակել հետեւեալ փաստը.— Թումանեանի պօէմի Նախերգանքում գեղարւեստական խտացած գծերով տրւած է ողջ պօէմի բովանդակութիւնը, հերոսների ողբերգական վախճանը։ Փորձւած ընթերցողը Նախերգանքի ընթերցումից կը կռահի պօէմի տխուր վերջաւորութիւնը։ Բայց փորձեցէք համեմատել Տիգրանեանի «Անուշ»ի երաժշտական նախերգանքը (ouverture) Թումանեանի քերթողական նախերգանքի հետ եւ դուք կը համոզւէք, թէ որքան թոյլ է իր արւեստով և արտայայտչական միջոցներով Տիգրանեանի օփերային նախերգանքը։ Այդ երաժշտութեան նախերգանքը կազմւած է հերոսների արիաների առանձին կտորներից, նւագախմբային երաժշտութեանն վերածւած։ Այդտեղ չի զգացւում գեղարւեստական ամբողջութիւն եւ միաձուլութիւն, եւ նախերգանքը մնում է որպէս անկատար մի կտոր։

Այսպիսի տեղեր, որտեղ դէպքերի երաժշտական արտայայտութիւնները թոյլ են, շատ կարելի է նշել։ Պօէմում եղած այն խոր հոգեբանական ապրումները, այն քնարերգական ջերմութիւնն ու գունագեղութիւնն իր երաժշտական արտայայտութիւնը չի գտել Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայի, մանաւանդ գործիական երաժշտութեան մէջ։ Այսպիսի կարեւոր դէպք, ինչպէս Անուշի փախցնելն է, երաժշտութեան մէջ շատ թոյլ արձագանգ է գտնում։ Իսկ Սարոյի սպանութիւնը կամ Անուշի խելագարութիւնը շատ անգոյն են արտայայտւած նւագախմբային երաժշտութեան մէջ։ Այս բոլորն անշուշտ օփերայի հիմնական թերութեան՝ նւագախմբային բաժնի թոյլ լինելու հետեւանքն է։ Բայց մեր այս դիտողութիւնները դեռ եւս հիմք չեն տալիս անտեսելու Տիգրանեանի «Անուշ»ի արժանիքները, որպէս երաժշտական ստեղծագործութիւն։ Վերամշակման ժամանակ, անկասկած, զգալի չափով լաւացել է օփերան։ Սակայն դա վերջնական համարել չի կարելի։ Վերամշակման ժամանակ հեղինակը խախտելով «Անուշ»ի արդէն ժողովրդականացած ոճը, որոշ մեներգներ կառուցել է եւրոպական ռոմանսների եւ օփերային արիաների նմանողութեամբ, որոնք խորթ տարրեր են մտցնում օփերայի ընդհանուր colorisի մէջ։ Օրինակ Գ. գործողութեան մէջ Սարոյի ու Մօսիի որոշ արիաները կազմւած են եւրոպական ռոմանսների ոճով։ Նոյնպիսի թերութիւններ կան «Անուշ»ի վերջին գործողութեան մէջ։

Ընդհանրապէս դրական քայլ համարելով «Անուշ»ի վերամշակումը, որ զգալի չափով մեղմել է «Անուշ»ի առաջին փոփոխակի նախնականութիւնը primitivisme) եւ յաջող տեղեր ունի, (օրինակ կոխի եւ պարերի երաժշտական արտայայտութիւնը, որոշ խմբական համարներ, եւն.), այնուամենայնիւ «Անուշ» օփերան դեռ կարիք ունի վերամշակման։ Այդ վերամշակումն անպայման պէտք է կատարել, ելնելով հէնց այն հանգամանքից, որ «Անուշ» օփերան լայն ժողովրդականութիւն է վայելում եւ հետեւաբար արժանի է այդպիսի ուշադրութեան։

Ա. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս տարի ալ Յունուար 6ին Միւնիխի Հայ կոմիտէի կազմակերպութեամբ տեղի ունեցաւ Կաղանդի եւ Ծնունդի հանդէս մը, Միւնիխի արուարձաններէն՝ Կուինվալտի մէջ։

Կոմիտէի նախագահ երկրաչափ Տիգրան Կիրակոսեան բացաւ հանդէսը՝ շնորհաւորելով Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը։

Քարտուղար Պօյաճեան, բացատրեց Հայկ. Ծնունդը, վերյիշումներ ըրաւ, մեր նահապետական օրերէն, եւ մաղթեց որ տարագիր հայութիւնը արժանանայ յառաջիկայ տաղաւարները տօնելու, միացեալ եւ անկախ հայրենիքի մէջ։

Կարդաց, Փլանսահայ հին ընկերի մը արտագրաւ տողերը, « պանդխտութեան տպաւորութիւնները» որոնք յուզեցին ներկաները։

Երկսեռ խումբը երգեց «Յորհուրդ մեծ»ը, ինչպէս նաեւ ազգային եւ Կոմիտասեան երգեր։ Եղան արտասանութիւններ, մեներգներ, աճուրդ եւ փոքրիկներու նուիրաբաշխում։ Յայտագրին մասնակցեցան Ներսէսեան եղբայրներ (դաշնակ եւ ջութակ), Օննիկ Խոյմէզեան, Օր. Հալաճեան, Պօյաճեան, Հայրապետեան, եւ Գերմանուհի մը Տիկին Լորէ։

Հանդէսին յաջողութեան նպաստեր են վարչականի բոլոր անդամները ի մէջ այլոց, Գ. Նուպար Զօհրապ իր ելեկտրական մոմերով զարդարւած հոյակապ տօնածառով, եւ Գ. Արարատ Դաւիթեան իր պատրաստած հայկական համադամ ճաշերով, եւ Գ. Նշան Պօղոսեան իր անուշկնկայ պարերով։

Նախ քան հանդէսի աւարտումը, կարիքաւորներուն բաշխուեցաւ վերջերս Ամերիկայի միութիւններէն ղրկուած հին հանդերձեղէնները։

Հանդէսը աւարտեցաւ ժամը 7ին, եւ ներկաները ուրախ տրամադրութեան տակ թողուցին սրահը։— Թղթակից

ԿՈՉ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Նոր չէ որ պիտի ճանչցուի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հայ հասարակութեան։ Վերջին երկու պատերազմներուն ալ հայ մարդը իր բաժինը բերաւ Արդարութեան եւ Հայրենիքի վերականգնման համար։

Բոլոր համայնքներուն մէջ զինուորը ազգային զոհողութեան խորհրդանիշն է։ Անոր բանակ մեկնիլը եւ անկէ վերադարձը հաւաքական ցոյցերու տեղի կուտան։ Երբ վերապրող զինուորը ալ նախկին ռազմիկ է եղած, համայնքին համար անիկա դադրած է հետաքրքրական առարկայ մը ըլլալէ, մինչդեռ նոր է որ կը սկսին Նախկին ռազմիկին համար իր զոհաբերութեան չար հետեւանքները։ Անոր չարքաշ կեանքէն դէպի խաղաղ կեանքին վերադարձէն վերջն է որ կը սկսին չարքաշ հիւանդութիւններու եւ տկարութիւններու, որոնք լուրջ եւ հետեւողական խնամքի կը կարօտին։ Յաճախ՝ անյատակ աշխատանքի վիրաւորներ, հաշմանդամներ եւ հիւանդներ են անոնք որ պէտք ունին երկար ժամանակի, վերականգնելու համար ընդհատուած աշխատանքը, որպէսզի ան ի վիճակի ըլլայ կրկին օգնելու իր ընտանիքին եւ իր համայնքին։ Կան եւ իշխանութեանց առջեւ կարգ մը իրաւական պահանջներու արդար ստացումը որուն համար պէտք կ'ըլլայ թանկագին ժամանակի մը վատնումը։

Վերջին պատերազմին՝ որուն ընթացքին մենք աւելի մեծ թիւով զինուոր տուինք, ունինք մեծ թիւով օգնութեան արժանի զինուորներ։ Միութիւնս փորձառութեամբ գիտէ այդ բազմաթիւ կարիքները, շնորհիւ ամենօրեայ եղած դիմումներուն, որոնց գոհացումը տալը մեր Միութեան եւ մեր համայնքին սրբազան պարտականութիւնն է։ Ամէն հայ մարդ պարտի բերել իր պարտականութեան բաժինը տալու համար հայ համայնքին իր ֆիզիքական, բարոյական եւ տնտեսական առողջութիւնը։ Այսպէսով է որ միայն ժողովուրդներու այս քառուղիին վրայ կրնանք հպարտ երեւնալ։

Փետրուար 22ին, կիրակի օր, ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը պիտի ունենայ իր տարեկան աւանդական պարահանդէսը, կարենալ ընդառաջ երթալու համար իր անհամար կարօտեալներուն։

Մենք կուգանք հոս թախանձագին խնդրելու մեր հայրենակիցներէն, ճանչնալով անոնց հայրենասիրական վառ զգացումները, որ անգամ մը եւս տան իրենց օգնութեան ապացոյցը, որուն համար, վստահ ենք, անոնք ոչ մէկ միջոց պիտի խնայեն եւ այդպէսով ապահոված պիտի ըլլան մեր պարահանդէսին յաջողութիւնը։ Մեր տոմսակները արդէն հրապարակ ելած են։ Ապահովեցէք ձեր տոմսակները նախապէս եւ հանդէսին ներկայ գտնուելով, միեւնոյն ժամանակ, գեղեցիկ ժամանց մը ապահոված պիտի ըլլաք ձեզի հայրենասիրական եւ գեղարուեստական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ։

Հ. Ն. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

Եւրոպայի մէջ գոյութիւն ունին 4200 տեսակ ծաղիկներ (որոնց միայն 420ը անուշահոտ են), եւ դասաւորուած են հետեւեալ կերպով.— 1194 զանազան ճերմակ ծաղիկներ, 187ը անուշահոտ 951ը դեղին ծաղիկներ, 77ը հոտաւէտ, 823 կարմիր ծաղիկներ, 84ը հոտաւէտ, 594 կապոյտ ծաղիկներ, 31ը հոտաւէտ, 330 զանազան անորոշ գոյնով ծաղիկներ որոնցմէ միայն 28ը թեթեւ հոտ մը ունին, մնացեալները 308ը առանց հոտի կամ անհաճոյ հոտով։

1933ին Բերուի մէջ գտնուեցաւ ծաղիկ մը որ առտուն կ'արթննայ ճերմակ գոյնով, կէսօրին վարդագոյն է, կէսօրէն ետք կարմիր, կէսօրէն վերջ մանիշակագոյն, իրիկունը բաց կապոյտ իսկ գիշերը ճերմակ։

Մսակեր ծառէն զատ գոյութիւն ունի նաեւ փանդտացող ծառ մը որ թոյլ չի տար որեւէ միջատի որ իր տերեւներուն մօտենայ։ Թեթեւ ցընցումով մը իր վրայէն կը թօթվէ որեւէ օտար մարմին։ Այս պատճառաւ իրեն տուած են փանդտացող ծառ անունը։

★ Հաշիւ եղած է որ մարդ մը իր ծնած օրէն մինչեւ 70 տարեկանը կ'ուտէ 20 քառնատար ու-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ .

(ԽՈՐՀՐԴԱՒԷՊ)

Բ. ԳՂՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Անիկա կը պատկանի անհատապէս ոչ մէկուն, իսկ հաւաքապէս՝ բոլորին։ Վեհաժողովը համաձայն է ընդհանրացնել, հայրենացնել զայն ու պողպատեայ զէնքեր դարբնած, բաժնել Արի Աքանց բազմայաղթ իշխաններուն եւ անոնց կորիւններուն։

Վճիռը անդարձ է ու երդումը՝ միահամուռ։ Գրոհ, յարձակում հեթանոս հարեւանին վրայ ու դուրս շպրտել զայն հայրենի բռնագրաւուած սահմաններէն։ Հոգիները կը միային, աշտանակարարձ մոմերու խաղաթաթախ բոցերուն առջեւ միաբանուած։ Այդ պահուն, վայրկեանին պահանջը, պատմութեան փէշերէն կախուած, կը փսփսար ամէնուն ականջին։

— Սէր եւ միութիւն։ Մին թագ է, միւսը թագաւորութիւն։

Բայց,, ներկաներէն մին կը մնար լուռ ու անհաղորդ, իր աթոռին վրայ անշարժ գամուած։ Անհաղորդ՝ խմբին ու վառօդին։ Քարացած անտարբերութիւն, կասկածելի լռութիւն։ Անիկա նման էր սեւածայլ, խորհրդաւոր առագաստի մը, որ երբեք չի փորձեր բանալ թեւերը մրրկահար հովերուն։ Իր մէջ կը հսկէր խոհուն պահակը, փորձանաւոր արկածախնդրութեանց դէմ։ Միութեան փառաբանուած շղթայէն փրթած օղակ։

— Զխօ՞սիս վարդապետ ... ճգնաժամային պահերու փիլիսոփայական լռութիւնը կասկածելի է, անտարբերութիւնը՝ խոցելի ....։

Խօսէ՞ր... չխօսէ՞ր....։ Անելորդ հարցում։ Հարկ էր թաւալիլ ճշմարտութեան լուսանիւր խարխափումներու առջեւ։ Ու երբ սկսաւ խօսիլ, ներսը, ջղայոյզ դէմքերուն վրայ անդոհանքը կը մաղուէր արտասարսուռ իսկ դուրսը, բու մը կը վայէր չարագուշակ։

— Փորձառութեան լապտերը հարկ է կախել իմաստութեան կայմի կատարին, ոչ թէ թիկունքին։ Առաջինը կը լուսաւորէ այսօրն ու վաղը. երկրորդը՝ անցեալը միայն։ Երկիրը բաց սեղան է, որուն շուրջ ամէն ազգ կրնայ բազմիլ։ Անկէ փրցուած իւրաքանչիւր մասնիկ՝ գոց սեղան հայրենիք, կրթնած՝ սեղանակիցներու հոգեկան ու իմացական զօրութեան, քան թէ բիրտ ուժի։

« Մենք, դարերու ընթացքին եղած ենք իրանի հետ սեղանակից եւ անդակից։ Հողի խոր շերտերուն մէջ թաքուն, միեւնոյն ոգիները իրացուցած։ Եղած ենք արենակից ու աստուածակից։ Երկու արեւածին հարեւաններ՝ փոխադարձ դիեցումներով, իրարու արիւն տուած ու առած։ Միեւնոյն Աստուածներու ծնունդ տուած ու պաշտած։

« Երանաւէտ դարեր ... ուր աստուածները խաղաղութեան երջանկաբեր պատգամաւորներ էին եւ հաշտութեան լիազօր բանագնացներ։ Պատմական օր մը սակայն, մարդ — Աստուած մը իջաւ երկիր, բաժնեց մարդիկը աստուածներէն։ Համրեց մէկ, երկու, երեք....։ Վարդապետեց, « երեքը մէկ է, մէկը՝ երեք։ Երրորդութիւն... խորախորհուրդ վերացականութիւն։ Քանդեց բնութեան տաճարները, մարդկային հոգիներու մէջ։ Ինչ որ հող, քար ու աւազ էր, թաղեց աննիւթական շերտերու տակ, ինչ որ տեսանելի էր, եղաւ անտեսանելի, շօշափելին՝ անշօշափելի, իմանալին անիմանալի։ Զգացումը վերացում, մտածումը՝ հաւատք։

« Այո, ծայրայեղ միստիքականութիւն, որ այսօր կը բաժնէ Քրիստոնեայ Հայաստանը հեթանոս Իրանէն։ Զարաչուք խրտուիլակ՝ որ հեռացուցած է երկու հինաւուրց հարեւանները իրարմէ, վառելով անոնց հոգիները ատելավառ հնոցի մէջ։

« Հողը անբռնաբարելի է, բռնաբարելին՝ մարդը, ինքը, նուաճելին՝ անոր միտքն ու հոգին։ Ու հայրենիքը այդ զանգուածը նուաճուած,

« Բայց միթէ՞ հնարաւոր է նուաճում, նոյն իսկ դաշնակցութիւն, ներդաշնակութիւն ու բարի դրացնութիւն, երկու տրամագծօրէն հակառակ զանգուածներու միջեւ։

« Վերադարձ դէպի հեթանոսութիւն ... երբեք այդ չէ իմաստը բառերուս։ Հապա՞... Քրիստոնէական վերածնունդ, բարեկարգում »...

Կատաղի ռումբ մը պայթեցաւ յանկարծ, խաչերու, սուիններու սպառնացայտ շողիւններուն տակ։

(11)

տեղիք, իւրաքանչիւրը 4 թոն ծանրութեամբ։ Այդ ուտելիքներուն մէջ կան 225 կէ-գինար ցորեն, 18.000 քիլօ միս, 12 հազար հաւկիթ, 1750 քիլօ աղ, 25 հազար լիտր հեղուկ, մնացածը պտուղ բանջարեղէն եւն.։ Այս թիւերը չափազանցուած չեն, քանի որ Երախայութեան եւ ծերութեան շրջանին միջին հաշուով կ'ուտենք օրական 2—2ու-կէս քիլօ, իսկ երիտասարդութենէ մինչեւ հասուն տարիք, 3—4 քիլօ, նոյնիսկ 4ուկէս քիլօ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ եօթը Հրեայ ոստիկաններ սպաննեցին հինգշաբթի օր Երուսաղէմի մէջ։ 12 Արաբներ սպաննուեցան երբ Հրեաները յարձակում գործեցին հանրակառքի մը վրայ՝ Թէլ Ավիվի արուարձաններուն մէջ ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը կրնայ տապալիլ, եթէ խառնակութիւնները ծաւալին երկրին մէջ ։ Ինչպէս ծանօթ է, մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագրին առթիւ եւ ցոյցեր կը կատարուին Պաղտատի փողոցներուն մէջ։ Ցուցարարները կը պահանջեն որ խորհրդարանը չվաւերացնէ դաշնագիրը ։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ գիտուններու ընկերակցութիւն մը անցեալ շաբթու հրատարակեց հատոր մը որուն մէջ աշխարհի տնտեսական կացութիւնը երկարօրէն քննելէ ետք, մասնագէտները կը յայտարարեն — Եւրոպայի կամ Ասիոյ ժողովուրդները Միացեալ Նահանգներու ներկայ մակարդակին բարձրացնելու համար, պէտք է արտադրել— 600 միլիոն ձայնասփիւռի գործիք, 350 միլիոն հեռաձայն եւ 450 միլիոն ինքնաշարժ։ Ջինատանը պէտք ունի 250.000 քիլոմեթր երկաթուղիի, 26 հազար վայրաշարժի, 300 հազար վակոնի (բեռնատար) եւ 30 հազար ճամբորդական վակոնի ։

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հաղորդեն որ օրէնքէ դուրս հռչակուած գիւղացիական կուսակցութեան 34 յայտնի անդամները մօտ օրէն պիտի դատուին զինուորական իշխանութեանց կողմէ ։ Ամբաստանուած են թէ ըմբոստութիւններ կազմակերպած էին եւ ապաստան տուած էին դասալիքներուն ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ծովակալ մը, Շէրմըն, յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ Միջերկրականի ամերիկեան նաւատորմիղը որ կը բաղկանայ 18 մարտանաւերէ, 3 յածանաւերէ, 12 թորփիլահալածներէ, 1 օդանաւակիրէ եւ կարգ մը ուրիշ նաւերէ, պիտի չարտօնակէ իր ռազմափորձերը առանց ընդհատումի ։

ՊԱՎԱՐԻՈՅ մէկ միլիոն գործաւորները 24 ժամուան ընդհանուր գործադուլ հռչակեցին ի բէկ բողոքելու համար սննդեղէններու զգալի նուազութեան դէմ։ Գործադուլի հրահանգը տուողները յայտարարած են թէ համայնավարներէն հրահանգ ստացած չեն։ Սակայն ամերիկեան գօտիին ընդհ. հրամանատարը, զօր. Քլէյ կը պնդէ որ համայնավարները կը փորձեն առիթէն օգտուիլ եւ պարենաւորման դժուարութիւնները պատրուակ կը ծառայեն իրենց ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ բրիտանական պատուիրակը, Սըր Ալեքսանտր Քէտակըն, Պաղեստինի յանձնաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա թոյլ պիտի չտայ որ — իր հոգատարութեան տեւողութեան — Հրեաները Պաղեստին ներգաղթեն ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ նախագահը Պ. Թրումըն, յայտարարեց որ Եւրոպայի համար առաջարկուած 6800 միլիոն տոլարի վարկէն աւելի զեղչ կարելի չէ ընել։ Նախկին նախագահը, Պ. Հուվըր առաջարկած էր 4 միլիարի իջեցնել այդ գումարը ։

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐԱԾ ԷԻՆՔ անցեալ օր, Ֆրանսական իշխանութիւնները արգիլած էին խորհրդային «Սովյէթսքի Փաթրիօթ» թերթին հրատարակութիւնը։ Հակառակ այդ արգելքին, սակայն, թերթին խմբագրութիւնը մամուլին յանձնած էր թերթը։ Հինգշաբթի օր ոստիկանութիւնը խմբագրատուն երթալով գրաւեց 4000 տպուած թերթեր ։

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հերքուի այն լուրը թէ Եուկոսլաւիա հիւլէական ռումբ ունի։ Իտալական թերթին տուած լուրը բոլորովին անհիմն է, յայտարարեց բարձրաստիճան պաշտօնատար մը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ մարաջախտ Սթալին անձամբ ներկայ գտնուած է Լենինի մահուան տարեդարձին առթիւ սարքուած սգահանդէսին ։

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթատարէն կը տեղեկանանք թէ ծանր անգործութիւն կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ։ Պոլսոյ մէջ բազմաթիւ առեւտրական հաստատութիւններ ազատ կ'արձակեն իրենց պաշտօնեաները։ Շատեր Անատոլուէն Պոլիս կուգան գործ փնտռելու համար։ Կարգ մը գործարաններ փակուած են ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դաշնագիր մը պիտի ստորագրուի Խորհրդային Միութեան եւ Պելճիքայի միջեւ։ Այդ առթիւ նախապատրաստական աշխատանքներ կատարուած են արդէն։ Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ ցորեն պիտի գնեն, որուն փոխարժէքը Ռուսիա պիտի ստանայ արդիւնաբերական նիւթերով — մեքենայ, գործիք եւայլն ։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde ։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՖՕՆ ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օրը» այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին Սէն Պէրնարի սրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք մեզի դրացի քոյր մասնաճիւղերը, Վալանս, Վիէն եւ Օպընա։ Կը բանախօսէ Վիէնէն ընկեր Ս. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 7 Մարտ 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, Ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ
15 Փետրուար, Կիրակի օր

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Տիկին Շուշիկ Ցակոբեանէ Ընտա Արժանթէ մը։ Պ. Ստ. Թէլլեանէ 25 նոր բուրդէ փուլ-օվըր եւ Պ. Միւռոն Սարաճեան է 52 զոյգ կօշիկ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ։ Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ղրկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատոր երը։ Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը։ Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը։ Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 Ֆրանք կանխիկ։

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհային ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Գաւամական տաւոմ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գիները, 100էն 400 Ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններ, ճաշարաններ, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին։ Սրահին ջեռուցութիւնը ապահովուած է։ Փնտռել յայտագիրը ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սէն Լուի դասախօսութիւնը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր ՏԻԳ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ ։

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի 28 Յունուար ընկեր Վարուժան Խոսպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն։ Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վճարանական ժողովը երկուշաբթի 26 Յունուար իրիկուան ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ «Ին՞չ պէտք է ըլլայ մեր դիրքը մեր հակառակորդներուն քարոզութեան դէմ»։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ Շավիլէն Այրի Տիկին Կիւլինա Տէմիրճեանի մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբը 500 Ֆրանք եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբը 500 Ֆրանք կը նուիրեն Վեթերաններու Ֆոնտին։ Շավիլի «Րաֆֆի» Երիտ. Երկսեռ Միութիւնը 500 Ֆրանք Տէր եւ Տիկին Գնէլկօշկարեան 200 Ֆր. Ֆ. Կ. Խաչին։

Տէր եւ Տիկին Օնիկ Քիրլեան եւ զաւակները, Տիկին Լիւսի Քացախեան եւ զաւակը Պ. Զաւէն Քացախեան (Պոլիս), Տիկին Նուարդ Սահակեան եւ զաւակները Պ.Պ. Արշաւիր եւ Կարպիս Սահակեան (Պուլկարիա), Պ. Անանիա Կարապետեան (Պուլկարիա) կը ծանուցանեն մահը իրենց ազգականին՝

Պ. ԱԲՐԱՀԱՄ ՊՕՌԱՃԵԱՆԻ
(Ռոտոստոցի, 49 տարեկան.

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յունուար 26ին, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Մարմինը կ'ամփոփուի Պանեօլէի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ եղած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

Կիրակի 25 Յունուար 1948, ժամը 14.30ին
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 25ամեակին առթիւ։

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի) ,
Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

ԱՆՈՅՇԸ

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille :

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն։ Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 25 Janvier 1948 Կիրակի 25 Յունուար
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5249-Նոր շրջան թիւ 858 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏ ԿԸ ԶԱՐԴԱՐԵՆ

Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի թերթերը դիտել կու տան թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հինգշաբթի օրուան զգայացունց ճառը պատմական նշանակութիւն ունի որովհետեւ ցոյց կու տայ թէ արեւմտեան Դաշնակիցները այլեւս վճռած են նոր քաղաքականութիւն մը վարել Խորհրդային Միութեան հանդէպ՝ [illegible], ի հարկէ, հրաժարելու Մոսկուայի կառավարութեան հետ հասարակաց լեզու մը գտնելու փորձերէն :

Մինչեւ վերջերս, կ'ենթադրուէր թէ Մեծն Բրիտանիա տեսակ մը միջնորդի դեր պիտի կատարէր՝ իրարու հետ «հաշտեցնելու» համար Ամերիկան եւ Խորհրդային Միութիւնը :

Կը թուի, սակայն, թէ Լոնտոնի ընկերվարական կառավարութիւնը, ներկայ պայմաններուն մէջ, ապարդիւն կը գտնէ հաշտարարի այդ դերը :

Արտաքին նախարար Պէվին որոշ կերպով կ'առաջարկէ արեւմտեան պետութեանց խմբակցութիւն մը որուն մէջ պիտի մտնեն ոչ միայն Ֆրանսան, Պելճիքան, Հոլանտան կամ մանրանկար Լիւքսէմպուրկը, այլեւ, աւելի ուշ, Իտալիան, Զուիցերիան եւ Փորթուգալը :

Նախարարը ոչ մէկ մանրամասնութիւն կու տայ մշակուած ծրագրին մասին եւ միայն ընդհանուր բառերով կը գծէ այն ճամբան որուն պիտի հետեւին ազատ ժողովրդավարութիւնները՝ կասեցնելու համար Ռուսիան որ, հակառակ որ հասած է Շթէթէն ու Թրիէսթէ, տակաւին գոհ չէ իր սահմաններու ծաւալումէն :

Լոնտոնի ազատական օրկանը, «Նիուզ Քրոնիքըլ» կը յանձնարարէ աւելի դրական — եւ անմիջական — քայլեր առնել ծրագրին գործադրութեան համար : «Տէյլի Մէյլ», նոյնպէս կ'առաջարկէ աճապարել, իսկ ծանրախոհ «Թայմզ»ի կարծիքով, արտաքին նախարարին մարտակոչը պէտք է խթան մը ըլլայ անմիջապէս գործի սկսելու :

Գ. Պէվին միջազգային ներկայ անստոյգ կացութեան պատասխանատու կը նկատէ Խորհրդային Միութիւնը, բայց վճռապէս կը յայտարարէ որ ծրագրուած խմբակցութիւնը ուղղուած չէ այդ երկրին դէմ :

Տարակոյս չկայ որ Եւրոպայի վերականգնումը չի կրնար իրականանալ առանց արեւմտեան ազգերու համերաշխ գործակցութեան եւ առանց այն վճռական քայլերուն որոնք անհրաժեշտօրէն ձեռք պիտի առնուին չափաւորելու համար Խորհրդային Միութեան ախորժակը :

Շատ ուշագրաւ է որ ընկերվարական արտաքին նախարարին ներկայ ուղղութեան բացարձակօրէն համաձայն են պահպանողականները որոնց ականաւոր առաջնորդը Չըրչիլ կամ իր փոխանորդը, Իտն, ջերմօրէն գնահատեցին խորհրդարանին ներկայացուած առաջարկը :

« Ապարդիւն աշխատանք է տրամաբանել կամ վիճիլ համայնավարներուն հետ, կ'ըսէ Չըրչիլ» : Կամ՝ «ընկերվարական քաղաքականութիւնը իրաւունք չունի ընկերվարութիւն պարտադրելու ուրիշ ժողովուրդներու » :

Ներկայ վարչապետը, ընդհանրապէս նուազ յախուռն քան իր արտաքին նախարարը, աւելի «բաց կը խօսի» ի լուր Խորհրդային Միութեան վարիչներուն — « Համայնավարութիւնը միատեսակ ու նեղմիտ աշխարհահայեացք ունի. ան ամէն բան սեւ ու ճերմակ կը տեսնէ. կամ թերեւս՝ ամէն բան սեւ ու կարմիր... Մենք կ'ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ Խորհ. Միութեան հետ, բայց երբեք պիտի չընդունինք համայնավարութիւնը ... Ոստիկանական պետութիւնը բացարձակօրէն դարշելի է...» :

Պէվինի, Էթլիի, Չըրչիլի բառերուն վրայ աւելցուցէք նաեւ Ամերիկայի մեծամեծներու վերջին ճառերը, ու պատկերը կ'ըլլայ ամբողջական — ամէնէ՛ պայքար մը անփառունակ վարդապետութեան մը դէմ որ կ'աշխատի «իր գաղափարները իրագործել միլիոնաւոր մարդոց սովին ու մահուան շնորհիւ »:

Բանիմացներու այս տեսակէտին դէմ են միայն Հայոց ազգին ողորմելի Հայաստանասէրները :

Շ.

Պէվինի ճառէն ետք

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՏ

Անգլիոյ նախորդ վարչապետը, Ուինսթըն Չըրչիլ, ուրբաթ օր խորհրդարանի վիճաբանութեանց մասնակցելով, ըսաւ թէ ինք համակարծիք է արտաքին նախարարին հետ եւ թէ անհրաժեշտ է կազմակերպել արեւմտեան խմբակցութիւն մը՝ Խորհրդային Միութեան ծաւալումը կասեցնելու համար : Չըրչիլ, միաժամանակ, յանձնարարեց ամէն բան ընել համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար Ռուսիոյ հետ : Ստորեւ կու տանք իր ճառին հիմնական մասերը. —

Ապարդիւն աշխատանք է տրամաբանել կամ վիճիլ համայնավարներուն հետ : Բայց, կարելի է իրենց հետ գործ ունենալ իրական գետնի մը վրայ : Փորձառութեամբ գիտեմ որ անոնք կը սակարկեն այնքան ատեն որ սակարկութիւնը համապատասխան է իրենց շահերուն : Զարմանալի է որ տակաւին դէմ դիմաց կը գտնուինք անհաճոյ հարցումի մը հետ — պատերազմ պիտի ըլլա՞յ : Ինծի կը թուի թէ իրական վտանգ մը կայ եթէ շարունակենք այս քաշքշուքը : Համոզուած եմ որ պատերազմ մը արգիլելու լաւագոյն միջոցն է վերջնական կարգադրութեան մը յանգիլ եւ համաձայնիլ Խորհ. կառավարութեան հետ քանի դեռ ուշ չէ : Այս բանը իրականացնելու համար արեւմտեան ժողովրդավարութիւնները — որոնք նախապէս պէտք է իրարու հետ համաձայնին կարելի եղածին չափ շուտ — նախաձեռնարկ պէտք է ըլլան եւ կարգադրութիւն մը առաջարկեն Մոսկուայի կառավարութեան : Ըսած էի թէ հիւլէական ռումբը կրնար երեք — չորս տարի ապահովել ներկայ ապահովական վիճակը, թերեւս քիչ մըն ալ աւելի երկար : Բայց չմոռնանք որ արդէն աւելի քան երկու տարի անցած է : Չեմ հաւատար որ աւելի երկար սպասելով նպաստաւոր եզրակացութեան մը կրնանք յանգիլ : Չափազանց մեծ վտանգներու առջեւ պիտի գտնուինք եթէ թոյլ տանք որ այս վիճակը շարունակուի մինչեւ որ բաներ մը պատահին : Անձնականապէս ես պիտի ուզէի որ բոլոր երկիրները որդեգրէին ժողովրդավար ընկերվարութեան սկզբունքները քանի որ այդ միջոցով միայն կարելի է դիմադրել ռուսական համայնավարութեան : Բայց ընկերվարական քաղաքականութիւնը իրաւունք չունի ընկերվարութիւն պարտադրելու ուրիշ ժողովուրդներու :

Նախորդ վարչապետէն առաջ օրուան ընկերվարական վարչապետը Գ. Էթլի, վիճաբանութիւնները բանալով, ըսած էր հետեւեալ խօսքերը. — Անձնապէս, չեմ կարծեր որ լաւ կ'ընենք պատերազմի մասին խօսելով, բայց եւ այնպէս սխալ պիտի ըլլար մեր աչքերը փակել կարելիութեանց առջեւ : Չեմ կարծեր որ պատերազմը մօտալուտ է, բայց կը հաւատամ որ մեր անկարելին պիտի ընենք պատերազմի պատճառները անհետացնելու համար : Բոլորս ալ կ'ընդունինք որ շատ դժուարին պարտականութիւններ ունինք կատարելիք : Համայնավարութիւնը ուժական վարդապետութիւն մըն է : Մոլեռանդ շարժում մըն է ան որ կ'աշխատի զօրաշարժի ենթարկել այնպիսի մարդիկ որոնք տարօրինակ մտքի տէր են եւ կը գտնուին ընկերային որոշ մակարդակի մը վրայ : Համայնավարութիւնը ծանօթ ազգի մը պաշտօնական դաւանանքն է. քարոզչական դաւանանք մըն է ան որ կ'ուզէ ինքզինքն պարտադրել ուրիշ ազգերու : Ինչպէս ռուսական է այդ համայնավարութիւնը... Այս վերջինը տնտեսական վարդապետութիւն մը չէ՝ ընդելուզուած յետամնաց պետութեան մը քաղաքականութեան : Անիկա հրապուրիչ չէ այն ազգերուն որոնք ճաշակած են արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը : Հրապուրիչ է միայն այն ժողովուրդներուն համար որոնք աւելի լաւ բաներ տեսած չեն : Համայնավարութիւնը միատեսակ ու նեղմիտ աշխարհահայեացք մը ունի. ան ամէն բան սեւ ու ճերմակ կը տեսնէ. կամ թերեւս, ամէն բան սեւ ու կարմիր : Անոր մէջ տեղ չկայ ուրիշ մտածումի կամ տեսակէտի համար, թէեւ համայնավար կուսակցութիւններէն կը սպասուի որ նախորդ օրը անիծուած երեւոյթ մը՝ օրհնուի օր մը վերջը : Մենք կ'ուզենք բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ Խորհրդ. Միութեան հետ, բայց երբեք պիտի չընդունինք համայնավարութիւնը. մենք բացարձակօրէն հակառակ ենք համայնավար կենցաղին : Ոստիկանական պետութիւնը բացարձակօրէն դարշելի է արեւմուտքի այն ազգերուն համար որոնք, այնքան երկար ժամանակ, ազատութիւն վայելած են : Վստահ եմ որ մարաջախտ Ստալին կը տեսնէ որ համայնավար դաւանանքը, երկու պատերազմները իրարմէ բաժնող ժամանակաշրջանին, ոչ մէկ նուաճում կատարեց Անգլիոյ մէջ : Ուրեմն պէտք է հրաժարի այն միտքէն թէ Անգլիան ալ կրնայ, օրին մէկը, համայնավար ըլլալ :

Խօսելով Մարշըլի ծրագրին մասին, վարչապետը ըսաւ. — Չեմ հասկնար թէ մարդիկ ինչու դէմ են անոր երբ աւելի լաւ բան մը չունին զայն փոխարինող. ուրիշ խնդիր, սակայն, եթէ անոնք կը պատրաստուին իրագործել իրենց գաղափարները միլիոնաւոր մարդոց սովին ու մահուան շնորհիւ :

Ֆրանքին արժեզրկումը

ԱՆԳԼԻԱ ԶԱՓԱԶԱՆՑ ՄՏԱՀՈԳ

Ուրբաթ օր Անգլիոյ ելմտական նախարարը Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, անակնկալ կերպով Փարիզ եկաւ խորհրդակցելու համար վարչապետին եւ ելմտական նախարար Գ. Րընէ Մայէրի հետ՝ որպէսզի Ֆրանքին արժեզրկման որոշումին գործադրութիւնը առայժմ յետաձգուի :

Կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան մինչեւ ուշ գիշեր :

Բրիտանական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Ֆրանսական թղթադրամին արժեզրկումը սերտ կապակցութիւն ունի արեւմտեան խմբակցութիւն մը ստեղծելու անգլիական ծրագրին հետ եւ կրնայ վնասել այս վերջինին յաջողութեան : Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը Լորտ Ինվըրչէփըլ դիմում կատարած է Նախագահ Թրումընի առջեւ որ ամերիկեան քայլեր առնէ «Պէվինի ծրագիր»ը չախողեցնելու համար : Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է նոր յանձնարարութիւններ ընել Ֆրանսայի :

Ահաւասիկ թէ ինչ կ'առաջարկէ Ֆրանսա — տոլարին պաշտօնական գին նշանակել մօտաւորապէս 216 Ֆրանք : Ազատ շուկայի գին պիտի ընդունուի սթերլինին համար որ, նոր սակով, պիտի արժէ 864 Ֆրանք : Արտածումներ ընող Ֆրանսացի վաճառականը իր ստացած տոլարներուն կէսը պիտի ծախէ նոր սակով, իսկ մնացեալը «ազատ շուկային» մէջ : Ներածողները կը բաժնուին երկու դասակարգի — կենսական ապրանքներ գնողները ենթակայ են Մարշըլի ծրագրին եւ պիտի վճարեն պաշտօնական սակով (216) : Ոչ – կենսական ապրանքներ ներածողները «ազատ շուկային» պիտի հայթայթեն անհրաժեշտ տոլարները՝ ի հարկէ համապատասխան հաշուեցոյցը ներկայացնելէ ետք : Այս ձեւով, ուրեմն, օտար թղթադրամներու գինը ենթակայ է հակակշիռի, իսկ վաճառումը բոլորովին ազատ : Այս կարգադրութեան դէմ է Անգլիան :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը երեսուն հոգինոց պատուիրակութիւն մը Պուտափէշթ ղրկեց այս շաբթու վարչապետ Կրոզայի եւ արտաքին նախարարուհի Տիկին Ա. Փաուքէրի գլխաւորութեամբ, բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրելու համար Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ : Տիկին Փաուքէր յայտարարեց որ Ռումանիա նոյնանման դաշնագիրներ պիտի ստորագրէ բոլոր այն երկիրներուն հետ որոնք կը յարգեն իր անկախութիւնը : Ռումանացի ժողովուրդը թոյլ պիտի չտայ որ արեւմուտքի աշխարհակալները մեր երկիրներուն մէջ յառաջ բերին այն կացութիւնը որուն մատնուած են Ֆրանսան եւ Իտալիան, ու մանաւանդ Յունաստանն ու Սպանիան, ըսաւ նախարարուհին :

Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ բարեկամութեան աւելի գործնական բնոյթ մը տալու համար, կամուրջ մը պիտի շինուի Դանուբի վրայ՝ Պուլկարիայէն Ռումանիա, համաձայն Տիմիթրովի յայտարարութեանց : Պուլկարիա դաշնագիր պիտի ստորագրէ նաեւ Լեհաստանի հետ :

ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի, կը հերքէ այն զրոյցները թէ Պաղտատ կանչուած է՝ անգլօ-իրաքեան դաշնագրին ստորագրութենէն ետք : Անհիմն է այն տարաձայնութիւնը թէ հրաժարած եմ, յայտարարեց վարչապետը ուրբաթ օր, ինչո՞ւ հրաժարիմ. եթէ, վերադարձիս, տեսնեմ որ կացութիւնը լաւ չէ, հաւանաբար հրաժարականս ներկայացնեմ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

★ Ամերիկեան եւ անգլիական մամուլը, կ'ողջունեն արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու համար Պէվինի բերած առաջարկները : Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները շատ գոհ մնացած են արտաքին նախարարին ճառէն որ լաւագոյն տպաւորութիւնը ստեղծած է Ֆրանսայի, Իտալիոյ ինչպէս նաեւ Հոլանտայի եւ Պելճիքայի մէջ եւս :

ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Գ.

Սիրելի Սարաֆեան.— Կարելի էր, դեռ, երկարել անտարբերութեան տեսութիւնը՝ ներկայացնելու համար նաեւ անտարբերութիւնը աստուածպաշտութեան մէջ, կամ անտարբերութիւնը ախտաբանութեան մէջ (apathie), վերջացնելու համար «փղոսկրեայ աշտարակին» տեսութեամբ՝ իբրեւ անտարբերութեան վարդապետութիւն գրականութեան մէջ:

Բայց կ'աճապարեմ՝ պարզելու համար անտարբերութեան տեսութեան հակառակ թէզը, որպէսզի դրագէտը գնեմ երկու այս թէզերուն միջեւ:

Հակառակ այդ թէզը կը կոչուի տարածականութիւն (expansibilité), որ կը յատկանշուի մտաւորական ամէն աշխատանքի մասնակցելու կամ ընկերային ամէն շարժումի միջամտելու յորդառատ ցանկութեամբ մը:

Հոգեբանութեան մէջ շատ քիչ ուսումնասիրուած է տարածականութեան օրէնքը, բատ էութեան՝ բնազդական: Այսուհանդերձ ոչ ոք կը մերժէ կարողութիւնը, զոր միտքը ցոյց կուտայ տարածուելու եւ ծաւալելու ցանկութեամբ:

Ուրեմն, անտարբերութեան տեսութեան հակառակ՝ այս թէզին պաշտպանները կը ջատագովեն մտաւորականին մասնակցութիւնը այն բոլոր շարժումներուն մէջ, որոնք արտայայտութիւնն են ժողովուրդի մը քաղաքակրթական յաւակնութիւններուն:

Պէտք է խոստովանիլ թէ դպրոցական բոլոր ծրագիրները հիմնուած են այս երկրորդ թէզին վրայ,— մինչեւ բարձրագոյն վարժարան մուտքը՝ երիտասարդը հարկադրաբար կ'ուսանի ամէն առարկայ, փոքրիկ համայնագիտարանի մը վերածուելու համար, կարծես, իր մատղաշ ուղեղը: Այդ տարիքին մէջ՝ երիտասարդը թուաբան է, բուսաբան է, հոգեբան է, պատմաբան է, երաժիշտ է, մարզիկ է, ամէն բան է: Եւ եթէ, որոշ տարիքէ մը ետքը, կանգ կ'առնէ համայնագիտացումը,— իբր թէ անհրաժեշտ ճկունութիւնը տալէ ետքը մտքին՝ յարմարագոյն ասպարէզը ընտրելու (orientation professionnelle) այլեւս ընդունակ դարձուցած,— պատճառն այն է որ կը կարծուի թէ սահմանափակ է մտքին տարածականութիւնը եւ յոգնութիւն կը պատճառէ աւելին: Մանկավարժութենէն կուգայ այս մտահոգութիւնը: Ուրիշ կարուածէ մը, բողոքական մտածողութեամբ յաղեցած ժողովուրդներու բժշկագիտական ուսումնասիրութեանց մէջ, յաճախ դիտել կը տրուի թէ մարդկային մտքին տարածականութիւնը ոչ միայն թշնամի է կեդրոնացումին, ներշնչումին եւ méditatif ոգիին, այլեւ մասնագիտութեան: Այս նեղ տեսութիւնը, որուն ջերմեռանդ պաշտպանն է Տոքթ. Փօշէ, կը թուի թէ կը հակի վերսի անտարբերութեան թէզը:

Առանց վէճը մինչեւ Արիստոտէլ տանելու,— մենք ի՞նչ գիտենք հիմա, որու մասին մտածած չըլլայ հեյլէն այս մեծ իմաստունը, կը գրէ հեղինակ մը,— առանց ուզելու օրինակ բերել Կէօթէն, որ գարմանք կը պատճառէ իբրեւ փիլիսոփայ, բնագէտ, բանաստեղծ կամ քաղաքագէտ, եւ վերջապէս առանց յիշելու Տանթէն իր բանաստեղծի եւ քաղաքական գործիչի հետաքրքրութիւններով, կ'ուզէի արձանագրել միայն այն փաստը թէ ժամանակաշրջաններ կան, երբ մարդկային միտքը կը սիրէ աճիլ համայնագիտական մտահոգութիւններով, ինչպէս ժամանակաշրջաններ կան, երբ մարդկային միտքը կը կծկուի ինքն իր վրայ, ինքն իր մէջ: Այսպէս համայնագիտական է ԺԸ. դարը:

Ուրիշներ նոյն այս երեւոյթը ցոյց կուտան անհատին իսկ կեանքին մէջ: Տարածական է երիտասարդութիւնը,— հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ ամէն բանի մասին, եւ շարժումի գեղում՝ ամէն ասպարէզի մէջ: Ընդհակառակն՝ ծերութիւնը թշնամի է տարածականութեան, կը նախընտրէ խնայել իր ուժերը, չյոգնեցնել իր միտքը, չըսպառել իր կարողութիւնները, դէպի անձնապաշտ անտարբերութիւն հակումով մը:

Ու զարմանալ, ուրիշներ այս երեւոյթը կը բացատրեն հոգեբնախօսական բառարանով: Արիւնային փառանուածքով անհատները կը սիրեն հասարակական կեանքը, աղմուկը, շարժումը, կռիւը, վիճաբանութիւնը,— անոնք հաղորդական են, անձնուէր եւ քաղցրաբարոյ: Մաղձայինները կը մտանեն. նոյն նկարագիրը՝ քիչ մը աւելի սատոիկ: Ընդհակառակն աւշայինները, իրենք իրենց մէջ քաշուած, կը խուսափին աղմուկէն, վէճէն, շարժումէն,— ամանթիք բանաստեղծներն են անոնք, բարեկամ՝... լուսնկային:

Ի՞նչ հարկ, սակայն, նիւթը աւելի ընդլայնելու,— կը բաւէ ըսել թէ միտքը այնպիսի «մարմին» մըն է, որու տարածականութեան սահմանը չկայ: Մեր օրերու մանուկը աւելի բան գիտէ քան մէկ դար առաջուան մանուկը: Ու վա՜յ անոր, որ իր հետաքրքրութեան շօշափուկները նեղս քաշած՝ կ'աշխատի ապրիլ աղքատ զգայարանքներով կամ մասնագիտութեան մը պզտիկ հաճոյքներով:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Որուն «Անուշ»ը կը ներկայացուի այսօր

Անա՜ծ է մարդկային միտքը մինչեւ «չորս գործողութիւն»: Կ'ըսեն թէ Նափոլէոն կրնար տուն տալ երեք տարբեր զեկոյցներ միաժամանակ երեք քարտուղարներու, մին՝ դէմը նստած, միւս երկուքը՝ աջն ու ձախը: Ահա թէ ի՞նչու կը հաստատեմ, որ մարդկային միտքը չարունակ կ'աճի, ու դեռ պիտի աճի՝ իր տարածականութեան սահմանները ընդարձակելով, հետեւաբար աւելի եւս ճկուն դառնալով՝ շնորհիւ «չորս գործողութիւններուն»: Ընդհակառակը, միտքը, որ միայն գումարել գիտէ կամ միայն բաժանել, պիտի զօսանայ հետզհետէ: Անհրաժեշտ է արգիլել այդ զօսացումը, անշուշտ որոշ վարժութիւններով: Եւ ի՞նչ քաղցր է, զէթ ինծի համար, մատենագրական երկարատեւ պրպտումէ մը կամ ծանր եւ յոգնեցուցիչ ընթերցումէ մը ետքը՝ պահ մը կազմարարութիւն ընել կամ ատաղձագործութիւն, ասեղ շարժել կամ սղոց: Երբ յիշողութեանս մէջ պատահական պայման մը(*) գոյանայ, ամիջապէս կը փորձեմ մխացիս գտնորոշել գաղափարի մը ամէնէն նրբին երանգները,— եւ այս՝ ճշդելու համար մտքիս յոգնութեան աստիճանը կամ դեգերման պատճառը:

Ուրեմն, այս պատճառաբանութեամբ, մարդկային մտքին կուտամ ամէն ազատութիւն՝ մեղուի մը պէս թռչկոտելու համարձակէ ծաղիկ ու պարտէզէ պարտէզ: Վասնզի այդ ազատ թռիչքն է, որ կը հարստացնէ զինք:

Յաճախ ինծի համար մարզանք մը կը դառնայ՝ երբ գրականութեան տունէն դուրս կ'ելլեմ ու կը մտնեմ գիտութեան տունը, ու թող ձեզի զարմանալի չթուի, երբ ըսեմ թէ փնտռեր եմ, դոներ ու մասնաւոր հաճոյքով մը կարդացեր թիլքէնի գիրքը սա գետ ու ասաւյինին երկրաչափական աքթ չելքերուն եւ արուեստին մասին,— տակաւին մանուկ կը հետաքրքրուէի թէ սարդը ինչպէս վարէն վեր թել կը նետէ ուղղահայեաց ու վեր կը բարձրանայ այդ թելով: Որքան ճեղք գրեր եմ, ժամանակին, իմ ուսուցիչներս այդ հարցումով: Յաման՝ իմ հետաքրքրութիւններուս, ինչպէս պայքարներուս մէջ, իմ համակրանքս կ'երթայ ոչ թէ անոր՝ որ խղունջ — մտաւորականն է (առաջին թէզ անտարբերութեան), այլ անոր որ մեղու — մտաւորականն է, (երկրորդ թէզ տարածականութեան), որ կը թռչկոտի, կը հետախուզէ, նեկտար կը ժողվէ, բերնափողի կը տարածէ, եւ ի հարկին... կը խայթէ: Այսինքն թէ երբ արդար է խայթել, ոչ մէկ ուժ կրնայ ինձ արգիլել որ չխայթեմ չմոռցուելիք կսկիծով մը:

Եւ հիմա երկու այս տեսութիւնները բերենք պատշաճեցնել մեր ազգային կեանքին եւ օրուան վէճերուն,— այդ ալ յաջորդով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ֆրանսերէն absence բառը, զոր ոմանք կը թարգմանեն բացակայութիւն, աւելի ճիշդ է թարգմանել պարապ՝ երբ հարցը կը վերաբերի հոգեբանութեան, բացակայութիւն թարգմանութիւնը գործածելով միայն ախտաբանութեան մէջ (épilépsie):

«Յայտարարութիւն»

«Ժողովուրդի Ձայն» թերթէն իմացայ որ պոլշեւիկ կուսակցութեան հայկական հատուածը ինքզինքը լուծած է... առանց անգլիական իւղ կամ հնդկական իւղ գործածելու: Եւ մտածեցի. անպատճառ մոսկովեան նոր լուծողական մը ըլլալու է որ հոտը գէշ ելաւ:

Խոստովանինք որ պոլշեւիկները շատ անկեղծ մարդիկ են. ինչ որ կը խորհին, անկեղծօրէն կը խոստովանին: Ես կը յիշեմ պոլշեւիկ մեծամեծներու հռչակաւոր դատավարութիւնը, Զինովիեւ, Քամէնեւ, Թուխաչեւսկի եւ շատ մը ուրիշներ, որոնք ներկայացան Վիշինսքիի եւ խոստովանեցան թէ իրենք օձ են, տղուն են, դաւաճան են, ճացի են, էշ են եւ պահանջեցին իրենց պատիժը: Վիշինսքին ալ անոնց անկեղծութիւնը տեսնելով, մահուան պէս թեթեւ պատիժ մը տուաւ: Մեր պոլշեւիկներուն բրածն ալ նոյն անկեղծութենէն կուգայ. տեսան որ իրենց... վերարկուն շատ հինցած է, ու այդ պատճառաւ ալ ոչ ոք կարեւորութիւն կուտայ, նոր մը հագան ճիշդ ու ճիշդ հօճային պէս: Հօճան եթէ հին «ճիւպպէ»ով հրաւէրի երթար, դրան քով կը նստեցնէին, իսկ եթէ նորով երթար, սեղանին գլուխը կը նստէր:

Յայտարարութիւնը կ'ըսէ որ ազգին լաւ ծառայելու համար իրենց անունը փոխած են: Այս խոստովանութիւնը հաւատացէք որ բոլորովին անկեղծութիւն է: Ըսել կ'ուզեն թէ ասկէ առաջ լաւ չեն ծառայած....

Կ'ըսեն թէ իրենց պոլշեւիկ ըլլալը մինչեւ հիմա ազգային հրամայական պահանջ է եղեր, որովհետեւ կամուրջի դեր կը կատարեն եղեր հայ եւ արաբ ժողովուրդի միջեւ: Հոս խելքիս զօր կուտամ եւ կամաց կամաց կը համոզուիմ թէ ճիշդ է ըսածնին: Եթէ այդ կամուրջը չըլլար... նաւակով անցնիլ պիտի փորձէին եւ պիտի խեղդուէին առանց հաղորդութիւն առնելու: Եւ կ'աղօթեմ. փա՜ռք քեզ Աստուած, փառք քեզ, որ այս փորձանքէն ազատեցիր մեզ:

Սոյն յայտարարութեամբ, Դաշնակցութեան քթին բերնին բաւական մը տալէ վեր, շատ մը ուրիշ պարտաւորութիւններ ալ իրենց կռնակը կ'առնեն.

1.— Ազատագրուած հողերու վերադարձ... Վիշինսքիի միջոցաւ անշուշտ:

2.— Հայ — Արաբ բարեկամութեան ամրացում... Խալիլ Պէքթաշի միջոցաւ:

3.— Հայ հաստատութեան զօրացում եւ հայերէնի զարգացում... նոր ուղղագրութեամբ եւ «ռեվոլիւցիոն» բառերով:

4. — Հայ ժողովուրդի դաստիարակութիւն սովետական Հայաստանի պայմաններուն համաձայն:

Իշտէ հոս սխալ բան մը բրած են: Բոլորը մէկ կողմ, սա չորրորդը բոլորովին պոլշեւիկի գործ է: Առաջ պէտք էր «Հայրենասէրներու միութիւն» կազմէին, յետոյ չուգէին ու պոլշեւիկ դառնային, որովհետեւ այդ բոլոր ըրածնին աւելի շատ պոլշեւիկի գործ է քան հայրենասէրի:

Այս բոլոր որոշումները տրուած են միաձայնութեամբ: Արդէն Ռուսիոյ մէջ միաձայնութեամբ: Արդէն Ռուսիոյ մէջ միաձայնութեամբ կ'ըլլայ ամէն բան:

Ժամանակին Մուսթաֆա Քէմալ, Թուրքերը ներսով ու դուրսով եւրոպականացնելու համար, ֆէսը ջնջեց եւ գլխարկ դնել տուաւ, բայց այդ մարդիկը չփոխուեցան: Անոնք ալ քիչ մը փոխուելու համար, իրենց անունը կը փոխեն, կը յաջողին թէ չէ, չեմ կրնար գուշակել, բայց պատմութիւն մը միտքս կուգայ որ շատ կը յարմարի այս պարագային.

Ժամանակին մարդուն մէկուն անունը առանակ կ'ըլլայ. իր բարեկամները կ'ըսեն իրեն.

Բարեկամ, այդ անունը քեզի համար լաւ չէ, եկուր փոխենք:

— Ինչպէ՞ս...

— Շատ դիւրին է, սեղան կը շտկենք, ուտելիքով խմելիքով, բոլոր գիւղացիները կը հաւաքենք եւ անոնց ներկայութեան նոր անուն մը կը դնենք քեզի:

Մարդը կը համաձայնի եւ սեղանը կուտայ: Ուտել խմելէ վերջ, կ'ըսեն մարդուն.

- Այսուհետեւ քու անունդ քուռակ է:

Մարդը ուրախացած կ'երթայ կնոջը եւ հպարտութեամբ մը կ'ըսէ.

— Կնիկ, անունս փոխեցի:

— Ի՞նչ դրիր նայինք, կը հարցնէ.

— Քուռակ...

— Էհ, յիմար, երկու տարի վերջը, ճորէն աւանակ կը դառնաս, կը պոռայ կինը եւ երեսը կը դարձնէ իրիկէն:

Կ'ըսեն նաեւ որ ժողովուրդի մէջ շատ մեծ արձագանգ գտած է — այս պատմութիւնը չէ, չախալիք — իրենց առած քայլը:

ԹՈՒՐԻԿ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Հայաստիկցիներ...

— Հայը կը հասկնամ։ Արմէնականն ալ ծանօթ է Վարուժան կարդացողներուն։ «Հայաստիկ»ը ո՞րն է։ Ի՞նչ ապրանք է։

— Հայաստիկը կարեւոր սերունդ մըն է որ գաղթավայրերու մէջ բուսած է։

— Այո, մեր նոր սերունդն է ։

— Մեղայ ըսէ։ Այդ տղաքը, հինգէն քսանըհինգ տարու, միւռոն ունին իրենց ճակատին վրայ։ Ձիգ, աշխատաք կը թափին հայ մնալու եւ հայ լեզուն դեղգեղելու համար։ Ասոնք յանցաւոր չեն եթէ օտարներէն կը ճըլուղեն։ Հայաստիկը, այն «նոր սերունդն» է որ քառասուն տարի առաջ, Կաղանդի անուշապուրը ճաշակած՝ հատիկներն ալ իրենց մօրուքին վրայ ձգելով պզտիկներուն ծիծաղը շարժած են ։

— Ուրեմն հիմա, վաթսունենոց մը կան – ոնք։ Ու պէտք է որ լաւ Հայեր ըլլան ։

— Շատ միամիտ մէկն ես ։ Մտիկ ըրէ։

Անցած օր, ստացայ նամակ մը, վերէն —վար եւ վարէն — վեր օտարերէնով գրուած՝ «Հայր Հայ պահելու» յաւակնութիւնով հպարտացող կազմակերպութեան մը կողմէ ։

Ենթադրեցի որ «Նոր սերունդ»ի պատկանող մէկու մը կողմէ գրուած է, եւ կամ գլխ, հայ լեզուէն զուրկ քանանեայ նոր սերունդի անդամի մը տեղ դրած են։ Ուրախացայ այս վերջին ենթադրութեանս վրայ ։

Եւ սակայն։ Երեկոյին, երբ մեր դրացիին տղուն, Ալպէրին տուի թարգմանելու համար՝ զուրախութիւն իմ դիւրութիւն եղեւ։ Ահա նամակին պարունակութիւնը։

« Սիրելի պարոն։ Ներփակ ձեզ կը ղրկուի քանի մը տոմս «կոզէլ դըզ արարուխ»ի ներկայացումին յատուկ։ Կը խնդրուի փոխարժէքը ղրկել մեր հասցէին։ Ընդունեցէք ...

Մենք այս անունով հայերէն խաղ ունի՞նք, Մենծիկ։ Եւ ի՞նչ կը նշանակէ սա վերիթուլըզըէնը ։

— Թուրքերէն չէ այլ թաթարերէն է։ Կը թարգմանուի «Աղուոր աղջիկ կը փնտռենք» ։

Հայերը որդեգրած են այդ խաղը եւ իբրեւ գլուխ գործոց, տարուան չորս եղանակներուն կը բեմադրեն զայն՝ Հայը Հայ պահելու համար ։

— Օհօ, նամակը օտարերէն, խաղը թաթար, հապա Հայը ի՞նչ կը բանի։ Ինչի՞ս Հայն են այս մարդիկը ։

— Ըսինք որ հայաստիկ են ։ Կամաց խօսէ, կը խռովցնես ու բոլորովին կը հեռանաս հայութենէ։ Ազգը ամբողջ ձգելով... Կրնայ ըլլալ որ այս պարոնները Հայաստան գաղթել կ'ուզեն, — եթէ հրաշքի դարը անցած չէ — այդ պատճառով՝ հայերէն լեզուն չեն ուզեր մաշեցնել, հինցնել որ տանին հայրենիք եւ հոն գործածեն...

Գանք մեր նիւթին։ Սա թաթարերէն ներկայացումին տոմսերուն դրամը ղրկեցի՞ր ։

— Հա՛, լաւ ըսիր։ Երկու անգամ նամակատուն գացի, դրամը ղրկելու համար։ Թիւերով մարդիկ, արձաններու պէս կանգնած հերթի կը սպասէին, ես եկայ խանութս յուսահատած ։

— Անշուշտ յաճախորդներ ալ փախցուցիր եւ գործդ տուժեց ։

— Աստուած գիտէ։ Ետ ղրկեցի նամակը եւ տոմսերը, որպէսզի ուրիշի մը ծախեն եւ այդ թիւերուն աթոռները պարապ չի մնան։

— Հոգ մի ըներ։ Արդէն այդ տոմսերուն թիւերը կրող աթոռները քանի մը ուրիշ մարդոց ալ ծախուած կ'ըլլան։ Դուն բայց կրնայիր մնալ...

— Այդպէս բան կ'ըլլա՞յ, Մենծիկ, կարծեմ քիչ մը կը չափազանցես։

—Հա, փեսայ Թորոս, կ'ըլլայ, կ'ըլլայ մեր մէջ։ Գործնական ժողովուրդ ենք ։

— Ուրեմն, երբ այդ տեսակի բան պատահի, մուտքի դրամը վճարողները տեսնեն որ իրենց աթոռները գրաւուած են, ի՞նչ կ'ընեն ։

— Քիթերնուն տակէն «Հայու գործ է» մըթմըթալէն՝ ազգասիրաբար ետ կը դառնան ..

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները կարդալ վարը)

1. — Խորհրդային Սահմանադրութեան ո՞ր յօդուածը հանրապետութիւններուն իրաւունք կու տայ Միութենէն բաժնուելու ։

2.— Վերոյիշեալ սահմանադրութեան մէջ կա՞յ յօդուած մը որ իրաւունք տար իւրաքանչիւր հանրապետութեան՝ օտար պետութեանց հետ յարաբերութեան մտնելու։ Եթէ կայ քանի՞երորդ յօդուածն է ։

3.— Գիտէ՞ք անունները Անգարայի բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպաններուն ։

4.— Ո՞ւր կը գտնուին Ա.— Ցամակուսթա, Բ.— Անթօֆակասթա, Գ.— Թուլարի եւ Դ.— Թուլէար քաղաքները ։

5.— Քանի՞ տեսակ սամաւոր կենդանի կայ աշխարհի մէջ ։

6.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը — արօտ, ծնօտ, կարօտ, նարօտ, դեղօն, կտրօն, գողօն, զգօն, թերթօն, բաւիղ, շաւիղ, տաւիղ, յաւէտ, օդաւէտ, բուրումնաւէտ ։

7.— Ամերիկան դաշնակցայի՞ն պետութիւն է թէ համադաշնակցային. ո՞ւր է երկու ձեւերուն տարբերութիւնը ։

8.— Անգլիոյ մէջ օրուան վարչապետը կրնա՞յ լորտերու ժողովին մէջ խօսիլ։ Վերջին անգամ ո՞ր լորտը վարչապետ էր։

9.— Ֆրանսայի ո՞ր թագաւորը գլխատուեցաւ 1793ին։

10.— Ֆրանսայի մէջ եկեղեցիին եւ պետութեան բաժանումը ե՞րբ տեղի ունեցաւ ։

11.— Ի՞նչ կը նշանակեն—գայռ, քայռ, ոլոք, չուկատ, կարկափել, հերիւն ։

12.— Ո՞վ հիմնեց Զինաստանի Մոնկոլներու կայսրութիւնը ։

13.— Ի՞նչ կը նշանակէ հետեւեալ խօսքը եւ ո՞վ գրած է.— Զէրն չէին վասն չէին յաշտ առնէր։

14.— Կը յիշէ՞ք հին անունները հետեւեալ քաղաքներուն — Մարաշ, Ուրֆա, Իզմիթ, Էնկիւրի, Երզնկա ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— 17րդ։ 2.— Այո, 18րդ։ 3.— Սըր Տէյվիտ Քելլի, Պ. Էտուին Ուիլսըն ։ 4.— Ա) Կիպրոս, Բ) Չիլի, Գ) Քալիֆորնիա, Դ. Մատակասքար ։

5.— 3500 — 1300ը կորսուած ։

6.— Ճիշդ են։ 7.— Դաշնակցային. համադաշնակցային վարչաձեւի տակ իւրաքանչիւր պետութիւն կը պահէ իր անկախութիւնը։

8.— Ո՛չ. լորտ Սոլզպըրի 1902ին։

9.— Լուդովիկոս ԺԶ.։ 10.— 1905ին ։

11.— Ցեխ, մանեակ, ոտքին վարի մասը, պարապ ման եկող մարդ, բերանը գոց մռմռալ, խոշոր ասեղ։

12.— Ճինկիզ խան ։

13.— Գոյութիւն չունեցողը գոյութիւն չունեցող բանին համար գոյութիւն չունեցողին զոհ կը մատուցանէր. Եզնիկ ։

14.— Գերմանիկ, Եդեսիա, Նիկոմիդիա, Գաղատիա, Երիզա ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԵՐՋԵՐՍ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Չայքովսքի» համերգային դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ հայ երաժշտութեան նուիրուած համերգ մը։ Այս առթիւ նուագեցին Չէմպէրճիի «Հայաստան» սէմֆօնիկ բանաստեղծութիւնը, երիտասարդ երգահան Արօ Բաբաջանեանի դաշնամուրային քոնչէրթօն եւ Արամ Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէթը ։

★ ՇԱՄՇԱՏԷՆԻ շրջանը արագ թափով կը շարունակէ ելեկտրականացման գործը։ Ջետեղուած են արդէն 300 քիլովաթ ուժ ունեցող կայաններ, իսկ 1948ի ընթացքին պիտի կառուցուին 150 քիլովաթ ուժ ունեցող կայաններ, որոնք 9 գիւղերու ելեկտրական հոսանք պիտի հայթայթեն ։

★ ԵՐԵՒԱՆԷՆ Էջմիածին տանող կուպրապատ խճուղիին ձախ կողմին վրայ շինուած են 65 քարաշէն տուներ ներգաղթողներու համար ։ Երեւանի այս արուարձանը կը կրէ «Նոր Աւան» անունը եւ կապուած է քաղաքին հանրակառքի կանոնաւոր սպասարկութեամբ ։ Նոր Աւանը ջուր պիտի ստանայ չորրորդ հնգամեակի ծորակաւոր Ստորին Զանգուի ջրանցքէն ։

★ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արհեստակցական գործակցականները մեծ նուաճումներով կը դիմաւորեն 1948ը։ 1946ի բաղդատմամբ 1947ի արտադրութիւնը աճած է 38 տոկոսով։ 1947ի 153 միլիոն ռուբլիի արտադրութեան դիմաց, 1948ի ընթացքին պիտի արտադրուի 208 միլիոն արժէքով ապրանք։ Այս տարուան ընթացքին արհեստակցական գործակցականները պիտի աւելցնեն լայն սպառման առարկաներու արտադրութիւնը ։ Այսպէս, պիտի արտադրուին 7000 մահճակալներ, ինչ որ 40 առ հարիւր աւելի է քան անցեալ տարուան արտադրութիւնը։ Առաջին անգամ ըլլալով Երեւանի մէջ, պիտի արտադրուի ալիւմինիումէ ամաններ։ 1948ի ընթացքին պիտի արտադրուին 22 տեսակ նոր առարկաներ։ Լենինականի ներգաղթած Հայերու «Պողպատ» արտելը նոյնպէս պիտի սկսի նոր տեսակի ապրանքներ արտադրել։ Արտէլը պիտի կառուցանէ նոր շէնքեր ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Վասակը ... Վասակը... յարութիւն առած, բազմեր է մեր մէջ... մահ՝ դաւաճաններուն, հալածանք՝ քրիստոնէական սրբազան գիծէն շեղողներուն ....։

Եւ ո՞վ .... :

Արեւադալի փիլիսոփայ վարդապետը, բանադրուած ու հայրենի սահմաններէն վտարուած, աքսորի ցուպը ձեռքին, ձեռք կ'առնէր անյայտ ճանապարհը Սկիւթի անապատին։

Աւելի ետքը, դարձեալ ընդվզում, ըմբոստութիւն միաբանական կարգ ու սարքին դէմ, մինչեւ որ դարձեալ բանադրուած ու նզովուած, վտարուեցաւ Հայոց վանքէն ։

Հիմա, Եսայի վանականը, իր օրագրութիւնը անութին տակ, կանգ կառնէր Մեծ Մակեդոնացիին քաղաքին դռներուն առջեւ, հարցական ուղիներու վրայ, մտասոյզ ու խռոված ։

×

— Օտարական, խօսքերդ իմաստէ զուրկ չեն, բոլորովին, նոյնիսկ քիչ մըն ալ փիլիսոփայական։ Անոնք կը մատնեն նոր պտղիլ սկսող քրտինքին հոտը, խոհապատ ճակտի մը վրան։ Վրայէդ կը թափի թեթեւ փոշի մը ճշմարտութեան։ Բայց զարմանահրաշ երեւոյթ ... առաջին անգամն է որ կը հանդիպիմ անապատականի մը, իր նմաններէն անմամն գիծերով, խօսեցաւ փիլիսոփայ Դիմոս ։

— Այո, մեծանուն վարպետ, նոյնիսկ իր նըմաններէն բանադրուած ու վռնտուած....։

Ու Եսայի սկսաւ պատմել իր ոդիսականը ։

Մեծահարուստ փիլիսոփան, գրքապատ, խոշոր սեղանին բուրդերուն ետեւէն վեր ցատկեց յանկարծ։ Իր քայլերուն տակ շքեղազարդ դահլիճին գորգապատ գետինը շնչաց յուշիկ, յուշիկ։ Բովանդակ փիլիսոփայ աշխարհը, կարծես, իր շքախումբով, պատերէն, անկիւններէն վար յառաջացաւ, ողջոյնի հանդիսաւոր քայլերով։ Ոսկեզօծեալ սիւներու խոյակներէն, դարամշուողներ, աղուոր աչք մը քթթեցին։ Այդ պահուն, Դիմոսի աչքերուն մէջ կը ծնէր մանուկ մը խոստմնալից։ Անոր ճակտի կնճիռներուն կը քալէր շունչը նորեկ աշակերտին, ու իր սպիտակափառ մօրուքին վրայէն կը քալէր որդեգիր հօր մը ստուերը լուռեղէն ։

— Դուն՝ իմս ես, որդի ճշմարտածին ու ես՝ անյայտ աչքերու, բացագանչեց խանդավառ։ Վերցուր ուզած գիրքերդ մատենադարանէս ... ։ Բայց, նախ նետէ վրայէդ սա քուրձահիւս սեւ զրահը, որ կ'արգիլէ թափանցումը տիեզերական ճշմարտութեան ճառագայթներուն։ Հիմա, հագիր, լուսահիւս պատմուճանը իմաստութեան ու քալէ անսայթաք ։

— Հայր՝ իմաստուն, երախտագիտութեան կոթողը պիտի աշխատիմ կանգնել հոն, ուր, իմ ճակատագրական որոնումներուս ընթացքին, օր մը, անկասկած, պիտի հանդիպիմ այդ Անյայտներէն միոյն կամ միւսին։ Հիմա, կաթեցուր իմաստութեան սրբազան հուրը, քու սրբալոյս, կախարդ մատներէդ, հոգիիս մէջ։

— Երթաս բարով, բռնկած հոգի... լուսաշարժ տիեզերքը՝ քեզի ուղեցոյց եւ աստուածները՝ ուղեկից ....։

Դուրսը, Մեծ Մակեդոնացին, աշխարհակալական, ծիրանի պատմուճանը ուսին, կը շրջէր հրապարակէ հրապարակ, տուն տուն, հեշտանքի մեծաճոխ սեղաններ սարքելով։ Կ'ուտէր, կը խըմէր, կ'արբենար իր շքախումբին հետ եպիկուրեան շռայլութեամբ։ Գինի, կին, նուագ ու պար։ Մինչդեռ տարագիր Եսային, անութին տակ, մաս մը փիլիսոփայական աշխարհէն վերցուցած, կը հեռանար քաղաքէն թիկնադարձ ։

×

Սա քարերը կը տեսնէ՞ք... ժամանակին եղած են երկունքի քարերը մեծ երկնողի մը։ Սա աւազուտքը՝ փոշին ու ալիւրը իր հոգեչարժ աղօրիքին։ Սա ջրհորը՝ կաթիլ, կաթիլ շիթերը իր մտքին։ Իսկ արմաւահիւս խրճիթը — անոր հոգեկան հրդեհումներէն բռնկած ու մոխրացած, դեռ կը պահէ երկունքի կարմիրը, իր ընդերքին մէջ ։

Հիմա, մտիկ ըրէք երկիւղած, իր խօսք ու խոհքը, խոյանքն ու աքաձայն ողողումները, հողերուն թաքուն ու լուռ լեզուներով ։

(12)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՉՊԷՍ ԾԱՆՕԹ է մեր ընթերցողներուն, բրիտանական կառավարութիւնը բազմաթիւ դիմումներ կատարեց վերջերս Խորհրդային Միութեան մօտ, պահանջելով որ Անգլիա ճամբորդելու արտօնութիւն տրուի 13 ռուս կիներու որոնք ամուսնացած էին Անգլիացի զինուորներու հետ՝ պատերազմի ընթացքին: Մոսկուայի կառավարութիւնը կը մերժէ արտօնել իր նախկին քաղաքացիներուն մեկնումը: Հինգշաբթի օր խնդիրը հասաւ մինչեւ Լորտերու ժողովը եւ Լորտ Վէնսիթարթ, նախկին արտաքին փոխ նախարարը, ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.— «Քանի մը նորապսակ զոյգերու ճակատագիրը կրնայ պզտիկ խնդիր մը ըլլալ նոր օրերու Մողոքին կամ Մոլոխի համար, բայց մենք այդ լոյսին տակ չէ որ կը նայինք հարցին: Եղածը ոչ միայն բռնատիրական դէպք մըն է, այլ աւելի հեռուները կ'երթայ: Կրնայ առարկուիլ թէ զգացում կը դնեմ քաղաքական վէճի մը մէջ: Այո, ճիշդ այդ է որ կ'ընեմ: Մարդոց երջանկութիւնը իրականութիւն կը դառնայ եթէ մարդիկ երբեմն հետեւին այն սրտին զոր Ամենակալը տուած է իրենց քան այն ուղեղին զոր Ամենակալը չէ տուած: Կրեմլինը սիրտ չունի, սիրտ չունին նաեւ անոնք որ որոշած են իրարմէ բաժնել այն անձերը որոնք միացած են Աստուծոյ հրամանով: Պէտք է վերջնական դիմում մը ընել մինչեւ Ստալինին եւ պահանջենք որ յարգէ Քէնթրպըրիի գահերէցին տուած իր խոստումը: Եթէ այդ հարսերը մինչեւ Փետրուարի վերջը Անգլիա չվերադարձուին, մենք ալ, միեւնոյն թիւով ռուս կիներ ու երախաներ, պէտք է արգիլքի տակ առնենք: Պէտք է վերջ տրուի այլեւս նահանջի քաղաքականութեան:

ՔՈՐԷԱՅԻ խորհրդային իշխանութիւնները մերժած են որ Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած յանձնաժողովը այցելութիւն մը տայ Քորէայի ռուս հրամանատարին: Միւս կողմէ, սակայն, 11 ռուս լրագրողներ արտօնութիւն ստացած են 12 օր պտոյտներ կատարելու Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին մէջ:

ՊԵՐՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ զուիցերիական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Հունգարացի փրոֆէսէօր մը որ ամբաստանուած է թէ լրտեսութիւն կը կատարէր օտար պետութեան մը հաշւոյն:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Մոսկուայի ձայնասփիւռին, Պուլկարիոյ վարչապետը դարձեալ յայտարարած է թէ պալքանեան համադաշնակցութիւն մը պիտի կազմուի, թէեւ, ոչ տակաւին: Մենք կ'ուզենք տնտեսական յարաբերութիւններ մշակել Անգլիոյ, Ֆրանսայի ինչպէս նաեւ արեւմտեան բոլոր երկիրներուն եւ Ամերիկայի հետ, պայմանաւ որ ի գործ դրուի հաւասարութեան սկզբունքը, յայտարարած է Տիմիթրով:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ պահպանողական խմբակցութիւնը որոշած է ընթացք չտալ Անգլիոյ գերագոյն ժողովին իրաւասութիւնները կրճատելու նպատակաւ պատրաստուած օրինագիծին: Պահպանողականները կ'առաջարկեն միջ-կուսակցական խորհրդակցական ժողով մը որոշ բարեկարգումներու շուրջ համաձայնութիւն մը կնքելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը որոշած է Պաղեստինէն հեռացնել իր քաղաքացիները ինչպէս նաեւ իր հիւպատոսութիւնը: Անոնք որ պիտի մերժեն հեռանալ, պիտի զրկուին իրենց հպատակութենէն եւ պիտի չվայելեն ամերիկեան կառավարութեան պաշտպանութիւնը: Ամերիկա որոշած է զինուորական ուժ չղրկել Պաղեստին: Հրէական գործակալութիւնը առաջարկած է Միացեալ Ազգերուն որ 30—35.000 հոգինոց հրէական բանակ մը կազմակերպուի:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ եւ բրիտանական կառավարութիւնները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն Հիւսիսային Ափրիկէի (Պէնկազիի) մէջ անգլեւ-ամերիկեան զինուորական խարիսխներ հաստատելու ծրագրին շուրջ: Հաւանական կը նկատուի որ Պաղեստինի անգլիական զինուորներուն մէկ մասը Պէնկազի կամ Թոպրուք փոխադրուի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը մերժած ըլլալով ելքի վիզա տալ Չիլիի դեսպանին հարսին (ծագումով ռուս), Սանթիակայի կառավարութիւնը Միջազգային Ատեանին պիտի դիմէ:

ԶՕՐԱՎԱՐ Այզընհաուըր յայտարարեց ուրբաթ օր թէ պիտի չընդունի նախագահական ընտրութեանց թեկնածու նշանակուիլ:

ՇԱՎԻԼ.— ՏԻԿԻՆ Կ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Զարուհի Տողրամաճեանէ 200 ֆր.: Իսկ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը նուիրէ հազար ֆրանք Րաֆֆիի երգեցիկ խումբին նոյն նպատակով:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde:

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ:

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29 Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran:

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus:

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ
15 Փետրուար, Կիրակի օր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴԸ: Մինչեւ այժմ լոյս տեսած եւ բաժանորդներուն ուղարկուած են առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ հատորները: Մարտին լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորը, իսկ ապրիլին հինգերորդը. Ամբողջական գործը պիտի բաղկանայ 10 հատորներէ, որոնք պիտի պարունակեն հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը: Տասը հատորներու բաժնեգինը Ֆրանսայի համար 6000 ֆրանք կանխիկ:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մասօնէն Պէոթէլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հասոյթին տասը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Սէն Լուի դասախօսութիւնը վաղը երեկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր ՏԻԳ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը, երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ:

ՌՈՄԱՆ.—Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի 28 Յունուար ընկեր Վարուժան Խուպլիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ:

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վիճաբանական ժողովը վաղը 26 Յունուար իրիկուան ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նիւթ՝ «Ինչ պէտք է ըլլայ մեր դիրքը մեր հակառակորդներուն քարոզութեան դէմ»:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաջանի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը վաղը, երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Հրայր սրահին մէջ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ:

ԱՅՍՕՐ, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ
ՄԻՒԹԻՒԱԼԻԹԷԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ խնամքով Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 25ամեակին առթիւ:

Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ Սէնֆոնիկ մեծ նուագախումբ (60 հոգի):

Ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

ԱՆՈՒՇԸ

Անուշի դերը կը կատարէ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ա. Grand prix Wicard de la Ville de Marseille:

Ներկայացումը կը սկսի ճիշդ ժամուն: Նուագի պահուն դուռները փակ կը մնան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Վեցամս. 650, Եռամս. 15 տող. կամ 3 անգամ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 27 Janvier 1948 Երեքշաբթի 27 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5250-Նոր շրջան թիւ 859 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Մ Ի Խ Ա Ք Է Ք

Գոմթըրնի «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըր»ի Մոսկուայի թղթակիցը նամակ մը հեռագրելով իր թերթին կը շեշտէ Միացեալ Նահանգներէն Հայաստան վերադարձող 151 հայրենակիցներու Երեւանի մէջ գտած ջերմ ընդունելութիւնը եւ ի մէջ այլոց կը յիշէ երկու Հայերու անկեղծ յայտարարութիւնները՝ Ամերիկայի մասին ։

« Տասը տարի գործարանի մը մէջ աշխատեցայ եւ ենթարկուեցայ անսանձ շահագործումի », ըսած է մի ոմն Կարապետ Գաբուանեան ։

Ուրիշ մը՝ Եղիշէ Սարգիսեան, յայտարարած է թէ 46 տարի Ամերիկա ապրած է եւ լման 32 տարի անգործ մնացած է ու իր ընտանիքը բաւական հաց չէ ունեցած՝ ապրելու համար ։

Այս երկու անձերը ներկայացուցիչներն են, անշուշտ, մնացեալներուն որոնք ամերիկեան ափերէ տակաւին չբաժնուած իրենց երախտագիտութիւնը կը յայտնէին հիւրընկալ երկրին, բայց Երեւան հասած - չհասած ուրիշ հեքեաթ կը պատմեն որովհետեւ «հիմա այլեւս գտած ենք մեր փնտռած ազատութիւնը » ։

Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ, իր կարգին, քիչ մը աւելի գունաւորելով պատկերը, կ'աւելցնէ թէ «Միացեալ Նահանգներէն վերադարձող Հայերը զոհերն էին խտրականութեան եւ անգործութեան » ։

Զենք սպասեր որ այս երկրէն վերադարձող մեր հայրենակիցներն ալ տարբեր շարական երգեն ու չքննադատեն Ֆրանսան եւ իր ազատութիւնները՝ Երեւանի աչքին փուշ չդառնալու մտահոգութեամբ ։

Մեզի համար քանի մը ողորմելիներու բարբաջանքը չէ որ կարեւոր է ։

Նշանակալից է այն «դասը» զոր ներգաղթի մունետիկները կ'աւանդեն գաղութներուն ու հետզհետէ արձանագրուողներուն՝ որպէսզի առաւօտ պատմութիւններով քնացնեն Երեւանը ... Մոսկուան ։

Անուանելի ապերախտութիւն է — եւ անբարեկրթութիւն — երբ մարդիկ, տասնեակ տարիներով կը վայելեն բարեկամ կառավարութեանց ընծայած բոլոր ազատութիւնները այս կամ այն երկրին մէջ, ու յետոյ, խորհրդային սահմաններէն հազիւ ներս մտած ու հազիւ ճաշակած իրենց նոր բնակավայրին «ազատութիւն»ը, կը սկսին բամբասել ու ամբաստանել այդ երկիրները ։

Անհաւասարակշիռ Հայը միայն պիտի համարձակէր բաղդատել, օրինակ, Ամերիկայի կամ Ֆրանսայի ազատ ու ժողովրդավար կարգերը՝ ներկայիս, Ռուսիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող մենատիրական վարչաձեւին հետ ։

Ներգաղթը կազմակերպողները վտանգաւոր քաղաքականութիւն կը հետապնդեն երբ կը փորձեն աստուածներով մոլորեցնել հայրենիք վերադարձող հայրենակիցը ։

Ընդհակառակն իրենց պարտքը պիտի ըլլար մեր հայրենակիցներուն տալ իրական պատկերը մեր մանրանկար հայրենիքին ։

— Գացէ՛ք որովհետեւ հայրենիքը պէտք ունի ձեր բազուկին ու մտքին. գացէք աշխատելու, քրտնելու եւ, ի հարկին, շատ մը անհամ զրկանքներու ենթարկուելու համար. բոլորովին տարբեր են մեր հայրենիքին նիւթական պայմանները. գացէք բայց չըլլայ որ այնտեղ փնտռէք այս ազատութիւնները. այնտեղ մեքենայի մը պտուտակն էք՝ առանց ուղեղի, առանց սեփական տեսակէտի ...

Իմաստակութիւն է երբ քնարեր հէքեաթներով կը համոզեն ու կը լոլոզեն ներգաղթող հայրենակիցը եւ կը համարձակին գրել թէ ներկայ Խորհրդային Միութիւնը աշխարհի « ամէնէն ազատ ու ժողովրդավար երկիրն է» ։

Եթէ ներգաղթող հայրենակիցին հայրենասիրութիւնը անկեղծ է եւ անշահախնդիր, ճշմարտութիւնը իրեն պատմելով չէ որ ան պիտի հրաժարի չոգենաւ մտնելէ ։

Վերջապէս ի՞նչ օգուտ կը սպասէ հայրենիքը այն ներգաղթողներէն որոնք շատ մը անհամ երեւոյթներու ականատես ըլլալէ ետք, պիտի հարցնեն թէ ինչու խաբեցին զիրենք Փարիզի, Նիւ Եորքի կամ Գահիրէի մէջ։

Եւ ինչո՞ւ ըսին իրենց թէ պիտի երթան աշխարհի ամէնէն ազատ երկիրը ։

Մի՛ խաբէք եւ սուտ հէքեաթներ մի՛ ընէք ներգաղթողին ոչ ուղեղին ոչ ալ բերնին մէջ ։

Ժ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՌԱՆՑ ԽՈՐԱԳՐԻ

Անենէ մը ի վեր ճահիճը սկսած է շարժիլ ։

Հայաստանի իրենց պապերուն պարտէզը կալծող ողորմելիները, կը քնաղատեն հակառակորդ կարծուած կողմէն տեղի ունեցող որեւէ ձեռնարկ ։ Ահա վերջին նորութիւնը ։

«Ցառաջ» գիտակից իր ազգային պարտականութեան եւ իբրեւ հայելի գաղութի կեանքին, պարբերաբար հրատարակեց անցեալ տարի, քաղելով պաշտօնաթերթէն, Ֆրանսական հպատակութիւն ընդունող Հայերուն ցանկը։ Եւ վիվլուկը ծայր տուաւ ։

Նման ցանկեր նախապէս ալ հրատարակուեցան այս թերթին մէջ, երբ տակաւին հայրենադարձի խնդիր անգամ չկար ։

Երբ մարդիկ իրենց ազատ կամքով հպատակութիւն են խնդրեր, երբ այդ խնդրանքը ընդունուեր ու պաշտօնաթերթի մէջ հրատարակուեր է, խղճամիտ խմբագրին պարտականութիւնն է, հաղորդել զայն շահագրգռուողներուն։ «Ցառաջ»ի մէջ անոնց անուններ հրատարակուելով հպատակութիւն ստացողներուն թիւը կ'աւելնա՞յ կամ կը պակսի՞։ Եւ ի՞նչ կերպով կը վնասէ ներգաղթին։ Մնաց որ այդ ցանկերուն մէջ պակաս չեն «հառաջդիմականներու» անուններ եւս։

Տարիներ առաջ զանգուածային հպատակութեան ձեռնարկին դէմ երբ այս թերթն ու Դաշնակցութիւնը աղմուկ կը բարձրացնէին, մատնանշելով անոր առաւելութիւններն ու վտանգները, ամէնէն շատ իրենք էին որ ուժ կուտային այդ ձեռնարկին։ Հովին ուղղութիւնը ո՞ւր սկսան չափել, տարիներու քունէն վերջ։

Ցանկերու հրատարակութեան առթիւ «Ցառաջ»ի ստացած բերանացի թէ գրաւոր շնորհակալութիւնները՝ գիւղական անկիւններու թէ կեդրոն քաղաքներու աշխատաւոր բազմութեանց կողմէ, ամենախօսուն ապացոյցներն են անոր ունեցած ժողովրդականութեան։ Ամէն մարդու տրուած չէ օրը օրին պաշտօնաթերթ ստանալ եւ հետեւիլ պարունակութեան ։

Սուտ չխօսիմ ։ «Ցառաջ»ը դանգատ ստացաւ այդ առթիւ։ Այո։ Կիներ եւ օրիորդներ էին անոնք, որ իրենց անունները թերթին մէջ երեւալուն համար թէեւ դոհ՝ բայց կը ջղայնանային իրենց տարիքի յայտնութենէն։ Եւ «Ցառաջ» կը մկրատէր այդ մանրամասնութիւնը...

Հայաստանասէրնե՞րն ալ նման ախտէ մը կը տառապին արդեօք ։

ԽԹԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարական բանակը առայժմ դադրեցուցած է իր գործողութիւնները Մակեդոնիոյ մէջ ու ապստամբները ունին դրեթէ հաւասար թիւով բանակ մը ինչպէս նաեւ ազատօրէն փոխադրութիւններ կատարելու ամէն դիւրութիւն ։

ՓՐԱԿԱՅԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 15 անձեր —որոնց մէկ քանին զինուորականներ — ամբաստանած ըլլալով, թէ լրտեսութիւն կը կատարէին արեւմտեան պետութեան մը հաշւոյն։ Կ'ըսուի թէ ամբաստանեալները կարգ մը զինուորական գաղտնիքներ առնելով՝ գերմանական գործակալութեան մը խողովակով հաղորդած էին նոյն արեւմտեան պետութեան ։

ԱՆԳԼԻԱ բարեկամական դաշնագիր մը պիտի կնքէ Անդր-Յորդանանի հետ։ Վարչապետ Թէվ-Ֆիք փաշա իր արտաքին նախարարին ընկերակցութեամբ Լոնտոն հասաւ կիրակի օր ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Պաղեստինի յանձնաժողովը պիտի առաջարկէ Ապահովութեան Խորհուրդին որ անմիջապէս քննէ Միջազգային բանակ մը Պաղեստին ուղարկելու ծրագիրը ։

Պաղեստինի արիւնալի կռիւները կը շարունակուին։ Մինչեւ հիմա սպաննուած են 957 հոգի։

ԳՈՒՏԱՓԷՇԹԻ կառավարութիւնը կը պահանջէ Զուիցերիոյ կառավարութենէն որ անմիջապէս ազատ արձակուի Հունգարական տեղեկատու գիւանին ներկայացուցիչը որ ձերբակալուեցաւ անցեալ շաբթու՝ լրտեսական արարքներով ամբաստանուած ըլլալով։ Հունգարիա կը սպառնայ մերժումի մը պարագային, խզել իր յարաբերութիւնները Զուիցերիոյ հետ

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՈՒՄ — Բաժնետէտրին թիւ 75 եւ 76 կտրօնները (շաքար) չեղեալ պիտի նկատուին յառաջիկայ փետրուար 10էն։ Պանիրի վաճառումը բոլորովին ազատ է այս շաբթուընէ սկսեալ ։

Ֆրանքը արժեզրկուեցաւ

ՏՈԼԱՐԸ = 214 ՖՐԱՆՔ, ՍԹԵՐԼԻՆԸ = 864

Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Ֆրանսական կառավարութիւնը կիրակի օր, մասնաւոր հրամանագրով, զեղչեց թղթադրամին ներկայ արժէքը եւ հաստատեց գինը նշանակեց տոլարին եւ սթերլինին համար.—

Մէկ տոլարը պիտի արժէ 214.392 փոխանակ 119.10ի ։

Մէկ սթերլինը պիտի արժէ 864, փոխանակ 480ի ։

Ուրեմն Ֆրանքը կը կրէ 80 առ հարիւր անկում մը՝ Ֆրանսայի ինչպէս նաեւ Ալճերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի մէջ։ Իսկ աւելի հեռաւոր գաղթավայրերու մէջ — Մատակասքար, արեւմտեան Ֆրանսական Ափրիկէ, եւայլն — տեղական դրամատուներէն շրջաբերութեան հանուած հա[...] Ֆրանքը պիտի արժէ 170 ֆրանսական [...]րանք, իսկ տոլարը 126 եւ սթերլինը 398 ֆրա[...] դականի գաղթավայրերուն մէջ — [...] եւ սթերլինը 200 ֆրանք ։

Բացի տոլարէն եւ սթերլինէն, մնացեալ օտար թղթադրամներու արժէքները յաւելում չեն կրած ։

Համաձայն նոր օրէնքին, այն բոլոր օտարականները որոնք օտար թղթադրամներ ունին, պիտի կրնան ազատօրէն ֆրանքով փոխանակել զանոնք, բայց գնողները պարտաւոր են համապատասխան արտօնութիւն ստանալ պատկան իշխանութենէն (օֆիս տէ Շանժ)։ Առանց այդ արտօնութեան իրաւունք պիտի չունենան տոլար կամ սթերլին գնելու։ Իսկ անոնք որ ֆրանսական ապրանք կ'արտածեն օտար երկիրներ, պարտաւոր են իրենց ստացած տոլարներուն կամ սթերլիններուն կէսը տրամադրել վերոյիշեալ գրասենեակին օրինական գինով փոխանակելու համար, իսկ մնացեալ կէսը կրնան ծախել ազատ շուկայի մէջ ։

Ֆրանսական կառավարութեան արժեզրկումի որոշումը տուաւ հակառակ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ինչպէս նաեւ Դրամներու Միջազգային հիմնարկութեան տողերուն ։ Անգլիոյ ելմտական շրջանակներուն մեծ մտահոգութիւն պատճառած է այս նոր կարգադրութիւնը որովհետեւ ֆրանքին անկումով զգալի չափով պիտի նուազին Անգլիոյ արտածումները։ Ամէնէն աւելի մտահոգիչ է ազատ շուկայի գոյութիւնը։ Ներածուած կենսական ապրանքներու փոխարժէքը պիտի վճարուի պաշտօնական սակով, իսկ արտածումներու փոխարէն գանձուած տոլարներուն կամ սթերլիններուն միայն կէսը փոխանակելի է պաշտօնական սակով իսկ մնացեալ ազատօրէն վաճառելի «սեւ շուկայի» վրայ ։

Արեւմտեան խմբակցութեան ծրագիրը

ՄՈՍԿՈՒԱ ԶԱՓԱԶԱՆՑ ԴԺԳՈՀ Է

Մոսկուայի ինչպէս նաեւ դրացի երկիրներու թերթերը մէկ օր ուշ հրատարակած էին Պէվինի անցեալ հինգշաբթի օրուան ճառը որուն մէջ Անգլիոյ արտաքին նախարարը ակնարկութիւններ ըրած էր արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու մասին ։

Մոսկուայի ձայնասփիւռը դիտել կուտայ որ այդ տեսակ խմբակցութեան մը ծրագիրը արդէն երկար ժամանակէ ի վեր կը մշակուէր։ Պերլինի խորհրդային օրկանը կը գրէ թէ «Ամերիկա կը սպառնայ Եւրոպային ինչպէս, ժամանակին, Հիթլէրի աշխարհակալութիւնը »։

Միեւնոյն առեն Պէվինի ծրագիրը հետզհետէ ձեւ պիտի առնէ եւ խմբակցութեան մէջ պիտի մտնեն 16 արեւմտեան պետութիւններ ։ Ծրագրին յաջողութեան համար նախ եւ առաջ տնտեսական համաձայնութիւններ պիտի կնքուին ։

★ Կիրակի օր Եուկոսլաւիոյ վարչապետ կարեւոր ժողովի հրաւիրած էր իր դեսպանները։ Յայտնի չէ տակաւին թէ ինչ որոշումներ տրուած են, բայց Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ «շատ մը անհաճոյ անակնկալներ կրնան պատահիլ շուտով»։ Հաւանական կը նկատուի որ Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա, Պալքանեան Յանձնախումբին տկարութենէն օգտուելով, ճանչնան Մարկոսի ապստամբ «կառավարութիւնը»։ Յետոյ, Եուկոսլաւիա կրնայ փորձ մը կատարել ամբողջութեամբ գրաւելու համար Թրիէսթէի ազատ քաղաքը։ Թերեւս, կ'ըսեն, այդ անախորժ դէպքերը կանխելու համար է որ Անգլիա եւ Ամերիկա կը խորհրդակցին որոշելու համար իրենց Միջերկրականեան ռազմավարութիւնը։ Երկու Դաշնակիցները պիտի զօրացնեն Միջերկրականի իրենց զինուորական խարիսխները, օդակայաններ պիտի հաստատուին Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւ, անհրաժեշտ պարագային, զինուորական նոր ուժեր պիտի ղրկուին Յունաստան ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներ

Ա.

Երբեմն աչքէ կ'անցընեմ Փարիզում լոյս տեսնող համայնավար հայատառ թերթը, որի ճակատին գրուած է թէ օրաթերթն է այս ինչ միութեան: Ու ամէն անգամ թերթի բովանդակութեան ծանօթանալուց յետոյ, զարմանքով հարցնում տալիս թէ ինչպէս է, որ այս թերթի ճակատին պարզ ու որոշ չէ գրուած «Օրկան Ֆրանսահայ համայնավարներու»:

Հետեւեցէք Ամերիկայում լոյս տեսնող «Լրաբերին», Լիբանանի «Ժողովուրդի ձայնին», (այժմ փակուած) Փարիզի իրենց լուսաղբարին Թէհրանի «Վերածնունդ»ին եւայլ նման թերթերու եւ պիտի համոզուիք հաստատ կերպով, որ այս թերթերը բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներով, գաղթաշխարհի մէջ, բոլշեւիկեան փոփականտը կը կատարեն ամէն տեղ եւ ամէն կողմ:

Աշխատանքի այդ մեթոտներով էր, որ ռուսական բոլշեւիզմը կարողացաւ տիրել աշխարհի վեցերորդ մասին ու թերեւս այսօր հօթերորդ մասին: Հայրենասիրութեան, ազգասիրութեան, ժողովրդասիրութեան, Հայաստանասիրութեան եւ վերջապէս Ներգաղթի անունով, ռուսական բոլշեւիզմի գաղափարները կը տարածեն ու ռուսական բոլշեւիզմի ու վարչաձեւի գովքը կը հիւսեն: Աշխատանքի այդ ծանօթ մեթոտներով էր, որ ռուսական բոլշեւիզմը կարողացաւ ներս մըտնել մինչեւ Լեհաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Հունգարիա, Եուկոսլաւիա, Չեխիա, Ալպանիա եւայլ տեղեր: Սուտն ու կեղծիքը, որ առանցքը կը կազմէ բոլշեւիկեան գործունէութեան, կը շարունակեն թունաւորել աշխարհի խաղաղ կեանքը ընդհանրապէս, ինչպէս եւ վերը յիշածս հայատառ թերթերը, հայ գաղթաշխարհի մէջ, մասնաւորապէս:

Պահ մը համբերութիւն ունեցէք եւ ձեր առաջ դրէք Փարիզում լոյս տեսնող թերթին համարներից մէկը ու համբերութեամբ աչք նետեցէք, Լենինի, Ստալինի, Մոլոթովի եւ Ֆրանսիոյ ռուս դեսպանի Պոկոմոլովի նկարներին:

Ի՞նչու կը հրատարակեն այդ նկարները ամէն առիթով, բոլշեւիկեան գաղափարաբանութիւնը և բոլշեւիկեան դաւանանքը տարածելու համար այս հիւրընկալ, ազատ եւ հանրապետական երկրին մէջ, եւ սովետական դաժան րէժիմի գովքը ու փառաբանութիւնը կատարելու համար գաղթաշխարհի մէջ: Ինչո՞ւ համար եւ ո՞ւմ համար այս քաղաքական տխուր մարզանքը գաղթական եւ տարագիր հայ ժողովուրդի գլխուն, այս օտար երկրին մէջ, որտեղ տարիներէ ի վեր հայ ժողովուրդը կ'ապրի վայելելով Ֆրանսիոյ տնտեսական եւ քաղաքական բոլոր բարիքները: Ինչո՞ւ կ'ուզէք ռուսական բոլշեւիզմի ծանօթ մեթոտներուն զոհ դարձնել այս տարագիր եւ գաղթական ժողովուրդը: Երբ կ'ըսենք ու կը յայտարարենք թէ այդ մարդիկը օգտագործելով ու շահագործելով այս հիւրընկալ երկրի խօսքի, մամուլի եւ ժողովներու ազատութիւնը, դուք բոլշեւիկեան քարոզչութիւններ կը կատարէք, դուք ձեր աշխատանքով ու ձեր գործերով միայն Մոսկուային կը ծառայէք եւ բոլշեւիզմը կը քարոզէք, մեզ կը հայհոյեն: Ու կը պատասխանեն «մենք բոլշեւիկներ չենք, մենք մեր հայրենիքին եւ Հայաստանին կը ծառայենք»: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս այսօր կը պատասխանեն Լեհ, Ռումանացի, Պուլկար, եւ Հունգարացի բոլշեւիկները, որոնք կ'ապրին իրենց բոլշեւիկացած եւ զինակից ուժով պարտադրուած սեփական հայրենիքին մէջ: Հայաստանին կը ծառայեն, սակայն դժգոհութեան եւ բողոքի ոչ մի ձայն չհանեցին, երբ շաբաթներ առաջ Ստալինի ներկայացուցիչ Գ. Վիշինսքին յայտարարեց ազգերու ժողովին մէջ, ի լուր աշխարհի, թէ Կարսն ու Արտահանը պէտք է վերադարձնել Թուրքիոյ: Ինչպէս ժամանակին Մոսկուան ու Հայաստանի խամաճիկ «նախարարները» Ազրբէյճանին յանձնեցին Ղարաբաղը եւ Շարուր Նախիջեւանը: Ինչպէս Հայաստանի Մոսկուայի կամակատարները, Վրաստանին յանձնեցին Ախալքալաքը, Ախալցխան եւ Լոռիի մեծ մասը:

Հայր պէտք է լինել չտեսնելու համար, Խորհրդային Ռուսիոյ տարած քաղաքականութիւնը Հայաստանի վերաբերմամբ, որին շուրջ եօթսուն տարիներէ ի վեր, երկու մեթր հող անգամ չէ կցուել: Ընդհակառակը, Հայաստանի հողերը յաճախակի փոճառման առարկայ են դարձած Մոսկուայի քաղաքական շահերուն համար, սիրաշահելու մերթ Թուրքին, մերթ Վրաստանին եւ մերթ Ազրբէյճանին: Այդ բոլորը նրանք գիտեն, բայց լուռ են, որովհետեւ պէտք է, որ լուռ մնան: Հայրենասիրութեան կեղծ անունին տակ բոլշեւիզմը կը քարոզեն, Հայաստանասիրութեան կեղծ պիտակին տակ սովետական ահաւոր րէժիմը կը փառաբանեն:

Ինչպէս այժմ բուն Ռուսիոյ մէջ, այնպէս էլ այժմ Հայաստանի մէջ, էջմիածինը եւ արտասահմանի եկեղեցականները դարձել են խողովակ մը գաղութահայութիւնը պառակտելու ու թունաւորելու, յօգուտ բոլշեւիկեան րէժիմին եւ Խորհրդային Ռուսիոյ քաղաքականութեան: Բոլշեւիկները վայելելով արտասահմանի բոլոր ազատութիւնները, կ'օգտագործեն մեր բարձր եկեղեցականները՝ բեմերէն, զանազան հանդէսներու, երեկոյթներու կապակցութեամբ եւ կամ թէ Նոյեմբերի 29ի տօնի անունին տակ, գովքը անելու ժողովուրդներու պատմութեան մէջ չտեսնուած բոլշեւիկեան իրաւակարգին: Նոյեմբերի 29ը, տօնը բոլշեւիկեան դաժան վարչաձեւին, տօնը բոլշեւիկեան ահաւոր րէժիմին, որ պարտադրուած է հայ ժողովուրդին ռուսեւթրքական միացեալ ուժերու ծայրով, Կարսի պատերում տակ: Նման եկեղեցականներու առաջ պէտք է որ փակուին Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ դռները եւ անոնց պիտի ճամբեն դէպի Խորհրդային «դրախտավայրը», որտեղէն յատուկ կարգադրութեամբ եկած են արտասահման իբրեւ գործակալներ:

Ո՞ւր են հարիւրաւոր հայ քահանաները, եկեղեցիները, հարուստ եւ չէն թեմերը մեր հայրենիքին եւ ո՞ւր, ինչպէս, սպանուեց բանտերում մէջ զօրագէտ եւ Աստուածաբան Գիտ եպիսկոպոսը, երբեմնի գերմանական ուսանող Իսահակ Տէր Ղազարեանը: Ինչպէ՞ս եւ ինչ պայմաններու մէջ մահացաւ հարաբախտ Խորէն Մուրատբէկեան կաթողիկոսը: Ինչո՞ւ լուռ են մեր եկեղեցականները այս մութ ու ցաւոտ խնդիրներու շուրջ, բայց ատոր փոխարէն յաճախ կեցցէ հայր Ստալինը կը պոռան բեմերէն: Չասե՞նք ու չը խօսե՞նք, թէ ինչպէս 1918 թուին Բրէստլիտովսկիի մէջ Տրոցկիի գլխաւորութեամբ բոլշեւիկները իրենց բարեկամ Թուրքերուն յանձնեցին Կարսը, Արտահանը եւ Սու. մայրոն: Թէ ինչպէս 1920 թուին Բաքուի «Արեւելեան ժողովուրդներու» համագումարին մէջ, որին կը մասնակցէին Մոսկուայէն ուղարկուած ականաւոր ներկայացուցիչներ Զինովիեւ եւ Րատէկ, Թուրքիոյ ներկայացուցիչների հետ միասին, — Էնվէր փաշայի, Բէհաէտտինի եւ Քիւչիւք Թալէաթ — բոլշեւիկները դաւեցին, ու ծրագրեցին հանրապետական Հայաստանի խորտակումը:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ն. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Գիտական առողջ

ԲՈՐՈՏՈՒԹԻՒՆԸ գոյութիւն ունէր Ք.էն 1500 տարի առաջ Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի մէջ, յետագային երեւան եկաւ նաեւ Յունաստանի եւ Արաբիոյ մէջ: Հռոմայեցիները իրենց հետ բերին այդ հիւանդութիւնը, որ Խաչակիրներու ատեն մասնաւոր սաստկութեամբ տարածուեցաւ Եւրոպայի զանազան երկիրներուն մէջ:

Այդ ախտին դէմ պայքարելու համար վարակուած հիւանդները կը կղզիացնէին, եւ այդ նպատակաւ ամէն կողմ հիմնեցին բորոտանոցներ: Երբ բորոտութեան դէպք մը պատահէր, ենթական կը տանէին եկեղեցի, ու հոն ննջեցեալներու յատուկ պաշտօն կը կատարէին, եւ յետոյ զայն կ'առաջնորդէին բորոտներու մասնաւոր կայանը:

Ամէն բորոտ պարտաւոր էր իր վրայ կրել լաչակներ (չալփարա), ազդարարելու համար անցորդներուն հեռու մնալ իրենցմէ եւ զգուշանալ իրենց հետ շփման մէջ մտնելէ:

Նորվեկիացի բժիշկ եւ բուսաբան Կէրհարտհանսըն (1841—1912) առաջին անգամ ըլլալով գտաւ բորոտութեան պասիլը, որ փոքր, նուրբ ու առանձնայատուկ միքրոպ մըն է, որ կ'աճի ու կը զարգանայ ըլլայ ջիղերուն, ըլլայ մորթին, լորձնամաշկերուն, աւշային կծիկներուն եւ փորոտիքներու մակերեսին վրայ: Ջիղերուն վրայ գոյացած բորոտութիւնը կը յատկանշուի մորթային թերթերու երեւումով, որ մորթի բորբոքում կը պատճառէ եւ կրնայ առաջ բերել մատներու եւ ոտքի բթամատներուն ինքնաբեր անդամատութիւնը: Մորթին մէջ զետեղուած բորոտութիւնը կը յայտնուի պզտիկ հանգոյցներով կամ թուպերակներով, մասնաւորապէս դէմքին վրայ:

Բորոտութիւնը փոխանցիկ է եւ աւելի կամ նուազ չափով ժառանգական, մասնաւորապէս այն տեսակը՝ որ գոյութիւն ունի ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Կղզիացումը միշտ անհրաժեշտ է: Սխալ է կարծել թէ անոնք որ բորոտանոցներու մէջ կ'աշխատին, ուշ կամ կանուխ դատապարտուած են վարակուելու այդ ահաւոր ախտէն:

Շատ մը առողջ հիւանդապահուհիներ, պաշտօնեաներ, քարոզիչ կրօնաւորներ եւ բժիշկներ, որոնք տարիներով կ'աշխատին եւ պաշտօն կը վարեն բորոտանոցներու մէջ, չեն վարակուիր այդ հիւանդութենէն: Ծանօթ է թէ անոնք ամէն նախազգուշութիւն ձեռք կ'առնեն եւ յաճախ կը հականեխեն իրենց մարմինը, ձեռքերը, ճերմակեղէնները, հագուստնին, եւն.:

Ինչ կը վերաբերի դարմանումին, դժբախտաբար մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած ազդու դեղ մը գտնել, բուժելու համար այդ ահռելի հիւանդութիւնը: «Chaulmoogra»ի իւղը, որ թէեւ բորոտութեան յատուկ դեղ մը նկատուած է եւ երբեմն աւ աւելի կամ նուազ չափով նպաստաւոր արդիւնքներ կուտայ, սակայն իրականին մէջ անազդեցիկ է, բժիշկները երբեմն հիւանդներու պահանջին վրայ կը կիրարկեն այդ դեղը, գոհացում տալու համար անոնց փափաքին, պարզապէս հոգեբանական նկատումով:

Ցիչեալ դեղէն զատ, իբր օժանդակ դարման, կը գործածեն նաեւ ուրիշ բուժիչ եւ ուժական դեղեր:

ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁՈՒԹԻՒՆԸ՝ ձանձրոյթի, տխրութեան, սրտաբեկութեան, ուժաթափութեան, բարոյական տառապանքի եւ յուսահատութեան վիճակ մըն է, որ յառաջ կուգայ ծննդավայրի հեռաւորութենէն ու հոն կրկին վերադառնալու ջերմ բաղձանքէն:

Զուտ բարոյական այդ հիւանդագին վիճակը երբ երկար տեւէ, կրնայ ամենածանր հետեւանքներ ունենալ: Իր երկրէն հեռու ապրելու վիշտը կրնայ մինչեւ իսկ մահ պատճառել ենթակային: Հիւանդը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր ախորժակը, աւելի գէշ կը մարսէ կերածը, կը նիհարնայ, կը տկարանայ եւ անկարող կ'ըլլայ դիմադրելու պատահական ամենափոքր հիւանդութեան մը: Եթէ անկարելի է գործածել դեղերուն ամէնէն ազդեցիկը, այսինքն դէպի երկիր վերադարձը, պէտք է ջանալ հիւանդին համար ստեղծել հաճելի ժամանցներ, զբօսական պտոյտներ եւ մտային ու ֆիզիքական աշխատանքներ: Տեւական վշտին իբր հետեւանք եղող անսուաղութիւնը, անօթութիւնն ու հիւծումը անխուսափելիօրէն մահ կը պատճառեն: Եթէ իր կողմէ հիւանդը ջանք թափէ ուտելու եւ զօրացուցիչ ուտելիքներով սնանելու, հայրենաբաղձութիւնը կրնայ ի վերջոյ փարատիլ:

Ի սփիւռս աշխարհի ցրուած տարագիր Հայերն ալ հայրենաբաղձներ են առանց հիւանդագին վիճակի, անոնք սրտատրոփ կարօտն ունին իրենց երկրի օդին, ջուրին, չէն ու բարեբեր աւաններուն եւ նկարչագեղ բնութեան:

Արդեօք պիտի գա՞յ այն երանելի օրը, որ բոլոր Հայերը անխտիր կարենան վերադառնալ իրենց սեփական երկիրը Ուիլսընեան սահմաններով, զայն շէնցնելու, լծուելու շինարար աշխատանքի եւ իրենց բարոյական, նիւթական ու ֆիզիքական ամբողջ ուժը տրամադրելու իրենց հայրենիքին բարգաւաճման ու յառաջդիմութեան համար:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Տեղեկագիր

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԿԵԴՐ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ 1947Ի ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգերու Ընկերակցութեան Գաղթականներու Բարձր Քոմիսարիայի գործունէութեան դադարումով, Հայ Գաղթականներու Կեդրոնական Գրասենեակը 1947 Յունուար 1էն անցաւ Գաղթականներու Միջկառավարական Կոմիտէի թեւարկութեան տակ: Յուլիս մէկէն սկսեալ ան կը գտնուի Գաղթականներու Միջազգային Կազմակերպութեան հսկողութեան եւ նիւթական վարչութեան տակ, որ Մ. Ազգերու մարմին մըն է:

Վերջացող տարուան ընթացքին, Փարիզի գրասենեակը տուած է 1283 վաւերացուած վկայագիրներ, 598 տեղեկատուութեան վկայագիր եւ 169 վկայագիր որ զերծ կ ըկացուցանէ անձագիրի տուրքէ, ընդհանուր գումար 2.050 վաւերագիր:

Իր կարգին, Մարսիլիոյ գրասենեակը տուած է 331 վաւերացուած վկայագիր եւ 327 տեղեկատուութեան վկայագիր, ընդհ. գումար 658 վաւերագիր:

Երկու գրասենեակները միասին տուած են 2708 վաւերագիր որոնց 1947ը վճարովի եւ 761ը ձրի:

1414 վաւերացուած վկայագիրները հետեւեալ ձեւով կը բաժնուին:— 1344 ծննդեան վկայագիր, 124 օրէնքի մեկնութեան վկայագիր, 118 ազգութեան վկայագիր, 3 ամուսնութեան վկայագիր, 14 թարգմանութիւններ, 6 զանազան վկայագիրներ:

Վկայագիրները գլխաւորաբար հետեւեալ գործածութեանց համար խնդրուած էին —Ամուսնութիւն, հպատակութիւն, ընկերային ապահովագրութիւն, անձագրի նորոգութիւն կամ ստացում, ճամբորդութիւն, ամուսնալուծում, ժառանգութիւն եւայլն:

Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ ի նպաստ գաղ-

թականներու 171 միջամտութեան պարագայ ներկայացած է իշխանութեանց մօտ ։

Միեւնոյն ատեն Փարիզի եւ Մարսիլիոյ գրասենեակներուն մէջ զանազան տեղեկութիւններ եւ իրաւաբանական խորհուրդներ տրուած են, բերանացի կամ գրաւոր, 1505 գաղթականի ։ Երկու գրասենեակները միասին ընդունած են 5390 հոգի ։ 575 նամակներ ստացուած եւ 1026 նամակներ ղրկուած են ։

Անցնող տարուան ընթացքին 20 Հայկական Հանրային Միութեանց միջեւ բաժնուած է 1.024-308 ֆրանք, որ գոյացած է Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն եւ Միջկառավարական Կոմիտէն ալ տուած է գաղթականներուն 475.000 ֆր. ։ Այս գումարներէն 500 հազար ֆրանք տրուած է իբր նպաստ Փարիզի Աղքատախնամի Ընկերութեան Աթիյիի ծերանոցին համար, որ գնուած է 700.000 ֆրանքով Նանսէնեան դրոշմաթուղթի անցեալ տարուան հասոյթով ։ Միւս կողմէ, Կարմիր Խաչը ստացաւ 100.000 ֆրանք իր դարմանատան համար բժշկական գործիքներ գնելու, առաւել 400.000 ֆրանք եւս որ անոր տրըւեցաւ անցեալ տարուան Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն ։

Գաղթականաց գրասենեակին միջնորդութեան շնորհիւ այս տարի եւս «Գաղթականներու Օգնութեան Ընկերային Սպասարկութիւնը» Հայ Օգնութեան Մարմիններու տրամադրութեան տակ դրաւ կարեւոր քանակ մը նոր հագուստի որ բաժնուեցաւ կարիքաւոր գաղթականներու ։

Գաղթականաց գրասենեակը անցեալ տարի քննութեան ձեռնարկեց իմանալու համար գործունէութիւնը այն 20 հայկական ընկերութեանց որոնք կը նպաստաւորուէին Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն ։ Այս քննութիւնը ցոյց տուաւ որ այս հայ հանրայինհաստատութիւնները կանոնաւոր կերպով մօտ 750 հոգիի նպաստ տուած էին եւ մօտ 1400 հոգիի ալ պարբերաբար ։ Անոնց ծախսած ընդհանուր գումարն էր 5.123.000 ֆր. ։

1947ի ընթացքին, գրասենեակին տնօրէնը այցելած է Լիոնի, Վալանսի, Մարսիլիոյ եւ Նիսի հայկական գաղութներուն ծանօթանալու համար անոնց կացութեան եւ կարիքներուն ինչպէս նաեւ իմանալու համար թէ ինչ գործունէութիւն ունին հանրային այն մարմինները որոնց նպաստ կը յատկացուի Նանսէնեան դրոշմաթուղթի հասոյթէն ։

Վարչական թուղթերու կամ զանազան վկայագիրներու ստացումը դիւրացնելու նպատակով, կեդրոնական վարչութիւնը ներկայացուցիչներ նշանակած է Լիոնի, Վալանսի եւ Նիսի մէջ ։ Այս քաղաքներուն մէջ գտնուող հայ ազգային միութիւնները յանձն առած են իրենց ներկայացած խնդրանքները յղել Փարիզի կեդր. գրասենեակին ։

Այս տարուան ընթացքին, մօտ 4000 հայ գաղթականներ եւ ֆրանսական հպատակութիւն ստացածներ, Սուրիացիներ, Լիբանանցիներ եւ Իրանցիներ, հայկական ծագումով, որոնք Ֆրանսա կը բնակէին, թողուցին այս երկիրը հաստատուելու համար Սովետական Հայաստանի մէջ ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԱՏՐՈՒՇԱՆ» Կենիա Վարդանեանի յիշատակին, հրատ. Փարիզ 1947 ։

ՄԱՆՇԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

Նոր չէ Մանշի տակ փապուղի մը բանալու հարցը զոր վերարծարծեցին անցեալ շաբթու Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի երեսփոխանները ։ 150 տարուան հնութիւն մը ունի, եւ սակայն միշտ ալ յետաձգուած է տնտեսական, նիւթական եւ ռազմագիտական դժուարութիւններու հետեւանքով ։

Այդ նպատակին համար վաթսուն — եօթանասուն տարի առաջ կազմուած անգլիական եւ ֆրանսական ընկերութիւնները տակաւին գոյութիւն ունին եւ կը սպասեն յարմար առիթին ։ Անոնք միտք յոգնեցուցին եւ դրամ վատնեցին ծրագիրը իրականացնելու համար ։ Սկզբնաւորութիւն մըն ալ ունեցան, սկսելով ծովուն տակ, Քալէի եւ Տուվրըի առջեւ մէկ մէկ մղոն երկարութեամբ գետնուղի շինել ։ Թէեւ ֆրանսական եզերքի գետնուղին ծովուն տակ գացած է, սակայն անգլիականը կը դիմանայ տակաւին ։

Սկսելէ առաջ, Ֆրանսացի եւ Անգլիացի ճարտարագէտներ ուզեցին հաստատել թէ արդեօք անյաղթելի դժուարութեանց պիտի չհանդիպէին, փապուղիին շինութեան համար ։ Ծիրգ նեղուցին մէջ, ծովուն մակերեսէն 300 ոտքի չափ խորութեան մը վրայ կաւիճէ կրախաւ մը կայ, գրեթէ անթափանց, թէեւ բաւականին կակուղ ։ Այս խաւը 200 ոտք թանձրութիւն ունի, դիւրութեամբ կարելի է երկու փապուղի շինել, մէկը միւսին վրայ ։ Ճամբու փապուղիի եւ երկաթուղիի փապուղիի շինութեան համար, Ֆրանսացի ճարտարագէտ Անտոէ Գասրվան պատերազմէն քանի մը տարի առաջ ծրագիր մը ներկայացուց, անցեալ շաբթու Ֆրանսացի եւ Անգլիացի երեսփոխաններու խօսակցութեան ներկայ եղաւ ան ։

Բոլոր մասնագէտները համաձայն են որ մէկ կամ աւելի փապուղիի շինութիւնը արդի ճարտարագիտութեան համար ոչ մէկ դժուարութիւն կը ներկայացնէ ։ Ամէնէն լուրջ հարցը օդի նորոգութեան խնդիրն է ։ Բայց Գ. Գասրվան ունէր ծրագիր մը որով փապուղիին մէջի օդը կը պարպուէր եւ մաքուր օդով կը լեցուէր չորս վայրկեանը անգամ մը ։ Առաջարկեց որ 720.000 լիտր օդը տրուէր օդահան մեքենաներով ։ 150 տարի առաջ Մէթիեօ կ՚առաջարկէր մաքուր օդ ներմուծել ծխաններով՝ որոնք փապուղիէն դուրս պիտի ելլէին ծովու մակերեսի վրայ իւրաքանչիւր 100 եարտա հեռաւորութեան վրայ ։

Մանշի փապուղին այնքան հնութիւն ունեցող ծրագիրը եթէ դժուարութիւններու հանդիպեցաւ պատճառը, վերջին եօթանասնեակին, պէտք է վերագրել զինուորական իշխանութեանց ընդդիմութեան — մասնաւորաբար Բրիտանական, որովհետեւ Ֆրանսացիները նպաստաւոր նկատած են ռազմագիտական տեսակէտով ։ Անգլեւֆրանսական, եւ անգլեւգերմանական մրցակցութեան տեսակէտով մինչեւ վերջին պատերազմները, բնական է որ զինուորական քննադատներու կարծիքը գերակշռէին ։ Խնդիր է թէ հիմա ալ միեւնոյն ուժը ունի՞ն ։ 1930ին Լորտ Ուօլսըլէյ կ՚առարկէր թէ եթէ փապուղին շինուի «Անգլիան իբրեւ ազգ պիտի կըրնար բնաջնջուիլ առանց ազդանշանի, նոյնիսկ եթէ Անգլիան խաղաղ պայմաններու մէջ ըլլար» ։

Ժամանակի ընթացքին, բրիտանական զինուորական առարկութիւնները փապուղիին շինութեան դէմ ժամանակավրէպ դարձաւ ։ Եւ արդարեւ արդէն ժամանակավրէպ եղաւ ռմբաձիգ օդանաւին երեւան ելլելովը ։

Նշանակելի է որ մինչեւ իսկ ռազմագիտական առարկութիւններ չեղան վերջին վիճաբանութեանց ընթացքին ։ Խօսակցութիւնը դարձաւ գլխաւորաբար ծրագրին ելմտական, տնտեսական եւ արհեստագիտական խնդիրներու շուրջ ։

Եթէ նոյնիսկ բրիտանացի ներկայացուցիչները համաձայնին ֆրանսական տեսակէտին հետ թէ փապուղին պէտք է շինուած ըլլար շատոնց ի վեր, անոնք պիտի դիմագրաւեն տակաւին բրիտանական նախապաշարումը ։ Եւ ամէն նախապաշարումի պէս, այս ալ աւելի շատ յուզական է քան տրամաբանական ։

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

Մեր երիտասարդները Յունուար 17ին կազմակերպած էին ընկերահամակրական խնջոյք մը ։ Սրահը լեցուած էր կանուխէն, նոյն իսկ Լիոնէն, Տէսինէն, Վիէնէն եւ Վալանսէն ընկերներ ու բարեկամներ փութացեր էին քաջալերելու Նոր Սերունդի տղաքը ։

Օրուան նախագահը ընկեր Աբրահամեան հակիրճ բառերով հանդէսը բացուած յայտարարեց ։ «Մշակ բանուորը» յաղթական ու խանդավառ թնդացուց սրահը ։

Սեղանապետ ընտրուեցաւ Գ. Մ. Ճիրմէճեան որ շատ հաճելի կերպով վարեց խնջոյքը ուր երգն ու պարը իրարու յաջորդեցին փնքնաբուխ եւ սրտագին ։

Տէսինի Նոր Սերնդականներէն ընկեր Ա. Փափազեան իր մաքուր եւ գեղեցիկ հայերէնով խրախուսեց ընկերները, արժանանալով բուռն ծափերու, իսկ ընկեր Ա. Պօյաճեան օրուան պատշաճ բանախօսութեամբ մը բացատրեց նոյնահաս երիտասարդութեան պարտականութիւնները եւ այն ակնկալութիւնները որ ունինք իրենցմէ՝ ծառայելու համար իրենց կարմին մեր ժողովուրդին ։ Շեշտեց ի մասնաւորի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդին ծագումը եւ կտրած ճամբան այնքան քիչ ժամանակի ընթացքին, ու մաղթեց կորով ու յարատեւութիւն յառաջդիմելու իրենց ընտրած գեղեցիկ ճամբուն վրայ ։

Երեկոյթը մինչեւ ուշ ատեն շարունակուեցաւ նոյն ոգեւորութեամբ, ազգ. երգերով ու պարերով, հանդիսականները պահելով ջերմ մթնոլորտի մը մէջ գոհ ու խանդավառ ։

Այս առթիւ եղան նուիրատուութիւններ զանազաններու կողմէ ։ Յ. Պօյաճեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

—

GUIDE PRATIQUE DE LA NATURALISATION FRANÇAISE: Par Henri Mayeux et Jean H. Krailsheimer Preface de Marcel Pages. որ կը պարունակէ պայմանները, խնդրագրի պատճէններ, պահանջուած փաստաթուղթերը, մեկնաշնորհի պարագաները, եւայլն ։ Edition Réalité, 4 rue Cochin, Paris : Գին 150 ֆրանք, Franco 172 ֆրանք ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Փիլիսոփայութիւնը կէտագրութիւն է ։ Մեկնակէտ, քննակէտ ու յենակէտ ։ Տիեզերք, երեւոյթ, ճշմարտութիւն ։ Փիլիսոփայական կաբաւանը ինկեր է ճանապարհ, տիեզերքին խորհրդածալ փէշերը բռնած, բայց հազիւ թէ քանի մը քայլ առած, հաներ է իր մէջքէն երկար, հաստ մկրատ մը ու բաժներ է զայն երկուքի — նիւթ եւ հոգի ։ Ուրիշ մը, աւելի քան ահաւոր ու վայրագ, հսկայ սուր մը մխեր է անոր կուշտին, փոեր է զայն դիապաստ ու արիւնաթաթախ, գետին, յետոյ արիւնոտ թեւերը պարապութեան երկարած, աղաղակէր է յուսահատ,

— Դուն ոչինչ ես.... ։ Զունիս աչք, որ տեսնես, չունիս ականջ, որ լսես, չունիս ձեռք, որ օգնես ։ Չէութիւն, չգոյութիւն, նիրվանայ .... ։

Մինչդեռ տիեզերքը ոչինչէն ձերբազատ, աւերը անհունին մէջ մխրճած, գոյապատճառ իրականութիւն է ։ Նիւթ եւ հոգի կը կազմեն անոր անբաժան, էախառն գոյացութիւնները ։ Նիւթը այնքան նման է եւ մօտ հոգիին, որչափ հոգին՝ նիւթին ։ Մին առնել եւ միւսը ձգել, անհեթեթ երկուութիւն է, որովհետեւ անոնք բնատարր, բնածին միութիւններ են ։ Ստեղծագործութիւնը՝ գեր - էակի մը, որ մի է ։ Այլապէս, անոնք, կըտաղած գազաններու պէս իրարու դէմ պիտի ելլէին, զիրար պիտի յօշոտէին, անլուր վայրագութեամբ ։ Քաոսէն ծնածը պիտի վերադառնար քաոսին ։

Ոչ, ոչ.... ։ Ապացոյց՝ բնութեան երեւոյթներն ու կրկներեւոյթները — լոյս, թրթռացում, շարժում, կեանք ու մահ ։ Բայց ինչքան համաչափ, համընթաց թաւալում, օրինակուած շղթայի մը մէջ, որուն մի մասը թաղուած է անյայտին խորը ։ Վերցնել օղակներէն անտեսանելին, քըքըել, վերլուծել զայն, ու թաքուն օրէնքները մտահայեցութեան ենթարկել, դա գիտութիւն է ։

Տիեզերքը ուսումնասիրելի, հետազօտելի մարմարիոնի զանգուած մըն է, որուն գիտութիւնը կուտայ ձեւ եւ արժէք ։ Գիտութիւնը չստեղծեր, այլ իրերու ներքին էութիւնը կ՚առաջնորդէ դէպի լոյս աշխարհ ։ Ան գիւտ չէ, ոչ ալ՝ հրաշք, այլ հնարք ու հանճար ։ Իսկ ագիտութիւնը հին Եգիպտացիներուն պատմական կատուն է, որուն վրայ նետ արձակելը խստիւ արգիլուած էր ։ Բայց Գարսիկները իրենց յառաջապահ զօրքերուն ձեռքը մէկ մէկ կատու տուած, նախապաշարեալ բանակին վրայ արշաւեցին ու յաղթեցին ։ Այո, կատուն առիւծին թաթերուն տակ՝ անզօրութիւն, իսկ առիւծը՝ բնութեան շղթայակապ օղակները նուաճող զօրութիւն ։

Որոնումներու այս խորախորհուրդ կարաւանը մինչեւ ո՞ւր տանիլ ։ Ահ, մարդկային հոգին, գետերէն եւ առուներէն ջուր խմած, բայց դեռ ծարաւի, կը տենչայ հասնիլ այն մեծ աղբիւրին, որ ճշմարտութիւնն է ։ Ան ստեղծագործութեան թանձրածալ վարագոյրին ետին քաշուած, կը ճգնի արարիչը գտնել ու ճանչնալ ։ Բայց.... ։

— Ո՞վ ստեղծեց այդ Արարիչը ,
— Անշուշտ ուժ մը գերբնական,
— Այդ ո՞ւժը ...
— Ուրիշ մը,
— Այդ ուրի՞շը ...
— Ուրիշ ուրիշ մը ։

Օ, յաւիտենականօրէն երկարաձիգ հարցական ուղիներ... Ո՞ւր կը տանիք զիս ։

Երկուքէն մէկը ։ Այդ փնտռուած վերջին օղակը, ինք ալ իր կարգին կամ ստեղծագործութիւն է եւ կամ.... ։ Ուրիշ ի՞նչ կրնայ ըլլալ, եթէ ոչ՝ անստեղծ գոյութիւն ։ Այո, մենք կ՚իյնանք ճանապարհ, առաջին հարցումովն իսկ այդ ի՞նչը ընդունած ու հաստատած անոր ։ Դա Աստուած է, մի եւ անբաժանելի, սկզբնասկիզբ միութիւն, որուն պաշտամունքը՝ ինքը կրօնք է ։

Օ, այդ կրօնքը... միեւնոյն խարիսխին վրայ ո՜րքան սքանչելի տաճարներ եւ հրէշային յիմարանքներ կառուցուած են ։

Քրիստոնէութիւնը նման է անհիւթ տաճարի մը, որուն գեղակերտ որմերուն վրայ, հիմնադիրը ցաներ է հրաշագեղ նկարներ, լոյսի եւ բոյսի երկնաքանդակ ծաղիկներ ։ Բայց ուսքերը բոլորովին գետնէն կտրեր, նիւթին գոյութիւնը ուրացեր եւ իր հաւատացեալները մոլորեցուցեր է անհեթեթ վարդապետութեամբ ։ Ատել մարմինը, փառաւորել հոգին միայն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 24ԻՆ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Լաթվիոյ ընտրութեանց մէջ քուէներուն 81.71 առ հարիւրը շահած են ոչ-համայնավարները: Ընտրողներուն 99 առ հարիւրը քուէ տուած էր :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ 12 ԳԻՏՈՒՆՆԵՐ մտերս ժողով մը պիտի գումարեն որպէսզի ձեւեր գտնեն տոլարի խնայողութեան համար: Օրակարգի վրայ պիտի ունենան հետեւեալ յանձնարարութիւնները կամ գիւտերը — բոլորովին նոր ուտելիք մը շատ աժան. նոր օճառ մը որուն մէջ բնաւ ճարպ չկայ. նոր տեսակ «բամպակ» մը որ բամպակ չէ բայց անոր չափ դիմացկուն. նոր «կաշի» մը որ կենդանական չէ, նոր տուներ որոնց համար աառաղձ պիտի չգործածուի: Եւ ուրիշ շատ մը նորութիւններ՝ յանուն խնայողութեան :

ԻՐԱԳԻ ծերակոյտին նախագահը յայտարարեց որ իր պաշտօնէն հրաժարած կը նկատէ վարչապետը — որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի — որովհետեւ ստորագրած է նոր դաշնագիր մը Անգլիոյ հետ :

ԼԵՀԱԿԱՆ զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց երեք Գերմանացիներ որոնք խժդժութիւններ կատարած էին Լեհաստանի մէջ: Հինգէն 15 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան տասներեք ուրիշ չարագործ Գերմաններ :

Պ. ՀԱՐԸԼՏ ԼԱՍՔԻ, Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան յայտնի տեսաբանը, յայտարարեց թէ ինք կը հաւատայ որ Ռուսիա աշխարհակալ ձգտումներ չունի եւ կը ջանայ պարզապէս ապահովել իր սահմանները: Ամերիկան ալ միեւնոյն բանը ըրած է՝ իր անկախ բլլալէն ի վեր, բսաւ Լասքի: Չեմ հաւատար նաեւ որ Ռուսիա կ'ուզէ համայնավարութիւնը պարտադրել բոլոր ազգերուն, բայց «պիտի ուզէի որ մեր կուսակցութիւնը օրինակ առնէր համայնավարներու եռանդէն »:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պաշտօնական օրկանը Օսէրվա-թորէ Ռօմանօ, խմբագրականով մը դիտել կու տայ որ եթէ Ռուսիա իսկապէս պատերազմ չուզեր, պէտք է օգտուի բանակցելու ներկայ պատեհութենէն :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Մոսկուայի « Փրավտա »յին, Չինաստանի համայնավարները կռիւը կը շահին բոլոր ճակատներուն վրայ: Կառավարական ուժերը պաշտպանողականի վրայ են միշտ եւ ամերիկեան օժանդակութիւնը որեւէ օգուտ չունի: Մանչուրիոյ նահանգին 90 առ հարիւրը կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը: « Փրավտա », կ'ըսէ որ Չանկ Քայ Շէքի կառավարութիւնը բռնական զօրաւոր է տակաւին ունի 7 միլիոն զինուոր՝ երկու միլիոնի դէմ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Ալպանիա զինուոր կը համախմբէ հելլէնական սահմանագլուխին վրայ, Քոնիցայի ճիշդ դիմացը, Լէսքովիչի եւ Շքուրտիլի միջեւ: Ալպանիական արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը ըսաւ որ իր կառավարութիւնը «չի ճանչնար» պալքանեան յանձնաժողովին տեղեկագիրը որուն մէջ ամբաստանութիւններ կան Ալպանիոյ դէմ: Այդ յանձնաժողովը «գոյութիւն չունի, ապօրինի է եւ անհամապատասխան է Մ. Ազգերու Ուխտին, ըսաւ պաշտօնատարը :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դէմ պատերազմող 18 մանր պետութիւնները տասը միլիառ տոլարի պատերազմական հատուցում մը պիտի պահանջեն : Այս մասին խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի Պրիւքսէլի մէջ: Պելճիքայի կառավարութիւնը արդէն պատրաստած է ընդհանուր տեղեկագիր մը որ պիտի քննուի :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը Պ. Մոլոթով կիրակի օր Քիէվի մէջ Ուքրանիայի «անկախութեան» 13րդ տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ Ռուսիա խաղաղասէր քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ: Մենք ուրիշ նպատակ չունինք, ըսաւ Մոլոթով: Նիւ Եորքէն կը տեղեկացնեն թէ ըմբոստութիւն ծագած է Ուկրանիայի հարաւային նահանգներուն մէջ: Ըմբոստներուն թիւն է մօտաւորապէս կէս միլիոն : Միեւնոյն աղբիւրէն կը հաղորդուի որ ընդհանուր պատրաստութիւն ... հրատարակելով պաշտօնական ... Վարկա որ վերջերս գիրք մը հրատարակելով պաշտպանած է Ռուսիոյ եւ արեւմտեան երկիրներու գործակցութեան տեսակէտը եւ չէ մոռցած յիշեցնելու որ դրամատիրութիւնը տագնապի մէջ չէ:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Պերլինէն ստացուած տեղեկութեանց ռուսական իշխանութիւնները սկսած են ամրացնել գերմանական եւ լեհական սահմանագլուխը: Համաձայնիփոցտամի դաշինքին, այս վերջինը առժամեայ բնոյթ պիտի ունենար : Բայց 1945էն ի վեր տեղի ունեցող խորհրդաժողովներուն մէջ, Մոսկուայի կառավարութիւնը ամէն անգամ դիտել տուած է որ ներկայ սահմանագիծը վերջնական է: Ուշագրաւ կը նկատուի որ ամրութիւնները կը շինեն Ռուսերը բանակին ճարտարագէտներու հսկողութեան տակ : Գիծը կ'երկարի Շթէթինէն մինչեւ Գրէսլաու: Աշխատաւորները Լեհեր չեն, այլ Գերմանացիներ՝ ռուսական գօտիէն: Ներկայ ամրութիւնները շատ օգտակար պիտի ըլլան այն պարագային երբ Ռուսիա պատերազմի բռնուի Պալքաններուն եւ Փոքր Ասիոյ մէջ :

Տարեկան պարահանդէս

Թր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ. 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԵՐՆԱՆ ՊՈՒՑՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլվար Օտտոյի Թ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ. կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները: Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ : Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց — Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ

15 Փետրուար, Կիրակի օր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ — Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բ...էք Ռոտոսթոցի Թովմաս Գր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կինը անունը Լուսինիա, զաւակները՝ Աննիկա. Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեանները եւ կամ Ֆէսճեանները, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ: Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին — Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան: Ուլիցա «Ադանաս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա : Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպելզայն:

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն : Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ:

Մուտք 100 — 300 Ֆրանք :

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ Միութիւնը ծրագրած է սարքել Հայ եւ Ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած նոր փառատօն մը որ տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ Ապրիլ 18ին, կիրակի կէսօրէ վերջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ընկեր ԿԱՐԱՊԵՏ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ
Ամուսնացած
Պոլիս 10 Յունուար, 1948 Տէքին

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ :

ՌՈՄԱՆ.—Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը վաղը չորեքշաբթի, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը վաղը փրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ:

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու: Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ :

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ս. ժազով:

Մուտքը 40 եւ 60 Ֆրանք :

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեն.— Քավայեօնէն Պ. Յակոբ Փափազեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր Գ. Քիւլահեանի, Ափթ.

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթունեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունենալու, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր :

ԿՕՇԻԿԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԸ

Արհեստի ծանօթ, մեծաքանակի վաճառորդներուն, մեծ տուներու, բազմաթիւ մասնաճիւղերու Prix-Uniquesներու, յաճախակի այցելու, կօշիկի փոքր ու մեծ առեւտրականներու, շրջուն վաճառորդներու հետ մօտէն շփում ունեցող մը

ԿՈՒԶԷ ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ

եւ (կանանց, երախաներու եւ այրերու) կօշիկի վերաբերեալ ամէն կարգի նիւթերու համար ստանձնել ներկայացուցչութիւնը Փարիզ եւ շրջաններուն համար :

Դիմել՝ TALOPP HENRI
16 Rue Montgolfier, Paris (3), Հեռ. Turbigo 74-54

Իսկի Հայերու ժամադրավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-03

Հայրենակից, կեանքէ թարմացնելու համար կ'ուզե՞ս լաւ օդի խմել, դիմէ վերի հասցէին, ուր ընտիր ապրանքներով համեմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի:

ՄԻԱՅՆ ԱՍ ՉԷ

Աղւոր սրահը ձեր տրամադրութեան տակ է, պայմանաւ որ 8 օր առաջ անձամբ, հեռախօսով լուր տալ, հարսանիքի, մկրտութեան, նշանտուքի եւ ամէն տեսակ հանդէսներու համար, կը հարթայթեւք նոյնպէս պէտք եղած ըմպելիները, խղճամիտ գիներով :

Տէր եւ Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր հանճամեակը եւ ...
ցած արդար համբաւի մը,
... է գոհացնելու իր ամէնէն դըժ-
...ուարահաճ յաճախորդները իր համադամ
կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով
Հեռաձայն TRI 31 - 62
24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, Վեցամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 28 Janvier 1948 Չորեքշաբթի 28 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5251-Նոր շրջան թիւ 860

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՆՄ՛ԼԸ ԻՆԿԱՄ...

Հետաքրքրական է, որ իրենց սանձարձակ կատաղութիւնը մեզի դէմ համայնավարներն ու իրենց ուղեկիցները այս անգամ կ'արտայայտեն՝ «Թուրք» եւ «թրքական գործակալ» բառերը նետելով մեր հասցէին։

Ատեն մը, Ստալինի եւ Հիթլէրի բարեկամութեան շրջանին, կ'աշխատէին մեզ վարկաբեկել՝ կոչելով մեզ «անգլիական գործակալներ»։ Իսկ երբ Հիթլէր յարձակեցաւ Սովետական Ռուսիոյ վրայ, մենք ալ մէկ օրէն միւսը համայնավար մամուլի մէջ դարձանք «Նացիներ» կամ «Հիթլէրական գործակալներ»։

Այժմ ալ մենք «թրքական գործակալ» ենք եղեր յանկարծ։ Հարկաւ, այս զրպարտութիւնները կ'ըլլան մեզ վարկաբեկելու դիտաւորութեամբ եւ այդ զրպարտութիւններն ալ կը փոխեն՝ նայած ժամանակին եւ պայմաններուն։

Սակայն, ո՞վ չի գիտեր, թէ համայնավարներու «գեղեցիկ» յատկութիւններէն մէկն ալ այն է, որ իրենց հակառակորդներու վզին մէջտեղ կ'աշխատին փաթթել իրենց իսկ գործած յանցանքները, այսինքն՝ անոնց կը վերագրեն այն, ինչ որ իրենք կ'ընեն կամ ըրած են։

Ըլլալով Մոսկուայի գործակալներ՝ հայաստանի համայնավարները կամ «յառաջդիմականները» եղան նաեւ հիթլէրական գործակալներ, երբ Ստալին բարեկամ էր Հիթլէրին (ապացոյց՝ «Լրաբեր»ի թիւերը 1939ի օգոստոս 23էն սկսած մինչեւ 1941ի յունիս 22)։ Եղան նաեւ քեմալական Թուրքիոյ գործակալներ, երբ Խորհրդային կառավարութիւնը Թուրքիոյ Դաշնակիցն էր 1920էն սկըսած մինչեւ վերջին պատերազմը։

Արդարեւ, թրքական գործակալներ եղող հայաստանի համայնավարներն էին, որ 1920ին սարքեցին մայիսեան ապստամբութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ եւ այդ ապստամբութեան միջոցով քայքայեցին հայկական բանակը։

Թուրքիոյ դաշնակից ռուս եւ հայ համայնավարներն էին, որ 1920ի սեպտեմբերին դրդեցին քէմալական Թուրքերը արձակելու Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ եւ անոնց հետ միասին վերջ տուին անոր անկախ գոյութեան՝ բաժնելով անոր հողերը իրենց միջեւ։

Թուրքիոյ դաշնակից ռուս եւ հայ համայնավարներն էին, որ 1923ին Լօզանի մէջ օգնեցին քէմալականներուն թաղելու թրքահայ դատը։ Թուրքերու ջերմ բարեկամ հայաստանի համայնավարներն էին, որ տարիներ շարունակ իրենց մամուլի մէջ պաշտպանեցին Թուրք ջարդարարները եւ հայկական ջարդերու մեղքը ջանացին ձգել Դաշնակցութեան վրայ։

Նոյն Թուրքերու պաշտպան հայաստանի համայնավարներն էին, որ երկար տարիներ բուռն պայքար մղեցին նոյնիսկ Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներու առթիւ կատարուած հոգեհանգիստներուն կամ պարզ յիշատակութիւններուն դէմ։

Եւ ահա այսօր այդ մարդիկը, մոռնալով թրքական գործակալի իրենց շատ մօտաւոր անցեալը, կը յանդգնին իրենց մամուլի էջերէն մեզ կոչելու թրքական գործակալներ։ Բարեբախտաբար, եթէ իրենք մոռցած են իրենց դեռ այնքան թարմ անցեալը, հայ ժողովուրդը մոռցած չէ եւ չի կրնար երբեք մոռնալ, մանաւանդ որ անոնք այսօր ալ տակաւին Մոսկուայի գործակալներն են եւ վաղը, շնորհիւ Մոսկուայի, կրկին կրնան հարկադրուիլ թրքական գործակալի ալ պաշտօն կատարել։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները երկուշաբթի օր Հայֆայի մէջ գրաւեցին բնակարան մը որ զինուորական բանակատեղիի մը վերածուած էր։ Մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք գրաւեցին եւ ձերբակալեցին 23 Արաբներ։ Պիրշէպայի մէջ երեք Արաբներ սպաննուեցան։ Երեք Հրեաներ վիրաւորուեցան երբ Արաբները օդը հանեցին երկու տուներ։

Երիտասարդ Եգիպտացիներու կուսակցութեան ղեկավարը, յայտարարեց որ մօտ օրէն Պաղեստին պիտի երթայ քննութիւններ կատարելու համար թէ «ուր կարելի է հարուածային ճակատ մը՝ Թել Ավիվի վրայ յարձակելու համար։

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ Անգարայի մէջ յանկարծամահ եղաւ զօրավար Քեազիմ Գարապէքիր։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՃՈՒՏԵՐԸ

Տեսարան՝ Ֆրանսական վարժարանի մը առաջին դասարանը։

Վարժուհին կը հրամայէ.

— Գծեցէք Միացեալ Ազգերու դրօշակները․․

Կէս ժամ վերջ աշակերտները կը ներկայացնեն իրենց գծագրութեան տետրակները։

Վարժուհին կը քաշէ մանչուկի մը ականջէն։

— Այս ի՞նչ է, ես քեզի ի՞նչ ըսի, դուն գծեր ես... պատասխան տուր, շուտ ...

Մանչուկը կը կարմրի, կը ճերմկի եւ կը պատասխանէ.

— Օրիորդ, ես հայ եմ... ասիկա մեր եռագոյնն է, մնացածները ինծի՞ ինչ ...

×

Նորէն դասարանի մը մէջ է որ տեղի կ'ունենայ պատմութիւնը։

— Դուն ի՞նչ ես, կաթոլի՞կ ես թէ բողոքական ...

— Օրիորդ, ես ո՛չ կաթոլիկ եմ, ոչ բողոքական ... Հայ եմ եւ Դաշնակցական ...

★

Տասնըհինգ տարեկան չկայ մեր փոքրիկ հայորդին։ Բաներ մը իմացեր է «դիմացի ճակատին» բամբասանքներուն մասին։ Իմացեր է մանաւանդ որ Դաշնակցութիւնը ամենազօր է, ամենակալ եւ ամենատէր։

Ու ահաւասիկ պատրաստեր է զաւեշտ մը — հեռաձայնի պատմութիւն։

— Ալօ, ալօ, դուք ո՞վ էք.

— Այստեղ Թրումընի դրասենեակն է... դո՞ւք։

— Հոս Դաշնակցութեան կոմիտէն է... Նախագահին ըսէք որ հեռաձայնի դլուխը անցնի ... կարելի չէ։

— Ի՞նչպէս թէ կարելի չէ, կանչեցէք եւ շուտ... Ալօ, դո՞ւք էք Պ. Թրումըն, կը հրամայեմ որ սա...

— Շատ լաւ, ինչպէ՞ս կարելի է մերժել ..

— Ալօ՛, Պ. Էթլին կ'ուզեմ

— Զբաղած է ...

— Զբաղած մզբաղած չեմ հասկնար, կանչեցէք ...

— ...

— Ալօ՛, Պ. Էթլի, այստեղ Դաշնակցութիւնն է... կը պահանջեմ որ ...

— Անմիջապէս... դուք երբ բան մը ուզեցիք որ մենք մերժենք ...

×

Այսպէս են Դաշնակցութեան ճուտերը — խելացի, տաքիմ, հայրենասէր ու մանաւանդ սրամիտ։

Իրենց հայրերը բամբասողներուն ականջը խօսի։

ՃԱՆԿ

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը գրեն մեզի — Դեկտեմբեր 24ին մեծ շուքով տեղի ունեցաւ յունական ծխական եկեղեցիի նորընտիր արքեպիսկոպոսին գահակալութեան հանդէսը։ Հրաւիրեալներու կարգին կար նաեւ Կիպրոսի Առաջնորդը Ղեւոնդ եպ. Չէպէեան որ ջերմ բառերով շնորհաւորեց արքեպիսկոպոսը եւ երկարօրէն բացատրեց հին Յունաստանի եւ Հայաստանի քաղաքական ու կրօնական սիրալիր յարաբերութիւնները։ Նորընտիր գահակալը պատասխանեց սիրալիր շեշտով եւ գնահատեց երկու քոյր ժողովուրդներու եղբայրակցութիւնը։ Թարգմանի պաշտօն կատարած է ծանօթ պատմաբան Պ. Նուպար Մաղաքեան։ Տեղական թերթերը նկարագրելով հանդէսը, լայն տեղ տըւած են մեր եպիսկոպոսին խօսքերուն։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ այս տարի պիտի տօնէ Փրակայի համալսարանի 600ամեայ տարեդարձը։ Չեխոսլովաքիոյ խելացի եւ ուսումնատենչ արքան Կարոլոս Դ. 1348ին հիմնած է առաջին համալսարանը։ Նախապէս երկու բաժին ունէր մէկը չեխական, միւսը գերմանական։ Յետոյ իրարմէ բաժնուեցան։ Զանազան համալսարաններ ներկայացուցիչներ պիտի ղրկեն տօնին մասնակցիլ։ Չեխիոյ Հայերը հրաւիրուած են մասնակցելու դարադարձի հանդիսութեան։

Ֆրանքին արժեզրկումէն ետք

Վարչապետ Շուման երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացուց նոր օրինագիծ մը որ կը տրամադրէ արտօնել մետաղ ոսկիի ազատ վաճառումը Ֆրանսայի կամ գաղթավայրերուն մէջ։

Այդ օրի ադծին վաւերացումին հետ սերտօրէն կապ ունի, բնականաբար, թղթադրամին արժեզրկումին մասին տրուած որոշումը որ արդէն մեծ իրարանցում յառաջ բերած է ելմտական, ինչպէս նաեւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ։

Երկու տեսակ ֆրանք ունենալու կառավարական որոշումէն դժգոհ են ընկերվարականները որոնց խորհրդարանական խմբակցութիւնը երկուշաբթի օր բացառիկ նիստ մը գումարելով քննադատեց ներկայ օրինագիծը որ «ոչ կեդրոնական բնոյթ չունի եւ ցաւալի թիւրիմացութիւն մը ստեղծած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ»։ Այդ թիւրիմացութիւնը, գիտել կուտան ընկերվարական աղբիւրները, կրնայ տխուր հակազդեցութիւն մը ունենալ արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու մասին Անգլիոյ արտաքին նախարարին կողմէ եղած անցեալ շաբթուան առաջարկին վրայ։

Խորհրդարանական խմբակցութեան երկրորդ ժողովին պիտի մասնակցին դահլիճին ընկերվարական անդամները որոնք, ի նպաստ քուէ տուած են ելմտական նախարարին նոր օրինագծին։ Ամէն պարագայի, սակայն, հաւանական չէ որ ընկերվարականները շատ առաջ տանին իրենց ընդդիմութիւնը, այլապէս, եթէ մերժեն քուէարկել, հետեւանքը պիտի ըլլայ դահլիճին տապալումը եւ քաղաքական ծանրակշիռ տագնապ մը։

Ելմտական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ նոր օրինագծին յաջողութիւնը կախում ունի այն ընդունելութենէն որուն պիտի արժանանայ ան մանր դրամատիրական խաւերուն մէջ։ Կառավարութիւնը կը սպասէ որ ժողովուրդը հրապարակ հանէ եւ վաճառէ իր «մէկ կողմ դրած» ոսկիները։ Ընկերվարականները կ'առաջարկեն որ այդ տեսակ վաճառումէ մը գոյացած շահը ստանայ պետական գանձը։ Այս առթիւ տարակոյս կը յայտնուի որ գիւղացին կամ մանր առեւտրականը բաւական աչափ վստահութիւն ունենայ եւ «ձեռքէ հանէ» իր ոսկիները քանի որ, համաձայն ներկայ օրէնքին ազատ է ոսկիին կամ տոլարին վաճառումը, բայց ամէն մարդու իրաւունք չէ տրուած զայն գնելու։

Իրականին մէջ ոչ թէ երկու տեսակ ֆրանք կայ հրապարակին վրայ, այլ չորս տեսակ — Ա. — Այն ֆրանքը զոր կարելի է օգտագործել կարգ մը կենսական նիւթերու ներածումին համար։ Բ. Այն ֆրանքը որուն արժէքը նոյնական է օտար մեթաղրամներու արժէքին։ Գ. — Այն ֆրանքը որ բոլորովին ազատ է եւ յատուկ է ոչ առեւտրական ներածումներու համար։ Դ. — Այն ֆրանքը որ գործածելի է պետութեան կողմէ, ներածուած ապրանքներու վճարումին համար։

Ֆրանքին ներկայ անկումը ամէնէն աւելի իրարանցում պատճառած է Անգլիոյ մէջ։ Ելմտական նախարարը, Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, երկուշաբթի օր խորհրդարանին ներկայանալով, ըսաւ թէ Անգլիա երբեք նպատակ չունի սթերլինը արժեզրկելու, բայց «ստիպուած ենք կարգ մը նախազգուշական քայլեր առնելու»։ Նախարարը եւ կարօտէ բացատրեց թէ ինչ խորհրդակցութիւններ ունեցած էր Ֆրանսացի իր պաշտօնակիցին հետ։ Բացատրեցինք Ֆրանս. կառավարութեան թէ մենք հակառակ չէինք որ ֆրանքը արժեզրկուէր, բայց թելադրեցինք միաժամանակ որ «ազատ շուկայի» դրութեան մասին որոշում չտրուէր։ Երբ մեր առաջարկը չընդունուեցաւ, թելադրեցինք որ գոնէ ազատ շուկան հաստատուէր միայն ելմտ. գործողութեանց համար։ Դժբախտաբար չկրցանք համոզել զիրենք։ Ֆրանսական որոշումի հետեւանքը ցաւալի է մեզի համար, բայց եւ այնպէս մենք մեր կարելին պիտի ընենք որ ներկայ տարակարծութիւնը որեւէ ձեւով չանդրադառնայ մեր երկու երկիրներու փոխ յարաբերութեանց վրայ։ Վստահ ենք որ Ֆրանսական կառավարութիւնը եւս միջոցներ ձեռք պիտի առնէ որպէսզի ֆրանքին արժեզրկումը պատճառ մը չդառնայ որ սթերլինն ալ արժեզրկուի օտար շուկաներու վրայ»։ Պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցադրումին, Սըր Սթէֆըրտ ըսաւ որ կառավարութիւնը գործնական քայլեր պիտի առնէ սթերլինին ներկայ գինը պահելու համար։

★ Ֆրանքին արժեզրկումը ընդհանրապէս լաւ ընդունելութիւն գտած է այն երկիրներուն մէջ որոնք ֆրանսական արտադրութիւններ կը գնեն։ Միայն Ամերիկայի մէջ է որ վախ կը յայտնուի թէ արժեզրկումին հաւանական հետեւանքները տխուր հակազդեցութիւն մը ունենան Եւրոպայի օգնութեան ծրագրին գործադրութեան վրայ։

★ Երկուշաբթի օր «ազատ շուկայ»ի մէջ տոլարը կ'արժէր 332 ֆրանք, սթերլինը 850 Ֆր. եւ ֆրանսական Նափոլէոնը 3700 ֆրանք։ Ահաւասիկ սակարանին մնացեալ գիները — 100 հոլ. ֆլորին 8100 Ֆր., 100 պելճ. ֆրանք՝ 490 Ֆր., հա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայկական Դատը
Նոր տարուան սեմին վրայ

Նոր Տարիի սեմին վրայ, երբ հաշուեյարդարի կը նստինք՝ քննելու համար վերջացող տարուան ընթացքին պատահած դէպքերը հայ կեանքին մէջ, ամէնէն առաջ մեր մտքին առջեւ կը ներկայանայ Հայկական Դատը ։

Սփիւռքի հայութեան համար չկայ ուրիշ աւելի հրատապ խնդիր քան Հայաստանի սահմաններուն ընդարձակումը։ Այլ խօսքով Միացեալ Հայաստանի իրականացումը ։

Հայութիւնը այսօր ամէն կողմ սրտատրոփ կը սպասէ այդ գեղեցիկ օրուան։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ամբողջ քառորդ դար չդադրեցաւ Միացեալ եւ անկախ Հայաստան պահանջելէ, երբ մարդիկ, հայրենիքէն մինչեւ հեռաւոր գաղութները, նահանջողական եւ պարտուողական ոգիէ տարուած սարկամտօրէն կը համակերպէին կատարուած իրողութեան եւ ցը-նորք կը մկատէին մեծ Հայաստանը ։

Վերջին պատերազմը իր աշխարհաւեր ցընցումներու շարքին, սարսեց նաեւ մեր սարկամիտները, որոնք հասկցան վերջապէս թէ «հայկական չարաբաստիկ դատը» չէր լուծուած դեռ։

Ու երբ զէնքերը լռեցին, հայ ժողովուրդին մէջ մեծ յոյսեր ծագեցան թէ վերջապէս Հայկական Հարցն ալ պիտի դրուի դիւանագիտական սեղանին վրայ՝ գտնելու համար իր արդար լուծումը ։

Նոր պատերազմին Հայերն ալ բերած էին իրենց զոհաբերութեան բաժինը։ Դաշնակիցներու յաղթանակին Հայն ալ խառնած էր իր արիւնը։ Ֆրանսական բանակին տուած էինք մեր երիտասարդութեան ծաղիկը, 7—8000 հոգի, Լիբանանէն ու Սուրիայէն բազմաթիւ հայրենակիցներ կամաւոր արձանագրուած էին հողատար պետութեան ազատարար բանակին։ Ամերիկայի հայութիւնը տրամադրած էր 20.000 զինուորներ, որոնք կռուեցան Ֆրանսական ճակատէն մինչեւ Փիլիբեան կղզիներն ու Ճափոն։ Ու մանաւանդ մեծ եղած էր զոհողութիւնը Խ. Իշխանութեանց հպատակ Հայերուն, որոնք շուրջ 300.000 զինուորներ տուած էին կարմիր բանակին, բազմաթիւ զօրավարներով ։

Այս բոլոր զոհողութեանց վարձատրութիւնը իրաւամբ կը սպասէր հայ ժողովուրդը աշխարհի Մեծերէն ։

Հայութեան բոլոր խաւերը ոտքի կանգնած «Միացեալ Հայաստան» կը պահանջէին ։

1945ի Մայիսին Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբը, Փարիզի Հայ Գաղթականացխորհուրդը (նախկին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւն) եւ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնախումբը (նախկին Ազգային պատուիրակութիւն) յուշագիր կը ներկայացնէին Սան Ֆրանչիսքոյի ժողովին եւ օրուան Հինգ Մեծերուն (Մ. Նահանգներ, Անգլիա, Խ. Միութիւն, Չինաստան եւ Ֆրանսա)։

Նոյն օրերուն Սթալին կ'ընդունէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական տեղապահ Գէորգ Արք. Չէօրէքճեանը (այժմ կաթողիկոս) եւ անոր կը խոստանար ընդարձակել Հայաստանի սահմանները ։

1945 Յունիսի Էջմիածնի եկեղեցական ժողովին մէջ ջերմօրէն ընդունուեցաւ այս աւետաբեր լուրը եւ պատգամաւորները հեռագիր ուղղեցին Սթալինի այդ առթիւ ։

1945 Օգոստոսին Փարիզի մէջ կազմուեցաւ Թրքահայ Դատի պաշտպան յանձնախումբը, մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներուն ։

Նոյն օրերուն Երեւանի մէջ կազմուեցաւ Սահմանային խնդիրներով զբաղող կոմիտէ մը։ Նիւ Եորքի Ազգ. Խորհուրդն ալ 1945ի գարնան սկսաւ հետաքրքրուիլ Հայկական Դատով ։

Երկու տարուան ընթացքին բազմաթիւ յուշագրեր ներկայացուեցան հայութեան ժողովներուն եւ Չորս Մեծերուն արտասահմանի հայութեան կողմէ։

Մոսկուա եւ Երեւան յամառօրէն լուռ մնացին։

Մոլոթով միշտ զգուշացաւ ընդունելէ Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան յանձնախումբին կողմէ պատուիրակութիւն մը, ինչպէս խոստացած էր։

1947 Մայիսին Նիւ Եորքի մէջ գումարուած Համագումարը շնորհալից նշանաբաններով մէջտեղ եկաւ, Հայկական Դատի լուծման համար մեծամեծ խոստումներով։

Այս համագումարին Երեւանէն եւ Էջմիածինէն ուղղուած հեռագիրները սակայն կը խօսէին միայն Ներգաղթի մասին եւ տեւէ յոյս չէին տար Հայաստանի սահմաններուն ընդարձակման համար ։

Երեւան ամսուան բոլոր յուշագիրներուն, հրապարակային ցոյցերուն, համաժողովներուն եւ մեծածախս համագումարին արդիւնքը եղաւ Վիշինսքիի ծանօթ յայտարարութիւնը 1947 Հոկտեմբեր 24ին ՄԱԿի խորհրդաժողովին առջեւ։

Հայութիւնը միաձայն կը պահանջէր ոչ միայն Կարսն ու Արտահանը, այլ Ուիլսընեան սահմանները, համաձայն Սեւրի դաշնագրին։

Վիշինսքի, յանուն Խ. Միութեան ոչ միայն բառ չարտասանէր Ուիլսընեան սահմաններու մասին, այլ Կարսն ու Արտահանն անգամ — որոնք միշտ հայկական եղած են եւ մաս կը կազմէին 1918 Մայիս 28ին հիմնուած ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան — կը զլանայ հայութեան եւ զանոնք կը պահանջէ Վրաստանի համար։ Իբրեւ պատճառաբանութիւն ցոյց կուտայ Վրացի երկու երիտասարդ բրոֆէսէօրներու մէկ գրութիւնը (Թիֆլիզի «Կոմմունիսատ» թերթին մէջ 1945 Դեկտեմբերին)։ որուն համաձայն յիշեալ երկու նահանգները վրացական եղած են միշտ ...

Ահա թէ ուր յանգեցաւ Հայկական Դատը 1947ին։

Մեծ է հիասթափութիւնը այն բոլոր Հայերուն, որոնք դեռ բան մը կը յուսային սովետական իշխանութիւններէն։

1948 տարին կը բացուի Հայկական Դատին համար մռայլ հեռանկարով մը։ Հայ ժողովուրդը դարձեալ կը լքուի իր բախտին ։

Այսուամենայնիւ հայութիւնը սակայն պիտի շարունակէ իր պայքարը անվհատ, անսասան հաւատքով եւ անընկճելի կամքով, բոլորուած իր ազգային բաղձանքներուն եւ քաղաքական պահանջներուն հարազատ արտայայտիչ ու անձնուէր պաշտպան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ, մինչեւ անոնց իրականացումը ։

Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Պարապ աղմուկ

ՄԱԿի մէջ Կարսի եւ Արտահանի մասին՝ Վիշինսքիի ըրած յայտարարութիւնը մեծ աղմուկի առարկայ եղաւ եւ փրաւացիօրէն ոչ միայն վրդովում ու յուզում պատճառեց հայ մամուլին եւ հայ հասարակութեան հայրենասէր խմբին, այլեւ ընդվզումի տեղի տուաւ եւ շատեր արդարացիօրէն բողոք բարձրացուցին ։

Ընդհակառակը՝ Սովետներու համակիրներ կամ ուխտուած համայնավարներ, երկար ատեն լռութիւն պահելէ ետք, օգտուեցան Վիշինսքիի նոր ու անորոշ խօսքերէն դոր արտասանած էր ի պատիւ սովետական իշխանութեան տարեդարձին՝ ամերիկահայ համայնավարներու ու թերեւս ուրիշ ազգայիններու, կողմէ սարքուած հանդէսին մէջ ։

Ի՞նչ ըսած էր, ի՞նչ հաստատած եւ ի՞նչ հերքած էր. ոչի՛նչ, պարզօրէն կ'երեւար դիւանագիտական ճարպիկ փախուստ մը իր ամէն մէկ բառին մէջ։ Այդ երբեմնի դատաւորը՝ այսօր, Սողոմոնի արդարադատութեան կարծես մէկ նոր գործադիրը ըլլալու փութկոտութեամբ, կ'ըսէ. «Ես չըսի թէ Վրացիներունն, ես չըսի Հայերունն է, ես ըսի թէ ...»։

Այո, գիտենք թէ այդ երկրին վարիչներուն տեսակէտով, ամէն ինչ Ռուսաստանի կը պատկանի, հողային տեսակէտով, հինգ երկրամասերը, սեփականութեան տեսակէտով նոյնիսկ զոյգ մը գուլպայ, աշխատանքի տեսակէտով, ամբողջ երկիրներու աշխատաւորութիւնը, ընկերային յեղաշրջումներու տեսակէտէն Կոնֆուկիոսէն, Սոկրատէն, Յիսուսէն սկսելով, աշխարհի ամբողջ խորհող ուղեղները առանց անոնց խորհուրդին եւ մտքին, առանց անոնց գաղափարին ու իմաստասիրութեան, իսկ մնա՞նք ... — դէհ ոչինչ, մրանք բուրժուական յիմարաբանութիւններ են, ոչնչացումի դատապարտուած մեր մանգաղով ու մուրճով, եթէ միայն գաղափար մը գոյութիւն ունի, անիկա մերն է, մեր հնարածն ու պարտադրածն է »։ Ուրեմն ըստ այս համայնավարներու գաղափարի սեփականութիւնն ալ անոնց սեփականութիւնն է։ Ընդհ. երեւոյթներու մէջ հարցը այս կերպ դրուելով, Վիշինսքի՝ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի վերագրեր է թէ Հայաստանին, (մեղայ, Վիշինսքի դատաւոր մարդ, այդ վերջին երկիրը յիշելու մեղքը չի գործեր), առանք ամէնքն ալ ինքն ըստ ինքեան Խորհրդային Ռուսաստանի կը պատկանին, որով Վիշինսքի հերքում մը չէ ըրած իր նախապէս ըրած խօսքերուն, ոչ ալ ճշդում մը, այլ միամիտներուն ուզած է աւելի պարզօրէն խօսիլ, եւ այդտեղ՝ հետեւողական է իր ընդհանուր ուղղութեան։

Այստեղ երկու հարցեր երեւան կուգան — Ա. Խորհրդային Ռուսաստանը ամբողջական համագոյացութիւն մը ըլլալով զանազան ժողովրդական խմբակցութիւն երու, ինչո՞ւ իւրաքանչիւր խմբակցութեան սահմանները կ'որոշուին, անոնցմէ ոմանց հողերուն վրայ ուրիշին հողերը կ'աւելնան ; կամ ուրիշներ կ'անտեսուին, կամ կ'անիրաւուին իրենցմէ հողեր առնելով եւ ուրիշին յատկացնելով, Նախիջեւան, Ղարապաղ, հայկական՝ Ատրպէճանին ձգուած, Լոռի, Ախալքալաք, Հայկական՝ Վրաստանի ձգուած, եւ քանի որ ասոնք առնուած են, Կարսն ու Արտահանն ալ կըրնան առնուիլ Վրաստանի առնով, ի՞նչ տարբերութիւ կայ։ Բ. ինչո՞ւ Վիշինսքի, կամ իր ամբողջ խմբակը չեն ջնջեր, միանգամ ընդ միշտ, այս բոլոր աշխարհագրական ազգային տեղականութիւնները եւ անոնց ամէնուն տեղ չըսեր վերջնականապէս Խորհրդային Ռուսաստան, առանց դատլատ եւ զանազան 16 հանրապետութիւններու մասին արտայայտուելու։ «Լաւ է ամանին խորքը չի պլպտել եւ լաւ է ձգել գինովը որ իր գինովութեան մէջ ինքնիրեն փլչի»։ Այս կարգի ժողովրդական առածներ միայն բաւական են պատասխանելու Վիշինսքիներու «ըսի չըսի»ներուն։

Մնացածը պարապ խօսք ։

Միամիտները այդ կարգի պետական գործիչներու հաւատք ընծայողներն են.

Եւ ամէնէն միամիտը հայ ժողովուրդն է որ անմիջապէս կը խանդավառուի երբ իրեն՝ «լուսնին մէջ քու հայրենիքդ պիտի վերաշինենք» կ'ըսեն ։

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

Բոլշեւիկեան
ծանօթ միջոցներ

Չը՞ յիշեցնենք ձեզ, թէ ինչպէս 1920 թուին Օգոստոս 16ին Քեազիմ Գարապէքիր, դէպի Հայաստան արշաւող տաճկական զօրքերու հրամանատարը, կը գրէր Անգարա, թէ «բոլշեւիկեան բանակը իր թշնամիներուն քայքայելու եւ ոչնչացնելու շրջանին կը գտնուի։ Սրդ բոլշեւիկեան բանակը հասել է մեզ օգնութեան, նա անցել է մեր Կովկասեան սահմանը, մեր դաշնակից բոլշեւիկները անընդհատ մատակարարում են մեզ զէնք ու ռազմամթերք »։

Չը յիշեցնե՞նք ձեզ, թէ ինչպէս լքեցին հայ զինուորները իրենց դիրքերը 1920 թ. Կարսի տակ, Հայ, Վրացի եւ Ռուս բոլշեւիկներու դաւադիր աշխատանքներու շնորհիւ, երբ հազարաւոր թռուցիկներ կը ցրուէին յոգնած հայ կռուող զինուորներու մէջ թէ, Հայ զինուորներ, մի կռուէք, Թուրք եղբայրները գալիս, մեր կարմիր ասկեարն է գալիս փրկելու մեզ Դաշնակներու լծից ։ Եւ այդ չէ՞ր պատճառը, որ զօւմարտակի պետ գնդապետ Մազմանեան չկարողանալով տանել այդ արատը, իր զինուորների առջեւ ինքնասպանութիւն գործեց, տարճանակը դնելով իր ճակտին ։ 1920 թուին Թուրքերը պիտի չյարձակէին Հայաստանի վրայ, եթէ ապահովուած չլինէր Խորհրդային Ռուսիոյ աջակցութիւնը, Թիֆլիսէն եւ Բաքուէն։ Ողբացեալ Ա. Խատիսեան կը պատմէր խոր դառնութեամբ, թէ ինչպէս Ալէքսանդրոպոլի դաշնագրի շուրջ տեղի ունեցած ժողովներու ընթացքին, Թուրքիոյ ներկայացուցիչ Քեազիմ Գարապէքիր յաճախ կ'ուշանար ժողովներուն։ Յետագային պարզուեց, որ Թուրք ներկայացուցիչը նախքան մեր ժողովին գալը, կը խորհրդակցէր ու ցուցմունքներ կը ստանար Թիֆլիզէն յատկապէս եկած բոլշեւիկ Վրացի Մտիվանիի եւ իր հետ բերած մի քանի Հայ եւ Վրացի գործակալներու հետ ։

Եւ վերջապէս 1921 թուի Մարտի 16 Մոսկուայի դաշնագրով եւ 1921 թուի Հոկտեմբեր 13ի Կարսի դաշնագրով, Խորհրդային իշխանութիւնն էր, որ Կարսը, Արտահանը եւ Սիւրմալուն յանձնեց Տաճիկներին, իսկ Շարուր-Նախիջեւանը Հայաստանի գլխուն վրայով Թաթար Ազրբէյջանին։

Եթէ դուք, նորելուկ բոլշեւիկներ, ուրացաք ամէն ինչ, ինչո՞ւ կ'ուզէք որ մենք եւս ուրանանք ու մոռնանք այդ ծանր հարուածները, որ Խորհրդային իշխանութիւնը հասցրեց Հայ ժողովուրդին, իր այդ ծանր ու տագնապալից սեւ օրերին։ Ի՞նչպէս չհարցնենք ձեզ, որ Խորհրդային Ռուսիոյ առաքեալներն էք դարձած այս գաղթաշխարհի մէջ, ու ձեր գրութիւններով ու հաւատքով օրն ու բուն բոլշեւիկեան փարչաձեւերն ու բոլշեւիկեան մեթոդներու գովքը կը երգէք ։

Արդ, բարի եղէք պատասխանելու, ի՞նչպէս կորան եւ ի՞նչ եղան Հայաստանի թէկուզ բոլշեւիկ ականաւոր հայ գործիչները ու մտաւորականները, Վ. Թօթովենցը, Տէր Գաբրիէլեան Սահակը, Արամայիս Երզնկեանը, Խանջեանը, Ալեքսանդր Բէկզադեանը, Եղիշէ Չարենցը, Ա. Բագունցը, Մակինցեանը, Ս. Համբարձումեանը եւ

տանեակ ուրիշ մտաւորականները, որ մի ժամանակ երդուեալ հակառակորդներն էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Ո՞ւր է Ս. Սրնարեանը, որ Ամերիկայէն անցաւ Հայաստան իր ույժերը տրամադրելու հայրենիքի վերաշինութեան ու հայրենիքի մշակոյթին, եւ ո՞ւր Սիմոն Ցակոբեանը, որ Գերմանիայէն անցաւ Հայաստան իբրեւ խմբագիր ու գրագէտ: Ձեր գոված ու փառաբանած բոլշեւիկեան վարչաձեւին ծանրութեան տակ էր, որ, անգամ մը անոնք, կորան մութ եւ խորհրդաւոր պայմաններու մէջ: Եւ կ՚երեւի որ ճակատագիր մը մեր ժամանակաշրջանի ճանչցած ամէնէն հրէշային երեւոյթն է»:

Քանի քանի անգամ տարագրութեան մէջ հարցումներ ուղղեցինք խորհրդային երկիրներու վարիչներուն մեր կորած ու անհետացած ընկերների մասին, սակայն միշտ անպատասխանի մնացինք, խոր կսկիծով է որ այսօր էլ պիտի հարցնենք ձեզ խորհրդային րէժիմի երդուեալ պաշտպաններուդ, թէ ինչո՞ւ գնդակահարուեցին ու ի՞նչպէս կորան բոլշեւիկեան աքսորավայրին մէջ Դաշնակցական իրաւաբաններ՝ Պօղոս Զուբար, Խորէն Համասփիւռ եւ Սմբատ Խաչատրեան: Ի՞նչպէս նահատակուեցին եւ ի՞նչ պայմաններու մէջ մահացան հարիւրաւոր Դաշնակցական մտաւորականներ որոնց մէջն էին, Ս. Մնացեան, Նիկոլ Սարգսեան, Վահան Խորէնի, Սահակ Թորոսեան, Արշակ Շիրինեան, Ներսէս Զաղաթեան, Ն. Ցովսէփեան, Դ. Խուրշուտեան, Միքայէլ Արզումանեան, Պարոյր Ղարիբեան ընկերուհիներ Տ. Մուրատխանեան, Անահիտ Ղազաղեան եւ այն հարիւրաւորները, որոնք բախտը ու պատիւը ունէին լինելու Հ. Դաշնակցութեան ընտանիքի մէջ:

Հարկ կա՞յ ըսելու թէ տղիտութեան եւ ստրուկութեան դարերուն մէջ անգամ տովետական ահաւոր րէժիմը ու վարչաձեւը անընդունելի եւ անտանելի պիտի ըլլար: Վարչաձեւ մը, որուն երկաթեայ ծանրութեան տակ ու ահ ու սարսափին մէջ, կ՚ապրի մօտ երկու հարիւր միլիոն ժողովուրդ, որուն մէջ է մեր մինուճար փոքրիկ հայրենիքը: Զըսել թէ՞ Չինկիզեանի եւ Թամիրլանի օրերը երանելի օրեր էին: Աշխարհի ներկայ քաղաքական ընդհանուր կացութիւնը եկաւ ցոյց տալու, որ Արեւմտեան երկիրներու ժողովրդապետութեան եւ ռուսական բոլշեւիկեան բռնապետութեան համագործակցութիւնը յանուն աշխարհի խաղաղութեան, միանգամայն անհնարին է:

Արեւմտեան ժողովրդապետական բոլոր պետութիւններու կատարած խաղաղ փորձերը եկան ապացուցանելու աշխարհին, որ ռուսական բոլշեւիզմի ահաւոր վտանգը կարելի է միայն եւ միայն չէզոքացնել ույժի քաղաքականութեամբ:

Խորհրդային Ռուսիոյ բոլոր մեծ ու փոքր ներկայացուցիչները, մէջը լինելով եւ մեր հայկական քարոզիչները թէեւ միշտ գաղտնուկի մորթին մէջ, սակայն անոնք ամէն տեղ եւ ամէն գործի մէջ համերաշխութեան եւ անդորրութեան երդուեալ թշնամի հանդիսացան:

Այդպէս են հայ բոլշեւիկները գառնուկի մորթին մէջ հայ գաղութներու խաղաղութիւնը քունաւորեցին ներգաղթի անունին տակ, շահագործեցին մեր ժողովուրդի հայրենասիրական անկեղծ զգացումները եւ պառակտեցին բոլշեւիկեան կեղծ քարոզչութեամբ եւ բոլշեւիկեան ծանօթ մեթոտներով հայ գաղթաշխարհի ներքին խաղաղ կեանքը:

Գոնէ այսուհետեւ մնանք արթուն եւ զգաստ:

Ն. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը կէ բոլոր մասնաճիւղերով տարիներէ ի վեր է որ որդեգրած է, տօնել «Մանուկներու Օրը»:

Գոմոնի մասնաճիւղն ալ իր կարգին տօնեց զայն կիրակի 18 Ցունուարին նորակառոյց դպրոց սրահին մէջ, ներկայութեամբ կոկիկ հասարակութեան մը: Որոշեալ ժամուն երբ վարագոյրը կը բացուի, բեմին մէկ անկիւնը կը նշմարուի կաղանդի ծառը, զարդարուած փայլուն շղարշներով ու գոյնզգոյն փոքրիկ լապտերներով: Կապոյտ Խաչի դպրոցին պատկանող խումբ մը մանուկներ բեմին վրայ շարուած կը սպասեն ուսուցչուհի Տիկին Քիպրիթճեանի նշանին, իրենց շնորհը ցոյց տալու, գլուխնին բարձր, դէմքերնին զուարթ ու հպարտ կեցուածքով: Տիկին Քիպրիթճեան հանդէսը բացուած կը յայտարարէ, աւելցնելով, «Ֆր. Կապոյտ Խաչը այն կանացի կուռ կազմակերպութիւնն է, որ իր ուսերուն վրայ առած է հայ մանուկին դաստիարակութեան ծանր այլ սակայն քաղցր պարտականութիւնը, ան կը բաղձայ վառ պահել մանկան սրտին մէջ հայ ոգին, կը գուրգուրայ անոնց վրայ, որովհետեւ անոնք են մեր ազգի ապագայ սիւներն ու լուսաւոր փարոսները: Եթէ մեր առաջադրութեան մէջ նուազագոյն չափով իսկ յաջողինք փրկելով 10 հատ մանուկ ուծացման կլափէն, այդ մեզի եւ մեր ազգին համար շահ մըն է»: Ապա յայտագիրը գործադրութեան կը դրուի, Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի ընկերակցութեամբ, փոքրիկները քանիցս երգեցին զանազան խմբերգներ: Շատ գեղեցիկ եւ հրապուրիչ էր եռագոյն ժապաւէններով խումբ մը մանուկներու ձօղի հիւսկը, երգախառն: Փոքրիկն Աստուրեանի համարձակ շարժուձեւերով արտասանութիւնը «Փանթալոնիս կոճակը» այնքան յաջող էր որ խլեց բուռն ծափեր ու բացագանչութիւններ: Հանդէսի տեւողութեան նուագով կ՚ընկերանար Գ. Սիմոն Շիշմանեան: Թաղեցի կօշկակար եւ նպարավաճառ հայրենակիցներու կողմէ տրուած նուէրները անխտիր բաժնուեցան ներկայ բոլոր փոքրիկներուն: Այս առթիւ Գոմոնի Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այն բոլոր կօշկակար եւ նպարավաճառ հայրենակիցներուն ինչպէս նաեւ Գ. Գ. Մ. Շիշմանեանի եւ Ղազարեանի որոնք իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը բերին «Մանուկներու Օր»ուան տօնակատարութեան: — Ց. Նիկողոսեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ., Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց դաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

ԱՆՈՒՇԸ

Կիրակի օր, Ցովհաննէս Թումանեանի մահուան 25ամեայ տարելիցին առթիւ, Փարիզի մէջ բեմադրուեցաւ բանաստեղծին «Անուշ»ը Գ. Ա. Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ:

Անցեալ շաբթու աշխատակից մը այս սիւնակներուն մէջ խօսած էր «Անուշ»ի երաժշտութեան ինչպէս նաեւ ներկայ բեմադրութեան համար թափուած աշխատանքներուն մասին:

Արտասահմանի մէջ հայկական օփերաներ չունինք դժբախտաբար, եւ ամէն անգամ երբ ուզենք մեր ժողովուրդին հրամցնել նմոյշ մը մեր տոհմիկ բանահիւսութենէն, երգով ու պարով, կ՚իյնանք «Անուշ»ին վրայ:

Իր գլխաւոր եղանակները ծանօթ են բոլորին իբրեւ առանձին երգեր եւ որովհետեւ մեր ձեռքը չունինք երաժշտութեան ամբողջութիւնը, պակասն արժեցնելու համար, մեր երաժիշտները, հարկադրուած, յաւելումներ կը կատարեն իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ:

Ատոր համար է որ ամէն անգամ կը լսենք իրարմէ քիչ-շատ տարբեր Անուշներ: Այս անգամ եւս նուագախումբի բաժինը ճոխացած էր կարգ մը յաւելումներով:

Որպէսզի կարելի ըլլար ըսել թէ Տիգրանեանի երաժշտութիւնը ինչ շահած կամ կորսնցուցած է այս փոփոխակներով, պէտք է լսած ըլլայինք զայն Հայաստանի մէջ ուր, անշուշտ, աւելի հարազատ գոյնով կը ներկայացուի ան:

Օր. Վարժապետեան որ ունի գեղեցիկ ու մարզուած ձայն մը, կրցաւ վարժ խաղարկութեամբ մը փրկել խաղին ամբողջութիւնը, Սարոյի հետ միասին (Գ. Մեհտէրեան) որուն հաճելի ձայնը կը փնտռուի միշտ:

Պիտի ուզէինք որ Գ. Վ. Ալթունեան չչափազանցէր իր դիմախաղերը եւ շարժուձեւերը, եւ մնար «Անուշ»ի պատուախնդիր, խիստ ու աննկուն եղբայրը եւ մեզի խնայէր գլուխը — տաքցած ու վրիժառու ոճրագործի մը տպաւորութիւնը: Այս դիտողութիւնը իրեն, քանի որ ինք սիրող մը չէ, այլ դերասան մը:

Դիտողութիւն մըն ալ նուագախումբին, ուր լարաւոր գործիքներու պակասը մեծապէս զգալի էր:

Ցովհաննէսեան քոյրերու պարը սկսած է մեր հանդէսներուն գեղարուեստական արժէքը զգալի կերպով բարձրացնել: Այնքան նուրբ էին անոնք, մանաւանդ երազի տեսարանին մէջ եւ յետոյ Բէժիկը առանձին, եւ վայելք էր բոլորին համար, կրկնակի տեսնել զիրենք: Արդար էին իրենց խլած բուռն ծափերը:

Ամբողջութեան մասին կարելի է ըսել որ յաջող ներկայացում մըն էր կիրակի օրուան «Անուշ»ը, առանց շատ մանրամասնութեանց մէջ մտնելու: Սրահը խճողուած էր ըսելու աստիճան լեցուն էր իր մանր մունր անկարգութիւններով:

Այսպէսով էր որ Գ. Զօպանեան, ներկայացումէն առաջ իր խօսած ճառով անլսելի մնաց գրեթէ: Ցովհ. Թումանեան որպէս «Հայ Ազգին բանաստեղծը» այնքան մեծ տեղ ունի մեր սիրտերուն մէջ որ յարգանքի պակասի մը պէտք չէ վերապրել այս թերացումը:

Գ. Գմբէթեան աւելի բախտաւոր եղաւ լսելի դարձնելով իր արտասանութիւնը Թումանեանէն «Հայրենիքիս»: , Թատերասէր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆ

(ԽՈՐՀՐԴԱՒԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Այո, Ցիսուս լոյս է եւ արեւ, միտք եւ հոգի, բայց պէտք է զետեղել զայն նիւթին մէջ, աստուածային շարժում տալով անոր: Ու դեռ Քրիստոնէութեան եռանկիւն տաճարը կը խոնարհի Աստուծոյ մը առջեւ, որ մարդացաւ, մարդու մը առջեւ, որ Աստուածացաւ: Շփոթութիւն, վէճ, հաստուածականութիւն — Արիոսեան եւ հակաարիոսեան....:

Ոչ, ոչ, ճշմարիտ կրօնապետութեան իրաւունքն է պաշտպանել ճշմարտութիւնը հրաշքին դէմ, անհեթեթը մերժել, աւելորդապաշտութիւնը վանել եւ հաւատքը մաքրագործել:

Ոչ ոքին ներելի չէ ըլլալ ցամքած սաղմ, եբրայեր քրտինքներու մէջ խաշած հունտ, այլ ըլլալ՝ ատոք սերմ եւ սերմանող յղութիւն...:

....

Երբ խորհրդախոյդ Եսային, այդ օրը, ծալեց յոգնած թեւերը իր նեռաշխարհին, աչքերը բացուեցան նորահրաշ տեսիլքի մը առջեւ, իր խրճիթին խորքէն:

Հեռաւոր, անկոխ անապատի մը վերեւ, երկինքը բացուած էր կախարդ վարագոյրի մը նման:

Մահիկը անխնայ կը հնձէր բոլոր աստղերը կապոյտին, թափելով զանոնք աւազուտքին գոգը:

Անոր սրածայր, հատու մանգաղին թերանէն կախուած էր փրցուած լոյսի չերտ մը արեւէն:

Հարաւը, միսուած էր Արեւելքի կուշտին, Նիզակաղէն:

Հիւսիսն ու հարաւը՝ դէմ դիմաց խոժոռադէմ:

Անապատին թրբարոտ ոգիները մոլեգնաբար կը հաւաքէին մէկիկ մէկիկ աստղերը հնձանին, փակցնելով զանոնք, իրենց կուրծքին, ճակտին եւ ուսերուն, տենդահար:

Անոնց արիւնոտ եաթաղաններուն տակ, երեք հարիւրէ աւելի չաստուածներ կը մահանային, օրհասական ոռնումներով:

Երկնաքաց կապոյտը, մասերը չրթներուն, կը լռէր անմռունչ:

Ան նման էր մեծղի խմբանկարի մը անշարժ արձանացումին:

Լոյսերու սառած կատարին վրայ, բիւրաւոր, չուշանաթոյր թեւեր պարզուած էին անթռիչ:

Կեդրոնին խորը կը բարձրանար կամարակապ բեմ մը լուսախարխափ, որուն վրայ շարուած էին բոլոր մարգարէները նախկին, իրենց խորհըրդամատեանները բանած:

Մովսէս: Դաւիթ: Սողոմոն: Նաբուգոդոնոսոր:

Խաչին կատակարանը կը բացուէր ու կը գոցուէր անհանդարտ:

Ցայտնութեան դրքին խորհրդաւոր թուախումբը — 24$\times$7 եւ 12 $\times$14, անկիւն մը կծկըւած՝ կը սրսփար:

Եէհովան կար ու չկար....:

Այդ պահուն, անապատին անկիւնէն, մէկը, անութին տակ մեծ գիրք մը սեղմած, արիւնլուայ, կը մտնէր երկինք:

×

Գիշերը կը շարժէր իր սեւ մահիճին մէջ քնաթաթախ: Կ՚երկարէ ձեռքերը վերմակէն դուրս, կը վերցնէ քրտնաթաթախ գլուխը բարձին վրայէն, թուլցած ջիղերը պրկելով: Կը պտտցնէ ուռած աչքերը չորս դին ու իր երկար սրունքներուն վրայ կանգնած, կ՚ուզէր քալել թափառախոյզ: Բայց պատ չկայ, որ բռնելով քալէ, ծառ չկայ, որուն պլլուի, լոյս չկայ, որ առաջնորդէ զինք: Այն ատեն, զայրոյթէն ակռաները դեղնած, կը փռէ հսկայ, սեւ սաւան մը ամայնքի կրծքին ու կը սպասէ....:

Անապատի գազանախումբը, դունչը երկարած, կը հոտոտէ սեւաշղարշ փոսքը, լիզելով անոր սեւ ծոպերը ու մոլեգին կատաղութեամբ, կը փորձէ բզքտել զայն, որմէ փրցուած մաս մը ատամներուն տակ, երկինքին դէմ կ՚ոռնայ ահեղակոչ:

Մութ գիշերը ամպերուն հետ գործի է լծուեր: Կը զարնէ հրեղէն սուրեր, կայծակնաթափ աղեղներ ու պղնձագոռ վահաններ: Երբեմըն կը յուռի զինարանին որոտն ու աղմուկը դարբնոցին խորքէն:

րիւր զուից. Ֆրանք՝ 5000 Ֆրանք, հարիւր դանիական քուրոն՝ 4500 Ֆրանք, հարիւր իտալ. լիրէթ՝ 62 Ֆրանք, մէկ եգիպտ. ոսկի 890 Ֆր. են:

★ Փարիզի սակարանը մօտ օրէն պիտի բանայ մասնաւոր գրասենեակ մը օտար Թղթադրամներու գնումին եւ վաճառումին համար :

★ Անգլիոյ պետական արժեթուղթերը զգալի անկում մը կրեցին Լոնտոնի սակարանին մէջ: Միւս կողմէ, յաւելում կրեցին ոսկիի հանքերու արժեթուղթերը : —

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՂԸ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ Լիւքսէնպուրկի մէջ պիտի գումարուի բացառիկ խորհրդաժողով մը՝ Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի միջեւ քննելու համար Անգլիոյ արտաքին նախարարին կողմէ առաջարկուած արեւմտեան խմբակցութեան ծրագիրը :

Խորհրդաժողովին պիտի մասնակցին երեք պետութեանց վարչապետներն ու արտաքին նախարարները ինչպէս նաեւ բազմաթիւ մասնագէտներ: Օրակարգի վրայ կան նաեւ շարք մը տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներ :

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ վարչապետը, Պ. Փոլ Սփաք, երկուշաբթի օր իր կուսակցութեան վարչական ժողովին ներկայանալով, յայտարարեց թէ սխալ պիտի ըլլար գահազրկել Լէոփոլտ Գ. Թագաւորը եւ իրեն յաջորդ նշանակել օրինաւոր գահաժառանգը որ 18 տարեկան պիտի ըլլայ սեպտեմբերին եւ համաձայն սահմանադրութեան, ծերակուտական :Եթէ վստահութիւն չունիք իմ վրաս, հրաժարեցուցէք զիս, ըսաւ Սփաք :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը յայտնած է արեւմտեան Դաշնակիցներուն թէ պատրաստ է 400 միլիոն տոլարի զեղչ մը կատարել Աւստրիոյ հատուցումներէն դիւրացնելու համար դաշնագրին պատրաստութեան աշխատանքները: Մոսկուա նախապէս կը պահանջէր 750էն 800 միլիոն տոլար, իսկ հիմա կը պահանջէ 200 միլիոն կանխիկ վճարում ինչպէս նաեւ Ցիստէրտաըֆի քարիւղի հանքերուն շահագործման եւ արտադրութեան երկու երրորդ բաժինը: Բայց խորհրդային կառավարութիւնը չէ հրաժարած՝ դաշնագրին կնքումէն ետք Աւստրիոյ մէջ մնալիք ռուսական հարստութեանց արտահողային առանձնաշնորհներու պահանջէն: Անգլիոյ եւ Ամերիկայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ այս լուրը վերապահ ընդունելութիւն գտած է որովհետեւ տակաւին կը տիրէ այն համոզումը թէ Մոսկուա դիւանագիտական խաղ մըն է որ կը կատարէ՝ համակրութիւն շահելու համար արտասահմանի մէջ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք կ'առնէ մօտ ատենէն բանալու համար Ֆրանքօ-սպանիական սահմանագլուխը որ փակուած կը մնայ 1946 Փետրուարէն ի վեր: Բանակցութիւններ կը կատարուի Փարիզի եւ Մատրիտի միջեւ :

ՄԵՐ ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ հաղորդած էինք թէ, համաձայն Մոսկուայէն ստացած տեղեկութեանց, շնորհազուրկ եղած էր Ուկրայնացի տընտեսագէտ մը Սամոյլովիչ Վարկա : Անցեալ Սեպտեմբերին «Պոլշեւիկ» թերթը բուռն կերպով կը յարձակէր իր վրայ քննադատելով իր «Փոփոխութիւններ Դրամատիրական Երկիրներու տնտեսութեան մէջ անունով հատորը»: Հիմա «Փրավտա»ն ալ խստօրէն կը քննադատէ Վարկայի տեսութիւնները ոչ ինչ անհերդաշնակ են Մարքսի եւ Լենինի վարդապետութեանց հետ: Տնտեսագէտը կը բացատրէ իր գրքին մէջ թէ դրամատիրական երկիրներու տնտեսական տագնապը տասը տարիէն առաջ չի կրնար սկսիլ: Այս տեսակէտը, անշուշտ, անհամապատասխան է Ռուսիոյ պաշտօնական կարծիքէն որ ահաւոր տագնապ մը կը սպասէ շատոտով: Վարկա յայտնած է նաեւ այն միտքը թէ պետութիւնը կարեւոր դեր մը չի կրնար կատարել դրամատիրական տնտեսութեան մէջ: Այս կարծիքն ալ համաձայն չէ այն վարկածին թէ դրամատէրներն են որ կը վարեն պետութիւնը Ամերիկայի կամ Անգլիոյ մէջ :

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը պահանջած է Դաշնակիցներէն որ իրեն յանձնուին Ֆօն Փափէն ու Ֆօն Շիրախը որոնք պատասխանատու դեր կատարած էին 1938ին՝ դիւրացնելով Աւստրիոյ գրաւումը Հիթլէրի բանակներէն: Եթէ ընթացք տրուի այս պահանջին, երկուքն ալ պիտի դատուին եւ հաւանաբար մահուան պիտի դատապարտուին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն, խօսելով վերջերս երեւան հանուած «M» գաղտնի փաստաթուղթին մասին, կը գրէ թէ պատմութիւնը ամբողջութեամբ շինծու է եւ գրուած է խեղճուկրակ հեղինակի մը կողմէ ի պէտս բրիտանական գաղտնի սպասարկութեան »:

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Կարագ՝ 100 կրամ E եւ A դասակարգերուն եւ 200 կրամ J դասակարգին համար՝ GH կտրօնով :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

Տարեկան շքեղ ցերեկոյթ պարահանդէս

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կարմիր Խաչի եւ Որբախնամի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 8 Փետր. կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel Lutétiaի շքեղ սրահներուն մէջ, 43 Bld. Raspail, Paris:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ. կը հրաւիրուին Թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները: Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հանելի բաժին: Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին: Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ

15 Փետրուար, Կիրակի օր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բժիշկ Ռոստոմօղլի Թովմաս Դր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կինը՝ անունը Լուսինէ, զաւակները՝ Աննիձա. Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ: Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն Թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին .— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան: Ուլիցա «Ազանաս Սլավով» Թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա : Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել զայն:

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ: Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշ երու : Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ:

Մուտք 100 — 300 Ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծառուկեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջականները: Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծառուկեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ: Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք :

ԾԱԽՈՒ է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՈՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ակումբին մէջ: Ներկայ ըլլալ անպայմանօրէն: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Զորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais: Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը» : Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին երեց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր :

ՏԷՍԻՆԷՆ Պ. Մանուկ Գրիգորեան ընկեր Կ. Պօտուրեանի ամուսնութեան առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին եւ 500 Ֆրանք Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ:

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու: Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ :

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ա. ժազով:

Մուտքը 40 եւ 60 Ֆրանք :

ՇԱՒՈՒԼԷՆ Օննիկ եւ Մովսէս Տէմիրճեան եղբայրները, ընտանեկան պարագաներով շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր այն բարեկամ կազմակերպութիւններու, ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ընկերներուն, որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ բարենպատակ նուիրատուութիւններով, ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց մայրիկին, ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՆԻԱ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ :

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օգնական լուսարար Պ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը :

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր :

ԿՕՇԻԿԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԸ

Արհեստի ծանօթ, մեծաքանակի վաճառորդներուն, մեծ տուներու, բազմաթիւ մասնաճիւղերու Prix-Uniquesներու, յաճախակի այցելու, կօշիկի փոքր ու մեծ առեւտրականներու, շրջուն վաճառորդներու հետ մօտէն շփում ունեցող մը

ԿՈՒԶԷ ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ

եւ (կանանց, երախաներու եւ այրերու) կօշիկի վերաբերեալ ամէն կարգի նիւթերու համար ստանձնել ներկայացուցչութիւնը Փարիզ եւ շրջաններուն համար :

Դիմել՝ TALOPP HENRI

16 Rue Montgolfier, Paris (3), Հեռ. Turbigo 74-54

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIER EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6 ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 29 Janvier 1948 Հինգշաբթի 29 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5252-Նոր շրջան թիւ 861 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

85.000 ՏՈԼԱՐ

Բարեգործականը իր Դեկտեմբեր 23ի զեկոյցով կը յայտարարէր թէ «Իրանէն կատարուելիք ներգաղթին յառաջիկայ գարնան յետաձգման հետեւանքով, բազմահազար Հայեր օգնութեան կարօտ վիճակի մը մէջ կը գտնուէին»։

Հետեւաբար Կեդր. Վարչութիւնը, երկու անգամով 45.000 տոլար տրամադրած է կարօտեալներուն։

Դարձեալ, նոյն զեկոյցէն կը տեղեկանանք թէ Եգիպտոսի ներգաղթը «համաճարակին պատճառաւ յետաձգուած ըլլալով», Բարեգործականը 40.000 տոլարի վարկ մը յատկացուցած է «ժամանակաւոր կերպով հաստատուն կեանքի մը ապահովութիւններէն զրկուած մեր հայրենակիցներուն կարօտութիւնները» դարմանելու մտահոգութեամբ։

Տարակոյս չկայ որ այդ մեծաշուք կազմակերպութիւնը գումարներ պիտի յատկացնէ նաեւ ուրիշ վայրերու մէջ, ամիսներէ ի վեր, ներգաղթի շոգենաւերուն սպասող քիչ-շատ թափառական բազմութիւններուն որոնք իրենց տունէն - տեղէն բաժնուեցան՝ որովհետեւ խոստումներ շռայլուած էին իրենց։

— Դուք պատրաստուեցէք, շոգենաւը կուգայ, շոգենաւը պիտի գայ, Երեւանի բարեխնամ կառավարութիւնը հարկ եղածը տնօրինած է ձեզի համար ...

Տակաւին չենք գիտեր թէ Բարեգործականը ինչ գումարներ «մէկդի դրած է» դարմանելու համար Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի, նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ բեռ կապած մեր հայրենակիցներուն անբաղձալի վիճակը։

Բարեբախտաբար ներգաղթի ամբողջ կազմակերպութիւնը վստահուած էր այն տարրերուն, որոնք առաւօտ - իրիկուն Դաշնակցութեան մեղքերը կը հոլովեն բոցավառ երեւակայութեամբ։

Հետեւաբար մենք պատասխանատու չենք այն անբաղձալի կացութեան որ ստեղծուեցաւ 1947ին։

Եթէ չենք սխալիր Ամերիկայի մէկ միլիոնը, Ֆրանսայի քանի մը միլիոնը կամ ուրիշ շրջաններու հազարները հանգանակուեցան փոխադրութեան ծախքերուն ի հաշիւ։

Բարեգործականը սկսած է նոր արշաւի մը՝ հաւաքելու համար մէկ միլիոն տոլար եւս՝ Ամերիկայի եւ մնացեալ գաղութներուն մէջ։

Մեզի համար տակաւին մութ է թէ արտասահմանեան Հայաստանը, այս անգամ, ինչ չափով պիտի իրականացնէ իր վրայ դրուած ակնկալութիւնները։

Բայց իրաւունք ունի՞նք հարցնելու թէ ինչո՞ւ համար կը հանգանակուին այս գումարները։

Որպէսզի Երեւանի կառավարութիւնը իր մատին վրա՞յ խաղցնէ մեր միամիտ հայրենակիցները, անոնց տունն ու տեղը ծախել տայ, իրենց ապրուստի միջոցներէն զրկէ եւ քարափներուն վրայ թափէ զանոնք։

Որպէսզի հանգանակուած գումարները յատկացուին ապիկար ու անճարակ շարժումներով ստեղծուած ցաւալի կացութեան մը չարիքը դարմանելո՞ւ։

Բարեգործականի հանգանակութեանց մեծագոյն չափով կը մասնակցին մանաւանդ մեր չունեւորները, որպէսզի իրենց տասնոցներով հայրենիք վերադառնան արհեստաւորն ու մտաւորականը, բանուորն ու արուեստագէտը։

Բնականաբար նպաստ պիտի յատկացուի բոլոր անոնց որոնք փողոցը մնացած են ամիսներէ ի վեր՝ սխալ հաշիւներով եւ անհիմն հաւաստիքներով։

Բայց ինչո՞ւ փողոցը մնային մեր հայրենակիցները։ Ի՞նչ ծրագիր կը հետապնդէ Երեւանը՝ հանգանակութեան ձեռնարկելու իր անվերջ հրամաններով երբ, երեւոյթները ցոյց կուտան թէ, հանգանակուած գումարները իրենց բուն նպատակին չեն յատկացուիր։

Կ'ուզեն նիւթապէս քայքայե՞լ արտասահմանեան Հայաստանը որպէսզի այլեւս հնարաւորութիւն չունենանք փող հաւաքելու տարբեր ազգային նպատակներու համար։

Ժ.

Խռովութիւններ Իրաքի մէջ

70 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ինչպէս արդէն կը նախատեսուէր, Պաղտատի կառավարութիւնը երեքշաբթի օր հրաժարեցաւ որովհետեւ խորհրդարանը բացարձակօրէն մերժեց վաւերացնել վերջերս Լոնտոնի մէջ կնքուած անգլօ-իրաքեան բարեկամական դաշնագիրը։

Քանի մը օրէ ի վեր տեղի ունեցող խռովութիւնները աւելի եւս սաստկացան եւ արիւնալի ընդհարումներ պատահեցան երկրին գլխաւոր կեդրոններուն մէջ, ցուցարար ամբոխին եւ ոստիկանական ուժերուն միջեւ։

Խռովութիւնները սկսան այն ատեն երբ վարչապետը, Սալիհ Ճապէր, յայտարարեց թէ հակառակ ամէն ընդդիմութեան, ինք պիտի չհրաժարէր։ Եօթանասուն հոգի սպաննուեցան եւ 300 հոգի վիրաւորուեցան։ Ոստիկանութիւնը սկսաւ գնդացիրներով եւ հրասայլերով յարձակիլ ցուցարարներուն վրայ որոնք բիրերով ուսանողներով կը դիմադրէին։ Կիներն անգամ մասնակցեցան ցոյցերուն։ Երկու նախարարներ յարձակումի ենթարկուեցան։ Ցուցարարները փորձեցին դահլիճին պաշտօնատունէն ներս մտնել, բայց ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ արգիլել զիրենք։ Ոստիկանական հսկողութեան տակ առնուած է վարչապետին բնակարանը։

Խնամակալը որ քանի մը օր առաջ, ցուցարարները հանդարտեցնելու համար, խոստացած էր թէ դաշնագիրը պիտի չվաւերացուի, երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ վարչապետին եւ քաղաքական հոսանքներու ներկայացուցիչներու հետ։ Երեքշաբթի գիշեր, Խնամակալը ձայնասփիւռ ճառով մը յանձնարարեց որ «ժողովուրդը աջակցի իշխանութեանց՝ երկրին անդորրութիւնը վերահաստատելու համար»։

★ Անգլօ-իրաքեան դաշնագիրը կնքուեցաւ Փորթսմըթհի (Անգլիա) մէջ յունուար 15ին։ Համաձայն իր տրամադրութեանց, Անգլիա իրաւունք կը ստանար զինուորական ուժեր զրկելու Իրաք այն պարագային երբ այս վերջինը յարձակումի ենթարկուէր երրորդ պետութեան մը կողմէ։ Դաշնագրին ստորագրութենէն անմիջապէս ետք էր որ Խնամակալը յայտարարեց թէ «ան չէր համապատասխաներ Իրաքի բաղձանքներուն եւ պիտի չվաւերացուէր»։

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ ալպանիական զինուորական դատարանը մահուան դատապարտած է եօթը հոգի որոնք գաղտնի ընկերակցութեանց անդամ ըլլալով, «լրտեսութիւն կը կատարէին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի աշխարհակալներուն հաշւոյն»։

ՎԵՐՋԻՆ քանի մը շաբաթներու ընթացքին Ֆրանսական իշխանութիւնները խիստ միջոցներ առած են սեւ շուկայի խանութպաններուն դէմ։ Այսպէս, դատական հետապնդումի ենթարկուած են 70 հացագործներ որոնց 26ը բանտարկուած են։ Գրաւուած են 700 հացի կտրօններ։ Քսանըհինգ ճաշարաններ փակուած են։ Դատապարտուած են քառասունի չափ առեւտրականներ որոնք իրենց գիները բարձրացուցած էին ապօրինի կերպով։ Նոյն ամսուան համար փակուած են 60 մսավաճառի խանութներ։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը տեղեկացնեն թէ յառաջիկայ Յուլիս 1էն ետք, Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին վարչութիւնը զինուորական իշխանութենէն պիտի փոխանցուի արտաքին Նախարարութեան։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ մէջ միսի բաժնեչափի դրութիւնը վերջ պիտի գտնէ յառաջիկայ կիրակի օրէն սկսեալ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Կասպից Ծովը հետզհետէ «կը քաշուի» մասնաւորաբար Հասան Կուլէ կոչուած վայրը ուր բնութեան համայնապատկերն անգամ սկսած է որոշ փոփոխութիւններ կրել։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին փոխ նախարարը յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ Ռուսերը Գերմանիոյ իրենց գօտիէն Ռուսիա կը փոխադրեն հսկայ քանակութեամբ ուտեստեղէններ, մինչդեռ Ֆրանսացիները զանցառելի քանակութեամբ ուտելիք կ'առնեն իրենց գօտիէն։

Քաղաքական տագնապ մը [illegible] [illegible] նոր օրէնքը

Ֆրանսական դահլիճը երեքշաբթի օր երկարատեւ նիստ մը գումարեց եւ որոշեց Ֆրանքին արժեզրկումին վերաբերեալ նոր օրինագիծը խորհրդարանին յանձնել քուէարկութեան համար, հակառակ ընկերվար. կուսակցութեան ընդդիմութեան։ Կառավարութեան ճակատագիրը սերտօրէն կապուած է այս օրինագծին, դիտել կը տրուի յաւատեղեակ շրջանակներու մէջ։

Վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի չպահանջէ որովհետեւ այդ տեսակ քայլը կրնայ 48 ժամուան յապաղումի մը պատճառ ըլլալ։ Հաւանական կը թուի որ ընկերվարական խմբակցութիւնը վերջին պահուն իր քուէն տայ, բայց առաջարկէ կարգ մը անհրաժեշտ բարեփոխումներ։ Կուսակցութեան ղեկավար շրջանակները դէմ են մետաղ ոսկիին ազատ վաճառումին ինչպէս նաեւ օտար թղթադրամներու ազատ փոխանակութեան որովհետեւ մէկ կողմէն, ներկայ որոշումը ընդունելութիւն չէ գտած Անգլիոյ մէջ «որուն հետ Ֆրանսա պարտաւոր է բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել» եւ միւս կողմէն օրինագծին տրամադրութիւնները չափազանց «դրամատիրական» են։

Երեսփոխանական ժողովին ելմտական յանձնաժողովը 15ի դէմ 17 քուէով մերժեց Պ. Րընէ Մայէրի օրինագիծը։ Ի նպաստ քուէ տուին MRPի անդամներն ու արմատականները, իսկ հակառակ քուէ տուին համայնավարներն ու ընկերվարականները։

Խորհրդարանը երեքշաբթի օր, երկու անգամ յետաձգեց օրինագծին քննութիւնը։ Վարչապետը դիտել տուաւ որ ներկայ որոշումները տալու «ստիպուած ենք որովհետեւ Ֆրանսա բոլորովին սպառած է իր օտար վարկերը»։ Հետեւաբար, ըսաւ ան, օրինագիծը պէտք է անյապաղ քուէարկուի որպէսզի Ֆրանսա կարենայ վճարել իր արտաքին պարտքերը։

Ելմտական նախարարը բացատրեց որ օրինագիծը կարծուածին չափ ալ «դրամատիրական» չէ, քանի որ ամէն մարդ կրնայ իր ուզածին չափ ոսկի կամ օտար թղթադրամ վաճառել ազատ շուկայի վրայ, բայց ամէն մարդ չի կրնար ազատօրէն գնել ոսկին կամ թղթադրամը»։

Իրազեկ շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ օրինագիծը վերջ ի վերջոյ կրնայ քուէարկուիլ, բայց «տագնապալի մթնոլորտ» մը [illegible] է։

★ «Պանք տը Ֆրանս»ը յայտարարեց որ ոսկի [illegible] հետեւեալ գիներով.—

— Ձոյլ ոսկի՝ քիլօն 237.000 ֆրանք։

— Լատինական երկիրներու 20 ֆրանքնոց ոսկին, 1368 ֆրանք, կէս ոսկինոցները 684 ֆրանք,

— Ամերիկեան 20 տոլարնոցը 7100 ֆր.։

— Ամերիկեան 10 տոլարնոցը 3550 ֆրանք։

— Անգլիական 20 շիլլինոցը 17726 ֆրանք։

— Անգլիական 10 շիլլինոցը 8630 ֆրանք։

★ Ֆրանքին արժեզրկումին առաջին հետեւանքներէն մէկը պիտի ըլլայ այն որ Ֆրանսական կառավարութիւնը Միջազգային Հիմնադրամին պիտի վճարէ 570 միլիոն տոլարի [illegible] գումար մը՝ իր նախորդ մթերքները [illegible] մակարդակի վրայ պահելու համար։

[illegible] Անգլիոյ մէջ մտահոգութիւն կը պատճառէ [illegible] պարագան որ շատ մը Ամերիկացի [illegible], յառաջիկայ ամառ Ֆրանսա պիտի երթան [illegible] Անգլիոյ մէջ անցընելու [illegible]։ Միւս կողմէ, սակայն, [illegible] «առաւելագոյն արտադրութեան» [illegible] չէ որ Անգլ[illegible], քուէ առայժմ։ Զգալի [illegible] Ֆրանսական փոքր [illegible] որովհետեւ [illegible] են օտար շուկաներու համար։

[illegible] դէպք[illegible]

990 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԵՐԵՔ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ

Պաղեստինը հրէական եւ արաբական [illegible] անկախ պետութեանց վերածելու մասին Միացեալ Ազգերու կողմէ տրուած որոշումէն ի վեր, Պաղեստինի մէջ սպաննուած են 990 հոգի։

Երեքշաբթի օր համեմատաբար «անդորրութիւն կը տիրէր» ամբողջ Պաղեստինի մէջ, թէեւ կարգ մը վայրերու մէջ մանր - մունր ընդհարումներ պատահեցան։

Թէլ Աւիվ — Հայֆա ճամբուն վրայ Անգլիացի զինուոր մը եւ Հրեայ մեքենավար մը սպաննուեցան երբ Արաբները հրացան պարպեցին բեռնատար կառքի մը վրայ։ Երկու պայթումներ տեղի ունեցան Երուսաղէմի հրէական թաղամասին մէջ։ Հրեաները կտրած են Լիտայի երկաթուղիի գիծը եւ քանդած են կամուրջ մը՝ կեդրոնական

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր շրջապատը

Ա.

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր մօտ վաթսուն փոթորկալից տարիների ընթացքին, յաճախ ունեցել է յաջողութեան, անյաջողութեան, փորձանքի եւ հալածանքի կարճ ու երկար պահեր: Եւ այդ յաջողութիւնների եւ յաջորդումների շրջաններին է որ բնականաբար, տեղի են ունեցել զանազանային մակընթացութիւններ եւ տեղատուութիւններ:

Մեր ազատագրական շարժումը, որ տարերայնօրէն եւ դանդաղաբար ծայր տուաւ անցած դարու վերջերին, հետզհետէ ծաւալեցաւ եւ իր թափը աստիճանաբար արագացնելով, փոթորկեց հայկական լճացած աշխարհը: Անցած դարու վերջին տասնամեակին էր որ, տեղի ունեցան Կուկունեանի արշաւանքը, Բանկ Օթոմանի գրաւումը, Խանասորայ արշաւանքը, Թրքահայերի կոտորածները, Թալանն ու բռնագրաւումները, որոնց հակազդող ինքնապաշտպանութեան կռիւները, ահաբեկչութիւնները եւ քաղաքական ցոյցերը:

Առաջին տասնամեակի ազգային յեղափոխական պայքարի ընթացքին էր, որ հայ քաղաքական կուսակցութիւններից ամէնէն խոշոր դերը կատարեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս նաեւ հետագայ տասնամեակներին, շահելով հայ քաղաքական ամէնէն խոշոր կուսակցութեան արդար կոչումը:

Իննսունական թուականների վերջին փոթորկալից տասնամեակին յաջորդող քսաներորդ դարու առաջին տասնամեակին, հայ քաղաքական ազատագրական պայքարի պատմութիւնը հարստացաւ նորանոր խոշոր դրուագներով — հայդուկային արշաւանքներ դէպի երկիր եւ հերոսական կռիւներ, Սասնոյ ապստամբութիւնը, Եըլտըզի մահափորձը եւ ամէն տեսակ յեղափոխական կազմակերպչական ձեռնարկներ:

Կովկասում հայ եկեղեցական կալուածների գրաւման առթիւ քաղաքական հսկայական ցոյցեր եւ ի վերջոյ փառաւոր յաղթանակ, հայ-թաթարական ընդհարումներէն հրաշալիօրէն կազմակերպուած դիմադրական կռիւներ են...:

Պարսկական յեղափոխական յաղթական շարժմանը Հ. Յ. Դ. բերած իր գործօն մասնակցութիւնը: Թուրքիայում սուլթանական բռնակալութեան տապալում եւ սահմանադրական շրջանին ազգային քաղաքական, մշակութային եւ ընկերային մարզերում արդիւնաւէտ ընդարձակ գործունէութիւն ...

Ապա յաջորդեց ներկայ դարու երկրորդ տասնամեակը, Թրքահայերի համար ոգեւորիչ իրական տուեալներով եւ փայլուն հեռանկարներով: Ժբախտաբարպայթեց առաջին մեծ պատերազմը եւ հայ քաղաքական աշխարհը ենթարկուեցահաւոր վերիվայրումների: Այդ երկրորդ տասնամեակի վերջաւորութիւնն էր, որ դարերով սպասուած մեր արեւը պիտի ծագէր առայժմ Արարատեան աշխարհում: Սակայն մեր սեւ բախտից, դարեր շարունակ իրար բզքտող Ռուսն ու Թուրքը այս անգամ բարեկամացած, պիտի արշաւէին նորաստեղծ Հայաստանի հանրապետութեան վրայ եւ որպէս պատերազմական աւար, իրար մէջ բաժանէին:

Ներկայ դարու երրորդ տասնամեակի վաղորդայնին, Հայաստանի հանրապետութեան եւ Ցոյների պարտութեանց կրկնակ պատճառներով, հայ ժողովրդի մի խոշոր հատուածի համար սկսաւ տարագրութեան երկարամեայ մի նոր ժամանակաշրջան, որը իր մէջ առաւ նաեւ յաջորդ չորրորդ եւ հինգերորդ տասնամեակները:

Ձենք կարող լրջօրէն հրապուրուել վերջերս երկու տարիների տեղի ունեցած տամնեակ հազար «Հայաստանասէր»ների ներգաղթով, եւ ոչ էլ տարհրդային մունետիկների խաբուսիկ հաւաստիացումներով, քանի որ բոլորին ծանօթ է Թուրքիայի հանդէպ բոլշեւիկների վարած քաղաքականութիւնը, վրան աւելացրած Վիշինսքիի յայտարարութիւնը Կարսն ու Արտահանը Վրաստանին կցելու մասին: Մեզ նոյնպէս քաջածանօթ են պատմական Հայաստանի հողամասի շուրջը կատարուող թէ Ռուսների (սպիտակ թէ կարմիր) եւ թէ միւս մեծերի (միապետական, հանրապետական եւ կամ ընկերվարական) Հայկական Դատի համար անհապաստ պայքարի հիմնական պատճառներն ու նպատակը:

Արդեօք ե՞րբ պիտի հրապարակ գայ համաշխարհային մի գերագոյն իշխանութիւն, որ անկողմնակալօրէն եւ անշահախնդրաբար բոլոր հալածուած ժողովուրդներին տեղաւորէ իրենց պապենական երկրի մէջ, դուրս վռնտելով բռնութեամբ օտար հողամասերին իշխած եկուոր տարրերին: Ես՝ այդ արդար եւ վեհ դատաստանին իրականացման հաւատացողներիցն եմ ...

Համիտեան շրջանին Հ. Յ. Դ. որպէս յեղափոխական դաշտի կուսակցութիւն, իր դրօշակի տակ համախմբած էր գլխաւորաբար անձնուէր, գաղափարական փոքրաթիւ անհատներ, կազմած գաղտնի փոքրիկ խմբեր: Բնականաբար տարբեր եղաւ սահմանադրութեան շրջանին, երբ գեղեցիկ հեռանկարներով խանդավառ Թրքահայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը բոլորեց Հ. Յ. Դ.ի շուրջը: Այլեւս վախ չկար հալածուելու որպէս Դաշնակցական, Թուրք կառավարութեան եւ մահմետական խուժանի կողմից: Դաշնակցական մանուանդ հին գերծիչները, ամէն տեղ շատ յարգի էին: Հ. Յ. Դ. լէգալ կուսակցութիւն էր եւ օրուայ Թուրք իշխանութեանը բարեկամ եւ աջակից:

Հազար ինը հարիւրի սկզբնական տարիներին, շատերը խանդավառուած մեր հայդուկային կռիւներով եւ առասպելական մեր յեղափոխական շարժումով, Կովկասում խուռներամ մտան մեր կուսակցական շարքերը, ամէն տեղ կազմակերպելով կուսակցական գաղտնի խմբեր, որոնց թիւը 1904-ին հասաւ ամենաբարձր աստիճանին եւ ապա հետզհետէ թուլացաւ Սասնոյ ապստամբութեան ձախողման, հայդուկային արշաւանքների կասեցման, մանչպէս նաեւ հայ-թաթարական ընդհարումներից յետոյ, ցարական կառավարութեան սկսած սաստիկ հալածանքին, մանաւանդ մեր Դաշնակցական ընկերների դէմ:

Բայց եւ այնպէս, Կովկասահայ ժողովուրդի ճնշող մեծամասնութեան համակրութիւնը Հ. Յ. Դ. կողմն էր, ինչ որ ապացուցուեցաւ հետագային կատարուած բոլոր համաժողովրդական ազատ ընտրութիւններին: 1917 թ. ամառը, Ռուսական Սահմանադիր ժողովին հայ պատգամաւորների ընտրութեանը, օրինակ, հայ ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը իր քուէները տուաւ Հ. Յ. Դ. ցանկին: Ռուսական սահմանադիր ժողովի պատգամաւոր ընտրուեցին ընկերներ Ռոստոմ Զօրեան, Միք. Յովհաննէսեան (Վարանդեան), Համօ Օհանջանեան, Սիր. Տիգրանեան, Բժ. Յ. Զաւրեան, Կոստի Համբարձումեան, Աւ. Շահխաթունեան, Յով. Քաջազնունի եւ Կորիւն Ղազարեան: Անդրկովկասի հայ ժողովրդի աւելի քան 95 առ 100ը իր քուէն տուաւ, հետեւաբար եւ վստահութիւնը յայտնեց Հ. Յ. Դ.:

Նոյնպէս ցայտուն եղաւ ընտրական պայքարի արդիւնքը 1919 թ. Յունիսին, երբ Հայաստանի հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանի 80 պատգամաւորներից ընտրուեցին 72 Դաշնակցական, չորս Սոց. Յեղափոխական, մէկը Հայ Գիւղաց. Անկուսակցական միութիւնից, երկու Թաթար եւ մէկ Եզդի քիւրտ, որը մեզ համակիր էր: Հայ Ժողովրդական (ռամկավար) կուսակցութիւնը, թէեւ գործօն մասնակցութիւն ունեցաւ նախնական ընտրապայքարին, հրապարակ գալով իր ընտրելիների ցանկով, բայց յետոյ խոհեմութիւն համարեց չմասնակցել ընտրութիւններին:

Պարսկաստանում Հ. Յ. Դ. սկզբից ի վեր ունեցել է գրեթէ ազատ գործունէութիւն, իր կուսակցական խմբերով, զինագործարանով (Թաւրիզ), որտեղ կարգի բերուեցին Խանասորայ արշաւանքի զէնքերը: Ատրպատականի երկրին սահմանամերձ վայրերի տեղացի եւ եկուոր ընկերները երկար տարիներ շարունակ, գործօն մասնակցութիւն են ունեցել դէպի երկիր կռուող ուժեր, զէնք եւ ռազմամթերք փոխադրելու աշխատանքին: Սակայն Հ. Յ. Դ. հմայքը չափազանց բարձրացաւ Պարսկաստանի բոլոր ժողովուրդների աչքին 1908—12 թուականների Պարսկական յեղափոխական շարժմանը, Եփրեմի, Քեռիի, Խէչոյի եւ Նիկոլ Դումանի ղեկավարութեամբ բազմաթիւ մեր քաջարի մարտիկների տարած հերոսական յաղթանակների շնորհիւ:

Հայ գաղութների մէջ, Հ. Յ. Դ. օգտուելով ազատ պայմաններից, խիստ յատուկ ընդարձակ գործունէութիւն է ունեցել, սերտօրէն կապուած մայր երկրի հետ: Որով մայր երկրի դէպքերից խորապէս ազդուելով, գաղութների մէջ յաճախակի տեղի են ունեցել մակընթացութեան եւ տեղատուութեան շարժումներ:

Բնականաբար գաղութահայ մեր կուսակցական կեանքի վրայ եւս խոշոր չափով ազդեց, անկէց քառորդ դար առաջ տեղի ունեցած հարիւր հազարաւոր մեր հայրենակիցների նոր բռնագաղթը: Հին գաղութների մէջ տեղաւորուելով նոր տարագիր ընկերներն ու համակիրները, խթան հանդիսացան գաղութների մեր ունեցած գործունէութիւնը ընդլայնեցան, բազմանալուն եւ հարստանալուն մամուլով, գրականութիւնով, ակումբներով եւ նորանոր օժանդակ կազմակերպութիւններով: Եւրոպական երկիրների մէջ, ոչ մի տարագիր ժողովուրդ, անգամ քանակով մեզմէից աւելի ստուար, ինչպէս, օրինակ, Ռուսները, չունին Հ. Յ. Դ. պէս հրաշալիօրէն կազմակերպուած բազմամարդ քաղաքական կուսակցութիւն: Ռուսական գաղութները հարուստ են բազմատեսակ մշակութային կազմակերպութիւններով, բայց ոչ քաղաքական կուսակցութիւններով: Հոչակաւոր ռուսական Սոց. յեղափոխական խոշոր կուսակցութիւնից, Ներկայիս տարագրութեան մէջ մնացել են մի քանի տասնեակ փայլուն անցեալ ունեցող տարէց մտաւորականներ, որոնք ապրում են իրենց կեանքի վերջին օրերը, երբեմն միայն քաղաքական եւ յօդուածներ ստորագրելով:

(1)

ԲԵՆՕ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԻՐԱ

★ Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոցի մեծանուն հիմնադիր, Յարութիւն Ամիրա Պէզճեանի մահուան 118րդ տարեդարձին առթիւ մեծավայելուչ հանդիսութիւն տեղի ունեցած է Մայր Եկեղեցւոյն մէջ նախաձեռնութեամբ Մայր եկեղեցւոյ օժանդակ մասնախումբին: Քարոզած եւ պատարագ մատուցած են Հմայեակ Ծ. վրդ. Գախթիարեան եւ Մուշեղ քհնյ. Քէօսէեան: Պատարագի երգեցողութիւնը կատարուած է Կոմիտաս. բազմաձայն եղանակով, Գողթան երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ Մաէսթրօ էտկառ Մանասի: Պատարագէն վերջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն դպրաց դասու երգչախումբի անդամներուն մասնակցութեամբ եւ առաջնորդութեամբ գրրապետ Պ. Յակոբ Գրալեանի, որ հագած է Գազազ Ամիրայի շինել տուած եւ գործածած ոսկեթել բանուածքներով թանկագին շապիկը: Կէսօրին Ուսումնարանին մէջ հոգեճաշի սեղան մը տրուած է եկեղեցական դասուն, հրաւիրեալներու եւ դպիրներու պաղ միս, եղինձ, հրուշակ եւ գինի: Նորընտիր օժանդակին ատենադպիր Վահէ Մանավեան կարդացած է ամփոփ տեղեկագիր մը, ուր յայտնած է թէ Հիւանդանոցի տարեկան 250 հազար ոսկիի պիւտճէին 50 հազարը կը հայթայթուի կալուածական վարձքերէ, իսկ մնացեալ 200 հազար ոսկիի բացը կը գոցուի զանազան նուիրատուութիւններով: Նոյն օրը տեղի ունեցած են երգեր եւ բանախօսութիւններ եւ նուէրներէ գոյացած է 2000 ոսկի Պ. Մավեան խոստացած է 2000 ոսկի ալ իր միջոցներով հայթայթել գնելու համար 2000 քիլօ օճառ:

ԺԹ. դարու մեծ բարերարն ու ազգային դէմքըն եղած է ինչպէս եւ Օսմանեան պետութեան մեծագոյն օգտակար հայ պաշտօնատարը Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան: Ան ծնած էր Ենի Գափու թաղը 1771ին եւ անդրանիկ որդին էր Կարսեցի Պէզճի Պօղոս աղայի: Առեւտրական ասպարէզին մէջ իր ցոյց տուած ընդունակութեամբ շուտով շահեցաւ խոհական եւ կենցաղագէտ անձի անուն եւ հաստատեց մետաքսի սեփական վաճառատուն մը: Այդ շրջանի նշանաւոր Հայերէն Տիւզեան Յովհաննէս Չէլէպի Եւրոպայէն ներմուծած բեհեզի եւ մետաքսի մաքսը Օսմ. Տէրութենէն վարձած ըլլալով, Գազազ Արթինը այդ գործին վրայ հսկիչ եւ գործակալ կարգեց: Անոր համբաւը հետզհետէ զօրացաւ կառավարական շրջանակներու մէջ: Այդ միջոցին Օսմ. պետութիւնը ծանր խռովութեանց մատնուած էր: Սուլթան Սէլիմ Գ. ձեռնարկած էր ներքին եւ զինուորական բարեկարգութեան: Անոր նպատակն էր բանակը վերակազմել եւրոպական նորագոյն ձեւով եւ վերջ տալ Ենիչէրիներու առանձնաշնորհեալ զինուորականութեան: Անոնք առանց պատիժ կրելու վախի, սանձարձակօրէն ամէն չարիք կը գործէին մեծ տագնապի մատնելով նաեւ հպատակ ոչ-մահմետական տարրերը:

Ենիչէրիները Սուլթան Մուսթաֆայի գահը զօրացնելու եւ բոլոր ժողովուրդին վրայ սարսափ ձգելու համար, կ'որոշեն հպատակ Հայ, Յոյն, Հրեայ ժողովուրդներէն մէյմէկ նշանաւոր մարդ հրապարակաւ կտոր կտոր ընել:

Հայերէն կ'ընտրեն Նիզամ Ուստասը կոչուող հացագործ Յարութիւն Ամիրան, Հռոմէական Հայերէն Տիւզեան Յովհաննէս Չէլէպին: Այս քստմնելի լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ մայրաքաղաքին մէջ եւ ժողովուրդը յուզեց: Սարսափի մատնուեցան մանաւանդ անմեղ մահապարտները եւ անոնց պարագաները: Երբ Յարութիւն Ամիրա իմացաւ, յուզուեցաւ, ուժերը հաւաքեց եւ գնաց իր քեռայրին Յովհաննէս աղա Նուրեանի մօտ որ ծանօթ եւ բարեկամ էր Ենիչէրիներուն պետերէն գազանճը հաճիՄուսթաֆային: Երկուքը միասին գացին Մուսթաֆային, Ամիրան պարզեց արտասուալից աչքերով չորս մահապարտներուն անմեղութիւնը եւ խնդրեց ներել եւ չթափել անոնց անմեղ արիւնը: Գազանճը Հաճի Մուսթաֆա, դաժան, անողորմ եւ եղեռնագործ մարդ էր: Պէզճեան մեծ նուէր եւ առատ ոսկի խոստացաւ մահավճիռը բեկանելու համար: Հաճի Մուսթաֆա ոսկիներու խոստումին չդիմացաւ եւ հաւանեցաւ որ ներուի մահապարտներուն: Պատրեցին վճռագիրը եւ ժողովուրդին մէջ մունետիկի միջոցով յայտարարեցին թէ՝

— Այն չորս անձերը որոնք սպաննելու պատրաստուած էինք սուտ գեղեցկութիւնը մահուանարժանի ոչինչ ըրած են, որով ի շնորհս Ենիչէրի Օճաղին, թոյլ կուտանք որ անոնք ապրին:

Յովհաննէս Չէլէպի Տիւզեան լսելով այս ուրախառիթ լուրը, իր մօտ կանչեց իր վեց զաւակները եւ ըսաւ անոնց թէ ձեզի պէս այս երախտապարտ Յարութիւն ալ իմ զաւակս է եւ ձեր եղբայրը: Սակայն Յովհաննէս Չէլէպիի մահէն վերջ, ուրիշներու չար նախանձը օր մը պղտորեց Տիւզեան հարազատներու միտքը եւ պատճառ դարձաւ ամենատխուր աղէտներու եւ Տիւզեանց կործանումին:

ՊԷԶՃԵԱՆ ԱՄԻՐԱ ԻՆՉՊԷՍ ՀԻՄՆԵՑ ԱԶԳ.

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ.— Նարլը Գափուի այժմեան Ս. Յովհ. եկեղեցիին տակի նկուղն էր երբեմն հիւանդանոց եւ տաճարին ճիշդ դէմը կը պահուէին յիմարները: Անգամ մը Յարութիւն Ամիրա պատարագին ներկայ էր, երբ «Առէք կերէք»ի նուիրական բառերը կ'արտասանէին, խելագարի մը հայհոյանքները կը խեղդէին պատարագամատոյց եկեղեցականին ձայնը: Բոլորին ուշադրութիւնը դարձնելով դէպի խեղճ, անբնակելի անկիւնը ուր շղթաներու եւ փալախաններու տակ կը հեծէին խելագարները: Այս սրբապղծութիւնը այնպէս ազդեց Ամիրայի ջիղերուն եւ այնպիսի սոկումով եւ արգահատութեամբ լեցուց անոր սիրտը որ պատարագը աւարտելուն, կանչեց Ամիրաները բացատրեց թէ պէտք է այլուր փոխադրել հիւանդներն ու յիմարները նոր եւ աւելի անդորրաւէտ հիւանդանոց մը շինելով: Որոշուեցաւ Եէտիգուլէի օդասուն մէկ վայրին մէջ շինել ընդարձակ հիւանդանոցը: Ստեփաննոս Աղաեանի պատրիարքին միջոցով կայսերական հրովարտակը առացան, շուրջ 4 հազար կանգուն գետնի մը վրայ հանդատաւէտ եւ ընդարձակ փայտաշէն շէնքի մը կառուցման ձեռնարկեցին: Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին ճարտարապետներն եղան Կարապետ Ամիրա Պալեան եւ քեռայրը Յովհ. Ամիրա Սէրվէրեան, իսկ շինութեան հսկիչն էր Գրիգոր Օտեանի հայրը Եաղըճի Պօղոս աղա: Ազգ. հիւանդանոցին շինութեան ծախսուած է 20 հազար օսմ. հրնչուն ոսկի որուն մեծ մասը տուած է Յարութիւն Ամիրա: Նոյն միջոցին է որ Պոլսոյ մէջ ժանտախտ ծագած ըլլալով հիւանդանոցէն քիչ հեռու դէպի Մարմարայի ծովը շինուեցաւ Գաղըր Չէշմէի Ս. Յակոբայ հիւանդանոցը որուն ծախսին մեծ մասը դարձեալ հոգաց Յարութիւն Ամիրան եւ 10 հազար կանգուն հողը որուն վրայ շինուեցաւ շէնքը, նուիրեց արքունի ճարտարապետ Պօղոս Պէյ Տատեան:

Չար լեզուներ մինչեւ Սուլթանին հասցուցին թէ Ամիրան ո՞ւրկէ կը շինէ այդքան եկեղեցիներ: Սուլթան Մահմուտ գիշեր մը յանկարծ Եէնի Գափու Ամիրային տունը կ'երթայ: Յարութիւն Ամիրա կը ճաշէր իրեններուն հետ, գետինը նստած: Կայսրը կը յուզուի տեսնելով որ իր հանճարեղ «Արթին»ը պարզունակ սենեակի մը մէջ, կլոր սինիին շուրջ փայտէ դգալով լուբիա կ'ուտէ, մինչդեռ ան կրնար ոսկի կամ արծաթ դգալով ուտել: Սուլթան Մահմուտ իր մօտ կը կանչէ Յարութիւն Ամիրան թէ ինչպէս կը շինէ այդքան եկեղեցիներ եւ դպրոցներ, «Քու բարձրագոյն հրամանովդ ինծի շնորհուած Բուպէյէ Ալթընը կը կտրեմ եւ շահով Հնդկաստան կը ղրկեմ: Սուլթանը կը պատժէ զրպարտիչները եւ կ'ըսէ «Արթինին, գիտցածիդ պէս շարունակէ»:

1834ին մեռաւ Յարութիւն Ամիրան առանց տեսնելու եւ վայելելու Ազգ. հիւանդանոցին հանդիսաւոր բացումը:

Պոլսոյ առողջապահական գործավար Ազգ. Հիւանդանոց այցելելով լսած է Տօքթ. Փէշտիմալճեանի մանրամասն բացատրութիւնները: Գործավարը խիստ գոհ մնացած է հիւանդանոցին կարգապահութենէն եւ մաքրութենէն ու խնդրած է իր շնորհակալութիւնները յայտնել բժշկական մարմնին եւ պաշտօնէութեան: Տօքթ. Փէշթիմալճեան գործավարին յայտնած է թէ Թոքախտի դէմ պայքարին կարենալ մասնակցելու համար կ'ուզէ 30—40 անկողին աւելցնել Թոքախտաւորներու բաժնին մէջ: Գործավարը խոստացած է օժանդակել նման ձեռնարկ մը կատարուելու պարագային:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԻ ԱԹՈՌԻՆ ՎՐԱՅ

Համայնավար «Լրաբեր»ը թունդ է ելեր այս օրերս:

Եւ պատճառ ունի, որովհետեւ ամերիկեան Ընդհանուր Դատախազ Թամ Քլարք «Լրաբեր»ի «Յառաջդիմականները» զետեղեր է «մօտ իննսուն կասկածելի կազմակերպութիւններու» ցանկին ճիշդ մէջտեղը:

Եւ «Լրաբեր» մտատանջուեր է գիտնալու համար թէ այդ մօտ 90 կասկածելիներուն մէջ ո՞ր մէկին կը պատկանին ինքը եւ իր «Յառաջդիմական» կոչուած Համայնավար Միութիւնը: Ամբողջատիրակա՞ն, Ֆաշիստակա՞ն, կոմունիստակա՞ն, թէ՞ աղանդաւոր (տապալիչ): Եւ «Լրաբեր» կը փութայ արդարացնելու ինքզինքը, առանց գիտնալու թէ ո՞ր ամբաստանութեան դէմ պէտք է ուղղէ իր սլաքները:

Ճակատագրի ինչ դառն, շշմեցուցիչ խաղեր:

Կը յիշէ՞ք անցեալը: Ինչեր, ինչեր չըրին, այսօր ամբաստանեալի աթոռին վրայ նստած »Յառաջդիմական» կոչեցեալ Համայնավարները, միեւնոյն բախտին արժանացնելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ինչ զրպարտութիւններ, ինչ մատնութիւններ, ինչ բարձրաձայն ճիչեր: Կը յիշէ՞ք, թէ ինչպէս մեզ կոչեցին «Ֆաշիստներ», «Հիթլէրի զինակիցներ», «դաւաճաններ», «հակաամերիկեաններ»: Կը յիշէ՞ք ինչպէս առաջ քշեցին իրենց տխրահռչակ Ճան Ռոյ Քարլըմը, իր մեծածաւալ «ժուռնալ»ներով, իր զրպարտիչ յօդուածներով եւ իր զզուելի հեռարձակումներով՝ միանգամընդմիշտ պատին զամելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

«Ամերիկեան բանակին մէջ կռուող Դաշնակներու գրեթէ բոլոր զինուորները Ֆաշիստներ են, Հիթլէրի գործակալներն են, Ամերիկայի դաւաճաններ են: Բանակի հրամանատարութիւնը պէտք է քննութիւններ կատարէ անոնց մասին: Դաշնակները հայ Ֆաշիստներն են, անոնք պէտք է բնաջնջուին, ինչպէս մենք պիտի բնաջնջենք բոլոր թունաւոր միջոցները»:

Այսպէս գրեց «Լրաբեր»ին ձագուկը, անոր անգլերէն բաժնին երիտասարդ խմբագիրը, այն օրերուն, երբ մենք կենաց եւ մահու պայքար կը մղէինք ահաւոր թշնամիին հետ, ու երբ մեր տղաքները իրենց կեանքերը կը զոհէին ու կը վտանգէին ի սէր Ամերիկեան հայրենիքին:

Մենք համբերեցինք այդ անտրակելի սրիկայութեան: Մենք հանդուրժեցինք մատնութիւններուն ամենազզուելիին: Ու՞ ինչ է արդիւնքը այսօր: Արդիւնքը այն է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը տակաւին կը վայելէ, ինչպէս եւ պէտք է վայելէր, Ամերիկեան Արդարադատութեան բաժանմունքին կատարեալ վստահութիւնը, մինչդեռ անոր զրպարտիչները այսօր նստած են ամբաստանեալներու աթոռին վրայ, ու իրենց գլուխները պատէ պատ կը զարնեն՝ փաստելու համար թէ Ընդհանուր Դատախազը սխալած է եւ իրենք անվստահելիներ չեն:

Եւ «Լրաբեր» կը փորձէ ապացուցանել Սուրբ Հոգիին քղանցքներուն տակ՝ Սատանային նման Սուրբ Գիրքէն մէջբերումներ ընելով: «Յառաջդիմական Միութիւն»ը «Մեծ Ֆրէնքլին Տէլանօ Ռուզվէլթին փրկարար «Նիւ Տիլեան» ծրագրին» ջատագովն է եղեր: «Լրաբեր» կ'երդնու «Մեծ Ֆրէնքլին Տէլանօ Ռուզվէլթ»ին անունովը:

Կասկած չունինք թէ Ընդհանուր դատախազը գիտէ այս ամէնը: Ընդհանուր Դատախազը գիտէ նաեւ թէ ինչպէս, 1939—41ի Հիթլէր Ստալինեան մեղրալուսնի օրերուն, մեր «Յառաջդիմական» կոչուած չոչորթները «Մեծ Ֆրէնքլին Տէլանօ Ռուզվէլթը» որակեցին «պուրժուա կայսերապաշտ» մը, «Ուոլ Սթրիթի հլու գործակատարը», եւ «պատերազմասէր ամբոխավար» մը:

ՃԷՅՄՍ ՄԱՆՏԱԼԵԱՆ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ

Գիտական յառաջդիմութեանց Բրիտանական Ընկերութիւնը, 1939էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով գումարած է վերջերս: Հոն, փրոֆէսոր Տէյմոնտ Պէրնալ, հետեւեալ ապշեցուցիչ յայտարարութիւնը ըրած է Անգլիոյ մտաւորական ընտանիքէն չորս հարիւր հոգիի ներկայութեան. «Մենք կրնանք ապրիլ, ու հաւանաբար կոչուած ենք աւելի լաւ ապրելու, ուտելով այն բանը, զոր կովերուն կուտանք»:

Ներկաները սկսած են ծիծաղիլ: Փրոֆ. Ք. Պէրնալ, լռութիւնը վերահաստատուելէ յետոյ, յարած է.

— Շատ լուրջ կը խօսիմ: Պիտի կրնաք խոտ ուտել սիրայօժար, մէկ երկու տարի յետոյ: Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ, թէ մեր դաշտերուն մէջ բուսած խոտերը ուտուելու յարմար չեն, մեր ներկայ սովորութիւններուն համաձայն: Իբր խոտակեր կը յիշուի անգլիացի նօտար մը, Ճէյմս Գրահամը, որ 75 տարեկան եղած ատեն, 1942ին, կը բացատրէր՝ թէ իր մարգագետիններուն խոտով շատ լաւ կը սնանէր:

Իրականին մէջ, խոտ կամ տերեւ կ'ուտենք շարունակ: Նոյնպէս՝ առատօրէն փրոթէին կ'ուտենք, որ միշտ կը հայթայթուի պանիրին, կաթին, եղան, կովին ու հորթի մսին միջոցաւ:

Անգլիոյ մէջ, բազմաթիւ հետազօտութիւններ եղած են այդ ուղղութեամբ, մանաւանդ այն միջոցին, երբ Նացիները կը խորհէին պաշարել Մեծն Բրիտանիան: Դէպքերը արգելք եղած են Բրիտանացիներու սովահար ըլլալուն:

1916ին, գերման շատ համեղ երշիկ մը՝ կը պատրաստուէր խոտէն հանուած փրոթէյինով: Ճափոն գերիներու մէկ քէմփին մէջ, անգլիացի բժիշկներ խորաթ մը քարլիոն հանած են խոտէն: Ան, վիթամինէ զրկուողներուն շատ օգտակար է:

Թէքնիք դժուարութիւնները շուտով պիտի հարթուին: Կը մնայ լուծել հոգեբանական խնդիրը: Խոտակերութեան վարժութիւնն է որ ամէնէն մեծ արգելքը պիտի ըլլայ: Մարդիկ միամտօրէն կը յամառին անգիտանալ, թէ խոտ է որ կ'ուտեն, ափիթէք ճաշակած ատեննին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՒԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Մենակեաց Եսային, իր խշտիկին վրայ երկարած, ինքն ալ իր կարգին, գործի է լծուեր իր խոհերուն հետ, աչքերը գոց, միտքը արթուն:

Թըփ, Թըփ, Թըփ ...

Յանկարծ մէկը անցաւ գլխուն վրայէն, զգուշաւոր քայլերով: Հիւղակին ոստահիւս երդիքը համրեց ոտնաձայներ — մէկ, երկու, երեք ...: Վախի աննախընթաց սարսուռ մը սկսաւ շրջագայիլ իր երակներուն մէջ: Ո՞վ կրնայ ըլլալ ...: Պատասխանը՝ դարձեալ ոտնաձայներ: Այս անգամ աւելի յստակ, ընդհատ, ընդհատ ու բազմաքայլ: Պահ մը ետք, անոնք սահեցան խրճիթին պատերէն վար գաղտագողի ու աւազին վրայէն քալելով, նետուեցան մօտակայ ջրհորին մէջ:

Յանկարծ, ոտքի կանգնեցաւ, յօնքերը պռստած, շրթները դողահար: Ո՞վ են ասոնք...Մա՞րդ թէ կենդանի, դեւե՞ր թէ սատանաներ, որոնց անունը առաջին անգամն ըլլալով կուգար իր շրթներուն: Իր բովանդակ մտորումներուն ընթացքին, երբեք չէր անդրադարձած սատանաներու գոյութեան: Բայց, ահա, անոնցմէ մին՝ կրակէ աչքերով՝ փայլակնացայտ տուր մը շողացուց իր աչքին ու քաշուեցաւ խաւարի ետին: Ետեւէն՝ տրոփ, դոփում, շառաչ համասփիւռ: Պաղ բան մը, կաթեցաւ ճակատին վրայ, յետոյ ուրիշ մը՝ երեսին ու աչքերուն:

— Ոչինչ... անձրեւ է եղեր, ոչ դեւ, ոչ սատանայ... ինչ նախապաշարում, խօսեցաւ ինքնիրեն:

Դուրսը, անձրեւը կը տեղար յաղթաջուր, խուճապի դեւերու եւ սատանաներու փորձանաւոր տեղատարափին նման: Իրեն այնպէս թուեցաւ, որ անոնք բազմեր են խմբովին իր մնարին վերեւ ու իրենց պաղ ձեռքերը, իր տենդայոյզ ափերուն մէջ դրած, կը տաքնան, կը քըքջան իր դէմ, սպառնալից՝ պահանջելով վաւերական պատմութիւնը իրենց ծագումին:

Ան դողդոջուն մատներով սկսաւ դարձնել գունաւոր էջերն սատանայապատումին ու կարդալ:

Քրիստոնէական Տեսութիւն: Ամենակալն Աստուած միայնեծան կ'իշխէր տիեզերքին: Ոսկեղէն գահը՝ անմատոյց պարունակին մէջ: Անջրպետին պարապութիւնը՝ պատուանդան եւ անհաս բարձունքները՝ ամպհովանի: Անոր բացարձակ տիրապետութեան կը հպատակէր հրեղէն դասը — հրեշտակներ, Սերովբէներ, Քերովբէներ արբահոյլ:

Չարաղէտ օր մը, անոնց մէկ մասին մէջ ծընաւ նախանձը: Աստուածանալ ...: Տիեզերքը բռնկեցաւ յեղափոխութեան եւ ապստամբութեան հուրէն, անարձագանգ ահաւորութեամբ: Ահեղամարտ, երկնամարտ, հրեշտակամարտ:

Անհունը սեղմեց իր անսահման գօտին, կըծկուեցաւ, պզտիկցաւ, մինչեւ որ կրցաւ պաշարել ապստամբ դասը իր անորոշ օղականորումին մէջ: Այն ատեն Ամենակալին հզօր թաթը գահավիժեց զանոնք, անդունդէ անդունդ ու միանգամ ընդմիշտ փակեց երկինքին դռները անոնց դէմ: Բայց անոնց պետը՝ Սատան գտաւ նախամարդը Եդեմին մէջ, ուր բեմադրեց մարդկային ահաւորագոյն դրաման: Օձափոխութիւն, գիտութեան ծառ, մեղանչում եւ արտաքսում ...:

Հեթանոսական տեսութիւն: Այն հին, նախահին դարերուն, եղաւ ատեն մը, ուր աշխարհը փոխեց իր դիմագիծը եւ եղաւ մեղաշխարհ: Առաւօտը նման էր հրեշտակերտ սուրի մը երկաթերթ, երեկոն՝ սպանդանոցի եղան մը արիւնոտ աչքին: Ցերեկն ու գիշերը չէին տարբերեր իրարմէ, որովհետեւ մարդիկ, օր ցերեկով, կը յափշտակէին կը սպաննէին, կը շնային անպատկառօրէն: Մարդկային ամօթն ու աստուածային երկիւղը խաչուած էին հեռաւոր բեւեռներու վրայ: Առաքինութիւնը խաչուած էր մողոքին կաթսաներուն մէջ:

Աստուածային ցասումը երեք անգամ իջաւ երկիր: Սով. հրեղեղ, ջրհեղեղ: Բայց ի զուր...: Այն ատեն Աստուած հրեշտակներու գունդ մը կանչեց եւ ըսաւ:

— Մեկնեցէք երկիր, որուն ուղեկորոյս դեկը կը յանձնեմ ձեզի: Կառավարեցէք մարդկութիւնը, աստուածօրէն: Բարին՝ չափ, արդարութիւնը՝ կշիռ:

(15)

Պաղեստինի արաբական գիւղերուն հաղորդակցութեան ճամբաները փակելու համար :

Գահիրէէն կը տեղեկացնեն թէ եգիպտական կառավարութիւնը Երուսաղէմի Մուֆթիին յանձնած է մեծաքանակ հրացաններ՝ Պաղեստինի Արաբներուն համար : Իսկ եգիպտական կոմիտէ մը Մուֆթիին տրամադրութեան տակ դրած է 40 հազար ոսկիի գումար մը :

Արաբական Դաշնակցութեան վարչական խորհուրդը կարեւոր ժողով մը պիտի գումարէ Գահիրէի մէջ՝ փետրուար 7ին :

★ Հրէական գործակալութիւնը երեքշաբթի օր կոչ ըրաւ Պաղեստինի 15.000 երիտասարդներուն որ զինուորական մարզանքի սկսին փետրուար 15ին : Հականա գաղտնի ընկերակցութիւնը արդէն իր տրամադրութեան տակ ունէր 3500 «զինուորներ» Դեկտեմբերի սկիզբը : Այդ թուականէն ասդին մօտաւորապէս 11500 հոգի եւս «զինուորագրուած» են : 2500 Հրեաներ իրենց նախկին զբաղումները լքելով, վարչական դասեր կ'առնեն՝ ապագայ հրէական պետութեան պաշտօնեայ ըլլալու համար :

Վերոյիշեալ 15.000ին մէջ կը մտնեն բոլոր 19էն 22 տարեկան երիտասարդները : Պատրաստուած է նաեւ ցանկը 17էն 25 տարեկան կիներու եւ իւրաքանչիւրին յանձնուած է կանանչ քարթ մը :

Տա[illegible] Ցու[illegible]

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ ԿՈՒԶԵՆ ՀԵՌԱՆԱԼ

Համաձայն Աթէնքէն ստացուած տեղեկութեանց, ամերիկեան առաքելութեան անդամներէն շատերը կ'ուզեն Ամերիկա վերադառնալ մինչեւ Յունիս 30 : Առաքելութեան պետն ալ, Տուայթ Կրիզուըլտ, նպատակ չունի երկար մնալու : Երեք հարիւր հոգինոց պաշտօնէութեան հարիւրին ինքնուսնը դժգոհ է :

Ուաշինկթընի պատկան իշխանութիւնները շատ մտահոգ են եւ արդէն սկսած են նոր պաշտօնեաներ փնտռել :

Վերադառնալու փափաք յայտնողները մեծամասնութիւնը չեն սիրած Յունաստանը կամ իրենց յանձնուած աշխատանքը : Դիտել կը տրուի որ հելլէն իշխանութիւնները անձեռնհաս են դործադրելու համար առաքելութեան յանձնարարութիւնները : Կարգ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ կրած են այն տպաւորութիւնը թէ «Ամերիկա Յունաստանի պաշտպանութեան հոգը ստանձնած ըլլալով, անհաշիւ տոլարներ պիտի բերէ, ուրեմն ինչո՞ւ բարեկարգել երկրին տնտեսութիւնը եւ ինչու չչարունակել ներկայ անտարբեր դրութիւնը ...» :

Վերջին քանի մը շաբաթներու ամերիկեան ներկայացուցիչները համոզուած էին կառավարութեան որ աւելի լուրջ աշխատանք կատարէ կացութիւնը դարմանելու համար :

★ Հելլէն ապստամբներու ճայնասփիւռը կը տեղեկացնէ թէ իրենց բանակը գրաւած է Արախէվ քաղաքը Րումէլիի մէջ եւ «Թշնամին», արիւնալի կռիւներէ ետք, կորսնցուցած է 60 մեռեալ, 90 վիրաւորեալ եւ 150 գերի : Այս լուրը չէ հաստատուած Աթէնքէն : Կ'ըսուի թէ ապստամբները երկու սուլման ունին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր Ռուսիա եւ Լեհաստան 250 միլիոն տոլարի առեւտրական քառամեայ դաշնագիր մը ստորագրեցին : Խորհրդային Միութիւնը Լեհաստան պիտի ղրկէ երկաթ, քրոմ, մանկանէզ, բամպակ, քարիւղային արտադրութիւններ, ինքնաշարժեր, փոխարէն ստանալով հիւսուածեղէն, շաքար, հանքածուխ եւն. :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կրթական մարմնոյն, հովանաւորութեամբ Հայ Ազգ. Եկեղ. Միութեան : Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, էթիէն Տօլէի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ, 257bis, rue Boileau, Lyon :

Պիտի ըլլան՝ դպրոցական եւ մանկական հաճոյալի պարեր, խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ եւ զանազան սիրուն անակնկալներ :

Մուտք՝ 30 եւ 50 Ֆրանք, հարիւր Ֆրանք (սահմանափակ թիւով) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին Սան Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի, այս կիրակի, 1 փետր. առաւօտ, ժամը 10էն 12 : 78bis, Rue Rabelais, հայ դպրոցի սրահը : Դասախօս Պ. Կարապետ Յովակիմեան : Կը խնդրուի մեր սանուհիներէն որ ճշգապահ ըլլան եւ ամէն կիրակի շարունակեն օգտուելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկէն :

Պատրաստուեցէ՛ք

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ. 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde :

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ : Գեղարուեստական ընտրուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Գուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները : Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29 Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին : Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45էն եւ 14.15էն : Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՕՆՆԻԿ ՔԻՐԼԵԱՆ եւ զաւակները ինչպէս բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին՝ Պ. ԱԲՐԱՀԱՄ ՊՕՌԱՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բ.էկ Թոստոթոշի Թովմաս Կր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կինը՝ անունը Լուսինիա, զաւակները՝ Աննիժա, Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ : Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին .— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան : Ուլիցա «Ազանաս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա : Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել զայն :

17րդ տարեկան ցերեկոյթ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ : Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն : Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino) :

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ :

Մուտք 100 — 300 Ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծառուկեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջակաները : Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծառուկեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ : Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք :

Երգ[illegible]

Կիւսան Սազ[illegible]

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SALLE GAVEAU, կիրակի 29 Փետր. ժամը 14ին

Կը խնդրուի այս թուականը նկատի առնել :

ԾԱԽՈՒ է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով :

Մանրամասնութեանց համար դիմել Պ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՃԻՏԷՃԵԱՆ
Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Յունուար 24 — Ամուսնացած — Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche : Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԳԱՆՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ակումբին մէջ : Ներկայ ըլլալ անդամատետրով : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւն պարտաւորիչ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais : Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը» : Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Սիրով կը հրաւիրուին երէց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցին Կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր, 1 Փետրուար 1948, ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլոպի սրահին մէջ, 7 Պուլ. ա'Աթէն : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ :

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու : Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ :

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ս. ժազով :

Մուտքը 40 եւ 60 Ֆրանք :

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3էն ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյս օծման լուսաւոր Պ. Յակոբ Ճօրճեանի քսանամեակի թեկնածութեան հարցը :

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունենալուն, կանոնագրի 10րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր :

Տէր եւ Տիկին Խ. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Լաթիֆեաններ իրենց զաւակը, ինչպէս նաեւ Աշճեան ընտանիքը կը տեղեկացնեն մահը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

որուն յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ 24 Յունուար, Շաբաթ առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան իր աննախընթաց ազգականներուն : Հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը :

Նախ քան յուղարկաւորութիւնը մասնաւոր մահազդ ուղարկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբր այդ :

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԱ ՎԻՍԹ.—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ խումբի կազմութեան տարելիցին առթիւ երեկոյթ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 21 Փետր. 1948, Շաբաթ իրիկունէ մինչեւ լոյս, Էրմիթաժի սրահին մէջ (La Viste) :

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, նուագ : Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի ՎԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է : Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պարեր Սէն Լուի նուագախումբի մասնակցութեամբ :

Ապահովել տոմսերը Նոր Սերունդականներէ :

«ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյն «Րաֆֆի» Երիտ. Միութեան կողմէ

15 Փետրուար, Կիրակի օր

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6 ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 30 Janvier 1948 Ուրբաթ 30 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5253-Նոր շրջան թիւ 862 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶԳՈ՛ՅՇ, ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ֆրանսայի զանազան կեդրոններէն մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն խլրդային աշխատանքի մը վրայ որուն լծուած են կարգ մը տխրահռչակ «ազգայիններ»՝ մոլորեցնելու համար մեր բարեմիտ հայրենակիցները ու մանաւանդ Դաշնակցութեան կորիզները։

Մատի վրայ համրուող քանի մը ողորմելի Հայաստանասէրներ, Ֆրանսայի լայնքին ու երկայնքին մէջ կուզան համայնավար քարոզներ կարդալու, եւ միտք ու սիրտ պղտորելու մտահոգութեամբ։

Ամէն տեղ են անոնք — Մարսէյլ, Լիոն, Վալանս, Սէնթ Էթիէն, Տէսին Վիէն եւ ուրիշ ծանօթ ու անծանօթ վայրեր։

Հրահանգ ստացած են, ի վերուստ, որպէսզի բարեկամութիւն եւ մտերմութիւն մշակեն մանաւանդ շարքային Դաշնակցականներու հետ եւ իրենց անուշ-լեզու քարոզներով, կուսակցութեան ղեկավար շրջանակներուն դէմ հանեն մեր բարեմիտ ընկերները։

Ընդհանրապէս մետասաններորդ ժամուն «կարմրած» մունետիկներ են այս եպերելի հակադաշնակցականները եւ ընդունակ՝ ամէն անպարկեշտ միջոցի դիմելու — նոյնիսկ նիւթական վարձատրութեան խոստումներ ընելու կուսակցական որոշ պատասխանատուութեան տէր ընկերներու — որպէսզի գաղտնիք մը կորզեն ու հաղորդեն զայն առ որ անկ է։

Սեղանակից կ'ըլլան Դաշնակցականին ու միասին կը ճնկեն՝ յանուն ռազմավարութեան։

Եւ անշուշտ, յանուն հայրենիքի գերագոյն շահերուն ...

Երբ «գործը» անծանօթ է իրենց ինքնութեան — եւ կենսագրականին — չեն յայտարարեր թէ որ կազմակերպութեան անդամ են եւ որ հոսանքին անունով կը խօսին։

Յաճախ, կը «բամբասեն» Երեւանն ու Մոսկուան եւ կը քննադատեն, օրինակ, ներգաղթի աշխատանքները, դիմացինին վստահութիւնը նուաճելու եւ բաներ մը իմանալու համար։

Այդ սողուններուն մէջ կան այնպիսիներ որոնք չեն քաշուիր օգտագործելու տարիներ առաջ, կուսակցական այն կամ այն հաւաքոյթին մէջ հաստատուած ծանօթութիւն մը։

Կը համարձակին նոյնիսկ, ի մէջ այլոց՝ հարցնելու թէ ինչ որոշումներ տրուած են կուսակցական ժողովներու մէջ։

Ուրիշներ, քիչ մը աւելի յանդուգն կամ նուազ դիւանագէտ, չեն ծածկեր իրենց ինքնութիւնը եւ քաջարա՛ր առաջարկներ կ'ընեն — նոյնիսկ կը սպառնան եթէ պէտք ըլլայ — միշտ, յանուն Հայաստանասիրութեան։

Մենք շատ լաւ գիտենք թէ մեր շարքային թէ պատասխանատու ընկերները ինչ յեղափոխական դաստիարակութիւն ստացած են որքան խոհեմ ու շրջահայեաց են իրենց յարաբերութեանց մէջ։

Գիտենք որ որքան ուշիմ են, զգաստ ու կարգապահ, եւ սրճարաններու անկիւնները կամ բարեկամներու երդիքին տակ չէ որ կ'արտայայտուին օրուան հրատապ խնդիրներուն շուրջ։

Եւ սակայն, աւելորդ պիտի չըլլար յանձնարարել մեր Դաշնակցական ընկերներուն — եւ համակիրներուն — որ բացարձակօրէն հեռու մնան ծանօթ կազմակերպութեան մը այդ անճարակ առաքեալներէն, որեւէ մտերմութիւն չմշակեն անոնց հետ եւ մանաւանդ կուսակցական-քաղաքական ոչ մէկ նիւթի շուրջ վէճի չբռնուին անոնց հետ։

Ամէն Դաշնակցական պէտք է յիշէ որ անպարկեշտ ու անբարեխիղճ «Հայաստանասէր»ներ — այլ անունով համայնավար գործակալներ, իրենց թիկունքը տուած կարգ մը երեւելիներու, ապաքած են խժարշաւ մը մեր կուսակցութեան դէմ։

Մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ արհամարհել զիրենք, հսկել իրենց քայլերուն ու շարժումներուն վրայ ու անխոով շարունակել մեր ճամբան։

Զգո՛յշ, ընկերներ։

Յիսունութը տարեկան Դաշնակցութիւնը տակաւին շատ պարտականութիւններ ունի կատարելիք։

Հակառակորդներու քսութիւններն ու ամեն-զուկ երոյթները չեն որ պիտի մթագնեն մեր պայծառատեսութիւնը։ Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀՆԵՐԷՆ

Պոլսահայ թերթերէն կը տեղեկանանք, թէ Թուրքիոյ եկմտական գործավարութիւնը իր 1948ի պիւտճէին մէջ հետեւեալ յատկացումները ըրած է։

«Վագըֆի տօրրադաս պաշտօնեաներուն՝ 2.555.000 ոսկի, Գալաթի հրէական հիւանդանոցին՝ 15.000, Պալըգլըի յունաց հիւանդանոցին՝ 25 հազար, Հայոց հիւանդանոցին 15.000 ոսկի»։

Ցուցիչ է արդարեւ թուրք եկմտական գործավարութեան այս փափկանկատ ուշադրութիւնը։ Ինչպէս կը տեսնէք, «բարեխնամ կառավարութիւնը» այնքան հոգածու է մեր հիւանդներուն հանդէպ, որ բարեհաճեր է մէկ միլիոն նահատակներու թողօնէն առնել եւ մեր երեսին նետել տասնըհինգ հազար թղթադրամ՝ իբրեւ հերթական շնորհ։

Առնելու եւ տալու գիտութիւնը Թուրքիա հասցուցած է ամենաբարձր կատարելութեան։ Մէկ կուտայ, երբ ապահով է թէ հարիւր պիտի առնէ։ Բայց ոչ իսկ տոկոսն է այս 15.000ը այն անսահման հարստութեան, որուն վրայ «քաղաքակրթուած» Թուրքիան իր թաթը դրաւ՝ քաղաքակրթութեան պատիւ բերող ձեւով մը։

Մեր հիւանդները պիտի կրնա՞ն ծամել այն պատառ մը հացը, զոր թուրք եկմտական գործավարութիւնը վեհանձն առատաձեռնութեամբ կը նետէ ահաւասիկ անոնց ակռային տակ։ Կը թուի ինծի, թէ այդ պատառ հացը ծամելու առեն Հայոց հիւանդանոցին աղէտուած բնակիչները պիտի ըսեն «երեք իմաստուններուն» պէս. «Մեր կերած հացը աղէկ հաց էր, բայց արիւնի համ ու հոտ ունէր»։

Թուրքերը իրենց գործը գիտցող մարդիկ են։ Այսօր 15.000 կուտան իբրեւ նուէր, որպէսզի վաղը 150.000 առնեն իբրեւ «ունեւորութեան տուրք»։ Կուտան 15.000ը, վասնզի վստահ են, որ վաղը պիտի զան իբրեւ տասնտէր նստելու ազգին տանը մէջ, ինչպէս նստեցան բազմահազար ուրիշ տուներու մէջ, անոնց տէրերը զրկելով անյայտ հեռուները ...

Թուրքիոյ փայփայող ձեռքը նուազ ծանր չէ, քան անոր հարուածող թաթը։

Պիտի չզարմանանք, եթէ թուրք եկմտական գործավարութիւնը յատկացում մըն ալ ընէ Հայոց գերեզմանատան։ Թուրքիոյ համար ընտանի վայրեր են հիւանդանոցները, մանաւանդ գերեզմանոցները, ուր մեռած Հայերը քաղցր յիշատակներ պահած են թուրք ժողովուրդէն ու կառավարութենէն։

ՏԱՐԱԳԻՐ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ արկած մը պատահեցաւ Քալիֆորնիոյ մէջ երբ խոշոր օդանաւ մը կրակ առնելով վար ինկաւ եւ փշրուեցաւ Ֆրէզնոյի մօտերը։ Մեռած են 32 հոգի, բոլորն ալ Մեքսիկացի աշխատաւորներ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Կէորկի Տիմիթրով, կը յայտարարէր անցեալները թէ Պալքանեան Դաշնակցութիւն մը պիտի կազմուի մօտ ատենէն։ Մոսկուայի «Փրավտան» խստօրէն կը քննադատէ այդ առաջարկը եւ հրապարակաւ կը յանդիմանէ վարչապետը որուն «յայտարարութիւնը հիմնովին հակառակ է, անցեալ հոկտեմբերին, կոմինֆորմի խորհրդաժողովին տրուած որոշումներուն։ Մենք չենք ուզեր արուեստական համադաշնակցութիւն մը. ընդհակառակն, կ'ուզենք որ իւրաքանչիւր երկիր պահէ իր անկախութիւնը՝ շարժման մէջ դնելով իր ժողովրդավար ոյժերը», կը գրէ «Փրավտա»։ Լոնտոնի մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Մոսկուա համամիտ չէ Տիմիթրովի քաղաքականութեան որովհետեւ կ'ուզէ իրեն վերապահել սլաւական ժողովուրդները առաջնորդելու իրաւունքը։ Ցետոյ չուզեր որ Չեխոսլովաքիան եւ Լեհաստանը մաս կազմեն այդպիսի համադաշնակցութեան մը։ «Փրավտա»յի ելոյթը անգամ մը եւս կը հաստատէ այն տեսակէտը թէ միշտ Մոսկուան է որ տոն կուտայ համայնավարներու այս կամ այն քաղաքականութեան, դիտել կը տրուի Լոնտոնի մէջ։

ԵՐԵՔ ՀԱՐԻՒՐ ՎԵՑ ճափոններ ծովամոյն եղան երբ 400 թոննոց շոգենաւ մը, ծփուն ականի մը զարնուելով, ընկղմեցաւ ներքին ծովու մը մէջ։ Ազատուած են միայն 120 հոգի։

Ելմտական նոր օրինագիծը մասնաբար քուէարկուի

Խորհրդարանի ընկերվարական խմբակցութիւնը չորեքշաբթի օր, երկար խորհրդակցութիւններէ ետք, յայտարարեց որ հակառակ է կառավարութեան նոր օրինագծին։ Բայց կուսակցութեան ղեկավարները վարչապետին հետ տեսակցելէ ետք, որոշեցին ձեռնպահ չմնալ եւ մասնակցիլ քուէարկութեան նախարարական տագնապի մը առաջքը առնելու համար։

Մեր թերթը մամուլին յանձնուած պահուն տակաւին յայտնի չէր քուէարկութեան արդիւնքը։

Կառավարութիւնը յոյս ունի որ օրինագիծը «պիտի անցնի» չնչին մեծամասնութեամբ։ Եթէ ընկերվարականները, վերջին պահուն, դարձեալ փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը եւ չքուէարկեն ի նպաստ ոսկիի ազատ առեւտուրին, այն ատեն կառավարութիւնը պիտի հրաժարի եւ ելմտական նոր օրինագիծը չեղեալ պիտի նկատուի։ Վարչապետը այս մասին որոշ ազդարարութիւն ըրած է խորհրդարանին։

Չորեքշաբթի գիշեր ուշ ատեն, դահլիճը երրորդ անգամ ըլլալով նիստ գումարեց՝ համաձայնութիւն գալու համար ընկերվարականներուն հետ, որոնք, ինչպէս ծանօթ է, դահլիճին կը մասնակցին հինգ նախարարներով։ Հաւանական չէ որ կուսակցութեան ղեկավարները՝ կառավարութիւնը տապալելու պատճառ տան իրենց պայքարը նոր առաջարկներուն դէմ։

Ընկերվարական շրջանակներուն մէջ միշտ կը տիրէ այն հաստատ համոզումը թէ թղթադրամին արժեզրկումը ինչպէս նաեւ ոսկիին ազատ շուկան, վնասակար է միջին դասակարգին համար։ Բայց եւ այնպէս, ոչ մէկ տրամադրութիւն կայ կուսակցութեան շարքերուն մէջ, համայնավարներուն կամ Կոլականներուն միանալու եւ Շումանի կառավարութիւնը տապալելով քաղաքական ծանր տագնապ մը ստեղծելու։

Եթէ, ծայրայեղ պարագային, կառավարութիւնը հրաժարի, հետեւանքը պիտի ըլլայ խորհրդարանին լուծումը։ Նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին եւ անհաւանական չէ որ զօրավարը շահի քուէներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը։

Ընկերվարականներու խորհրդարանական խմբակցութիւնը 35ի դէմ 46 քուէով որոշեց ձեռնպահ մնալ օրինագծին առաջին յօդուածին հանդէպ որ կը տրամադրէ քսանըհինգ առ հարիւր «տուգանքի» ենթարկել անոնք որ երեւան պիտի հանեն իրենց մէկ կողմ դրած ոսկիներն ու օտար թղթադրամները։ Ուրիշ խօսքով, երբ մէկը պետական դրամատան ծախէ իր ոսկիները, այդ վերջինը իրաւունք պիտի ունենայ 25 առ հարիւրը վար դնելու։ Այս որոշումը ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ յունիս 30, իսկ այդ թուականէն ետք, «տուգանք»ը պիտի գանձուի ամսական մէկ առ հարիւր համեմատութեամբ։

Խմբակցութիւնը բացարձակօրէն դէմ է նաեւ ոսկիի ազատ առեւտուրին (յօդուած 2)։ Կրնայ ըլլալ որ այս մասին ձեռնպահ մնան փոխանակ հակառակ քուէ տալու։

Կառավարութիւնը յանձն առած է կարգ մը բարեփոխումներ մտցնել իր առաջարկներուն մէջ, քաղաքական ծանրակշիռ տագնապէ մը խուսափելու համար։

★ Փարիզի բրիտանական շրջանակներուն մէջ կ'ըսուի թէ «բացարձակօրէն անհիմն են» այն զրոյցները թէ անգլիական կառավարութիւնը — ... չափազանց դժգոհ է Ֆրանսական նոր օրինագիծէն — որոշած է վերաքննել իր հաւանութիւնը՝ Սաար տնտեսապէս Ֆրանսայի կցելու մասին նախապէս տրուած որոշումին։ Այս տեսակ վրէժխնդիր քաղաքականութիւն մը, Անգլիոյ կողմէ, բացարձակօրէն անհաւանական է, դիտել կը տրուի նոյն շրջանակներէն։ Միւս կողմէ, սակայն, բրիտանական կառավարութիւնը քայլեր պիտի առնէ որպէսզի սթեռլինը անկում չկրէ օտար շուկաներու մէջ։

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ իր կարգին բանաձեւ անցուց ոսկիի ազատ առեւտուրի առաջարկին դէմ։

★ Օտար սակարաններուն մէջ ֆրանքին արժեզրկումը կը նկատուի շատ «անտոյգ»։ Նիւ Եորքի մէջ տոլարը կ'արժէ 300 ֆրանք ինչպէս առաջ։ Պելճիքա, առայժմ նպատակ չունի արժեզրկելու Պելկան։ Հոլանտայէն կը հերքուին այն տարաձայնութիւնները թէ կուլտենը պիտի արժեզրկուի։ Երկու երկիրներուն մէջ ալ, ֆրանքին արժեզրկումը դժգոհութիւն պատճառած է քանի որ զգալի չափով պիտի նուազին իրենց արտածումները։

Ֆրանսական կառավարութիւնը կը հաւատայ, սակայն, որ եղած կարգադրութիւնը առժամեայ բնոյթ ունի եւ մօտ ատենէն հիմնական քայլեր պիտի առնուին ֆրանքին կայունութեան համար։

★ Ամերիկայի արտաքին նախարարը յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ ֆրանքին արժեզրկու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր շրջապատը

Բ.

Պարզ է որ հայ քաղաքական աշխարհի պատկերը միանգամայն տարբեր կը լինէր, եթէ տեղի չունենար առաջին մեծ պատերազմը եւ նրա շնորհիւ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը:

Մեր ժողովուրդը նստած կը մնար իր պապենական հողի վրայ, քաղաքականապէս, տնտեսապէս եւ մշակոյթով անհամեմատ աւելի զօրեղ եւ բարգաւաճ վիճակի հասած:

Ներկայիս իբր թէ Արարատեան աշխարհում հայկական պետութիւն ունինք. սակայն իրականութիւնը այն է, որ խորհրդային ռեժիմի բերումով, հայ ժողովրդի մի երրորդ մասն է՝ միայն մեր հայրենիքում ստրուկի կեանք վարում, կտրուած արտաքին աշխարհից: Մէկ երրորդն էլ ցան ու ցրիւ ընդարձակածաւալ խորհրդային երկրի մէջ, նոյնպէս ստրկական վիճակի մատնուած, ենթակայ է ռուսացման:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ իր սկզբնական շրջանին շատերին անծանօթ կուսակցութիւն էր, ազգային բոլոր մարզերի մէջ ցուցաբերած իր հսկայական գործունէութեան շնորհիւ, ինչպէս նաեւ իր վարած հերոսական պայքարներով եւ տուած բազմահազար զոհերով, իր ժողովրդական գրականութեամբ, մամուլով եւ կենդանի խօսքով, հետզհետէ դարձաւ առաջնակարգ, միակ հայ քաղաքական կուսակցութիւնը, որի խօսքին ու գործին հետեւում են ոչ միայն հայկական հոծ զանգուածները, այլեւ հայկական խնդրով հետաքրքրուող օտար պետութիւններն ու կազմակերպութիւնները:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն է, Հայաստանի ազատագրումը, եւ սահմանները լայնացնելով բոլոր տարագիր հայ բազմութիւններին, առանց կրօնի եւ քաղաքական համոզումներին խտրութեան, հնարաւորութիւն տալ վերադառնալու իրենց մայր հայրենիքը եւ որպէս հայրենիքի հարազատ զաւակներ, լծուելու Հայաստանը ամբողջացնելու, շէնցնելու եւ իրենց արդիւնքի պտուղները վայելելու ազնուագոյն նպատակին:

Անկասկած է, որ եթէ վաղը միւս օրը Հայաստանում տիրէ խօսքի, մամուլի, հաւաքոյթների եւ ընտրութիւնների կատարեալ ազատութիւն, դժուար թէ Հ. Յ. Դ.-երին հաւասար ու արժանաւոր մրցակից գտնուի: Ահաւասիկ մէջտեղն են հայ քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները, իրենց անցեալով ու ներկայով: Հ. Յ. Դ. վախ չունի ազատ պայքարից եւ մրցակցութիւնից, միայն թէ օտար բռնակալ պետութիւնները չխառնուեն մեր ազգային քաղաքական ներքին գործերին:

Հ. Յ. Դ. միանգամ ընդ միշտ որդեգրած է քաղաքական մի որոշ ուղղութիւն, որով կ'առաջնորդուի առանց վախենալու դրսից եկած սպառնալիքներից եւ իրեն դէմ գործ դրուած հալածանքից: Եւ միեւնոյն ժամանակ գործիք չդառնալով որեւէ օտար պետութեան եւ կամ քաղաքական հոսանքի ձեռքին:

Հայ ժողովուրդը քաջածանօթ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան որդեգրած ազգային քաղաքական վարքագծին եւ այս իսկ պատճառով, մեր ժողովրդի մեծամասնութիւնը գիտակցութեամբ եւ կամ բնազդով, սրտով ու հոգով կապուած է մեր կուսակցութեան հետ, որպէս իր դարաւոր ազգային բաղձանքների իրականացման համար ծանր դժուարութիւններով ողի ի բռին աշխատող միակ հայ քաղաքական կուսակցութիւնը: Ապացոյց. ազատ պայմաններում կատարուած ընտրութիւնների արդիւնքը, մեր մամուլի եւ գրականութեան լայն սպառումը, չնայած քառորդ դար մայր երկրից կտրուածութեան, իր բարգաւաճումը եւ վերջապէս հարկ եղած պարագաներին իր հրահանգներին եւ զօրակոչերին կամովին արձագանգ տուած ոչ միայն կուսակցական ընկերները, այլեւ համակիրները եւ չէզոքները: Փա՞ստ կ'ուզէք այն, որ Դաշնակցական անդամատետր չունէին մեր ան[illegible] հայդուկներից, մարտիկներից, կամաւորներից եւ նոյնիսկ ահաբեկիչներից մէկ ստուար մասը, որոնք Հ. Յ. Դ. դրօշակի տակ կռուեցին եւ շատերը հերոսաբար ընկան կռուի դաշտում, կախաղանների վրայ եւ կամ մեռան բանտերում ու աքսորավայրերում: Ով որ ողջ եւ անփորձ կը մնար, եթէ անհրաժեշտ էր, կը գըլկուէին զանազան մօտիկ եւ նոյնիսկ հեռաւոր երկիրներ, կը զբաղուէին որեւէ գործով իրենց օրապահիկը շահելու նպատակով: Սրանցից մէկ մասը չէր էլ մասնակցած տեղական կուսակցական ժողովներին: Սակայն, իրենց ականջները լարած կը սպասէին նոր զօրակոչին, հարկաւ եթէ իրենց առողջական վիճակը եւ ընտանեկան պայմանները խոչընդոտ չհանդիսանային. «Պարսկաստանի խորքից եկել է նամակ, գնում ենք բարով, կ[illegible]չանանք տարով, արեան սուր ու Թուր, պատերազմի դաշտ կը սպասէ մեզի» երգը մռմռալով, նորից սիրով կ'երթային զինուորագրուելու Հ. Յ. Դ. դրօշի տակ եւ կռուելու հայրենիքի ազատութեան համար: Ինչպէս եւ միշտ ի մտի ունենալով մէկ ուրիշ մեր ժողովրդական յեղափոխական երգի մանաւանդ հետեւեալ տողը. — «Ես որ ազգիս չզոհուիմ, ապա ինչո՞ւ ծնար զիս»: Որը ըստ իս հազար ճառ արժէ:

Մեր ուխտուած մարտիկների միակ իղձն էր, իրենց կեանքի գնով օգտակար լինել հայ ժողովրդին եւ հայրենիքին: Սրանց բոլորին կարելի է հաշուել գործօն Դաշնակցականներ, փոյթ չէ եթէ կուսակցական անդամատետր չունէին մէկ մասը:

Սրանից շատերը իրենց թափած արեան գնով վճարեցին իրենց ազգային եւ կուսակցական տուրքերը եւ պարտքերը:

Բնականաբար ներկայ քաղաքական յարատեւ անստոյգ վիճակը շատ է ազդում բոլորի վրայ եւ պատճառ դառնում տուսիկ-փուսիկ քաշուելու բոլոր քաղաքական եւ հանրային ասպարէզներից իրենց պատեանների մէջ, եւ փոքրիկ մասն էլ դըրդագին յայտարարութիւններով անցնելու օրուայ յաղթականի բանակը:

Կան սրանց մէջ այնպիսիները, որոնք իրենց համար նիւթապէս ապահով դիրք ստեղծելու բերումով է որ, այլեւս խոհեմութիւն են համարում քաշուել կուսակցական նեղ շրջանակից եւ ազատօրէն լողալ աւելի լայն, ընդարձակ եւ խաղաղ ծովերի վրայ:

Սրանից շատերը շարունակում են հետեւիլ իրենց գաղափարակից մամուլին եւ գրականութեանը: Կուսակցական շարքերը լքած եւ մի տեսակ կղզիացած մեր այս նախկին ընկերներից շատերը, մակը թացութեան պահերէն ոգեւորուած կրկին բոլորւում են մեր կուսակցութեան շուրջը եւ կուսակցական որոշ աշխատանքներին լծւում:

Սրանք քաջ գիտեն, որ կուսակցութիւնը որպէս հարազատ մայր, իր անառակ զաւակների հանդէպ ներողամիտ է, եթէ որ ծանր յանցանք չեն գործել եւ չեն արատաւորել իրենց պատկանած կուսակցութեան պատիւը:

Ինչպէս նաեւ հակառակորդների բանակը անցնելով, կատաղի պայքար մղել հազար ու մի ստոր միջոցներով՝ խախտելու համար երբեմնի իրենց պատկանած կուսակցութեան հիմքերը: Նըկատուած է որ, ոչ բոլոր փտարուածները, կարճ ժամանակամիջոցի իւրայատուկ Դոնքիշոտական ելոյթներից յետոյ, չար երեխաների պէս խելօքանում, հանգիստ տիտիկ են անում եւ մի առժամանակից յետոյ փորձում վերադառնալ իրենց մայր կուսակցութեան շարքերը: Բնականաբար սրանց միջից մաղերով, ներս են ընդունում մի միայն [illegible] անց, որոնց կարելի է ուղղել: Իսկ վըտանգաւոր եւ առհասարակ աննկարագիր տարրերը մնում են դուրսը: Սրանցից մէկ մասը [illegible] է ընդհանրապէս հակառակորդի բանակը եւ շարունակում պայքարը իրենց պատկանած նախկին կուսակցութեան դէմ: Մէկ մասն էլ քաղաքական ասպարէզից քաշելով, չէզոքութեան է մատնւում:

(2) ԲԵՆՕ

Մի սխրանքի պատմութիւն

Նշանաւոր Թուրք մը, ցոյց տալու համար թէ իր ազգակիցները ինչ պտուղներ են, ամերիկեան մի լրագրողի ասել է՝ — «Թուրք ըլլալ պէտք է, որ միջազգային քածորդի ըլլաս»:

Այդ ճշմարիտ ինքնաբնորոշմանը հայկական ժողովրդական իմաստութիւնը հաստատում է, աւելացնելով՝ 2

— «Մօրը մասին լսիր, աղջկան հաւանիր»:

Որ իսկապէս Թուրքերը քածորդիներ են, այդ ցոյց է տալիս նրանց վերջին տասնամեակների պատմութիւնը:

Սկսենք համաշխարհային առաջին պատերազմից: Այդ պատերազմում Թուրքիան Վիլհէլմեան Գերմանիոյ կողքին կռւում էր Դաշնակիցների դէմ ցանկանալով իր դաշնակցի եւ սիրեկանի հետ աշխարհը կիսել, բայց պարտութիւն կրեց նպատակին չհասնելով: Սակայն նա չյուսահատուեց, որովհետեւ շատ լաւ էր ճանաչում իր թշնամիներին, այսինքն նախկին իր սիրեկաններին: Այդպէս էլ, շատ չանցած յղիացաւ (չար լեզուներից ոմանք ասում են Ֆրանսիայից, ուրիշները Անգլիայից) եւ ծունկը գետնին տալով, առանց ցաւի եւ ճիչերի, ծնեց Մուսթաֆա Քէմալին:

Մ. Քէմալը (ըստ ամերիկեան լրագրողին ... սիֆիլիզի բռնուած մոլի արբեցող) մեծանում էր ոչ թէ օրերով, այլ ժամերով, շնորհիւ իր հայրացուների արտակարգ հոգատար խնամքին եւ առատ զինուորական մատակարարմանը: Եւ երբ զօրացաւ, վճռեց Թուրքիան մաքրել արտաքին թշնամիներից:

Այդ թշնամիներից մէկն էր Նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որ շնորհիւ իր քաջորդիների անհուն գոհութեան, ժողովրդավար պետութիւն էր դառել եւ լուսաճաճանչ հրդեհւում էր Ասիական խաւարում, ցանկանալով իր հայրենական լրիւ իրաւունքներին տէր դառնալու: Հայ ժողովուրդը հնարաւորութիւն ունէր իր այդ ծրագիրը իրագործելու:

Քէմալը իսկական Թուրք էր: Նա տանել չէր կարողանում Հայաստանի Հանրապետութեան մեծութիւնը եւ սարսափում էր նրանից սպառնող վտանգից: Նա շտապում էր, մանաւանդ որ հայկական պետութիւնը դեռ իր խանձարուրում էր գտնւում:

Սակայն բոլոր նշանները ցոյց էին տալիս որ մանուկ հայ պետութիւնը այնքան էլ հեշտ կծուող ընկոյզ չէր: Դրա համար էլ, յիշելով իր մօր սովորութիւնները, մէկ ձեռքը Եւրոպայի ափում թողնելով, միւս ձեռքով յեղափոխութիւնից հարբած համայնավարութեան վզով փաթաթուեց:

Եւ զարմանալի բան, երկու հարիւր տարուայ թշնամի ցեղերը, երկու հարիւր տարի սիրուց տոչորուածների նման իրար վզով ընկան, լացին, համբուրուեցին, անցեալը անիծեցին եւ զինակցութիւն կնքեցին ընդդէմ, ընդամէնը երկու տարեկան, հայկական պետութեան:

Հայաստանը ընկաւ: Զինակիցները նրան կիսեցին: Երկու սիրահարների հաւատարմութիւնը կնքուած էր: Այդ օրուանից սէրը նրանց մէջ աւելի բորբոքուեց: Պչրուհի Թուրքիան այլեւս ամբողջովին համայնավարութեան ծոցում էր քընում: Իսկ համայնավարութիւնը ամենայն խանդոտութեամբ հսկում էր իր արեւելեան սիրուհու վրայ, ստացուած փայփայանքների համար տանում էր նրա նազը եւ ոչինչ չէր խնայում նրան օտարներից հեռու պահելու համար:

Համայնավար Ռուսաստանը էլ ինչե՛ր չարեց իր սիրուհի, Թուրքիայի համար:

Օգնեց Ցոյների մաքրագործումին: Լոզանի պարահանդէսի թագուհին դարձրեց նրան: Լոզանի կանաչ սեղանի վրայ Խ. Միութեան ոգին է սաւառնում ասել է Չիչերինը: Երեք անգամ օգնեց քրտական «աշխարհակալ» ապստամբութիւնները ճնշելուն: Տասնեակ միլիոններով ոսկի րուբլիներ ծախսեց (այն ժամանակ երբ իր ժողովուրդը ծայր աստիճան թշուառութեան մէջ էր գտնւում) «Թուրքին կառուցեց եւ իր սեւաչեայ սիրուհու վզից կախեց»:

Սակայն մարդկային դժբախտութիւններից մէկն էլ ձանձրանալու զգացողութիւնն է:

Դեռ «Թուրքչին» հոյակապ նուէրը ստանալուց առաջ, Թուրքիան արդէն ձանձրանալու նըշաններ էր ցոյց տալիս իր հժկու սիրեկանի վերաբերեալ: Ճիշդ է, կարմիր մաղաւոր սիրեկանի նուէրները առատ էին, օգնութիւնը շատ, բայց ցուցաբերած կրքին էլ սահման չկար:

Եւ այդպէս էլ երկու սիրահարների միջեւ աստիճանաբար սառնութիւն առաջացաւ:

Յարաբերութիւնների սառնութիւնը կատարեալ դարձաւ, երբ Հիթլէրը Գերմանիոյ մէջ իշխանութեան գլուխ անցաւ, որ, իբրեւ թէ, համայնավարութեան թշնամի էր համարւում: Թուրքիան չէր կարող քաղաքականօրէն վտանգուած մէկին այլեւս բարեկամ մնալ:

Սկզբում փնտռտուք էր կատարում: Հիմա Թուրքիան ցանկանում էր գտնել մէկին որ եւ հարուստ լինէր, բայց ոչ համայնավարութեան նման կոպիտ ու խանդոտ: Նոր սիրեկանը պէտք է մի քիչ անտարբեր լինէր դէպի ինքը: Այս անգամ ընտրութիւնը Անգլիոյ վրայ ընկաւ: Բայց շատ չանցած, Նացիական Գերմանիոյ այցելութեան գնաց եւ 18ին Յունիսի 1941 թուին նրա հետ բարեկամական դաշնագրութիւն կնքեց: Այսինքն ճիշդ այն ժամանակ, երբ իր պաշտօնական սիրահարը օրհասական կռուի մէջ էր գտնւում Գերմանիոյ հետ: Այդ օրերին Թուրքիան միայն ցերեկներն էր ցոյցի համար Անգլիոյ անուան հետ կապւում, իսկ գիշերները Գերմանիոյ հետ էր լինում: Երկուսից էլ, ինչպէս ասում են, «քաշում» էր: Այդ առթիւ ամերիկեան լրագրողը գրում է:

— «Թուրքիան ամբաստանուած է, որ շահագործած է թէ Հիթլէրը եւ թէ Դաշնակիցները: Ասիկա ճիշդ է:

1943 թուի ձմեռնամուտին, երբ Ստալինգրատի տակ Ռուսիոյ ճակատագիրն էր որոշւում, Թուրքերը Գերմանիոյ յաջողութեան էին սպասում, որպէսզի իրենց նախկին բարեկամի թիկունքից խփեն: Իսկ դրանից յետոյ էլ չէին դադարում Գերմանիոյ օգնելու ամէն տեսակի պատերազմական նիւթերով:

Հակառակ Թուրքիայի ցանկութեան պատերազմը վերջացաւ Գերմանիոյ պարտութեամբ: Այժմ այլեւս ամէն տեղ ժողովրդավարութեան մասին էր խօսւում, իսկ Թուրքիայում կծու ֆաշականութիւնն էր տիրում: Սակայն Թուրքերը, Թուրքեր չէին լինի, եթէ իրենց համար այդքան անախորժ դէպքի տակից էլ դուրս չգային: Ժողովրդավարութիւն, մտածեցին նրանք եւ մի օրէն ծնունդ թրքական «դեմոկրատիկ կուսակցութիւ-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Կեանքը Կրընոպլի մէջ

Ութը տարի օր առաջ Կրընոպլ այցելեց Կաթ. պատուիրակ Սիւլմէեան Արք.:

Սրբազանը արդար դառնութեամբ ցաւ յայտնեց որ Կրընոպլի պէս գաղութ մը՝ չունի իր սեփական եկեղեցին :

Երկու տարի առաջ, եկեղեցական նախորդ վարչութիւնը՝ ամէն ջանք թափեց ու կրցաւ մէկ սեղանի շուրջ հաւաքել, գաղութիս բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները՝ որպէսզի ձեռք ձեռքի տուած կարենան շէնք մը գտնել որ յարմարութիւն ունենայ եկեղեցիի եւ նոյն առեն դպրոցի :

Եկեղեցական ազգային միութեան ծրագրին շուրջ, սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած էր արդէն, եւ կը մնար միայն յարմար շէնքի մը ընտրութիւնը :

Վերջին պահուն, սակայն, գտնուեցան բանդէտ մարդիկ, որոնք անկախ, տրուած որոշումէն գացին վարձեցին շէնք մը՝ (եթէ չենք սխալիր 60 հազար ֆրանք տարին որպէս մուտքի իրաւունք, եւ աւելին ալ ծախքեր ըրին նորոգութեան եւ կահաւորումի համար) որ այսօր, իրենք իսկ կ'ամչնան :

Բայց եթէ Կրընոպլը առ այժմ եկեղեցի չունի, ունի սակայն իր սեփական դպրոցը, շնորհիւ հայ կիներու այն համեստ կազմակերպութեան՝ որուն հայրենիքին նուէր ըրած բուժանը՝ իր երեսին նետելու անբարեկրթութիւնն ունեցան մարդիկ՝ որոնք քիչ մը հայերէն սորվելու համար, եթէ համեստ ըլլային, կրնային անպայման օգտուիլ Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքներէն :

Շատ ափսոս, որ սրբազանը Կրընոպլ չէր Յունուար 11ի կիրակին, տեսնելու համար, այն տքնաջան աշխատանքի ընդհանուր պատկերը՝ որ կը տարուի գաղութիս մէջ Կապոյտ Խաչի Տիկիններու նախաձեռնութեամբ, հասնող սերունդի տոհմային դաստիարակութեան համար :

Մենք վստահ ենք, որ ներկայ ծնողքներէն աւելի՝ սրբազանը, պիտի ուրախանար, պիտի ոգեւորուէր, եւ իր օրհնութիւնը պիտի տար, այն աշխատաւոր, յաճախ հասարակ գործաւորուհի, տիկիններուն, որոնք իրենց չունեցած դրամէն՝ դրամ եւ ժամանակէն՝ ժամանակ կը սպառեն, որպէսզի հայրենիքէն հեռու, օտար ափերու վրայ, մեր փոքրիկները հայ մնան եւ հայրենիքի սիրով մեծնան: Եւ այս աշխատանքը՝ միայն այսօր չէ, միայն Կրընոպլի ալ յատուկ չէ: Քսանտարիէ ի վեր, քիչ մը ամէն տեղ, Կ. Խաչը ունեցած է իր դպրոցները: Մեծ է թիւը անոնց որոնք գնահատած են իր գործը, եւ իրեն վստահած իրենց զաւակները: Այսօր անոնք հայերէն կը խօսին ու կը կարդան եւ քիչ շատ ծանօթ են մեր ազգային պատմութեան :

×

Յունուար 11ին, Կ. Խաչուհիները» եռուզեռի մէջ են: Շաբաթէ մը ի վեր, յայտարարութիւններ եւ հրաւիրագիրներ ղրկուած են ամէն կողմ: Նախորդ տարիներու խճողումին տեղի չտալու համար, իրենց տօնածառ, խնջոյք պարահանդէսին համար, վարձած են ամէնամեծ սրահներէն մէկը:

Ժամանակէն առաջ, բոլոր աթոռները գրաւուած են արդէն եւ կարեւոր թիւ մը ոտքի վրայ է: Շուարած է կարգադիր յանձնախումբը տեսնելով իրարու ետեւէ հասնող բազմութիւնը: Բարեբախտաբար, հայրենակիցներ որոնք եկած են ինքնաշարժով, սիրով յօժարեցան, երթալ նոր աթոռներ բերելու: Ժամը 4ին ամէն ոք իր տեղը ունի, բացի Կ. Խաչուհիներէն, որոնք իրենց տեղերը տուած են եկող հիւրերուն :

Հանդէսը բացուեցաւ ու բեմին վրայ են Կ. Խաչի երեք դպրոցներու աշակերտութիւնը (8 — 15 տարեկաններ միայն) ու ամբողջ երկուքուկէս ժամ, օրուան փոքրիկ դերակատարները ծափեր խլեցին ներկաներէն — խմբերգ, երգախառն արտասանութիւն, արտասանութիւն իրարու յաջորդեցին: Պարեցին սանուհիներու երկրորդ, եւ երրորդ խումբերը :

Փոքրիկ դերակատարներու կողմէ տրուած այս գեղարուեստական բաժինը, կրկնակի հաճոյք պատճառեց ծնողքներուն, որովհետեւ ձայնասփիւռի միջոցաւ լսելի եղաւ մանկական ամէնաթոյլ թոթովանքն իսկ :

Երեխաները, ուրախութեան բացագանչութիւններով եւ «Այսօր մեզի Կաղանդ է Կապոյտ Խաչը մեզ պիտի կաղանդէ» խմբերգով է որ կ'ընդունին Կաղանդ պապան, որ բեռնաւորուած է եւ նուէրներ ունի բոլորին համար :

Մանուկներու բաժնէն վերջ, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ է որ կը շարունակուի երեկոյթը՝ երգ, Կովկասեան պարեր բուռն ծափերով է որ կ'ողջունուին: Սրահին մէջտեղ շուրջպար են բռնած մեր երիտասարդ աղջիկները, ինչ գեղեցիկ պատկեր... որքան շնորհ ու համաչափութիւն կայ, իրենց շարժումներուն մէջ :

Արդարեւ ինչքան ամօթխած սիրոյ, քնքուշ զգացումներ քօղարկուած ձեւով կ'արտայայտեն մեր սպասերգները եւ մեր աղջիկները՝ գիտեն իւրաքանչիւր բառի իմաստը տալ իրենց հեզաճկուն նազանքներով :

Մեր շուրջը կը նայինք, ինչ ոգեւորիչ երեւոյթ, սրահը լեցուն է երիտասարդներով, եւ ըսել որ երկու, երեք տարի առաջ, նոյն երիտասարդութիւնը՝ ուս կը թօթուէր, երբ հայկական հանդէսի մասին խօսք կ'ըլլար իրենց: Այսօր, իրենք են որ սրահէն մեկնելէ առաջ կը հարցնեն մեզի, թէ ե՞րբ պիտի ունենանք յաջորդ հանդէսը :

Ճոխ է «պիւֆէն», մեծ մասը պատրաստուած Խաչուհիներու ձեռքով: Կէս գիշերը շատոնց անցած է, եւ ներկաները դեռ չեն ուզեր մեկնիլ: Յոգնած են մեր ընկերուհիները, բայց գոհ են եւ զուարթ, որովհետեւ անգամ մը եւս ժողովուրդը սիրայօժար եկաւ եւ քաջալերեց զիրենք ոչ միայն բարոյապէս, այլ նաեւ նիւթապէս :

Հանդէսին արդի՞ւնքը — 56 հազար մուտք :

Ահա այսպէս, ունենալով ողջմիտ հայ հասարակութեան նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը մեզի զօրաւիգ, մենք պիտի շարունակենք գործել: Մեր կարգախօսն է — «Խօսքը՝ առանց գործի մեռած է» այս է մեր հասկցած հայրենասիրութիւնը: Աշխատիլ ու տքնիլ թէեւ հայրենիքէն դուրս, բայց միշտ հայրենիքին համար եւ հայրենիքին հետ: — Ա. Ս.

Յ. Գ.— Ֆրանսացի ընկերվարական կիներու տօնածառի հանդէսին, այս տարի եւս տուինք մեր մասնակցութիւնը: Այս առթիւ, անգամ մը եւս, ոչ միայն բերանացի այլ նաեւ մամուլով մեր աղջնակներու ազգային տարազով պարերու մասին եղան գնահատանքի ջերմ արտայայտութիւններ :

նէը: Եւ ուրիշների աչքերին փոշի փչելու համար, սկսուեցին ճառեր, լրագրական վէճեր, պատուալիքներ իրար հասցէի եւ այլ կապիկութիւններ : Նորից դրամ էր պէտք: Դրամ միջազգային ժողովրդավարութիւնը «պաշտպանելու համար ընդդէմ սպառնացող մենատիրութեան »: Թուրքերը գիտեն իրենց ներկայացնել: Այժմս նրանք միջազգային ժողովրդավարութեան « առաջապահ ջոկատն են հանդիսանում»: Իսկ այդ հանգամանքը առիթ հանդիսացաւ Թուրք սիրատենչ գեղեցկուհուն իր ցանց գցելու Հիւսիսային Ամերիկայի նման, անպաւ հարստութեան տէր, միամիտ եւ երիտասարդ մէկ նոր սիրեկանի :

Երիտասարդ ամոլն այժմ իր մեղրալուսինն է ապրում : Իսկ կանաչ տոլարներն ու անհաշիւ թանկագին նուէրները գարնանային վարարած գետի նման հոսում են Ոսփորահարսի անյատակ պահարանները: Ինչ որ է, բայց միջազգային կարծիքն յուսահատ է այդ ամուսնութեան յարատեւութեան մասին: Բոլորն էլ ճանաչում են միջազգային այդ գեղեցկուհուն եւ գիտեն նրա հաւատարմութեան արժէքը: Այդ առթիւ հենց ինքը, ամերիկեան լրագրողն բացատրում է՝

— « Անոնց ընտրութեան մէջ հիմնական համակրութիւններ չկան: Թուրքերը ամէնէն պաղ ամէնէն անզգամ բախտախաղ խաղացողներէն են անգութ Պալքաններու մէջ:

Այդ բոլորից յետոյ, իմաստուն լինելու կարիք չկայ եզրակացնելու համար, որ Թուրք ամերիկեան բարեկամութիւնը Թուրքերի համար, միայն այնքան է հարկաւոր, որքան որ նրանք առայժմս ստանում են ամերիկեան նիւթական օգնութիւնը: Այդ օգնութեան դադարման դէպքում, կամ միջազգային կացութեան այլ կերպ դասաւորման ժամանակ, Թուրք միջազգային հոմանուհին միշտ պատրաստ է նորից նետուելու մի ուրիշի գիրկը, նորից իր նոր փեսացուին երդուելու իր անկաշառ սիրոյ եւ յարատեւ հաւատարմութեան համար ...

Առածն ասում է՝

— Սապատաւորին միայն գերեզմանն է ուղղում ...

Ս. ԱՐԱՔՍ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Հ. Յ. Դ. , Կապոյտ Խաչի եւ զանազան կազմակերպութեանց գաւառի կոմիտէներէն եւ մարմիններէն որ ժողովներու եւ հանդէսներու ազդերը խմբագրատուն հասցնեն թուականէն առնուազն երեք օր առաջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԼՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Բայց անոնք աշխարհի գեղեցկութիւններէն հրապուրուած, հեշտութեան ալիքներուն մէջ լողացին: Աստղիկ, եւ Լիտա...: Զուգուեցան իգանոյշներու հետ եւ եղան սատանաներ :

Երբ Եսայի վերջացուց սատանայապատումը, կարծեց տեսնել մութին մէջ մերկուհի մը որ կը պարէր կատաղօրէն, սատանաներու պոչերուն մէջ պարուանդուած: Տաք հոսանք մը փշաքաղեց իր մարմինը: Խղճտանքի կակուղ ասեղներ դպան իր թուլցած ջիղերուն եւ ղնդերներուն ծայրին : Փակեց անմիջապէս աչքերը, այդ լպիրշ պատկերին առջեւ ու մրմնջեց :

— Գիշերը խաւար է, խաւարը գիշեր, սատանան մարդ է ու մարդը՝ սատանայ :

Երբ աչքերը ծանրացան քնարեր զգայնութեան մը տակ ու երազը սկսաւ իր կախարդահիւս վարագոյրը շարժել, բանալ ու գոցել, յանկարծ հիւղակին դուռը կամաց մը բացուեցաւ, մէկը գաղտագողի սպրդեցաւ ներս ու իր ձեռքերէն բռնած, քաշեց դուրս: Զարմանալի բան... երբեք չընդդիմացաւ, ընդհակառակը, հլու եւ հնազանդ գառնուկի մը պէս հետեւեցաւ անոր.:

Սկսան քալել միասին:

Քարոնի նաւակը կը սպասէր Նեղոսի ափին, թեւերը շարժելով : Անցան Ջրհորը աղօթարուխ, վրանաքաղաքը, Պախումեան վանքերը, ու վերջապէս հասան ճգնաւորին արջնամոյն քարայրը, ուր կը տիրէր մեռելային լռութիւն ...: Շրջապատը բռնած էր դիակի մը հոտը, որուն գարշահոտ ծանրութենէն, խաւարը չոքեր էր գետին, քիթերը բռնած: Քանի մը քայլ՝ քարանձաւի սեմէն ներս... սարսռազդեցիկ պատկեր ...: Ծերգնաւորը՝ Գետնամած, աղօթագիրքը ձեռքէն ինկած ու մահը գրկած :

— Թշուառական վիժուկ, բացագանչեց սրտմտած, կը կարծես մահը վայելել, երբ չես վայելած կեանքը ...:

Առաջնորդը թեւէն բռնած, հեռացուց անմիջապէս :

Սկիւթ, Հարոց վանք...: Անհաճոյ ալիք մը սկսաւ փոթորիկներ ցանել դէմքին վրայ: Աչքերը խոժոռեցան, քիթն ու բերանը ծռմռեց, նահանջի քայլեր առնել փորձեց ընդվզած: Բայց ուշ էր...: Առաջնորդը մէջքէն բանալիներու տրցակ մը հաներ, դուռը բացեր ու զինքը ներս հրեր էր արդէն: Հիմա, դէմ յանդիման կը գտնուէր իրեն ծանօթ եկեղեցիին, ուր հեւալոյս կանթեղի մը ճրագոտ բիբերը կը բացուէին ու կը գոցուէին :

Կեանքը երբեք այսքան չէր մօտեցուցած զինք, ոգիներու փափուքին ու անոնց կապարեայ ճնշումին: Այնպէս թուեցաւ իրեն, որ ստուերին ստուերը, շուքին շուքը երկուանքի բռնուեր են այս մահական անկիւնը :

Բայց ո՞ւր մնաց առաջնորդը, դարձաւ ետին, չկար...: Այն առեն մոմ մը վառեց ու նկարի մը շրջանակին փակցուած, սկսաւ փնտռտուքի: Մէկէն... շարժանկա՞ր թէ տեսիլք... իւղաներկ, Մեծցի նկարը մերկացաւ իր գոյներէն, շրջանակը ինկաւ գետին փշրուած ու փոշիացած: Պատը եւս քաշուեցաւ արագ արագ ու թիկունքը ծռելով, գետին թափեց բովանդակ բեռը մոմավառ նկարին — Սատանաներ ու սատանուհիներ: Դիմացի Աստուածամօր կանթեղալոյս նկարը առաւ, քալեց, աներեւութանալով անյայտին խորը: Ու իր տեղը եկան գրաւել դիցանոյշներ, օդանոյշներ, իգանոյշներ կարմրաշապիկ, կապտաշոր եւ չուշանազգեստ :

Տաճարին գմբէթը ալրուականի մը պէս հեռացաւ, գիշերուան խաւարին մէջ: Խորանը, իր քարէ թեւերուն վրայ առած, կը փախցնէր սրբալոյս, մշտավառ կանթեղը, այլուրին գիրկը :

Գոյափոխութեան խորհուրդը կը կատարուէր տեղւոյն վրայ: Նկարին զուռնազարդ մազաղաթը կ'ըլլար միս եւ արիւն կենդանի: Խաւարատունը՝ լուսատու, ծնունդ տալով մեծաշուք դահլիճի մը, որ կը շողար բոյսերու ակնախտիղ փրփուրներու մէջ: Իսկ մէջտեղը՝ գինեսեղան մը մեծաճոխ, որ կը հեւար յուսատարափ ծանրութեան մը տակ:

— Ես ո՞ւր եմ, որո՞նց մէջ կը գտնուիմ բացագանչեց Եսայի, աչքերուն վրայէն կախարդահիւս վարագոյրը մէկդի շպրտել փորձելով :

մը որեւէ կերպով պիտի չազդէ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան վրայ ։

★ Ջորեքշաբթի գիշեր ուշ ատեն, կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագրով որոշեց հրապարակէն քաշել 5000 ֆրանքնոց թղթադրամները որոնք պէտք է ներկայացուին դրամատուներուն՝ փոխանակութեան համար ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Մեր երէկուան թիւին մէջ մէկ եւ կէս միլիոններուն գին յայտարարուած էր 17726 եւ 8630 ֆրանք։ Այս թուանշանները պէտք է ըլլան 1726 եւ 863 ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ վարչապետ Սայիտ Սալիհ Ճապէր որ հրաժարեցաւ այս շաբթու անգլեւիրաքեան դաշնագրին ստորագրութեան պատճառաւ, Պաղտատէն հեռացած է՝ անծանօթ ուղղութեամբ։ Կ'ըսուի թէ գացած է իրեն բարեկամ ցեղախումբերու շրջանները։ Պաղտատի մէջ մեծ դոհունակութիւն ստեղծած է կառավարութեան հրաժարումը։ 300 հազար հոգի տողանցք կը կատարէին մայրաքաղաքին պողոտաներուն վրայ չորեքշաբթի օր ։

ԼԵՀԱԿԱՆ զինուորական դատարանը սկսաւ դատել 12 Լեհեր որոնք ամբաստանեալներ կը նկատուին նախկին վարչապետ եւ գիւղացիական կուսակցութեան ղեկավար Միխոլայչէքի որ, ինչպէս ծանօթ է, երկրէն հեռացաւ շաբաթներ առաջ, գաղտնի միջոցներով։ Ամբաստանեալները մեղադրուած են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին օտար պետութեան մը հաշւոյն ։

Բրիտանական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ բոլորովին անհիմն է լեհական կառավարութեան ամբաստանութիւնը թէ Սաքսոնիոյ (բրիտանական գօտի) առժամեայ կառավարիչը պատերազմական ոճրագործ մըն է։ Բրիտանական իշխանութիւնները համոզուած են որ յիշեալը անմեղ է եւ զինքը Վարշավայի կառավարութեան յանձնելու պէտք չկայ ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ոստիկանութիւնը անակնկալ «այցելութիւն» մը տալով մայրաքաղաքին բոլոր գրավաճառներուն, գրաւեց համայնավար ամսաթերթի մը բոլոր օրինակները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հատորներ որոնք համայնավար քարոզութեան կը ծառայէին ։

Քսան Ամերիկացի զինուորականներ այս շաբթու «ճակատ» պիտի մեկնին՝ գործողութեանց հետեւելու համար։ Ապստամբները նոր ուժեր համախմբած են Քոնիցայի դիմաց ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հայոց Փարիզի եկեղեցին 1 Փետրուար 1948, Տէր եւ Տիկին Իւթիւճեաններու հոգեհանգստեան արարողութեան պիտի նախագահէ Արտ. արք. Սիւրմէեան եւ պիտի մասնակցին Օր. Իրիս Գիւլպիւլեան եւ Գուքրէչի Օփերայէն Գ. Կ. Սապըզլեան ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մասըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ

Պատմական տամ 6 արար եւ 2 պատկեր, Թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր դրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ։ Հարիւրէն աւելը պիտի յատկացուի Սեբ. Նահանգ. Միութեան Ներգաղթի Ֆոնտին։ Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։ Փնտռել յայտագիրը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԱ ՎԻՍԹ.—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ խումբի կազմութեան տարեդարձին առթիւ երեկոյթ պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 21 Փետր. 1948, Շաբաթ իրիկունէ մինչեւ լոյս, Էրմիթաժի սրահին մէջ (La Viste):

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, նուագ։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է։ Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պարեր Սէն Լուի նուագախումբին մասնակցութեամբ ։

Ապահովել տոմսերը Նոր Սերունդականներէ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՑՕՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները։ Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29 Փետր. 1948, ժամր 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին Սան Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի, այս կիրակի, 1 փետր. առաւօտ, ժամը 10էն 12։ 78bis, Rue Rabelais, հայ դպրոցի սրահը։ Դասախօս Պ. Կարապետ Յովակիմեան։ Կը խնդրուի մեր սանուհիներէն որ ճշդապահ ըլլան եւ ամէն կիրակի շարունակեն օգտուելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկէն ։

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն։ Տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ։

Մուտք 100 — 300 Ֆրանք ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Պուլկարիոյ Պուրկազ քաղաքէն բ.էէ Ռոտոսթոցի Թովմաս Գր. Թիւթիւնճեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Լեւոն Սարգիս Թիւթիւնճեանը, եւ կամ Ֆէսճեան, կնոջը անունը Լուսինէ, զաւակները՝ Աննիձա, Սարգիս եւ Ներսէս Թիւթիւնճեաններ եւ կամ Ֆէսճեաններ, որոնք 1922ին Կ. Պոլսէն անցած են Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ։ Այժմ անոնց մասին ստոյգ լուր ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին.— Թովմաս Գ. Թիւթիւնճեան։ Ուլիցա «Աղանաս Սլավով» թիւ 14, Պուրկազ - Պուլկարիա։ Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել զայն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Պուրհան գիւղացի Կարապետ Ծատուրեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջակաները։ Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծատուրեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ։ Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վուլիս 20, Աթէնք ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SALLE GAVEAU, կիրակի 29 Փետր. ժամը 14ին

Կը խնդրուի այս թուականը նկատի առնել։

ԾԱԽՈՒ Է կօշկակարի (Bottier) խանութ մը լիսանսով, եւ բնակարանով ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել Գ. Chukurianի, 56 rue Genève — Arles sur Rhône :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՈՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԳԱՆՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Ակումբին մէջ։ Ներկայ ըլլալ անդամատետրով։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայութիւն պարտաւորիչ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Ջորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais: Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը»։ Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուին եղբայր ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր ։

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցին Կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր, 1 Փետրուար 1948, ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլոպի սրահին մէջ, 7 Պուլ. տ'Աթէն։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամական ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, 2 Փետր. իրիկուան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր 12 խումբերը անդամական ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ իրենց համապատասխան եւ սովորական հաւաքատեղին հետեւեալ օրերը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՍԷՆ ԼՈՒ, Սիամանթօ խումբ երկուշաբթի 2 Փետրուար ։

ՊՈՒԼՎԱՐ OSSO, Խաժակեան երեքշաբթի 3 Փետրուար ։

ՊՈՄՈՆ, Քրիստափոր, հինգշաբթի 5 Փետր.։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Գիւլխանդանեան, ուրբաթ 6 Փետրուար ։

ՔԱՂԱՔ, Ռոստոմ, հինգշաբթի 5 Փետրուար ։

ՍԷՆԹ ԱՆՆ, Քեռի, չորեքշաբթի 4 Փետրուար։

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻՏ, հինգշաբթի 12 Փետրուար ։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ, Աղբալեան, ուրբաթ 20 Փետր.։

ԼԷ Ջ'ՕԼԻՎ, Օհանջանեան, չորեքշաբթի 11 Փետրուար ։

ԷՔՍ ԼԷ ՄԻԼ, Համազասպ, Կիր. 8 Փետրուար։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, Հրայր, Կիրակի 8 Փետրուար։

ԿԱՐՏԱՆ, Կիրակի 15 Փետրուար ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ։

Այս Շաբաթ իրիկուն, 31 Յունուար 1948, մինչեւ առտու։ Au Flot Bleuի շքեղ սրահին մէջ ։

Նուագախումբ Սէն Լուի Ն. Ս. ժազով։

Մուտքը 40 եւ 60 ֆրանք ։

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օրինական լուսարար Գ. Յակոբ Ճօրթուեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը ։

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունենալով, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 31 Janvier 1948 Շաբաթ 31 Յունուար

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5254-Նոր շրջան թիւ 863

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Ելմտական նոր օրինագիծը քուէարկուեցաւ

5000ՆՈՑՆԵՐԸ ԱՌԱՑԺՄ ԱՆԳՈՐԾԱԾԵԼԻ

Հակառակ որ ելմտական յանձնաժողովը մերժած էր կառավարութեան նոր օրինագիծը, երեսփոխանական ժողովը, ուրբաթ օր 286ի դէմ 320 ձայնով քուէարկեց զայն իր ամբողջութեամբ եւ սկսաւ մանրամասնօրէն քննութեան առնել անոր յօդուածները :

Քուէարկութենէն քանի մը ժամ առաջ վարչապետը՝ յոյս յայտնելով հանդերձ թէ կրնայ թերեւս ապահովել քուէներուն մեծամասնութիւնը, յայտարարած էր թէ պիտի հրաժարէր եթէ երեսփ. ժողովը ընդդիմութիւն ցոյց տար : Վերջին պահուն էր միայն որ Խորհրդարանին MRP խմբակցութիւնը ինչպէս նաեւ ընկերվարականները հաւանութիւն յայտնած էին քուէարկելու ի նպաստ նոր օրինագծին : 241ի դէմ 327 ձայնով մերժուեցաւ համայնավարներու բանաձեւը որ կ'առաջարկէր յետաձգել օրինագծին քննութիւնը :

5000 ֆրանքնոց թղթադրամները հրապարակէն քաշելու կառավարական որոշումը մեծ իրարանցում պատճառեց հինգշաբթի օր : Այս անակնկալ որոշումը տրուած էր նախորդ գիշերը : Այս մասին հրատարակուած հրամանագիրը կը պարունակէ հետեւեալ հիմնական պայմանները —

Ա.— Յունուար 29էն սկսեալ Պանք տը Ֆրանսի կողմէ շրջաբերութեան հանուած 5000 ֆրանքնոց թղթադրամները օրինական արժէք չունին :

Բ.— Մասնաւոր հրամանագիր մը պիտի ճշդէ այն պայմանները ու եղանակը որոնց հիման վրայ հրապարակէն պիտի քաշուին այդ թղթադրամները եւ իրենց փոխարժէքը պիտի վճարուի :

Գ.— Ջնջեալ կը համարուին այն գործառնութիւնները որոնց վճարումը կը կատարուի 5000-նոցներով :

Դ.— Հարիւր ֆրանքէն հարիւր հազար ֆրանքի տուգանքի կը դատապարտուին անոնք որ չեն յարգեր հրամանագրին պայմանները : Պետութիւնը, դատարանական հետապնդումով, կրնայ գրաւել այն թղթադրամները որոնք ապօրինի միջոցներով կը փոխանակուին :

Պանք տը Ֆրանսը շրջաբերութեան հանած է 330 միլիառ ֆրանքի արժողութեամբ 5000 ֆրանքնոց թղթադրամներ : Ուրիշ խօսքով, շրջաբերութեան հանուած 900 միլիառ ֆրանքի թղթադրամներուն հարիւրին 37ը : Վերոյիշեալ գումարը 90 միլիառ աւելի է Յուլիսի ընդհանուր գումարէն :

Դիտել կը տրուի որ կառավարութիւնը ստիպուած էր այս խիստ միջոցին դիմելու, կասեցնելու համար ֆրանքին անկումը : Մեծ յոյս կայ որ գիներու բարձրացումը կանգ առնէ գոնէ առայժմ :

Կառավարութիւնը ոչ մէկ բացատրութիւն տուած է թէ ինչ միջոցաւ պիտի փոխանակէ այս թղթադրամները եւ իւրաքանչիւր անհատ քանի հատ 5000նոց ունենալու իրաւունք պիտի ստանայ : Հաւանական կը նկատուի որ անոնք յանձնեն պարտաւորիչ փոխառութեան մը որուն արժեթուղթերը հրապարակ պիտի հանուին մօտ ատենէն : Դրամատուները փակ պիտի մնան մինչեւ երկուշաբթի առտու :

Կառավարութեան ներկայ որոշումը մաս կը կազմէ ելմտական ու տնտեսական այն ծրագրին որ խորհրդարանին ներկայացուեցաւ քանի մը շաբաթ առաջ : Նախ կարգ մը բացառիկ տուրքեր հաստատուեցան եւ որոշուեցաւ կրճատել պետական ծախքերը յանուն խնայողութեան եւ թղթադրամին կայունութեան : Յետոյ տեղի ունեցաւ ֆրանքին արժեզրկումը՝ երկրին արտածումներուն զարկ տալու նպատակաւ եւ ազատ յայտարարուեցաւ ոսկիին վաճառումը :

Ընկերվարականները հակառակեցան ներկայ շաբթուան սկիզբը եւ երեք օր առաջ ստեղծուեցաւ տագնապալի կացութիւն մը որուն հետեւանքը կրնար ըլլալ նախարարական նոր տագնապ մը եթէ ընկերվարականները վերջին պահուն որոշ համաձայնութիւն մը չկնքէին վարչապետին հետ : Ինչպէս կը շեշտէինք երէկ, դահլիճին տապալումը կրնար յառաջ բերել քաղաքական ծանրակշիռ կացութիւն մը եւ կուսակցական կատաղի պայքար մը՝ մէկ կողմէ ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միւս կողմէ պահպանողականներուն եւ զօրավար տը Կոլի համախոհներուն միջեւ :

Այդ անստոյգ կացութեան մէջ էր ուրեմն որ կառավարութիւնը ընկերվարականներուն «սիրտը առնելու» համար յանկարծ որոշեց հրապարակէն քաշել 5000նոցները :

Պէտք է աւելցնել որ դրամատուները արտօնուած էին փոխելու իրենց 5000նոցները : Դրամատուներու մէջ ընթացիկ հաշիւ ունեցողները որեւէ կերպով չեն տուժեր ներկայ կարգադրութեամբ : Կառավարութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր երեւան հանել սեւ շուկայով զբաղող առեւտրականները :

Երկու օրէ ի վեր շահաշահութիւններ տեղի կ'ունենան շուկայի մէջ : Շատեր կը փորձեն միամիտներէն 3500 ֆրանքի փոխարէն գնել 5000նոցները : Ոսկիին գինը բարձրացած է :

Իրազեկ շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ Փարիզի պարենաւորումը դժուարութեանց պիտի բախի քանի մը օր մինչեւ որ կառավարութիւնը վերջնական կերպով ճշդէ խնդրոյ առարկայ թղթադրամին ճակատագիրը : Գիւղացիները որոնք ընդհանրապէս չէքի մասին շատ քիչ գաղափար ունին, դրամ կը պահանջեն փոխանակ չէքի :

★ Վերջին պահուն կը լսենք որ դրամատուները բաց պիտի ըլլան այսօր ամբողջ օրը : Բայց 5000նոցները դրամատուն կրնայ յանձնուիլ միայն երկուշաբթիէն սկսեալ եւ փոխանակուիլ մանր թղթադրամներով : Իւրաքանչիւր անհատ կրնայ միայն երկու հատ ներկայացնել : Անոնք որ քանի հատէն աւելի ունին եւ չեն կրնար գոհացուցիչ պատճառաբանութիւն ցոյց տալ, պիտի ստանան պարտաւորիչ փոխառութեան արժեթուղթեր :

Մարշըլի ծրագրին գումարը [illegible]

Նախագահ Թրումըն հինգշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչներուն ունկնդրութիւն մը տալով յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի պնդէ որ Մարշըլի ծրագրով խորհրդարանին առաջարկուած 6800 միլիոն տոլարի վարկը ամբողջութեամբ քուէարկուի եւ ընթացք չտրուի Հանրապետականներուն այն բանաձեւին որ կ'առաջարկէ վերոյիշեալ գումարը զեղչել 4500 միլիոնի : Մեր նշանակած գումարը բացարձակօրէն անհրաժեշտ է ըսաւ Թրումըն, «որովհետեւ այդ միջոցով միայն կրնանք ապահովել խաղաղութիւնը» : Եթէ որեւէ զեղչ կատարուի, Եւրոպայի վերականգնումին օժանդակած պիտի չըլլանք, այլ պարզապէս նպաստ մը յատկացուցած պիտի ըլլանք Եւրոպայի ազգերուն : «Մինչդեռ մեր գլխաւոր նպատակն է Եւրոպան ոտքի հանել յառաջիկայ քանի մը տարիներու ընթացքին : Նախագահը դարձեալ դիտել տուաւ որ Ամերիկա ի վիճակի է 17 միլիառ տոլար յատկացնելու «յանուն խաղաղութեան ամրապնդումին» : Թրումըն աւելցուց նաեւ որ «թերեւս պէտք չունենանք այդ գումարին ամբողջութեան եթէ կացութիւնը զգալի բարուքում մը կրէ :

Թրումըն այս առթիւ անգամ մը եւս շեշտեց թէ ինք Երեք Մեծերու հանդիպումին համաձայն կրնայ ըլլալ միայն այն պարագային երբ այդ հանդիպումը տեղի ունենայ Ուաշինկթընի մէջ :

Ծերակոյտը Մարշըլի ծրագրին քննութեան պիտի ձեռնարկէ մարտ 1ին :

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Ջէթ՝ Յունուար 30էն մինչեւ Փետրուար 22, 150 կրամ J. A. M. V. դասերուն GA կտրօնով : Ռոմ՝ 250 կրամ M եւ V դասերուն, SA կտրօնով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը բողոքած է Ուաշինկթընի կառավարութեան թէ անգլօ-ամերիկեան համաձայնութիւն մը կնքուած է վերաբանալու համար Մելահայի (Լիբիա) օդակայանը : Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ երկու կառավարութիւնները բացարձակօրէն իրաւունք ունին նման քայլ մը առնելու քանի որ Իտալիոյ նախկին գաղթավայրերուն ճակատագիրը տակաւին ճշդուած չէ : Օդակայանը բացուած է որպէսզի Միջերկրական ծովու մէջ գործող ամերիկեան օդանաւերը դիւրութիւն ունենան քարիւղ առնելու : Այս իմաստով յուշագիր մը պիտի ներկայացուի խորհրդային կառավարութեան :

Հելլենական բանակը մինչեւ հիմա ստացած է 100 միլիոն տոլար

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը յայտարարած է թէ հելլենական բանակը մինչեւ հիմա Ամերիկայէն ստացած է աւելի քան հարիւր միլիոն տոլար եւ «ան հիմա ի վիճակի է զինուորական յաջող գործողութիւններ կատարելու ապստամբներուն դէմ» : Աթէնքի կիսապաշտօն շրջանակները, մինչեւ վերջերս, կը դանգատէին թէ ապստամբները աւելի լայն միջոցներ ունին քան կառավարական բանակը :

Ամերիկացի զինուորականը բացատրած է թէ Յունաստան այժմ կը ստանայ ամերիկեան թնդանօթներ եւ գնդացիրներ : Վաթսուն միլիոն տոլարի արժողութեամբ զինուորական համազգեստներ եւ զանազան պիտոյքներ հայթայթուած են՝ զեղչուած գինով :

★ Ապստամբները սկսած են կատաղի յարձակումի Եանենայի եւ Քոնիցայի արեւմուտքէն : Իրենցմէ 500 հոգի յարձակած են Վէրվէնաու գիւղին վրայ եւ կողոպտած են գիւղացիները՝ միասին տանելով 48 այրեր եւ 26 կիներ :

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ դահլիճը վերակազմուեցաւ Մուհամէտ էլ Սատրի վարչապետութեամբ : Շատ հաւանական է որ նոր կառավարութիւնը չեղեալ յայտարարէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը : Ուսանողները ցոյց մը կատարեցին հինգշաբթի օր վարչապետարանին առջեւ եւ պահանջեցին որ դատարան հանուի նախորդ վարչապետը : Այս վերջինը Անդր Յորդանան փախած է :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Հիւլէական ուժի յանձնախումբին հինգշաբթի նիստին մէջ, Խորհրդային պատուիրակը Անտրէ Կրոմիքօ դարձեալ պահանջեց որ հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը արգիլուի՝ իբրեւ նախապայման միջազգային ուրիշ կարգադրութեանց :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային նախարարը յայտարարեց թէ «օդանաւերու շինութեան մէջ շատ ետ կը մնանք Անգլիայէն եւ Խորհ. Միութենէն եւ պատերազմի մը պարագային շատ վտանգաւոր կացութեան մը առջեւ պիտի գտնուինք» :

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը կ'ազդարարէ պատերազմին պատճառաւ արտասահման մեկնող Լեհերուն որ եթէ յառաջիկայ 90 օրուան մէջ չվերադառնան պիտի զրկուին բոլոր իրաւունքներէն եւ իրենց ինչքերը պիտի գրաւուին :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ զինուորական դատարանը երկարամեայ բանտարկութեան դատապարտեց նախկին վարչապետ Մանիուի 27 համակիրները :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը մօտ ատենէն պիտի վերահաստատէ միսի բաժնեչափին դրութիւնը որովհետեւ մթերքները զգալի չափով նուազած են :

ՅԱՅՏՆԻ գիտուն Ալպերթ Այնշթայն գիտական ամսագրի մը մէջ յօդուած մը ստորագրելով, կ'ըսէ թէ Խորհրդային Միութիւնը կզզիացման քաղաքականութեան մը հետեւելով աղետալի կացութիւն մը յառաջ պիտի բերէ թէ իրեն եւ թէ ամբողջ մարդկութեան համար : Ռուսերը պէտք չէ դրամատիրութեան վերագրեն ներկայ քաղաքական եւ ընկերային տագնապին ամբողջ պատասխանատուութիւնը, կը գրէ Այնշթայն : «Ընկերվարութիւնը չի կրնար լուծել բոլոր խնդիրները» :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը յայտարարեց որ Անգլիոյ եւ Ամերիկա երբեք նպատակ չունին լուծելու իրենց գօտիներու միացեալ վարչութիւնը որքան ատեն որ Չորս Մեծերը համաձայնութեան մը եկած չեն Գերմանիոյ մասին : Ինչպէս ծանօթ է, քանի մը օր առաջ Պերլինի Միջդաշնակցային Հակակշիռի Յանձնաժողովին մէջ, Մոսկուայի պատուիրակը առաջարկած է վերջ տալ այդ վարչութեան : Պատասխանելով Ֆրանսայի առարկութեանց թէ ներկայիս սիսթէմով գերմանական կառավարութիւն մը պիտի ստեղծուի, հրամանատարը դիտել տուաւ թէ ներկայիս այդ տեսակ ծրագիր չկայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Թրուտ» թերթը կը պահանջէ որ գործարանները աւելի լաւ տեսակի ապրանք արտադրեն ժողովուրդին համար : Արհեստակցականներու օրկանը դիտել կու տայ թէ կարգ մը գործարաններ եւ աշխատանոցներ կորսնցուցած են իրենց պատասխանատուութեան զգացումը եւ հրապարակ կը հանեն ամէն ապրանք ապասելով որ ժողովուրդը գնէ : Թերթը կ'աւելցնէ թէ շինուած են ժամացոյցներ որոնց ապակիները կոտրած են իսկ սլաքները անշարժութեան դատապարտուած : Հագուստներու կոճակները լաւ յղկուած չըլլալով, գործածողին մատները կ'արիւնին :

Խորհրդային Հայաստանէն ստացուած է տե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր շրջապատը

Գ.

Հիմա էլ անցնինք այսպէս կոչուած՝ բոլորտիքեանի խնդրին։ Սրանք էլ մի տեսակ կտաւից չեն գործուած։ Բոլորտիքեանին պատկանողները ամփիթիատրի ձեւով բոլորուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջը, զանազան հեռաւորութիւնների վրայ։ Սրանք մօտիկից կամ հեռուից ուշի ուշով հետեւում են Հ. Յ. Դ. գործունէութեանը, ուրախանում, ոգեւորւում յաջող գործերի համար եւ տխրում, յուսահատւում, խստօրէն քննադատում անյաջողութեան պարագաներին եւ տեղատուութեան տենդով բռնւում։ Բայց եւ այնպէս բոլորտիքեանը սնունդ եւ ոգի է տալիս մեր կուսակցութեանը, որպէս անսպառ աղբիւր, յարատեւելու համար բոլոր տեսակի աշխատանքների մէջ։ Կուսակցական զանգուածից յետոյ, բոլորտիքեանը կանգնած է երկրորդ կարգի վրայ։ Այս երկուսի միջեւ գոյութիւն ունին բազմաթիւ հաղորդակցութեան երեւելի եւ աներեւոյթ միջոցներ, ճամբաներ, որոնց շնորհիւ տեղի են ունենում զանազան տեսակի շփումներ, կատարւում կուսակցական եւ ազգօգուտ աշխատանքներ։
Մեր կուսակցական շարքերից իրենց կամքով հեռացողների մեծ մասը միանում է բոլորտիքեաններին։ Եւ ընդհակառակը, բոլորտիքեանի երկսեռ զաւակներն են գլխաւորապէս, որ բոլորւում են Հ. Յ. Դ. դրօշի շուրջը, ջանալով մնացածների եւ հեռացածների տեղերը գրաւել։ Բնականաբար այս հօսանքը աւելի կ'ուժեղանայ, հէնց որ մեր ազգային քաղաքական երկնակամարից մթին ամպերը չքանան եւ նորից պայծառ արեւի երեսը տեսնելու բախտին արժանանանք։ Մեր բոլորտիքեանն էլ կը սկսի աշխուժանալ եւ աւելի մօտենալ Հ. Յ. Դաշնակցութեանը։ Բոլոր անջրպետները խորտակելով։

Հալածանքի պահերին նկատուած է որ, երբեմն կուսակցական ընկերներից աւելի, անկուսակցական համարուած համեստ մարդիկ, բոլոր վտանգները արհամարհելով, իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն այս կամ այն նպատակին։ Ահաւասիկ առանց որեւէ տիտղոսի եւ կոչումի համեստ անհատներ, որոնք անձնազոհներին միայն յատուկ պատասխանատու պարտականութիւններ կը կատարեն։

Սրանց բոլորի համագումարով, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որպէս ազգային պայքարի քաղաքական կատարելագործուած խոշոր մեքենայ, ամէն գնով պէտք է պահել - պաշտպանել։

Բոլոր ժողովուրդների մեծամասնութիւնը խառնուածքի բերումով, ոչ միայն յեղափոխական, քաղաքական եւ կամ ընկերային, այլեւ պարզ որեւէ միութեան անդամակցելու շնորհքը, կարողութիւնը չունի։ Այս կարգի մարդիկ զբաղւում են միմիայն իրենց անձնական գործերով եւ հաւասարապէս պարագաներին միայն կրաւորաբար ներկայ լինել որեւէ անփոյթ հաւաքոյթի։

Սրանք ընդհանրապէս հեռուից հեռու դիտողի դեր կը կատարեն, օրուայ իշխանաւորների երեսին կեղծ ժպիտներ արձակելով եւ հարկը պահանջած պարագաներին ճաշկերոյթների հրաւիրելով, ինչպէս նաեւ իրենք ներկայ լինելով օրուայ իշխանաւորների սարքած հանդէսներին, որքան էլ իրենց հոգով սրտով դէմ լինեն այդ հանդէսներին սարքողների քաղաքական դաւանանքին եւ նրանց առաջադրած նպատակներին։ Օրուայ իշխանութիւնը տապալուելու եւ մանաւանդ հալածուելուն պէս, չէզոք կոչուածների մեծամասնութիւնը անմիջապէս կը փոխէ իր դիրքը եւ այս անգամ նոյն խեղկատակութիւնները կը կրկնէ նոր յաղթականների հանդէպ։ Հարկ եղած պարագաներին թէեւ ազգասէր են, համակիր այս կամ այն կուսակցութեանը, սակայն բռնալքումի եւ վտանգի շրջանից՝ ամէն տեղ յայտարարում են որ ոչ մի կուսակցութեան չեն պատկանում, չէզոք են։

Կան նաեւ այնպիսիները, հասարակական բոլոր խաւերին պատկանող, որոնք կտրուած են հայկական կեանքից, հազիւ մի քանի հայրենակիցների հետ միայն տեսնուելով։ Այս կարգի մարդիկը, լաւ իս դժբախտ եւ անպէտք արարածներ են։ Սրանց թիւը մեծ է դժբախտաբար, մանաւանդ օտար երկիրների խոշոր կենտրոններում։ Ինչ օգուտ մի թէ իրենց դիտական կարողութիւնները եւ կամ նիւթական հարստութիւնները միմիայն իրենց է վերապահուած պէտք չզգալով ազգային հաւաքական մթնոլորտի մէջ ուրախանալու, դիտելու, գործելու, պայքարելու եւ մի խօսքով ազգային կեանքով ապրելու։ Սակայն իրենց նեղ օրերին օգնութիւն են խնդրում ազգային կազմակերպութիւններից եւ նշանաւոր հայ դէմքերից։

Ներկայիս մենք տեսնում ենք թէ ինչպէս բոլոր պետութիւնները հետզհետէ համախմբւում են երկու գլխաւոր մրցակիցների շուրջը։ Եւ որ ուշ կամ կանուխ սրանք պիտի իրար հետ չափուեն։ Վասնզի բոլշեւիկները հետապնդում են դաժանօրէն մէկ հիմնական նպատակ, այն է աշխարհիս բոլոր ժողովուրդներին իրենց հպատակացնել, զրկելով բոլոր տեսակի ազատութիւններից եւ դարձնելով իրենց կատարեալ ստրուկները։ Բոլշեւիկների հետ գործակցիլը յարատեւօրէն անկարելի է, լինի պետութիւնների; թէ քաղաքական կուսակցութիւնների անկեղծ բաղձանքը։ Բոլշեւիկների նպատակն է հալածել բոլոր ժողովուրդների մէջ գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւնները, ինչ որ արին Ռուսաստանում եւ հիմա էլ անում են նոր գրաւած երկիրներում։

Մի խօսքով՝ բոլշեւիկները հաւասար իրաւունքներով որեւէ քաղաքական անկախ պետութեան եւ կամ կուսակցութեան հետ գործակցելու սկզբունքով դէմ են։ Այս է հիմնական պատճառը, որ դիտաւորեալ կերպով չեն ուզում մեծ պետութիւնների հետ համագործակցութեան ընդհանուր եզրը գտնել։

Այս վերջին պատերազմին յաղթուեցին բոլշեւիկների երկու ահարկու թշնամի Գերմանները եւ Ճափոնները։

Մնացին միայն անգլեւսաքսոնները, որոնց յաղթելու պարագային, բոլշեւիկները անկասկած կը դառնան աշխարհիս տէրն ու տիրականը, արմատախիլ անելով բոլոր ժողովուրդների մէջ գոյութիւն ունեցող քաղաքական կուսակցութիւններից սկսած մինչեւ ամենապարզ միութիւնները եւ ամէն տեղ միմիայն բոլշեւիկեան կազմակերպութիւններ ստեղծելով։ Ներկայիս բոլշեւիկների ղեկավարները այնքան են աքլորացել, որ անգամ չեն վախենում մի նոր եւ աւելի ահռելի պատերազմի հետեւանքներից։ Բայց պարզ է որ եթէ մի պատերազմ ծագի—որքան պիտի ուզենայինք որ Մեծերը այդ միջոցին չդիմէին — պարտուողները չեն լինի անգլեւսաքսոններն ու արեւմտեան մնացեալ պետութիւնները։ Այդ պարագային, չենք կարծում որ մարդկութիւնը արցունք թափի բոլշեւիկեան ոստիկանական վարչաձեւի աճիւնին վրայ։

(3 եւ վերջ) ԲԵՆՕ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ

Ա.

Պատմութեան ընթացքին, Հայաստան թատերաբեմ դարձած է քաղաքական եւ ռազմական բախումներու՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։

Մօտաւորապէս 120 տարիէ ի վեր,, այդ կռիւները վերանորոգուեցան Հիւսիսի եւ Հարաւի ուժերուն միջեւ։

Հայ քաղաքական միտքը՝ դէպքերու հարկադրանքին տակ՝ յաճախ դիրք փոխած է։ Երբեմն ալ յաջողած է ըմբռնել կացութիւնը, գուշակել գալիքը եւ դէպքերու փոփոխութեամբ՝ գիտցած է առիթէն օգտուիլ։ Պատահած է նաեւ, որ հայ ղեկավար տարրը անակնկալի եկած է, շուարումի մատնուած եւ ոչ միայն շահ մը չէ ապահոված իր հարազատ ժողովուրդին, այլեւ նոյնիսկ ակամայ վնասներ պատճառած է անոր։

Մասնաւորապէս փոքր ժողովուրդները, իրենց ազգային իտէալներու հետապնդման ճիգին մէջ, ստիպուած են երբեմն յարմարիլ քաղաքական նոր պայմաններու, խուսափելու համար մեծ վտանգներէ։

Անցեալ պատերազմի երկրորդ շրջանին, 1941 Յունիս 22, միջազգային ուժերու նոր խմբաւորում մը առաջ եկաւ։ Առանցքին դէմ միացան անգլօսաքսոնները եւ Սովետները։

Այս նոր խմբաւորումը ճշդեց նաեւ հայութեան քաղաքական դիրքը՝ իբրեւ հետեւանք այն իրողութեան, որ Հայաստան եւ Սփիւռքի հայութեան մեծամասնութիւնը կը գտնուէին այս նոր բլոքի ազդեցութեան տակ։

Սովետական եւ անգլեւսաքսոն գօտիներու մէջ ապրող հայութիւնը արտակարգ զոհողութիւններ ըրաւ, կրկին դառնալով «փոքր դաշնակիցը»՝ նացիզմի դէմ մղուած արիւնալի պայքարին մէջ։

Այս նոր կացութեան մէջ, երկու մրցակից ոյժերը որոշ չափով դիւրացուցին Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայութեան գործակցութիւնը։

Սովետները, պատերազմի նախօրէին, խզած էին իրենց կապերը արտասահմանի հետ, հաշուեյարդարի ենթարկելով Հօկերը եւ մերժելով ստանալ Մելքոնեան հիմնադրամը, Բարեգործականի ու այլ հաստատութիւններու նուէրները։ Սակայն 1941ի վերջերը, էջմիածինի տեղապահը կոչ ուղղեց ամբողջ հայութեան՝ օգնել Կարմիր Բանակին, եւ այսպիսով հիմը դրուեցաւ նոր քաղաքականութեան մը։

Անգլեւսաքսոնները, անտարակոյս իրենց շահերէն թելադրուած, կարգ մը դիւրութիւններ ընծայեցին՝ Սփիւռքը կապելու համար Սովետական Հայաստանին։ Նման դիւրութիւններ անոնք տուին նաեւ բազմաթիւ այլ ազգերու։ Նոյնիսկ Հնդկաստանի մէջ թոյլ տրուեցաւ համայնավար կուսակցութեան կազմութիւնը։

Յատկանշական եւ պատմական պիտի մնայ էջմիածինի կաթողիկոսական ընտրութիւնը, որուն մասնակցող պատգամաւորներէն շատերը փոխադրուեցան ամերիկեան կամ բրիտանական օդանաւերով։

Պատերազմը վերջանալէ ետք, Գերմանիոյ եւ Ճափոնի պարտութեամբ, միջազգային ուժերու հաւասարակշռութիւնը հիմնովին փոխուեցաւ։ Պատերազմի շրջանին յատուկ «եղբայրակցութիւնը» վերջ գտաւ Ռ. Միութեան եւ անգլօ-ամերիկեան պետութիւններուն միջեւ։ Օդը ցնդեցան յետպատերազմեան գործակցութեան յոյսերը։

Մօտ երեք տարի է, որ կը շարունակուին քաղաքական մրցակցութիւնները, արիւնալի բնոյթ ստանալով կարգ մը երկիրներու մէջ։

Ամենէն առաջ Սովետները սկսան «մաքրագործել» իրենց ազդեցութեան ենթակայ գօտիները։ Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ այլ երկիրներու ոչ համայնավար քաղաքական կազմակերպութիւնները եւ վարիչները հաշուեյարդարի ենթարկուեցան, գործօն տարրերը գնդակահարուեցան։ Երկաթէ անթափանց վարագոյր մը քաշուեցաւ Արեւելեան Եւրոպայի առջեւ։ Բայց փախստական նախարարներ եւ տարագիր թագաւորներ եկան վկայելու, թէ Եւրոպայի այդ մասին պատկանող երկիրներուն՝ ատրճանաբար սովետական կարգեր կը պարտադրուին։

Դիտողի դերին մէջ չմնացին նաեւ անգլեւսամերիկեան պետութիւնները՝ իրենց «գօտի»ներուն մէջ։ Անոնք յաջողեցան Իրանի, Թուրքիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւայլ երկիրներու մէջ վերստին ձեռք բերել այն ազդեցութիւնը, զոր պահ մը կորսնցուցած էին Սովետներուն։

Դեմոկրատ երկիրները չունին Գեսթափոյի եւ Չեկայի գրգռիչ ու աղմկարար գործունէութիւնը։ Բայց ասիկա չի նշանակեր, թէ անոնք չեն գիտեր պատժել իրենց հակառակորդ ազդերը եւ կազմակերպութիւնները, երբ անոնք սկսին վնասել իրենց։

Այլեւս եկած է ժամանակը, որ Սփիւռքի եկեղեցական եւ քաղաքական ղեկավարութիւնը անդրադառնայ, թէ մեր ապրած երկիրներուն մէջ վերջ գտած է Սովետներուն հանդէպ նախկին թոյլատու ոգին եւ թէ անոնց համար սնուցուած համակրանքը կը նկատուի թշնամանք։

Սոփեստութիւն է ջանալ ապացուցանել, թէ մեր կատարած կարգ մը ցոյցերը հայրենասիրական արարքներ պէտք է նկատուին։

Պատերազմի տարիներուն՝ զարմանքով կը տեսնէինք, որ շարժանկարի սրահներուն մէջ Անգլիացի զինուորները աւելի շատ կը ծափահարէին Սթալինը, քան Չըրչիլը։ Մեզի ալ թոյլ տրուեցաւ որ կաթողիկոսական ընտրութիւն կատարենք կամ Նոյեմբեր 29 փառաբանենք. որովհետեւ այդ ատենները Ռուսերը զինակից էին։

Այսօր՝ նախկին զինակիցները զիրար կը հալածեն իբրեւ թշնամի եւ ամէնէն ահարկու զէնքով՝ հիւլէական ռումբով՝ իրարու կը սպառնան։ Ոչ ոք այլեւս կը խօսի խաղաղութեան մասին։ Համաշխարհային նոր պատերազմին թուականն է միայն, որ կը մնայ անորոշ։

Այս պայմաններուն մէջ, Սփիւռքի հայութեան դիրքը չափազանց փափուկ դարձած է եւ կարելի չէ մատներու մէջէն դիտել զայն։

X

Երեք կենսական հարցերու մէջ Սովետները յուսախաբ ըրին Սփիւռքի հայութիւնը։

Առաջին՝ եկեղեցական կազմակերպութիւն։ Շատերը զարմանքի մատնուեցան, երբ էջմիածինի արտօնութիւն տրուեցաւ մեծ շուքով կատարելու Կաթողիկոսի ընտրութիւնը, վերաբանալու Գէորգեան Ճեմարանը եւ հրատարակելու կրօնական պարբերաթերթ մը։

Այդ օրէն երեք տարի անցած է արդէն, եւ այժմ որոշապէս կը տեսնուի, թէ խորհրդ. իշխանութիւնը ինչ գործի ձեռնարկեց եւ ինչ նպատակներ կը հետապնդէ։

Դէպքերը ցոյց տուին, որ Կաթողիկոսի գործունէութիւնը սահմանափակուած է բացառապէս արտասահմանի մէջ։ Հայաստանի սահմաններուն եւ խորհրդ. երկիրներուն մէջ ապրող երկու միլիոն հայութեան համար կաթողիկոսը գործ չունի կատարելիք։

Ձեւապէս ազատութիւն կայ Խորհրդային Միութեան մէջ եկեղեցի ունենալու, բայց տնտեսապէս անհնար է այդ, իսկ քաղաքականապէս ոչ մէկ քաղաքացի նման յիմարութիւն մը պիտի փորձէր՝ կասկածի եւ հալածանքի մատնուելու գնով։

Արտասահմանի մէջ կը ստացուի «էջմիածին»

պարբերականը, ուր տող մը չէք գտներ դուք Հայաստանի մէջ կատարուած եկեղեցական պաշտամունքներու մասին։ Կաթողիկոսը իր կոնդակները բացառապէս կ'ուղղէ Սփիւռքի հայութեան։ Որոշապէս կը տեսնուի, որ անոր վերէն իրաւունք տրուած է այդ ուղղութեամբ միայն գործելու, եւ, ընդհակառակն, իրաւազրկուած է՝ հոգեկան եւ կրօնական կապ ստեղծելու իր անմիջական շրջանակին մէջ ապրող հայութեան հետ։

Ուշադրութեամբ քննեցէք «Էջմիածին» պարբերականի բովանդակութիւնը եւ պիտի ըմբռնէք, թէ ինչ սահմաններու մէջ գործելու արտօնուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Այդ պարբերականին մէջ դուք չէք գտներ նաեւ արձագանգը Սփիւռքի հայութեան եկեղեցական ու մշակութային կեանքին։ Կը գտնէք միայն արտասահմանի մէջ ի նպաստ Սովետներուն տեղի ունեցած «ելոյթ»ներուն արձագանգը։ Դուք հոն կը գտնէք նոյնպէս արտատպումներ այնպիսի թերթերէ, որոնք արտասահմանի մէջ չեն իսկ կարդացուիր։ Բայց ոչինչ կը տրուի հոն Երուսաղէմի, Անթիլիասի, Ամերիկայի, Եգիպտոսի կարեւոր թեմերու եկեղեցական ու ազգային կեանքէն։ Շատ շատ «Հասկ»էն կամ «Սիոն»էն կ'արտատպուի բանասիրական յօդուած մը։

Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայութեան կրօնական եկեղեցական կեանքի մասին հետաքրքրութիւն ցոյց չտուող Էջմիածինը ուշադիր է, որպէսզի սովետական իշխանութեան հանդէպ Սփիւռքի համակրանքը ոչ միայն չթուլնայ, այլ եւ աճի։

Եգիպտոսի հին եւ կազմակերպուած գաղութին մէջ 28 տարիներէ ի վեր (1919էն ասդին) Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը կը տօնուէր, եւ հայ վարժարանները փակ կը պահուէին։ Անցեալ տարի Էջմիածինի Կաթողիկոսը, անտարակոյս սովետական իշխանութեան պահանջով, Եգիպտոսի Առաջնորդին դիտողագիր մը ղրկեց, որով կը պարտադրուէր գաղութին՝ տօնել Նոյեմբեր 29ը, Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձը։

Այլեւս տարակոյսէ վեր է, որ սովետական իշխանութիւնները, Էջմիածինի մէջ կաթողիկոս ընտրել տալով, ոչ թէ նահանջ մը ըրին / մինչայժմեայ հակակրօնական պայքարին մէջ, այլ որոշեցին Էջմիածինի միջոցով Սփիւռքի հայութեան մէջ քաղաքական գործ կատարել։

Սփիւռքի ունեցած յուսախաբութեան երկրորդ կէտը մշակութային է։

Պատերազմի ընթացքին արտասահմանի եւ հայրենիքի միջեւ հաստատուեցաւ «մշակութային» կապ մը, գոնէ այդ նպատակով մարմին մը ստեղծուեցաւ, իսկ Երեւանի մէջ ալ առանձին պարբերաթերթ մը սկսաւ հրատարակուիլ։

Սահմանափակ ազատութենէ մը օգտուելով, Հայաստանի գրողները սկսան հայրենասիրական գործեր արտադրել։

Բայց հազիւ պատերազմը վերջացած, Մոսկուա պահանջեց վերադարձ դէպի նախկին դիրքերը, նշանաբան ունենալով՝ «ձեւով ազգային, խորքով միջազգային» գրականութիւնը։
(Մնացեալը յաջորդով)

Գ. ԼԱՃԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսահայ թերթէ մը քաղենք «Վաթան»ի հետեւեալ տողերը.—

Այսպէս զուիցերիական «Շվայցերիշէ Ալկէմայնէ Ցոլքսցայթունկ» թերթը 10 յունուարին իր առաջին էջին վրայ հրատարակած է փէսաւոր եւ առանց փէսի, երկու Թուրքերու նկարը, հետեւեալ խորագրին տակ — «Թուրքերը կ'ուզեն դարձեալ Թուրք ըլլալ եւ կրկին փէս կրել»։ Այս նկարին հետ հրատարակուած յօդուածը զարմանք պատճառեց մեզի, որովհետեւ տեսանք թէ որքան վարպետ են սուտի եւ յերիւրանքի մէջ։

Յօդուածին նպատակն է այն տպաւորութիւնը գործել թէ այսօր Թուրքիոյ մէջ ոչինչ մնացած է Աթաթիւրքի յեղաշրջումներէն։ Այդ առթիւ կ'ըսուի թէ ամէն տեղ անարգանքի, պոռնիկներու յատուկ վերաբերումի եւ յարձակման կ'ենթարկուին Թրքուհիները եւ թէ վերջերս մշակութային յետադիմութիւնը ծայր տուած է Թուրքիոյ մէջ որ հազիւ ազատած էր միջնադարեան խաւարակուռ բարբարոսութենէ։

Նկատելով որ ժողովուրդը կ'անարգէ անպեխ անմօրուսները, երիտասարդ ուսուցիչները պատկառանք ազդելու համար կեղծ մօրուք եւ պատուհանի պարզ ապակիէ շինուած ակնոցներ կը գործածեն։

Յաղթականօրէն վերադարձած է փէսը, զոր «անխելք յետադիմութեան կարմիր կափարիչ» որակած էր Աթաթիւրք։ Իսթանպուլի եւ Անգարայի սրճարաններուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ կառավարութիւնը վերստին պիտի արտօնէ փէսին գործածութիւնը։ Հետզհետէ յայտնի կ'ըլլայ թէ վտանգի մէջ է Աթաթիւրքի ժառանգութիւնը, եւ սպառնալիքի տակ կը գտնուի անոր հիմնած եւրոպականացման ու արդիականացման շարժումը։ Վերաբացուած են Անգարայի այն բոլոր մզկիթները, որոնք փակուած էին Աթաթիւրքի հրամանով։ Նոյնիսկ Իսմէթ Զանգարայի ապարանքին մէջ կայ մասնաւոր գաղտնի եւ օրէնքէ դուրս մզկիթ մը։

1946ին դեմոկրատ կուսակցութիւն մը հիմնուեցաւ՝ Ամերիկացիներուն վրայ այն տպաւորութիւնը ձգելու համար թէ դեմոկրատ են Թուրքերը։ Ձեւական է սակայն այս ընդդիմադրութիւնը եւ օրին մէկը բարձրէն եկած հրամանի մը վրայ հիմնովին պիտի քանդուի դեմոկրատ կուսակցութիւնը։

Ժողովուրդը այն աստիճան կը զայրանայ կառավարութիւնը քննադատող երեսփոխաններուն, որ քարերով կը յարձակի անոնց վրայ եւ «էշէկ օղլու էշէկ» (այս բառերը թուրքերէնով հրատարակուած են) կ'որակէ զանոնք։

Ընդդիմադիրները այն աստիճան խախտած են Թուրք ժողովուրդին նուիրական զգացումները, որ ազգը կառավարութեան դիմելով պահանջած է սահմանէն վտարել ընդդիմադիրները։ Թուրք ազգը խորապէս թաղուած է իր հին աւանդութիւններուն մէջ։ Այդ պատճառով կառավարական ոչ մէկ հրահանգ կրնայ դիմադրել զայն։ Թուրքերուն համար երեւութական դիմակ մըն է արեւմտականութիւնը։

Ինչպէս որ կարելի չէ դեմոկրատութեամբ ժողովրդապետութիւն ապահովել, նոյնպէս ձախողանքի դատապարտուած է Թուրքիոյ եւրոպականացման ձեռնարկը։ Ասոր փոխարէն, ամերիկանացման փափաք մը ծայր տուաւ եւ երկրին մէջ ամերիկեան ֆիլմերը հսկայական քարոզութիւն կը կատարեն եւ ամերիկեան մշակոյթի կայսերապաշտութիւնը Թուրքիոյ մէջ կը մտնէ շնորհիւ պատկերազարդ հանդէսներու, ամերիկեան շօքօլաներու, ամերիկեան ակռայի դեղերու եւ վրձիններու։ Հիմա ալ թրքական համազգեստը նմանցուցին ամերիկեան համազգեստին։

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի 25 Յունուարին, Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ յաղթութիւն մը տարաւ U.S. Miribelի դէմ իր սեփական դաշտին վրայ։ Այս յաղթութիւնը շատ մեծ նշանակութիւն ունի քանի որ U.S. Miribelը եղանակի սկիզբէն ի վեր բնաւ պարտուած չէր իր դաշտին վրայ։

Ուրեմն ժամը 1.30ին կը մեկնինք Miribel խաղացողներուն հետ, զանոնք խրախուսելով եւ խրատելով որ որքան կարելի է լաւ խաղարկութիւն ցոյց տան եւ գիտնան օգտուիլ ներկայացած առիթներէն։ Ահա դաշտը, գետինը կը փայլի, կը հասկնանք որ ցեխի մէջ է որ պիտի խաղան։ Մօտակայ վայրերէն բաւական թիւով Հայեր եկած են Հ. Մ. Ը. Մ.ը քաջալերելու։

Ժամը ճիշդ 3ին խաղը սկսաւ, հակառակորդ խումբին յառաջապահներուն յարձակումով։ Դաշտը թէ ցեխոտ, թէ փոքր եւ թէ զառիվեր էր։ 20 վայրկեան յետոյ մեր յառաջապահները արդէն հակառակորդ բերդին մօտ են եւ սկսած ռմբակոծել զայն, բայց հակառակորդ բերդապահը (սեւամորթ մը) շատ ճարպիկ է, հեռուէն իսկ քաշուած ամէն մէկ գնդակ իր ձեռքերուն մէջ են։ Մօտ 15 վայրկեան խաղը անորոշ է, մեր յառաջապահները կը փոխեն իրենց խաղը եւ պզտիկ փասերով կը մօտենան հակառակորդ բերդէն եւ կը նշանակեն իրենց առաջին կէտը, ներկայ Հայերու ծափերու տեղատարափին տակ։ Գնդակը հազիւ մէջտեղ եկած մեր պաշտպանողական գիծը ուժգին հարուածով մը գնդակը կը ղրկէ մեր յառաջապահներուն որոնք դարձեալ պզտիկ փասերով կը նշանակեն երկրորդ կէտը։

Երկրորդ կիսախաղի սկիզբին հակառակորդ խումբը սկսաւ բուռն յարձակողականի, մեր պաշտպանողական գիծը դժուարին կացութեան մէջ դնելով, բայց մեր ճարպիկ բերդապահը գնդակը ետ կը մղէ, մեր յառաջապահները օգտուելով այդ առիթէն կը նշանակեն Գ. կէտը։ Բայց կամաց կամաց զգալի կ'ըլլայ մեր տղոց յոգնութիւնը անվարժ ըլլալով ցեխի մէջ խաղալու, իսկ հակառակորդ խումբը աւելի վարժ ըլլալով իր դաշտին, բուռն յարձակումով մը յաջողեցաւ նշանակել յաջորդաբար երկու կէտեր եւ խաղը վերջացաւ Լիոն - Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 3—2։

Քաջալերութեան արժանի են Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր խաղացողները, որոնք ցոյց տուին թէ լաւ խաղարկութիւն եւ թէ մարզիկի բարձր ոգի։

Ապրիք հայ երիտասարդներ մեր ազգին արժանապատուութիւնը միշտ բարձր պահեցէք ձեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշով։— Մարզիկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԷՍԱ ԵՒ ՀԱՄԱՏ

(ԽՈՐՀՐԴԱՎԷՊ)

Բ. ԳԼՈՒԽ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

— Դո՞ւն... ահաւասիկ մեր մէջ ու մեր կոչնականը պատուական, պատասխանեցին միաբերան, ժպտաշուրթն, ձեռքերնին փաղաքշօրէն իր ուսերուն վրայ դրած։

Այդ երկանու հպումը այնքան ելեքտրականօրէն ցնցեցին զինք, որ իր մէջ բան մը փլաւ ու շինուեցաւ։ Իր վրայ զգաց հրաշքը հոգեփոխութեան ու մարմնափոխութեան։ Իր ինքնութիւնը հաստատելու համար, ձեռքերը քսեց դէմքին։

Ինքն էր եւ ինքն չէր։ Ճակտին կնճիռները անհետացեր էին բոլորովին, այտերը թարմացեր, թաւամազերով յղկուեր, հայելիի մը վերածուեր էր, բիբերուն ծայրը լափող բոցեր կախուեր էին։ Յետոյ շօշափեց վերէն վար հնամաշ սեւերու մէջ փաթթուած մարմինը, որ հիմա, ծիրանափառ պատմուճանի մը պերճաշուք ծալքերուն տակ կը շողար սիգապանծ։

Ոչ, ոչ... երկմտութիւնը թերահաւատներուն է տրուած։ Հիմա, ինքը երբեմնի Եսայի վարդապետը չէր, վանականը՝ երբեք, մենակեացը՝ ամենեւին, փիլիսոփան՝ թերեւս... Ու գնաց սիրայօժար բազմիլ սեղանապետին դիմաց, աջին՝ իգանոյշներ եւ ձախին սատանաներ։

— Այս օրը պատմական յաղթանակ մըն է, սկսաւ բաժակաճառել սեղանապետը։ Մարդոց որդիները երկար տարիներ անցան մեր առջեւէն անտարբեր, նոյնիսկ արհամարհոտ ու նախատալից։ Անոնցմէ ոչ ոք չուզեց փորձել մեր զօրութիւնը։ Ահա այն միակ հաւատացեալը, որ ի պատիւ մեր գերազօր զօրութեան, իր ուխտի մոմը փակցուց մեր խմբանկարի պատուանդանին։ Այս օրէն սկսեալ, ան մերն է, ու պիտի մնայ մեր յաւիտենական պաշտպանութեան տակ։ Ուրեմն, խմենք, մեր նորեկ պատուանդանին կենացը, (ծափահարութիւններ)։

— Ինչ անուշ է ձեր գինին, ինչ համեղ՝ սիրտը կաքաւին եւ ինչ անապակ կաթը սիրամարգին, բացագանչեց Եսայի։

Իգանոյշները կը դարպասէին շարունակ։

Դուռը բացուեցաւ յանկարծ։ Երկու չարաչուք սպասաւորներ կանգնեցան սեմին վրայ, ապշած ու ապուշցած։ Վանահայրը եւ Սիմէոն վանականը։ Ամօթի յուզումէն ջղագար, այնքան սուր ճիչ մը արձակելով, մեծաշառաչ փռուեցաւ գետին, որ ընդոստ արթնցաւ...։ Երազ էր։

×

Արեւը իր լուացուած ճառագայթները փռեր է աւազահատիկներու բիւրեղեայ կատարին։ Մեղմօրօր զովութիւն մը կը հովհէ զանոնք, թրթռուն զանակներ, երիզակներ եւ պսակներ հիւսելով անոնց մաքրածոր թեւերուն վրայ։ Լոյսի թափառիկ հիւսկէններ կը դեգերին ամբեւաշիթ լոգարաններու մէջ, ուսկից դուրս կ'ելլեն մաքրուած ու սանտրուած։ Անոնցմէ հատ մը թափանցեր է խրճիթէն ներս ու աջ ու ձախ դեգերելով, իր լուսաշարժ լեզուակներով կը ծծէ խոնաւութիւնը ջրաթաթախ հիւղակին։

Ամբողջովին ջուր, քրտինք, աղտ եւ աղտեղութիւն կը կաթկթեն Եսայիի մարմինէն ու տուայտանք, լլկանք եւ խարկանք՝ իր հոգիէն։ Եպիկուրը անձրեւի է բռնուեր եւ էջերը բացեր, տղմուտին վրայ։ Պիւթագորը վար ինկեր է մատենադարանէն, իսկ Սոկրատ, ջրաթաթախ բերանը բացած, կը խորհրդածէ մռայլօրէն, «մէկ բան գիտեմ, այն է թէ՝ բան մը չեմ գիտեր»։

Սրտաբեկ Եսային, փշրուած ամանի մը պէս, մռայլ ու գառնադէմ, եկաւ, նստեցաւ խրճիթի սեմին, գլուխը ափերուն մէջ, խորհուրդներու ճղակոտոր կառքի մը լծուած։ Անապատի պզտիկ մուկ մը ցցուեցաւ իր դէմ, տոտիկներուն վրայ կանգնած։ Արեւին տակ, ականջները շարժելով, քանի մը հապիտի շարժումներ գծեց ու իր հողոցքը քաշուեցաւ։

— Ես այս գիշեր ապրեցայ բովանդակ չարը աշխարհին, սկսաւ մենախօսել Եսայի։ Եղայ շրջուած հայելի մը, թունաւոր կարմիրը՝ կոնակիս։ Եղայ հրաշալի դերասան, օձաշապիկներով պատմուճանուած։ Մարմինս լեցուցի չար ոգիներու մեղաքարշ շունչով։ Ճիշդ է... երազ էր, բայց ցնցող երազներուն ուժն ու ազդեցութիւնը աւելի տեւական ու աղետալի են քան իրականութիւնը։

(17)

ղեկավարը մը համաձայն որուն դատարան հանուած են երեք գործարաններու վարիչները՝ տուգանուած շատ վար անսակի ապրանք արտադրած էին ։

ՆԱԹԱԼԻ ԿՐԷՔՕ անունով Իտալացի մը որ ժամանակին անդամ եղած է Ֆրանսական Օտար Լէգէոնին, հինգշաբթի օր Միլանի մէջ վիրաւորեց Ֆրանսական փոխ-հիւպատոսը եւ սպաննեց Իտալացի մը որ կը փորձէր զինքը ձերբակալել ։

ՀՐԵԱՅ ահաբեկիչները հինգշաբթի օր Երուսաղէմի մէջ սպաննեցին երկու Անգլիացիներ։ Բրիտանացի զինուորներ 15 Հրեաներ ձերբակալեցին ամբաստանելով թէ զէնք կը կրէին առանց արտօնագրի ։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է եւ չառնել լորտերու ժողովը բարեկարգելու իր օրինագիծը որ բուռն ընդդիմութեան տեղիտուած է պահպանողական շրջանակներուն մէջ։ Այս շաբթու խորհրդակցութիւններ կատարուեցան կառավարութեան եւ լորտերու ժողովին ներկայացուցիչներուն միջեւ, բայց անկարելի եղաւ համաձայնութեան եզրակով լուծել վէճը ։

ԱՆԳԼԻԱ ամսական վեց միլիոն սթեռլինի արժողութեամբ ինքնաշարժեր եւ բեռնատար կառքեր կ՚արտածէ ։

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ եւ Ամերիկա բանակցութիւններ կը վարեն Գրոէնլանտայի մէջ ամերիկեան զինուորական խարիսխ մը հաստատելու ծրագրին շուրջ ։

ՌՈՄԱՆԻ մէջ (Միջին Ֆրանսա) անցեալ երեքշաբթի օր երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Գեորգ Քաֆթանճեան որ անցեալ Օգոստոսին կռիւի մը ընթացքին ծանրապէս վիրաւորած էր Արամ Ճօրճալեանը որմէ 4000 Ֆրանքի առնելիք մը ունէր։ Այս վերջինը կը պատրաստուէր Հայաստան մեկնիլ։ Գաղթականը յիշեալին մեկնումին պահուն կը հանդիպի իրեն եւ կը պահանջէ իր առնելիքը։ Կռիւ կը ծագի եւ Քաֆթանճեան զմելիով կը վիրաւորէ զայն։ Վիրաւորեալը հիւանդանոց կը փոխադրուի ուր կը մեռնի ոչ թէ իր ստացած վէրքերուն պատճառով այլ թոքատապի հետեւանքով։

Թարգմանի պաշտօնը կը կատարէ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան։ Դատապարտեալը 10.000 Ֆր. ի հատուցում մը պիտի ընէ մեռեալին մօրը ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է.— Փետրուարի 15ի կիրակիին յետաձգուած է Լիոնի Հայ կրթական մարմնոյն Ամանորի հանդէսը որ նախապէս տեղի պիտի ունենար այսօր ։

Գ. ԶՕԳԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր շաբաթ, 31 Յունուար, ժամը 5ին։ Գ. ԶՕԳԱՆԵԱՆ Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan) պիտի տայ իր երկրորդ դասախօսութիւնը ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ բանաստեղծի մասին։

Գ. ԳՕՌԱՆՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ ծաղկեպսակի համար հաւաքուած գումէն աւելցած 3000 Ֆրանքը, Գ. Թորոս Գէթմէզեանի ձեռամբ յատկացուած է 1500 Ֆրանք Աղքատախնամին եւ 1500 Ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԳՐԱԽՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝ ՄԱՐՏ 8ԻՆ ։

ԽՆՋՈՅՔ ԳԻՆԵՄԵՂԱՆ

Համախարբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, 8 Փետրուար 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 67 rue Longue des Capucins։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ։ Մասնակցութեան 50 Ֆր։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԱ ՎԻՍԹ.—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԳԻՒԼԽԱՆԴԱՆԵԱՆ խումբի կազմութեան տարեդարձին առթիւ երեկոյթ պարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 21 Փետր. 1948, Շաբաթ իրիկունէ մինչեւ լոյս, Էրմիթաժի սրահին մէջ (La Viste)։

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, նուագ։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է։ Կէս գիշերէն յետոյ եւրոպական պարեր Սէն Լուի նուագախումբին մասնակցութեամբ ։

Ապահովել տոմսերը Նոր Սերունդականներէ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 Ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի Հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Փետրուարին ժամը 15էն 24, Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ. 2 rue Rouget de Lisle, métro Concorde։

Նուագախումբ ՖԷՐՆԱՆ ՊՈՒՅՕՆ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ ճոխ պիւֆէ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Պուլվար Օսթոյի Ֆ. Հ. Կ. Խաչը, Մանուկներու Օրը պիտի տօնէ Փետրուար 1ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ, կը հրաւիրուին թաղին բոլոր մանուկները իրենց ծնողքներով միասին ինչպէս նաեւ բարեկամ բոլոր կազմակերպութիւնները որ խրախուսեն մեր մանուկները։ Մրգեղէնի ծրարներ պիտի բաժնուին մինչեւ տասը տարեկան մանուկներուն։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 29 Փետր. 1948, ժամը 3էն 12, Casino des Etoiles, Մասիս սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, à Sevran :

Գեղարուեստական հաճելի բաժին։ Խմբերգ, ներկայացում եւ անակնկալներ, եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք՝ 75 Ֆր.

Հաղ. միջոց.— Կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 13.45ին եւ 14.15ին։ Eglise de Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Terminus :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին Սան Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքը պիտի վերսկսի, այս կիրակի, 1 փետր. առաւօտ, ժամը 10էն 12։ 78bis, Rue Rabelais, Հայ դպրոցի սրահը։ Դասախօս Գ. Կարապետ Յովակիմեան։ Կը խնդրուի մեր ամուսիններէն որ ճշգապահ ըլլան եւ ամէն կիրակի շարունակեն օգտուելու համար այս պզգօգուտ ձեռնարկէն ։

17ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի երէցներու, սկաուտներու եւ դայլիկներու կողմէ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն ։ Տեղի կ՚ունենայ կիրակի 7 Մարտ 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Salle de la Chimie, 28bis, rue St. Domonique, Paris (7), (métro Invalide կամ Solférino)։

Սկաուտական ճոխ յայտագիր, ներկայացումներ, հայկական պարեր եւ երգեր Արենոյշներուն կողմէ։

Մուտք 100 — 300 Ֆրանք ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SALLE GAVEAU, կիրակի 29 Փետր. ժամը 14ին

Կը խնդրուի այս թուականը նկատի առնել։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ժիրայր Փիւքիւլճեան, հօրը անունը Օննիկ, մօրը Նեվրիկ, եղբայրները Երուանդ եւ Մկրտիչ քոյրը Ռոզիկ, որոնք մինչեւ 1927ը կը գտնուէին Մարսիլիա։ Տեղեկացնել Գոլսեցի Յարութիւն Գուապլեանի, 10 rue des Minimes Grenoble :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սեբաստիոյ Կէմէրէկի շրջաններէն Գուրհան գիւղացի Կարապետ Ծատուրեանը որ այս պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Փարիզի շրջականները։ Տեղեկացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Արշակ Ծատուրեանի, Dourgouti Gama. 53, Athenes — Grece:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իզմիրցի Մարի Քէպապճեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Հայկ Քէպապճեան ոսկերիչ եւ Կիրակոս Քէպապճեան դերձակ, 1923ին կը գտնուէին Փարիզ։ Ճանչցողներէն կը խնդրուի իմացնել Աթէնք «Ազատ Օր»ի, Վույիս 20, Աթէնք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գ. Աստուր Ս. Յովհաննէսեան սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնէ բժիշկ Տիկիրեանի որ յաջողութեամբ կատարած է գործողութիւն մը Տիկին Յովհաննէսեանի վրայ։ Շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ բոլոր այն բարեկամներուն որոնք հիւանդանոց այցելած են եւ արագ ապաքինում մաղթած են հիւանդին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հայոց Փարիզի եկեղեցին 1 Փետրուար 1948, Տէր եւ Տիկին Իւթիւճեաններու հոգեհանգստեան արարողութեան պիտի նախագահէ Արտ. արք. Սիւրմէեան եւ պիտի մասնակցին Օր. Իրիս Գիւլպիւլեան եւ Գուքբէշի Օփերայէն Գ. Կ. Սազըճեան ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ վաղը կիր., ժամը 2.30ին, rue du Tage, No. 30, métro Maison Blanche։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ «Հրայր» ակումբի մէջ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ կոմիտէի ընտրութիւն եւ ուրիշ հարցեր ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը Չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78bis rue Rabelais: Նիւթ՝ «Հայաստանի համայնավարացումը» ։ Դասախօս ընկեր Կ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Սիրով կը հրաւիրուին երէց ընկերները, Կապոյտ Խաչուհիները եւ բոլոր Հայերը անխտիր ։

ՄԱՐՍԷՅԼ ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր, 1 Փետրուար 1948, ժամը 15ին, Պառ տիւ Կլուպի սրահին մէջ, 7 Գուլ. տ՚Աթէն։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ ։

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամական ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, 2 Փետր. իրիկուան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Ներկայանալ անդամատոմսով ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր 12 խումբերը անդամական ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ իրենց համապատասխան եւ սովորական հաւաքատեղին հետեւեալ օրերը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՍԷՆ ԼՈՒ, Սիամանթօ խումբ երկուշաբթի 2 Փետրուար ։

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՍՕ, Խաժակեան երեքշաբթի 3 Փետրուար ։

ԳՈՄՈՆ, Քրիստափոր, հինգշաբթի 5 Փետր.։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Գիւլխանդանեան, ուրբաթ 6 Փետրուար ։

ՔԱՂԱՔ, Ռոստոմ, հինգշաբթի 5 Փետրուար ։

ՍԷՆԹ ԱՆՆ, Քեռի, չորեքշաբթի 4 Փետրուար։

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻՏ, հինգշաբթի 12 Փետրուար ։

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ, Ազբալեան, ուրբաթ 20 Փետր.։

ԼԷ Չ՚ՕԼԻՎ, Օհանջանեան, չորեքշաբթի 11 Փետրուար ։

ԷՍՔ ԼԷ ՄԻԼ, Համազասպ, Կիր. 8 Փետրուար։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, Հրայր, Կիրակի 8 Փետրուար։

ԿԱՐՏԱՆ, Կիրակի 15 Փետրուար ։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՄԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ վճռաբանական ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի 4 Փետրուար, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն։

Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Գօյաճեան ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ.— Ի պատիւ դասախօսներուն ու ծնողքներուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի 1 Փետրուար ժամը 3—8, 8 rue Danton, métro Odéon կամ St. Michel :

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԺԱՄԸ 3ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ, Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔԸ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերակցութեան բոլոր անդամները 1 Փետրուար 1948, կիրակի ժամը 2.30ին եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, օրակարգ ունենալով եկեղեցւոյ օրինական լուսարար Գ. Յակոբ Ճօրթունեանի քահանայական թեկնածութեան հարցը ։

18 Յունուար 1948ի ընդհ. ժողովը մեծամասնութիւն չունեցաւ, կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, այս անգամ ներկաներու թիւը պիտի նկատուի օրինաւոր ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN